

Diasporlarımızın fəaliyyəti

2015-ci il

- **Əmircanov, Paşa.** Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi erməni məkrinin ifşasında ən kəsərli silahımızdır // Xalq qəzeti.-2015.-1 yanvar.-№ 1.-S.4.
- **Mükərrəmoğlu, M.** Azərbaycan diasporu milli mədəniyyətimizin dünyada təbliğində mühüm rol oynayır // Xalq qəzeti.-2015.-7 yanvar.-№ 3.-S.4.
- **Diasporla iş üzrə dövlət komitəsi türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə sıx əməkdaşlığa üstünlük verir** // Paralel.-2015.-10-12 yanvar.-№ 5.-S.10.
- **Süleymanov, Qurban.** Diaspor quruculuğu, lobbiçilik və Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyi // İqtisadiyyat və həyat.-2015.-№ 1/2.-S.7-9.
- **Rusiya Federasiyasındakı Azərbaycan diasporası mühüm işlərə imza atmağı bacarıb** // Paralel.-2015.-13 yanvar.-№ 6.-S.10.
- **Diasporamız erməni diaspora təşkilatları ilə rəqabət apara biləcək həddə çatıb** // Paralel.-2015.-15 yanvar.-№ 8.-S.10.
- **Benilüks Azərbaycanlıları konqresi Avropa parlamentində akkreditasiyadan keçib** // Paralel.-2015.-17-19 yanvar.-№ 10.-S.10.
- **Şeydabəyov, Əbülfəz.** Dünəndən bu günə Azərbaycan diasporu // Palitra.-2015.-28 yanvar.-№ 16.-S.10.
- **Ələddinqızı, Nəzakət.** Yetkin və siyasi gücə malik Azərbaycan diasporu formalaşmış // Səs.-2015.-28 yanvar.-№ 16.-S.11.
- **Əliyeva, Samirə.** Diaspor təşkilatı şəhər meriyası ilə birgə layihələr həyata keçirəcək // Xalq qəzeti.-2015.-29 yanvar.-N 21.-S.6.
- **Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyət göstərir** // Paralel.-2015.-31 yanvar-2 fevral.-№ 18/1.-S.10.
- **Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti:** Azərbaycan dünya birliyində etibarlı və strateji tərəfdaş kimi yerini möhkəmləndirib // Paralel.-2015.-5 fevral.-№ 22.-S.10.
- **Bağırov, Asəf.** Belçika Azərbaycan diasporunun aktiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biridir // Paralel.-2015.-11 fevral.-№ 26.-S.10.
- **Bolqarıstanda adi insanlar Qarabağ həqiqətlərindən məlumatsızdırlar** // Paralel.-2015.-17 fevral.-№ 30.-S.10.
- **Avropada Azərbaycan və Türk diasporu birgə Xocalı aksiyaları keçirir** // Paralel.-2015.-25 fevral.-№ 36.-S.10.
- **Abbaszadə, Mahir.** Azərbaycançılıq ideyasının təbliği // Paralel.-2015.-27 fevral.-№ 38.-S.13.
- **Zülfüqaroğlu, Əli.** Azərbaycan diasporu və dünya mediası ilə iş prinsipi // Xalq Cəbhəsi.-2015.-3 mart.-№ 40.-S.9.

- **AFGA Fransada ən aktiv diaspor təşkilatlarından biridir** // Paralel.-2015.-5 mart.-№ 42.-S.10.
- **Əhmədov, Namiq.** Azərbaycançılıq – milli birliyi və identikliyi şərtləndirən ideya // Xalq qəzeti.-2015.-5 mart.-№ 51.-S.4.
- **Yolçuyev, Xaləddin.** Gürcüstanda çox sayda diaspora təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir // Paralel.-2015.-6 mart.-№ 43.-S.10.
- **Azərbaycanlıların məskunlaşdığı Avropa ölkələrindən biri də İsveçdir** // Paralel.-2015.-13 mart.-№ 47.-S.10.
- **Kanada-Azərbaycan əməkdaşlıq assosiasiyası BMT-nin Kanada təşkilatları şurasına üzv seçilib** // Paralel.-2015.-14-16 mart.-№ 48.-S.10.
- **Latviyada yaşayan soydaşlarımızın diaspor hərəkətində fəal iştirak edirlər** // Palitra.-2015.-17 mart.-№ 49.-S.12.
- **Əsl soyqırımını sovet imperiyasının süqutu ərəfəsində Azərbaycan türklərinə qarşı törədilib** // Paralel.-2015.-19 mart.-№ 51.-S.10.
- **Misirdəki Azərbaycan Diasporu dünya ictimaiyyətini təcavüzkar ölkəyə qarşı təzyiqləri artırmağa çağırır** // Paralel.-2015.-20-29 mart.-№ 52.-S.10.
- **Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı və Oslo Azərbaycan Evi** // Paralel.-2015.-31 mart.-№ 54.-S.10.
- **Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları Brüsseldə etiraz aksiyası keçiriblər** // Xalq qəzeti.-2015.-1 aprel.-№ 66.-S.5.
- **Azərbaycan diasporu Özbəkistan respublikasının ölkənin ictimai- siyasi həyatında fəal iştirak edir** // Paralel.-2015.-2 aprel.-№56.-S.10.
- **Avropa Komissiyası Benilüks Azərbaycanlılar Konqresinin (BAK) Xocalı soyqırımını ilə əlaqədar müraciətinə cavab verib** // Paralel.-2015.-3 aprel.-№ 57.-S.10.
- **Qazaxıstan Azərbaycanlılarının iqtisadi və siyasi cəhətdən ən böyük təşkilatı "Turan" Mədəniyyət Mərkəzidir** // Paralel.-2015.-4-6 aprel.-№ 58.-S.10.
- **Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondunun tədbirləri həm rəsmi, həm də ictimai dairələrdə maraqla qarşılanıb** // Paralel.-2015.-9 aprel.-№ 61.-S.10
- **Azərbaycan və Türkiyənin dostluq və həmrəyliyi sonsuzadək davam etməlidir** // Paralel.-2015.-15 aprel.-№ 65.-S.10.
- **Çiçəklənən Azərbaycan gəncliyi xarici ölkələrdə diasporlar formalaşdıraraq ideyalarını reallaşdırırlar** // Paralel.-2015.-21 aprel.-№ 68.-S.10.
- **Azərbaycan diasporu ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği istiqamətində geniş təbliğat işləri aparır** // Paralel.-2015.-23 aprel.-№ 70.-S.10.
- **Nüfuzlu siyasi liderlər dünyanı narahat edən məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparacaqlar** // Palitra.-2015.-24 aprel.-№ 71.-S.10.

- **Azərbaycan diaspor təşkilatlarının mətbu orqanları və saytları** // Paralel.-2015.-29 aprel.-№ 74.-S.10.
- **Azərbaycan diaspor təşkilatlarının mətbu orqanları və saytları** // Paralel.-2015.-1 may.-№ 77.-S.10.
- **Mirişov, İbrahim.** Ulu öndərin xatirəsi Həştərxanda böyük hörmət və minnətdarlıqla anılır // Azərbaycan.-2015.-5 may.-№ 95.-S.9.
- **Əliyev, Zöhrab.** Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi // Respublika.-2015.-19 may.-№ 105.-S.13.
- **Avropada fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarımız fəallaşır** // Paralel.-2015.-22 may.-№ 89.-S.10.
- **Dünya Azərbaycan Gənclər Birliyinin məqsədi dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi dəyərlər əsasında səfərbər olmasıdır** // Paralel.-2015.-27 may.-№ 92.-S.10.
- **"Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti öz fəallığı ilə seçilən diaspora təşkilatıdır** // Paralel.-2015.-28-29 may.-№ 93.-S.10.
- **Rusiyada Azərbaycan diasporunun güclü olmasının təminatı milli birlikdir** // Paralel.-2015.-30 may-1 iyun.-№ 94.-S.10.
- **Rusiyada Azərbaycanı təmsil edən güclü diaspora təşkilatları var** // Paralel.-2015.-3 iyun.-№ 96.-S.10.
- **Azərbaycan diaspor təşkilatlarının beynəlxalq nüfuzu və fəallığı artır** // Paralel.-2015.-5 iyun.-№ 98.-S.10.
- **Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı bütün Rusiyanı əhatə edir** // Paralel.-2015.-9 iyun.-№ 100.-S.10.
- **Azərbaycan diaspor təşkilatları I Avropa Oyunlarının geniş təbliğ olunması istiqamətində işlər görür** // Paralel.-2015.-24 iyun.-№ 110.-S.10.
- **İsmayılbəyli, Süleyman.** Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi // Olaylar.-2015.-30 iyun.-№ 114.-S.13.
- **Abbaslı, Tahir.** Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi // Paralel.-2015.-2 iyul.-№ 1.-S. 5.
- **Qələndərov, Nurlan.** Azərbaycançılıq ideologiyası dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurə kimi // Yeni Azərbaycan.-2015.-2 iyul.-№ 117.-S.6.
- **Azərbaycan hökumətinin diaspora yardımları artdıqca, onun fəaliyyəti daha da güclənir və səmərəli olur** // Paralel.-2015.-11-13 iyul.-№ 122.-S.7.
- **Azərbaycan dövləti bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların siyasi istinadgahı kimi çıxış edir** // Paralel.-2015.-14 iyul.-№ 123.-S.7.
- **Mühacirətdə yaşayan Azərbaycan diasporu bu gün çox böyük qüvvəni təmsil edir** // Palitra.-2015.-15 iyul.-№ 124.-S.7.
- **Avropada Azərbaycan diasporunun formalaşması uzun bir zaman kəsiyini əhatə edir** // Paralel.-2015.-17-21 iyul.-№ 126.-S.7.
- **Qazaxıstanda 20-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir** // Paralel.-2015.-18 avqust.-№ 145.-S.7.

- **Mirzəbəyli, İttifaq.** Azərbaycan diasporu müstəqil dövlətimizin ətrafında daha sıx birləşir // Xalq qəzeti.-2015.-25 avqust.-№ 183.-S.5.
- **Moldovada güclü Azərbaycan diasporu mövcuddur** // Paralel.-2015.-2 sentyabr.-№ 155.-S.7.
- **Azərbaycan diasporunun tanınmış nümayəndələri** // Paralel.-2015.-3 sentyabr.-№ 156.-S.7.
- **Azərbaycan diasporu ölkələrimiz arasında əlaqələri möhkəmləndirir, xalqımızın adət və ənənələrini qürbətdə tanıdır** // Yeni Azərbaycan.-2015.-9 sentyabr.-№ 163.-S.7.
-
- **Sofiya konfransının yekununda deklarasiya qəbul olunub** // AZƏRTAC.-2015.-10 sentyabr.
- **Almaniyadakı Azərbaycan diasporu Prezident İlham Əliyevə tam etimad bəsləyir** // Paralel.-2015.-24 sentyabr.-№ 171.-S.7.
- **Azərbaycan diasporunun lobbiçilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanı yetişib** // Paralel.-2015.-1 oktyabr.-№ 174.-S.10.
- **Bolqarıstanda hər il Xocalı və 31 mart soyqırımlarına həsr olunan tədbirlər keçirir** // Paralel.-2015.-9 oktyabr.-№ 180.-S.10.
- **Hüseynzadə, Fuad.** “Maliyyəsiz diaspor qanadsız quşa bənzəyir” // Palitra.-2015.-9 oktyabr.-№ 184.-S.7.
- **Azərbaycan-Polşa əlaqələrinin inkişafı X əsrdən başlayıb** // Paralel.-2015.-13 oktyabr.-№ 182.-S.10.
- **Azərbaycanı dünyaya tanıdan azərbaycanlılar** // Paralel.-2015.-14 oktyabr.-№ 183.-S.10.
- **Niderland Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi bu ölkədə Xocalı şəhidləri üçün abidə ucaldıb** // Paralel.-2015.-32 oktyabr.-№ 187.-S.10.
- **Ölkəmizi dünya səviyyəsində tanıdan azərbaycanlılar** // Paralel.-2015.-22 oktyabr.-№ 188.-S.10.
- **Avropa ölkələrində onlarla diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir** // Paralel.-2015.-27 oktyabr.-№ 190.-S.10.
- **Azərbaycan diasporu Özbəkistanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir** // Paralel.-2015.-30 oktyabr.-№ 193.-S.10.
- **Azərbaycan diasporunun tanınmış simaları** // Palitra.-2015.-3 noyabr.-№ 194.-S.7.
- **Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasının ideoloji əsasları ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub** // Paralel.-2015.-18 noyabr.-№ 1204.-S.10.
- **Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb** // Paralel.-2015.-25 noyabr.-№ 209.-S.10.
- **Hüseynli, Alim.** Azərbaycançılıq ideyasının təbliği // Olaylar.-2015.-25 noyabr.-№ 215.-S.10.
- **Azərbaycan diasporunun bir ideya ətrafında birləşməsi Rusiyadakı azərbaycanlıların həyatında yeni mərhələdir** // Paralel.-2015.-27 noyabr.-№ 211.-S.10.
- **Diaspor quruculuğu, lobbiçilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi** // Paralel.-2015.-4 dekabr.-№ 216.-S.13.

- **Aşırı, Şəymən.** Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi // Şərq.-2015.-4 dekabr.-№ 224.-S.7.
- **Azərbaycan diasporunun ilk qurucuları** // Paralel.-2015.-5 dekabr.-№ 217.-S.10.
- **Azərbaycan dövləti diaspora quruculuğu sahəsində çox önəmli addımlar atıb** // Paralel.-2015.-6 dekabr.-№ 1.-S.10.
- **Xarici ölkələrdə diaspor quruculuğunun gücləndirilməsi, lobbi fəaliyyətinin qurulması sistemli iş tələb edir** // Paralel.-2015.-9 dekabr.-№ 219.-S.10.
- **Avropa Azərbaycanlıları Konqresi Avropa Parlamentinin İnsan Hüquqları Komissiyasına müraciət ünvanlayıb** // AZƏRTAC.-2015.- 9 dekabr.
- **"Azərbaycan kultür ocağı" bütün Avropadakı mühacirləri ətrafında toplaya bilib** // Paralel.-2015.-10 dekabr.-№ 220.-S.10.
- **Zülfüqaroglu, Əli.** Diaspor təşkilatları – reallıq və perspektivlər // Xalq Cəbhəsi.-2015.-11 dekabr.- № 225.-S.7.
- **Hüseynzadə, Fuad.** Dünya azərbaycanlılarının istinad mənbəyi // Palitra.-2015.-11 dekabr.-№ 229.-S.10.
- **"Azərbaycan evi" təşkilatı Amerikadakı Azərbaycan cəmiyyətlərinin mərkəzi hesab olunub** // Paralel.-2015.-11 dekabr.-№ 221.-S.10.
- **DAK öz sıralarında milli məsələnin həllinə ən müxtəlif yanaşma və baxışları olan soydaşlarımızı birləşdirə bildi** // Paralel.-2015.-12-14 dekabr.-№ 222.-S.10.
- **Azərbaycanın diaspor təşkilatları fəaliyyətlərini uğurla davam etdirirlər** // Palitra.-2015.-16 dekabr.- № 224.-S.10.
- **Cəfərov, Nizami., Sərdarov, Vüqar., Cəfərov, Altay.** Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsinin dövlətçilik ideologiyası kimi təkamülü // Xalq qəzeti.-2015.-16 dekabr.-№ 277.-S.3.
- **Rusiya paytaxtında azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşü keçirilib** // Paralel.-2015.-18 dekabr.-№ 226.-S.10.
- **Azərbaycanı dünyada təbliğ edən həmvətənlərimiz** // Paralel.-2015.-22 dekabr.-№ 228.-S.10.
- **Azərbaycan Avropanın enerji təchizatının şaxələnməsində əhəmiyyətli rol oynayır** // Paralel.-2015.-23 dekabr.-№ 229.-S.10.
- **Cəfərov, Nizami.** Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə yeni mərhələ - İlham Əliyev mərhələsi // 525-ci qəzet.-2015.-24 dekabr.-№ 237.-S.4.
- **Abdullayeva, Fəridə.** Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü qeyd edilib // Xalq qəzeti.-2015.-26 dekabr.- № 286.-S.5.
- **Bədəlov, Əliqismət.** Azərbaycan dünyada yaşayan bütün soydaşlarımızın güvənc yeri olan qüdrətli dövlətdir // Xalq qəzeti.-2015.-27 dekabr.- № 287.-S.3.
- **Məmmədov, Səbuhi.** Diasporumuz Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği istiqamətində fəaliyyətini uğurla davam etdirir // Xalq qəzeti.-2015.-29 dekabr.- № 288.-S.8.

- **Abasov, Ceyhun.** Yaponiyada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günüylə bağlı veriliş // 525-ci qəzet.-2015.-30 dekabr.-№ 241.-S.4.
- **Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə Milli Məclisin Müraciəti (29 dekabr 2015-ci il)** // Azərbaycan.-2015.-30 dekabr.- № 289.-S.2.
- **Oday, Rafiq.** Dünyanın müxtəlif nöqtələrində yaşayan azərbaycanlıların birliyi və həmrəyliyi Azərbaycançılıq kontekstində // İki sahil.-2015.-30 dekabr.-№ 243.-S.30.
- **Feyziyev, Cavanşir.** Həmrəylik bir sevgidir // Şərq.-2015.-30 dekabr.-№ 242.-S.6.
- **Bədəlov, Əliqismət.** Xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşiblər // Xalq qəzeti.-2015.-31 dekabr.-№ 290.-S.7.
- **Güclü və müstəqil Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyidir** // Yeni Azərbaycan.-2015.-31 dekabr.-№ 244.-S.4.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi erməni məkrinin ifşasında ən kəsərli silahımızdır

Paşa Əmircanov

Azərbaycan xalqı iyirminci əsrin sonlarında - 1988-ci ildən başlayaraq tarixinin ən amansız sınaqları ilə üzləşdi. 1918-ci ildə Azərbaycanın tarixi torpağı olan İrəvan ətrafında yaradılan qondarma erməni dövləti sonradan başqa tarixi torpaqlarımızı da öz ərazisinə qatıb “Böyük Ermənistan” qurmaq iddiasına düşdü. Bu yolda erməni millətçiləri hər cür qəddarlığa və vəhşiliyə əl atdı, azərbaycanlı - türk əhaliyə qarşı genişmiqyaslı soyqırımını və etnik təmizləmə siyasəti apardı, türksüz Ermənistan formalaşdırmağa başladı və keçən əsrin sonlarında buna nail oldu.

1988-ci ildə isə özünün güclü himayədarlarına arxalanan Ermənistan yenidən Azərbaycandan torpaq qoparmaq iddiasına düşərək Dağlıq Qarabağda separatçı hərəkata başladı. Nəhayət, ermənilərin ərazi iddiaları ilə başlanan münaqişə genişlənərək müharibəyə çevrildi və Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğalı ilə nəticələndi. Bu, təəssüf ki, Azərbaycanın hələ yenicə müstəqillik qazandığı, özünün silahlı qüvvələrinin olmadığı bir dövrə təsadüf etdi.

Ancaq tarix iyirminci əsrdə Azərbaycana iki dəfə müstəqil dövlət qurmaq imkanı da yaradıb. Doğrudur, birinci dəfə - 1918-ci ildə binası qoyulan müstəqil Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti uzun müddət yaşaya bilməyib, cəmi 23 aydan sonra Rusiyanın işğalına məruz qalıb. Xalqımızın 1991-ci ildə qazandığı ikinci müstəqillik şansı isə olduqca müqəddəs bir nemət kimi qorunmaqdadır. Həqiqətdir ki, bu müstəqillik çox çəkmədən - 1993-cü ildə bir tərəfdən erməni təcavüzü, digər tərəfdən isə xarici qüvvələr tərəfindən qızışdırılan daxili qarşıdurmalar nəticəsində az qala itirilmək təhlükəsi ilə üzləşmişdi. Amma xalqımızın dahi oğlu, ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsi ilə ölkə böyük bir fəlakətdən xilas edildi. Azərbaycan müstəqilliyini qoruyub saxlaya bildi. Bu, şübhəsiz ki, Heydər Əliyevin milli maraqların konturlarını dəqiq cızan uzaqgörən siyasəti, şəxsi cəsarəti və müdrikliyi sayəsində mümkün oldu. Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri birbaşa Azərbaycanın müstəqilliyini təhdid edən erməni təcavüzünü dayandırması, 1994-cü ilin mayında atəşkəs haqqında müqavilənin imzalanmasına nail olmasıdır. Məhz bundan sonra Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin qurulub möhkəmləndirilməsinə, iqtisadi tərəqqinin təminatına və sosial-mədəni problemlərin həllinə başladı. Uzaqgörən siyasətçi məhz bu illərdə Azərbaycanın taleyüklü problemlərinin, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində milli birlik və həmrəyliyin böyük rol oynaya biləcəyini nəzərə alaraq dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş, bir-biri ilə lazımı əlaqələrə malik olmayan soydaşlarımızın milli dövlətçilik və azərbaycançılıq ideyaları ətrafında cəmləşdirilməsini vacib hesab etdi. Bu məsələni bir də o cəhət vacib edirdi ki, artıq təxminən bir əsrlik fəaliyyət tarixi olan erməni diasporu bütün dünyada, əsasən də Qərb ölkələrində tarixi saxtalaşdırmaqla məşğul olaraq sülhsevər Azərbaycan dövləti, eləcə də türk dünyası əleyhinə qarayaxma

siyasəti aparırdı. Yenicə müstəqillik qazanmış, hələ daxili problemlərini belə yoluna qoymağa macal tapmamış Azərbaycan Respublikası ayrı-ayrı Avropa ölkələrində, ABŞ-da nüfuzdan salınır, ağ qara şəkildə təqdim olunur, erməni məkri və hiyləsi hər şeyi özünün eybəcər rənginə boyayıb təqdim edirdi. Məhz bu mənfur, böhtançı və saxta siyasətin nəticəsi idi ki, 1992-ci ildə Ermənistanın təcavüzünə məruz qalmış, elan olunmamış müharibəyə cəlb edilmiş Azərbaycan ABŞ Konqresinin embarqosuna məruz qalmışdı. ABŞ parlamenti məhz erməni məkrinə uyaraq qəbul etdiyi “Azadlığa dəstək aktı”na 907-ci düzəliş əlavə edərək Azərbaycanı müstəqilliyin, azadlığın möhkəmləndirilməsi üçün ABŞ-ın maddi, eyni zamanda, mənəvi dəstəyindən məhrum etmişdi. Belə bir vaxtda ulu öndər həm Ermənistanın təcavüzünə, həm də erməni diasporunun təxribatlarına layiqincə cavab vermək üçün Azərbaycanın milli diasporunun yaradılması ideyasını irəli sürür və səfər etdiyi xarici ölkələrdə mütləq imkan tapıb azərbaycanlılarla görüşür, milli himnəylik, milli birlik naminə birləşmənin labüdlüyünü söyləyirdi. Əslində milli birliyin yaradılması məsələsi Heydər Əliyevi daim düşündürürdü. O, hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışarkən, 1991-ci il dekabrın 16-da imzaladığı fərmanla 31 dekabrı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik günü elan etmişdi. Sonradan xalqın tələbi ilə Bakıya gələn və böyük səs çoxluğu ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə seçilən Heydər Əliyev bu ideyanı daha geniş şəkildə həyata keçirməyə başladı. Ona görə də bu gün tam cəsarətlə demək olar ki, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi, onların vahid təşkilatlar çərçivəsində cəmləşməsi və təşkilatlanaraq milli diaspora çevrilməsi ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Heydər Əliyev bu müqəddəs ideyanın gerçəkləşməsi naminə vaxtını və imkanlarını əsirgəməmiş, dünya azərbaycanlılarının ümummilli ideyalar, Azərbaycan dövlətçiliyi kimi müqəddəs qayə ətrafında sıx birləşməsi üçün əlindən gələni etmişdi. Sonralar ümummilli lider 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza müraciətlərindən birində deyirdi: “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dövlət bayramı kimi qeyd edilməsi xalqımızın milli azadlıq mübarizəsinin məntiqi nəticəsi olaraq artıq xoş ənənəyə çevrilmişdir. Qədim və zəngin tarixə malik olan Azərbaycan xalqının dirçəlişini, tərəqqisini və milli birliyini əks etdirən, onu müstəqil dövlətçilik uğrunda müqəddəs və məsuliyyətli mübarizəyə səfərbər edən həmrəylik günü hər bir azərbaycanlı üçün inam və ümid anıdır. Hal-hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində milyonlarla soydaşımız yaşayır, işləyir, fəaliyyət göstərir. Buna baxmayaraq, onların milli-mənəvi varlığını yaşadan yeganə bir dövlət var. Bu, müstəqil, suveren Azərbaycan Respublikasıdır. Dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi ideyasının əsasını da məhz Azərbaycan dövlətçiliyinə, xalqımızın dilinə, dininə, milli-mənəvi varlığına və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət, onların daim qorunmasına, yaşamasına qayğı təşkil edir”.

Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının qarşısında duran vəzifələri dəqiq və aydın müəyyənləşdirirdi: onlar ilk növbədə öz milli kimliklərini dərk və hifz etməli, Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, mütərəqqi adət-ənənələrini, tarixini yaşatmalı, inkişaf etdirməlidirlər. Dünyada yaşayan soydaşlarımız, eyni zamanda, ana Vətənlə əlaqələrini möhkəmləndirməli, Azərbaycan dövlətinin, cəmiyyətinin problemləri ilə yaşamalı, onların həlli üçün mənəvi məsuliyyət daşmalı, Azərbaycanın ən böyük problemi olan Ermənistanın təcavüzü məsələsinin dünyada ədalətli mövqedən, obyektiv təbliği istiqamətində ardıcıl işlər görməlidirlər. Azərbaycan hökuməti də Vətənimizin get-gedə artan maddi və mənəvi potensialından, siyasi nüfuzundan bütün dünya

azərbaycanlılarının bəhrələnməsinə şərait yaratmalı, onların milli və vətəndaş hüquqlarının qorunması üçün istifadə etməlidir. Bu vəzifələrin uğurla icrasını təmin etmək üçün ulu öndər ilk növbədə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (sonradan Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) yaradılması haqqında fərman verdi, 2001-ci ilin noyabrında isə Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayını keçirdi. Bu tədbir xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, ümummilli ideyalar ətrafında birləşməsi və təcavüzkar düşməne qarşı əlbir mübarizənin təşkili baxımından böyük hadisə idi. Məhz bundan sonra Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində saxtakar erməni təbliğatına ilk sarsıdıcı zərbələr endirməyə başladı.

Ümummilli liderin Azərbaycan diasporu ilə bağlı ideyalarının həyata keçirilməsi sonralar Prezident İlham Əliyevin də başlıca qayğılarından birinə çevrildi. Prezident ulu öndərin işini davam etdirərək ardıcıl və qətiyyətli addımlar atdı. Onun təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə 2006-cı ilin martında Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayı keçirildi. Bu tədbirdə Prezident İlham Əliyev Heydər Əliyevin ideyalarını daha da inkişaf etdirərək təkcə dünya azərbaycanlılarının birləşdirilməsi ilə kifayətlənməməyi, Azərbaycan və türk diasporlarının birləşərək amansız və məkrli düşməne qarşı vahid cəbhədə mübarizə aparmasını tövsiyə etdi. Məhz bu yeniləşən və zənginləşən diaspor siyasətinin nəticəsi idi ki, ikinci qurultayın dünya ictimaiyyətinə və dövlətlərinə müraciətində erməni təcavüzü və vəhşiliyinə layiqli qiymət verildi. Sənəddə deyilirdi: “1992-ci ilin fevralında azərbaycanlıların qədim tarixi məskənlərindən biri olan Xocalı şəhəri erməni silahlı qüvvələri tərəfindən mühasirəyə alınmış, qocalar, qadınlar və uşaqlar da daxil olmaqla min nəfərə yaxın insan xüsusi amansızlıq və işgəncələrlə qətlə yetirilmişdir. Xocalı soyqırımını daim özünü dünya xalqlarına məzlum göstərməyə çalışan erməni millətçilərinin riyakarlığını, insanlıq və bəşəriyyət əleyhinə yönəlmiş mahiyyətini bir daha açıb göstərmişdir”.

Sonrakı mərhələdə Prezident İlham Əliyevin təklif etdiyi riyakar və saxta erməni siyasətinə qarşı müdafiə deyil, hücum mövqeyindən çıxış etmək siyasəti diaspor təşkilatlarımız tərəfindən də uğurla icra edilməyə başlandı. Bununla da 2003-cü ildən etibarən istər Azərbaycan diplomatiyası, istərsə də diaspor təşkilatlarımız ermənilərin yalançı təbliğatına bir-birinin ardınca ağır zərbələr endirməyə başladı. Bu sahədə dövlətimizin başçısı hələ Azərbaycanın Avropa Şurası Parlament Assambleyasındakı nümayəndə heyətinin rəhbəri olarkən ciddi addımlar atmışdı. AŞPA-nın, demək olar ki, hər bir iclasında yeni bir erməni məkr və hiyləsinin üstü açılır, bu və ya digər erməni saxtakarlığına tutarlı cavab verilir, yaxud müvafiq qətnamə və qərar qəbul edilirdi. Sonradan erməni hiyləgərliyinin, Avropa xalqlarına yalan və böhtan dolu saxta tarix sırımması faktlarının ifşası İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan diplomatiyası və diasporunun bir nömrəli vəzifəsinə çevrildi. Bu uğurlu siyasət dünya ermənilərinin saxta “erməni soyqırımını” ilə bağlı iddialarının ayrı-ayrı ölkələrin, xüsusən də ABŞ-ın parlamentindən üzüqara şəkildə geri qayıtmasında da mühüm rol oynadı. Azərbaycan və türk diasporunun erməni uydurmalarına qarşı birləşmiş mübarizəsi bu məsələdə də öz gücünü göstərmiş oldu. Birləşmiş diaspor təşkilatlarımızın ABŞ-da “erməni soyqırımını”nın müzakirəyə çıxarılmasına qarşı keçirdiyi birləşmiş etiraz tədbirləri, şübhəsiz ki, təsirsiz ötüşmədi.

Bütün bu deyilənlərdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, gücümüz birliyimizdədir. Birliyimiz, həmrəyliyimiz isə ən kəsərli silahımızdır. Azərbaycan torpaqları üzərində özlərinə oyuncaq dövlət yaradıb tarixi

ərazilərimizə qarşı yeni iddialar irəli sürənlərə cavabı da bu silahla verəcəyik. Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində qeyd edib: “Hazırda qarşımızda ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etməkdən vacib vəzifə yoxdur. Bu, bizim ümummilli işimizdir. Məhz bu amil bizi dövlətimizin müdafiə qabiliyyətinin artırılmasına, silahlı qüvvələrin gücləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirməyə sövq edir. Biz yenidən qan tökülməsinin, dağıntıların və humanitar faciələrin qaşısının alınması üçün hələ də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə çalışırıq. Lakin Azərbaycanın bu məsələ ilə bağlı prinsipial mövqeyi dəyişməz qalır: Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir və münaqişə ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllini tapmalıdır... Bizim gücümüz tək iqtisadi və hərbi qüdrətimizlə deyil, həm də sıx birliyimizlə ölçülür. Ona görə də harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq milli birlik və həmrəylik ideyaları, bizi birləşdirən əsas dəyərlər kimi, hər birimizin düşüncəsinə hakim kəsilməlidir...”

Bu gün Azərbaycan diasporu məhz bu ideyaları rəhbər tutaraq fəaliyyət göstərir və Azərbaycan dövlətinin bu istiqamətdəki siyasətinin həyata keçirilməsinə öz müsbət töhfələrini verir.

Xalq qəzeti.-2015.-1 yanvar.-№ 1.-S.4.

Azərbaycan dövləti diaspora quruculuğu sahəsində çox önəmli addımlar atıb

Hökumətimiz çox saylı və geniş imkanlara malik diasporumuzla qarşılıqlı əlaqələr qurmaqdamaraqlıdır

Bütün sivil dövlətlərdə olduğu kimi, Azərbaycanın da daxili siyasəti xalqın ümumi rəyi ilə qəbul olunmuş Konstitusiyaya əsasında onun tam bir varlıq kimi yaşamasına, fəaliyyətinə, ictimai-siyasi, iqtisadi və mənəvi həyatın bütün sahələrində təmsil etdiyi vətəndaşların maddi və mənəvi tələbatın fasiləsiz təmin edilməsinə yönəldilir.

Xarici siyasət isə bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi, habelə öz ərazisində qanunverici, icraedici və məhkəmə hakimiyyətinin kənar müdaxilə olmadan həyata keçirilməsi məqsədilə təhlükəsiz və əlverişli beynəlxalq şəraitin təmin edilməsinə; ayrı-ayrı dövlətlərlə qarşılıqlı- faydalı əməkdaşlığa, iqtisadi, siyasi, sosial və mədəni həyatın bütün sahələrində əldə edilən beynəlxalq təcrübələrin mənimsənilməsinə; qarşıya çıxan problemlərin aradan qaldırılması yönündə dövlətlərin səylərinin birləşdirilməsinə və s. xidmət edir.

Ölkə daxilində gedən proseslərdən və qarşıya qoyulan vəzifələrdən irəli gələn siyasi xətt dövlətin beynəlxalq münasibətlər sahəsində mövqeyini və xarici siyasətinin istiqamətlərini, xarakterini, prinsiplərini müəyyənləşdirir və şərtləndirir. Bu mənada xarici siyasəti dövlətin daxili inkişafının əsas vəzifələrindən irəli gələn, ölkənin milli mənafehləri ilə xarici aləmin maraqları arasında sivil birgə yaşayış qaydaları və normaları əsasında uyğunlaşdırılmış, uzlaşdırılmış münasibətlər sistemi yaratmağa xidmət edən məqsədyönlü fəaliyyət növü kimi xarakterizə etmək olar.

Ölkə Konstitusiyasının 10-cu maddəsində göstərilir ki, Azərbaycan başqa dövlətlərlə və xarici aləmlə əlaqələrini beynəlxalq hüquq normaları və ölkənin maraqlarını nəzərdə tutan prinsiplər əsasında qurur. Azərbaycan Prezidenti 1993-cü il oktyabr ayının 10-da Prezident seçilməsi ilə bağlı keçirilən rəsmi andiçmə mərasimindəki çıxışında qeyd edib ki, "Respublikanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri Azərbaycanın mənafehlərini dünya miqyasında müdafiə edə bilən ağıllı, səriştəli xarici siyasətin yeridilməsidir. Qarşıda böyük vəzifələr durur. Bizim xarici siyasətimiz birinci növbədə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini təmin etməyə yönəldilməlidir. Bu vəzifə dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabərhüquqlu, qarşılıqlı-faydalı əlaqələr yaratmaq və inkişaf etdirməkdən, bu əlaqələrdən həm Azərbaycan Respublikası beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirmək üçün, həm də Respublikanın iqtisadiyyatını, elmini, mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir".

Dövlətimiz yarandığı ilk gündən, təkcə respublika vətəndaşlarının deyil, ümumiyyətlə, bütün dünya azərbaycanlılarının yeganə milli varlıq simvolu, onların milli qürur mənbəyi kimi çıxış edir. Təsadüfi deyil ki, dövlətimiz dünya azərbaycanlılarının ümummilli mənəvi birliyi və həmrəyliyi ideyasının əsas strateji mərkəzlərdən biri kimi götürüldüyünü, bu cür həmrəyliyin dövlətimizin və xalqımızın ən ali məqsədlərindən biri olduğunu rəsmən bəyan edib. 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi keçirilməsi,

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının 2001-ci, II Qurultayının isə 2006-cı ildə keçirilməsi, Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və ən əsası Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı Dövlət Siyasəti haqqında Qanunun mərhum prezident Heydər Əliyev tərəfindən imzalanması, dövlət üçün diaspor probleminin nə dərəcədə aktual olduğunun bariz göstəricisidir.

Azərbaycan Respublikası bu addımları atmaqla çox saylı və geniş imkanlara malik olan diasporumuzla qarşılıqlı əlaqələr qurmaq da maraqlı olduğunu nümayiş etdirir. Xarici siyasətdəki strateji hədəflərimizin mürəkkəbliyi bir sıra taleyüklü məsələlərdən qaynaqlanır. Ancaq yeni yaranan bir dövlətdən beynəlxalq siyasəti nəzərə almadan xüsusi tələbli istəklər tələb etmək doğru deyil. Məhz bütün bu prosesləri nəzərə alsaq, diaspor hərəkətini qeyri-hökumət təşkilatlarının imkanları ilə yaradılması daha əlverişli olar. Xüsusilə dövlət xarici siyasətinin buradakı rolunu vahid mərkəzdən idarə olunan birtəşkilatı xarakterizə edər. Dövlət maddi və siyasi dəstəyini potensial şəkildə diaspor-lobbi təşkilatlarına dəstək kimi ortaya qoyaraq bu prosesi sürətləndirir. Diaspor-lobbi siyasətinin mahiyyəti buradakı insanların sosial sifarişlərinə siyasi dəstəyi qazanmaq bu istiqamətdə təşkilatlanaraq eyni zamanda mənsub olduqları millətin dövlətin xaricdə xidmət etmək kimi qəbul olunur.

Qloballaşan dünyada professional səviyyədə hazırlanan xarici siyasət konsepsiyası hər bir dövlətin xarici siyasət kursunun səmərəliliyinə təsir göstərən əsas və vacib amildir. İndiki zamanədə ən doğru şəkildə təşkilatlanmağı bacaran bir sıra diasporlar mövcuddur. Ümumiyyətlə, bu təşkilatlanmalar 2 istiqamətdə həyata keçirilir, mahiyyətcə isə eyni istiqamətə hesablanmış hərəkətdir. Məsələn, Böyük Britaniya, ABŞ və Çin hazırkı şəraitdə maliyyə siyasəti ilə diaspor və lobbi quruculuğunu həyata keçirirlər. Bu zaman onlar sosial baza olmadan da güclü hərəkət edir, ayrı-ayrı korporasiyalarla hətta həmin dövlətin xarici siyasətinə belə təsir edirlər. Buna daha çox korporativ üçbucağı da deyirlər ki, məntiqlə bu vəhşi kapitalizm üzərindəki lobbi quruculuğudur. Nisbətən zəif və kiçik olan millətlər isə diaspor – lobbi siyasətini tamam başqa aspektdən həyata keçirirlər, məsələn onlar həmin ölkələrin ictimai – siyasi hərəkətlərinə inteqrasiya edir, parlament və dövlət strukturlarına can atırlar. Yəhudilər, Ermənilər və s. Buna misaldır. Tarixi-strateji proseslərin ideoloji-siyasi cərəyanlara yaxın olduğu dövr, məsələn 1908-14-cü illərdə indiki Almaniya və Avstraliya ərazisində olub. Etiraf edək ki, həmin dövrdə 47 milyonluq Avstraliya imperatorluğunu bir neçə milyonluq yəhudilər idarə edirdi.

Məntiqlə diaspor təşkilatlanmalarını həyata keçirmək üçün dövlətlərin rolu daha cəzbedici görünür. Burada dövlət xarici siyasətinin sistemli şəkildə həmin ölkələrdəki diaspor qurumları ilə həyata keçirir, yalnız maddi və mənəvi dəstəyi daim ikinci planda saxlayır. Beynəlxalq siyasətin tərkib hissəsi kimi diaspora təşkilatlarının rolu əvəz edilməzdir. Təsəvvür edin ki, Azərbaycanın hər hansı bir xarici ölkədəki diaspor qurumu həmin ölkənin ali qanunverici orqanları ilə sıx əlaqədədir və eyni zamanda bu orqan da potensial bazaya malikdir. Belə olduğu təqdirdə diaspor mövcud imkanlarını ortaya qoyaraq, həmin ölkə ilə Azərbaycanın iqtisadi siyasətini əlaqələndirir. Burada məntiqlə əsas hədəf odur ki, iqtisadi baxımdan sistemli şəkildə qarşılıqlı fəaliyyət göstərən dövlətlər istər-istəməz xarici siyasətdə bir-birlərinin maraqlarını nəzərə alır və bu siyasəti daima korrektə edir. Diaspor təşkilatlarının başqa güclü tərəfi isə regional əlaqələrin qurulmasına nail olunmasıdır.

Qeyd etdiyimiz kimi, hər bir diaspor öz dövləti ilə, yaşadığı ölkə arasında faydalı dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulmasında və mövcud münasibətlərinin genişləndirilməsində pozitiv, bəzən isə müstəsna rol oynaya, stimül kimi çıxış edə, eləcə də ana vətənlərinin sosial-iqtisadi, mədəni və hüquqi-siyasi quruculuq işində yaxından iştirak edə bilər.

Hal-hazırda əhalisinin 60 milyonu xaricdə məskunlaşan Çin Xalq Respublikası, Macarıstan, Hindistan, Yunanıstan, Ermənistan, İsrail, Rusiya, Portuqaliya və digər aparıcı diasporlara malik dövlətlərin xarici siyasət konsepsiyalarına diasporlar ilə əməkdaşlığın qurulmasına dair bir çox bəndlər daxildir.

İsrail dövlətinin diasporu ilə əməkdaşlıq quran İsrail dövlətinin xarici siyasət konsepsiyası olduqca maraqlı və digər dövlətlər üçün örnək ola biləcək səviyyədə tərtib edilib. Bu konsepsiyanın hazırlanmasında əsas əməyi olan Stiv İsrail konsepsiyasının giriş hissəsi yəhudilərin xarici ölkələrə səpələnmə tarixinə və səbəblərinə ayırır. Tarixin müxtəlif dövrlərində yəhudi diasporunun çəkdiyi əzab-əziyyətlərə qısa olaraq toxunan strateq bütün dünya yəhudilərinin birliyinin və həmrəyliyinə qorunub saxlanılması üçün mütləq üzvlərini müqəddəs şəhər olan Qüdsə (Yerusəlimə) tutub dua oxumağı vacib hesab edir.

Bu konsepsiyada diqqəti çəkən daha bir vacib məqam yəhudi xalqı üçün gün ərzində Qalut-diaspor həyatı yaşadıklarını xatırlamaq və ulu yaradandan onları Ana-Vətən-İsrailə geri qaytarmağı yalvarmağı müqəddəs iş kimi qəbul etmələridir.

Çin Xalq Respublikasının xarici siyasət kursunda diasporlar ilə əməkdaşlıq xüsusi yer tutur. 60 milyonluq diasporun nümayəndələr ilə Çin dövlətinin 3 əsa orqanı əməkdaşlıq qurmaq səlahiyyətlərinə malikdir. Xalq Nümayəndələr Məclisinin Nəzdində Yaradılan Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin Xarici Çinlilər Üzrə Komissiyası, Çin Xalq Respublikasının Dövlət Aparatı Yanında Xarici Çinlilərlə İş Üzrə İdarə və Xaricdəki Emmiqrantlar Diasporunun Ümumçin Federasiyası kimi qurumlar Çin dövlətinin xarici siyasət kursunu yeridirlər.

Çin dövlətinin xarici siyasət kursunda diaspora ayrılan bəndlər daxili və beynəlxalq hissələrə bölünüb və burada başlıca yeri diaspor nümayəndələrinin sosial müdafiəsi və dövlət sığortası ilə təmin olunması tutur. Konsepsiyanın ən əsas maddəsini isə tarixi vətənlə əlaqənin itirilməməsi və Çinin qüdrəti üçün birgə fəaliyyətin qurumlar tərəfindən təmin edilməsidir.

Biz bu kimi bir çox dövlətlərin xarici siyasətində diaspor üçün ayrılan bəndlər və qurumların fəaliyyəti barədə çoxsaylı misallar çəkmə bilərik. Azərbaycan dövləti gənc olmasına baxmayaraq, 1991-ci ildən bu günə qədər fəaliyyət göstərdiyi müstəqillik illərində çox önəmli addımlar atıb. Lakin diasporumuzun hələ də tam olaraq birləşməməsi, vətəndaşlıq mənsubiyyəti problemlərinin çözülməməsi, dövlətlə diasporun münasibətində bəzi tərəddüdlərin olması və digər məsələlərin həllində boşluqlar olması, xarici siyasət konsepsiyasında dəyişikliklərin edilməsinə ehtiyac yaradır.

İlk olaraq Azərbaycan dövlətinin diasporla bağlı qəbul edilən qanun layihəsini nəzərdən keçirək. Çox mükəmməl tərtib edilən qanun layihəsi birbaşa xaricdə yaşayan azərbaycanlılara şamil olunur. Dövlət qanunun tərtib edilməsi zamanı milli təhlükəsizlik və dövlətçilik amili önə çəkilib. Bu öz-özlüyündə müsbət haldır, lakin unutmamaq lazımdır ki, Azərbaycan diasporu deyiləndə Şimali-Cənubi və Türkiyədən müxtəlif illərdə

mühacirət prosesinə qoşulan soydaşlarımızla yanaşı, Gürcüstan və Rusiya ərazisi kimi qəbul edilən Borçalı və Dərbənd azərbaycanlıları da nəzərdə tutulur.

Azərbaycan Respublikasının Qanunda bu şəxslərin də müdafiəsinə zərdə tutulur. Lakin dövlət birbaşa olaraq Rusiya, İran və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızı diaspordan ayıra bilməz. Çünki sərhəd və diplomatik bağlılığı olan dövlətlər arasında ərazi-milli münaqişəsinin hazırkı dövrdə başverməsi, Azərbaycan üçün müsbət dividendlər gətirməz. Buna görə də dövlət ikili vətəndaşlıq məsələsində bir qədər ehtiyatlı davranır. Lakin onları özündən kənarlaşdırmır. Qanunda bu məsələ A R Konstitusiyasının 6-cı maddəsinin I hissəsini əsas götürülərək, hər bir diasporun nümayəndəsi Azərbaycanda olduğu zaman ölkə vətəndaşları ilə eyni hüquqa malikdirlər kimi öz əksini tapıb.

Paralel.-2015.-6 dekabr.-№ 1.-S.10.

Azərbaycan diasporu milli mədəniyyətimizin dünyada təbliğində mühüm rol oynayır

M. Mükərrəmoğlu

Azərbaycan mədəniyyəti dünyanı fəth edir. Son illər dünya ölkələri ilə mədəni əlaqələrin genişlənməsi, müxtəlif ölkələrdə davamlı olaraq keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günləri, dünyanın mötəbər salonlarında rəssamlarımızın sərgiləri, musiqi xadimlərimizin vaxtaşırı keçirilən konsertləri bunu deməyə əsas verir. Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada belə geniş nüfuz qazanmasında Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın böyük xidmətləri vardır.

Heydər Əliyev Fondunun apardığı çoxşaxəli fəaliyyət mədəni məkanda inteqrasiya modeli kimi bütün dünyaya örnək ola bilər. Milli mədəniyyətimiz, mənəvi dəyərlərimiz, folklorumuz, milli musiqimiz Mehriban xanım Əliyevanın fədakar fəaliyyəti nəticəsində qlobal miqyasda təbliğ olunur. Onun fəaliyyəti xoşməramlı səfiri olduğu nüfuzlu beynəlxalq təşkilat — UNESCO tərəfindən xüsusilə yüksək qiymətləndirilmişdir. Fondun fəaliyyəti yalnız Azərbaycan xalqının tarixi və mədəniyyətini inkişaf etdirmək və yaymaqla bitmir. Eyni zamanda, bütün dünya xalqlarının mədəni ənənələri və təcrübəsi ilə ətraflı tanışlıq prosesi gedir. Dünyanın ən nüfuzlu mədəniyyət qurumu tərəfindən Heydər Əliyev Fondunun dünya mədəniyyətinə inteqrasiya fəaliyyətinin düzgün elmi əsaslar və siyasət üzərində qurulduğu xüsusi vurğulanır.

Eyni zamanda, Azərbaycanın diaspor təşkilatları və xarici ölkələrdəki səfirliklərimiz dünya ölkələri ilə mədəni əlaqələrimizin inkişafına mühüm töhfələr verirlər.

Bu gün dünyada Azərbaycanı təkcə iqtisadi cəhətdən sürətlə inkişaf edən ölkə kimi deyil, həm də yüksək milli -mənəvi dəyərlərə malik xalq kimi tanıyırlar. Azərbaycanda mütəmadi olaraq keçirilən beynəlxalq mədəniyyətlərəsas dialoq forumları, humanitar forumlar dünya ilə mədəni əlaqələrimizin gələcək inkişafı üçün geniş perspektivlər açır. Milli mədəniyyətimizin dünyaya inteqrasiyası istiqamətində son illər Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti xüsusilə qeyd olunmalıdır. Azərbaycan diasporunun ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği istiqamətində gördüyü işlərin nəticəsində dünyanın əksər ölkələrində görkəmli elm və mədəniyyət xadimlərimiz, barədə dolğun fikir formalaşmış, onların əsərləri geniş təbliğ edilib.

Bu cəhətdən Fransa ilə əlaqələrin inkişafı daha təqdirəlayiqdir. Strasburqdakı “Azərbaycan evi” cəmiyyəti ölkənin məşhur Mark Blok Universiteti ilə əlaqələr qurub. “Nizami Gəncəvi və Dünya mədəniyyəti” mövzusunda keçirilən konfrans əlaqələrin inkişafı baxımından əhəmiyyətli idi. Tədbirin təşkilatçıları Strasburqda fəaliyyət göstərən “Azərbaycan evi” və Strasburq Türkologiya Departamenti olub.

Avstriyanın paytaxtı Vyana şəhərində Avstriya-Azərbaycan Akademik Birliyinin təşəbbüsü və Avropa Komissiyasının dəstəyi ilə gənclər proqramı həyata keçirilib. Proqramda Portuqaliya, Slovakiya, Almaniya, Türkiyə və Azərbaycan gənclər təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər. Proqram çərçivəsində “Azərbaycan gecəsi” təşkil olunub.

Novruz bayramı ərəfəsində diaspor təşkilatları mühüm tədbirlər keçirirlər. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın milli bayramları dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan soydaşlarımız tərəfindən təntənəli şəkildə qeyd olunur. Berlindəki “Azərbaycan evi” Cəmiyyətinin keçirdiyi “Novruzunuz mübarək!” bayram şənliyində Azərbaycan incəsənət ustaları konsert proqramı ilə çıxış ediblər. Tədbirdə Almaniyanın paytaxtında və onun ətrafında yaşayan həmyerlilərimiz, Türkiyə diasporunun təmsilçiləri və Berlin ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər. Almaniyanın Oldenburq şəhərində, Hamburqdakı Almaniya-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzində, Köln Azərbaycan-Türk Dayanışma Dərnəyində, Mannhaym şəhərində hər il Azərbaycan və türk icmalarının nümayəndələri tərəfindən Novruz bayramı ilə əlaqədar tədbirlər təşkil olunur. Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi isə hər il Novruz bayramı münasibətilə konsert təşkil edir. “Beynəlxalq Ana dili Günü” çərçivəsində Ukrayna Müdafiə Nazirliyinin Mərkəzi Mədəniyyət evində “Dil palıtrası” mədəni-yaradıcılıq aksiyası keçirilib. Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin keçirdiyi tədbirdə Azərbaycan, Belarus, gürcü, macar, yəhudi, moldovan, alman, rus və digər diasporların nümayəndələri iştirak ediblər. Ölkəmizi konsertdə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin “Azərbaycan” kvarteti uğurla təmsil edib.

Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının təsis qurultayı ilə əlaqədar Xayfa şəhərində Azərbaycan incəsənət ustalarının böyük konsert proqramı təşkil olunub. Azərbaycandan köçmüş 800 nəfərdən çox yəhudinin iştirak etdiyi konsertdə Xayfa şəhərinin meri cənab Yona Lav da iştirak edib. Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyasının təsis qurultayı çərçivəsində qurultayın keçirildiyi salonda xalqımızın zəngin mədəni irsini əks etdirən rəsm sərgisi də təşkil olunub

Kanadanın Toronto şəhərindəki Yapon Mədəniyyət Mərkəzində isə Türk icmaları ilə birgə təşkil olunmuş ənənəvi “Uşaq bayramı”nda Azərbaycan Mədəniyyət və Təhsil Mərkəzinin nəzdindəki rəqs dərnəyinin və “Həftə sonu” məktəbinin şagirdləri də fəal iştirak ediblər. Bayram tədbirində milli rəqslərimiz, habelə Azərbaycan haqqında videofilm nümayiş etdirilib. Misir Ərəb Respublikasının paytaxtı Qahirə şəhərindəki Ayn-Şəms Universitetinin dillər fakültəsində keçirilmiş XXVI Xalqlar Günü festivalında azərbaycanlı tələbələrin “Vətən” Cəmiyyəti birinci yeri tutub. Festivalda tələbələrimiz Azərbaycan üçün ayrılmış guşənin girişini Qoşa qala qapısının maketi ilə bəzəmiş, Azərbaycanın tarixini və müasir dövrünü əks etdirən stendlər hazırlamışdılar.

Xarici ölkələrdəki Azərbaycan icmaları müxtəlif ölkələrdə keçirilən beynəlxalq mədəniyyət festivallarında da fəal iştirak edir, xalqımızın zəngin mədəni irsini tanıتماğa çalışırlar. Birləşmiş Ştatların Hyuston şəhərində türk xalqlarının festivalı keçirilib. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının üzvləri Azərbaycandan gətirilmiş milli suvenirlər, əl işləri ilə bəzədilmiş guşə yaratmışlar.

Hollandiyanın Amsterdam şəhərində Azərbaycan dilinin tədris ediləcəyi məktəb açılıb. Hər bazar günü 4 saat Azərbaycan dilinin tədris olunduğu məktəbdə bu ölkədə yaşayan azərbaycanlı uşaqlarla yanaşı, İraq türkmənlərinin balaları da ana dilimizi öyrənirlər. Digər 2 saat ərzində isə yaşlılara bu dil tədris edilir. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin xüsusi səyi sayəsində açılmış məktəb ilk vaxtlar qurumda təmsil olunan Türkmən Federasiyasının Amsterdamdakı qərargahında fəaliyyət göstərib.

Almaniyanın Maynts şəhərində milli azlıqların beynəlxalq festivalı keçirilib. Maynts şəhər bələdiyyəsinin keçirdiyi festivalda Azərbaycanı Maynts-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti təmsil edib. Tədbirdə ümumilikdə 34 dövlətin tanıtım stendi və 25 ölkənin folklor və rəqs qrupları iştirak edib. Maynts-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin rəqs qrupunun ifasında Azərbaycanın milli rəqsləri tədbir iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılıb.

Birləşmiş Ştatların Kaliforniya ştatının İrvin şəhər rəhbərliyinin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə keçirilən “İrvine Global Village” festivalında ilk dəfə olaraq soydaşlarımız da iştirak ediblər.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları Azərbaycanın tarixi şəxsiyyətlərini də unutmur, onların fəaliyyəti haqqında yaşadıkları ölkələrin ictimaiyyətini məlumatlandırmağa çalışır, xatirələrini ehtiramla yad edirlər. Tallində fəaliyyət göstərən “Aydan” Estoniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti tərəfindən ümummilli liderin xatirəsinə həsr olunmuş tədbir keçirməklə yanaşı, Heydər Əliyev haqqında hazırlanmış film və fotosərgi nümayiş etdirilib. Estoniyadakı Akademik Z.Əliyeva adına Şərq Mədəniyyəti İnstitutu ulu öndərin fəaliyyətinə həsr olunmuş konfrans keçirib. Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin və “Günəş” Cəmiyyətinin üzvləri dahi şəxsiyyətin xatirəsinə həsr olunmuş anım mərasimləri təşkil ediblər. Azərbaycan səfirliyinin dəstəyi ilə Latviyada “Azəri-Vəhdət” Cəmiyyəti və “Ocaq” Mədəniyyət Mərkəzi ulu öndərin xatirəsinə həsr olunmuş yığıncaqla bərabər, Heydər Əliyevin həyatının və fəaliyyətinin müxtəlif dövrlərini əks etdirən fotosərgi təşkil edib.

Əlbəttə, bunlar diaspor təşkilatlarının həyata keçirdikləri tədbirlərin tam siyahısı deyil. Son dövrlər Azərbaycan diaspor təşkilatları daha da fəallaşmışdır. Xüsusilə erməni təcavüzkarlarının milli- mənəvi dəyərlərimizə sahib çıxmaq cəhdlərinə qarşı diaspor təşkilatları ciddi mübarizə aparırlar.

Bu gün milli-mənəvi dəyərlərimizin dünya mədəniyyətinə inteqrasiyası yüksələn xətlə inkişaf edir. Artıq bu təşkilatların səyi nəticəsində Azərbaycan mədəniyyəti dünyada yaxşı tanınır və sevilir.

Xalq qəzeti.-2015.-7 yanvar.-№ 3.-S.4.

Rusiya Federasiyasındaki Azərbaycan diasporası mühüm işlərə imza atmağı bacarıb

Rusiyanın Sankt-Peterburq vilayətində çox güclü diaspora təşkilatımız fəaliyyət göstərir

Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının elmi-intellektual potensialının gücləndirilməsi məsələlərinə həmişə böyük diqqətlə yanaşırdı. Məhz elə bu diqqətin sayəsində onun rəhbərliyi dövründə yüzlərlə həmvətənimiz SSRİ-nin ən nüfuzlu təhsil ocaqlarında təhsil almaq imkanı əldə etmişdilər. Belə ki, keçmiş SSRİ məkanının 50-dən çox böyük şəhərinin 170-dən artıq ali təhsil ocağında elm, iqtisadiyyat, mədəniyyət, istehsalat və digər sahələrini əhatə edən və ən zəruri ehtiyac duyulan 250-dən artıq ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gənc təhsil alıb və yüksək ixtisaslara yiyələnib. Əlbəttə, bu kadrların bir çoxu yenidən Azərbaycana qayıdıb və respublikanın ümumi inkişafına öz töhfələrini veriblər. Lakin onların bir qismi təhsil aldıqları şəhərlərdə məskunlaşıb. Bir sözlə, 70-80-ci illərdə sovet dövlətində gedən inteqrasiya prosesləri, gənclərimizin digər respublikalarda təhsil almaları onların miqrasiyasına təkan verib. Respublikamızdan kənarda əmək fəaliyyətinə başlayan həmin mütəxəssislər bir tərəfdən həmvətənlərimizin mütəşəkkilliyinin güclənməsinə, digər tərəfdən elm və mədəniyyətimizin inkişafına yardım göstərirlər. Dünya azərbaycanlılarında milli şüurun güclənməsində Heydər Əliyevin Moskvada Sovet dövlətinin rəhbərlərindən biri kimi fəaliyyətinin də xüsusi rolu olub. Həmvətənlərimiz milli liderimizin dünya miqyaslı siyasi fəaliyyətini milli idrak və xarakterin parlaq təzahürü kimi qəbul edir, xalqımızın özünəinamını, özünüdərkini və mütəşəkkilliyi gücləndirir. Hər hansı bir dövlətin özünə qapanaraq, dünyadan təcrid olunmuş vəziyyətdə inkişaf etməsi mümkün deyil. Bunu dünya sivilizasiyasının keçdiyi tarixi yol da sübut edir. Bu baxımdan dövlətin uğurlu şəkildə dünyanın bir parçasına çevrilməsi üçün siyasi və iqtisadi inteqrasiya kifayət etmir. Bunun üçün dövləti və milləti müxtəlif ölkələrdə yetərincə təbliğ edən, onun barəsində həqiqətləri diqqətə çatdıran insanların olması gərəkdir. Bu vəzifənin öhdəsindən ən yaxşı gələ bilən qrup isə diaspora təşkilatlarının üzvləri, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız ola bilər. Əgər öz dövləti və xalqı haqqında başqa bir ölkədə, başqa bir xalqda fikir formalaşdırmaq istəyirsənsə, o zaman mütləq o xalqın içərisində olmalısən, onun necə fikirləşdiyini, dünyaya baxışını ciddi şəkildə təhlil etməlisən, yaşadığın dövlətin sosial-iqtisadi proseslərində aktiv rol oynamalısən. Başqa sözlə desək, xalqın adət-ənənələrini və psixologiyasını mənimsəməlisən. Bu yerdə bir haşiyə çıxım ki, Azərbaycan dövləti müstəqilliyini yeni qazanan dövrlərdə Yaponiya biznesmenləri ölkəmizdə investisiya mühitini öyrənmək üçün səfərə gəlmişdilər. Biz teatrda olarkən onlar səhnələrin sevincli və kədərli hissələrini öz dillərinə tərcümə edərək yazıb götürürdülər. Bunun nə üçün yararlı olduğunu o zaman heç kim anlamırdı. Lakin bu sistemdə illərlə yaşadıqdan sonra bəlli olur ki, bu xalqın psixologiyasını öyrənmək üçün bir elementdir. Hər bir dövlətin əsas güc ölçülərindən biri də onun diasporasıdır. Regionda və böyük çərçivədə qarşısına üstün dövlət olmaq məqsədi qoymuş Azərbaycan üçün də bu tezis əsas götürülüb. Dövlət siyasətində bu hər zaman özünü göstərir.

Dövlətin bu gün əsas prioriteti Azərbaycanı müsbət inkişafı ilə seçilən ölkələr siyahısında liderliyə yüksəltməkdir. Diaspora ölkənin iqtisadi dəyərilə paralel olaraq, onun siyasi dəyərini ağırlaşdıran əsas vasitədir. Xarici ölkələrdə kifayət qədər vətəndaşı olan Azərbaycan bu amilləri də mütləq nəzərə alır. Dünyanın inkişaf etmiş ölkəsinə çevrilməyi qarşısına məqsəd qoyan Azərbaycan hədəflərinə xaricdə də çata bilər. Xaricdə yaşayan vətəndaşlarımızın problemlərilə maraqlanan bir qurumun yaradılması da hədəflərimizin müsbət yöndə olmasını sübut edir. Bu istiqamətdə Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsi üzərinə düşən vəzifələri çox peşəkarcasına yerinə yetirir. Bir çox ölkələrin təcrübəsində belə bir praktika olmadığı halda, Azərbaycan artıq bu istiqamətdə sözün əsl mənasında üstün mövqə nümayiş etdirir. Uzaq hədəfləri olan bir dövlət üçün belə bir qurumun təşkil olunması məqsədəuyğun qərar idi. İndi Azərbaycanın xarici ölkələrdəki diasporası öz işini sistemli və koordinasiyalı şəkildə həyata keçirir. Son illərdə bir çox ölkələr sürətli inkişafında diasporalarının kilid rolunu oynadığını önə çəkir və bunun gələcəyin inkişaf modeli olacağını nəzərdə tutur. Çox əsrlik dövlətçilik təcrübəsinə sahib olan Azərbaycanın inkişafının ən yüksək səviyyəsinə çatmaq siyasətinin ona qazandıracağı müsbət fikirlər ilk növbədə onun xarici ölkələrdəki vətəndaşlarının dövlətimiz barədə yaratdığı rəydən asılıdır. Bu çərçivədə müstəqillik illərində Azərbaycan dünya ölkələri arasında özünün müsbət imicini formalaşdırıb. Azərbaycanın qlobal müvəffəqiyyətlərində diaspora ən əhəmiyyətli fiqur kimi həmişə ön sırada olub. Bu məsələdə heç şübhəsiz ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların üzərinə də həyati və tarixi vəzifələr düşür. Ölkəmiz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra bu ideoloji xəttə nə qədər ehtiyacımızın olduğunu bir daha çox anladıq. Çünki, qarşımızdakı düşmənlərimiz bizim yeni-yeni başladığımız lobbi fəaliyyətini uzun illərdi aparırlar. Bu proses bütün dünyada davam etməkdədir. Lakin Rusiya Federasiyasında soydaşlarımızın daha çox sayda yaşaması, bu ölkədə diaspora fəaliyyəti üçün münbit şəraiti təmin edir. Rusiya düzənliklərinin sərt iqliminə baxmayaraq, bu məmləkətdə azərbaycançılıq ideyaları, Azərbaycan xalqının adət-ənənələri sevilərək yaşadılır. Azərbaycandan kənar, xüsusən də böyük dövlətlərdə yaşayan, müxtəlif peşə sahibi olan soydaşlarımızın çiyinlərinə bu mənada böyük bir missiya düşür. Soydaşlarımız da bu missiyanın öhdəsindən şərəflə gəlməkdədirlər. Hazırda Rusiya Federasiyasının ən böyük vilayətlərindən olan Sankt-Peterburqda Azərbaycan diasporası çox aktiv fəaliyyət göstərir. Hətta, orada uzun müddət yaşayan bir neçə soydaşımız Sankt-Peterburq vilayətinin qanunvericilik orqanına deputat seçiliblər. Rusiyanın digər vilayətlərində də deputat seçilən soydaşlarımız var, gələcəkdə onlar barədə də söhbət açacağıq. Sankt-Peterburq vilayəti qanunvericilik orqanının deputatı Səyyad Əliyev bildirir ki, Sankt-Peterburq vilayətində çox güclü diaspora təşkilatı fəaliyyət göstərir.

Onun sözlərinə görə Sankt-Peterburqda Azərbaycan həqiqətlərinin, əsasən Dağlıq Qarabağ probleminin real həqiqətlərinin cəmiyyətə çatdırılmasında çox böyük işlər görürlər. Səyyad Əliyev 2011-ci ilin dekabrında 5-ci çağırış Sankt-Peterburq vilayət qanunvericilik orqanına "Edinaya Rossiya" ("Vahid Rusiya") fraksiyasının üzvü olaraq deputat seçilib. Deputat deyir ki, bir azərbaycanlı kimi yaşadığım və çalışdığım vilayətin vətəndaşları tərəfindən, onların etimadını qazanaraq millət vəkili seçilməyimi böyük bir uğur sayıram. Bu tək bir nəfərin deyil, həm də orada yaşayan soydaşlarımızın uğurudur. Səyyad Əliyev həm də "Edinaya Rossiya" ("Vahid Rusiya") fraksiyasının üzvüdür. Bu ona vilayətin sosial-iqtisadi və siyasi həyatında baş verən

hadisələrdə yaxından iştirak etməyə imkan verir. Diasporanın məqsədi Rusiya vətəndaşlarının və burada yaşayan soydaşlarımızın sosial-iqtisadi sahədə problemlərlə qarşılaşmamaları, onların gündəlik həyatlarında üzləşdikləri neqativ halların aradan qaldırılması istiqamətində mütərəqqi tədbirlərin dəstəklənməsidir. Soydaşlarımızın fikir və təkliflərinin qanunverici orqanlarda səsləndirilməsində millətimizdən olan deputatların xüsusi rolu var. Səyyad Əliyev deyir ki, vilayətdə ciddi sosial-iqtisadi və məişət problemləri olan vətəndaşlarımız və soydaşlarımız az deyil və hər dəfə onlarla görüşəndə, mənə olan etimadlarının nə qədər yüksək olduğunu hiss edirəm. Ölkəmiz hər bir azərbaycanlının - həm də dünyanın başqa ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın doğma evidi və bu müqəddəs evin sakinləri olaraq Azərbaycandan kənarında yaşayan azərbaycanlılar da vətənimiz haqda müsbət təsəvvürün yaradılmasına çalışırlar. Hər bir azərbaycanlı hər zaman atdığı addımlara diqqət yetirməlidir. Təbii ki, Rusiya Federasiyasının müxtəlif bölgələrində, vilayətlərində yaşayan hər bir azərbaycanlı bu ölkənin siyasi həyatına daxil olmalı və yaşadığı ölkənin inkişafında üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirməlidir. Soydaşlarımız yaşadığı ölkəyə təkcə gəlir mənbəyi kimi baxmırlar. Ölkənin inkişafını da qazanmaq haqqında düşündüyün qədər düşünməlisən. Son 10 ildə Rusiya Federasiyasındakı Azərbaycan diasporası kifayət qədər mühüm işlərə imza atmağı bacarıb. Burda Azərbaycan dövlətinin, xüsusən də Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevin xarici siyasətdə, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində apardığı işlər diqqətdə saxlanılır. Həm dövlət başçısının, həm Heydər Əliyev Fondunun və fondun sədri Mehriban Əliyevanın bir-birindən fərqli və maraqları layihələrin həyata keçirilməsindəki rolu yüksək qiymətləndirilir. Məhz bu siyasətin tərkib hissəsi olaraq Rusiyada Azərbaycanın təbliği, Azərbaycan dostlarının daha da çoxalması üçün diplomatik korpusun fəaliyyəti də mühüm rol oynayır. Məsələn, Sankt-Peterburqda Azərbaycanın baş konsulu Qütsi Osmanovun bu məsələlərdəki həssaslığı hər kəsə bəllidir. İstər vilayət rəhbərliyi ilə, istərsə də vilayət məclis üzvləri ilə əməkdaşlıq sahəsində Qüdsi Osmanov üzərinə düşən məsuliyyətdən irəli gələrək uğurlu fəaliyyət göstərir.

Burada Azərbaycan günlərinin təşkili, milli və dini bayramların keçirilməsi, müxtəlif yarışların təşkilində Baş Konsulluğun göstərdiyi fədakarlığı xüsusi qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanın Cənubi Qafqazın son 10 ildə uğurlu iqtisadi strategiyaya dayanaraq inkişaf edən bir ölkəsi olduğu bütün dünyaya bəllidir. Təbii ki, burda prezident İlham Əliyevin davamlı sosial-iqtisadi sahədə apardığı uğurlu siyasəti qeyd etməliyik. Əgər bölgəyə diqqət yetirsəniz, görürsünüz ki, doğurdan da hiss olunacaq və müqayisə edilə biləcək dəyişikliyi Azərbaycan həyata keçirib. Rusiya Federasiyası da Cənubi Qafqazın ən qədim və tarixi dövlətçilik ənənələrinə sahib Azərbaycanla dost və yaxın qonşuluq əlaqələrinin inkişafında maraqlıdır. Eyni zamanda, Azərbaycan rəhbərliyi də Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin inkişafında ciddi addımların artırılmasında bütün vacib olan işləri görür. İki ölkə arasında iqtisadi, sosial-mədəni sahədə atılan addımlar, qarşılıqlı ticarət münasibətləri də göstərir ki, Azərbaycan-Rusiya münasibətləri doğru istiqamətdə inkişaf etməkdədir. Bu gün Azərbaycanda statistik rəqəmlərə görə 457 Rusiya müəssisəsi və təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bütün bu uğurlarda heç şübhəsiz ki, diasporamızın da rolu danılmazdır.

Paralel.-2015.-13 yanvar.-№ 6.-S.10.

Diasporamız erməni diaspora təşkilatları ilə rəqabət apara biləcək həddə çatıb

Dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə böyük fərəh və milli qürur hissləri keçirirlər

VII əsrin sonu-VIII əsrin əvvəlləri. Xilafət ordusunun Azərbaycana yürüşü, İslam dininin yayılması ilə əlaqədar burada ərəbdilli elm və mədəniyyətin inkişafı, eyni zamanda onlarca azərbaycanlı mütəfəkkirin Yaxın və Orta Şərqi şəhərlərinə axını başladı və bu proses diasporun yaranmasının təməlini qoydu. X-XIX əsrlərdə Yaxın Şərqi elm və mədəniyyət mərkəzlərində əslən Azərbaycandan olan yüzlərlə alim və tələbənin biliklərlə yiyələnməsi, milli təfəkkürümüzün region xalqlarının intibahında qabaqcıl mövqeyə çıxması sayəsində xaricdə məskunlaşma daha geniş vüsət aldı. Azərbaycan diasporunun formalaşmasının III mərhələsi. Bu dövr Azərbaycanın Rusiya imperiyası tərəfindən işğalından sonrakı tarixə təsadüf edir. Rusiyada diasporun təşəkkülünü şərti olaraq iki dövrə bölmək olar: XX əsrin əvvəllərindən 1920-ci ilədək olan birinci dövrdə azərbaycanlıların Rusiya ilə əlaqələri nizamsız xarakter daşıyıb. 1920-ci ildən sonrakı, ikinci dövrdə isə bu proses qismən tənzimlənib və intensivləşib. Buna baxmayaraq, həmin mərhələlərdə təşkil olunan diasporlar həm kəmiyyət, həm də fəaliyyətlərinin keyfiyyətinə görə bir-birindən fərqlənirdilər. Diasporun formalaşmasının IV mərhələsi Azərbaycan Demokratik Respublikasının (1918-1920) süqutundan sonra xaricə mühacirlər axını və Avropada Azərbaycan diasporunun təşəkkülü ilə bağlıdır. 1941-1945-ci illərdə II Dünya müharibəsi zamanı əsirlikdə və Sovet cəza məşinın ölüm xofundan Vətənə dönə bilməyən azərbaycanlılardan ibarət icmaların yaranması diasporun formalaşmasının V mərhələsi kimi səciyyələndirilir.

Ötən əsrin sonlarında İranda baş verən ictimai-siyasi proseslərlə əlaqədar bu ölkədən on minlərlə azərbaycanlının Qərb ölkələrinə mühacirəti Azərbaycan diasporunun genişlənməsinin mühüm mərhələlərindən biri oldu. SSRİ-nin süqutundan sonra Avropa ölkələrində azərbaycanlıların yeni nəsillərinin məskunlaşması diasporun təşəkkülünün son mərhələsi kimi qiymətləndirilə bilər. İndiki dövrdə Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın mövqelərinin gücləndirilməsi, erməni təcavüzünə məruz qalan xalqın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Dağlıq Qarabağ probleminin beynəlxalq hüquq normaları və prinsipləri çərçivəsində ədalətli həllinə nail olunması xarici ölkələrdə diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşməsinə zəruri edir. Sırr deyil ki, dünya azərbaycanlılarının yaşadığı ölkələrdə monolit qüvvə kimi çıxış etmələri, onların milli və vətəndaş hüquqlarının qorunmasına da əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Son illər fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi və mədəni həyatında Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəal iştirakı diaspor quruculuğu işinin ən mühüm istiqamətlərindən birinə çevrilib. Bir sıra ölkələrin qanunvericilik, icra hakimiyyəti, yerli özünüidarəetmə orqanlarında təmsil olunmaları, kompakt yaşadıqları ərazilərdə aktiv fəaliyyət göstərmələri, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlərin təşkil edilməsi, Azərbaycan diasporu nümayəndələrinin ictimai-siyasi fəallığının artmasının göstəricisidir. Lakin diaspor

fəaliyyəti daim inkişafda olan fəaliyyət növü olduğundan onun daha da təkmilləşməsinə hər zaman ehtiyac duyulur. Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində elə cəmiyyətlər var ki, fəaliyyəti zəifdir, bəziləri isə normal fəaliyyət göstərir. Lakin bu da bir faktdır ki, fəaliyyəti zəif olan icmaların gücləndirilməsi üçün Azərbaycan dövləti və aidiyyəti orqanları lazımi işləri görürlər. Fərəhləndirici haldır ki, bu iş birbaşa cənab prezident İlham Əliyevin nəzarətindədir. Dövlət başçısı bu məsələyə xüsusi diqqət yetirir. Prezident bu və ya digər ölkəyə səfər edərkən, təkcə həmin ölkənin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə deyil, eyni zamanda oradakı Azərbaycan icmalarının rəhbərləri və nümayəndələri ilə görüşür, onları dinləyir, onların problemləri ilə maraqlanır. Həmin problemlərin aradan qaldırılması üçün lazımi tapşırıqlarını verir. Təsadüfi deyil ki, bu gün dünya azərbaycanlıları İlham Əliyevi özlərinin lideri hesab edir və bunun əsas səbəblərindən biri də odur ki, dövlət başçısı harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün azərbaycanlılara çox böyük diqqət yetirir, onların problemlərinin həll olunmasında əməli fəaliyyət göstərir.

Onu da qeyd etmək ki, Azərbaycan diasporasının son illərdəki fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilməlidir. Bu işin dövlət səviyyəsində aparılması da sevindirici haldır. Əslində, diaspora fəaliyyəti belə də olmalıdır. Çünki taleyin amansız hökmü ilə azərbaycanlılar dünyanın bir çox ölkələrində səpələniblər. Onların dilimizi, dinimizi, milli dəyərlərimizi, adət-ənənələrimizi qoruyub saxlamalarına, xarici ölkələrdə dünyaya gələn övladlarının azərbaycanlı kimi böyüməsi işində dövlət qayğısına çox böyük ehtiyac duyulur. İndi birmənalı şəkildə demək olar ki, diaspora ilə bağlı sistemli şəkildə iş aparılır. Bunun nəticəsidir ki, diaspora fəaliyyəti xeyli güclənib. Əvvəllər xarici ölkələrdəki Azərbaycan cəmiyyətləri dağınıq idi, onların arasında koordinasiya yox idi, fəaliyyətlərini lazımi səviyyədə əlaqələndirə bilmirdilər.

Dövlət Komitəsi yarandıqdan sonra bu iş sistemli və ardıcıl şəkildə aparılır. Məlum olduğu kimi bu, bizim üçün yeni bir sahədir, hələ bu istiqamətdə fəaliyyətə yenicə başlamışıq. Odur ki, hələlik istədiyimiz yüksək nəticələrə çatma bilməmişik. Ancaq indiyə qədər diaspora ilə dövlət səviyyəsində aparılan işi yüksək qiymətləndirmək lazımdır. Azərbaycan diasporalarının fəaliyyətində ən aktual problemlərdən biri də icmalar arasında əlaqənin zəif olmasıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, həmin icmalar və cəmiyyətlər ictimai təşkilatlardır. Onlar Azərbaycan dövləti tərəfindən yaradılmır, idarə olunmur, sadəcə dövlət onların fəaliyyətinə istiqamət verir, yardım göstərir. Hələ də bir çox cəmiyyətlər var ki, aralarındakı əlaqələr lazımi səviyyədə deyil. Elələri də var ki, milli məsələlər qalib bir yana, başqa məsələlərlə məşğul olurlar. Bəzi cəmiyyətlərdə biznes maraqları daha çox üstünlük təşkil edir. O cəmiyyətlər, icmalar yaşayıb fəaliyyət göstərə bilir ki, onlar orada yaşayan azərbaycanlıların problemləri ilə həqiqi mənada məşğul olurlar, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə qalxırlar, vətənlə soydaşlarımız arasında ünsiyyət körpüsünün yaranmasında əllərindən gələni edirlər. Bu və ya digər şəxslərin maraqlarında olan cəmiyyətlər isə artıq sıradan çıxmaqdadır. Elə cəmiyyətlər var ki, ayrı-ayrı adamların nəzarətindədir, onların maraqlarından çıxış edir. Amma bütövlükdə həmin cəmiyyətlərin, milli-mədəni mərkəzlərin böyük əksəriyyəti Azərbaycan diaspora təşkilatı tərəfindən koordinasiya olunur, nəticədə uğurlu fəaliyyət göstərirlər. İndi Azərbaycan diasporu bir çox oturuşmuş diaspora təşkilatları ilə müqayisə olunacaq səviyyədədir.

Artıq diasporamız erməni diaspora təşkilatları ilə rəqabət apara biləcək həddə çatıb. Məlumdur ki, ermənilər əsrlər boyu diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olublar. Ermənilər vətənsiz bir toplum olduğundan dünyanın hər yerinə yayılıblar. Ona görə, onların öz mövcudluqlarının qorunub saxlanması üçün yeganə yol diaspora olub. Təbii ki, bu baxımdan onlar daha fəal və daha təcrübəlidirlər. Buna baxmayaraq, bu gün Avropada, Amerikada, Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporası erməniləri elə bir küncə sıxışdırıb ki, ermənilər artıq azərbaycanlılar haqqında mənfi bir fikir söyləməyə qorxurlar. Çünki dərhal layiqli və lazımi cavablarını alırlar. Bu da onunla bağlıdır ki, diaspora məsələsi ilə Azərbaycanda dövlət səviyyəsində məşğul olurlar və bu məsələlər ciddi şəkildə nəzarətdə saxlanılır. Diaspor fəaliyyətində əsas şərt ortada keyfiyyətin olmasıdır. Bəzən xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın öz aralarında maraqların toqquşması olur, bəzən kimisə lider kimi qəbul etmirlər. Əslində, diaspor fəaliyyətində bunlar normal hadisələrdir. Belə hallar digər xalqların diasporalarında da müşahidə olunur. Bu baxımdan demək olar ki, diaspora fəaliyyətində əsas göstərici keyfiyyətin olmasıdır. Keyfiyyət isə icmaların qarşısında duran vəzifələrin icrası ilə bağlıdır. Bu vəzifələr həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sayının dəqiq müəyyən edilməsi, onların milli-mədəni irsimizə yiyələnmələri üçün azərbaycanlıların yeganə dövləti olan Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrin təmin edilməsi, Azərbaycan dilinin öyrənilməsi, mədəniyyətin təbliği, Azərbaycanın probleminin həmin ölkələrə çatdırılması, bu ölkələrlə Azərbaycan arasında əlaqələrin güclənməsində diaspor fəaliyyətindən istifadə edilməsindən ibarətdir. Kim bu məsələlərdə fəaldırsa, bu istiqamətdə praktiki iş görürsə, təbii ki, o icmalar yaşayacaq, əksinə, iş görməyən təşkilatlar tarixin səhifəsindən silinəcəklər.

Qeyd edək ki, əsas Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən diaspor quruculuğu, azərbaycançılıq ideyalarının təbliği və milli həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi işində çox böyük nailiyyətlər əldə olunub. Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi prosesi daha da təkmilləşdirilib, dünya ictimaiyyətinə ölkəmiz haqqında həqiqətlərin çatdırılması məqsədilə mühüm tədbirlər görülüb. Bir çox ölkələrdə isə diaspor təşkilatlarının fəaliyyətlərini koordinasiya edən qurumlar yaradılıb. Hazırda azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyərlərinin, mütərəqqi ənənələrinin, azərbaycançılıq ideyalarının qorunub saxlanılması, mədəniyyət mərkəzlərinin yaradılması üçün məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Hazırda beynəlxalq birliyə qətiyyətlə inteqrasiya edən Azərbaycanda dinamik inkişaf sürətlə davam edir. Bu amil xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları daha da fəal olmağa sövq edərək, diaspora quruculuğu işinə yeni məzmun verir. Məhz bu baxımdan, görülən işlərin azərbaycançılıq ideologiyasının inkişafına, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz arasında birliyin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcəyi şübhəsizdir. Bu gün özlərinin milli varlıq və mənsubiyyət hissələrini daxilən dərk edən soydaşlarımız getdikcə bir-birilərinə daha çox yaxınlaşırlar və onlara dayaq duran Azərbaycan dövlətini hər an özlərinə etibarlı arxa sayırlar. Buna görə də, bütün dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə böyük fərəh və milli qürur hissələri keçirirlər. Dünya azərbaycanlılarının müstəqil dövlətimiz və vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi, dünyada azərbaycançılıq və milli həmrəylik ideologiyasını təbliği ideyasının müəllifi heç şübhəsiz ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevdir. Bu gün həmin siyasi kursun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev də xarici siyasətdə mütəşəkkil diaspor

quruculuğuna, soydaşlarımızın milli-mənəvi birliyinin təmin olunmasına mühüm diqqət yetirir. Dövlət başçısının bu sahədə həyata keçirdiyi siyasət yaxın gələcəkdə Azərbaycan diasporunun daha da möhkəmlənərək, ən ağırlı yerimiz olan Dağlıq Qarabağ probleminin sülh yolu ilə həllində yaxından iştirak edəcəyinə şübhə yeri qoymur. O da nəzərə alınmalıdır ki, artıq Azərbaycan diasporu "hücum taktikasını" öz fəaliyyət prinsipi kimi qəbul edib.

Paralel.-2015.-15 yanvar.-№ 8.-S.10.

Benilüks Azərbaycanlıları konqresi Avropa parlamentində akkreditasiyadan keçib

Sahil Qasımlı: "Qarabağ məsələsi, Xocalı soyqırımının Avropa cəmiyyətində daha çox müzakirə olunmasında israrlıyıq"

Benilüks Azərbaycanlıları Konqres (BAK) 2007-ci ildə yaradılıb və üç ölkədə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarını özündə birləşdirir. Bu konqresi yaradarkən çox gözəl bir model ortaya qoyulub. Bu model ilk dəfə Benilüks məkanında- Belçika, Niderland və Lüksemburqda yaşayan Azərbaycan diaspor təşkilatlarını birləşdirməyi qarşısına məqsəd qoyub. Həmin dövrdə bütün təşkilatları birləşdirmək mümkün olmasa da, 15 diaspora qurumu bu konqresə qoşuldu və beləliklə də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi yarandı. Yenicə kövrək addımlarını atmağa başlayan Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi(BAK), təkcə Azərbaycan cəmiyyətlərini deyil, eyni zamanda türk icmalarını və türk dünyasının digər təşkilatlarını da öz ətrafında toplaya bildi. Konqres elə yarandığı ilk gündən- 2007-ci ilin fevralında Xocalı faciəsinin ildönümü ilə bağlı Brüsseldə Avropa İttifaqının yerləşdiyi binanın qarşısında izdihamlı mitinq təşkil etdi. Xocalı soyqırımına siyasi qiymət verilməsinə dair bəyanat İttifaqın sədrinə təqdim olundu. Daha sonra Ermənistan səfirliyi qarşısında etiraz aksiyası keçirildi, işğal olunmuş ərazilərin tezliklə azad edilməsi barədə tələb səfirliyə təqdim olundu. Həmin tədbiri 30-dan artıq yerli və xarici kütləvi informasiya vasitəsi bütün dünyaya yaydılar. O vaxtdan konqres Xocalı soyqırımının ildönümünü hər il qeyd edir. Konqresin fəaliyyətinin ən yaddaqalan hadisələrindən biri də, ana dilinin təbliği ilə əlaqədar Amsterdamda və Rotterdamsda həftəsonu məktəblərinin açılışı oldu.

Xarici ölkələrdə Azərbaycanla bağlı tədbirlərin keçirilməsinə hərtərəfli yardım göstərən Heydər Əliyev Fondu həmin məktəbləri dərslik və ləvazimatla təmin etdi. Həmin məktəblər bu gün də fəaliyyətlərini uğurla davam etdirirlər. Konqres yerli əhali arasında Azərbaycan həqiqətlərinə maraq oyatmaq məqsədi ilə rəngarəng tədbirlər həyata keçirməklə yanaşı, televiziya və mətbuatda ölkəmiz barədə gedən yanlış məlumatlara dəfələrlə sət münasibət bildirib, onları təkzib verməyə məcbur ediblər. Bu da xüsusi qeyd olunmalıdır ki, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin yaxşı təməl üzərində qurulması onun gələcəkdə daha böyük uğurlar qazanacağına inam yaradır. Azərbaycanın Niderland Krallığındakı səfiri Fuad İsgəndərov ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının ölkəmizin tanınması istiqamətində mühüm işlər gördüyünü diqqətə çatdırıb, bu sahədə BAK-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib, konqresin praktik cəhətdən konkret istiqamətdə-ikiterəfli əlaqələrin yaranmasında və inkişaf etdirilməsində əhəmiyyətli işlər gördüyünü bildirib, Niderlandda Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması istiqamətində ciddi addımlar atıldığını, bu sahədə BAK-ın xüsusi rol oynadığını vurğulayıb. BAK Azərbaycanı Niderlandda tanımaq istiqamətində digər Azərbaycan cəmiyyətləri və türk icmaları ilə birlikdə bir-birindən maraqlı və yaddaqalan tədbirlər həyata keçirir.

Buna misal olaraq Xocalı faciəsi ilə bağlı keçirilən etiraz aksiyaları, nümayişləri göstərmək olar. Bu və digər tədbirlərdə Vətəninə və xalqını sevən bütün azərbaycanlılar, onlara daim dəstək verən türk qardaşlarımız birlik nümayiş etdirirlər. Azərbaycan həqiqətlərini nəinki Niderlandda, həmçinin bütün Avropada tanımaq

sahəsində diaspor təşkilatlarının birliyinin vacibliyini vurğulayan səfir, soydaşlarımızın ölkənin ictimai-siyasi həyatına inteqrasiyası, parlamentə seçilmək, müxtəlif təşkilatlarda təmsil olunmaq və onlarda Azərbaycan maraqlarının həyata keçirilməsi arzusunı ifadə edib, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının digər ölkələrin diaspor qurumları ilə əlaqələr yaratmalarının əhəmiyyətini diqqətə çəkib. O qeyd edib ki, Azərbaycan xalqının digər xalqlarla əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu açıq şəkildə göstərmək, təbliğ etmək lazımdır. "Bunun ümumi işimiz üçün - Azərbaycanın hər yerdə tanınmasında böyük əhəmiyyəti olacaq. Azərbaycan xalqı hamı ilə əməkdaşlıq etməyə hazırdır". Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi (BAK) ötən il BMT-nin Avropa üzrə Cenevrədəki ofisində akkreditasiyadan keçib. Konqresin sədri Sahil Qasımlı deyib ki, bu kimi təşkilatlarda akkreditasiyadan keçmək orada rəsmən tanınmaq deməkdir və bu da Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya tanıtdırmaqda çox mühüm rol oynayır.

Qeyd edək ki, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Avropa Parlamentində akkreditasiyadan keçib, eyni zamanda soyqırımı problemlərini araşdıran aparıcı Avropa institutları ilə danışıqlara başlayıb. BAK rəhbəri bildirib ki, Azərbaycan diasporunun lobbicilik hərəkətində bu, çox həlledici məqamdır: "Avropa Parlamentində akkreditasiyadan keçmək bizə daha geniş imkan verəcək ki, oraya üzv olan 28 ölkə ilə ciddi işlər görək. Bunun çox səmərəli nəticələri olacaq". S. Qasımlı onu da deyib ki, bu il ermənilərin Avropada uydurma erməni soyqırımının 100 iliyinin keçirilməsi ilə bağlı planları var və Azərbaycan diasporu buna qarşı ciddi hazırlıqlar görür: "Dünya erməni diasporu bununla bağlı Avropada ciddi işlər görmək istəyir. Tezliklə bizim də qurultayımız olacaq və biz də orada ciddi qərarlar qəbul edib, planlar quracağıq. Bizim ciddi addımlarımız olacaq". BAK rəhbəri qeyd edib ki, gələn il Azərbaycanda keçiriləcək Avropa Yay Olimpiya oyunları ilə bağlı ermənilərin Avropada əks təbliğat aparılması gözlənilir: "Bunun da qarşısının alınması üçün biz işimizi quracağıq". O, artıq Avropa Parlament üzvlərinə məktubların göndərilməsinə başladığını bildirib: "Həmçinin Haaqada dünyada baş vermiş soyqırımları analiz edən institutlar var ki, onlarla hazırda ciddi iş aparılır. Danışıqlarda bizə bildirilir ki, qondarma erməni soyqırımı barədə düşünməkdənsə, yaxın tarixdə baş verən real Xocalı soyqırımını nəzərə alıb, bu institutlarda qeydə almaq lazımdır. Əminəm ki, tezliklə Avropada bu soyqırımına hüquqi və siyasi qiymətlərin verilməsi üçün bu institutların böyük rolu olacaq". S. Qasımlı onu da qeyd edib ki, artıq 8 ildir konqres fəaliyyət göstərir.

Yeni ideyaları çoxdur. Bu ideyalar ildən-ildə dəyişir. "Çalışırıq ki, bütün siyasi proseslərə təsirimiz olsun. Mən bir şey deyim ki, bu komitə siyasi təşkilatdır. Bunun üçün Avropa Parlamentinə akkreditə olundu. Bu vaxta qədər hələ heç bir təşkilat Avropa Parlamentində akkreditə olunmayıb. Biz orada bir qrup yaratmışıq. Bundan əlavə 2013-cü ildə Avropa Demokratiya və İnsan Haqları fondunu təsis etdik. Bu da komitənin tərkibindədir. Ümumiyyətlə, bizim fikrimiz var ki, bu il BMT-nin Avropa ofisində də qeydiyyatdan keçək. Qarabağ məsələsi, Xocalı soyqırımının Avropa cəmiyyətində daha çox müzakirə olunmasında israrlıyıq. Bu çox önəmlidir. Diasporalarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə işləyir, müzakirələr edirik. Onlarla birlikdə aksiyalar keçirməyə çalışırıq. Təbii ki, dəstəklər də olur. Bu komitə ilə birlikdə bir çox tədbirlərin keçirilməsini planlaşdırırıq. Vaxtaşırı bütün tədbirlərə Avropa mətbuat nümayəndələrini dəvət edirik. Benilüks ölkələrində türk mətbuatı da var. Onlar ingilis, alman dilində çap olunur. Təbii ki, istənilən effekti vermir. Bəlkə də bu, gələcəkdə öz yerini

tapacaq. Amma hal-hazırda mən deyərdim ki, Avropa mətbuatı Qarabağ, Xocalı soyqırımını məsələsini işıqlandırmağa qorxur. Bizim bir neçə dəfə uğurumuz olub. Hollandiyanın "Niderland 3" dövlət kanalı var. Orada ilk dəfə bir neçə il əvvəl Xocalı soyqırımını haqqında məlumat verdik. Niderlandın professoru həmçinin türkoloq alimi, ilk dəfə Qarabağ münaqişəsinin iç üzünü açıb avropalılara göstərə bildi. Amma biz bu istiqamətdə hələ çox işləməliyik. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi bu ölkələrdəki türk təşkilatları ilə birlikdə işləyir, dostluq edirlər. Lakin, o da qeyd olunur ki, türk təşkilatlarında da birlik zəifdir. Son hadisələr bir daha sübut etdi ki, siyasi partiyalarda ziddiyyət olduğu kimi, bu diaspor təşkilatlarında da mövcuddur. Amma təşkilat çalışır ki, neytral mövqedə fəaliyyət göstərsin. Konqres üzvləri türk təşkilatlarının bütün tədbirlərində iştirak edir, onlar da konqresin tədbirlərində iştirak edirlər. Azərbaycan və türk nümayəndələri bilməlidilər ki, nəyi təbliğ edirlər. Bu yaxınlarda 20 Yanvar hadisəsinin ildönümü olacaq. Gənc nəsil bunun mahiyyətinin nədən ibarət olduğunu bilmir. İlk növbədə öz insanlarımızı bunu öyrətməliyik ki, bunu yaşada bilsinlər. Bəzi təşkilatlar var ki, sadəcə 26 fevralda Xocalı ilə bağlı tədbirlər keçirirlər. Bununla da bütün işin bitdiyini zənn edirlər. Amma belə deyil. Çalışmalıyıq ki, təşkilat ilin 12 ayı fəaliyyətdə olsun. Məsələn, Beynəlxalq insan haqları günündə biz bütün Avropaya göstərməliyik ki, bizim 1 milyon qaçqınımız var. Onların haqlarını kim müdafiə edəcək?" S. Qasımlı bildirir ki, diaspor komitəsi çalışır ki, bütün təşkilatlar fəaliyyət göstərsin. "Amma mən başqa cür düşünürəm. Məncə ailə təşkilatları varsa, onlar birləşməlidirlər. 3-4 nəfərdən ibarət təşkilat heç vaxt müvəffəqiyyət qazana bilməz. Bunun üçün kütlə lazımdır. Böyük idarə heyəti, iş planı lazımdır". S. Qasımlı onu da bildirir ki, Avropada fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatları arasın da müəyyən soyuqluq var və bunu aradan qaldırmaq üçün çalışmaq lazımdır. "Əfsuslar olsun ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar arasında bu soyuqluq hələ də davam edir. Bir çox hallarda şahidi oluruq ki, komitə böyük layihələrə imza atan zaman internet saytlarında xoşagəlməz rəylər yazılır. Buna sevinmək əvəzinə çalışırlar ki, həmin tədbirin siyasi mahiyyətini aşağı salsınlar". Bütün bu çatışmazlıqlara baxmayaraq, əvvəlki illərlə müqayisədə hazırda Azərbaycan Avropada daha çox tanınır. 1990-cı ilin əvvəllərində burada Azərbaycanın harada olduğunu belə bilmirdilər, varlığından belə xəbərsiz idilər. Ümumiyyətlə isə son 10 ildə Azərbaycan daha çox tanınır. Bu işdə xaricdə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarının da böyük rolu var, Azərbaycanın özünün də uğurlu daxili və xarici siyasəti buna imkan verir.

Paralel.-2015.-17-19 yanvar.-№ 10.-S.10.

Dünəndən bu günə Azərbaycan diasporu

Əbülfəz Şeydabəyov

Milli diasporumuzun taleyi Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin həm işıqlı, həm dramatik səhifələrinə bənzərdir. Keçmişimizdən bu günə ölkəmizdə və dünyada yaşanan siyasi proseslərin diasporumuzun formalaşmasına ciddi təsirləri olsa da onu zəiflədə bilməyib. Tarixin müxtəlif burulğanlı çağlarında Avropa ilə Asiya sivilizasiyaları arasında əlaqələndirici körpü olmuş Vətənimiz daim öz əlverişli yaşam şərtləri, zəngin təbii sərvətləri, milli xüsusiyyətdən irəli gələn tolerantlığı ilə yadelliləri özünə cəlb etmişdir. Azərbaycan adlanan bu coğrafiyaya insanlıq tarixinin fərqli vaxtlarında həm uzaq, həm yaxın qonşuların marağı olmuş və bu siyasi simpatiya günümüzdə də davam etməkdədir.

Sadalanan amillərlə yanaşı azərbaycanlı kimliyinə yad və xaraktercə parçalayıcı ideologiyalar da fərağat durmayıb, bu nəcib xalqa özünü sevdirməyə səylər göstərüb. Bu çətin proseslərin nəticəsində zaman-zaman azərbaycanlılar qonşu diyarlara, oradan isə digər uzaq dünya coğrafiyalarına səpələnərək məskunlaşdılar. Bu müxtəlif səpələnmə dalğalarında bir qisim soydaşımız öz kimliyini itirmiş, bir qismi isə azərbaycanlı kimliyini günümüzdə kimi qoruyub saxlamağa müvəffəq olub. Lakin son iki yüz ildə cərəyan edən proseslərdən yola çıxdıqda qarşımıza milli diasporumuzun şəffaf görüntüsü çıxmaqdadır.

XIX əsrin ilk rübündə bölgədə baş verən siyasi və hərbi oyunlar Azərbaycan xanlıqlarının vahid bir mərkəzi aparatda birləşməsinə əngəl olub. Xüsusi ilə Gülistan və Türkmənçay müqavilələrinin ardınca Azərbaycandan çoxlu ailələr kütləvi halda mühacir düşüb. Bunların bir qismi könüllü, bir qismi isə məcburən başqa diyarlara yol alıb. Həmin əsrdən başlayan köç dalğaları dayanmayıb və XX əsrin əvvəllərində Vətənimizi özünə çarpışma meydanı seçmiş rəqib ideologiyaların mübarizəsi ilə daha da sürətlənib. Bugünkü Azərbaycan Respublikasının varisi olduğu Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 23 aylıq istiqlaliyyət dövrünün bitməsi ilə (1920) azərbaycanlıların xaricə mühacirəti durmadan davam edib və bu proses məşhur Stalin repressiyaları dövrü (1937), 1945-ci ildə İkinci Dünya müharibəsinin sonunda Sovetlər Birliyi qoşun qüvvələri sırasında olan minlərlə azərbaycanlının Avropanın fərqli ölkələrində məskunlaşması ilə daha da sürətlənib. Bununla yanaşı, son iki yüz ildə Avropa, Asiya, Afrika və Amerika qitələrində milli diasporun tərkibi əsasən İran Azərbaycanında baş vermiş siyasi və inqilabi hadisələrdən sonra artıb. Özəlliklə İranda Pəhləvi şah rejiminin devrilməsi sonucunda (1979) Tehran, Təbriz, Ərdəbil, Həmədan, Urumiyyə və digər iri siyasi şəhərlərdən azərbaycanlıların xarici ölkələrə səpələnmə amili milli diasporumuzun formalaşmasında mühüm rol alıb.

“Soyuq müharibə” dövründə müasir Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması

Azərbaycanın Sovetlər Birliyi tərkibində qalması ilə xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqə kəskin şəkildə məhdudlaşmışdı. Lakin, buna baxmayaraq qürbət ellərdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın bir gün

hürriyyətinə qovuşacağı ümidi və milli kimliyin qorunması məqsədi ilə müxtəlif ölkələrdə diaspor təşkilatları kimi birləşiblər. Əsasən Türkiyə, Almaniya, ABŞ və digər ölkələrdə vahid birlik halında səfərbər olan azərbaycanlılar öz mübarizələrini davam etdirib, eyni zamanda da yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiya olublar. 1946-1991-ci illərdə dünyanın iki siyasi bloka bölünməsi nəticəsində Azərbaycan diaspor üzvləri arasında da əlaqələrin qopmasına gətirib çıxarmışdı.

Sovet Azərbaycanı dövründə də xaricdə yaşayan milyonlarla soydaşımıza biganə qalınmayıb və onlarla Azərbaycan Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti üzərindən təmasa keçilib. Daha sonrakı illərdə (1960) “Vətən səsi” mətbu orqanı təsis edilib və bu qəzet vasitəsilə qərbət ellərdəki həmvətənlərə tarixi Vətəndə gedən mədəni, sosial proseslər haqqında məlumatlar çatdırılıb. “Soyuq müharibə”nin son rübündə digər ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da müstəqillik həyəcanları artmağa başlamışdı. Belə ki, ilk dəfə 1989-cu ildə Naxçıvanda Sovetlər Birliyinin sərhəd dəmir dirəklərinin dağıdılması ilə başlanan əsarətə son zərbələri, həmin ilin Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilən türkdilli xalqların Konfransında dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə qeyd olunması dəstəyi ilə davam etdi.

Müstəqillik dövründə Azərbaycanın diaspor və lobbicilik siyasəti

1990-cı ildə dünyada iki hərbi-siyasi blokun (NATO, Varşava Müqaviləsi Təşkilatı) rəqabəti sona çatmış, Sosialist düşərgə iflas olmuşdu. Həmin ildə ölkəmizdə vüsət almış milli azadlıq hərəkatı və on minlərlə azərbaycanlının meydan aksiyaları nəticəsində yetmiş illik əsarətin dəmir qəfəsi qırılmış və hürriyyət günəşi Azərbaycanın səmalarında parlamışdı. Elə bu ərazilərdə mənfur qonşu Ermənistan tərəfindən minlərlə soydaşımızın tarixi yurdumuz olan Qərbi Azərbaycandan sürgünə uğraması, ardınca Qarabağ münaqişəsi işğalı ilə yüzlərlə ailənin keçmiş Sovet Respublikalarına və digər ölkələrə mühacirəti ilə davam edib. Azərbaycan Respublikası öz müstəqilliyini yenidən qazanandan sonra dövrünün ölkə rəhbəri, böyük azərbaycanlı, uzaqgörən siyasətçi, ümummillə lider Heydər Əliyev xaricdə yaşayan milyonlarla azərbaycanlıya daim önəm verib. O, hər xarici səfərlərində həmin ölkələrdə yaşayan Azərbaycan diaspor heyəti ilə görüşlər keçirir, onlara Ana Vətən Azərbaycan ətrafında milli mənafələrin qorunması naminə sıx birləşmələrini tövsiyə edirdi. Təsadüfi deyil ki, Heydər Əliyevin inadlı təşəbbüsü ilə məhz 1989-cu il hadisələri, 31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi milli bayramlar təqviminə qızıl hərflərlə həkk oldu. Ümummillə liderin diaspor və lobbicilik sahəsinə verdiyi önəmin təzahürü kimi milli tarixə düşmüş fərmanlarından biri də dövlət müstəqilliyimizin 10 illik yubileyi ərəfəsində ilk dəfə olaraq Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi olub. 2001-ci ilin 9-10 noyabr tarixində Bakı şəhərində təşkil olunmuş Qurultaya dünyanın dörd bir yanından milli diaspor nümayəndə heyətləri, yaşadıkları ölkələrdə nüfuzlu, tanınmış sima olan onlarla soydaşımız qatılmışdı. Tarixə azərbaycanlı damğasını vuran bu kəlamlar da Heydər Əliyev tərəfindən məhz bu Qurultayda səslənib: “Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, Mən azərbaycanlıyam!”. Bəli, bu sözlər özlüyündə dünya azərbaycanlılarına bir həmrəylik fəlsəfəsi istiqaməti göstərməklə yanaşı kökləri keçmişimizə dayanan bir missiyanın başlaması demək idi.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və fəaliyyət istiqamətləri

Dünya coğrafiyalarına səpələnmiş milyonlarla soydaşlarımıza növbəti dövlət qayğısının önəmi kimi 2002-ci ilin 5 iyun tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev tərəfindən imzalanmış fərmana əsasən Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılıb. Əsas məqsədi milli diasporun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunun qorunması, bu sahədə olan əngəllərin aradan qaldırılması, milli maraqlarımızın həyata keçirilməsi, diasporlararası şəbəkələşmə əlaqələrinin inkişafı və onların mədəni-siyasi hüquqlarının müdafiəsi olan Komitənin yaradılması diaspor strategiyasının genişlənməsinə böyük təkan vermiş oldu. Daha sonrakı illərdə xarici ölkələrdə sürətli şəkildə təşkilatlanmağa başlayan azərbaycanlı diaspor birliklərinin sayı günümüzdə 453-ün üzərindədir.

Milli maraqlarımız ətrafında sıx birləşən diaspor təşkilatlarımızın növbəti II və III qurultayları 2006, 2011-ci illərdə də uğurla ölkəmizin paytaxtı Bakı şəhərində keçirilib. Ölkə başçısı İlham Əliyevin iştirak etdiyi bu qurultaylarda diaspor təşkilatlarımıza mühüm fəaliyyət istiqamətləri göstərilib, xüsusi ilə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsində xalqımızın tarixi haqlı mövqeyinin dünyaya çatdırılması, qohum türkdilli xalqların diasporları ilə sıx fəaliyyət qurmaları tövsiyə olunub. Qurultaylarda bir qrup fəal diaspor üzvlərinə Azərbaycan diasporunun inkişafındakı xidmətlərinə və xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsinə görə medallar və mükafatlar təqdim edilib. Bildirmək lazımdır ki, bu dövr ərzində ən mühüm hadisələrdən biri də Prezident İlham Əliyevin 2008-ci ildə imzaladığı sərəncam ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması olub.

İki yüz illik ayrılıq dövrü ilə müstəqillik dövrü Azərbaycan diasporunu müqayisə etsək görərik ki, o dövrlərdə müxtəlif ölkələrdə mühacir etmiş soydaşlarımızın bir qismi həmin cəmiyyətlərin içində assimilyasiyaya uğrayıb, bir qismi isə təşkilatlanaraq azərbaycanlı icmalar kimi fəaliyyət göstərə biliblər. Müstəqillikdən sonrakı dövrdə yaradılmış Dövlət Komitəsi öz növbəsində Avropa, Asiya, Afrika və uzaq Amerika qitələrində yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanmasında mühüm rol oynayaraq onlara dəstək olub. Bu kimi diaspor təşkilatlarımızdan Avropa Azərbaycanlıları Konqresi, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi, Paris “Azərbaycan Evi”, Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi, Rusiya Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı, Ukrayna Azərbaycanlıları Birləşmiş Diasporu, Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi, Misirdəki Azərbaycan Diasporu, Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyası, Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Yaponiya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti, Avstraliya-Azərbaycan Türk Dostluq Birliyi, Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsi, Kanada-Azərbaycan Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Latin Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyası, İsveç “Qarabağ” Cəmiyyəti kimi digər onlarla təşkilatların günümüzdə azərbaycançılıq ideyaları ətrafında sıx birləşərək Azərbaycan naminə fəaliyyət göstərməsi, Vətənimizin və xalqımızın beynəlxalq imicinin müsbət formalaşmasında, haqq səsinin daha yüksək səslənməsinə xidmət etməkdədir.

Daha əsas məqamlardan biri də budur ki, Sovetlər Birliyi zamanı xaricdə yaşayan soydaşlarımız Ana Vətənə heç səfər edə bilmirdilərsə, müstəqillikdən sonra Azərbaycanla bütövləşən dünya azərbaycanlıları bu gün milli maraqlar ətrafında sıx birləşiblər. Xatırlatmaq istərdim ki, Dünya Azərbaycanlılarının növbəti IV Qurultayı Bakı şəhərində keçiriləcək. Hər beş ildən bir keçirilən Qurultayda son illərdə görülən işlər haqqında daha geniş hesabatlar dinlənəcək və yeni təbliğat strategiyaları hazırlanacaq.

Palitra.-2015.-28 yanvar.-№ 16.-S.10.

Yetkin və siyasi gücə malik Azərbaycan diasporu formalaşılıb

Nəzakət Ələddinqızı

Müasir dövrümüzdə Azərbaycan diasporunun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir etmək qüdrətindədir

Diaspor quruculuğu ölkəmizdə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildiyindən Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyət göstərir. Milli düşüncəmizin parlaq ifadəsi Azərbaycan diasporunun simasında dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Bu gün Azərbaycan diasporu ABŞ, Fransa, Misir, Avstraliya, Gürcüstan, Moldova, Avstriya, İspaniya, Niderland, Almaniya, İspaniya, Norveç, Belarus, İsveç, Özbəkistan, Belçika, İsrail, Polşa, Birləşmiş Ərəb Əmirliyi, İsveçrə, Qazaxıstan və İtaliya kimi onlarla dövlətlərdə fəaliyyət göstərir. Belə ki, dünya ölkələrində "Azərbaycan Evi" Cəmiyyəti, Azərbaycan Fransız Gənclik Assosiasiyası, Azərbaycan Kültür Mərkəzi, Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası, Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyası, Avstraliyada Avstraliya-Azərbaycan-Türk Dostluq Birliyi, Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi, Azərbaycan-İsveçrə Türk Cəmiyyəti, İsveçrə Azərbaycan Türkləri Kültür Dərnəyi, İsveçrə-Azərbaycan Dərnəyi, Azərbaycan Türk Kültür Dərnəyi, Azərbaycan-İsveçrə Əməkdaşlıq Cəmiyyəti, İsveçrədə Azərbaycanın Demokratik Tələbə və Gənclər Birliyi, Vaşinqton-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası, Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti, Amerika-Azərbaycan Şurası, Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti və onlarla belə qurumlar müstəqillik dövründə təşəkkül tapmışdır. Bu və ya digər qurumlar dünya ictimaiyyətinə Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaqda əhəmiyyətli rola malikdir. Bu gün statistik göstəricilərə əsaslanaraq deyə bilərik ki, dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir.

Xaricdəki Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsi artırılıb

Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbı təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirmişdir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin 2014-cü ilin yekunlarına dair hesabatında təkcə bir il ərzində xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən 557 tədbir və layihə həyata keçirildiyi göstərilir. Bu tədbirlər əsasən xaricdəki azərbaycanlıların təşkilatlanması, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması, habelə diaspor təşkilatları arasında Azərbaycan naminə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi və inkişafı, lobbı quruculuğu kimi istiqamətləri əhatə edib.

Dövlət Komitəsinin hesabatında bildirilir ki, 2014-cü ildə keçirilmiş beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin ən önəmlisi Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi, Madrid Klubu və digər təşkilatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində II Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumudur. Əksəriyyəti sabiq ölkə və hökumət rəhbərləri olan 54 ölkədən 150-dən çox nümayəndənin iştirak etdiyi forumda dünyanı narahat edən problemlər və onların həlli yolları müzakirə olunub. Andorra paytaxtında Dövlət Komitəsinin və Andorra hökumətinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubu tərəfindən "Avropada etimadın bərpa olunması" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransda regionda təhlükəsizlik məsələləri, dondurulmuş münaqişələr, o cümlədən Dağlıq Qarabağ, Abxaziya, Osetiya, Ukraynadakı böhranın müzakirəsinə də xüsusi diqqət ayrılıb.

Ötən il Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Ermənistanın, erməni diaspor və lobbi qruplarının anti-təbliğat kampaniyalarının qarşısının alınması məqsədilə 189 layihə reallaşdırılıb. ABŞ, Kanada, Almaniya, Türkiyə, BƏƏ, İsveç, Litva, Gürcüstan, Rusiya və digər ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız tərəfindən müxtəlif məzmunlu tədbirlər, kütləvi etiraz aksiyaları, konfrans və seminarlar təşkil olunub.

Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ilə bağlı 100-ə yaxın tədbir təşkil olunub, xarici KİV-də faciə ilə bağlı materiallar verilib, soydaşlarımız yaşadığı ölkələrin dövlət və hökumət strukturlarında görüşləri olub, onlara müraciət və məktublar ünvanlanıb. Diaspor təşkilatları Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan "Xocalıya ədalət" kampaniyasına fəal şəkildə dəstək verməyə çalışıb.

Ötən il xaricdəki diaspor təşkilatları və burada yaşayan həmvətənlərimiz tərəfindən Azərbaycan xalqının zəngin mədəniyyətinin, adət və ənənələrinin təbliğ olunması istiqamətində 181 mədəni-kütləvi tədbir təşkil olunub. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin yad edilməsi məqsədilə tədbirlər, konsert proqramları təşkil edilib, soydaşlarımız dünya festivallarında və sərgilərdə iştirak edərək, ölkəmizin tarixi və zəngin mədəni irsini təbliğ etməyə çalışıb.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb

Lobbi quruculuğu istiqamətində dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə qarşılıqlı əlaqələrin qurulması da əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Belə ki, müxtəlif ölkələrin parlamentlərində və hökumətlərində təmsil olunan siyasət adamlar, ictimai xadimlərlə əlaqələr qurulub. Xarici dövlətlərin parlament üzvlərinin, dövlət rəsmilərinin və KİV nümayəndələri ilə əlaqələrin qurulması, onların Azərbaycana səfərlərinin təşkili məqsədilə 93 layihə və tədbir keçirilib.

2014-cü il ərzində xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsi əsas vəzifələrdən olub. Xüsusilə gənclərin, ictimai-siyasi xadimlərin diaspor quruculuğu işinə cəlb olunması və bu istiqamətdə onların fəallığının artırılması prioritet təşkil edib. Ötən diaspor təşkilatlarının sayında da artım olub və hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb.

Hesabat dövründə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması məqsədilə 65 tədbir keçirilib. Təkcə ötən bir ildə 2014-cü il ərzində ABŞ, Almaniya, Ukrayna, Rusiya və İsveçdə yaşayan soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edərək yerli və mərkəzi idarəetmə orqanlarına seçkilərə qatılıb, yüksək nəticələr əldə ediblər. Bundan başqa, Ukraynada yaşayan bir neçə həmvətənimiz dövlət qurumlarında yüksək vəzifələrə təyin edilib. Ukrayna, Rusiya, Türkiyə və digər ölkələrdəki azərbaycanlı ziyalılar, iş adamları müxtəlif diplom və mükafatlarla təltif olunub.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təbliğat sahəsində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması ilə bağlı görülən faktlar da kifayət qədərdir. Göründüyü kimi indiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəçarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir.

Səs.-2015.-28yanvar.-№ 16.-S.11.

Diaspor təşkilatı şəhər meriyası ilə birgə layihələr həyata keçirəcək

Samirə Əliyeva

Almaniyanın Zaxsen-Anhalt əyaləti üzrə Almaniya-Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Yaşar Niftəliyev Tangerhütte şəhərinin meri Brohm Andreas ilə görüşmüşdür. Görüsdə təşkilatla meriya arasında əməkdaşlıq, birgə layihələrin reallaşdırılması, eləcə də Tangerhütte şəhərində yaşayan azərbaycanlılarla bağlı müzakirələr aparılmışdır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumatda bildirilir ki, Azərbaycan diaspor təşkilatının rəhbəri Yaşar Niftəliyev rəhbərlik etdiyi cəmiyyətin fəaliyyəti, Tangerhütte şəhərində yaşayan soydaşlarımız haqqında məlumat verdikdən sonra Brohm Andreası ölkəmiz və onun üzləşdiyi problemlərlə tanış etmişdir. Y.Niftəliyev Ermənistanın Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal etdiyini bildirərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətlər, Xocalı soyqırımını və Azərbaycanın məruz qaldığı haqsızlıqlar barədə həqiqətləri diqqətə çatdırmışdır.

Tangerhütte şəhərinin meri Brohm Andreas Azərbaycan xalqının sülhsevər və qonaqpərvər xalq olduğunu vurğulamışdır. O, Almaniya-Azərbaycan Cəmiyyətinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlığın məqsədəuyğun olduğunu bildirmişdir.

Görüşün sonunda Yaşar Niftəliyev Tangerhütte şəhərinin meri Brohm Andreasa Azərbaycan və Xocalı soyqırımını haqqında kitablar hədiyyə etmişdir.

Xalq qəzeti.-2015.-29 yanvar.-№ 21.-S.6.

Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyət göstərir

Kongresmen Şeyla Jekson Li: "Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi ölkələrimiz arasında körpü rolunu oynayacaq"

Diaspor quruculuğu ölkəmizdə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildiyindən Azərbaycan diasporu dünya ölkələrində yetkin və formalaşmış şəkildə fəaliyyət göstərir. Milli düşüncəmizin parlaq ifadəsi, Azərbaycan diasporunun simasında dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbi təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin 2014-cü ilin yekunlarına dair hesabatında tək-cə bir il ərzində xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən 557 tədbir və layihə həyata keçirildiyi göstərilir. Bu tədbirlər əsasən xaricdəki azərbaycanlıların təşkilatlanması, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması, habelə diaspor təşkilatları arasında Azərbaycan naminə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi və inkişafı, lobbi quruculuğu kimi istiqamətləri əhatə edib. "Azərbaycan Evi" Birləşmiş Ştatlarda uğurla fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarından biri də, rəsmi olaraq 1988-ci ilin yanvarından fəaliyyətə başlayan Los-Anceles şəhərində yaradılan "Azərbaycan Evi" təşkilatıdır. "Azərbaycan Evi"nin təxminən 5 minə yaxın üzvü var. Onun üzvləri əsasən həkim, mühəndis, tacir, müəllim, vəkil və başqa peşə sahibləridir.

Onların bir çoxu Cənubi Azərbaycandandır. Təşkilatda İrandan, Türkiyədən, Almaniyadan, Çindən, İtaliyadan, Kuveytdən, Yunanıstandan da üzvlər var. İctimai təşkilat kimi fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Evi" dilimizin, mədəniyyətimizin, tariximizin öyrənilməsinə böyük səy göstərir, vaxtaşırı Los-Ancelesdə "Azərbaycan mədəniyyəti" gecələri təşkil edir. Azərbaycandakı demokratik hərəkət, ictimai-siyasi dəyişikliklər təşkilatın üzvlərinin diqqət mərkəzindədir. "Azərbaycan Evi"nin təşəbbüsü ilə 1993-cü ilin yazından Los-Ancelesin Yueyels universitetində "Azərbaycan dili" fakültəsi açılıb. "Azərbaycan Evi"nin prezidenti doktor Mahmud Zaregeyvanidir. Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 2010-cu ildən ABŞ-ın Nyu-York şəhərində fəaliyyət göstərir. Mərkəz Azərbaycanın iqtisadi, milli və mədəni irsinin təbliği istiqamətində bir çox işlər görür. Mərkəz tərəfindən 2010-cu ilin may ayında yaradılan www.azeiamerika.com şəbəkə saytı aktiv fəaliyyət göstərir.

Bu layihənin məqsədi Kanada və ABŞ-da yaşayan azərbaycanlıların diaspor həyatının müxtəlif istiqamətləri, onların yaratdıqları saytlar haqqında məlumat vermək, onların ABŞ və Kanadaya inteqrasiyasına köməklik göstərmək, Azərbaycanın mədəniyyəti, incəsənəti, ədəbiyyatı, tarixi, dili, yaşayış tərzini, müasir siyasəti haqqında məlumatlar Amerika və Kanada ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti 2004-cü ildə ABŞ-ın Hyuston şəhərində yaranıb və qeyri-kommersiya təşkilatı kimi fəaliyyət göstərir. Cəmiyyətin məqsədi ABŞ-Azərbaycan arasında olan mədəniyyət və təhsil

sahələrini genişləndirmək, bu istiqamətdə Azərbaycanı təmsil etməkdir. Cəmiyyətin ən uğurlu nailiyyətləri sırasında Milli Rəqs Qrupunun yaradılması qeyd olunmalıdır. Milli Rəqs Qrupu hər il ənənəvi olaraq Hyuston Beynəlxalq Festivalında (İ-Fest) və Türk festivallarında Azərbaycanı təmsil edir. ABŞ-ın Texas ştatında fəaliyyət göstərən Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin üzvləri həmin ştatda keçirilən ənənəvi Beynəlxalq Fort Bend Festivalında iştirak ediblər. 5 000 tamaşaçının qatıldığı mərasimdə Azərbaycanın təqdimat mərasimi Rəşid Behbudovun "Azərbaycan" mahnısının sədaları altında başlanıb. Bu zaman böyük televiziya ekranında ölkəmizin mədəniyyəti, tarixi və ənənələrinə həsr olunan klip göstərib. Milli geyimdə olan bir qrup həmvətənimiz isə milli bayrağımızı dalğalandıraraq tamaşaçılar arasından keçiblər. Daha sonra cəmiyyətin rəqs qrupu üç Azərbaycan rəqsini təqdim edib. Əlavə olaraq qonaqlar "Turquoise Grill" restoranında hazırlanan milli yeməklərin - plov, mutaki şirniyyatı və digər yeməklərin dadına baxa biliblər. Eyni zamanda yerli Azərbaycanlı sənətkar Məsud Fərəsçi milli kitablar, rəsm əsərləri və video materiallarla ölkəmiz barədə qonaqlara məlumat verib. Qeyd edək ki, bu il Hyuston Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Beynəlxalq Fort Bend Festivalının etnik lideri və sponsorlarından biri olub. Festivalda Azərbaycan sərgisinin təşkil olunmasında Azərbaycan-ABŞ Ticarət Palatası, Azərbaycanın Los-Ancelesdəki baş konsulluğu, Azərbaycan Tələbələr Birliyi yaxından iştirak ediblər. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası ABŞ-ın Texas ştatının Hyuston şəhərindəki Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası 36 il əvvəl yaradılıb. 1976-cı ildə Bakı ilə Hyuston arasında imzalanan memorandum əsasında bu şəhərlər qardaşlaşıb. Elə həmin ildən də adı çəkilən qurum fəaliyyətdədir.

Assosiasiyanın əsas məqsədi Azərbaycanımızı istər iqtisadi, istər mədəni, istərsə də təhsil cəhətdə Hyustonda təmsil etməkdir. Əsas hədəf Amerika cəmiyyətini maarifləndirməkdən ibarətdir. Assosiasiya təkcə azərbaycanlılardan ibarət deyil, burada Amerikadan, Hindistandan da xeyli insanlar təmsil olunur. Assosiasiyanın maliyyə işləri üzrə direktoru Maud S. Bech əslən amerikalıdır. Assosiasiya, həmçinin San-Fransiskoda, Vaşinqtonda, Mayamidə, Kanadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqələr qurur. Hyuston-Bakı Qardaş Şəhərlər Assosiasiyasının prezidenti İradə Axundovadır. Ötən il ABŞ-ın Hyuston şəhərinin meri Ramazan ayı münasibətilə iftar süfrəsi açıb. Texas ştatında fəaliyyət göstərən Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası Hyuston şəhərində iftar yeməyinin sponsorlarından biri olub. İftar yeməyi Hyustonla qardaşlaşan Bakı, İstanbul, Əbu Dabi və Kəraçi şəhərlərinin assosiasiyaları tərəfindən təşkil edilib. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının prezidenti İradə Axundova "Amerikanın Səsi"yə deyib ki, onun rəhbərlik etdiyi təşkilatı, artıq dördüncü ildir Hyuston meri tərəfindən iftar yeməyinin təşkilində iştirak edir. O, Azərbaycan icmasının Hyustonda Pakistan, ərəb və amerikalıların icmaları ilə birlikdə bu ənənəvi tədbirə sponsorluq etdiyini deyib. Hyustonda fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mərkəzi də tədbirin sponsorları arasında olub. Təxminən iki min insanın iştirak etdiyi iftar yeməyinə bütün dini icmaları təmsil edən qrupların nümayəndələri gəliblər. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə "Houston Grand Opera"-nın səhnəsində tanınmış bəstəkar, xalq artisti, Azərbaycan bəstəkarlar ittifaqının sədri Firəngiz Əlizadənin "Adın Dənizdir" ("Your Name Means the Sea") operasının premyerası olub. Altı musiqçinin səsləndirdiyi və dörd ifaçının oxuduğu 30 dəqiqəlik bu operada amerikalı gənc qız, rəssam Denise (Azərbaycan dilində "Dəniz" mənası verir və bundan sonra belə adlandırılacaq) ilə azərbaycanlı gənc müğənni Seymur

arasında olan məhəbbətdən, onların sevgisinin və sənətinin etnik və dini fərqlərin yaratdığı problemlərin öhdəsindən gələ bilmək iqtidarında olmasından bəhs olunur.

Bununla yanaşı, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti və Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi təşkil edilib. Tədbirdə yerli və federal dairələrdən yüksək səviyyəli rəsmilər, diplomatik korpusun təmsilçiləri, Azərbaycandan gələn rəsmi nümayəndə heyəti və Hyuston şəhərində yaşayan soydaşlarımız iştirak ediblər. ABŞ-ın Texas ştatından olan konqresmen Şeyla Jekson Li Azərbaycan və ABŞ arasında müxtəlif sahələrdə aparılan sıx əməkdaşlıqdan bəhs edərək vurğulayıb ki, Hyuston şəhərinin mərkəzində yeni açılan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi ölkələrimiz arasında körpü rolunu oynayacaq. Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının rəhbəri İradə Axundova bildirib ki, mərkəzin açılması, Hyuston şəhərində yaşayan azərbaycanlılar üçün çox əlamətdar gündür. Bu şəhərdə yaşayan azərbaycanlılar bu ocağın açılmasını səbirsizliklə gözləyirdilər. Bu gün bizim evimizin açılışı günüdür. Bakı-Hyuston Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının prezidenti Ellen Qoldberg qeyd edib ki, Hyuston şəhəri dünyanın 17 şəhəri ilə qardaşlaşıb. Bakı-Hyuston Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası digərlərindən daha fəaldır. Onlar həmişə Azərbaycanın əlamətdar və tarixi günlərini qeyd etməklə yanaşı, həmçinin şəhərimizdə keçirilən müxtəlif festivalların işində də çox fəal iştirak edirlər. Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti 2002-ci ildə yaradılıb. Cəmiyyətin ABŞ-da fəaliyyət göstərən digər Azərbaycan və yəhudi icmaları ilə sıx əlaqəsi var. Cəmiyyət mütəmadi olaraq "Noviy rubej" adlı qəzet nəşr edir. Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyətinin sədri Nyu-Yorkda yaşayan, Azərbaycan yəhudiləri arasında böyük nüfuza malik Yakov Abramovdur. Nyu-Yorkdakı Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyəti, Azərbaycan Yəhudiləri Mədəniyyət Mərkəzi və "Yeni üfüqlər" qəzetinin dəvəti ilə Almaniyada yaşayan tanınmış şair Simax Şeyda Amerikada olub və onun anadan olmasının 75 illiyi münasibətilə yığıncaq keçirilib. Yığıncağı Qafqaz Yəhudiləri Cəmiyyətinin sədri şair Raşbil ben Şamayev açaraq şairin yaradıcılığı haqqında məlumat verib. O, qeyd edib ki, S. Şeyda 50 ildən artıqdır ki, uşaqlar və böyüklər üçün şeirlər, nağıllar, poemalar, dram əsərləri yazaraq oxucuların rəğbətini qazanıb. Şairi burada yaşayan azərbaycanlılar və yəhudilər də yaxşı tanıyırlar. "Yeni üfüqlər" qəzetində onun yaradıcılığı haqqında materiallar çıxır və şeirləri hər iki dildə çap olunur. Məclisdə İsrail Yazarlar Birliyinin üzvləri Nobert Evdayev və Şirin İlya çıxış edərək S. Şeydanı 75 illik yubileyi münasibətilə təbrik edib və yaradıcılığının bəzi məziyyətləri haqqında danışıblar. Nyu-Yorkda nəşr olunan "Tovuş" ("İşıq") jurnalının redaktoru tarix elmləri namizədi Svetlana Davıdova şairi təbrik edərək onun Azərbaycan dilində çap olunan şeirlərindən danışıb, burada yaşayan azərbaycanlılarla yəhudilərin dostluğundan söz açıb. Tədbirdə Yuri Mərdəxayev, Səxmun Mişiyev, Yesəmi Aqarunov və başqaları S. Şeydanın Azərbaycan və yəhudi dillərində yazmış olduğu qezəllərdən misallar çəkərək bəzi nümunələr oxuyublar. Eyni zamanda, gecədə Simax Şeyda haqqında olan bəzi lent görüntüləri göstərilib və Azərbaycanın əməkdar artisti Ağalar Bayramovun buraxdığı "Qarabağ harayı" diskindən şeirlər səsləndirilib. Tədbirdə S. Şeydanın kitabları və haqqında yazılmış qəzet, jurnal məqalələrinin sərgisi də nümayiş olunub.

Paralel.-2015.-31 yanvar-2 fevral.-№ 18/1.-S.10.

Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti

Azərbaycan dünyada birliyində etibarlı və strateji tərəfdaş kimi yerini möhkəmləndirib

(The European Azerbaijan Society, TEAS) Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti (The European Azerbaijan Society, TEAS) 2008-ci ildə təsis edilib. Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti əvvəllər London-Azərbaycan Cəmiyyəti (2005) adı altında fəaliyyət göstərib. Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin əsas məqsədi Azərbaycanı Avropada tanımaq olub. TEAS üzvləri mütəmadi olaraq xalqımızın özünəməxsus zəngin və çoxşaxəli mədəniyyətini Avropa ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə müxtəlif tədbirlər, aksiyalar, sərgilər təşkil edir. TEAS Avropa və Azərbaycan arasında daha böyük anlaşma və əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, biznesin inkişafı, diplomatik münasibətlər, mədəniyyət və təhsil kimi sahələrə yönəlmiş bir şəbəkə mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir. Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti (TEAS) aktiv diaspor təşkilatı kimi fəaliyyətini üç istiqamətdə qurub - siyasi, iqtisadi və mədəni. Avropa Azərbaycan Cəmiyyəti bir çox kitablar, o cümlədən "Qafqazda erməni məsələsi" kitabını nəşr etdirib ki, bu da ABŞ-da ermənilərin narazılığına səbəb olub.

Hazırda Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin London, Paris, Brüssel, Berlin və Bakıda ofisləri var. Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Taleh Heydərovdur. 5 noyabr 2014-cü il tarixdə Londonda Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin (AAC) və Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə əhəmiyyətli biznes forum keçirilib. Forumda müxtəlif ölkələrdən dövlət və hökumət rəsmiləri, diplomatik korpusun təmsilçiləri, ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər. Açılış mərasimində çıxış edən AAC-ın biznes əlaqələndiricisi Venesa Rain Azərbaycanın müasir tələblərə cavab verən infraqurucuya malik olduğunu qeyd edib və ölkəmizin son illərdəki iqtisadi inkişafından, insanların həyat səviyyəsinin yüksəlməsindən, dövlət-özəl sektor əməkdaşlığının güclənməsindən danışıb. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) icraçı direktoru Şahmar Mövsümov vurğulayıb ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin yaratdığı çətinliklərə baxmayaraq, ölkəmiz siyasi və iqtisadi sabitliyini qorumağı bacarıb. AAC-ın sədri Tale Heydərov çıxış edərək bildirib ki, forumun əsas məqsədi hər iki ölkədə biznes imkanları barədə məlumat vermək, şirkətlər arasında ilkin təmaslar qurmaq, konkret biznes layihələri və əməkdaşlıq ətrafında fikir mübadiləsi aparmaqdır. O, forumun Böyük Britaniya və Azərbaycan arasında iqtisadi və biznes əlaqələrinə daha geniş müstəvidə baxılmasına, bütün sahələrdə münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə və yeni layihələrin planlaşdırılmasına zəmin yaradacağına əmin olduğunu diqqətə çatdırıb.

Böyük Britaniya Baş nazirinin ticarət üzrə elçisi, Lordlar Palatasının üzvü Lord Risbi Azərbaycanın daha da inkişaf etməsi üçün yetərli potensialın olduğunu vurğulayıb. Avropa Xarici Fəaliyyət Xidmətinin (EEAS) nümayəndəsi Dirk Schuebel Avropa və Azərbaycan arasındakı münasibətlərin inkişafından bəhs edərək forum iştirakçılarına bununla bağlı statistik məlumatları çatdırıb, Azərbaycanın Avropa üçün əhəmiyyətli ölkə olduğunu bildirib. Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfiri Tahir Tağızadə ölkəmizin inkişaf tarixinə nəzər salaraq qısa vaxt ərzində qazanılan böyük uğurlar barədə məlumat verib. Səfir qeyd edib ki, Azərbaycanda neft

sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektoru - kənd təsərrüfatı, tikinti, nəqliyyat, rabitə, turizm və digər sahələrdə də artım müşahidə olunur, inflyasiya azalır, iqtisadiyyata yatırılan investisiyanın həcmi artır. Forum çərçivəsində İnformasiya Texnologiyaların İnkişafı Dövlət Fondunun icraçı direktorunun müavini Orxan Əliyev çıxış edib. Orxan Əliyev biliklərə və elmə əsaslanan Azərbaycan iqtisadiyyatında informasiya texnologiyalarının mühüm rolu haqqında danışmış. Ölkə rəhbərliyi tərəfindən növbəti on ildə qeyri-neft sektorunun inkişafı hesabına ümumi daxili məhsulun 2 dəfə artırılması, İKT sektorunun həcmiminin 4-4,5 dəfə genişləndirilməsi, İKT-nin iqtisadi potensialının gücləndirilməsi, cəmiyyətin İKT ehtiyaclarının ödənilməsi məqsədini qarşıya qoyulduğunu vurğulayan Orxan Əliyev, qeyd olunan hədəflərə çatmaq vasitələrindən biri kimi İnformasiya Texnologiyalarının İnkişafı Dövlət Fondunun yaranmasını qeyd edib. Daha sonra fondun yaranmasının əsas məqsədləri, fəaliyyəti və İKT sahəsində fəaliyyət göstərilən sahibkarlara təklif olunan güzəştli kreditlər haqqında məlumat verib.

Çıxışın sonunda fondun rəsmisi xarici iş adamlarını birgə investisiya imkanlarından yararlanmağa dəvət edib. Britaniya mediası Azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin durumu işıqlandırılıb Böyük Britaniyanın nüfuzlu "The Telegraph" qəzetində dünya şöhrətli amerikalı fotojurnalist Ed Kaşinin azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin taleyini əks etdirən "Həyata keçməyən arzular" adlı foto sərəgisinə dair müsahibəsi və foto sessiyası dərc edilib. Avropa Azərbaycan Cəmiyyətindən verilən məlumata görə, Ed Kaşi Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin (TEAS) dəvəti ilə azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin didərgin həyatlarını foto obyektivə almaq üçün Azərbaycanda səfərdə olub. Fotoqraf "The Telegraph" a verdiyi müsahibədə Azərbaycan qaçqın və məcburi köçkün problem ilə üzləşən ilk keçmiş Sovet ölkəsi olduğunu bildirib. E. Kaşi vurğulayıb: "Qaçqınlar Ermənistandan, məcburi köçkünlər isə Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş Dağlıq Qarabağ və ətraf yeddi rayondan olan etnik azərbaycanlılardır." Kaşinin sözlərinə görə, hazırda Azərbaycan dünya ölkələri sırasında adambaşına düşən qaçqın və məcburi köçkünlərin sayına görə birinci yerdədir. Müəllifin "Həyata keçməyən arzular" adlı fotosərgisi TEAS tərəfindən London və Brüsseldə təşkil olunub. Daha sonra isə Ümumdünya Qaçqınlar günü münasibətilə Parisdə sərgilənir. Londonda "Many Happy Returns" adlı kampaniyanın təqdimatı keçirilib Londonda Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin (TEAS) təşəbbüsü ilə təşkil olunan "Many Happy Returns"(MHR) adlı kampaniyanın təqdimat mərasimi keçirilib.

Avropa Azərbaycan Cəmiyyətindən verilən məlumata görə, bu innovativ konsepsiyanın məqsədi Böyük Britaniya Parlamentdəki millət vəkilləri və zadəganların hər birinə ad günü münasibətilə təbrik açıqcalarının göndərilməsidir. Onların hər biri 1 milyon azərbaycanlı məcburi köçkün və qaçqınlardan biri ilə cütləşdirilib. Açıqcanın üzərində "Many Happy Returns" deyə ingilis sayağı təbrik mesajı yazılıb ki, bu eyni zamanda öz doğma ocaqlarına qayıtmaq istəyən insanların da arzularının həyata keçməsi üçün edilən duadır. Hər bir açıqcanın üzərində kartın ünvanlandığı şəxslə eyni gündə anadan olmuş qaçqın və ya məcburi köçkünlərin məşhur alman fotoqrafı Filip Ratmer tərəfindən çəkilmiş fotosu və şəxsi mesajı yerləşdirilib. Təbrik açıqcaları həm də veb ünvanlarda yerləşdirilib və bu ideyanı dəstəkləyənlər keçid vasitəsilə qeydiyyatdan keçib, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında ətraflı məlumat əldə edərək, qaçqın və məcburi köçkünlərin acı taleyi ilə tanış ola bilərlər. Qeyd edək ki, Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin Avropanın müxtəlif ölkələrində yerləşən nümayəndəlikləri bu

konsepsiyanın yayılmasında yaxından iştirak edəcəklər. "ASAN xidmət" in uğurları Lordlar Palatasının rəsmi hesabatında nümunə kimi göstərilib Avropa Azərbaycan Cəmiyyət (TEAS) tərəfindən innovativ Azərbaycan Xidmət və Qiymətləndirmə Şəbəkəsi (ASAN) haqqında təqdim edilən məlumat Böyük Britaniya Parlamentinin Lordlar Palatasının Elektron Bacarıqlar üzrə Komitəsinin hazırladığı rəsmi hesabatda dərc edilib.

Avropa Azərbaycan Cəmiyyətindən verilən məlumata görə, sözügedən məlumat Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin direktoru Lionel Zetter tərəfindən təqdim edilib. L. Zetter hesab edir ki, Böyük Britaniya hökuməti də ASAN modelinin nailiyyətlərindən bəhrələnmə bilər. İctimai xidmətlər üçün mərkəzi və yerli hökumət büdcələrinin azaldıldığı, lakin ictimaiyyətin hələ də yüksək standartlara cavab verən xidmətlər gözlədiyi Böyük Britaniyaya münasibətdə bu cür yanaşmaların konseptuallaşdırılması məqsədəuyğun olardı. Sənəddə izah edilir ki, "ASAN xidmət" kimi innovasiyalar xidmət göstərənlər arasında bölüşülən məlumat həcmnin artması, bununla səmərəliliyin yüksəlməsi və qiymətlərin aşağı salınmasına xidmət edir. Təqdim olunan məlumata əsasən, "ASAN xidmət"lə bağlı bütün ödənişlər internet vasitəsi ilə (online) həyata keçirilir və göstərilən xidmətlərin keyfiyyəti və sürəti Böyük Britaniyadakından daha yüksəkdir. Rəqəmsal innovasiyalar vasitəsi ilə xidmətlər daha çevik, səmərəli olub və korrupsiya əməliyyatları üçün imkanlar aradan qaldırılıb. Leyborist Partiyasının konfransında Azərbaycanın Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin təminatı məsələsi diqqət mərkəzində olub İngiltərənin Mançestr şəhərində Leyborist Partiyasının Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin (TEAS) dəstəyi ilə təşkil edilmiş konfransı çərçivəsində Avropa İttifaqının enerji təhlükəsizliyinin gələcəyinin təmin edilməsində Azərbaycanın xüsusi rolu müzakirə mövzusu olub. Avropa Azərbaycan Cəmiyyətindən (TEAS) verilən məlumata görə, Böyük Britaniya Leyborist Partiyasının iki tanınmış siması, "kölgə" energetika naziri Tom Qreatex və enerji və İqlimin Dəyişməsi Komitəsinin üzvü Qreham Strinqer Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatında böyük əhəmiyyətə malik olduğunu vurğulayıblar. Nətiqələr qeyd ediblər ki, bir çox ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin təminatına böyük töhfələr verən Azərbaycan buna görə də dünya birliyində etibarlı və strateji tərəfdaş kimi yerini möhkəmləndirib. Onu da qeyd edək ki, 2013-cü ilin dekabrında Böyük Britaniyanın keçmiş xarici işlər naziri Uilyam Haque Azərbaycan hökuməti ilə BP-nin "Şahdəniz" konsorsiumu arasında uzunluğu 2000 mil və dəyəri 45 milyard dollar olan qaz xətti sazişinin imzalanması mərasimində iştirak etmək üçün Azərbaycana səfər etmişdi. Bu, "Şahdəniz 2" yatağından Azərbaycan qazının İtaliyadakı birləşdirici kəməre nəqlinə və beləliklə, "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsinin həyata keçməsinə nəzərdə tuturdu. Bu, keçmiş Baş nazir Tony Blerin "Şahdəniz" konsorsiumuna məsləhətçilik etməyi ilə nəticələndi. Trans-Adriatik və Trans-Anadolu qaz xətləri yeddi ölkənin ərazisindən keçəcək.

Paralel.-2015.-5 fevral.-№ 22.-S.10.

**Belçika Azərbaycan diasporunun aktiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biridir
Brüsselin mərkəzində ofis açmaq və orada Azərbaycan bayrağını dalğalandırmaq ölkənin təbliğinə
hesablanıb**

Asəf Bağirov

Dayak Azərbaycan-Türk-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin prezidenti

Avropanın inkişaf etmiş dövlətlərindən biri olan Belçikada da soydaşlarımız məskunlaşıblar. Zaman-zaman bu ölkəyə mühacirət edən soydaşlarımız Belçikada müxtəlif cəmiyyətlər, diaspor təşkilatları təsis ediblər. Son statistik məlumatlara əsaslanaraq belçikalı azərbaycanlıların sayının 3 minə qədər olduğunu qeyd edə bilərik. Əsasən türkiyəli azərbaycanlıların üstünlük təşkil etdiyi Belçikaya cənubi və şimalı Azərbaycandan olan insanların kütləvi mühacirəti 1970-ci illərdən sonra başlayıb. Türkiyədən Avropa ölkələrinə əmək xarakterli mühacirətdə buradakı azərbaycanlılar intensiv iştirak ediblər. Türk diasporunun tərkibində ilkin fəaliyyətə başlayan azərbaycanlılar şaxta, dəmir yolu, zavod və digər işlərdə çalışıblar. Soydaşlarımızın Belçikaya adaptasiyası və yerli cəmiyyətə inteqrasiyası onların bir sıra dövlət işlərində çalışmasına da şərait yaradıb. Hazırda adi fəhlədən varlı biznesmenə qədər iş sahələrində tanınan azərbaycanlıların Belçikada nüfuzu artıb. Yerli xalqla bir sırada azərbaycanlılar da öz sahələrində işgüzarlıq, əməksevərlik göstərirlər. Onlar ictimai fəaliyyətdə türk diasporu ilə həmrəylik nümayiş etdirirlər.

Türk diasporunun Belçikada nəşr etdirdikləri kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan diasporuna da xüsusi yer verilir. Azərbaycan-Belçika Parlamentlərarası dostluq qrupu iki dövlət arasında münasibətlərin inkişafı ilə paralel olaraq buradakı soydaşlarımızın taleyi ilə də yaxından maraqlanır. Belçika dövlətinin Azərbaycanla əməkdaşlıq etməkdə maraqlı olması, diasporumuzun fəaliyyətinə müsbət təsir göstərir. 1980-ci ildən başlanan informasiya-təbliğat işlərini digərlərinə nisbətdə götürəndə fəal hesab etmək olar. Belçika Azərbaycan diasporunun aktiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biridir. Belçikada Avropa Azərbaycanlılar Mərkəzi, Belçika Azərbaycan Evi Cəmiyyəti, Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti kimi qurumlar fəaliyyət göstərir. Bu qurumlar Azərbaycan mədəniyyətinin, tarixinin Belçika ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlər təşkil edir, Belçikada yaşayan azərbaycanlılarla mütəmadi olaraq əlaqə saxlayırlar. Belçika Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə tərəfdardır, beynəlxalq hüququn hamı tərəfindən qəbul edilmiş prinsiplərinə əsaslanaraq, dövlətlərin ərazi bütövlüyü prinsipinə və beynəlxalq tanınmış sərhədlərinin zor gücü ilə dəyişdirilməsini qəbul etmir. Ötən il Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Belçikada səfərdə olan nümayəndə heyəti və bir neçə media qurumunun təmsilçisi Brüsseldə - Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin yeni ofisində görüş keçirib. Görüşdə Konqresin sədri Sahil Qasımov, təşkilatda birləşən cəmiyyətlərin rəhbərləri və diaspor fəalları iştirak edib. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasımov əvvəlcə təşkilatın Brüsseldə açılan yeni ofisi haqqında qısa məlumat verib. O deyib ki, təşkilatın yeni qərargahı üçün Avropa Birliyinin mərkəzi şəhərinin seçilməsi təsadüfi deyil. Təşkilat Avropa Birliyinə

daxil olan institutlar, Avropa Parlamentinin yeni millət vəkili ilə əməkdaşlığı intensivləşdirməyi, lobbichilik fəaliyyətini gücləndirməyi qarşıya məqsəd qoyub. Sahil Qasimov həmçinin hesab edir ki, Brüsselin mərkəzində - hər gün minlərlə turistin keçdiyi tarixi Qran Plas meydanı yaxınlığında ofis açmaq və orada Azərbaycan bayrağını dalğalandırmaq da ölkənin təbliğinə hesablanıb.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Aparat rəhbəri Nəriman Qurbanov BAK-ın Avropa Birliyinin mərkəzində ofis açmasını təqdirəlayiq olduğunu bildirib. O deyib ki, təşkilatın Brüsseldə də qərargahının olması onun beynəlxalq əlaqələrinin gücləndirilməsinə təkan verəcək və qurumun lobbichilik istiqamətində yürütdüyü siyasətin daha effektiv olmasına təmin edəcək. Görüşdə Konqresin təşkilatlanma, diaspora, lobbichilik fəaliyyətində görülmüş işlər, qarşıya qoyulmuş məqsədlər və planlar, Benilüks ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının problemləri müzakirə edilib. Bildirilib ki, diaspor təşkilatları arasında sağlam rəqabət aparmağın və aktiv lobbichilik siyasətinə başlamağın vaxtı çatıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri İlham Məmmədov Benilüks ölkələrindəki Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığı daha da gücləndirməyin zəruriliyini vurğulayıb. O qeyd edib ki, hazırda Azərbaycan diasporunun qarşısında duran bir sıra vəzifələrin həyata keçirilməsi, müxtəlif diaspor təşkilatları arasındakı koordinasiya və əlaqələrin möhkəmləndirilməsi ilə sıx bağlıdır. Hollandiyada həyata keçirdiyi təşkilatlanma modelini Belçikada da tətbiq etməyi planlaşdıran Sahil Qasimov BAK-ın siyasi təşkilat kimi fəaliyyətini gücləndirməyi də vacib hesab edir. Müzakirələr zamanı mübarizəni akademik səviyyəyə keçirməyin, Azərbaycanın problemlərinin Avropa Parlamenti, Avropa Komissiyası kimi qurumlarda səsləndirməyin vacibliyi vurğulanıb. Təklif olunub ki, həmin institutlarda Azərbaycana dair məsələlərin müzakirəsinə, ölkəmiz haqqında obyektiv qərarların qəbul olunmasına nail olmaq üçün Azərbaycanın dostları qrupu yaradılsın və onlara dövlət səviyyəsində hər cür maddi, mənəvi dəstək göstərilsin. Daha sonra Azərbaycan həqiqətlərinin Avropada yayılması üçün yeni yollar və mexanizmlərin tapılması, 2015-ci ildə qondarma erməni soyqırımını ilə əlaqədar erməni diasporunun aktivləşməsinə önəmlər üçün Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları arasında koordinasiyanın və Benilüks ölkələrində, eləcə də Avropa Parlamentində türk kökənli millət vəkili ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsinin vacibliyi vurğulanıb.

Bundan başqa, bu il Bakıda keçiriləcək I Avropa Olimpiya oyunları zamanı Azərbaycana qarşı gözlənilən əks-təbliğatın qarşısının alınmasında Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinə daxil olan təşkilatların görəcəyi işlər, eləcə də Konqresin müasir informasiya texnologiyaları ilə təmin olunması kimi məsələlər müzakirə edilib. Avropa Azərbaycanlıları Mərkəzi (European Azerbaijanian Centre) 2004-cü ilin yanvarında Brüssel şəhərində daha bir diaspor təşkilatı kimi fəaliyyətə başlayıb. Avropa Azərbaycanlıları Mərkəzinin sədri Fatma Əliyevadır. Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti 2002-ci ildə təsis edilib. Təşkilatın məqsədi Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və Avropada yaşayan soydaşlarımız arasında milli birliyin yaranmasını sürətləndirməkdir. Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Demirçidir. Belçika-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi müsahibələrindən birində deyib: "Avropanın digər ölkələrindən fərqli olaraq Belçikada yaşayan soydaşlarımızın sayı azdır. Amma onlar öz adət-ənənələrinə sadıqdırlar. Əlavə edim ki, bütün ölkələrdə olduğu kimi, Belçikadakı soydaşlarımız da

fəaldırlar və Azərbaycan həqiqətlərinin Belçika ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırlar. Milli adətlərimizin atributları olan bayramlarımızdan tutmuş, Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı faciəsinə kimi Azərbaycana aidiyyəti olan və xaricdə təbliği vacib bütün məsələləri diqqətdə saxlayırlar. Hər il Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı Belçikada fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların önündə aksiyalar keçirilir. İldən-ildə Belçikada ölkəmiz haqqında pozitiv informasiya artmaqdadır və yerli qəzetlər Azərbaycanla bağlı məqalələrlə çıxış edirlər. Diaspor təşkilatları arasında fərqli mövqelər, siyasi baxışlar mövcuddur, ancaq biz birlik və bərabərlik üçün çalışdıgımıza görə, bu amillər daha güclüdür. Hesab edirəm ki, hər kəs bu birlik və bərabərlik üçün çalışmalıdır. Belçika-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti olaraq hər zaman çalışırıq ki, birlik və bərabərliyimiz daimi olsun. Cəmiyyət rəhbəri olaraq dövlət qurumlarından da rica edirəm ki, soydaşlarımız, diaspor təşkilatları arasında ayrışçılıq etməsinlər. Nə üçün ayrışçılıq edilir bilmirəm.

Əksinə onların bizim birlikdə mücadilə etməyimiz, fəaliyyət göstərməyimiz və güclü olmağımız üçün dəstək vermələri lazımdır. Bununla bağlı mən hər zaman fikirlərimi ifadə edirəm. Hətta Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə də bu mövqeyimi çatdırmışam. Eləcə də yazılarımda, müsahibələrimdə hər zaman bunu vurğulamışam. Artıq açıq danışmaq lazımdır. Biz millət və dövlət üçün çalışmalıyıq. Millət xidmət etmək bizim üçün bir qürur, şərəf işidir. Bu qüruru hər zaman biz daşıyıq. Bundan sonra fəaliyyətimizdə məhz yuxarıda qeyd etdiyim nüansları əsas götürəcəyik. Buna heç kimin şübhəsi olmamalıdır". Belçika "Azərbaycan Evi" Cəmiyyəti Belçika "Azərbaycan Evi" Cəmiyyəti 2000-ci ildə Belçikanın paytaxtı Brüsseldə yaradılıb. Belçika "Azərbaycan Evi" yarandığı vaxtdan bu günədək Azərbaycan həqiqətlərinin Avropaya və eləcə də dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında çox böyük işlər görüb. Bu diaspor qurumu Azərbaycanla Belçika arasında diplomatik əlaqələrin yaranması və inkişafında, bu ölkədə dövlətimizin səfirliyinin yaranmasında, habelə işğal olunmuş ərazilərimiz, Dağlıq Qarabağ torpaqlarının bu günə kimi erməni işğalı altında qalması, Azərbaycan rəhbərliyinin bu istiqamətdə apardığı sülhsevər xarici siyasəti ilə bağlı həqiqətlərin Avropa və dünya xalqlarına çatdırılmasında çox böyük işlər görüb və bu gün də görməkdədir. Belçika "Azərbaycan Evi"nin təsisçiliyi ilə 2004-cü ilin 22 iyulundan "Euro Xəbər" adlı qəzet Bakıda nəşr olunur. Qəzeti, həmçinin, www.euxeber.com saytıdan PDF formatda da oxumaq mümkündür. Təşkilatın yaradıcısı və rəhbəri əslən Qərbi Azərbaycandan olan Bülənt Gürcamdır. Bir neçə ay əvvəl mətbuatda belə bir xəbər yayıldı ki, Bülənt Gürcama bu ölkənin vətəndaşlığı verilmir. Bu barədə Bülənt Gürcam bildirib ki, bir müddət əvvəl Belçika vətəndaşlığı almaq üçün bu ölkənin müvafiq qurumlarına rəsmi şəkildə müraciət etsə də, rəddi cavabı alıb. Buna səbəb isə cəmiyyət sədrinin Belçikada erməni yalanlarını ifşa etmək istiqamətindəki fəaliyyəti göstərilib: "Təəssüflər olsun ki, Belçika Krallığı Prokurorundan mənə gələn cavab mənfi oldu. Həmin cavab məktubunda göstərilirdi ki, mənim Brüsseldə təşkilat sədri kimi bəzi Azərbaycan aktivistləri ilə ermənilərə qarşı həyata keçirdiyim tədbirlər Belçika vətəndaşlığı almağımı mümkünsüz edir". Bülənt Gürcam vətəndaşlıq almaq istiqamətində fəaliyyətlərini davam etdirəcəyini vurğulayıb. Dayak Azərbaycan-Türk- Belçika Dostluq Cəmiyyəti Dayak Azərbaycan-Türk-Belçika Dostluq Cəmiyyəti 2011-ci ildə təsis edilib. Cəmiyyətin məqsədi Belçikada yaşayan azərbaycanlıları bir yerə toplamaqdır. Təşkilat mədəni və xeyriyyə mərasimlərində Azərbaycan və Türkiyəni

təmsil edir."Dayak" ictimai xeyriyyə təşkilatı olaraq Azərbaycan və Türkiyədən olan insanların Belçika cəmiyyətinə inteqrasiya olunmasına yardım göstərir.

Paralel.-2015.-11 fevral.-№ 26.-S.10.

Bolqarıstanda adi insanlar Qarabağ həqiqətlərindən məlumatsızdırlar

Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin məqsəd iki dövlət arasında əlaqələrinin inkişaf etdirilməsidir

Tarixi Azərbaycandan kənarında yaşayan etnik azərbaycanlıların təşkil etdiyi Azərbaycan diasporunun Bolqarıstanda yaşayan qismi rəsmi siyahıyaalınma zamanı sadəcə türk olaraq qeydə alınır və Türkiyə türklərinin tərkibində hesablanırlar. Ev dilləri Azərbaycan dilinin Qars ləhcəsi olsa da, təhsillərini bolqar və Türkiyə türkcəsində alırlar. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK-ın) bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayına dair 2006-cı ildə yaydığı məlumata görə, Bolqarıstanda 65,000 nəfər etnik azərbaycanlı yaşayır. 2001-ci ildə aparılan rəsmi əhali siyahıyaalınmasına əsasən Bolqarıstan Respublikasının ümumi əhalisi 7,928,901 nəfər olub. Onlardan dini inancına əsasən müsəlmanların ümumi sayı 966,978 nəfər, sünnilər 913,957 nəfər, şiələr isə 53,021 nəfəri təşkil edir. Öz milliyyətini türk olaraq qeyd edənlərin sayı 746,664 nəfər. Onlardan: Ana dilini türkcə olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı 720,136 nəfər, bolqarca olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı isə 26,147 nəfərdir. 2001-2011-ci illər arası, yəni son iki siyahıyaalınma tarixləri arası zaman intervalında 131,539 nəfər Bolqarıstan sakini daimi yaşamaq üçün ölkəni tərk edərək digər ölkələrə köç ediblər. Son illər Bolqarıstanda məskunlaşan azərbaycanlıların da, xeyli fəallaşdıqları hiss olunur. Bu da heç şübhəsiz ki, Azərbaycan dövlətini xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasına göstərdiyi diqqət və qayğının nəticəsidir. Onu da qeyd etmək ki, Bolqarıstan respublikasında diaspora təşkilatlarının formalaşmasında bu ölkədəki səfirliyimiz də yaxından iştirak edir, onlara bacardığı köməkliliyi göstərir.

Azərbaycanın Bolqarıstandakı səfirliyi və "Azərbaycanın dostları" Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə Bolqarıstan Teleqraf Agentliyinin (BTA) inzibati binasında 20 Yanvar faciəsinin 25-ci ildönümü ilə bağlı tədbir keçirilib. Tədbirdə Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Məclisinin baş katibi Asəf Hacıyev, Bolqarıstanın Azərbaycandakı sabiq səfiri İvan Palçev, Sofiya Dövlət Universitetinin rektoru İvan İlçev, "Azərbaycanın dostları" Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq cəmiyyətinin üzvləri, Bolqarıstan KİV nümayəndələri, o cümlədən səfirliyin əməkdaşları və Azərbaycan diasporunun nümayəndələri iştirak ediblər. Tədbir Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda şəhid olmuş insanların xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayıb. Sonra tədbiri Bolqarıstanın Azərbaycandakı sabiq səfiri, "Azərbaycanın dostları" Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri İ. Palçev açaraq, qonaqlara tədbirdə iştiraka görə təşəkkürünü bildirib. Diplomat Bakıda çalışdığı müddət ərzində Şəhidlər Xiyabanını hər il ziyarət etdiyini, Sovet ordusu tərəfindən Azərbaycan xalqının azadlıq istəyinə qarşı törədilmiş qanlı cinayəti qınadığını bildirib. Azərbaycanın Bolqarıstandakı səfiri Emil Kərimov çıxışında 1990-cı il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə Sovet İmperiyası tərəfindən Azərbaycanda kommunist rejimini saxlamaq, milli azadlıq hərəkatını boğmaq, xalqın torpaq uğrunda mübarizliyini sındırmaq məqsədi ilə Bakıya xüsusi hərbi birləşmələr və zirehli texnikaların yeridildiyini deyib. O, ölkəmizin azadlığı uğrunda küçələrə çıxan geniş xalq kütləsinə, silahsız, dinc

əhaliyə qarşı xüsusi qəddarlıqla hərbi əməliyyat keçirildiyini, yalnız Bakıda 130-dan çox mülki şəxsin amansızcasına öldürül-düyünü, 600-dən çox adamın yaralandığını bildirib.

Diplomat faciəyə yalnız Azərbaycan xalqının ümumilli lideri Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərliyi dövründə hüquqi-siyasi qiymət verildiyini vurğulayıb. Bolqarıstanda səfərdə olan Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Məclisinin baş katibi Asəf Hacıyev 20 Yanvar hadisələri, Dağlıq Qarabağ həqiqətləri, tarixi faktlar, ermənilərin hərbi təcavüzü, bunun ağır nəticələri barədə tədbir iştirakçlarına ətraflı məlumat verib. Tədbirdə "Standart" qəzetinin müxbiri xanım Olya Al-Ahmed, Bolqarıstan Teleqraf Agentliyinin müxbiri Nikolay Tekeliev, sabiq millət vəkili Rəmzi Osman və MDB Xalqları Dostluq Federasiyasının sədr müavini Beço Yakimov çıxış edərək 20 Yanvar hadisələrini tənqid edib, bunun insanlığa qarşı törədilən cinayət olduğunu bildiriblər. Mərasimdə "Lider" televiziyası tərəfindən çəkilən "Qanlı Yanvara aparan yol" adlı sənədli film nümayiş etdirilib, faciə barədə bolqar dilində materiallar təqdim olunub. Bundan əlavə, Bolqarıstan Teleqraf Agentliyində, "Sofiya Ticarət və Sənaye Palatasının" internet saytında və Bolqarıstanın bir sıra internet saytlarında 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı məlumatlar dərc olunub. 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı Azərbaycanın Bolqarıstandakı səfirliyində də anım mərasimi keçirilib. Mərasimi 20 Yanvar faciəsində şəhid olmuş insanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Səfir Emil Kərimov tədbirdə iştirak edən Bolqarıstan ictimaiyyətinin nümayəndələrinə 20 Yanvar faciəsi barədə ətraflı məlumat verib. Bolqarıstan ictimaiyyətinin 20 Yanvar hadisələri ilə bağlı geniş məlumatlandırılması məqsədilə səfirlik tərəfindən Bolqarıstanın dövlət və özəl strukturlarına, KİV-lərə, ölkədə akkreditə olunmuş diplomatik korpus və beynəlxalq təşkilatların nümayəndəliklərinə məlumatlar göndərilib. Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatlarında da qeyd olunur ki, Bolqarıstanda azərbaycanlılara aid diaspora təşkilatlarının sayı azdır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi internet saytında Bolqarıstanda yalnız 3 diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyi əksini tapır. Burada maraqlı məqamlardan biri isə ondan ibarətdir ki, bu ölkədəki 3 diaspor təşkilatının hər üçü eyni adla-Bolqarıstan Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti adı altında fəaliyyət göstərir. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2003-cü ildə yaradılıb. Cəmiyyət əsasən ölkənin Błaqoevqrad şəhərində fəaliyyət göstərir. Balaqardaş Sultanovun sədrlik etdiyi təşkilatın əsas məqsəd və vəzifəsi Azərbaycanla Bolqarıstan arasında dostluq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsidir. Fəaliyyət göstərdiyi 12 il ərzində cəmiyyət sözügedən.istiqamətdə bir sıra uğurlu addımlar atıb. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması prosesində fəal iştirak edir. Digər Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti - 2004-cü ildə Błaqoevqrad şəhərində təsis edilib. Cəmiyyət sözügedən şəhərdə yerləşən Amerika Universitetində təhsil alan azərbaycanlı tələbələr tərəfindən yaradılıb. Təşkilatın daimi sədri olmur. Hər üç aydan bir qurumun toplantısı keçirilir və cəmiyyətə yeni sədr seçilir. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti əsasən bolqar tələbələrlə azərbaycanlı tələbələr arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, hər iki ölkənin təhsil ocaqları arasında əlaqələrin qurulması istiqamətində çalışır.

Bundan başqa cəmiyyət mütəmadi olaraq Błaqoevqrad şəhərindəki Amerika Universitetində Azərbaycanla bağlı tədbirlər təşkil edir, ölkəmizin həqiqətlərini həmin təhsil ocağında oxuyan xarici ölkələrin

gənclərinə çatdırır. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə, təkcə bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr deyil, eləcə də bolqar gənclər də üzvdürlər. Digər bir Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2005-ci il, iyul ayının 5-də Bolqarıstanın paytaxtı Sofiya şəhərində yaradılıb. Bu təşkilat Bakı ilə Sofiya arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini vermək üçün təsis edilib. Cəmiyyət Azərbaycan tarixində olan əlamətdar günləri, eləcə də 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını kimi tarixləri hər il qeyd edir. Müsbət dəyərləndirilməli olan məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə sədrliyi, əslən Bolqarıstandan olan N. Petev edir. Həmçinin Bolqarıstanın Yazıçılar Birliyinin sədri vəzifəsini cıra edən N. Petev iki ölkənin şair və yazıçıları arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə maraq göstərir. Fəaliyyət göstərdiyi 10 ilə yaxın müddət ərzində Bolqarıstan - Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti bu ölkənin bir sıra rəsmi və qeyri-rəsmi qurumları ilə normal əməkdaşlıq mühiti yarada bilib. Məhz, bu qarşılıqlı münasibətlər Azərbaycanın Bolqarıstanda daha yaxından tanınmasına yardımçı olub. 10 iyun 2014-cü il tarixində Bolqarıstanın Sofiya Universitetində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Dili və Mədəniyyəti Mərkəzində "Qarabağ guşəsi" yaradılıb.

Guşənin yaradılması Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının qərarı ilə həyata keçirilən "Xarici ölkə universitetlərində Qarabağla bağlı informasiya guşələrinin yaradılmasına dair təşəbbüslər" layihəsi çərçivəsində reallaşdırılıb. "Qarabağ guşəsi" nin açılış mərasimində söz alan ADMM-nin müdiri S. Şıqayeva tədbiri açıq elan edərək, qonaqlara tədbirin məqsədindən və Qarabağın ölkəmiz üçün mühüm bir məsələ olduğu barədə məlumat verib. Sonra söz Bakıdan gələn qonağa, "Azərbaycan-Bolqarıstan Dostluğunun İnkişafına Yardım" İctimai Birliyinin sədri və Bakıda bolqar dilində çap olunan "Akord" beynəlxalq jurnalının redaktoru Mariya Hüseynova-Atanasovaya verilib. Xanım Hüseynova tədbir iştirakçılarına Qarabağın tarixindən danışdı, həmçinin Qarabağın tarixi və mədəniyyəti, Qarabağ münaqişəsi və Şuşa haqqında filmlər nümayiş olunub. Azərbaycanın musiqi beşiyi olan Qarabağ həmişə torpağımıza görkəmli musiqiçilər, bəstəkarlar verib. Regionun musiqisi ilə tanış etmək üçün Azərbaycan muğam sənətinin korifeyi Xan Şuşinskiyinin ifasında "Qarabağ şikəstəsi" təqdim olunub. Tədbirdə iştirak edən qonaqlar qeyd ediblər ki, Bolqarıstanda Qarabağla bağlı məlumat yoxdur və adi insanlar Qarabağ həqiqətlərindən məlumatsızdırlar. Sonda bolqar qonaqlarımız Azərbaycanı Bolqarıstanda tanımaq üçün bir neçə təklif irəli sürüblər və bu sahədə mədəniyyətin, musiqinin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıblar.

Paralel.-2015.-17 fevral.-№ 30.-S.10.

Avropada Azərbaycan və Türk diasporu birgə Xocalı aksiyaları keçirir

Xocalı qurbanları Almaniyanın Tangerhütte şəhərində anılıb

Almaniyanın Tangerhütte şəhərində Xocalı soyqırımını qurbanlarının xatirəsi anılıb. Ölkənin Zaxsen-Anhalt əyaləti üzrə fəaliyyət göstərən Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin təşkil etdiyi tədbirdə əsasən yerli ictimaiyyətin nümayəndələri, Sosial Demokrat Partiyasının Tangerhütte şəhər şöbəsini sədri Robert Qravert və partiyanın üzvləri iştirak edib. Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin sədri Yaşar Niftəliyev qonaqları Xocalı faciəsində həlak olan insanların xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad etməyə dəvət edib.

Sonra isə təşkilat rəhbəri Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Ermənistan hərbi qüvvələrinin Xocalıda törətdiyi soyqırım haqqında iştirakçılara məlumat verib. Yaşar Niftəliyev Ermənistanın işğal altında saxladığı Dağlıq Qarabağ və yeddi rayonun Azərbaycan ərazisinin ayrılmaz hissəsi olması haqqında BMT-nin qəbul etdiyi qətnamələri xatırladı. O, həmçinin ABŞ-ın Kaliforniya, Texas, Nyu-Cersi, Men və digər ştatlarının, eləcə də Kanada, Kolumbiya, Çexiya, Sudan, Honduras, Meksika, Peru, Pakistan kimi ölkələrin parlamentlərinin Xocalı soyqırımını rəsmən tanıdığını iştirakçıların diqqətinə çatdırıb. Sosial Demokrat Partiyasının yerli şöbəsinin rəhbəri Robert Qravert isə çıxış edərək Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiyini bildirib. O, gələcəkdə Azərbaycan həqiqətlərinin Almaniya ictimaiyyətinə çatdırılmasına yardım göstərəcəyini vurğulayıb. Almaniyanın Bielefeld şəhərində Xocalı yürüşü keçirilib "Xocalıya ədalət" kampaniyası çərçivəsində Almaniyanın Bielefeld şəhərində izdihamlı yürüş-mitinq keçirilib.

Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümünə həsr olunmuş aksiyada Almaniyanın Bielefeld, Hannover, Hamburq və digər şəhərlərində yaşayan 400-dən çox soydaşımız, Türk icmasının, yerli ictimaiyyətin nümayəndələri, iş adamları, ictimai-siyasi xadimlər iştirak edib. Almaniyanın Nordrayn-Vestfaliya federal əyalətində fəaliyyət göstərən Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin təşkilatçılığı və Türkiyə Gənclər Təşkilatının (TGB) dəstəyi ilə keçirilən yürüş-mitinq Bielefeld şəhərinin mərkəzi meydanından başlayıb. Mitinqdə Azərbaycan və alman dillərində Xocalı soyqırımını haqqında məlumat verilib. Bildirilib ki, bu vəhşilik erməni millətçilərinin və onların havadarlarının Azərbaycan xalqına qarşı etnik təmizləmə və soyqırım siyasətinin dəhşətli nümunəsidir. Mitinqdə Xocalı faciəsinin bir çox ölkələr və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən soyqırım kimi tanınması, insanlığa qarşı törədilən bu qətləmə digər dövlətlərin də tezliklə hüquqi və siyasi qiymət verəcəyinə əminlik ifadə edilib. Aksiyada çıxış edənlər Almaniya hökumətini də bu faciəni soyqırım kimi tanımağa çağırıb. Mitinqin sonunda Azərbaycan-Alman Dostluq Cəmiyyətinin qəbul etdiyi bəyannamə oxunub. Bəyannamədə bəşəriyyətin ən qanlı cinayətlərindən biri olan Xocalı soyqırımına dünya ictimaiyyətinin siyasi-hüquqi qiymət verməsinin zəruriliyi vurğulanıb. Mitinqdən sonra aksiya iştirakçıları Bielefeld şəhərinin mərkəzi küçələri ilə hərəkət edərək Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınmasını və Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoymasını tələb ediblər.

Çox sayda Azərbaycan və Türk bayraqlarının dalğalandığı yürüş zamanı şəhər sakinlərinə soyqırımına dair kitablar, jurnallar, broşürlər paylanıb. Yürüş zamanı səsgücləndirici vasitəsilə şəhərin sakinlərinə və qonaqlara Xocalı faciəsi haqqında məlumat veriblər. Əllərində Xocalı dəhşətlərini əks etdirən fotosəkilləri, plakat və şüarları, Azərbaycan və Türkiyə bayraqlarını tutan aksiya iştirakçıları Azərbaycan və alman dillərində "Qarabağa azadlıq", "Xocalıya ədalət", "Ermənistan qəsbkarları Azərbaycan ərazisindən rədd olsun" kimi şüarlar səsləndiriblər. Bielefeldin Jahn-Platz meydanında sona çatan yürüş yerli kütləvi informasiya vasitələrində işıqlandırılıb. Mitinq-yürüşdə çoxsaylı Azərbaycan və Türk cəmiyyətləri, o cümlədən Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Evi, Bielefeld Atatürkçü Düşüncə Dərnəyinin üzvləri fəal iştirak edib. Almaniyadakı Azərbaycan və Türk diasporu birgə Xocalı aksiyası keçirir. Almaniyadakı Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları Bielefeld Universitetində Xocalı soyqırımını ilə əlaqədar məlumatlandırma kampaniyasına başlayıb. Alman Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, Atatürk Düşüncə Dərnəyi, Türkiyə Gənclik Birliyi və Türk Akademisyenlər Birliyi bu məqsədlə təhsil müəssisəsinin foyesində Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümünə həsr olunmuş stend qurub. Azərbaycan, Türkiyə və Almaniya bayraqlarının asıldığı stenddə soyqırımından, eləcə də Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, erməni vəhşiliklərindən bəhs edən kitablar, jurnallar və digər nəşrlər nümayiş etdirilir. Təşkilatçılar gün ərzində universitetin tələbə və müəllimlərinə Xocalı soyqırımını haqqında məlumat verərək, onlara Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən kitab, jurnal, broşürlər paylayır. Qeyd edək ki, fevralın 18-dən başlayan aksiya ayın 21-dək davam edəcək.

Məlumatlandırma aksiyası yerli telekanalda geniş işıqlandırılıb. Belçikada Azərbaycan və Türk diasporu Xocalı qurbanlarının xatirəsini anıb Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümü ərəfəsində Belçikadakı Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları Gent şəhərində anım mərasimi keçirib. Azərbaycan Belçika Dostluq Cəmiyyəti, Gent Türk Ocağı və Vlander Müstəqil Təşkilatlar Federasiyası (UFZO-VLF) birgə gerçəkləşdirdiyi tədbirdə Xocalı faciəsi barədə qısa məlumat verildikdən sonra bir dəqiqəlik sükutla soyqırım qurbanlarının xatirəsi yad edilib. Daha sonra Azərbaycan Respublikasının Belçika Krallığındakı Səfiri, Avropa İttifaqı yanında Nümayəndəliyin rəhbəri Fuad İsgəndərov, Azərbaycan Respublikası Əsir və İtkin Düşmüş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyasının İşçi Qrupunun rəhbəri Firudin Sadıqov, Türkiyənin Anves Baş konsulu Ali Sevim, "Belçika-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti"nin sədri Ayhan Dəmirçi, Gent Türk Ocağının sədri Erdal Böcük, Vlander Müstəqil Təşkilatlar Federasiyasının rəhbəri Ceylan Kara və digərləri çıxış edib. Çıxış edənlər XX əsrin ən dəhşətli faciələrindən olan Xocalı soyqırımından, erməni vəhşiliklərindən danışaraq, Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa, dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında türk xalqlarının dəstəyinin vacibliyindən söz açıblar. Sonda tədbirin təşkilatçılarından biri Azərbaycan Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi iştirakçılara Azərbaycan Respublikasının üçrəngli bayrağını hədiyyə edib. Gent Türk Ocağının qərargahında keçirilən tədbirdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndəsi, Gent bələdiyyəsinin üzvləri, bir çox təşkilatların rəhbərləri və təmsilçiləri, yerli jurnalistlər də iştirak edib. Brüsseldə Avropada təhlükəsizliyə dair toplantı öz işinə başlayıb. Toplantıda Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov da iştirak edir. Belçika Krallığının paytaxtı Brüsseldə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə "Avropada etimadın bərpa olunması" mövzusunda toplantı öz işinə başlayıb. Bu ilin

aprelində Bakıda keçiriləcək III Açıq Cəmiyyətlər Forumuna hazırlıq xarakteri daşıyan görüşdə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü olan sabiq dövlət və hökumət başçıları, keçmiş nazirlər, tanınmış siyasi xadimlər iştirak edir.

Toplantıda dini radikalizm məsələsində əsas prinsiplər, bu istiqamətdə Avropa İttifaqının rolu, qitədə etimadın bərpası və sülhün təşviq edilməsi istiqamətində global liderlərin addımları, bu sahədə qadınlara və gənclərə səlahiyyətlərin verilməsi, sosial media rolu kimi və digər məsələlər müzakirə olunur. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri, Latviyanın eks-prezidenti Vayra Vike-Frayberqa toplantını giriş sözü ilə açaraq Avropada etimadın bərpa olunması, sülh və sabitliyin qorunması barədə danışıb. O bildirib ki, bu məsələdə bir sıra ölkələr beynəlxalq razılaşmalara hörmətlə yanaşmalıdır, hər bir ölkənin üstünlüyü onun hüquq və normalara göstərdiyi hörmətdir. Daha sonra V. Vike-Frayberqa Avropa ilə Asiyanın əməkdaşlığı və bu əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, müştərək cəmiyyətlərin formalaşması məsələlərindən danışıb. Serbiyanın eks-prezidenti Boris Tadiç də Avropada sülh və sabitlik məsələlərinə toxunaraq qitədə yeni təhlükəsizlik arxitekturasına, yeni şərq tərəfdaşlığı strategiyasına və Avropa ittifaqının genişlənmə siyasətinin tamamlanmasına ehtiyac olduğunu bildirib. Toplantıda İtaliyanın keçmiş xarici işlər naziri Franko Frattini, Ukraynanın sabiq dövlət başçısı Viktor Yuşçenko və digərləri Avropa məkanında əməkdaşlığın inkişafı yolları, dünya iqtisadiyyatındakı vəziyyətlə bağlı çıxış edib.

İki gün davam edəcək toplantıda Avropada etimadın bərpa edilməsi üçün beynəlxalq ictimaiyyətin rəy və təklifləri müzakirə ediləcək, bu ilin aprel ayında Bakıda keçiriləcək III Açıq Cəmiyyətlər Forumunun məqsəd və vəzifələri barədə fikir mübadiləsi aparılacaq, müəyyən tövsiyələr irəli sürüləcək. Toplantıda vurğulanıb ki, Bakı forumu yeni dünya düzənində etimadın bərpası üçün dünya liderlərinə geniş əməkdaşlıq imkanları yaradır. Qeyd edək ki, təbirdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin İdarə Heyətinin üzvü Nazim İbrahimov, Azərbaycan Respublikasının Belçika Krallığında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri və eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Avropa İttifaqı yanında Nümayəndəliyinin başçısı Fuad İsgəndərov da iştirak edib.

Paralel.-2015.-25 fevral.-№ 36.-S.10.

Azərbaycan diasporu və dünya mediası ilə iş prinsipi

Əli Zülfüqaroğlu

Azərbaycan diasporu indiyədək uzun inkişaf yolu keçib, onun fəaliyyəti nəticəsində bir sıra uğurlara da imza atılıb. Diaspor təşkilatlarının sayı da az deyil. Amma say keyfiyyət göstəricisi deyil və uğurlara rəğmən həll edilməsi zəruri olan kifayət qədər ciddi problemlər var.

Əvvəlcə qeyd edək ki, Azərbaycan kimi ərazisi işğalda olan və yerləşdiyi coğrafi məkana görə, burada marağı olan böyük dövlətlərin ciddi təzyiqlərinə məruz qalan dövlətlərin güclü diaspora ehtiyacı var. Ümumiyyətlə, güclü diaspor anlayışı nədir, diasporun güclü olması üçün nə lazımdır, əsas komponentlər nədən ibarətdir? Təbii ki, başqa ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin cəmiyyətlərə inteqrasiya olmalı, dili mükəmməl bilməli və daha çox intellektual sahələrdə fəaliyyət göstərməlidirlər. Bizim təhlil edəcəyimiz müzakirə mövzusu isə bu deyil. Qeyd etdiyimiz məsələlər üçün uzun illər lazımdır və xaricdə yaşayan ikinci nəsil azərbaycanlıların bu mərhələyə çata biləcəyi daha çox inandırıcı görünür.

Bəs hazırda nə etməliyik? O halda indiki real sosial baza və şərtlərlə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız effektiv fəaliyyət göstərmək üçün ilk növbədə yaşadıkları ölkələrin mediası ilə sıx əlaqələr qurmalıdırlar. Bunu bacarmayan, jurnalistləri keçirdikləri tədbirə gətirə bilməyən təşkilatların işini uğurlu, fəaliyyətini ciddi hesab etmək olmaz. Deməli belə təşkilatlar zəiflər kateqoriyasına aiddirlər. Təssüf ki, bunların sayı az deyil.

Uzun illər boyu formalaşan mənfi ənənə

Bir məsələni xüsusi qeyd etmək zəruridir. Eyni taktiki fəaliyyət nəticəsində illər uzununu mənfi ənənə formalaşmış. Yəni xaricdə keçirilən tədbirlərə daha çox adam toplamaq. Təbii ki, tədbirlərimizə daha çox insanın qatılması çox yaxşıdır. Amma bir şərtlə ki, bu insanlar həmin ölkənin vətəndaşları və ya ümumilikdə digər millətlərin nümayəndələri olsun. Amma bizdə uzun illərdir davam edən ənənə necədir? Tutaq ki, Qarabağ, Xocalı soyqırımı və ya Azərbaycanla bağlı hər hansı bir mövzuda keçirilən tədbirə yalnız azərbaycanlılar, ən yaxşı halda isə Türkiyə türkləri qatılırlar. Yəni bir sıra hallarda Azərbaycanın problemlərini bilən soydaşlarımızdan savayı tədbirə heç kim gəlmir. Təbii ki, belə tədbirlər heç kimə lazım deyil. Bu kimi addımlar boş yerə xərclənən maliyyə deməkdir. “Zal dolu olsun” prinsipini reallaşdırmaq üçün kifayət qədər ciddi işlərin görülməsinə yetən maliyyə vəsaiti xərclənir. Həmin tədbirə Azərbaycandan çoxsaylı insanlar gedir ki, bu qədər insana maliyyə xərcləmək turist səfərindən başqa bir şey deyil. Bu tədbirlərə Azərbaycandan azsaylı insanların qatılması lazımdır ki, maliyyə xərci cüzi olsun. Bura Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əlaqədar əməkdaşı, çıxışçılar və media nümayəndələrindən savayı heç kim daxil edilməməlidir. Qısa bir test edək. Tutaq ki, bir tədbirə Azərbaycandan Almaniyaya 20 nəfər aparılır. Bu 20 nəfərin təyyarə biletləri, otel və qida xərcləri

təqribən 25 min manata qədər vəsait deməkdir. 25 min manat xərcləyirik və 20 nəfər Avropaya turist səfəri edir, nəticədə biz heç nə qazanmırıq. Amma bunun əvəzində hər hansı bir Avropa ölkəsinin hər hansı bir mətu otrqanında, əyalət nəşrlərində belə kiçik həcmli bir yazı dərc etsək müsbət nəticə baxmından nə qədər böyük bir fərqin şahidi olarıq. Onu da nəzərinizə çatdırmaq ki, Avropa ölkələrində 150 min tirajla nəşr olunan əyalət qəzetləri fəaliyyət göstərir və bunun da böyük əksəriyyəti abunə yolu ilə yayılır. 150 min tirajlıq mətbu orqanda nəşr olunan Azərbaycanla bağlı yazını 5 min nəfər oxuyursa deməli bu, “zal dolu olsun” prinsipi ilə keçirilən tədbirlərdən 5 min dəfə əhəmiyyətli sayılır.

İşi bilən jurnalistlərlə daha sıx əməkdaşlıq vacibdir

Qeyd edək ki, Diasporla İş üzrə Dövlət komitəsi Azərbaycanda diaspor üzrə yazan jurnalistlərlə daha sıx əməkdaşlıq etməlidir. Azərbaycanda barmaqla sayılacaq qədər diaspor işini bilən, Avropada, Amerikada və digər yerlərdə fəaliyyət göstərən azərbaycanlılarla şəxsi əlaqələri olan və onların əksəriyyətini şəxsən tanıyan jurnalistlər var. Məsələn, Komitənin xaricdə yaşayan hər hansı bir diaspor təşkilatının rəhbəri və ya diaspor fəali ilə rəsmi əməkdaşlıq münasibəti varsa, jurnalsitlərin onlarla formalaşmış şəxsi münasibətləri var. Deməli həm də jurnalistlər kimin nəyə qadir olduğunu daha yaxşı bilirlər. Və ya elə diaspor təşkilatı və ya onun rəhbər ola bilər ki, Azərbaycanda özünü tanımaq istəyir, amma ortada ciddi fəaliyyəti yoxdur. Belə məsələlərdə də Komitə jurnalistlərə tövsiyyə verə bilər. Bu üzdən daha sıx qarşılıqlı əməkdaşlıq uğurlu kadrların seçilməsinə şərait yaradar ki, bunun nəticəsində həyata keçirilən layihələrə daha düzgün formada maliyyə yardımı edilə bilər. Belə olduqda isə həmin maliyyənin daha ciddi effektiv nəticələrə sərf olunduğunu müşahidə edə bilərik. Xarici media ilə iş prinsipində Diaspor Jurnalistləri Birliyinin (DJB) müsbət fəaliyyəti var. Bu təşkilatın “0” büdcə ilə həyata keçirdiyi layihələr nəticəsində bir sıra ölkə mediasında Azərbaycanla bağlı yazıların nəşr edilməsinə nail olunub.

DJB bu ötən il ərzində 6 ölkənin 8 mediasında Azərbaycan, eləcə də Qarabağ həqiqətləri ilə bağlı məqalələr dərc etdirib.

Pakistanın “DNA” informasiya agentliyində və “Centreline” jurnalında Xocalı faciəsi ilə bağlı məqalə, Litva Respublikasının məşhur “slaptai.lt” internet portalında ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi 31 Mart soyqırımından bəhs edən məqalə, Pakistanın dövlət qəzeti “Daily Parliament Times”da da “Erməni vandalizminə qarşı Azərbaycan tolerantlığı” adlı məqalə, Gürcüstanın “İberiana2” elmi saytında “Ermənilər qondarma erməni soyqırımının yalan olduğunu etiraf edirlər” adlı yazı dərc olunub. Bundan başqa Almaniyada nəşr olunan “Bakış” jurnalında, Türkiyənin “sporajans.com.tr” saytında, İtaliyanın məşhur “Capitolino Flaş” (Paytaxt İşığı) qəzetində yazılar dərc olunub.

Bu il yanvarın 22-də isə Avstraliyanın beynəlxalq “Ancient-origins.net” (Qədim mənşələr) saytında Azərbaycan ərazisindəki Alban məbədləri haqqında məqalə dərc edilib. Bu ənənə davam etdirilir.

Kadrların seçimi böyük önəm daşıyır

Ümumiyyətlə, gəlin görək xarici media ilə əlaqələri olan nə qədər təşkilatımız var? Belə təşkilatlar və ya diaspor fəalları sayı çox azdır. Çox təəssüf ki, xarici media ilə iş zəifdir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi əlaqələri geniş, mediaya, dövlət qurumlarına, parlamentə çıxış imkanı olan soydaşlarımızla işləməyə üstünlük verməlidir. Onu da nəzərinizə çatdırmaq ki, son zamanlar az da olsa belə tədbirlərin şahidi oluruq. Məsələn, 2015-ci il yanvarın 28-də Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə Soyqırım Həqiqətlərinin Tanındılması İctimai Birliyinin "Qardaşlıq" Macar – Azəri Birgə Cəmiyyəti ilə birgə təşkil etdiyi, bizim də qatıldığımız “Xocalı soyqırımına beynəlxalq hüquqi baxış və əsassız erməni iddiaları” adlı konfrans keçirildi. Tədbirə 3 Macarıstan televiziyası, 7 qəzet və İnformasiya agentliklərinin əməkdaşları qatılmışdılar. Tədbir həmin KİV-lərdə geniş şəkildə yayıldı. Konfrans iştirakçılarının 90 faizi isə macarlar idi. Macarları tədbirə dəvət edən, orada geniş əlaqələrə malik olan Macar – Azəri Birgə Cəmiyyətinin sədri

Ramiz Əmirli idi. Ramiz Əmirli “hələlik mənim rəhbərlik etdiyim "Qardaşlıq" cəmiyyəti Komitə ilə birgə tədbir keçirməyib. Biz, nəinki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycanı sevən hər bir şəxslə işbirliyi qurmağa hazırıq”,-deyə bildirdi: “Nəzərinizə çatdırım ki, biz, cəmiyyət olaraq həmişə xarici mətbuatı izləyirik. Buna məcburuq. Macarıstanla bərabər Avropanın digər ölkələrində ölkəmiz haqda yazılar da çap etdiririk. Buna çox ehtiyac var. Əlbəttə ki, biz, daha da güclənməliyik. Bunun üçün dövlətimizin, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin kölgəsini həmişə üzərimizdə hiss etməliyik. Dövlətimizi layiqincə təmsil edən hər bir cəmiyyətə, vətəndaşa dəstək vermək lazımdır. Diaspor işi o zaman daha effektiv ola bilər ki, bu iş həmin ölkələrdə uzun müddət yaşayan, həmin millətin dilini- sirlərini bilən, orada müxtəlif təbəqələrdə, eyni zamanda, mediada dostluq əlaqələri qurmağı bacaran insanlarla aparılsın”.

Digər geniş əlaqələri olan soydaşlarımızdan biri Hollandiyada yaşayan Vüqar Abbasovdur. Vüqar Abbasov Azərbaycan, Hollandiya və Beynəlxalq Jurnalistlər Birliyinin üzvüdür, holland dilini bilir, holland mediasında dəfələrlə yazıları dərc olunub, holland millət vəkili, bələdiyyə sədrləri və digər təşkilatlarla əlaqələri var. Amma təəssüf ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi bu şəxslə də əməkdaşlıq etmir. Vüqar Abbasov bildirdi ki, Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsində şəxsən tanıdığı və hörmət etdiyi insanlar da çalışır: “İşgüzar baxımdan isə komitə ilə heç bir bağlılığımız yoxdur. Öncələr də mətbuatda bizim olmayan əlaqələrimiz barədə dəfələrlə yazmışam və dəyişən heç bir şey yoxdur. Ancaq buna görə kimisə, konkret komitəni itiham etmək fikrindən çox-çox uzağam”. Onun sözlərinə görə, Niderlandda və eləcə də digər ölkələrdə mətbuatla işin nə dərəcədə əhəmiyyətli olduğunu təsəvvür etmək o qədər də çətin deyil: “Burda insanlar mətbuatı gündəlik izləyirlər və bir çox halda bir qəzeti bir neçə adam oxuyur. Sadəcə niderlandlıların bir çoxunun belə bir adətləri var ki, özləri qəzetləri oxuduqdan sonra qonşularına, yaxud digər tanıdıklarına verirlər və bu da o deməkdir ki, qəzet əslində öz tirajından daha artıq insana çatmış olur. Müasir dövrümüzdə medianın insanlara rolu danılmazdır. Niderlandda hətta medianın vasitəsi ilə siyasətçilərə yaxşı mənada təsir belə etmək mümkündür. Mətbuatın qaldırdığı hər hansı bir məsələyə, siyasətçilərə ünvanladığı suallara yerli siyasət adamları çox nadir halda biganə qalarlar və hətta deyərdim ki, qalmırlar. Mən bunu şəxsi təcrübəmdən deyirəm. Niderlandın ən böyük partiyası olan PvdA – nın sədrindən tutmuş hər hansı bir bələdiyyənin üzvünə qədər suallar göndərdiyim

vaxtlar olub və demək olar ki, heç bir vaxt suallarım cavabsız qalmayıb. Zaman-zaman bir çox oxucularımız mənim Niderland siyasətçiləri ilə hazırladığım müsahibələri Azərbaycan mətbuatından oxumaq imkanı qazanıblar (yeri gəlmişkən qeyd edim ki, həmən yazılar həm də yerli Niderland mətbuatında gedib). Düşünürəm ki, çalışıb jurnalist dostlarımızın sayını çoxaltmalıyıq. Əgər jurnalistlərə həqiqətlərimizi sübut edə bilsək, onlar bu həqiqətləri siyasətçilərə təqdim və sübut edə biləcəklər”.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir.

Xalq Cəbhəsi.-2015.-3 mart.-№ 40.-S.9.

AFGA Fransada ən aktiv diaspor təşkilatlarından biridir

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması diaspor təşkilatlarının əsas fəaliyyət istiqamətlərindəndir

Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi Avropa dövlətlərindən biri də Fransadır. Yaxın tarixə nəzər salsaq görərik ki, Fransaya azərbaycanlıların mühacirəti XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərindən başlayıb. Lakin Fransanın Azərbaycana maraqları XV-XVI əsrlərə təsadüf edir. Hələ 1697-ci ildə Parisdə nəşr edilən Bartelemi D. Erblonun "Şərqi kitabxanası" əsəri Azərbaycan ədəbiyyatı, mədəniyyəti və şairləri haqqında Fransada ilk yazılı mənbədir. XIX əsrin sonlarından başlayaraq, Fransanın Avropadakı mövqeyinin güclənməsi azərbaycanlıların bu ölkəyə mühacirətini sürətləndirdi. Azərbaycanın imkanlı və ziyalı təbəqəsinin Fransada malik olduqları iş yerləri, mülklər onların ailələri və qohum-əqrəbalarının buraya köçməsinə şərait yaradırdı. Hacı Zeynalabdin Tağıyev, Musa Nağıyev, Şəmsi Əsədullayev kimi milyonçuların Fransanın iş adamları ilə birgə bizneslərinin olması, Fransa-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etməkdə olduğunu göstərirdi. Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra azərbaycanlıların kütləvi köçükləri ölkələr içərisində Fransa on yerlərdən birini tuturdu. Əlimərdan bəy Topçubaşov, Əli bəy Hüseynzadə, Ceyhun bəy Hacıbəyli, Umbulbanin kimi tanınmış azərbaycanlılar Fransada məskunlaşdılar. 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyimiz elan ediləndən sonra Fransa-Azərbaycan ikitərəfli əlaqələrinin qurulması Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də təsirini göstərdi. Dağlıq Qarabağ ətrafında baş verən proseslərdə Ermənistanı himayə edən Fransanın bu addımı soydaşlarımız tərəfindən qəzəblə qarşılandı. Bunun nəticəsi olaraq, Fransada bir-birinin ardınca "Qarabağ tarixi və indiki dövr", "Qarabağ" (məqalələr toplusu), "Dağlıq Qarabağ", "Dağlıq Qarabağın tarixi və ona aid sənədlər" kitabları nəşr olundu. Ermənilərin ikinci ana vətəni sayılan Fransada da bu gün onlarla Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Belə təşkilatlardan biri də "Araz" Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyasıdır. "Araz" Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyası 2006-cı ildə Parisdə təsis edilib. Assosiasiyanın əsas məqsədi mədəni tədbirlər və xeyriyyə aksiyaları təşkil etmək, Fransada fəaliyyət göstərən başqa mədəni və dini icmalarla sıx əlaqələr qurmaqdır. Təşkil olunmuş tədbirlər zamanı Azərbaycanın tarixi, ədəbiyyatı, mədəniyyəti, musiqisi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Fransada məskunlaşan azərbaycanlılarla bağlı ətraflı məlumat verilir və əvvəlcədən hazırlanan filmlər nümayiş etdirilir. "Araz" Fransa-Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Assosiasiyasının sədri Qulam Abiyardır. Fransadakı Azərbaycan diasporu erməni-rus hərbi birləşmələri tərəfindən işğal edilən və hazırda Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin nəzarəti altında olan Azərbaycan ərazilərindəki təcavüzkar - separatçı rejimin rəhbəri Bako Saakyanın Parisə səfəri ilə əlaqədar müraciət qəbul edib. Bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar adından hazırlanan müraciət Burq Le Valans şəhərinin meriyasına, Region Departamentinin prezidenti Didier Guillauma, Fransa parlamentinə və Senatına təqdim olunub. Sənəddə separatçı rejimin rəhbəri Bako Saakyanın səfərinin beynəlxalq hüququn normalarının pozulması olduğu vurğulanaraq, belə halların Fransa ilə Azərbaycan arasında mövcud dostluq və anlaşmaya kölgə sala biləcəyi

qeyd olunub. Müraciətdə bildirilir ki, Burq Le Valans şəhər merinin işğal və təcavüz əsasında Ermənistan tərəfindən yaradılan qeyri-leqal və qondarma rejimlə "Dostluq haqqında bəyanat" imzalaması beynəlxalq hüquq normalarına ziddir. Fransadakı Azərbaycan diasporu ümid edir ki, münaqişənin sülh yolu ilə həllində vasitəçilik missiyasını yerinə yetirən ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədri kimi Fransa beynəlxalq hüquq normalarından çıxış edəcək, Avropanın yanında yer alan bir dövlətin etibarını Avropanın qarşısında olanlarla bir sırada dayanan Ermənistana qurban verməyəcək: "Ukrayna ilə bağlı hadisələrdə Avropanın maraqlarına qarşı çıxan Ermənistana və onun dəstəklədiyi separatçı bir rejimə Avropanın aparıcı ölkəsi olan Fransanın belə mehribancasına qucaq açması, eyni zamanda daim Avropanın maraqlarından çıxış edən Azərbaycanı ciddi şəkildə narahat edən addımlar atması anlaşılmazdır". Fransadakı Azərbaycan diasporu yanvarın 7-də Parisdə "Charlie Hebdo" jurnalının redaksiyasında baş verən terror aktı nəticəsində həlak olanların ailələrinə başsağlığı verib. Fransa Azərbaycanın Dostları Təşkilatının rəhbəri Mirvari Fətəliyeva bildirib ki, diaspor bu hücum nəticəsində ölənlərin xatirəsinə həsr olunan tədbirlərdə iştirak edib: "Biz baş verənlərdən dəhşətə gəlmişik. Fransızlarla həmrəy olduğumuzu göstərmək vacibdir". M. Fətəliyeva gələcəkdə bu cür zorakılıq aktlarının baş verməyəcəyinə ümidvar olduğunu deyib. Azərbaycan-Fransız Gənlik Assosiasiyası (AFGA) 2003-cü ildə Parisdə təhsil alan bir qrup azərbaycanlı tələbələr tərəfindən təsis edilib. Assosiasiyanın ilk prezidenti o zaman Parisdə təhsil alan Babək İsmayılov olub. Növbəti illərdə təşkilata Mirvari Fətəliyeva başçılıq edib. AFGA bu gün nəinki Parisdə, eləcə də Fransada ən aktiv təşkilatlardan biridir. Fəaliyyət dairəsinin daha geniş olması məqsədilə təkcə tələbələri deyil, eyni zamanda, gəncləri də əhatə edən AFGA-nın 50-dən çox üzvləri sırasına həm azərbaycanlılar, həm də Fransada yaşayan fransız və xaricilər daxildir. AFGA-nın əsas məqsədi mədəniyyətimizi, tariximizi, uğurlarımızı, hətta problemlərimizi çatdırmaqla yanaşı, Azərbaycan- Fransa arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirmək, iqtisadi, elmi və mədəni münasibətlərin inkişafına dəstək verməkdir. Təşkilat Parisdə, eləcə də Fransanın müxtəlif şəhərlərində fərqli mövzularda tədbirlər, layihələr həyata keçirir. Təbii ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi də daim diqqətdədir. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas fəaliyyət istiqamətlərindəndir. Azərbaycan-Fransız Gənlik Assosiasiyasının sədri Vüsalə Məmmədzadədir. Fransada təhsil alan tələbələrə arxalanan assosiasiya öz ətrafında çoxlu sayda tələbəni birləşdirib. Tələbələrimiz də öz növbələrində assosiasiyanın xətti ilə ölkəmizi tanıtmış istiqamətində xüsusi fəallıq göstərir, bir çox sərgi və tədbirlərdə iştirakla respublikamızı layiqincə təmsil edirlər. Assosiasiyanın üzvləri- Ruan şəhərindəki Biznes Universitetində təhsil alan tələbələrimizdən Kamal Dadaşov və Nizami Mehdiyev keçən il martın 17-də təhsil ocağının geniş auditoriyalarının birində keçirdikləri tədbirə özündə Azərbaycanın qədim tarixi və milli dəyərlərini, zəngin mədəniyyəti və incəsənətini, adət-ənənələrini, o cümlədən ölkəmizin dünya iqtisadiyyatında mövqeyini əks etdirən geniş təqdimatla başlayıblar. Azərbaycanın tarixindən, müasir və gələcək inkişafından bəhs edən slaydlar, video və digər əyani məlumatlar zala toplaşan 200-dən artıq müəllim və tələbənin böyük marağına səbəb olub. Tədbir zamanı assosiasiyanın mədəniyyət məsələləri üzrə sədr müavininin köməkçisi Könül Rəfiyeva azərbaycanlı qadınlara

məxsus qədim milli geyimləri nümayiş etdirib. Milli geyimlərin nümayişi iştirakçılar arasında böyük maraq doğurub. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin tədbirin maarifləndirici ədəbiyyatla və digər vəsaitlərlə təmin olunmasındakı xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanın Fransadakı səfirliyinin əməkdaşı Zeynal Cəfərov tədbirin təşkilinə yaxından köməklik göstərən universitetin beynəlxalq əlaqələr departamentinin rəhbəri Elen Boumana təşəkkürünü bildirib və ona xüsusi hədiyyə təqdim edib. Təqdimatdan sonra dünyanın müxtəlif ölkələrindən universitetdə təhsil alan tələbələr və bu ali təhsil ocağının müəllimləri Novruz bayramında süfrələrin bəzəyi olan milli mətbəximizin nümunələrindən dadmaq imkanı əldə ediblər. Bu təqdimatın davamı olaraq Azərbaycanın Fransadakı səfirliyinin dəstəyi və AFAJ-nin təşkilatçılığı ilə tələbələrımızdən Azər Həsənov və Günel Çəndirova Savua Universiteti, Şamberi şəhər bələdiyyəsi və turizm bürosu tərəfindən martın 25-26-da Şamberi şəhərində təşkil olunan beynəlxalq sərgidə Azərbaycanı layiqincə təmsil ediblər. Artıq 13 ildir ki, fəaliyyət göstərən bu sərgiyə hər il minlərlə tamaşaçı baş çəkir. Hər il olduğu kimi, keçən il də sərgidə 40 ölkə təmsil olunub. Sərginin təşkilində əsas məqsəd dünyanın müxtəlif ölkələrinin və xalqlarının mədəniyyətlərini Savua regionunda yaşayan əhaliyə çatdırmaqdan ibarətdir. Tələbələrımız "Gündəlik həyat" adı altında açılan sərgidə xalqımızın ən qədim mədəni dəyərlərindən olan muğama və milli rəqslərə dair məlumatları, musiqi alətlərimizi, müxtəlif musiqi parçalarını nümayiş etdiriblər. Onların təşkil etdikləri Azərbaycan guşəsi yerli KİV-lər tərəfindən maraqla qarşılıb, Fransa televiziyasında bununla bağlı qısa süjet göstərilib. Assosiasiya gələcəkdə də ölkəmizin Fransada təbliği istiqamətində müxtəlif tədbirlər hazırlayıb həyata keçirməyi planlaşdırır. Fransanın Savoya regionunun Albertvil şəhərində ənənəvi "Le Grand Bivouav" festivalı keçirilib. AFGA - nin katibi Günel Çəndirovanın ANS PRESS-ə verdiyi məlumata görə, 60-dan çox ölkədən gələn səyahətçilər, alimlər, tədqiqatçılar, fotoqraflar, yazıçılar və musiqiçilərin iştirak etdiyi bu festival dünyaya "səyahət" məqsədi daşıyır. Festivalda müxtəlif ölkələrin mədəniyyəti, adət-ənənələrini özündə əks etdirən sərgilər, təqdimatlar, konfranslar, debatlar, tamaşa və animasiyalar təqdim olunub. Azərbaycanın ilk dəfə qatıldığı sözügedən beynəlxalq festival məhz respublikamızın 20 illik müstəqilliyi ərəfəsinə təsadüf edir. Festivalda ilk dəfə iştirak edən Azərbaycan AFAJ (Azərbaycan Fransa Gənclik Assosiasiyası) ilə təmsil olunub. Paris VIII Universitetinin tələbəsi Vüsalə Məmmədzadə, Paris X Universitetinin tələbəsi Kəmalə Gülməmmədova, Dauphine Universitetinin tələbəsi Fidan Əhmədova, Angers Universitetinin tələbəsi Könül Rəfiyeva və Sorbon Universitetinin tələbəsi Aysel Səfərova Azərbaycan milli rəqslərini fransız və beynəlmiləl tamaşaçı kütləsinə təqdim etdilər. Milli geyimlərimizin gözəlliyi, musiqimizin xoş və şux ahəngi tamaşaçıların böyük maraq və heyranlığına səbəb olub. Festivala Fransanın "İmperial Kikiristan" qrupunun çıxışı yekun vurub. Qrupdan bağlanmış konsertində iştirak etmə təklifi alan milli geyimli qızlarımız grupta improvizə və bədahətən çıxış etdilər. Balkan-yunan musiqisinin notları altında Azərbaycan milli rəqs hərəkətlərindən ibarət olan bu sintez tamaşaçıları tərəfindən böyük maraqla qarşılıb. 4 gün davam edən festivalı 31000 tamaşaçı yaxından izləyib.

Gürcüstanda çox sayda diaspora təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir

Bu təşkilatlar Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsinə çalışırlar

Xaləddin Yolçuyev

Rustavi Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin sədri

Gürcüstan ərazisinin bir hissəsi tarixi Azərbaycan torpaqları olduğundan bu ölkədə çoxlu azərbaycanlılar yaşayır. Bu da qonşu ölkədə diaspora təşkilatlarımızın hərtərəfli inkişafına zəmin yaradır. Digər tərəfdən Azərbaycanla Gürcüstan enerji layihələrində və digər sahələrdə iqtisadi əməkdaşlıq edirlər. Bu faktorlar da qonşu ölkədə Azərbaycan diasporasının inkişafına müsbət təsir edən amillərdəndir. Acarıstan Gürcü-Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyəti Acarıstanda (Batumidə) 2000 nəfərdən çox soydaşımızı birləşdirən Acarıstan Gürcü-Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyəti 1997-ci ildə yaradılıb. Batumi şəhərində təsis edilən bu Cəmiyyət adından göründüyü kimi, xeyriyyə aksiyaları təşkil edir. Eyni zamanda, paralel olaraq Acarıstan Gürcü-Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyəti mədəni tədbirlər və təbliğatla da məşğul olur. Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı Mərkəzi 2010-cu ildə Tbilisidə rəsmi qeydiyyatdan keçib. Təşkilatın əsas məqsədi Gürcüstanda Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına təkan vermək, mədəniyyət ocaqlarının fəaliyyətinə və inkişafına yardımçı olmaq, müəyyən tədbirlərin keçirilməsi və milli-mədəni dəyərlərin qeyri-Azərbaycan əhalisi arasında yayılmasını təbliğ etmək, gürcü-Azərbaycan mədəni əlaqələrinin inkişafında və milli-mədəni qurumlar arasında əlaqələndirici rolunu oynamaqdır. Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı Mərkəzinin təsisçisi və rəhbəri Namiq Hacıyevdir. Azərbaycanlıların Tiflis Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycanlıların Tiflis Mədəniyyət Mərkəzi 1996-cı ildə Tiflis şəhərində təsis edilib. Bu qurum əsasən mədəni təbliğat işi ilə məşğul olur. Buraya müxtəlif təbəqələrdən olan Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımız üzvdürlər. Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzi 2004-cü ildə qeydiyyatdan keçib. Mərkəzin əsas məqsədi azərbaycanlıların Gürcüstan cəmiyyətinə inteqrasiya olunması, gənclərin təhsilə marağının artırılması, mədəniyyətimizi, tariximizi, ədəbiyyatımızı təbliğ edərək özümüzü yaşadığımız cəmiyyətə daha da yaxşı şəkildə təqdim etmək və s. işləri həyata keçirməkdir. Mərkəzin nəzdində sisteməlik və fasiləsiz gürcü dili öyrətmə, həmçinin, kompüter kursları fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin maliyyə dəstəyilə iri məktəb və məktəbdənkənar şagirdlər gürcü dili kurslarına cəlb edilib. Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin nəzdində "Sarvan" folklor rəqs qrupu, "Yazarlar Birliyi" fəaliyyət göstərir. Mərkəzin tərkibində kitabxana da mövcuddur. Mərkəzin nəzdində, həmçinin, Gənclər Şurası fəaliyyət göstərir. Şura tərkibində futbol komandası, intellektual əl işləri dərnəyi və digər klublar yaranıb. Şuranın vasitəsilə sərgilər, görüşlər, iclaslar və s. təşkil olunur. İnformasiya qıtlığını aradan qaldırmaq üçün AMM qəzet və jurnal nəşri ilə də məşğuldur. Belə ki, AMM-ın xətti ilə "Region press" qəzeti, "Qarapapaqlar" və "Meydan" jurnalları nəşr olunur. Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Fazil Həsənovdur. "Birlik" Ümumgürcüstan Azəri Türklərinin Cəmiyyəti "Birlik" Ümumgürcüstan Azəri

Türklərinin Cəmiyyəti 1992-ci ildə təsis olunub. Ümumgürcüstan Azəri Türklərinin Cəmiyyətinin 21 nəfərdən ibarət Baş Şura və Ağsaqqallar Şurası var. "Birlik" Cəmiyyətinin əsas məqsədi Gürcüstanın azərbaycanlı əhalisinin mədəniyyət, təhsil, dil, kütləvi informasiya, professional yaradıcılıq və xalq yaradıcılığı, din və digər sahələrdə mənəvi tələbatlarının ödənilməsi üçün əlverişli şərait yaratmaqdır. Gürcüstanın azərbaycanlı əhalisinin deportasiya olunması, soydaşlarımızın hüquqlarının pozulması hallarının, azərbaycanlılar yaşayan bölgələrdə kadrların milli mənsubiyyətə görə təqib olunması, toponomik adların əsassız gücləndirilməsinin qarşısının alınması sahəsində Cəmiyyət geniş fəaliyyət göstərir. "Birlik" Ümumgürcüstan Azəri Türklərinin Cəmiyyətinin sədri Süleyman Süleymanovdur. "Dayaq" Assosiasiyası Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirən "Dayaq" Assosiasiyası 1991-ci ilin oktyabrında fəaliyyətə başlayıb. Assosiasiya Ümumgürcüstan Rustaveli Cəmiyyətinin nəzdində yaradılıb. Assosiasiyanın fəalları əsas məqsədi Gürcüstanda yaşayan yurddaşlarımızın ictimai və mənəvi inkişafına, mədəni ənənələrinin qorunub saxlanılmasına, onların konstitusiyaya hüquqlarının qorunmasına kömək etməkdir. Gürcüstanda Azərbaycan xalqının tarixini, ədəbiyyatını və mədəniyyətini təbliğ, hər iki respublikanın ictimai təşkilatlarının liderlərinin, elm və mədəniyyət xadimlərinin görüşlərini təşkil edir. Assosiasiyanın əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də nəşriyyat işini təşkil etmək, tarixi abidələrin bərpası ilə əlaqədar tədbirlər işləyib həyata keçirməkdir. Gürcüstan Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası Gürcüstan Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası (GATA) 2009-cu ildən fəaliyyət göstərir. Marneulidə qeydiyyatdan keçən bu tələbə təşkilatı Gürcüstanın dövlət və qeyri-hökumət qurumları ilə əməkdaşlıq edir. Müxtəlif layihələr həyata keçirir. GATA qrant proqramlarına əsasən azərbaycanlıların Gürcüstan cəmiyyətinə inteqrasiyası üzrə layihələrə maliyyə yardımı ala bilib. Gürcüstan Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyasının sədri Samirə İsmayılova. Gürcüstanın Azərbaycanlı Gənclərinin İttifaqı Gürcüstanın Azərbaycanlı Gənclərinin İttifaqı 2010-cu il mayın 15-də Marneuli şəhərində Gürcüstanın azərbaycanlı gənclərinin I qurultayında təsis edilib. Marneulidəki Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzinin təşkilatçılığı və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə keçirilən qurultayda Azərbaycan Respublikasının Gürcüstandakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Namiq Əliyev, Milli Məclisin deputatları Qənirə Paşayeva, Rauf Əliyev, Sabir Hacıyev, Gürcüstan parlamentinin üzvü Azər Suleymanov, Kvemo-Kartli qubernatorunun müavinləri Hüseyin Yusifov, Koba Kubiaşvili, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşları iştirak ediblər. Gürcüstanın Azərbaycanlı Gənclərinin İttifaqı ətrafında Gürcüstandakı azərbaycanlı gənclərin təsis etdiyi 20-yə yaxın təşkilat toplaşmış. Təşkilatın əsas məqsədi Gürcüstanın azərbaycanlı gənclərini bir araya gətirmək və onların cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində ardıcıl layihələr həyata keçirməkdir. Nizamnaməyə uyğun olaraq Gürcüstan Azərbaycanlı Gənclərinin İttifaqının İdarə Heyəti 13 nəfərdən ibarətdir. Gürcüstan Azərbaycanlı Gənclərinin İttifaqının sədri Leyla Məmmədovadır. "Gürcüstan Mənim Vətənimdir" təşkilatı "Gürcüstan Mənim Vətənimdir" təşkilatı 2003-cü ildə təsis edilib. Təşkilat son illər Gürcüstan Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibində təmsil olunur. Təşkilatın məqsədi burada yaşayan azərbaycanlıların Gürcüstan cəmiyyətinə inteqrasiya etməsidir. Bu məqsədlə bir çox layihələr reallaşdırılıb, kitablar nəşr edilib, qəzetlər buraxılıb və bir çox humanitar aksiyalar həyata keçirilib. Bu təşkilatın 2009-cu ildən fəaliyyətə başlayan "Gürcüstan azərbaycanlıları" adlı qəzeti Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə nəşr olunur

və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini işıqlandırır. Qəzet zaman-zaman öz səhifələrində Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, adət-ənənələri, tarixdə iz qoymuş şəxsiyyətləri barədə maraqlı yazılar verir. Gürcüstan Azərbaycanlıları Ziyalılar Birliyi Üzvlərinin sayı etibarilə iri cəmiyyətlərdən biri də Gürcüstan Azərbaycanlıları Ziyalılar Birliyidir. Birlik 2001-ci ildə Tiflis şəhərində təsis edilib. Bu birlik respublika üzrə ziyalıların əksər qismini, müəllimləri, şair-nasirləri, başqa peşə sahiblərini öz ətrafında toplamağa nail olub. Bu qurum rəsmi və ictimai dairələrdə Azərbaycan naminə təbliğat işi aparmaqla Gürcüstan-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsinə çalışır. "Qeyrət" Xalq Hərəkatı azərbaycanlıları öz ətrafında birləşdirən təşkilatlardan biridir. 1990-cı ildə Marneuli şəhərində yaradılıb. Hərəkat Gürcüstan azərbaycanlılarının hüquqları və milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması istiqamətində fəaliyyət göstərir. "Qeyrət" Gürcüstanda yaşayan yarım milyonluq azərbaycanlı əhalinin iqtisadi, siyasi, mədəni inkişafının, problemlərinin həlli sahəsində müntəzəm iş aparır, Gürcüstandakı həmvətənlərimizin hüquqlarının tapdalanmasına qarşı qətiyyətlə çıxış edir. "Qeyrət" Xalq Hərəkatının sədri Əlibala Əsgərovdur. Marneuli Gənclər Mərkəzi bir qrup gənc tərəfindən 2005-ci ildə təsis edilib. Mərkəzin missiyası Kvemo-Kartlidə gənclərin savadlı, məsuliyyətli, fəal, inteqrasiya olunmuş vətəndaş olmaları, bu bölgənin, həmçinin, digər bölgələrin ictimai həyatında iştirak etmələri üçün onların təhsil və idman sahəsində inkişafına dəstək olmaqdır. Təşkilatın məqsədi gənclərin inkişafı və inteqrasiyası, gənclərin işlə təmin olunması, bölgənin ictimai həyatında və qərarların qəbul olunmasında iştirakçılığa cəlb olunmasıdır. Marneuli Gənclər Mərkəzi Marneulidə və kəndlərdə müxtəlif tədbirlər, sərgilər, aksiyalar, idman və intellektual yarışlar həyata keçirir. Gənclər Mərkəzinin dəstəyi ilə bir necə kənddə (Baydar, Faxralı, Aşağı Saral) gənclər təşkilatları yaradılıb. Marneuli Gənclər Mərkəzinin sədri Rəna Nurməmmədovadır. Rustavi Azərbaycanlılarının Mədəniyyət Mərkəzi Rustavi Azərbaycanlılarının Mədəniyyət Mərkəzi 2002-ci ilin 16 mayında Azərbaycan ziyalıları tərəfindən yaradılıb. Mərkəzin əsas məqsədi Rustavidə yaşayan 73 min əhalinin 15 minini təşkil edən azərbaycanlılar öz soy-kökləri üzərində dayansın, öz mədəniyyətini, dilini itirməsin. Mərkəzin maliyyə yardımı vasitəsilə "Ədəbi Gürcüstan toplusu" kitabı işıq üzü görüb. Bundan başqa mərkəzin təsisçiliyi ilə 2008-ci ildən başlayaraq ayda bir dəfə "Ədəbi Gürcüstan" adlı 16 səhifəlik beynəlxalq qəzet, "Sözün işığı" adlı ictimai, mədəni mətbu orqanı nəşr olunur. "Ürəklərdən gələn söz ürəklərə yol tapar" devizi altında ayda bir dəfə oxucularının görüşünə gələn bu qəzetdə Gürcüstanda və dünyada baş verən ictimai-siyasi proseslərə toxunulur. Bununla yanaşı, Borçalı şair və yazıçılarının həyatı, kitabları, şeir və əsərləri, Borçalıda keçirilən müxtəlif tədbirlər, baş verən olaylar, Azərbaycan Respublikası ilə bağlı xəbərlər, torpaqlarımıza erməni təcavüzü və separatizmi, ədəbi-bədii, dini yazılar, maraqlı məlumatlar, idman xəbərləri verilir. Eyni zamanda, mətbu orqanlarda Türk Dünyasında baş verən hadisələr də işıqlandırılır.

Paralel.-2015.-6 mart.-№ 43.-S.10.

Azərbaycanlıların məskunlaşdığı Avropa ölkələrindən biri də İsveçdir

Milli diasporumuzun taleyi Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin həm işıqlı, həm dramatik səhifələrinə bənzəyir. Keçmişdən bu günə ölkəmizdə və dünyada yaşanan siyasi proseslərin diasporumuzun formalaşmasına ciddi təsirləri olsa da, onu zəiflədə bilməyib. Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu ikinci qitə Avropa qitəsidir. Son zamanların statistik göstəricilərinə əsasən, Avropa azərbaycanlıların sayı Türkiyədə və Rusiyada milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniya, Böyük Britaniya, İspaniyada yüzminlərlə, Norveçdə, Danimarkada, İsveçdə, Macarıstanda, Fransada, İtaliyada on minlərlə, Polşada, İsveçdə, Avstriyada, Albaniyada, Finlandiyada, Portuqaliyada on mindən çox göstərilir. Digər Qərbi ölkələrində məskunlaşan azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır.

Hollandiya, Belçika, Danimarka, İsveçrə və Almaniya yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti Türkiyədən köçən azərbaycanlılardır. Böyük Britaniya, Çexiya, Slovakiya, Polşa, Avstriya, Estoniya, Belarus, Rusiya, Ukrayna, Moldova və Fransadakı soydaşlarımız isə İrandan və Azərbaycan Respublikasından köçənlərdir. Azərbaycanlıların məskunlaşdığı Avropa ölkələrindən biri də İsveçdir. İsveçdə yaşayan soydaşlarımızın təxmini sayı 30 minə çatır. Azərbaycandan İsveçə mühacirət XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərindən başlayıb. Əsasən Cənubi Azərbaycandan bu ölkəyə köçən azərbaycanlılar, artıq XX əsrin ortalarında burada icmalarını yarada biliblər. Hazırda çoxsaylı media orqanları və təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi İsveçdə soydaşlarımız fəal təbliğat işi apara bilir. İsveçdə Azərbaycanla bağlı bir çox tarixi sənədlərə və məlumatlara rast gəlmək olar.

Xüsusilə, Upsala Universitetində Azərbaycan ədəbiyyatı, folkloru və tarixinə aid onlarla sənəd və material var. Azərbaycanlılar İsveçin bir çox şəhərlərində məskunlaşıblar. İsveçin "Dag lus Nyhyer" ("Gündəlik xəbərlər") qəzetində verilən məlumata görə, təkcə 2002-2003-cü illərdə İsveç vətəndaşlığına 1000-dən çox azərbaycanlı daxil olub. İsveçdə cənubi azərbaycanlılar xüsusilə çoxluq təşkil edir. Onların əksəriyyəti 20 ildən çoxdur ki, İsveçdə yaşayır və bu ölkənin cəmiyyətinə artıq uyğunlaşıb. Azərbaycandan olan miqrantlar, əsasən, son illər ərzində İsveçə mühacirət ediblər. Azərbaycanın dəstəyinə ehtiyaclarını gizlətməyən İsveç azərbaycanlıları informasiya sahəsində bir qədər fəaldırlar. Soydaşlarımız burada "Tribun", "Varlıq", "Azərbaycan", "Araz" və s. qəzet və jurnallar nəşr edirlər. İsveç Parlamentində "Azərbaycan dostları" qrupu mövcuddur. Hələ Xocalı faciəsinin 17-ci il dönümündə Manaf Səbabinin təşəbbüsü ilə İsveç parlamentinin üç nəfər üzvü Azərbaycanda səfərdə olub. Onlar Xocalı faciəsinin nəticələri ilə, yurd-yuvalarından didərgin düşən qaçqın və məcburi köçkünlərin qeyri-insani yaşayış şəraitləri ilə tanış olub, bütün bunlar haqqında İsveç və Avropa parlamentlərində məsələ qaldırıblar.

İsveçdə fəaliyyət göstərən İsveç Azərbaycan Federasiyası (AFİ) ölkə üzrə milli təşkilatların əksəriyyətini ("Durna", "Ulduz", "Az link", "Günəş", "Ərk", "Savalan", "Azərbaycan Dostluğu", "Yanar", "Azər", "Təbriz", "Akademik Mərkəz", "Oyanış", "Varlıq", "Türk-Az", "Babəkin şopinq", "21 Azər" və başqa təşkilatları) özündə birləşdirə bilib. Azərbaycanlıların İsveçdəki Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycanlıların İsveçdəki Mədəniyyət Mərkəzi (AİMM) İsveçin Bern şəhərinin Maarif, İdman və Sosial Nazirliyi tərəfindən təşkil olunan "Bern

2011 - irqçiliyə qarşı tədbirlər həftəsi" adlı layihənin qalibi elan edilib. Bu barədə Azərbaycan Respublikasının İsveçrə Konfederasiyasındakı Səfirliyinin mətbuat xidmətindən məlumat veriblər. Mərkəz tərəfindən irəli sürülən layihə 2011-ci ilin mart ayında həyata keçirilib. Sözügedən təşəbbüs İsveçrə tərəfindən maliyyələşdirilib və layihə İsveçrənin dövlət orqanları və yerli kütləvi informasiya vasitələrində işıqlandırılıb. Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sözügedən layihədə qalib gəlməsi, xalqımızın tolerant olmasının bir nümunəsidir və İsveçrə tərəfinin bu ölkədə yaşayan Azərbaycanlılara olan müsbət münasibətini göstərir. Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi (AİMM) 2005-ci ildən etibarən İsveçrə Konfederasiyasında fəaliyyət göstərir.

AİMM xalqlar və mədəniyyətlərarası əlaqələrin inkişafı istiqamətində həyata keçirdiyi fəaliyyətin nümunəsi kimi İsveçrə Konfederasiyasının Prezidenti tərəfindən Mərkəzə təşəkkür məktubu ünvanlanıb. AİMM mütəmadi olaraq İsveçrə Konfederasiyasının müvafiq qurumları tərəfindən təşkil edilən müxtəlif tədbirlərdə fəal iştirak edib və bu fəaliyyətini davam etdirməkdədir. Azərbaycan Respublikasının İsveçrə Konfederasiyasındakı Səfirliyi Mərkəzin fəaliyyətində yaxından iştirak edir və artıq birlikdə bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Heydər Əliyev Fondunun Vitse-Prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2008-ci ildə başlanılan "Xocalıya Ədalət!" beynəlxalq məlumatlandırma kampaniyası çərçivəsində bu il fevralın 23-də Bern şəhərində "İsveçrədə Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzi"nin təşkilatçılığı ilə Xocalı soyqırımının 23-ci ildönümünə həsr edilmiş etiraz aksiyası keçirilib. Bern şəhərinin mərkəzi meydanlarının birində keçirilən tədbirdə İsveçrədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporasının üzvləri, bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr və elmi fəaliyyətlə məşğul olan ziyalılar iştirak ediblər. İki saat ərzində davam edən aksiyada çoxsaylı Azərbaycan bayraqları dalğalandırılaraq, "Xocalıya ədalət", "Erməni işğalına son", "Xocalı soyqırımında iştirak edənlər məsuliyyətə cəlb edilsin" və digər şüarları əks etdirən plakatlar qaldırılıb. İsveçrədə təhsil alan tələbələrimiz və diaspora nümayəndələri tərəfindən fəallıqla yerli əhaliyə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və xüsusilə də Xocalı faciəsi ilə bağlı dolğun məlumatlar verilib və bu xüsusda yaddaş vərəqələri paylanıb.

Eyni zamanda etiraz aksiyası zamanı Xocalı faciəsinə dair ingilis, alman və fransız dillərində müxtəlif kitab və bröşürlər İsveçrə ictimaiyyəti arasında yayılıb, qətləmin görüntülərinin əks olunduğu film nümayiş etdirilib. Keçirilən tədbirin xüsusiyyətlərindən biri də Xocalı soyqırımı ilə bağlı Azərbaycan diaspora nümayəndələri tərəfindən hazırlanan petisiyaya imza toplamaq olub. Xeyli sayda isveçrəlinin imzaladığı petisiya İsveçrə parlamentinə təqdim olunub. "Azərbaycanın Dostları" Birliyi İsveçrənin Bazeldə şəhərində keçirilən 9-cu Beynəlxalq film festivalında "Lətif" Azərbaycan filmi də nümayiş etdirilib. 1930-cu ildə Mikayıl Mikayılovun lentə aldığı "Lətif" filmi Bazeldə fəaliyyət göstərən "Azərbaycanın Dostları" Birliyinin təşəbbüsü ilə festivalda iştirak edib. 49 dəqiqəlik ağ-qara, səssiz "Lətif" filminə 2001-ci ildə caz ifaçısı, bəstəkar Salman Qəmbərov müxtəlif janrlardan, həmçinin, Azərbaycan xalq mahnılarından istifadə etməklə musiqi bəstələyib. Festivalda, məhz filmin bu versiyası nümayiş etdirilib. Filmin Novruz bayramı ərəfəsində nümayişi gözəl bir təsadüf olub. Belə ki, İsveçrə və Azərbaycandan olan təxminən 350 tamaşaçı filmi izləməklə Azərbaycanın tarixinə qısaca nəzər salıb, Novruz adətləri ilə tanış olublar. İkinci həyatını yaşayan "Lətif" filmi festival iştirakçılarında yaddaqalan izlər buraxaraq, tamaşaçılarda Novruz ovqatı yaradıb.

Bununla da, "Azərbaycanın Dostları" Birliyi vətənimizin adət-ənənələrinin və mədəniyyətinin yüksək səviyyədə təqdimatına nail ola bilib. Qeyd edək ki, layihənin həyata keçirilməsində "Azərbaycanın Dostları" Birliyinə ARDNŞ və Azərbaycanın İsveçrədəki səfirliyi dəstək göstərib. İsveçrənin Bazel şəhərində "Azərbaycanın Dostları" Birliyinin təşəbbüsü ilə xeyriyyə tədbiri keçirilib. Birliyin sədri Arzu Əliyevanın verdiyi xəbərə görə, İsveçrə və Fransada yaşayan bir qrup vətənpərvər azərbaycanlı xanımın təşkil etdiyi tədbirə türk, rus və yəhudi qadınlar da qatılıb. Azərbaycanın Qax rayonundan olan 10 əlil uşağa yardım məqsədi daşıyan xeyriyyə tədbirində birliyin üzvü Yeşim Dəmirdaş qonaqlara Azərbaycan və Qax rayonu, həmçinin yardım göstəriləcək xəstə uşaqlar haqqında məlumat verib. Qeyd edək ki, xeyriyyə aksiyasına digər diaspor təşkilatları - Soloturndakı "Azərbaycan Türkləri" Kültür Dərnəyinin üzvləri, Berndə fəaliyyət göstərən Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi də qatılıblar. Mədəniyyət Mərkəzi uşaqlar üçün 3 əlil arabası, xəstə uşun kran və uşaq paltarları ayırır. Xeyriyyə aksiyası haqqında hesabat tezliklə tədbirə dəstək verən qurumlara təqdim olunacaq. Həqiqətən də Azərbaycan diasporunun məskunlaşma coğrafiyası genişlənir. Dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir.

Müasir dövrümüzdə diaspor anlayışı beynəlxalq münasibətlərin vacib elementinə çevrilir. Qloballaşan dünyamızın reallıqları diaspor quruculuğu sahəsində Azərbaycanın qarşısında yeni vəzifələr qoyur. Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbi təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirir. Müasir həyatımızda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yeritdiyi diaspor siyasəti uğurla həyata keçirilir. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının təbliğat sahəsində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı beynəlxalq aləmin məlumatlandırılması və bu faktın dünya dövlətlərinin parlamentlərinin, siyasi dairələrinin müzakirəsinə çıxarılması ilə bağlı görülən işlər kifayət qədərdir. Son illər xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətində də bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da ulu öndə Heydər Əliyevin təməlini qoyduğu diaspora siyasətinin məntiqi nəticəsidir.

Paralel.-2015.-13 mart.-№ 47.-S.10.

Kanada-Azərbaycan əməkdaşlıq assosiasiyası BMT-nin Kanada təşkilatları şurasına üzv seçilib

Azərbaycan diasporasının məlumatına görə Kanadada 275 min azərbaycanlı yaşayır

Kanada azərbaycanlıları - tarixi Azərbaycandan kənarında yaşayan Azərbaycan diasporunun Kanadada yaşayan etnik azərbaycanlıların təşkil etdiyi hissəsinin adı. Azərbaycandan, İrandan, Şərqi Avropadan və Türkiyədən gələrək Kanadada məskunlaşdılar. Azərbaycan diasporasının məlumatına görə Kanadada 275 min azərbaycanlı yaşayır, onlardan 100 mini İran azərbaycanlıları, 50 mini Kanadada anadan olmuş azərbaycanlılar, təqribən 125 mini isə başqa ölkələrdən gələn azərbaycanlılardır. Kanadada məskunlaşan ilk azərbaycanlılar 1930-cu illərdən bu ərazidə məskunlaşan İran azərbaycanlılarıdır.

Azərbaycan mühacirlərinin ikinci dalğası isə 1950-ci illərə təsadüf edir. İmmiqrasiyanın üçüncü dalğası soyuq müharibə dövrünə, Kanadaya çox sayda SSRİ-dən immiqrantın, o cümlədən azərbaycanlıların gəldiyi dövrdür. Dördüncü dalğa 1979-cu ildən sonraya, İran inqilabı baş verdiyi dövrə təsadüf edir. Bu zaman çox sayda etnik iranlılar, o cümlədən azərbaycanlılar Kanadaya mühacirət ediblər. Beşinci dalğa isə SSRİ-nin dağılıdıqdan sonrakı zamana təsadüf edən son dövrdür. Azərbaycan tarixində ikinci dəfə dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bütün sahələr kimi diaspor sahəsinə də ciddi diqqət ayırmağa başladı. Bu sahəyə ayrılan diqqət və qayğı tezliklə Azərbaycan diasporunun formalaşmasına, inkişaf etməsinə gətirib çıxardı.

Sevindirici haldır ki, bu gün dünyanın əksər ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatları, cəmiyyət və dərnəkləri fəaliyyət göstərir. Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Kanadadır. Hazırda Kanadada 170 minə qədər azərbaycanlının yaşadığına dair məlumatlar var. Onların əksəriyyətini cənublular və türkiyəli azərbaycanlılar təşkil edir. Cənublu soydaşlarımız güclü maddi və intellektual imkanlara malikdirlər. Azərbaycanlıların Kanadaya mühacirəti əsasən XX əsrin əvvəllərindən başlayıb. Cənubi Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslər, bununla paralel olaraq Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutu soydaşlarımızın Kanadaya mühacirətini intensivləşdirib. Lakin kütləvi mühacirət 1940-cı illərdən sonra baş verib ki, bunun nəticəsində soydaşlarımız Ontario, Ottava, Monreal, Kvebek və digər şəhərlərdə məskunlaşdılar. Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra Kanada azərbaycanlılarının fəaliyyətində canlanma yaranıb. 1989- 90-cı illərdə Şimali Azərbaycandan Kanadaya mühacirət prosesinin güclənməsi buradakı diasporumuzun daha da təkmilləşməsinə şərait yaratdı.

Azərbaycanlıların Kanadada təşkil etdiyi tədbirlər siyahısına etiraz çıxışları, lobbicilik, kütləvi informasiya vasitələri sahəsində təbliğat, ikitərəfli əlaqələr, Kanada-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı və s. daxildir. İlk zamanlar güclü erməni və yunan icmalarının müqaviməti ilə üzləşən soydaşlarımız birgə fəaliyyət nəticəsində müəyyən qədər onları neytrallaşdırmağa nail olublar. Kanada azərbaycanlılarının kütləvi informasiya vasitələrində fəaliyyətini də qismən müsbət qiymətləndirmək olar. Burada 1992-ci ildən etibarən təbliğat işinə diqqət yetirməyə başlayıblar. Hazırda Kanadada azərbaycanlılar tərəfindən təsis olunan "Odlar Yurdu"

(www.radioodlaryurdu.com) radiosu yayımlanır. Bundan başqa, əvvəllər "Qurtuluş" jurnalı yayımlanıb. Sonradan onu "İldırım" jurnalı əvəz edib. İlk zamanlar həm də "Azerbaijan Post" qəzeti nəşr edilib. Kanada Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (KADF) təşəbbüsü ilə Kanadada "AzCan TV" adlı Azərbaycan telekanalı açılıb. Kanada Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası ilə RO GERS TV arasında bağlanan müqaviləyə əsasən, efirə çıxan "Az Can TV" ilk mərhələdə həftədə 1 saatlıq proqramla RO GERS TV-nin nəzdində fəaliyyət göstərir. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Kanadada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri də Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzidir. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi Kanada Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasının üzvüdür. Mərkəz 2006-cı ildə təsis edilib. Mərkəzin məqsədi Kanada və Azərbaycan icmaları arasında körpü rolunu oynamaq, bu ölkədə Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi və ənənələrini yaşadaraq təbliğ etmək, eyni zamanda, Kanada mədəniyyəti, ənənələr və həyat tərzini öyrənməkdir. Bu baxımdan Mərkəz tərəfindən müxtəlif araşdırmalar aparılır və müvafiq layihələr həyata keçirilir.

Mərkəz müxtəlif yerli təşkilatlarla, insan haqları, ekoloji təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir. Alberta Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Sabina İskəndərovadır. Bu il Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyinin bərpasının ildönümü münasibətilə İtaliyada Kanadada fəaliyyət göstərən "İtaliya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyası"nın, "Azəri" Cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə Milanda konfrans, sərgi və konsert proqramı təşkil olunacaq. Kanada Azərbaycan Gəncləri Şəbəkəsinin üzvləri Fransa Senatında yanvarın 23-də qondarma "erməni soyqırımını"nı inkar edənlərin cəzalandırılması haqqında qanunun qəbul edilməsi ilə bağlı Toronto şəhərindəki Fransa konsulluğu qarşısında etiraz aksiyası keçiriblər. Öllərində Azərbaycan, Türkiyə və Kanada bayraqları, "Tarix tarixçilər üçündür", "Fransada fikir azadlığına hə, senzuraya yox" və s. şüarlar yazılmış plakatlar tutan nümayişçilər Senatın qəbul etdiyi bu qanunun söz və ifadə azadlığını kobud şəkildə pozduğunu bildiriblər. Aksiya zamanı, həmçinin Kanada Azərbaycan Gəncləri Şəbəkəsinin qanuna qarşı yaydığı bəyanatı oxunub və konsulluğa təqdim olunub. Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası 2007-ci ilin yanvarında bir sıra diaspor təşkilatları tərəfindən təsis edilib. Assosiasiyada Kanadanın müxtəlif yerlərində fəaliyyət göstərən 10 diaspor təşkilatı təmsil olunur. Assosiasiya fəaliyyətini Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması, respublikamız barədə dolğun təsəvvürün formalaşdırılması istiqamətində qurub. Assosiasiya, həmçinin, Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətlərini koordinasiya edir.

Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası bundan başqa Kanadada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə də xüsusi diqqət ayırır. Burada isə məqsəd soydaşlarımıza kömək etmək, istedadlı gəncləri üzə çıxarmaq, həmin gənclərin ictimai işlərdə yaxından iştirakını təmin etməkdən ibarətdir. Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması məqsədilə Assosiasiya tərəfindən bu ölkənin universitetlərində konfranslar keçirir, tələbə cəmiyyətlərinin təşkilatçılığı ilə aksiyalar təşkil edir. Hazırda assosiasiyanın fəaliyyəti müsbət nəticələr verməkdədir. Dünyanın tanınmış ictimai-siyasi, elm xadimlərinin təşkilatın Kanadada keçirdiyi tədbirlərə qatılması ilə bir sıra uğurlar əldə edilib. İndi bu ölkənin ictimaiyyəti də Azərbaycan barəsində ətraflı məlumat almaq imkanı əldə edib. Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri İlham Axundovdur. Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası (KAƏA) Azərbaycanda diabetdən əziyyət çəkən uşaqlar üçün xeyriyyə

aksiyaları keçirib. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildiriblər ki, Assosiasiyanın təşəbbüsü ilə ikinci dəfə keçirilən bu tədbirdə Kanada Diabet Assosiasiyası və Londonda fəaliyyət göstərən Dünya Azəri-Türk Qadınlar Cəmiyyəti də iştirak edib. Toplanmış yüksək keyfiyyətli dərmanların növbəti partiyası Azərbaycana göndərilib. Bundan başqa, diabet xəstələri üçün müxtəlif çeşidli məhsullar istehsal edən Kanadanın "Novo Nordisk" və "Lilly" şirkətləri ilə Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası (KAƏA) arasında aparılan danışıqlarda belə humanitar yardımların yaxın gələcəkdə davam etdirilməsi barədə razılıq əldə olunub.

Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası (KAƏA) BMT-nin Kanada Təşkilatları Şurasına üzv seçilib. Bu barədə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən məlumat verilib. Qeyd edək ki, BMT-nin Kanada Təşkilatları Şurası 1946-ci ildən fəaliyyət göstərir. Şuraya əsasən beynəlxalq təşkilatlar - UNİCEF-in Kanada ofisi, Kanadanın Beynəlxalq Sağlamlıq Cəmiyyəti, Kanadanın Gənclər Şurası, Kanadanın Qırmızı Xaç Cəmiyyəti və bu kimi digər təşkilatlar üzvdürlər. Şuraya üzvlük nəticəsində Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası Beynəlxalq Sağlamlıq Cəmiyyəti, Qırmızı Xaç Cəmiyyəti, UNİCEF təşkilatı və Kanadanın Gənclər Şurası kimi beynəlxalq təşkilatlarla yaxından əməkdaşlıq imkanı əldə edəcək. Eyni zamanda Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası BMT-də müzakirə olunan bütün mühüm məsələlərlə əlaqədar veriləcək birgə bəyanatların hazırlanmasında iştirak edəcək. Bundan əlavə, Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası Şuraya üzv olmaqla BMT-nin Kanada Təşkilatları tərəfindən hər il təşkil olunan Forumda iştirak etmək, BMT-Kanada Şurasının xüsusi tədbirlərinə və habelə illik Baş Toplantısına qatılmaq, BMT-Kanada informasiya şəbəkəsinə giriş və başqa bu kimi imkanlardan yararlanma biləcək. Assosiasiyanın prezidenti, Makmaster Universitetinin professoru İlham Axundovun sözlərinə görə, bu yeni imkanlar Assosiasiya tərəfindən Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və Azərbaycan Dövlətinin xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərinin müdafiəsi üçün istifadə olunacaq.

Paralel.-2015.-14-16 mart.-№ 48.-S.10.

Latviyada yaşayan soydaşlarımızın diaspor hərəkətində fəal iştirak edirlər

"Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti

Bu gün Azərbaycan diasporunun geniş mənada fəaliyyət göstərdiyi regionlardan biri də Baltıqyanı ölkələrdir. Regionun üç ölkəsi-Latviya, Litva və Estoniyaya zaman-zaman mühacirət edən soydaşlarımız tədricən bu ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiya edərək bu regionda Azərbaycan diasporunu formalaşdırıblar. Baltik ölkələrində soydaşlarımızın ən çox məskunlaşdığı dövlət Latviyadır. Təxminən 2 minə yaxın azərbaycanlının məskunlaşdığı Latviyaya soydaşlarımız əsasən Sovetlər Birliyi dövründə köçüblər. Xüsusilə, II dünya müharibəsindən sonra elm, təhsil, sosial-iqtisadi səbəblərlə Latviyaya yüzlərlə azərbaycanlı miqrasiya edib.

1991-ci ildə Sovetlər Birliyinin dağılması Latviyada yaşayan soydaşlarımızın diaspor hərəkətində fəal iştirakına zəmin yaradıb. Latviyada yaşayan soydaşlarımız milli-mədəni tədbirlərdə bir yerə toplaşır, imkanları daxilində Vətənə kömək və dəstək verməyin yollarını müzakirə edirlər. İlk zamanlar Latviya rəsmilərinin Azərbaycan diasporuna biganəliyi müşahidə olunurdusa, son bir neçə ildə bu tendensiya müsbət istiqamətdə dəyişib. Latviya kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan və azərbaycanlılar barədə məlumatların yayımlanması ənənəvi xarakter almağa başlayıb. Hazırda Latviyada çoxsaylı Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərir. Bu diaspor təşkilatlarından biri də "Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyətidir. "Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti 1988-ci ildə Riqa şəhərində təsis edilib. "Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirir. Cəmiyyət Azərbaycanın tarixi və mədəniyyəti ilə Latviya ictimaiyyətini tanış edir. Azərbaycan və Latviyanın bütün milli və dövlət tarixi günlərini genişmiqyaslı tədbirlərlə qeyd edir. "Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyəti yerli mətbuat, televiziya və radio ilə sıx əlaqələr qurub.

Cəmiyyət Azərbaycan və Latviya uşaqlarına azərbaycanlıların doğma dil, tarix və mədəniyyətini öyrədən "Bazar günü" məktəbi təşkil edir. Azərbaycan mədəniyyəti və tarixini Latviyada təbliğ etməklə Cəmiyyət milli və etnik qrupların bu ölkənin mədəni həyatındakı inkişafını, yerli əhali ilə qarşılıqlı münasibətlərin inteqrasiyasını dəstəkləyir. "Azəri" Latviya Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri Ulduzhan Əhmədovdur. "Azəri Vəhdət" Azərbaycan Cəmiyyəti Latviyada 1700 nəfərdən bir qədər çox azərbaycanlı yaşayır, diaspor böyük olmasa da, son dərəcə mütəşəkkildir. Latviyadakı diaspor təşkilatlarımızdan biri də "Azəri Vəhdət" Azərbaycan Cəmiyyətidir. Cəmiyyət təkcə Azərbaycan ailələrini birləşdirmir. Bütün dövlət bayramlarında, əlamətdar günlərdə, eləcə də 20 Yanvar, Xocalı faciəsi, azərbaycanlıların soyqırımını tarixlərində müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Cəmiyyət xalq diplomatiyası kimi məsul missiyanı da üzərinə götürüb. Cəmiyyətin fəaliyyəti nəticəsində ölkələrimiz arasında inkişaf edən mehriban qonşuluq münasibətləri fonunda daha bir tarixi hadisə baş verib. Riqa'nın özünüidarə orqanı paytaxtda Azərbaycan-Latviya dostluq parkının salınması üçün 3 hektar sahə ayırıb. Parkın salınması dövlətlərarası münasibətlərin inkişafına, mədəni mübadiləyə xidmət edir.

"Azəri Vəhdət" Azərbaycan Cəmiyyətinə Əlirza Hüseynov sədrlik edir. Latviya Cəmiyyətinin İnteqrasiyası Məsələlərində Xüsusi Tapşırıqlar Nazirliyinin katibliyi ilə "Azəri vəhdət" Azərbaycan cəmiyyəti fəal əməkdaşlıq edir. Ətrafında Azərbaycan ailələrini birləşdirən cəmiyyət, hətta mühüm bayramlarda azərbaycanlılar bir çox milli mədəniyyətin nümayəndələrini qonaqpərvərliklə qəbul edirlər. "Azəri vəhdət" cəmiyyətinin həyata keçirdiyi xalq diplomatiyası missiyası Latviyada Azərbaycan diasporunun tərəqqisinə və onun Latviya cəmiyyətinə inteqrasiyasına kömək edir. Latviya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyası Latviya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyası 1988-ci ildə Riqada yaradılıb. Assosiasiyanın ətrafında əsasən ziyalılar toplaşblar. Assosiasiya nəinki Azərbaycanda, eyni zamanda keçmiş Sovet İttifaqının, Amerikanın, İsveçin, Avstraliyanın və digər ölkələrin azərbaycanlı icmaları ilə əlaqələr yaradıb. Latviya televiziya və radiosu, bir çox latış yazıçıları, incəsənət ustaları Assosiasiya ilə yaxından əməkdaşlıq edirlər. Assosiasiyanın fəaliyyətində Azərbaycanda gedən demokratik proseslər, ictimai-siyasi hadisələr, erməni təcavüzkarlarının Azərbaycan torpağında törətdikləri vəhşiliklər barədə həqiqətin yayılması əsas yer tutur.

Assosiasiyanın yaxından iştirakı ilə Latviya Xalq Cəbhəsinin "Baltiyskoye vremya" qəzeti 1992-ci ilin noyabrında bütövlükdə xüsusi buraxılışını Azərbaycana həsr edib. Latviya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyası Qarabağ hadisələrinin əsl mahiyyətini açmaqla, Latviya kütləvi informasiya vasitələrində fəal təbliğat işləri aparır. Onun təşəbbüsü ilə indiyə qədər yeddi latış jurnalisti Qarabağın müharibə gedən bölgələrində olub, bu barədə Latviya mətbuatında, radio və televiziyasında xeyli qiymətli materiallar verilib. Latviya-Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının prezidenti Faiq Səfərovdur. "Ocaq" Mədəniyyət Mərkəzi Latviyadakı "Ocaq" Mədəniyyət Mərkəzi 17 yanvar 2007-ci ildən fəaliyyət göstərir. Mərkəz Azərbaycanda demokratiyanın inkişafı sahəsində qazanılan uğurların, respublikamızın iqtisadi inkişafının təbliğinə yönəlik informasiya kampaniyası keçirir. Təşkilatın əsas məqsədi Qarabağ münaqişəsi barədə, Azərbaycanın zəngin tarixi və mədəni irsi haqqında həqiqəti Latviya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Təşkilat hər il Latviya Seyminin deputatlarının və jurnalistlərin iştirakı ilə azərbaycanlıların soyqırımını gününə, 20 Yanvar faciəsinə, Xocalı soyqırımına həsr edilmiş aksiyalar keçirir. Latviyada yaşayan və təhsil alan Azərbaycanlı Gənclər Cəmiyyəti bu təşkilatın uğurlu işində mühüm rol oynayır. Bu cəmiyyət gənclərdə vətənpərvərlik ruhunun güclənməsi, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması üzrə daim iş aparır. Latviyadakı azərbaycanlı gənclər Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günündə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin "Arşın mal alan" operettasını tamaşaya qoyublar. "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyəti Mərkəzi yanında yaradılan "Bazar günü" məktəbində uşaqlara ana dili öyrədilir, onlara Azərbaycan ədəbiyyatı, xalqımızın zəngin tarixi və mədəniyyəti, milli musiqi və rəqslərimiz haqqında geniş məlumat verilir.

"Ocaq" Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri Roman Əliyevdir. Riqadakı Konqres Evində Latviyadakı Azərbaycan diasporunun Dünya azərbaycanlılarının III qurultayının qərarlarından irəli gələn vəzifələrinə həsr edilən yığıncağı olub. Tədbirdə "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Roman Əliyev çıxış edib. O, yığıncaqda müzakirə ediləcək başlıca məsələnin Dünya azərbaycanlılarının Bakıda keçirilən III qurultayında diaspor təşkilatları qarşısında qoyulan vəzifələrlə əlaqədar olduğunu diqqətə çatdırıb. Bu forumda Azərbaycan dünyasını xaricdə işləyən, yaşayan və mədəniyyətimizi təbliğ edən insanlar təmsil etmişlər. R. Əliyev deyib:

"Qeyd etməliyəm ki, qurultaydan sonrakı dövrdə Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü olub. Bu, Azərbaycan diplomatiyasının çox böyük nailiyyətidir, Prezident İlham Əliyevin müstəsna xidmətidir". "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri bildirib ki, Prezident İlham Əliyev Dünya azərbaycanlılarının III qurultayındakı nitqində xaricdə yaşayan Azərbaycan icmalarına və diplomatik nümayəndəliklərə birliyi möhkəmləndirməyi, öz işlərini sıx əlaqə və əməkdaşlıq üzərində qurmağı tövsiyə edib. O, həmçinin diqqəti ona cəlb edib ki, qurultayda Azərbaycan gerçəkliklərini, onun bütün sahələrdə qazandığı nailiyyətləri təbliğ etmək, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqəti yaşadıkları ölkələrin əhalisinə çatdırmaq, xaricdə ölkəmizin müsbət imicini formalaşdırmaq üçün bütün imkanlardan, informasiya resurslarından, o cümlədən İnternetdən istifadə etməyin zəruriliyi diaspor təşkilatlarının qarşısına mühüm vəzifə kimi qoyulub. R. Əliyev qeyd edib ki, Azərbaycanın sürətli iqtisadi inkişafı, ölkənin hərtərəfli tərəqqisinə və onun əhalisinin güzəranının yaxşılaşdırılmasına yönəldilib, islahatlar həm də bütün dünyada Azərbaycan diasporlarının fəaliyyətinin genişlənməsinə, onların yaşadıkları ölkələrlə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə kömək göstərir. O, deyib: "Biz hamımız Latviya cəmiyyətinə inteqrasiya etmişik, gənclərimiz Latviyada yaxşı təhsil alırlar. İstədik ki, azərbaycanlı gənclər təkcə Latviyanı deyil, Azərbaycanı da Latviyada fəal təmsil etsinlər". "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri Latviya-Azərbaycan münasibətlərinin daha da möhkəmlənməsi üçün bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun səylərini gücləndirməyin vacib olduğunu bildirib.

O, həmçinin qeyd edib ki, Latviyada yaşayan azərbaycanlılar sıx birləşməli, ölkənin müxtəlif siyasi qurumlarında, özünüidarə orqanlarında, parlamentində daha geniş təmsil olunmalıdırlar. R. Əliyev deyib: "Biz Latviya ictimaiyyətinə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə, Azərbaycanda milyonlarla qaçqının olduğu barədə, Xocalı soyqırımı haqqında daha geniş məlumat verməliyik. Litvada, Estoniyada, İsveçdə, Finlandiyada, Polşada yaşayan həmvətənlərimizlə əlaqə yaratmaq, yekdillik, fəal mövqe nümayiş etdirmək lazımdır". O, bu işdə Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin böyük kömək göstərdiyini qeyd edib. Çıxışının sonunda R. Əliyev diaspor təşkilatlarına göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirib.

O, qeyd edib ki, Latviya azərbaycanlıları bütövlükdə dövlət başçısının siyasi kursunu dəstəkləyirlər. Sonra Dünya azərbaycanlılarının III qurultayının nümayəndəsi, Azərbaycan diasporunun ağsaqqalı A. Məmmədova söz verilib. Ulu öndər Heydər Əliyevin "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" sözlərini misal gətirən ağsaqqal deyib ki, diaspor təşkilatları Azərbaycan dövlətinin başçısının yürütdüyü siyasəti dəstəkləməlidirlər. A. Məmmədov, həmçinin xaricdə yaşayan azərbaycanlıların sıx birləşməsinə, Azərbaycanın dünyada populyarlaşmasına, xalqımızın zəngin mədəni irsinin qorunub saxlanmasına və təbliğ edilməsinə Heydər Əliyev Fondunun böyük kömək göstərdiyini qeyd edib. Yığıncağın iştirakçıları Latviyada yaşayan bütün azərbaycanlıların birləşməsi və yekdil olması, Latviya Azərbaycanlılarının Vahid Assosiasiyasının yaradılması barədə təklif irəli sürüblər. Tədbirin sonunda Latviya azərbaycanlıları adından Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə müraciət qəbul olunub.

Əsl soyqırımı sovet imperiyasının süqutu ərəfəsində Azərbaycan türklərinə qarşı törədilib

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Bakı ilə Budapeşt arasında qarşılıqlı münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini verir

Bu gün əksər Avropa ölkələrində olduğu kimi Macarıstanda da Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir. Bu ölkədə Azərbaycan diaspor təşkilatları məhdud sayda olsa da, fəaliyyətləri qənaətbəxş hesab edilə bilər. Hazırda Macarıstanda fəaliyyət göstərən yeganə diaspor təşkilatı Macar - Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətidir. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 1994-cü ildən Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət üzvlərinin 90 faizi macarlardan ibarətdir. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycanın tarixi və bu günü, qədim adət- ənənələri, milli bayramları, dövlətimizin qazandığı nailiyyətlər barədə informasiya yaymağı qarşısına məqsəd qoyub. Cəmiyyət Azərbaycan Respublikasının Macarıstandakı Səfirliyi ilə öz üzvləri arasında görüşlər keçirərək, iki ölkə arasında münasibətlərin qurulmasına öz töhfəsini verir.

Cəmiyyət, həmçinin, Macarıstanda yaşayan azərbaycanlıların ölkəmizin mədəniyyəti, tarixi və s. barədə məlumat yaymasına dəstək verir. Məsələn, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 2011-ci ilin yanvarında Mərkəzi Avropa Universitetində keçirilən Beynəlxalq Mədəniyyət Festivalında azərbaycanlı tələbələrin də təmsil olunmasına dəstək verib. Təşkilat Azərbaycanın milli bayramları zamanı həm azərbaycanlı, həm də macar üzvləri ilə birlikdə bayram süfrəsi açır, maraqlı görüşlər keçirirlər. Təşkilat, həmçinin, Azərbaycanın problemləri, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə macar ictimaiyyətinə məlumat verir, 20 Yanvar, 31 Mart, 26 Fevral faciələri zamanı həlak olan azərbaycanlıların xatirəsi anılır. Cəmiyyət, həmçinin, hər il ənənəvi olaraq Azərbaycan və macar dillərində görkəmli azərbaycanlılara həsr olunmuş təqvimlər hazırlayır. 2011-ci ilin təqvimi Tahir Salahova, 2012-ci ilin təqvimi isə Toğrul Nərimanbəyova həsr olunub. Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Svetlana Abdullayevadır Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Macarıstan rəsmiləri ilə müntəzəm görüşlər təşkil edərək Azərbaycan həqiqətlərini, Dağlıq Qarabağ problemini onların diqqətinə çatdırır. Cəmiyyət rəsmi Bakı ilə Budapeşt arasında dostluq, qarşılıqlı münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə də öz töhfəsini verir.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Fransa parlamentinin qondarma "erməni soyqırımı" ilə bağlı qərarını beynəlxalq hüququn normalarına və prinsiplərinə zidd hesab edir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirilir ki, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti bu ədalətsiz qərar ilə bağlı Fransa parlamenti və bu ölkənin Macarıstandakı səfirliyinə müraciətlər ünvanlayıb. "100 il əvvəl baş verən və təsdiqini tapmayan hadisələrə görə bütöv bir xalqın ittiham olunmasını, çoxəsrlik demokratiya ənənələri olan Fransaya yaraşdırmıyq", - deyə müraciətlərdə vurğulanıb. Müraciətlərdə qeyd olunub ki, uydurulmuş "tarixi fakt"ların tanınması və qanun kimi qəbul olunması, insanların öz fikirlərini sərbəst ifadə etmək azadlığını kobud surətdə pozmaq deməkdir. Azərbaycan Respublikasının 28 may Respublika günü Budapeştin mərkəzində yerləşən "İnterContinental" otelində yüksək səviyyədə qeyd edilib. Diasporla iş üzrə dövlət komitəsinin məlumatına

görə, Azərbaycanın Macarıstandakı səfirliyi tərəfindən təşkil olunan tədbirdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşları, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti, Azərbaycan-Macarıstan Gənclər Birliyinin təmsilçiləri, həmçinin, Macarıstanın dövlət və hökumət rəsmiləri, Macarıstan Parlamentinin deputatları və siyasi partiyaların təmsilçiləri, KİV nümayəndələri, iş adamları, xarici ölkələrin diplomatik korpus nümayəndələri və bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun üzvləri iştirak edib.

Tədbir çərçivəsində ölkəmizin hərtərəfli inkişafını və nailiyyətlərini əks etdirən müxtəlif nəşrlərdən ibarət sərgini mərasim iştirakçıları maraqla qarşılayıb. Sərgi zamanı ölkəmizin tarixi, mədəniyyəti, iqtisadiyyatı və ədəbiyyatına dair macar və ingilis dillərində çap edilən 40-a yaxın adda kitab və ingilis dilində nəşr olunan "İrs-Heritage" jurnalının yeni nömrələri iştirakçılara paylanıb. Budapeştdə fəaliyyət göstərən yeganə diaspora təşkilatımız olan Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti hər il olduğu kimi, 2012-ci ildə də Azərbaycan və macar dillərində təqvim hazırlayıb. Azərbaycanın Macarıstandakı səfirliyindən verilən məlumata görə, builki təqvim görkəmli Azərbaycan rəssamlarından biri olan Toğrul Nərimanbəyova həsr olunub. Təqvimin hər səhifəsində rəssamın tanınmış əsərləri, onların adları və çəkilmə illəri göstərilib, son səhifəsində isə rəssamın tərcümeyi-halı və nailiyyətləri öz əksini tapıb. Bu rəsmlər arasında rəssamın avtoportreti, Bakının panoramı, Azərbaycan süfrəsi, muğam triosu, nağıllarımız, meyvələrimiz və başqa milli atributlarımız yer alıb. Hazırlanan təqvim Macarıstanda yaşayan və təhsil alan azərbaycanlılara, macarlara, dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarına, biznes qurumlarına paylanıb. Budapeştdə fəaliyyət göstərən Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 2013-cü il üçün Azərbaycan və macar dillərində təqvim hazırlayıb. Azərbaycanın Macarıstandakı səfirliyindən verilən məlumata görə, təqvim görkəmli Azərbaycan rəssamlarından biri olan Sara Manafovaya həsr olunub. Təqvimin səhifələrində rəssamın "Avtoportret", "Bakı - küləklər şəhəri", "Xocalı faciəsi", "Bahar. Azərbaycan", "Qarabağ - ağrım mənim", "Çarmıxa çəkilmiş məhəbbət", "Yatmış qız" və s. kimi tanınmış əsərləri, onların adları və çəkilmə illəri göstərilib, son səhifəsində isə rəssamın tərcümeyi-halı və nailiyyətləri öz əksini tapıb.

Təqvim Macarıstanda yaşayan və təhsil alan Azərbaycanlılara, macarlara, dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarına, biznes qurumlarına paylanıb. Bu təqvim ənənəvi olaraq Macarıstanda hər il çap olunur. Azərbaycan Respublikasının Macarıstandakı səfirliyinin, Macarıstanda fəaliyyət göstərən "Qardaşlıq" Azərbaycan-macar dostluq cəmiyyətinin və Soyqırımı Həqiqətlərinin Tanındılması İctimai Birliyinin təşəbbüsü ilə Budapeştin Gellert otelinin konfrans zalında Xocalı soyqırımı ilə bağlı tədbir keçirib. Tədbiri giriş sözü ilə "Qardaşlıq" cəmiyyətinin sədri Ramiz Əmirli açıb. Azərbaycanın və Macarıstanın dövlət himnlərinin ifasından sonra Xocalı soyqırımı haqqında sənədli film nümayiş olunub. Daha sonra Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Cümhuriyyətinin Macarıstandakı səfirləri- Vilayət Quliyev və Şakir Fakılı çıxış ediblər. Diplomatlar öz çıxışlarında 100 illiyi bir sıra dünya ölkələrində səs-küylə qeyd olunan qondarma erməni soyqırımının saxta mahiyyətini çoxsaylı faktlarla açıqlayaraq ortaya qoyublar. Əsl soyqırımının Birinci Dünya müharibəsi illərində Anadolu türklərinə, sovet imperiyasının süqutu ərəfəsində isə Azərbaycan türklərinə qarşı törədildiyini iştirakçıların diqqətinə çatdırıblar. Bunun ən bariz nümunəsinin Xocalıda törədilən dəhşətli qətləmə olduğu göstərilib. Macar tarixçisi Barbara Obruşanska, Soyqırımı Həqiqətlərinin Tanındılması İctimai Birliyinin sədri Ceyhun Ələkbərov, Hollandiyada yaşayan Azərbaycan icmasının təmsilçisi Vüqar Abbasov, Macarıstan

Parlamentinin keçmiş üzvü doktor Atilla Şarvaş və Sombateli Universitetinin dosenti doktor Mihal Freshli öz çıxışlarında uydurma erməni soyqırımının, Dağlıq Qarabağdakı erməni işğalının və Xocalı soyqırımının müxtəlif aspektlərinə toxunublar. Tədbir çərçivəsində Barbara Obruşancka və Ceyhun Ələkbərovun birlikdə qələmə aldıkları "Azərbaycan - Qafqazın parlayan ulduzu" və əsərlərini macar dilində yazan gənc azərbaycanlı şair Rüstəm Əmirinin "Nigarançılıq" kitablarının təqdimatı keçirilib.

Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Macarıstan Parlamentinə müraciət ünvanlayıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən aldığımız məlumatda deyilir: "Müraciətdə münaqişə haqqında məlumat verilərək bildirilir ki, 1988-ci ildə Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və hərbi təcavüzü ilə başlayıb 1991-1994-cü illərdə aktiv fazaya keçən müharibə nəticəsində Azərbaycan Respublikası ərazisinin 20 faizi - Dağlıq Qarabağ və ona bitişik yeddi inzibati rayon Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunub, bölgədə yaşayan bir milyon insan məcburi köçkün düşüb. 890 şəhər, kənd və qəsəbə erməni silahlı qüvvələri tərəfindən zəbt edilib. Müharibədə 30 min azərbaycanlı şəhid olub, 100 min nəfər yaralanıb, 50 min insan əlil olub. Rəsmi məlumata görə, erməni işğalçıları tərəfindən 4 min 852 nəfər azərbaycanlı, o cümlədən 323 qadın, 54 uşaq və 410 qoca əsir və girov götürülüb. Müraciətdə Xocalı faciəsi də xatırladılır və bildirilir ki, erməni silahlı birləşmələri tərəfindən 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində XX əsrin ən böyük faciəsi "Xocalı soyqırımı" törədilib: 63-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i yaşlı olmaqla 613 nəfər Xocalı sakini bir gecədə qətlə yetirilib. Macarıstan Parlamentinə ünvanlanan müraciətdə daha sonra deyilir: "BMT Təhlükəsizlik Şurasının Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərini tərk etməsinə dair 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələri hələ də yerinə yetirilməyib. Bu gün Qarabağ münaqişəsində atəşkəs rejimi tətbiq olunsada, hər il qarşı tərəfin atəşkəsi pozması nəticəsində onlarla insan həyatını itirir.

Artıq 1995-ci ildən keçən atəşkəs dövrü ərzində Azərbaycan beş mindən artıq hərbiçisini itirib. 2014-cü ilin səkkiz ayı ərzində Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəşə tutması nəticəsində Azərbaycan Ordusunun 23 hərbiçisi və onlarla dinc sakin həlak olub. İyul ayının sonundan başlayaraq Ermənistan tərəfindən atəşkəsin pozulması halları daha da intensivləşib. Ermənistanın təcavüzkar ordusu cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində Azərbaycan Ordusunun müdafiənin ön xəttində yerləşən mövqelərindəki postlara bir neçə dəfə basqın etməyə cəhd göstərib. Ermənistan silahlı qüvvələrinin hücumunun qarşısını alarkən 13 Azərbaycan əsgəri həlak olub. Erməni ordusu Azərbaycanın dinc sakinlərinin yaşadığı ərazilər də şiddətli atəşə məruz qoyub və nəticədə bir nəfər mülki şəxs həyatını itirib, bir nəfər isə ağır yaralanıb". Müraciətdə Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Macarıstan Parlamentinin üzvlərini və ölkə ictimaiyyətini bütün bunlara biganə qalmamağa çağırıb.

Paralel.-2015.-19 mart.-№ 51.-S.10.

Misirdəki Azərbaycan Diasporu dünya ictimaiyyətini təcavüzkar ölkəyə qarşı təzyiqləri artırmağa çağırır

İsgəndəriyyə şəhərində Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, şair, mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin büstü qoyulacaq

Afrika qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların sayı Misir və Əlcəzirdə yüzminlərlə, Sudanda 17 min nəfərdir. Ümumilikdə, son zamanlar aparılan araşdırmalar nəticəsində Cənubi Afrika Respublikası və Zairdə də soydaşlarımızın məskunlaşdıqları müəyyən edilib. Avstraliya qitəsində isə təxminən 10 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığı barədə məlumatlar var.

Misir Ərəb Respublikasındakı Azərbaycan diasporu Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarında erməni silahlı qüvvələrinin vəziyyəti yenidən gərginləşdirməsi ilə əlaqədar Misirdəki yerli və xarici qurumlara bəyanat ünvanlayıb. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bəyanatda Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan və Ermənistan arasında mövcud atəşkəs rejiminin intensiv pozulmasından dərin narahatlıq ifadə olunur. Bildirilir ki, son günlər Ermənistan silahlı qüvvələrinin qoşunların təmas xəttində atəşkəsi mütəmadi pozması nəticəsində Azərbaycanın 13 hərbiçisi həlak olub. Müraciətdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin sərhəd bölgələrində yaşayan dinc əhaliyə, o cümlədən uşaqlara atəş açması və bir nəfər yerli sakinin qətlə yetirilməsi xüsusi qeyd edilir. Misirdəki Azərbaycan Diasporu dünya ictimaiyyətini baş verənlərə, Ermənistanın yenidən müharibəni alovlandırmaq cəhdlərinə biganə qalmamağa, təcavüzkar ölkəyə qarşı təzyiqləri artırmağa çağırır.

Bəyanat Misirdə fəaliyyət göstərən yerli və beynəlxalq təşkilatlara, səfirliklərə, Misirin müvafiq dövlət qurumlarına göndərilib. Misirin İsgəndəriyyə şəhərində Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, şair, mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin büstü qoyulacaq. Məlumata görə, bu il aprelin 20-də büstün təntənəli açılış mərasimi keçiriləcək. Açılış mərasimində Latviya, Polşa, Boliviya, Rumıniya, Serbiya, Bolqarıstan və Beninin sabiq prezident və baş nazirlərinin iştirakı nəzərdə tutulub. Bundan başqa, həmin tarixdə Misir Ərəb Respublikası baş nazirinin xüsusi müşaviri, İsgəndəriyyə Kitabxanasının direktoru, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri İsmail Seragəldinin Nizami Gəncəvi haqqında ərəbcə nəşr edilmiş kitabının təqdimatı da olacaq.

Hər iki layihə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və İsgəndəriyyə Kitabxanası tərəfindən gerçəkləşdiriləcək. AR-ın Misirdəki səfirliyi 20 yanvar faciəsinin 25-ci ildönümü ilə əlaqədar tədbir təşkil edib.

Tədbirdə Misirin siyasi-ictimai xadimləri, Qahirə və Ayn Şəms universitetlərinin tələbələri, Azərbaycan diasporu üzvləri və tələbələri iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən səfir Şahin Abdullayev 1990-cı il 20 yanvar hadisələri barədə məlumat verərək, 20 yanvar tarixinin Azərbaycan xalqının yaddaşında silinməz iz qoyduğunu qeyd edib. Səfir Sovet ordusunun öz azadlığını tələb edən və haqq səsinə ucaldan Azərbaycan xalqının dinc etiraz nümayişlərinə qarşı ağır texnikadan

və odlu silahlardan istifadə etdiyini vurğulayıb və 20 yanvar əməliyyatı nəticəsində 130-dan artıq insanın qətlə yetirildiyi və 700-dən artıq insanın yaralandığı barədə məlumat verib.

Təbdir zamanı qanlı 20 yanvar hadisələrini əks etdirən sənədli film nümayiş etdirilib, Azərbaycan xalqının sovet rejiminə qarşı milli azadlıq mübarizəsi, 80-ci illərin sonundan başlayaraq, Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və 20 yanvar faciəsinə aparan yol haqqında bəhs edilib, SSRİ prezidenti Mixail Qarbaçovun əmri ilə Sovet qoşunları tərəfindən 1990-cı ilin 20 yanvar tarixində Bakıda törədilən qanlı hadisələr barəsində tədbir iştirakçılarına ətraflı məlumat verilib. 90-cı illərdə Misir parlamentinin üzvü olmuş, o zamanlar Misir parlamentində çıxış edərək, Sovet hakimiyyətinin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi cinayətlərə görə SSRİ-yə etirazını bildirən, tanınmış hüquqşünas Dəmirdaş Əl-Uqali səfirliyin təşkil etdiyi tədbirdə iştirak edib və tədbirdə çıxışı zamanı Sovet ordusunun həyata keçirdiyi vəhşiliklərdən danışib, 20 yanvar hadisələri ilə bağlı Misir xalqının o zamanlar göstərdiyi həssaslıqdan söz açıb.

Səfir Ş. Abdullayev qanlı 20 yanvar hadisələrinin o zamanlar Misir ictimaiyyəti tərəfindən həssasla qarşılanmasının Azərbaycan xalqı üçün yeni məlumatlar olduğunu deyərək, Azərbaycan xalqına göstərdiyi mənəvi dəstəyinə görə Misir xalqına təşəkkürünü bildirib.

Misir Ərəb Respublikasının paytaxtı Qahirə şəhərində Misir Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən Beynəlxalq Tolerantlıq Gününə həsr olunmuş "VI Beynəlxalq Səmaa Dini Musiqi Festival"-ı keçirilib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən daxil olan məlumata görə, Azərbaycanın da iştirak etdiyi festivalda 12 ölkə təmsil olunub. Festivalın açılış günündə 3 nəfərdən 2-i erməni olmaqla Rusiyanı təmsil edən iştirakçıların çıxışı azərbaycanlılar tərəfindən ciddi narazılıqla qarşılanıb. Buna səbəb, Avetis Manukyan tərəfindən ifa olunan milli musiqi alətimiz olan balabanın Ermənistanın nəfəs musiqi aləti kimi təqdim edilməsi olub. Bununla yanaşı, Misir Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən paylanılan xüsusi proqram kitabçasında Rusiya Federasiyasını təmsil edən iştirakçıdan birinin doğulduğu yer kimi Xankəndinin Ermənistan ərazisi kimi qeyd olunması, Azərbaycanı təmsil edən nümayəndə heyətinin rəhbəri, Akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq institutunun Ərəb ölkələrinin tarixi və iqtisadiyyatı şöbəsinin kiçik elmi işçisi Pərvin Əfəndiyevanın, Misirdəki Azərbaycan Diasporu təşkilatının sədri, Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin Mərkəzi Şurasının üzvü Ramil Nifəliyevin və Misirdəki Azərbaycan Diasporu təşkilatının beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin rəhbəri Rəşad Əliyevin kəskin etirazına səbəb olub. Diaspor nümayəndələri bu barədə misirli festival təşkilatçılarna və iştirakçılara məlumat verib, bu məsələ ilə bağlı öz etiraz və iradlarını bildirişlər. Nəticədə ermənilərin yekun bağlanmış konsertində iştirakı qadağan olunub.

Uydurma erməni soyqırımının yüzilliyi yaxınlaşdıqca, erməni diaspor təşkilatları da aktivləşib. Hətta onların fəaliyyətləri qeyri-müsəlman cəmiyyətlərin sərhədlərini aşaraq islam ölkələri və Türkiyə ilə yaxın tarixi və iqtisadi əlaqələri olan Yaxın Şərq ölkələrində də genişləniş. Regionda baş verən hadisələrin yaratdığı yeni şəraitdən istifadə etməyə çalışan erməni təşkilatları kilsə ilə birlikdə ərəb və islam dünyasının nüfuzlu dövlətlərindən biri olan Misir Ərəb Respublikasında fəallaşaraq onu öz tarixi yalanlarına inandırmağa çalışırlar.

Misir erməni diasporunun geniş fəaliyyət göstərdiyi ərəb dövlətlərindən biridir. Sayları təxminən altı minə çatan erməni diasporunun nümayəndələri Misirin, əsasən Qahirə və İskəndəriyyə şəhərlərində

məskunlaşblar. Qahirədə onlar "Eriif", "Hosaper" və "Tşahager" qəzetlərini və "Arik" (Ərəb erməni mədəniyyətləri divanı) ədəbi jurnalını nəşr etdirirlər. Misirdə katolik və ortodoks erməni patriarxlığı fəaliyyət göstərir. Qahirədə Erməni Xeyriyyə Cəmiyyəti, Qahirə Universitetindəki Erməni Araşdırmaları Mərkəzi də diasporun işində yaxından iştirak edib.

Erməni təşkilatları uydurma soyqırımın yüzilliyi ərəfəsində onu qəbul etdirmə iddialarını həyata keçirmək üçün hələ bir neçə il bundan qabaq fəaliyyətə keçiblər. Ermənistanın mühacirət məsələləri üzrə naziri Hiranuş Hakopyan Misirin "əl-Vatan" internet xəbər portalına 16 noyabr 2014-cü ildə verdiyi müsahibəsində soyqırımın yüzilliyini təntənəli qeyd etmək üçün hazırlıqlara hələ 2011-ci ildən başladığını bildirib. Nazirin müsahibəsindən o da aydın olur ki, bu məqsədlə dünyanın 50 ölkəsində komitələr yaradılıb, onların hər birinə fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə tez-tez iclaslar, dəyirmi masalar, konfranslar keçirməklə cəmiyyəti uydurma iddialarına inandırmaq, həmin ölkələrin parlamentlərində uydurma "soyqırım"ı tanıyan qərarların qəbul edilməsinə nail olmaq tapşırığı verilib. Bu komitələr altı bölmədən ibarətdir və siyasi, mədəni, ədəbi, media və s. sahələrdə tədbirlər həyata keçirir. Komitələrin bölmələri siyasi elita ilə işləyərək "erməni soyqırımı"nın xeyrinə siyasi qərarların qəbul edilməsinə nail olmalı, mediada mütəmadi çıxış edərək sadə insanları, nəyin bahasına olursa-olsun, ermənilərin osmanlılar tərəfindən kütləvi şəkildə qırılması mifinə inandırmalıdır. Komitələrin vəzifələri sırasında aprelin 24-də planlaşdırılan "yüzcillik" şousuna xidmət edən mədəni tədbirlərin, incəsənət sərgilərinin, konfransların, elmi simpoziumların və kitab sərgilərinin təşkil edilməsi də var.

Bu komitələrdən biri də "Erməni soyqırımı"nı anma Qahirə komitəsidir. Son hadisələr nəticəsində Misirlə Türkiyə arasında yaranan müvəqqəti soyuqluqdan məharətlə istifadə etməyi qarşısına məqsəd qoyan bu komitə, artıq bu günədək bu sahədə müəyyən işlər görüb.

Komitə, ilk növbədə Misirin yeni seçilmiş hakimiyyətinin, xüsusilə prezident Əbdülfəttah Sisinin rəğbətini qazanmaqla, Misirin "Erməni soyqırımı"nı tanımasına nail olmağa can atır. Bu istək Ermənistanın rəsmi şəxslərinin dilindən də səslənir. Ermənistanın mühacirət məsələləri üzrə naziri Heranuş Hakopyan Misirin "əl-Vatan" internet xəbər portalına 2014-cü ilin 26 sentyabrında verdiyi müsahibəsində bildirir: "Misirdən ermənilərə qarşı törədilən soyqırımları tanımasını gözləyirik. Çünki Misirin ərəb regionunda, o cümlədən beynəlxalq müstəvidə çəkisini və aparıcı rolunu dərk edirik". Erməni diasporu Misirin belə bir addım atmasına nail olmaqla digər ərəb və islam dövlətləri üçün ilk presedent ola biləcəyinə bel bağlayırlar. Təbii ki, bu hadisə baş verərsə, siyasi və iqtisadi, hətta mədəni sahələrdə mənfi nəticələr törədə bilər.

Erməni məsələsi komitəsinin üzvü dr. Armen Mazlumyan "əl-Vatan" internet xəbər portalına 2014-cü il 4 aprelində verdiyi müsahibəsində Misirdəki ermənilərin prezident Hüsni Mübarəkin devrilməsi və Mursinin prezident seçilməsi ilə nəticələnən 25 yanvar, eyni zamanda prezident Mursinin devrilməsi və Əbdülfəttah Sisinin prezident seçilməsi ilə nəticələnən 30 iyun inqilablarında yaxından iştirak etmələrini vurğulamaqla onların vəziyyətdən məharətlə öz xeyirlərinə istifadə etmək bacarıqlarını ortaya qoymaqla yanaşı, ölkə başçısı Sisiyə yarımaq, onun rəğbətini qazanmaq məqsədi güddüklərini izhar edir.

Misirdə fəaliyyət göstərən xristian icmaları ilə avqustun 14-də keçirilən görüşdə katolik və ortodoks erməni kilsələrinin rəhbərləri prezident Sisiyə "Ermənilər Misirdə" və "Erməni xalqının qısa tarixi" kitablarını

hədiyyə ediblər. Bir neçə ay sonra isə (noyabrda) erməni nazir Hiranuş Hakopyan müsahibələrinin birində prezident Sisini də soyqırımın anım tədbirlərində görmək istədiyini dilə gətirərək, "Əgər Sisi anım tədbirimizə gəlsə, başlarımızı dik tutarıq" deyib. Bəlkə də bununla "kitabımızı" oxuyub yekun rəy bildirməyin vaxtının çatdığına işarə edilir.

Hətta son vaxtlar mediada erməni məsələsini Fələstin probleminə oxşatmaq cəhdlərinin artdığını şahidi oluruq ki, bununla da ərəb və islam dünyasının ağırlı və həll edilməyən problemlərindən birinin adı ilə spekulasiya məqsədi aydın hiss edilir. Lakin tarix Fələstin Azadlıq Təşkilatı daxilindəki fikir ayrılıqlarının dərinləşərək silahlı münaqişəyə keçməsində Fələstin mübarizəsinin fəaliyyətinə ağır zərbə vuran Əbu Nidal - Asala erməni terror təşkilatının yaradıcılarından Monte Melkonyan tandeminin fəaliyyətini hələ unutmayıb.

“Paralel”in Araşdırma Qrupu Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında KİV-ə Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap olunub

Paralel.-2015.-20-29 mart.-№ 52.-S.10.

Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı və Oslo Azərbaycan Evi

Norveç parlamentinin binası qarşısında Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümü ilə əlaqədar mitinq keçirilib

Xaricdə yaşayan azərbaycanlı gənclər tərəfindən yaradılan təşkilatların sayı getdikcə artır. Müxtəlif ölkələrdə yaranan gənclər təşkilatları Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq istiqamətində mühüm tədbirlər həyata keçirirlər. Belə təşkilatlardan biri də Norveç Azərbaycanlılarının Gənclər Təşkilatıdır (Norwegian Azerbaijani Youth Organization - NAYO). Norveç Azərbaycanlılarının Gənclər Təşkilatı 2005-ci ildə Norveçdə yaradılıb. Beş nəfərdən ibarət idarə heyəti olan NAYO dünyəvi, sivil, qeyri-siyasi və gəlir əldə etmək məqsədi olmayan bir təşkilatdır. Təşkilatın əsas məqsədi orada yaşayan azərbaycanlıların Norveç ictimaiyyətinə inteqrasiya olunmasında yardımçı olmaq, onları təşkilatlandırmaq, hüquqlarını müdafiə etmək və sosial problemlərinin həlli istiqamətində işlər görməkdir. Təşkilatın məqsədi həm də Azərbaycan xalqının mədəniyyətini, tarixini, problemlərini və nailiyyətlərini Norveç ictimaiyyətinə çatdırmaqla yanaşı, iki ölkə arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirmək, iqtisadi, elmi və mədəni əlaqələrin inkişafına dəstək verməklə dostluq və əməkdaşlıq körpüsü rolunu oynamaqdır. NAYO təşkilatı həm Norveçdə, həm də xaricdə davamlı olaraq müxtəlif mövzularda tədbirlər, layihələr həyata keçirir. Ən böyük layihələrdən biri kimi Norveçin Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunda "Azərbaycanın Cənubi Qafqazda geosiyasi rolu" mövzusunda təşkil edilən seminarı göstərmək olar. Həmin təbirdə Norveçdə akkreditə olan dörd səfirliyin nümayəndəsi, parlamentin üzvləri, QHT-lər iştirak edib. NAYO-nun layihələri üç hissəyə bölünür. Belə ki, tədbirlərdə ilk olaraq Azərbaycanın potensialı, neft strategiyası, regionda mövqeyi, daha sonra isə Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı faciəsi və ermənilərin törətdiyi digər vəhşiliklər, nəhayət, sonda tibbi və Azərbaycanın turizm potensialını əks etdirən kitablar təqdim edilir. NAYO Azərbaycan diaspor təşkilatları içərisində şəbəkəsi olan yeganə təşkilatlardandır. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatının sədri Ramil Əliyevdir. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı və Oslo Azərbaycan Evi Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Norveç parlamentinin binası qarşısında mitinq təşkil edib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətinin verdiyi məlumata görə, aksiyada hər iki təşkilatın üzvləri, Azərbaycan diasporunun fəal nümayəndələri və Azərbaycan icmasına yaxın olan norveçlilər iştirak edib. Mitinqdə 1992-ci ildə Azərbaycanın Xocalı şəhərinin ermənilər tərəfindən soyqırımı məruz qalması, günahsız insanların qətlə yetirilməsi bir daha yerli ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılıb və faciəyə Norveç parlamentinin hüquqi qiymət verməsi tələbi irəli sürülüb. Qeyd edək ki, 2005-ci ildə yaradılan Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı və 2012-ci ildə təsis edilən Oslo Azərbaycan Evi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Xocalı soyqırımı və ermənilərin törətdiyi digər vəhşiliklərin Norveç ictimaiyyətinə çatdırılması, azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyası, Azərbaycan mədəniyyətinin, tarixinin təbliği istiqamətində uğurlu layihələrə imza atıb. NAYO təşkilatı Norveçdə bir çox tədbirlər həyata keçirməklə bərabər həm də öz dəst-xəttini saxlaya bilib. Ötən müddət ərzində təşkilat

Azərbaycanı akademik səviyyədə təmsil edib. Belə ki, Azərbaycana aid elmi iş yazan, Azərbaycanla layihələr qurmaq istəyən təşkilatlara ölkəmizlə bağlı informasiya verib, onlara hərtərəfli yardım edib. NAYO təşkilatı həm də Norveçin Biznes Menecment İnstitutunda biznes təşkilatlarının iştirakı ilə "Azərbaycanın yüksələn iqtisadiyyatında investisiya imkanları" mövzusunda biznes-forum təşkil edib. Həmin tədbirə "Azpromo"-nun prezidenti Emil Məcidovu dəvət olunub. Onu da xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, təşkilat bütün layihələrdə mütləq kitab sərgisi təşkil edir. Burada əsasən Heydər Əliyev Fondunun təqdim etdiyi kitabları təqdim edilir. Onu da qeyd etmək ki, təşkilat 2007-ci ildə Oslo şəhərində Xocalı faciəsinin 15 illiyinə həsr olunmuş, 24 ölkədən 150 nəfərdən çox insanın iştirakı ilə "Azərbaycan 15 il sonra" adlı seminar təşkil edib, broşürələr hazırlayıb. 2008-ci ildə isə Oslo Universitetində 250-300 nəfərlik hökumət və dövlət adamları, professorlar, müəllimlər, tədqiqatçılar və tələbələrin iştirakı ilə "Azərbaycanın Qafqazda mövqeyi və Qafqazın gələcəyi" mövzusunda seminar təşkil edib. Seminara Azərbaycanın İsveçdəki səfiri Rafael İbrahimov və "Azpromo"-nun prezidenti cənab Emil Məcidov dəvət olunublar. Digər layihələrdən biri də Norveç Beynəlxalq Skaut Təşkilatı ilə Azərbaycan Skaut Assosiasiyasının birgə təşkil etdiyi "Skaut yay düşərgəsi" adlanır. Zaqatalada reallaşdırılan bu layihə Gənclər və İdman Nazirliyi, "Statoil" və Norveçin Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən maliyyələşdirilib. Norveçdən Azərbaycana 52 nəfərlik qrupun gəlməsi və bu layihənin həyata keçməsi üçün, məhz NAYO son iki ildə intensiv lobbicilik fəaliyyətilə məşğul olub, adıçəkilən təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edib. Bu məqsədlə "Azərbaycan Marketing" adlı sərgi, konsert və müxtəlif növ təqdimatlar keçirilib. NAYO-nun əsas uğurlarından biri də odur ki, artıq regional bir təşkilata çevrilib. Belə ki, Norveçin Trondheim şəhərində NAYO təşkilatının ilk regional şöbəsi təsis olundu. NAYO-Trondheim adlanan bu şöbə azərbaycanlıları şimali Norveçdə təmsil edəcək və təşkilatın maraqlarını həyata keçirəcək. NAYO-Trondheim də qısa zaman ərzində yerli təşkilatlarla uğurlu əməkdaşlığa başlayıb və artıq 2009-cu il üçün üç böyük layihə həyata keçirib. Bu layihələr seminar, sərgi, konsert və ana dili günü tədbirləridir. 2009-cu ildə Norveçin digər iki böyük şəhərində, həmçinin Oslo Universitetində də NAYO-nun şöbələri açılıb. Beləliklə, NAYO-nun beş şöbəsi açıldıqdan sonra təşkilat artıq Norveçdə milli təşkilat statusu əldə edib. 2009-cu ilin digər uğurları odur ki, yerli türk təşkilatlarıyla və eləcə də İsveçdə fəaliyyət göstərən azərbaycanlı-türk təşkilatlarıyla əməkdaşlığımız olub. Türk gənclər təşkilatının təşkil etdiyi toplantıda NAYO Norveçdə Azərbaycan icmasının təmsilçisi kimi qatılıb. Oslo Şəhər Konsulluğunun üzvü Mertefe Bartinlioglu və İsveç Parlament üzvü Mehmet Kaplan kimi türk əsilli Skandinaviya diplomatları ilə türk icması-NAYO-türk siyasətçiləri formatında gələcəkdə işbirliyi və birgə əməkdaşlıq yolları haqqında fikir mübadiləsi aparılıb. Görüşdə birgə seminarın təşkili təklifi irəli sürülüb. Azərbaycanın İsveçdəki səfiri Rafael İbrahimovun dəvəti ilə İsveçin Stokholm şəhərində NAYO-nun görüşü keçirilib. NAYO və səfirlik arasında gələcək əməkdaşlıq mövzusunda müzakirələr aparılıb və səfirliyin təşkilatçılığı ilə yerli Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə görüşlər keçirilib. Skandinaviya Azərbaycanlılarının Konqresinin yaradılması mövzusunda və Norveç-İsveç-Azərbaycan təşkilatlarının əməkdaşlığı mövzusunda maraqlı fikir mübadiləsi aparılıb. Xarici işlər naziri Elmar Məmmədov, mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev, millət vəkili Fuad Muradovun Norveçə səfəri zamanı təşkilatın üzvləri ilə görüşlər və bu mövzuda fikir mübadiləsi olub. Təşkilat hesab edir ki, biz özümüzü ancaq soyqırımı ilə təbliğ etməməliyik. Məhz bu məqsədlə də, təşkilat

intellektual səviyyəli seminarlar keçirir. Öz sahələri ilə maraqlanan insanlar həmin seminara gəlirlər və Azərbaycanda həmin sahələrlə bağlı vəziyyətlə maraqlanırlar. Təbii ki, təşkilat Dağlıq Qarabağ problemi, Xocalı faciəsi barədə də təbliğat işləri aparır. Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi, Xəzər bölgəsinin Avropa üçün enerji təminatçısına çevrilməsi və nəhayət ermənilərin torpaqlarımıza təcavüzü ilə bağlı analitik məlumat verdikdə bu çox müsbət qarşılır və bu, regional yanaşma olur. Oslo Azərbaycan evinin sədri Ramil Əliyev on ildən artıqdır ki, Norveçdə Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini təbliğ edir. Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar çoxsaylı tədbirlərə imza atıb. Bu yaxınlarda Oslo Azərbaycan evi Oslo Universitetinin kitabxanasında sərgi açıb. Üç gün davam edən sərgidə Qarabağ münaqişəsini, Xocalı soyqırımını və Azərbaycanın milli mədəniyyətini əks etdirən çoxsaylı kitablar, bukletlər və video kasetlər nümayiş etdirilib. Təbii ki, sərgi ilə maraqlanan xarici tələbələrə və müəllimlərə sərgidə nümayiş olunan kitab və bukletlərdən hədiyyə olunub. Sərginin ikinci günü Azərbaycanın İsveçdəki səfiri Adış Məmmədov da öz xanımı ilə bərabər Oslo Universitetinə gələrək sərgidə iştirak edib və kitabların bir qismini Oslo Universitetinin kitabxanasının direktoru Halvor Konqshavna təqdim edib. Digər tədbir Osloda keçirilən Saqinə festivalında yer alıb. Oslo şəhərinin ən böyük bələdiyyəsi olan Saqinə bələdiyyəsi hər il Saqinə festivalını keçirir. Saqinə festivalında Norveç Krallığının hökumət və Qeyri-Hökumət təşkilatları, siyasi partiyalar və nüfuzlu ictimai siyasi qurumlar iştirak edir. Saqinədə fəaliyyət göstərən ən aktiv təşkilatlardan biri olan Azərbaycan evi də hər il olduğu kimi ötən il də festivala dəvət alıb. Festivalda Norveçin milli mətbəx nümunələri, milli geyimləri, bitki və gül nümunələri, Osloda yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələrinin gətirdikləri milli məişət əşyaları nümayiş etdirilir. Bu festival həm də Suriyada vətəndaş müharibəsindən əziyyət çəkən insanlara yardım məqsədi daşıyır. Skandinaviya ölkələri ilə Mədəni və Elmi Əlaqələr İctimai Birliyi də Oslo şəhərindəki Azərbaycan Evi ilə əməkdaşlığı çərçivəsində Saqinə festivalında Qarabağ həqiqətlərini əks etdirən kitab sərgisi açıb. Ramil Əliyev festivala gələn iştirakçılara və siyasi partiya nümayəndələrinə, eləcə də maraqlanan Norveç vətəndaşlarına ermənilərin Xocalıda və Qarabağda törətdikləri vəhşilik barədə məlumat verib və sərgidə nümayiş olunan kitab və bukletləri onlara hədiyyə edib.

Paralel.-2015.-31 mart.-№ 54.-S.10.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları Brüsseldə etiraz aksiyası keçiriblər

Martın 30-da Avropadakı Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının nümayəndələri Belçikanın paytaxtı Brüsseldə etiraz aksiyası keçiriblər. Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ərəfəsində keçirilən aksiyanın məqsədi azərbaycanlılara və türklərə qarşı tarixin müxtəlif mərhələlərində həyata keçirilmiş terror və soyqırımı aktları, “erməni soyqırımı” iddiaları, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Xocalı soyqırımı ilə bağlı Avropadakı azərbaycanlı və türk icmalarının etirazını dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaqdan ibarət olub.

Aksiya Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı və Avropa Azərbaycanlıları Konqresi, Bielefeld Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, Hannover Xəzər Cəmiyyəti, Belçika-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin dəstəyi ilə baş tutub. Aksiyada “Ana Vətən” Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Cəmiyyəti, “Odlar Yurdu” Cəmiyyəti və Atatürkçü Düşüncə Dərnəyinin nümayəndələri də fəal iştirak ediblər. Təxminən iki saat davam edən aksiyaya Azərbaycan və türk diasporunun 400 nəfərdən çox nümayəndəsi qatılıb. Aksiya iştirakçıları əvvəlcə Avropa Parlamentinin binası qarşısına - Lüksemburq meydanına toplaşdılar. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin birinci vitse-prezidenti Elsevər Məmmədov aksiyanın məqsədi barədə məlumat verib.

Sonra BAK-ın sədri Sahil Qasimov, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Samirə Patzer-İsmayılova, Avropa Atatürkçü Düşüncə Dərnəyinin Bielefeld şöbəsinin rəhbəri Mehmet Ali Ölməz, Hannover Xəzər Cəmiyyətinin sədri Etibar Qəniyev çıxış edərək beynəlxalq ictimaiyyəti bəşəriyyətin ümumi bəlası – terrora qarşı öz gücünü birləşdirməyə çağırıblar. Diaspor rəhbərləri 1905-ci ildən bəri Anadoluda və Cənubi Qafqazda yaşayan türklərin erməni millətçiləri tərəfindən soyqırımı və deportasiyalara məruz qaldığını diqqətə çatdırıblar.

Çıxışlarda 1918-ci ilin mart soyqırımında erməni millətçilərinin Bakı, Şamaxı, Quba, Muğan, Lənkəranda 50 mindən artıq azərbaycanlı, habelə yəhudi, ləzgi, tat və digər milli azlıqların yüzlərlə nümayəndəsini qətlə yetirdiyi, evlərini talan etdiyi, on minlərlə insanı yurd-yuvasından didərgin saldığı vurğulanıb. Sonra aksiya iştirakçıları “Terror bəşəriyyətin ümumi bəlasıdır!”, “Biz terrora və soyqırımına yox deyirik!”, “Xocalıya ədalət - Qarabağa azadlıq!”, “İşğalçı Ermənistan, Dağlıq Qarabağı tərk et!” “Azərbaycanlı girovlara azadlıq!” kimi şüarlar səsləndirərək, Brüsselin mərkəzi küçələri ilə Ermənistanın Belçikadakı səfirliyinə doğru yürüş ediblər.

Ermənistan səfirliyi qarşısında davam edən mitinqdə Bielefeld Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin üzvü Faiq Məmmədov aksiya iştirakçıları adından çıxış edərək, Ermənistanın təcavüzkar siyasətinin regionda sülhə və sabitliyə təhlükə yaratdığını, on minlərlə insanın qətlə yetirilməsinə səbəb olduğunu vurğulayıb. “Ana Vətən” Qadınlar Cəmiyyətinin sədri Maisə Ağamirzəyeva aksiya iştirakçıları adından qəbul olunmuş bəyanatın mətnini oxuyub. Bəyanatda 1915-ci ildə baş vermiş hadisələrin erməni diasporu tərəfindən “erməni soyqırımı” kimi tanıtılması cəhdlərinə etiraz ifadə olunur, məhz Anadolu və

Cənubi Qafqaz türklərinin soyqırımına məruz qaldığı vurğulanır. Sənəddə qeyd olunur ki, erməni diasporu və lobbisinin heç bir real tarixi mənbəyə əsaslanmayan “soyqırımı” iddiaları regionda sülh və sabitlik, xalqlar arasında qarşılıqlı dialoq və anlaşma üçün təhlükədir. “Biz- Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının nümayəndələri Ermənistanın, habelə erməni diasporu və lobbisinin etnik düşmənçilik, millətlərarası ədavət, kin və nifrət təlqin edən fəaliyyətindən dərin narahatlığımızı ifadə edir və dünya dövlətlərini bu cür təşəbbüslərə qarşı adekvat addımlar atmağa çağırırıq”, - deyə bəyanatda bildirilir.

Bəyanatda, həmçinin Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, Xocalı soyqırımını barədə faktlar diqqətə çatdırılır və dünya dövlətlərindən “Böyük Ermənistan” xülyasının nəticəsi kimi meydana çıxan, bölgədə təhlükəsizliyə ciddi təhdid yaradan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə dəstək vermək, Ermənistanın terrorçu və təcavüzkar siyasətinə son qoymaq üçün səy göstərmək tələb olunur.

Xalq qəzeti.-2015.-1 aprel.-№ 66.-S.5.

Azərbaycan diasporu Özbəkistan respublikasının ölkənin ictimai- siyasi həyatında fəal iştirak edir

İlham Əliyev: "Biz ölkələrimiz arasında əməkdaşlığı yüksək qiymətləndiririk. Çünki xalqlarımız qardaş xalqlardır, yaxın xalqlardır"

Azərbaycan diasporunun aktiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Özbəkistandır. Orta Asiyanın bu dövləti ilə Azərbaycan arasında mədəniyyət və ticarət əlaqələrinin kökü qədim dövrlərə təsadüf edir. Tarixən Orta Asiyanın bu respublikasına azərbaycanlıların bir hissəsi könüllü mühacirət edib, bir qismi isə zorla köçürülüb. Xüsusən, Əmir Teymurun Azərbaycana yürüşləri nəticəsində yüzlərlə sənətkar, elm xadimi və nüfuzlu peşə sahibləri Səmərqəndə sürgün ediləblər. Böyük bir imperiyanın yaradıcısı olan Əmir Teymur azərbaycanlı sənətkarları Səmərqənddə aparılan inşaat işlərinə cəlb etmək məqsədilə sürgün edib.

Bu sürgünlər XIV əsrin II yarısı - XV əsrin əvvəllərində azərbaycanlıların Özbəkistanda kütləvi məskunlaşdırılmasına səbəb olub. Sonrakı dövrdə baş verən ictimai-siyasi proseslər, dünyanın siyasi xəritəsində yeniliklərin çoxalması, rus işğalı və s. hadisələr Özbəkistandakı azərbaycanlılar barədə məlumatların itməsinə səbəb olub. Jurnalist-tədqiqatçı Yaşar Qasım Özbəkistanda konkret olaraq Azərbaycan diasporunun formalaşma prosesini aşağıdakı mərhələlərə bölür. Birincisi, 1905-1907-ci illərdə ermənilərin Azərbaycan ərazilərində həyata keçirdiyi kütləvi qırğınlar zamanı başqa ölkələrə, o cümlədən Özbəkistana miqrasiya edənlər, İkincisi, oktyabr çevrilişi, vətəndaş müharibələri və ümumən 1918-1920-ci illərdəki hadisələr nəticəsində mühacirət edənlər, Üçüncüsü, 1930-40-cı illərdəki deportasiya və repressiyalar zamanı Özbəkistana məcburi sürgün edilənlər, Dördüncüsü, 1950-1960-cı illərdə aparılan quruculuq işləri ilə əlaqədar köçürülənlər, Beşincisi, 1960-cı illərin axırı və 1970-ci illərin əvvəlində başlanan sənayeləşmə ilə xarakterizə olunan yeni dövr.

1991-ci il Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin əldə olunmasından sonra həmvətənlərimizin Qərb və Şərq ölkələrinə başlanan kütləvi miqrasiyası azərbaycanlıların Özbəkistana mühacirətinin sonuncu mərhələsi kimi qiymətləndirilə bilər. Müasir dövrdə Azərbaycan diasporunun Özbəkistanda sayı təqribən 60000 nəfərə çatır. Seyid Rza Əlizadə, Maqsud Şeyxzadə kimi görkəmli şəxsiyyətlər yetişdirən Özbəkistanda Azərbaycan diasporu bu ölkənin ictimai- siyasi həyatında fəal iştirak edir, vətənlə intensiv əlaqə saxlayır, mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirir. Bu gün Özbəkistanda bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, onlar da müntəzəm olaraq Azərbaycanın təbliği, zəngin tarixi-mədəni irsimizin özbək cəmiyyətinə çatdırılması istiqamətində müxtəlif layihələr, tədbirlər həyata keçirirlər. Belə diaspor təşkilatlarından biri də Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyasıdır. Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası 4 noyabr 2002-ci ildə Özbəkistanda təsis edilib. 2003-cü ildə Daşkənddə "Azərbaycan evi" və məscid tikililərinin başa çatdırılması yeniyetmə və gənc soydaşlarımızın milli adət-ənənələr ruhunda tərbiyə olunmasına xidmət edir. Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası Özbəkistandakı ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri hesab olunur. Bu təşkilat Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması, milli-

mədəni irsimizin təbliği, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı çox mühüm işlər həyata keçirir.

Təşkilat Özbəkistanın ictimai-siyasi dairələri ilə yaxşı əlaqələrə malikdir. Özbəkistandan Azərbaycan mədəniyyətini ilk illər "Lalə" qızlar ansambli, indi isə "Mehrican" Qəyyumluq Şurasının adını daşıyan "Mehrican" ansambli təbliğ edir. Hazırda Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar elm, incəsənət, kənd təsərrüfatı, biznes, idman və digər sahələrdə çalışırlar. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzi 1992-ci ilin aprelində Səmərqənddə yaradılıb. Mərkəzin əsas vəzifəsi Azərbaycan-Özbəkistan mədəni və iqtisadi əlaqələrinin inkişafına köməklik göstərmək, Özbəkistanda yaşayan həmvətənlərimizə xalqımızın adət-ənənələrini yaşatmaqda yardım etməkdir. Dili, dini və adət-ənənələri eyni olan özbək xalqı ilə azərbaycanlıların əlaqələrinin möhkəmlənməsi Mərkəzin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzinin sədri Səxavət Ovçeyevdir. Özbəkistanda Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Mərkəzləri Assosiasiyası 24 noyabr 2002-ci ildə təsis edilib. Assosiasiyanın 6 vilayətdə yerli təşkilatı fəaliyyət göstərir.

Bu Assosiasiya Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlıların bir-biri ilə əlaqə yaratmasında, Azərbaycançılıq ideyasını soydaşlarımız arasında təbliğ etməsində, onların tarixi vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsində, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin, milli-mənəvi dəyərlərinin tanıtılmasında mühüm rol oynayır. "Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 1989-cu ilin sentyabr ayında Daşkənddə yaradılıb. Mərkəzin əsas məqsədi Özbəkistanda yaşayan soydaşlarımız arasında sıx əlaqələr yaratmaq, onları Azərbaycanda baş verən hadisələrlə yaxından tanış etmək, milli-mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılmasına çalışmaq, Azərbaycan və Özbəkistan xalqları arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirməkdir. Mərkəzin fəaliyyətində Azərbaycana qarşı erməni təcavüzkarlarının apardıqları işğalçılıq müharibəsi haqqında əsl həqiqəti açıb göstərmək, soydaşlarımıza və Özbəkistanda yaşayan xalqlara bu hadisələrin mahiyyətini izah etmək mühüm yer tutur.

Mərkəzdə keçirilən tədbirlərdə və toplantılarda Azərbaycanda gedən hadisələr təhlil olunur, erməni təcavüzkarlarına qarşı müharibə aparmağa məcbur olan Azərbaycana maddi və mənəvi kömək göstərilməsi təşkil edilir. Mərkəzdə tez-tez xalqımızın tarixi, adət-ənənələri haqqında söhbətlər keçirilir. Mərkəz Özbəkistanın, Azərbaycanın və digər respublikaların mədəniyyət və elm dairələri ilə əlaqələr yaradıb. Mərkəzdə teatr, musiqi, folklor-etnoqrafiya kollektivləri, bədii studiyalar və dərnəklər təşkil edilib. Mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərdə digər millətlərin nümayəndələri də iştirak edirlər. Birgə mədəni və siyasi tədbirlər keçirilir, dəyirmi stol arxasında söhbətlər təşkil edilir, ümumi problemlərdən və qayğılardan danışılır. Belə tədbirlərdə Azərbaycan mədəniyyətini, xalq sənətini təbliğ etmək məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Mərkəz Azərbaycanın peşəkar incəsənət ustaları və özfəaliyyət kollektivləri ilə müntəzəm əlaqələr saxlayır.

"Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Mobil Məmmədovdur. Cəmiyyətin inkişafında mədəniyyətin rolunun artması dövrümüzün ən mühüm qanunauyğunluqlarından biridir. Müasir dövrdə türk xalqları arasında mövcud olan mədəni əlaqələr bu xalqların tarixi keçmişinə əsaslanır. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev bu məsələyə böyük önəm verərək deyib ki, Azərbaycan sülhsevər ölkə olaraq bütün dövlətlərlə və xalqlarla qarşılıqlı anlaşma, mehriban dostluq və əməkdaşlıq şəraitində yaşamaq istəyir.

Ölkəmizin yaradıcılıq ittifaqları mədəni əlaqələrin yaranması və inkişafında yaxından iştirak edir. Bu əlaqələrin forma və vasitələri zəngin, coğrafi dairəsi geniş, əhəmiyyəti isə böyükdür. Bu baxımdan Özbəkistanla mədəni əlaqələrimizin yaxın tarixinə nəzər salaq. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının mədəni əlaqələr sahəsində fəaliyyətində bədii tərcümə və ədəbiyyatın təbliği əsas yer tutur. Buna görə də ittifaqın nəzdində hələ sovet dönməndə xüsusi olaraq tərcümə bölməsi fəaliyyət göstərirdi. Azərbaycan ədəbiyyatının bir çox nümunələri özbək dilinə çevrilib. C. Cabbarlının "Od gəlini", "Sevil", "1905-ci ildə" pyesləri özbək dilində çap olunub. Azərbaycan dilinə və ədəbiyyatına xüsusi məhəbbət bəsləyən, onları öyrənən və orijinaldan tərcümə edən müəlliflər respublika Yazıçılar ittifaqı ilə sıx əlaqələr saxlayıblar. Özbək Ə. Cabbarov Azərbaycan dilini bilir və orijinaldan tərcümə edirdi. Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı keçmiş SSRİ xalqları ədəbiyyatından edilən tərcümələri öz orqanlarında, xüsusən "Azərbaycan" jurnalında nəşr edirdi. M. Şeyxzadənin "Mirzə Uluqbəy" faciəsi dediklərimizə sübutdur. Azərbaycanın Özbəkistanla ikitərəfli və çöxtərəfli əlaqələri, o cümlədən mədəni əməkdaşlığı bu gün də uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Asiya ölkələri ilə iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrin yaranması və inkişafına böyük diqqət yetirir. Çünki milli ənənələrimiz, dil birliyimiz, mədəniyyətimiz, tariximiz, müasir dövrdə milli mənafə və vəzifələrimiz bunu tələb edir. Bununla əlaqədar olaraq dövlət başçılarının səfərləri, parlament üzvlərinin və müxtəlif təşkilatların əlaqələri mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Özbəkistan Respublikasına rəsmi səfəri də əlaqələrimizin daha da genişlənməsinə və möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır. Səfər zamanı ikitərəfli və çöxtərəfli münasibətlərə dair bir sıra məsələlər müzakirə olunub. Özbəkistan Respublikasının prezidenti İslam Kərimov dövlətlərimiz və xalqlarımız arasında mədəni əlaqələrə toxunaraq deyib ki, Daşkənd və Bakı şəhərlərində dahi əcdadlarımız Nizami Gəncəvi və Əlişir Nəvainin abidələrinin açılması, Azərbaycan paytaxtında küçələrdən birinə dünya şöhrətli astronom Mirzə Uluqbəyin adının verilməsi azərbaycanlılar və özbəklər arasında qarşılıqlı marağın, tarixən mövcud olan qarşılıqlı hörmətin parlaq nümunəsidir. İslam Kərimov öz çıxışında həmçinin Dağlıq Qarabağ probleminə toxunaraq bu sahədə Özbəkistanın Azərbaycanın haqq işini dəstəklədiyini bildirib. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev ölkələrimiz arasında əlaqələrin, xüsusən də humanitar sahədə əməkdaşlığın əhəmiyyətini önə çəkərək bildirib: "Biz ölkələrimiz arasında humanitar əməkdaşlığı çox yüksək qiymətləndiririk. Bu, tamamilə təbiidir, çünki xalqlarımız qardaş xalqlardır, yaxın xalqlardır. Biz özbək ədəbiyyatını, musiqisini, mədəniyyətini çox sevirik. Yəni, bunlar sizin üçün olduğu kimi, bizim üçün də əziz və doğmadır". Prezident İlham Əliyevin səfəri ərəfəsində Daşkənddə Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin nəzdində Heydər Əliyev adına mədəniyyət mərkəzinin açılışı olub. Mədəniyyət mərkəzinin sərgi salonunda Səmərqənddə yaşamış mərhum azərbaycanlı heykəltaraş Eynulla Əliyevin əsərlərindən ibarət sərgi təşkil olunub. Bu rəsmi səfər Azərbaycanla Özbəkistan arasında biri neçə sahədə, o cümlədən mədəniyyət sahəsində sənədlərin imzalanması ilə yadda qalıb. Özbəkistan Milli Teleradio Şirkəti və Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti arasında əməkdaşlıq haqqında, Özbəkistan Rəssamlıq Akademiyası və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutu arasında əməkdaşlıq haqqında bağlanan

müqavilələr mühüm əhəmiyyət daşıyır. Əlbəttə, qədim tarixə və mədəni irsə malik Azərbaycan və Özbəkistan xalqlarının bu əlaqələri gələcək münasibətlərin daha da inkişafına təkan verəcək.

Paralel.-2015.-2 aprel.-№56.-S.10.

Avropa Komissiyası Benilüks Azərbaycanlılar Konqresinin (BAK) Xocalı soyqırımını ilə əlaqədar müraciətinə cavab verib

BAK dünya ictimaiyyətinə müraciət edərək Xocalı soyqırımını tanımağı və günahkarların cəzalandırılmasını tələb etmişdi

Niderland xüsusi statusa malik Aruba adası və Niderland Antil adaları ilə birlikdə Niderland Krallığını təşkil edir. Bu ərazilər arasındakı münasibətlər 1954-cü ildə qəbul edilmiş "Niderland Krallığının Statusu" adlı sənədlə tənzimlənir. "Niderland" sözünün yerli dildə mənası "alçaq ərazilər" deməkdir. Bəzən Niderlandı Hollandiya da adlandırırlar. Əslində bu adın ölkə üçün istifadə edilməsi düzgün deyil. Çünki ölkənin 12 inzibati bölgəsindən ikisi Hollandiya adlanır: Şimali və Cənubi Hollandiya. Hollandiya adı, əslində yalnız ölkənin şimal-qərb qismindən Birləşmiş Hollandiya Krallığının əhəmiyyətli hissəsi olan Hollandiya əyalətindən gəlir. Bu əyalət qısaca olaraq Hollandiyi adlandırılır. 19-cu yüzilliyin ikinci yarısından etibarən isə bu əyalət iki hissəyə bölünmüş vəziyyətdədir. Niderland Krallığı Azərbaycan diaspora təşkilatlarının fəal olduqları Avropa ölkələrindən biridir. Bir müddət əvvəl ölkənin "NPO 2" televiziya kanalında Xocalı soyqırımına həsr olunmuş proqram yayımlanıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, kanalın müsəlmanlar üçün təsis edilən yayım qurumunda efiərə gedən 10 dəqiqəlik proqramda Benilüks Azərbaycan Konqresinin (BAK) Xocalı soyqırımını ilə bağlı anım tədbirlərinə geniş yer verilib. Telekanalın əməkdaşı Burhanettin Çarлакın hazırladığı proqramda Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, 20 faiz torpağımızı işğal altında saxlaması, bir milyondan artıq insanın öz torpağından didərgin düşməsi, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalı şəhərində azərbaycanlı əhaliyə qarşı törətdiyi soyqırımını, insanların ağılaşmaz işgəncələrlə öldürülməsi, azərbaycanlı və türk müsahiblərin dili ilə tamaşaçıların diqqətinə çatdırılıb. Verilişdə Azərbaycan və Türkiyə türkləri ilə yanaşı, hollandların çıxışlarına da yer ayrılıb. Holland jurnalist Jak Kroes öz müsahibəsində 23 il əvvəl Xocalıda törədilən faciəni heç bir bəraəti olmayan cinayət adlandırıb. Avropa Şurası, Avropa Parlamenti, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi kimi beynəlxalq qurumları Xocalı faciəsinə ədalətli qiymət verməyə, günahkarların cəzalandırılması üçün konkret addımlar atmağa çağıran J. Kroes bu istiqamətdə Azərbaycanın səylərini daha da gücləndirməsinin vacib olduğunu bildirib. Niderland televiziyasında yayımlanan proqramda bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyası, BAK və təşkilatın nəzdində fəaliyyət göstərən Ana dili məktəblərinin fəaliyyətinə də toxunulub. Qeyd edək ki, bu, yerli telekanalda Azərbaycan haqqında ilk veriliş deyil. Jurnalist B. Çarлак daha əvvəl də Niderland televiziyaçıları üçün Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, həmçinin Azərbaycan mədəniyyəti və digər mövzularda geniş reportajlar, proqramlar hazırlayıb. "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi Hollandiyada 80 ilə yaxındır fəaliyyət göstərən "NivonY İctimai Birliyi ilə birgə tədbir keçirib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumata görə, tədbirdə Azərbaycan həqiqətləri foto, video və şifahi məlumatlarla yerli ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılıb və maraqla qarşılanıb. Əvvəlcə "Nivon" təşkilatının rəhbəri İnqeborq Barnhorn tədbir iştirakçılarına "Ana Vətən" Niderland

Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi haqqında qısa məlumat verib. Daha sonra iştirakçılara holland dilində Azərbaycan haqqında ətraflı məlumat verib, Azərbaycan tarixinin maraqlı və şanlı səhifələri ilə yanaşı, qanlı məqamlarını da faktlar və fotolarla təqdim ediblər. Bir müddət əvvəl 25 illiyi qeyd edilən 20 Yanvar hadisələri isə xüsusi vurğulanıb. Hadisənin səbəbləri, siyasi motivləri, xalqın başına gətirilən qanlı olaylar, eləcə də bu illər ərzində Azərbaycan xalqının və hökumətinin öz şəhidlərinə, azadlıq qurbanlarına göstərdiyi hörmət və ehtiram, bu hadisələrdən çıxarılan nəticələr haqqında geniş bəhs olunub. Gənc diaspor nümayəndələri Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, Xocalı soyqırımı, Azərbaycanın 20 faiz torpağının hələ də işğal altında qalması kimi faktları da tədbir iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb. "Ana Vətən" Birliyinin dəvəti ilə tədbirə qatılan müstəqil holland jurnalist Xert van Dam Azərbaycana səfərindən sonra qaçqınların üzləşdiyi çətinlikləri, yaşadıkları əzab-əziyyətləri və əsl həqiqətləri dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaq məqsədilə yerli mətbuatda dərc etdirdiyi yazıları ilə tanınır. Tədbirdə çıxış edən X. Dam Azərbaycan və azərbaycanlılar, onların başına gətirilən bəlalardan danışib, Azərbaycanda olarkən görüb yaşadıkları barədə təəssüratlarını tədbir iştirakçıları ilə bölüşüb. Tədbirin digər iştirakçısı, azərbaycanlı jurnalistlərə təlim keçmək məqsədilə dəfələrlə ölkəmizdə olan yazıçı-jurnalist Jak Kruz isə Azərbaycan haqqında kitab yazdığını və yaxın vaxtlarda həmin kitabın təqdimatını keçirəcəyini bildirib. Bakı, Qobustan, Şamaxı, Quba, İsmayılı, Qəbələ, Şəki, Lahıc, Kişdəki tarixi abidələrimizdən, palçıq vulkanlarından, hətta Naftalanın möcüzəvi neftindən söhbət açan yazıçı-jurnalist azərbaycanlıların mehriban, modern, təhsilli, qonaqpərvər və sülhsevər xalq olduğunu vurğulayıb. J. Kruz, eləcə də Dağlıq Qarabağ probleminin hər iki xalqa vurduğu maddi-mənəvi, psixoloji zərblərdən danışib və hər zaman haqqın qalib gələcəyinə inamını qeyd edərək xalqımızı səbirli olmağa çağırıb. Tədbirdə Azərbaycandakı iqtisadi, sosial inkişaf, quruculuq işlərindən bəhs edən sənədli film nümayiş etdirilib. 20 Yanvar faciəsinin növbəti ildönümü ilə əlaqədar Azərbaycanın Niderland Krallığındakı səfirliyində "20 Yanvar - tarixin qanlı səhifəsi" adlı fotosərgi təşkil olunub. Səfirlikdən verilən məlumata görə, faciədən bəhs edən fotoşəkillər Niderland ictimaiyyətinin diqqətinə təqdim olunub. Bununla yanaşı, səfirlikdə faciə ilə bağlı anım mərasimi təşkil olunub. Mərasimi giriş sözü ilə açan səfir Mir-Həmzə Əfəndiyev xalqımızın müstəqillik mübarizəsi tarixində həkk olunmuş 20 Yanvar faciəsindən bəhs edərək, həmin tarixin həm şəhidlərin anım günü, həm də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə aparan xalqımızın birliyi, həmrəyliyi günü olduğunu bildirib. Həmçinin, Azərbaycanın insan hüquqları üzrə müvəkkilinin 1990-cı il 20 Yanvar faciəsinin 25-ci ildönümü ilə əlaqədar bəyanatı, eləcə də səfirliyin hazırladığı press-reviz Niderlandda fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları, eləcə də aidiyyəti təsisatlara göndərilib. Daha sonra toplantı iştirakçıları faciə ilə bağlı xatirələrini bölüşüb, 20 yanvarla bağlı sənədli film nümayiş etdirilib. Tədbirdə Niderland ictimaiyyətinin təmsilçiləri tərəfindən təsis edilmiş Niderland-Azərbaycan Əməkdaşlıq Platformasının, "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin, Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyinin və digər diaspor təşkilatlarının təmsilçiləri, eləcə də yerli ictimaiyyətin nümayəndələri və səfirliyin əməkdaşları iştirak ediblər. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən əldə etdiyimiz məlumata görə, "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi Xocalı faciəsinin 23-cü ildönümü ilə əlaqədar ölkədə fəaliyyət göstərən bütün siyasi institut və təşkilatlara, eləcə də Niderland Krallığı Parlamentinin Xarici İşlər üzrə komissiyasının rəhbəri

xanım A. Eijsink və qurumun digər üzvlərinə petisiya ilə müraciət edib. Niderland Krallığında yaşayan azərbaycanlı və digər türk soydaşlarımızın imzaladığı bu petisiya, həmçinin BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Beynəlxalq Ombudsman qurumu və digər beynəlxalq təşkilatların üzvlərinə, həmçinin Azərbaycanın xaricdəki səfirliklərinə göndərilib. Petisiyada qeyd olunur ki, Xocalı soyqırımı Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkar siyasəti insan haqları və azadlıqlarının kütləvi şəkildə pozulmasının bariz nümunəsidir. Petisiyada Xocalı soyqırımına görə Ermənistanın heç bir beynəlxalq səviyyəli təşkilatlar tərəfindən məsuliyyətə cəlb edilməməsi təəssüflə qeyd olunur. Müraciətdə Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Xocalı şəhərində törətdiyi soyqırımı, eləcə də Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında ətraflı məlumat verilir. Petisiyada daha sonra beynəlxalq hüquqa görə soyqırımının sülhə və insanlığa qarşı törədilən cinayət kimi qiymətləndirilir. Qeyd olunur ki, Xocalı faciəsinin əvvəlcədən planlaşdırılması, etnik təmizləmə siyasətinə əsaslanması bu cinayətin beynəlxalq normalara görə soyqırımı olduğunu bir daha təsdiqləyir. Petisiya müəllifləri dünya ictimaiyyətini Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Xocalıda törədilən vandalizm və zorakılıq cinayətlərini soyqırımı kimi tanımağa çağırır. Avropa Komissiyasında Xocalı soyqırımı ilə bağlı müraciətə baxılacaq. Onu da qeyd edək ki, Avropa Komissiyası Benilüks Azərbaycanlılar Konqresinin (BAK) Xocalı soyqırımı ilə əlaqədar müraciətinə cavab verib. Qurumdan diaspor təşkilatına ünvanlanan rəsmi məktubda Avropa Komissiyasında BAK-ın 13.02.2015-ci il tarixli müraciətinə baxılacağı bildirilir. Sənəddə həmçinin qeyd olunur ki, Avropa Komissiyasının prezidenti Yan Klod Yunker Aİ-nin xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali təmsilçisi xanım Federika Moqereniyə BAK-ın Avropa institutlarına ünvanlanan müraciətinə baxılmasını tövsiyə edib. Xatırladaq ki, Benilüks Azərbaycanlılar Konqresi Xocalı soyqırımının 23-cü ildönümü ilə əlaqədar Avropa institutlarının rəhbərlərinə və Avropa Parlamentinin 751 millət vəkilinə ünvanlanan bəyannamə qəbul etmişdi. Bəyannamədə 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin Xocalı şəhərində törədilən kütləvi qırğınla bağlı faktlar Avropa parlamentarilərinin, beynəlxalq təşkilatların və dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılıb. BAK dünya ictimaiyyətinə müraciət edərək insanlığa qarşı törədilən Xocalı soyqırımını tanımağı və günahkarların cəzalandırılmasını tələb edib. Müraciətdə, həmçinin Avropanın beynəlxalq təşkilatları və parlamentariləri öz nüfuzundan istifadə edərək bir milyondan çox azərbaycanlı məcburi köçkün və qaçqının öz torpağına təhlükəsiz qayıtmasını təmin etməyə çağırılıb. Bəyannamə Avropa Parlamenti, Avropa Komissiyası və Avropa Şurasının prezidentlərinə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatına, Niderland, Belçika, Lüksemburq parlamentlərinə və bir sıra beynəlxalq təşkilatlara göndərilib.

Paralel.-2015.-3 aprel.-№ 57.-S.10.

Qazaxıstan Azərbaycanlılarının iqtisadi və siyasi cəhətdən ən böyük təşkilatı "Turan" Mədəniyyət Mərkəzidir

Azərbaycan təşkilatları Prezident N. Nazarbayevin rəhbərlik etdiyi "Qazaxıstan Xalqları Assambleyasına" daxil edilər

Rəsmi məlumatlara görə hazırda Qazaxıstanda yüz min, qeyri-rəsmi məlumatlara görə isə üç yüz min azərbaycanlı yaşayır. Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlılar elm, incəsənət, kənd təsərrüfatı, kiçik, orta biznes və digər sahələrdə çalışırlar. Eyni zamanda onlar Qazaxıstan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edir, dövlət orqanlarında təmsil olunurlar. Bununla yanaşı, həmvətənlərimiz Qazaxıstan Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq özlərinin bir neçə milli-mədəniyyət təşkilatlarını yaradıblar. Qazaxıstan Respublikasında "Qazaxıstan Xalqı Assambleyası" yaradılıb və Prezident N. Nazarbayev bu assambleyanın sədridir. 1990-ci illərdən etibarən Almatıda "Turan", Aktöbe vilayətində "Dostluq", Jambul vilayətində "Azəri", Qərbi-Qazaxıstan vilayətində "Birlik", Qarağandı vilayətində "Namus", Kostanay vilayətində "Heydər", Pavlodar vilayətində "Vətən" və s. Azərbaycan mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bu cəmiyyətlər eyni zamanda "Qazaxıstan Xalqı Assambleyası"nın üzvləridir. Paytaxt Astanada diasporanın çoxsaylı nümayəndələrini ətrafında birləşdirməyi bacaran "Xəzər" milli-mədəniyyət Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Bununla yanaşı, 2003-cü ildə Astanada "Dünya azərbaycanlılarının Mədəniyyət Mərkəzi" ictimai təşkilatının nümayəndəliyi açılıb ki, bu da Qazaxıstandakı bütün Azərbaycan milli-mədəniyyət mərkəzlərini özündə birləşdirir. Son dövrlər Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Qazaxıstanın Taldıkorğan şəhərində "Naxçıvan", Şu şəhərində "Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzi" təsis edilib və Astana, Almatı, Taldıkorğan, Qarağandı şəhərlərində Azərbaycan dilində "Bazar günü" məktəbləri açılıb. 7 sentyabr 2004-cü il tarixində Astana şəhərinin "Turist" mehmanxanasının konfrans zalında Astana şəhəri Akiminin müavini, Astana şəhəri mətbuat mərkəzinin fəxri prezidenti T. Muxamedjanovun və Azərbaycan Respublikasının Qazaxıstan Respublikasındakı səfiri L. Qəndilovun Astana ictimaiyyətinin və kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı ilə Azərbaycan "Xəzər" milli-mədəniyyət Mərkəzinin təsis etdiyi beynəlxalq ictimai-siyasi, rus və qazax dillərində nəşri nəzərdə tutulan aylıq "Turan-ekspres" qəzetinin təqdimat mərasimi keçirilib. 25 sentyabr 2006-cı il tarixində Qazaxıstanın Jambul vilayətinin Şu rayonunda 5 mindən artıq soydaşımızın yaşadığı "Yeni yol" ("Noviy put") kəndində "Nəsimi" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi yaradılıb. Mərkəzin sədri Qazaxıstanda tanınmış həmvətənlimiz T. Mirzəyev seçilib. Qazaxıstan Respublikasının rəsmi dövlət dili qazax dilidir. Qazax dili türk dillərinin qıpçaq altqrupuna (tatar, başqır, qaraçay-çərkəz, qumuq, qaraim, krimtatar, qaraqalpaq, qaraqaş, noqay) daxildir. Noqay, qaraqalpaq və qaraqaş dilləri ilə birlikdə qıpçaq - noqay qoluna aiddir. Orta Asiyanın aparıcı dövlətlərindən olan Qazaxıstanla Azərbaycanın tarixi əlaqələri orta əsrlərə gedib çıxır. Böyük "İpək yolu" dövlətləri olan Qazaxıstan və Azərbaycan arasında əlaqələr ticari və mədəni əsaslarla inkişaf edib. Hazırda təqribi sayı 90 min göstərilən

Qazaxıstan azərbaycanlılarının bu ölkədə diaspor formalaşdırması XX əsrin 60-cı illərindən sonrakı dövrə təsadüf edir. 1920-ci illərdə Sovetlər Birliyində başlanan siyasi repressiyaların ən ağır zərbəsi Azərbaycana dəydi. Bunun nəticəsində azərbaycanlıların çox hissəsi Orta Asiya, Sibir kimi yerlərə sürgün edilirdilər. Belə azərbaycanlıların təqribən 120 min nəfəri Qazaxıstana sürgün edilib. İlk sürgün edilən soydaşlarımız Cəmbül, Cimkənd və Almatı vilayətlərində məskunlaşdılar. Bu prosesdən sonra 40-50-ci illərdə davam edən repressiya prosesi azərbaycanlıların bura köçürülməsi ilə nəticələndi. Onlar, əsasən, Gürcüstan və Azərbaycanın digər bölgələrindən olan deportantlar idilər. 1956-1960-cı illərdə isə on beş minə yaxın azərbaycanlı Qazaxıstanın xam torpağının münbitləşdirilməsinə kömək üçün buraya köçüblər. Azərbaycan diasporu mədəni və ictimai fəaliyyətlə məşğul olur. Hüquq, iqtisadiyyat, ictimai işlər, texniki, elmi və digər sahələrdə çalışan soydaşlarımızın müəyyən hissəsi öz peşəsi üzrə xeyli qabağa gedərək, mühüm vəzifələr tutublar. Qazaxıstan azərbaycanlılarının çox hissəsi Vətənə gələrək, burada ailə həyatı qurmağa üstünlük verir. Qazax və ruslarla qarışıq nikaha girən bəzi soydaşlarımız isə ailələrində azərbaycanlı ənənələrini təbliğ edirlər. Azərbaycan təşkilatları Prezident N. Nazarbayevin rəhbərlik etdiyi "Qazaxıstan Xalqları Assambleyasına" daxil oldular. Qazaxıstanda insanların milli, dini, irqi zəmin də heç bir problemi yoxdur. Bu ölkədə bacarığı sayəsində yüksək pillədə qərar tutan çoxlu azərbaycanlılar, beş nəfər vilayət, üç nəfər şəhər deputatımız var. Cəmbül şəhərinin meri də azərbaycanlı Nizami Məmmədovdur. Ümumiyyətlə, dövlət strukturlarında da azərbaycanlılar təmsil olunur. Vəkillər, alimlər arasında da xeyli soydaşımız var. Dövlət Dumasında hüquq müfəttişliyinin rəhbəri də azərbaycanlı professor Mirbəşir Əliyevdir. Daxili İşlər Nazirliyi sistemində, hərbi sahədə, vergi orqanlarında yüksək rütbə daşıyan çoxlu həmvətənimiz fəaliyyət göstərir. Qazaxıstan azərbaycanlılarının iqtisadi və siyasi cəhətdən ən böyük təşkilatı 1997-ci ildən fəaliyyətə başlayan "Turan" Mədəniyyət Mərkəzidir. 1993-cü ilin mayında Qazaxıstan Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçən "Turan" ictimai-mədəni fəaliyyətlə məşğul olur. Mərkəzin rəhbərliyi ilə Almatıda "Ozan" şəhər Mədəniyyət Cəmiyyəti təsis olunub və bunun ardınca digər vilayətlərdə proses davam edib. Türk xalqlarının birliyi, mədəni tədbirlər, Qazaxıstan-Azərbaycan ikitərəfli əlaqələrinin inkişaf etməsi və s. istiqamətlərdə fəal iş aparan "Turan" Mədəniyyət Mərkəzinin analoqu olan Qazaxıstan, Qırğızıstan və Özbəkistandakı Azərbaycan ictimai-mədəni cəmiyyətlərinin konqresi ilə müqayisədə "Turan"ın missiyası daha geniş, fəaliyyəti isə böyükdür. "Turan" konqresinin orqanı olan "Vətən" qəzeti qeydiyyatdan keçib. Qəzet Azərbaycan, qazax və rus dillərində çap olunur. Hazırda Astana, Almatı, Taldıkurqan, Qaraqanda şəhərlərində Azərbaycan dilində "Bazar günü" məktəbləri fəaliyyət göstərir. Xoca Əhməd Yəsəvi adına Türkiyə Universitetində azərbaycanlılara hər il 10 yer verilib. Almatıda ilk Azərbaycan məscidi də fəaliyyətə başlayıb. Məscidin tikintisinə 70 min ABŞ dolları həcmində vəsaitin toplanmasında Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlı ziyalılar, elm xadimləri, konqres üzvləri, eləcə də qazaxların özləri yardımçı olublar. Qazaxıstan Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqı Qazaxıstan Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqı böyük bir qurumdur. Bu İttifaq əslində koordinasiya mərkəzidir, burada 12 diaspor təşkilatı birləşib. Qazaxıstan 14 vilayətdən ibarətdir. Respublika təbəçiliyində olan iki böyük şəhəri var: Astana və Almatı. Bu vilayətlərin hər birinin mərkəzində vilayət mədəni mərkəzləri var. Qazaxıstanda 250 minə qədər azərbaycanlı yaşayır. Qazaxıstanda diasporların fəaliyyətində ildən-ilə irəliləyiş olur. Bütün tədbirlərdə hamı

iştirak edə bilməz, ancaq bayramlarda, məsələn Novruz bayramı və bu kimi digər tədbirlərimizdə 500, 1000, 2000-ə qədər adam iştirak edir. Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqının sədri Vidadi Salahov deyir ki, bütün diaspor təşkilatlarında olduğu kimi Azərbaycanlılarının Mədəni Mərkəzləri İttifaqında da problemlər mövcuddur. Baxmayaraq xaricdə olan diaspor təşkilatları artıq erməni lobbisinə qarşı dura biləcək qüvvəyə malikdir, ancaq bu o demək deyil ki, Azərbaycan diaspor təşkilatı tam formalaşmışdır. Hələ görüləsi işlər çoxdur. "Ola bilsin ki, diaspor təşkilatları Amerikaya və yaxud Avropaya önəm verir, bu da siyasi nöqteyi-nəzərdən vacibdir. Eyni zamanda, Orta Asiyani, qonşu dövlətləri nəzərdən qaçırmaq lazım deyil, gərək birinci qonşu bilsin ki, sən kimsən". Vidadi Salahov deyir ki, Bakıda Dövlət Miqrasiya Xidmətində qəbulda olmuşam, iki şöbə müdiri ilə görüşdüm: "Dedim bu xalqa sahib olun, bu xalqın kimliyini təmin edin. Azərbaycan vətəndaşı gəlib orada pasportunu itirərsə, qalacaq ortalıqda. Qaraçı qaraçıdır, onun da sənədi var. Bu, dözülməz hal alıb, ona görə də diaspor təşkilatları ilə səfirliklər arasında müəyyən anlaşılmazlıqlar var. Bu məsələdə səfirliyin günahı olmasa da, səfir həmin ölkədə səlahiyyətli nümayəndəmiz kimi bir çıxış yolu tapılmalıdır. Bilirsiniz, səfirlik nə cavab verir sənəd almaq istəyən insanlara: "Biz sorğu veririk Bakıya, Miqrasiya Xidməti təzə yaranıb, arxivi yoxdur, o da cavab verir ki, həmin şəxsin kimliyi təyin olunmayıb". Belə cavab verildiyi təqdirdə sənəd almaq istəyən qalacaq çöllərdə. Belə də şey olar? Mən bu məsələni Miqrasiya Xidmətinin qarşısında qaldırmışam ki, belə cavab vermək olmaz, siz yazmalısınız ki, ya vətəndaşdır, ya vətəndaş deyil. Vətəndaşdırsa, səfirlik buna arayış verməlidir, adam vətəninə gəlməlidir, burada sənədləşməlidir. Yox, Azərbaycan vətəndaşı deyilsə, adam həmin ölkəyə müraciət edir ki, "görürsünüz, mən oranın vətəndaşı deyiləm, mənim vətəndaşlığımı burada təmin edin". Amma bizim qurumların verdikləri cavab soydaşımızı bunun ikisindən də məhrum edir. Diaspor nümayəndələri pul yığırlar, həmin insanlara maddi kömək göstərirlər. Sadəcə problemin həlli konsulun verdiyi bir sənəddən asılı olur. Onun yolpulunu biz təmin edirik. Tailanda sunami baş verəndə Rusiya və Qazaxıstan kefə gedən turistlərini geri qaytarmaq üçün təyyarə göndərdi. Dünyanın bütün sivil ölkələrində bu cür münasibət var, öz vətəndaşına sahib çıxır. Bizdə hamı deyir ki, "özü günahkardır, sənədi itirməyəydi"

Paralel.-2015.-4-6 aprel.-№ 58.-S.10.

Türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondunun tədbirləri həm rəsmi, həm də ictimai dairələrdə maraqla qarşılanıb

Soydaşlarımız Azərbaycan reallıqlarının Qırğızıstan ictimaiyyətinə çatdırılmasına üstünlük verməlidirlər

Qırğızıstanda fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarımız bu ölkədə Azərbaycan ədəbiyyatını, mədəniyyətini, elmini təbliğ etmək məqsədiylə müxtəlif tədbirlər keçirir. Belə tədbirlərdən biri də tanınmış Azərbaycan alimi, yazıçı və pedaqoq Mir Cəlal Paşayevin 106 illiyinə həsr edilib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən xəbərə görə, Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu və Bişkek şəhər Mərkəzi Kitabxanalar Sisteminin birgə təşkil etdiyi tədbirdə Bişkek şəhər Şurasının deputatları, Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin, Qırğızıstan Dövlət Kitab Palatasının rəhbərləri, tanınmış ictimai xadimlər, Azərbaycan diasporunun fəalları iştirak edib. Mərasimdə Mir Cəlalın Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondunun sifarişi ilə qırğız dilinə tərcümə olunan və ayrıca kitab şəklində nəşr edilən "Bir gəncin manifesti" əsərinin təqdimatı da keçirilib.

Bişkek şəhər Mərkəzi Kitabxanalar Sisteminin direktoru Gülsayra Dandıbayeva, Bişkek şəhər Şurasının deputatı Alimbay Sariyev, Bişkek şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin direktoru Marlen Rakişev, Qırğızıstandakı "Xəzər" İctimai Birliyinin sədri Ziyəddin Hüseyinov, Qırğızıstandakı Azərbaycan diasporunun fəalları və digərləri çıxış edərək vətənpərvərlik ruhunda yazılan əsərin Qırğızıstan oxucuları arasında rəğbət qazanacağını deyiblər. Daha sonra Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondunun prezidenti Nüsrət Məmmədov Mir Cəlalın həyat və yaradıcılığı haqqında tədbir iştirakçılarına geniş məlumat verib. Tədbir Bişkek şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin incəsənət ustalarının konserti ilə davam edib. Sonda qırğız dilində nəşr olunan "Bir gəncin manifesti" kitabı tədbir iştirakçılarına hədiyyə edilib. Türk birliyinin nümayəndəsi olan Qırğızıstan Respublikası ilə Azərbaycan arasında mədəni əlaqələrin müasir vəziyyəti çoxtərəfli əlaqələr sistemində inkişaf edir. Qırğız xalqının milli eposu olan "Manas" dastanının 1000 illiyi ilə bağlı tədbirlərdə TÜRKSÖY xətt ilə Azərbaycan dövlət nümayəndə qrupunun iştirakı iki xalq arasında dostluq, qardaşlıq, mədəni birliyin ən bariz nümunəsidir. Ötən əsrin 90-cı illərinin sonlarına doğru Azərbaycan-Qırğızıstan prezidentlərinin, hökumət və dövlət nümayəndələrinin işgüzar səfərləri, Qırğızıstanın paytaxtı Bişkekdə keçirilən müxtəlif səviyyəli beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərdə elmi-mədəni əməkdaşlıq sahəsində ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələrin qurulması məsələlərinə də önəm veriblər.

1998-ci ilin sentyabrında Bakıda təşkil olunmuş "Tarixi İpək yolunun bərpası üzrə" beynəlxalq konfransda iştirak edən Qırğızıstanın sabiq prezidenti Əsgər Akayev bu ideya çərçivəsində, həm də mədəni əməkdaşlığın gücləndirilməsinə şəraitin yaradılmasını ön plana çəkir. Qədim İpək Yoluna həm də mədəni dəyərləri daşıyan əzəmətli bir yol kimi yanaşan Qırğızıstan prezidenti onun vasitəsilə Asiya və Avropa mədəniyyətlərinin qarşılıqlı nüfuz və zənginləşməsinin həyata keçdiyini vurğulayıb. Orta Asiya respublikalarında mədəni əməkdaşlıq sahəsində əlaqələrin nisbətən zəif həyata keçirilməsinin başlıca səbəbi isə o dövüdə respublika daxilində sosial sabitliyin olmaması faktı idi. Bu hadisələr həmin türk dövləti ilə mədəni

əlaqələrin daha davamlı və ardıcıl inkişaf etdirilməsinə müəyyən əngəllər törədirdi. Bununla belə mədəni əlaqələr davam etdirilib.

Bişkekdə Qırğızıstandakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının - "Xəzər" İctimai Birliyi, Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi, Qırğızıstan Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Mərkəzi, Regional Milli Etnik Diaspor Əməkdaşlığı Şurası və "Qırğızıstan-Azərbaycan Gəncləri" İctimai Birliyinin rəhbərlərinin toplantısı keçirilib. Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvü Nüsrət Məmmədov bildirib ki, tədbirdə Qırğızıstandakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının inkişafı, soydaşlarımızın bu ölkənin ictimai həyatında daha fəal iştirakı və s. məsələlər müzakirə olunub. Toplantıda çıxış edənlər soydaşlarımızın Qırğızıstan cəmiyyətinə inteqrasiyasının, yaşadıkları bölgənin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında daha fəal rol oynamalarının vacibliyini vurğulayıblar. Qeyd olunub ki, soydaşlarımız Qırğızıstan ilə Azərbaycan arasında əlaqələrinin genişlənməsinə, Azərbaycan reallıqlarının Qırğızıstan ictimaiyyətinə çatdırılmasına, zəngin və çoxşaxəli mədəni irsimizin təbliğinə üstünlük verməlidirlər. Bişkekdə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin yaradılmasının vacibliyinin vurğulayan nətiqlər, belə bir təşkilatın Azərbaycan diaspor təşkilatlarının imkanlarını xeyli artıracığını bildiriblər. Qırğızıstandakı diaspor təşkilatlarımızın Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfirliyi ilə əməkdaşlığının genişləndirilməsi də diqqət mərkəzində olub. Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfiri Hidayət Orucov bu ölkədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri ilə görüşüb. Səfirlikdən verilən məlumata görə, görüşdə Qırğızıstan Azərbaycanlıları Konqresi İctimai Birliyinin prezidenti Çingiz Ələsgərov, Kara Baltadakı "Sodrujestvo" Cəmiyyətinin prezidenti Mirzəli Rzayev, Qırğızıstan Azərbaycanlıların Əlaqələndirmə Mərkəzi İctimai Birliyinin prezidenti Cəbi Rəsulov və İssikkuldakı "Xəzər" İctimai Birliyinin prezidenti Ziyəddin Hüseynov iştirak ediblər. Səfir diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti ilə maraqlanıb, onların proqramı, həmvətənlərimizlə aparılacaq işlərlə bağlı məsələləri müzakirə edib. Qırğızıstandakı diaspor təşkilatları arasındakı problemlərdən danışan diplomat deyib ki, soydaşlarımızın birliyinə ciddi ehtiyac var. Səfir soydaşlarımız arasında belə bir birliyin formalaşması və möhkəmləndirilməsi üçün səylərini əsərgəməycəyini, diaspor təşkilatlarının tədbirlərində yaxından iştirak edəcəyini bildirib. Görüşdə Qırğızıstanda Azərbaycan Mədəniyyət Evinin açılması və onun nəzdində Azərbaycan məktəbinin fəaliyyəti məsələlərinə toxunulub. H. Orucov bu məsələlərin həll üçün səfirlik tərəfindən dəstək göstəriləcəyini vurğulayıb.

Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu 2005-ci ildən Bişkekdə rəsmi fəaliyyətə başlayıb. Fondun fəaliyyətinin əsas istiqaməti türkdilli dövlətlərin liderlərinin müxtəlif ölkələrdə geniş təbliğatını təşkil etmək, xalqlarımız arasında birlik və əlaqələrin formalaşmasında dahi siyasətçilərin rolunu daha geniş auditoriyaya çatdırmaqdır. Fondun bu günə qədər gerçəkləşdirdiyi tədbirlər həm rəsmi, həm də ictimai dairələrdə böyük maraqla qarşılanıb. Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondunun sədri Nüsrət Məmmədovdur. Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondunun prezidenti Nüsrət Məmmədov deyir ki, Azərbaycan-Qırğızıstan əlaqələrinin inkişafında əsas rolumuz Azərbaycan yazıçılarının, alimlərinin, siyasətçilərinin, elm adamlarının kitablarını qırğız, ingilis, rus, qazax dilinə tərcümə etdirərək, nəşr etdirib pulsuz yaymaqdır: "Bu işi hazırda davam etdiririk. Bəxtiyar Vahabzadəni hər kəs "Gülüstan" poeması ilə tanıdığı halda, bu poema başqa dillərə

tərcümə olunmayıb. Bu kitabı ilk dəfə biz Qırğızıstanda ingilis, rus, qırğız dilinə tərcümə etdirdik. Kitab demək olar ki, böyük maraqla qarşılandı. Biz həmin kitabı ilk dəfə 1000 tirajla çap etdik. Sonra yenidən əlavə çap olundu. Milli Kitabxanaya da həmin kitabdan hədiyyə etmişik. Yəni bizim gördüyümüz bütün işlərdə marağımız Azərbaycan-Qırğızıstan əlaqələrinin genişləndirilməsi, prezident İlham Əliyevin apardığı daxili, xarici siyasətin Qırğızıstanda və Orta Asiya dövlətlərində təbliğatını aparmaqdır". N. Məmmədov qeyd edir ki, Qırğızıstanın bütün kitabxanalarında onların nəşr etdirdikləri kitablar var. Azərbaycanla, prezidentinin apardığı siyasətlə bağlı maraqlanan bütün şəxslər həmin kitablar vasitəsilə məlumat əldə edə bilərlər. Qırğızıstanın Milli Kitabxanasına, Bişkek Kitabxanalar Sisteminin nəzdində Bişkek şəhəri üzrə 29 kitabxana var, onlara da təşkilat tərəfindən həmin kitablar hədiyyə edilib. 29 kitabxananın hər birində eyni vaxtda təşkilat tərəfindən buraxılan kitabların sərəgisi keçirilib. Sərəgilərdən sonra həmin kitablar kitabxanalara hədiyyə olunub. Bişkekdən bir az əvvəl Bişkek Milli Kitabxanasında "Kəndlərə kitab" adlı böyük bir tədbir keçirilib. Həmin marafonda Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu tərəfindən kitabxanaya təxminən 500-ə yaxın Mir Cəlal Paşayevin "Bir gəncin manifesti", Aqil Hacıyevin "Rus ədəbiyyatında Qafqaz mövzusu" kitabları hədiyyə olunub. Sevindirici bir haldır ki, artıq Qırğızıstanın kəndlərində də Azərbaycan yazıçılarının və alimlərinin kitablarını oxuyurlar. Nüsrət Məmmədov qeyd edib ki, o, Qırğızıstandakı bankların birinin səhmdarıdır və oradan gələn dividendlərin hamısını bu kitabların nəşrinə sərf edir. "Öz şəxsi maliyyəmizdir. Amma diaspora üzvlərindən kimsə yardım edirsə, bu zaman qəbul edirik.

Biz bunu dövlət üçün etdiyimizə görə, dövlətdən hansısa köməyi gözləmirik. 2004-cü ildən bu günə kimi Heydər Əliyev parkının salınması üçün çox böyük təzyiqlərlə qarşılaşaraq torpaq sahəsinin alınmasında bizim ciddi fəaliyyətimiz oldu. 2012-ci il aprelin 6-da həmin torpaq sahəsini aldıq. Torpaq sahəsi Bişkekin ən gözəl yerlərindən birində yerləşir. Bizə 5 hektar yarım sahə ayrılıb. O, yer Fransanın, Çinin, Rusiyanın, elə Qırğızıstanın özünün iş adamlarının əldə etmək istədiyi ərazi idi. Biz fond olaraq orada parkın salınmasını da öz üzərimizə götürmüşdük. Amma Azərbaycan dövlətinin, Qırğızıstandakı səfirliyimizin maliyyə imkanları daha çox olduğundan parkın tikilməsini onlara təqdim etdik. Bizim əsas istəyimiz odur ki, həmin torpaq sahəsi etibarlı əllərdə olsun. Qələbəmiz ondadır ki, istədiyimizə nail olduq". Bütün bunlarla yanaşı Fond 2009-cu ildə həm də "Ermənilərin Azərbaycan torpağında törətdiyi vəhşiliklər tarixi faktlarla" kitabını çap etdirib. Həmin kitab 2200 tirajla buraxılıb. Həmin kitaba görə Ermənistan Xarici İşlər naziri Qırğızıstan Xarici İşlər Nazirliyinə etiraz notası göndərib. "Ermənilər Azərbaycan həqiqətlərinin Qırğızıstan ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdırılmasını istəməirlər. Bəlkə də, bu günə kimi Fondun fəaliyyəti bir qədər zəif olub. Artıq demək olar ki, Azərbaycanın Qırğızıstandakı səfirliyi ilə birgə fəaliyyətimiz sayəsində hədəflədiyimiz işləri həll etmək üçün gücümüz iki dəfədən çox artıb".

Azərbaycan və Türkiyənin dostluq və həmrəyliyi sonsuzadək davam etməlidir

Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası dünya ictimaiyyətini Azərbaycanın problemlərinə biganə qalmamağa çağırır

Qardaş Türkiyə Azərbaycan diasporunun ən çox yayıldığı və mütəşəkkil fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biridir. Qardaş ölkədə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının daha geniş yayılması prosesi 1991-ci ildən daha geniş vüsət alıb. Belə ki, 1991-ci ildən başlayaraq 2002-ci ilə qədərki dövrdə Türkiyə ərazisində "İzmir Azərbaycan Kültür Evi və Dayanışma Dərnəyi", "Manisa Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi", "Bursa Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Kocaeli Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Çanakkale Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Balıkesir Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Aydın Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Muğla Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Adana Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi", "Antalya Azərbaycan Evi Dərnəyi", "Ankara Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi", "İğdır Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi", "Hatay Azərbaycan Türk Kültür Mərkəzi", "İstanbul Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi", "Ədimə Azərbaycan Evi Dərnəyi" və s. cəmiyyətlər yaradılıb.

2004-cü ilin may ayında isə İskəndərün şəhərində Türkiyədəki Azərbaycan təşkilatlarını özündə birləşdirən "Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası" -TADF təsis olunub. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiya ölkənin 20-yə yaxın şəhərində-Ankara, İstanbul, İzmir, Balıkesir, Tire, Dörtüol, Çanaqqala, İqdir və digər şəhərlərdə fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Evi" cəmiyyətlərini əhatə edir. Qurum Türkiyədə Azərbaycan maraqlarını təbliğ edir, Azərbaycan təşkilatlarının işini əlaqələndirir. Türkiyədəki Azərbaycan dərnəkləri fəaliyyət göstərdikləri bölgənin ictimai-siyasi, iqtisadi-sosial və mədəni həyatında fəal rol oynayırlar. "İstanbul Azərbaycan Kültür və Dayanışma Dərnəyi" 2004-cü ilin yanvar ayından etibarən "Azərbaycan Dünyası" adlı jurnal buraxır. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və onun nəticələri barədə də işlər aparır, dünya ictimaiyyətini Azərbaycanın problemlərinə biganə qalmamağa çağırır. Bu istiqamətdə aparılan səylər nəticəsində Federasiya Balıkesir bələdiyyəsi tərəfindən ermənilərin Xocalıda törətdiyi vəhşiliklərin soyqırım kimi tanınması barədə qərarın qəbuluna nail olub.

Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının sədri Bilal Dündardır. 2004-cü ilin may ayının 28-də Federasiyasının təsis konfransı keçirilib. Konfransın işində Azərbaycan Respublikasının dövlət və hökumət nümayəndələri, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin rəhbərliyi, Türkiyə Cümhuriyyətinin siyasi və ictimai xadimləri, bir sıra ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələri də iştirak edəblər. Konfransda öncə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tədbir iştirakçılarına təbrik məktubu oxunub və bundan sonra müxtəlif mövzularla bağlı məruzələr dinlənilib. Aparılan müzakirələrin yekunu olaraq qətnamə qəbul olunub. Qətnamədə qardaş Türkiyədə fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı Azərbaycan dərnəklərini, müxtəlif qurumları və onların timsalında burada yaşayan bütün həmvətənlərimizi öz ətrafında sıx birləşdirməyi Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının qarşısına məqsəd qoyduğu xüsusi qeyd olunub. Sənəddə TADF-in Dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasını müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafı

baxımından vacib hesab etdiyi və bu sahədə əlindən gələni etməyə hazır olduğu bəyan edilib. TADF-in təsisçiləri Türkiyədəki həmvətənlərimizi bir araya gətirmək, onların Azərbaycanla əlaqələrini daha da möhkəmləndirmək amalına sadıq qalaraq, eyni zamanda dünya azərbaycanlılarının vahid bir təşkilatda birləşdirilməsinin tarixi zərurət olduğunu qeyd edərək, TADF-in Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibinə daxil olmasını məqsəduyğun hesab ediblər. Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının (TADF) təsis olunması ilə bağlı rəsmi razılıq protokolunu qardaş ölkənin 18 şəhərindəki Azərbaycan Kültür və Dayanışma mərkəzlərinin rəhbərləri imzalayıb və Türkiyədə fəaliyyət göstərən digər Azərbaycan dərnək və qurumlarını da Federasiya ətrafında sıx birləşməyə çağırıblar.

Hazırda təşkilatın üzvlərinin sayı 20-yə çatıb. Təsis konfransında Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının I qurultayının mümkün qədər qısa vaxt ərzində Ankara şəhərində çağırılması qərara alınıb. Tədbirin sonunda Azərbaycan Prezidentinə ünvanlanan müraciətdə TADF-in ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi və onun siyasi kursunun davamçısı kimi cənab İlham Əliyevin müvəffəqiyyətlə davam etdirdiyi Azərbaycançılıq ideyasının gerçəkləşdirilməsinə layiqli töhfəsini verməyə çalışacağı bəyan edilib. Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının təsis olunması ötən dövr ərzində dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən çoxsaylı cəmiyyət və dərnəklərin bir araya gətirilməsi, onların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi istiqamətində atılan addımların növbəti göstəricisidir. Fəaliyyətə başladığı gündən qarşısına qoyduğu məqsədlər istiqamətində fəaliyyət göstərən Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyi təşkilati strukturunun genişləndirilməsinə də diqqət ayırıb. 2011-ci ildə Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyinin Türkiyənin ikinci böyük şəhəri sayılan İstanbulda ofisi açılıb. İstanbulun Kadıköy Xalq Təhsil Mərkəzində keçirilən tədbirdə Azərbaycandan və Türkiyənin müxtəlif guşələrindən 500-dək qonaq iştirak edib. Mərasimi giriş sözü ilə açan İstanbul Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyinin rəhbəri Səftər Qaraqoyunlu dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan eyni millətin övladlarını bir arada toplaşmasından qürur duyduğunu bildirib. TADF-in İstanbul ofisinin rəhbəri bildirib ki, bu dərnəyin yaradılmasında məqsəd Türkiyə və Azərbaycan türkləri arasında mövcud olan dostluq, qardaşlıq və həmrəylik əlaqələrinin inkişaf etdirilməsidir. Səftər Qaraqoyunlu deyib ki, Azərbaycan və Türkiyənin dostluq və həmrəyliyi sonsuzadək davam etməlidir: "Biz Azərbaycanın haqlı mübarizəsini dünya ictimaiyyətinə var gücümüzlə anlatmalıyıq. İstanbul Türkiyə Azərbaycan Dərnəyi olaraq Azərbaycan və Türkiyənin dünyada səsi olacağıq". Açılış mərasimində iştirak etmək üçün Ankaradan gələn İsa Yaşar Tezel və Ənvər Türkoğlu yeni yaradılan dərnəyə uğurlar arzulayaraq qərb ölkələrinin Qarabağ məsələsinə ikili standartlarla yanaşdıqlarını qeyd ediblər. 24 noyabr 2012-ci il tarixdə Türkiyənin İzmit şəhərində Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının III Qurultayı keçirilib. Azərbaycan və Türkiyənin dövlət himnləri səsləndirildikdən sonra qurultayın Rəyasət Heyəti seçilib və TADF sədri Bilal Dündarın hesabat məruzəsi dinlənilib. Dündar təşkilatın ötən müddət ərzində həyata keçirdiyi tədbirlər haqqında ətraflı məlumat verib. O, reallaşdırılan layihələrin Azərbaycan və Türkiyə münasibətlərinin daha da inkişafına, Azərbaycanın Türkiyədə daha yaxından tanınmasına xidmət etdiyini bildirib. Qeyd edib ki, təşkilatın fəaliyyətini daha da gücləndirmək üçün hüquqşünasların və peşəkar mütəxəssislərin quruma cəlb olunması planlaşdırılır.

TADF sədri federasiyanın Türkiyənin kütləvi informasiya vasitələri, qeyri-hökumət təşkilatları, siyasi partiyaları, dövlət orqanları və Böyük Millət Məclisi ilə yaxşı əlaqələrə malik olduğunu, gələcəkdə bu əlaqələrin daha da dərinləşdiriləcəyini qeyd edib. O, Balıqəsır Bələdiyyə Məclisinin Xocalı faciəsini soyqırımı kimi tanıyan qərar qəbul etdiyini də diqqətə çatdırıb. Hesabat məruzəsindən sonra federasiyanın ötən dövrdəki fəaliyyətini əks etdirən film nümayiş etdirilib. Nəzarət-təftiş komissiyasının hesabatı dinləndikdən sonra qurultay nümayəndələrinin təklifləri əsasında Nizamnaməyə bəzi dəyişiklik və əlavələr edilib. Dəyişikliklərə görə İdarə Heyəti üzvlərinin say tərkibi 9-dan 7-yə Nəzarət-təftiş komissiyasının tərkibi isə 7-dən 5-ə endirilib. Bu dəyişikliyin məqsədi təşkilatın daha operativ idarə edilməsinə nail olmaqdır. Daha bir təklif isə təşkilat İdarə Heyətinə seçkilərdə namizədlərin siyahı əsasında deyil tək-tək verilməsi ilə bağlı olub. Bu təklif qurultay nümayəndələri tərəfindən qəbul edilib. Qurultay nümayəndələri federasiyanın tərkibində ictimai xadimlərin təmsil olunduğu Məsləhət Şurasının yaradılması üçün İdarə Heyətinə səlahiyyət verilməsi barədə təklifin də lehinə səs veriblər. Sonra İdarə Heyəti və Nəzarət Təftiş Komissiyasının tərkibi seçilib. Qurultay nümayəndələri TADF-in gələcək fəaliyyəti ilə bağlı təkliflərini yeni seçilən İdarə Heyətinin diqqətinə çatdırıblar. Qurultayda TADF-in mətbu orqanının yaradılması, internet sahifəsinin təkmilləşdirilməsi, üzv təşkilatların fəaliyyətinin daha yaxşı koordinasiya olunması ilə bağlı tədbirlərin görülməsi və digər qərarlar da qəbul olunub. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi aparatının rəhbəri Nəriman Qurbanov qurultayda çıxış edərək TADF-in keçdiyi tarixi yol haqqında danışaraq, bu qurumun bir sıra uğurlara imza atdığını bildirib. O, təşkilatın gələcək fəaliyyətində qloballaşan dünyanın reallıqlarını nəzərə alan strategiyanın seçilməsinə ehtiyac duyulduğunu qeyd edib. Qurbanov diasporun ictimai-siyasi fəallığının daha da artırılması, fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri, siyasi partiyaları, qanunverici və icraedici orqanları ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasının, ziyalıların diaspor quruculuğu işinə daha fəal cəlb olunmasının zəruriliyini vurğulayıb.

Toplantının sonunda qurultay iştirakçılarının Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Abdullah Gülə müraciəti qəbul olunub. Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası 2006-cı ildə yaradılıb. 2008-ci ildə təşkilatın I qurultayı, 2010-cu ildə II qurultayı keçirilib. Təşkilatın tərkibində Türkiyədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərnəkləri təmsil olunur. Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyi Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, eləcə də ermənilərin azərbaycanlılara qarşı tarixin müxtəlif dövrlərində həyata keçirdikləri soyqırımların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində fəaliyyətini əzmlə davam etdirir. Hələ Xocalı soyqırımının 19-cu ildönümü günü Türkiyənin TRT televiziyası vasitəsilə Türkiyə-Ermənistan əlaqələrinə həsr olunmuş "Pusula" proqramının yayımlanması ilə bağlı dərnək etiraz məktubu yayıb. TADF sədri Siana Oğanın TRT televiziyasına yazdığı məktubda qeyd olunurdu ki, Türkiyədə yaşayan 3 milyon Azəri türkü və 73 milyon Türkiyə türkü olaraq bizim vergilərimizlə maliyyələşən TRT televiziyasında Xocalı soyqırımının 19-cu ildönümünün qeyd olunduğu bir gündə erməniləri təbliğ edən, türk-erməni əlaqələrindən bəhs edən "Pusula" adlı proqramın yayımlanması nəyə xidmət etdiyi başadüşülən deyil. Məktubda TRT rəhbərliyini qınayan Türkiyə-Azərbaycan Dərnəyinin sədri, telekanal rəhbərliyini bu məsuliyyətsiz addımdan çəkinməyə çağırıb. Xocalı soyqırımının 20-ci ildönümü ərəfəsində isə TADF-in dəstəyi ilə İstanbulun Taksim meydanında yüz minlərlə insanın iştirak etdiyi möhtəşəm Xocalı mitinqi keçirilib.

Paralel.-2015.-15 aprel.-№ 65.-S.10.

Çiçəklənən Azərbaycan gəncliyi xarici ölkələrdə diasporlar formalaşdıraraq ideyalarını reallaşdırırlar

Xaricdə yaşayan və fəaliyyət göstərən gəncləri Azərbaycandan koordinasiya edən bir təşkilata ehtiyac duyulur

Prezident Administrasiyası İctimai-siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri Əli Həsənov "Xaricdə Təhsil Alan və Məzun Olmuş Gənclərin Beynəlxalq Forumu" İctimai Birliyinin (ASAİF) Bakıda keçirilən XII Forumunda çıxış edib. Ə. Həsənov bildirib ki, 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbindən sonra Bakıya gələn Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətçiliyi ilə yanaşı, gəncliyi də məhv olmaq təhlükəsindən xilas edib: "Xatırlatmaq yerinə düşər ki, ulu öndər Heydər Əliyev hələ 1969-cu ildə Azərbaycanda ilk dəfə siyasi hakimiyyətə gələrkən gənclərlə iş xüsusi diqqət yetirirdi. O, Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsil alması məsələsinə böyük əhəmiyyət verirdi. 1969-1970-ci dərslər ilində respublikadan kənara cəmi 47 nəfər təhsil almağa göndərilmişdisə, 1975-ci ildə bu rəqəm 14 dəfə artaraq 700 nəfərə yaxın olub. Sonrakı illərdə bu artım yüksələn xətt üzrə davam edərək 1000 nəfərə çatıb. Ümumilikdə, ötən əsrin 70-80-ci illərində 15 mindən çox Azərbaycan gəncləri respublikamızdan kənar - keçmiş SSRİ-nin 50-dən artıq şəhərinin 170 ali məktəbində 250-yə yaxın ixtisasa yiyələnib.

1970-ci ilədək respublikadan kənar təhsil almağa göndərilənlərin yalnız 40 faizini azərbaycanlılar təşkil etdiyi halda, bu göstərici 1976-cı ildə 85%-ə, 1977-ci ildə 92%-ə, 1980-ci illərin əvvəllərində isə 97,6%-ə çatıb. Ulu öndər Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə gələndən sonra Azərbaycanın dövlət siyasətində gənclərlə iş prioritet sahələrdən birinə çevrildi, gənclər ölkənin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında fəal iştirak etməyə başladılar. 1994-cü ildə Gənclər və İdman Nazirliyi yaradıldı, 1996-cı ildən Gənclər Forumları keçirilməyə başladı, bir sıra normativ-hüquqi aktlar və proqramlar qəbul olundu. Bütün bunlar gənclərin hərtərəfli inkişafına imkan yaratdı". Ə. Həsənovun sözlərinə görə, 2003-cü ildən sonra Azərbaycanda gənclər siyasəti keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoyub: "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev "Azərbaycan gəncliyi Dövlət Proqramı (2005-2009)" və "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə Dövlət Proqramı"nı təsdiq etməklə, gənclərə müstəsna diqqət və qayğısını nümayiş etdirdi.

Bunlarla yanaşı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondunun, regionlardakı gənclər mərkəzlərinin və evlərinin yaradılması ilə dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində gənclərin yaxından iştirakına əlavə stimuly verdi. Ölkə başçısı Azərbaycan gənclərinin mükəmməl təhsil alması, davamlı inkişafının təmin edilməsi, ölkəmizin müasir tələblərə cavab verən kadrlara ehtiyacının ödənilməsi, istedadlı gənclərin üzə çıxarılması məqsədilə 2007-ci il 16 aprel tarixli Sərəncamı ilə "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı"nı təsdiq etdi. Proqram çərçivəsində minlərlə azərbaycanlı gəncin xarici ölkələrin ali məktəblərində təhsil alması nəzərdə tutuldu. Bu gün artıq proqram çərçivəsində dünyanın aparıcı universitetlərində yüzlərlə gəncimiz təhsil alır. Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, ölkə rəhbəri gənclərimizin öz bilik və bacarıqlarını üzə çıxarmalarına, potensiallarını effektiv reallaşdırmalarına, cəmiyyətdə layiqli yer tutmalarına münbit şərait yaradıb. Təbii ki, gənclərimiz bu etimadı layiqincə dəyərləndirməli və

yaradılmış şəraitdən səmərəli istifadə etməlidirlər". Xaricdə yaşayan və fəaliyyət göstərən, eləcə də təhsil alan azərbaycanlı gənclər son zamanlar ictimai fəaliyyətlə də məşğuldurlar.

Bu baxımdan gənclərimiz kifayət qədər təşkilatlanıblar və ölkəmizin aktiv təbliğatını aparırlar. Lakin bütün bu fəaliyyətlər bir çox hallarda dağınıq olduğu üçün onları Azərbaycandan koordinasiya edən bir təşkilata ehtiyac duyulur. Bunu hamıdan çox elə xaricdəki gənclərimiz istəyir. Varşava Sosiologiya Akademiyasının bakalavrı və "diaspora.az" saytının rəhbəri Nail Əhməd bizimlə söhbətində dedi ki, xaricdəki azərbaycanlı gənclər son zamanlar ictimai fəaliyyətlə daha geniş formatda məşğuldurlar: "Amma qeyd edirəm ki, ictimai fəaliyyətlə məşğul olan gənclər xaricdə yaşayan və təhsil alan tələbə kontingentinin bir qismini təşkil edir. Bu baxımdan böyük təşkilat və ya platforma yaradılmalıdır ki, xaricdə yaşayan və təhsil alan gənclərin böyük əksəriyyəti ictimai fəaliyyətə istiqamətləndirilsin". Nail Əhmədə görə, hal-hazırda xaricdə ictimai fəaliyyətlə məşğul olan gənclərin vahid mərkəz tərəfindən düzgün istiqamətdə idarə olunmasına böyük ehtiyac duyulur. Avstraliyanın Makkouri Universitetinin magistrı Murad Baxşəliyevin fikrincə, bütün xaricdə fəaliyyət göstərən gəncləri əhatə edə biləcək bir təşkilat yaratmaq gözəl ideyadır: "Xaricdəki gənclərin fəaliyyət istiqamətləri nəzərdə saxlanılmalıdır. Həmçinin bu gənclərin daha aktiv fəaliyyəti üçün güclü maliyyə imkanları gərəkdir. Çünki hər hansı bir tədbiri xaricdə keçirmək üçün bəzən gözləniləndən çox maliyyə imkanına ehtiyac duyulur". ASGA Ukrayna Nümayəndəliyinin rəhbəri, ÜAGT-ın baş katibi Xəzri Elxanoğluya görə isə indiki zamanda gənclərimiz diaspor fəaliyyətində yaşlı nəsilədən daha fəaldırlar: "Eyni zamanda keçmişdə və hətta indi də bəzi diaspor təşkilatlarımızda olduğu kimi pərakəndə yox, daha düşünülmüş və müasir təbliğat kampaniyası aparmaqdadırlar.

Çiçəklənən Azərbaycanın gələcəyinə işıq saçan intellektual və vətənsəvər gənclərimiz hal -hazırda xarici ölkələrdə yaşamalarına baxmayaraq, birlikdə dövlətimizin xeyrinə gənc diasporlar formalaşdıraraq ideyalarını reallaşdırırlar. Amma nə qədər çalışsaq da, müəyyən formalarda düşüncə fərqliliyi olur və bu da diaspor fəaliyyətində zəifləmə ilə nəticələnir". Xəzri Elxanoğlu qeyd edir ki, bu gün xaricdəki bir çox gənclər təşkilatları diaspor təşkilatlarından asılı şəkildə fəaliyyət göstərir: "Gənclərə aid bir sıra layihələr və tədbirlər bəzi hallarda diqqətdən kənar qalır. İstərdim ki, dövlətimizin Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə bənzər, xüsusi olaraq xaricdə ictimai fəaliyyətlə məşğul olan gənclərimizə nəzarət, eyni zamanda onların ictimai fəaliyyətini Azərbaycandan istiqamətləndirmək üçün bir təşkilat yaradılsın. Mənə elə gəlir ki, xaricdə fəaliyyət göstərən gənclərimizə nəzarət olunsaydı, daha düzgün və planlı şəkildə istiqamət verilsə, gənclərimiz yüksək səviyyədə Azərbaycanın xeyrinə işlər görürlər. Ən əsas onu qeyd etməliyəm ki, dövlət nəzarəti nəticəsində bəzi gənclərimiz də hər hansı bir dövlət maraqlarına zidd fəaliyyətlərdən çəkinərlər". Xaricdəki gənclərimizin sayının hər il artdığını deyən ÜAGT-ın baş katibinin fikrincə, bu gənclər nəzarətdə saxlamaq üçün xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən gənclər təşkilatının liderləri ilə dövlət səviyyəsində görüşlər keçirilməli və onlara təlimatlar verilməlidir: "Mən bir gənc olaraq inanıram ki, dövlətimiz hər zaman olduğu kimi, gələcəkdə də gənclərimizə daha çox etimad göstərəcək. Nə qədər ki, biz və xaricdə ictimai fəaliyyətlə məşğul olan digər dövlətçi və milli dəyərlərimizə sadıq gənclərimiz var, Azərbaycan gəncliyi ümummillə lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq və dövlətçilik ideyalarının daşıyıcısı və icraçısı olacaq".

Baltik Beynəlxalq Akademiyasının bakalavri, Azərbaycan-Latviya Dostluq Birliyinin sədri Azər Abbasov da xaricdəki azərbaycanlı gənclərin fəallığının sevindirici hal olduğunu bildirib: "Bildiyiniz kimi, Avropada azərbaycanlı tələbələrin sayı günü-gündən artır. Bu, Prezident İlham Əliyevin gənclərə yaratdığı şəraitdən irəli gəlir. Bu, çox müsbət haldır. Çünki xaricdə təhsil alan tələbə həmçinin qeyri-millətlərin dəyərlərini yaxşı öyrənərək gələcəkdə bunları ölkəmizdə təqdim edəcəklər". Azər Abbasov da azərbaycanlı tələbələrin xaricdə daha fəal olmasına kömək göstərə biləcək bir təşkilata ehtiyacın olduğunu deyir: "Hansısa dövlət təşkilatının yaradılması gənclərin xaricdə fəaliyyətinə dəstək olardı. Bu, gənclər üçün həm də bir stimuldur. Hazırda Azərbaycanın dövlət qurumları sayəsində biz gənclər də əlimizdən gələni edirik. Biz, Azərbaycan-Latviya Dostluq Birliyi olaraq ölkəmizin təbliğatını aparırıq. Milli idmanımızı Latviya, o cümlədən digər Avropa ölkələrində yüksək səviyyədə nümayiş etdiririk. Qeyd etmək istəyirəm ki, İlk Avropa Oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi çox qürurvericidir. Biz maksimum dərəcədə bu barədə xaricdə məlumat yayır və sevinclə əcnəbiləri Azərbaycana dəvət edirik. Biz, gənclər inanırıq ki, Azərbaycanın qələbəsi bununla bitməyəcək. Biz-xaricdə təhsil alan gənclər Azərbaycanımızla fəxr edirik". Doğu Akdeniz Universitetinin tələbəsi, Diaspor Jurnalistləri Birliyinin Şimali Kipr üzrə təmsilçisi Rəşad Bədirlı bildirdi ki, bir çox ölkələrdə azərbaycanlı gənclərin təhsil alması və ictimai fəaliyyətlə məşğul olması Azərbaycanın uğurudur: "Xaricdə yaşayan və təhsil alan azərbaycanlılar daha məsuliyyətli dirlər.

Demək olar ki, hər bir ölkədə Azərbaycan təşkilatları, mədəniyyət mərkəzləri və azərbaycançılıq ideologiyasını daşıyan qurumlar mövcuddur. Bunların da əksəriyyətini xaricdə yaşayanlarla yanaşı, xaricdə təhsil alan tələbələrdir. Demək olar ki, hər bir ölkədə təşkilatlanmış azərbaycanlıları görürük. Təşkilatlanmaq mühümdür ki, ətrafına özün kimi fəal dostları toplayasan və Azərbaycanı xaricdə qürurla təmsil edəsən". Onun sözlərinə görə, xaricdəki gənclərin ictimai fəaliyyətinin Azərbaycandan istiqamətləndirilməsi vacibdir: "Qəlbi Azərbaycanla döyünən hər bir kəsin harada olmasına baxmayaraq, düşüncəsində Azərbaycanı layiqincə təmsil etmək dayanır. Bu düşüncə olan yerdə gənclərin bütün ictimai fəaliyyətlərinin və təşkilatlanmalarının istiqaməti bir olacaq. Amma Azərbaycanın təyin etdiyi vahid ad altında hər kəsin birləşərək fəaliyyət göstərməsi daha məqsədəuyğun olar". Türkiyə-Azərbaycan Tələbə Birliyinin Mətbuat xidmətinin rəhbəri Söhrab İsmayıl gənclərimizin inkişafının dövlətimizin qarşısında duran prioritet məsələ olduğunu vurğulayıb: "Son illərdə qəbul edilən proqramlar bunun bariz nümunəsidir. Xaricdə təhsil alan tələbələrımız çoxsaylı təşkilatlarda öz təbliğatlarını həyata keçirirlər. Bu təşkilatların fəaliyyəti hazırda daha çox səfirliklərimiz tərəfindən koordinasiya olunur. Xaricdəki ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarına dövlət tərəfindən maddi köməklik göstərilir". Söhrab İsmayılın fikrincə, dövlətimiz tərəfindən səmərəli fəaliyyət göstərən, dövlətçiliyimizə xidmət edən tələbə təşkilatlarına edilən maddi kömək artırılmalı, təşkilatlar fəaliyyət üçün zəruri olan maddi texniki baza ilə təmin olunmalıdırlar: "Tələbə təşkilatları isə öz fəaliyyətləri ilə bağlı aidiyyəti qurumlara hesabat verməlidirlər. Türkiyədə təhsil alan tələbə kimi deyə bilərəm ki, burada istənilən tələbə təhsil aldığı universitetdə çoxlu sayda tələbə birliyi qura bilər. Bu tələbə birliklərində çox vaxt 5, 10, 20 tələbə olur. Amma əsas məsələ tələbə birliklərinin sayı, gördükləri işin keyfiyyətidir. Zənnimcə, yuxarıda qeyd etdiyimiz işlər həyata keçirilərsə, bu sahədə daha böyük uğurlara imza atmaq olar".

Paralel.-2015.-21 aprel.-№ 68.-S.10.

Azərbaycan diasporu ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği istiqamətində geniş təbliğat işləri aparır

*Qədim və tarixi ənənələrə malik Azərbaycan mədəniyyəti özünün zənginliyi ilə seçilir, tanınır və
dəyərləndirilir*

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar mədəni irsimizin təbliği, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması məsələlərinə hər zaman xüsusi diqqət göstərib, bu istiqamətdə müxtəlif layihələr, tədbirlər keçiriblər. Məhz Azərbaycan diasporunun ölkəmizin mədəniyyətinin təbliği istiqamətində gördüyü işlərin nəticəsində dünyanın əksər dövlətlərində görkəmli elm xadimlərimiz, mədəniyyət nümayəndələrimiz barədə dolğun və ətraflı fikir formalaşmış, onların əsərləri, qələmə aldıkları kitablar geniş təbliğ edilib. Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin, mədəniyyətimizin, incəsənətimizin, ədəbiyyatımızın Fransada təbliği sahəsində uğurlu fəaliyyət göstərən Strasburqdakı "Azərbaycan Evi" cəmiyyəti ölkənin məşhur Mark Blok Universiteti ilə əlaqələr qurub. Nəticədə universitet Azərbaycanla bağlı bir neçə maraqlı tədbir həyata keçirib. Strasburq şəhərində isə "Nizami Gəncəvi və Dünya Mədəniyyəti" mövzusunda konfrans təşkil olunub. Tədbirin təşkilatçıları Strasburqda fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Evi" və Strasburq Türkologiya Departamenti olub.

Avstriyanın paytaxtı Vyana şəhərində Avstriya-Azərbaycan Akademik Birliyinin təşəbbüsü və Avropa Komissiyasının dəstəyi ilə gənclər proqramı həyata keçirilib. Proqramda Portuqaliya, Slovakiya, Almaniya, Türkiyə və Azərbaycan gənclər təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər. Proqram çərçivəsində Avstriya Xarici Siyasət məsələləri üzrə Akademik Forumla birlikdə "Azərbaycan gecəsi" təşkil olunub. Azərbaycan mədəniyyətinin dünya xalqlarının mədəniyyətləri arasında özünəməxsus yeri var. Qədim və tarixi ənənələrə malik Azərbaycan mədəniyyəti özünün zənginliyi ilə seçilir, tanınır və dəyərləndirilir. Mədəniyyət elə bir sahədir ki, onun vasitəsilə müxtəlif dairələrdə varlığını bildirmə, təbliğatımızı apara bilərik. Zəngin, qədim, köklü mədəniyyətimiz imkan verir ki, dünyada qürurla təbliğat işini aparaq və milli kimliyimizi bütün bəşəriyyətə təqdim edək. Biz öz mədəni irsimizlə fəxr edə bilərik. Digər tərəfdən dövlətimiz məlum sahənin təbliği ilə bağlı uğurlu siyasət həyata keçirir.

Milli Məclisin "Mədəniyyət haqqında" qanunu yenidən qəbul etməsi, bu sahənin hüquqi zəmində güclənməsinə təkan verib. Son zamanlar mədəni sferada qazanılan məşhurluq hər bir kəs tərəfindən diqqətlə izlənilir. Bu məşhurluqda musiqi sahəsində əldə olunan qalibiyyətlər vacib yer tutur. "Evrovizion" mahnı müsabiqəsində birincilik bütün dünyaya bir daha sübut etdi ki, Azərbaycan musiqisi sərhəd tanımır. Hələ sovetlər dönməndən formalaşan milli musiqi sənətimizi bu gün də dünyada tanıdan kifayət qədər insanlar var. Yalnız musiqi sahəsində deyil, rəsm sahəsindəki uğurlarımız da danılmazdır. Fərqli üslubu və istedadı ilə seçilən rəssamların sərgiləri Avropanın bir çox ölkəsində nümayiş olunub. Avropada mədəniyyətin beşiyi hesab edilən şəhərlərdə, o cümlədən Paris və Londonda mədəniyyət günlərinin keçirilməsi də mədəni təbliğat işində uğurlu addımlardır. Bildiyiniz kimi, son illərdə Azərbaycan dövlətinin rəhbəri İlham Əliyevin bu sahədə bir çox sərəncamları olub. Həmin sərəncamların hər biri Azərbaycan incəsənətinin, mədəniyyətinin, kino sənətinin

inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Onu da qeyd edim ki, mədəniyyət, incəsənət sahəsi, folklor sənətimiz, ümumiyyətlə, tətbiqi sənətin hər bir növü yüksək səviyyədə təbliğ olunur.

Hər zaman, xüsusilə, mərhum dövlət başçısı Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan mədəniyyətinin daha da inkişaf etdirilməsi, qorunması və dünyada təbliğ edilməsi istiqamətində ciddi addımlar atılıb, bu addımlar öz müsbət töhfələrini verib və verməkdədir. Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı və dünya arenasına çıxarılaraq layiqincə təqdim, təbliğ edilməsi yönündə işlər Heydər Əliyev kursunun layiqli davamçısı prezidenti İlham Əliyev cənabları tərəfindən də uğurla davam etdirilir. İstər dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən atılan addımlar, istərsə də Milli Məclisin deputatı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın bu istiqamətdə ölcüyəgəlməz xidmətləri Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında yeni bir mərhələyə qədəm qoyulması ilə nəticələnib. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı - NAYO və Oslo Azərbaycan Evinin təşkilatçılığı ilə "Azərbaycanı tanıtım" və "Bu mənim mədəniyyətimdir" layihələri çərçivəsində Norveçin paytaxtı Oslo şəhərinin məşhur "Oslo Konserthus" konsert zalında Novruz bayramı münasibətilə konsert keçirilib. Əvvəlcə Türkiyənin Norveçdəki səfiri Şafak Göktürk çıxış edərək,

Novruz bayramının dostluq və qardaşlıq bayramı olduğunu vurğulayıb. Səfir Azərbaycanı və ölkəmizin mədəniyyətini layiqli təmsil etdiklərinə görə NAYO və Oslo Azərbaycan Evinə təşəkkürünü bildirib, iki millətin qardaşlığının daimi olmasını arzulayıb. Oslo Azərbaycan Evinin sədri Ramil Əliyevin məlumatına görə, tədbirə Norveçin Azərbaycandakı keçmiş səfiri Yun Ramberq, Oslo Universitetinin professoru Vibeke Roqqen, müxtəlif şirkətlərin rəhbərləri, Norveç elitasının nümayəndələri, bu ölkədə yaşayan türk və azərbaycanlı icmalarının fəalları və digər qonaqlar iştirak ediblər. Konsertdə Musson ansamblının, NAYO-nun "Cücələrim" uşaq rəqs qrupunun və başqalarının çıxışları maraqla qarşılanıb. Mərasim çərçivəsində Azərbaycan haqqında kitab sərgisi təşkil olunub və ölkəmizi təbliğ edən məlumatlar qonaqlara paylanılıb.

Tədbirdə qonaqlara Novruz süfrəsinin hazırlanması, bu bayramın UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs Siyahısına daxil edilməsi, Novruzun adət-ənənəsi, habelə xalqımızın qədim və zəngin irsi barədə məlumatlar təqdim edilib. Novruz bayramı münasibətilə xalq artisti Zeynəb Xanlarova Amerika Birləşmiş Ştatlarının Nyu-York şəhərində konsert proqramı ilə çıxış edib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə təşkil olunan proqram Nyu-Yorkun Bruklin səmtindəki "Master Theatre" adlı konsert kompleksində baş tutub. Konsert Azərbaycanın milli himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb. "Xoş gördük, əzizlərim" adlı proqramda xalq artisti Zeynəb Xanlarova on nəfərlik ansamblının müşayiəti ilə repertuarındakı ən sevilən mahnıları "Xoş gördük", "Doğmasan mənə", "Anacan", "Niyə yox deyirsən", "Azərbaycan maralı", "Olmaz, olmaz", "Qadan mən alım", "Gül yanaqlım" ifa edib. Tədbirdə iştirak edən Bruklin rayonunun rəhbəri Erik L.Adams çıxış edərək Novruz bayramı münasibətilə azərbaycanlıları təbrik edib. Daha sonra Zeynəb Xanlarova haqqında fikirlərini bölüşən Erik L. Adams onun Azərbaycan mədəniyyətinin, muğamın təbliğinə verdiyi töhfələri, 50 ilə yaxın Azərbaycan Opera və Balet teatrındakı fəaliyyətini, müxtəlif dillərdə mahnılar ifa edərək xalqlar arasında mədəni əlaqələrin inkişafındakı xidmətlərini yüksək qiymətləndirib.

Bruklin rayonunun rəhbəri bu xidmətlərinə görə Azərbaycanın xalq artisti Zeynəb Xanlarovanı Bruklinin xüsusi mükafatı ilə təltif edib. Konserti izləyən tamaşaçılar arasında ABŞ-ın bir sıra şəhərlərindən gələn azərbaycanlı, türk, yəhudi və digər xalqların nümayəndələri olub. İki saat yarım davam edən konsert Zeynəb Xanlarovanın "Birlik" mahnısı ilə başa çatıb. Misirin İsgəndəriyyə şəhərində Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, şair, mütəfəkkir Nizami Gəncəvinin büstü qoyulub. Bu ilin aprelin 20-də büstün təntənəli açılış mərasimi təşkil edilib. Açılış mərasimində Latviya, Polşa, Boliviya, Rumıniya, Serbiya, Bolqarıstan və Beninin sabiq prezident və baş nazirləri iştirak ediblər. Bundan başqa, həmin tarixdə Misir Ərəb Respublikası Baş nazirinin xüsusi müşaviri, İsgəndəriyyə Kitabxanasının direktoru, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri İsmail Seragəldinin Nizami Gəncəvi haqqında ərəbcə nəşr edilən kitabının təqdimatı da keçirilib. Qeyd edək ki, hər iki layihə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və İsgəndəriyyə Kitabxanası tərəfindən gerçəkləşdirilib. İsveçrənin Cenevrə şəhərində dünya ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvi yaradıcılığına həsr olunmuş elmi konfrans keçirilib. "Nizami Gəncəvi Etik Simpoziumu"nda dahi şairin irsini araşdıran tədqiqatçılar iştirak edib. Oksford, Kembriç, Kəşmir, Orizona, Leyden, Merilend və Amsterdam universitetlərinin alimləri Nizami Gəncəvinin dünya mədəniyyətinin inkişafında rolu, şairin yaradıcılığının fəlsəfi əsasları ilə bağlı müzakirələr aparıb. Çıxış edənlər Nizami Gəncəvi yaradıcılığını yüksək qiymətləndirib və dahi şairin əsərlərini bütün dövrlər üçün əvəzsiz xəzinə adlandırıblar.

Nizami Gəncəvinin Şərq İntibahının formalaşmasında əvəzolunmaz yeri, xalqlar arasında mədəni körpü rolu oynaması xüsusi vurğulanıb. Nizami Gəncəvi irsinin daim aktual olduğunu qeyd edən alimlər onun əsərlərindəki bəşəri ideyaların daha dərinədən öyrənilməsi və daha geniş təbliğinin əhəmiyyətini vurğulayıblar. Tədqiqatçılar Nizami Gəncəvi irsinin bəşəriyyət üçün rolunun araşdırılması, xüsusilə də şairin yaradıcılığında etik prinsiplərin yenidən öyrənilməsinin vacib olduğunu qeyd ediblər. Simpozium iştirakçıları Azərbaycan mədəniyyətinin parlaq nümayəndəsi olan Nizami Gəncəvinin təqdim olunması istiqamətində dahi şairin adını daşıyan Beynəlxalq Mərkəzin fəaliyyətini də yüksək qiymətləndiriblər. Qeyd edək ki, "Nizami Gəncəvi Etik Simpoziumu" Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin tərəfindən təşkil olunub. "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi Hollandiyanın Haaqa şəhərində 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə bayram şənliyi təşkil edib. Tədbirdə 70-dək azərbaycanlı və digər millətlərdən olan xanımlar, Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən bir çox təşkilatların nümayəndələri iştirak edib. Beynəlxalq Qadınlar Günüə həsr edilən tədbirdə uzun sürən xəstəlikdən sonra bu ilin yanvarında vəfat etmiş, "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin yaradıcısı Gülşən Kazımova-Atəşin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılıb, daha sonra onun həyat və yaradıcılığı haqqında müzakirələr aparılıb. Bayram tədbirində 8 Mart Beynəlxalq Qadınlar Günüünün yaranma tarixi barədə məlumat verilib. İştirakçılar "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin fəaliyyətindən geniş bəhs ediblər. Təşkilatın işlərində fəallıq göstərən xanımlara fəxri fərman və hədiyyələr təqdim edilib. Bundan başqa, iştirakçılar arasında Azərbaycan haqqında maraqlı və əyləncəli suallardan ibarət viktorina keçirilib və qaliblər mükafatlandırılıb. Tədbirdə iştirak edən Beneluks Azərbaycan Konqresinin (BAK) vitse-prezidenti və "Brabant Azərbaycanlıları

Məclisi"nin sədri Ofeliya Babayeva, BAK İcra Aparatının rəhbəri və "Nord Holland Azərbaycanlıları İttifaqı"nın sədri Sima Cəfərova, "Odlar Yurdu" təşkilatının rəhbəri Firəngiz Bağirova çıxış edərək bütün xanımları 8 Mart-Beynəlxalq Qadınlar günü münasibətilə təbrik edib, "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinə azərbaycanlı xanımları bir araya topladığı və onlara əsl bayram sevinci yaşatdığı üçün təşəkkür ediblər.

Paralel.-2015.-23 aprel.-№ 70.-S.10.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının mətbu orqanları və saytları

Burada dünyada Azərbaycanla bağlı baş verən ən son məlumatlar operativ şəkildə yenilənir

Biz bu günə kim sizləri çoxsaylı diaspora təşkilatların fəaliyyəti ilə tanış etdik. Bu gün isə həmin təşkilatların fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdəki media və elektron şəbəkələrlə tanış olmaq imkanı qazanacaqsınız. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsinin (USAN) internet səhifəsi- www.usazeris.org "Hadisələr", "Media mərkəz", "Təşkilat", "Buraxılışlar", "Töhfələr", "Əlaqə" bölümü saytın əsas xəbər keçidləridir. Qeyd edək ki, ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (US Azeris Network-USAN) bütün ABŞ-ın Azərbaycan, türk və digər diaspor və icma təşkilatları, qrup, cəmiyyət, koalisiya, şəbəkə, assosiasiya və klublarını bir arada cəmləşdirir. ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi Azərbaycan-Amerika potensial seçicilərinin bir araya gətirilməsinə cəhd edir. USAN seçiciləri səsvermə və seçici qeydiyyatı ilə bağlı maarifləndirmək, Amerika siyasi debatında onların iştirakını təmin etmək, səsvermədə iştirakı fəallaşdırmaq və aktiv seçici potensialına çevrilmək imkanlarının artırılmasına çalışır. Bu məqsədlə saytın elə girişində ABŞ-ın elektron seçici xəritəsi verilib ki, ABŞ-ın azərbaycanlı vətəndaşları bundan asanlıqla yararlana bilirlər.

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin internet səhifəsi-www.alacs.biz Sayt ingilis dilində yayımlanır. Saytın məqsədi Kanada və Azərbaycan icmaları arasında körpü rolunu oynamaq, bu ölkədə Azərbaycan mədəniyyəti, tarixi və ənənələrini təbliğ etmək, eyni zamanda, Kanada mədəniyyəti, ənənələri və həyat tərzini öyrənməkdir. "Kitabxana" və "Şəkil qalereyası" diqqəti cəlb edir. Azərbaycan və Albertanın təbiət gözəlliklərini əks etdirən fotolar bölümü saytı gözəgəlimli edir. Məlumatlar ancaq ön səhifədə paylaşılır. Fotolar effektivdir. Sayt müxtəlif yerli qurumların, insan haqları və ekoloji sahədə ixtisaslaşmış təşkilatların da məlumatlarını yayır. Amerika-Azərbaycan Şurasının internet səhifə- www.azeris.org Sayt müasir texnoloji metod və dizaynla hazırlanıb. Press-Center, Take action, Activities linkləri on səhifədə verilib ki, bu linklərə toxunmaqla zəngin və operativ məlumatlarla dolu yeni kateqoriyalara daxil olmaq mümkün olur. Ancaq ingilis dilində fəaliyyət göstərən saytda təşkilatın son illərdə gördüyü işlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı bütün məlumatlar, Azərbaycan ictimai-siyasi həyatında baş verən ən önəmli xəbərlər, Azərbaycan-ABŞ əməkdaşlığı, Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlər haqda ətraflı məqalə, analitik yazılar və şərhlər əks olunub. Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının (USACC) internet səhifəsi- www.usacc.org Azərbaycan diasporunun internet məkanında ən uğurlu layihələrindən saymaq olar. Səhifə dizayn və sadəliyi ilə göz oxşayır.

Müasir dizayn texnologiyalarından yararlanıb və bu, səhifənin asan izlənməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Haqqımızda, Azərbaycan haqda, üzvlər, xəbərlər və nəşrlər, layihə və hadisələr, mədəni mərkəz kateqoriyalarında onlarla alt-kateqoriyalar var ki, onların hər biri məlumatlarla zəngin bazadır. Azərbaycanın və Bakının görməli və füsunkar təbiətini əks etdirən yüksək piksellə fotolar saytın görünüşünə əlavə çalar verir. "AMOR" Rusiya- Azərbaycan Gənclər Təşkilatının rəsmi internet səhifəsi-www.amor.az Uyğun rəng seçimi, mükəmməl dizayn, dolğun informasiya bazasına görə Azərbaycan diasporunun virtual aləmdə lider hesab edilən internet resurslarından biridir. Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya və dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında xüsusi

yer tutur. "AMOR" Rusiya-Azərbaycan Gənclər Təşkilatının məqsədi Azərbaycan mədəni irsinin, Azərbaycan milli-mədəni dəyərlərinin qorunması, sosial, bədii, təhsil təşəbbüslərinin dəstəklənməsi, Rusiya cəmiyyətinin mədəni həyatına Azərbaycan gənclərinin daha yaxşı inteqrasiyası, təhsilin inkişaf etdirilməsi, ailə və cəmiyyətin mənəvi, əxlaqi əsaslarını qorumaq, möhkəmləndirmək, dostluq, etimad və xalqlar arasında anlaşmanın təşviqidir. Sayt təşkilatın güzgüsü kimi öz vəzifəsinin öhdəsindən uğurla gəlir. Saytda "AMOR"-un Rusiya regionları üzrə nümayəndəliklərinin fəaliyyəti interaktiv xəritə ilə verilib. Foto seçimi keyfiyyətlidir, məqalələr məzmun və informasiya yükü baxımından dolğundur. Portalda müasir texnoloji yeniliklər tətbiq olunur. Belə ki, sosial şəbəkələrə keçidlər, o cümlədən AMOR TV və AMOR FM aktiv fəaliyyət göstərir. "Araz" Topluluğu Tələbə Birliyinin internet sahifəsi- www.araztoplulugu.8m.net Saytda "Azərbaycan haqqında", "Foto qalereya", "Qarabağ problemi", "Araz" toplusu haqda bölümlər var. Azərbaycan haqqında informasiyalarla zəngin diaspor saytlarından biridir. Saytda Qarabağ həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına xüsusi yer verilir.

Bundan başqa, "Araz" Topluluğu Tələbə Birliyinin fəaliyyəti, həyata keçirdiyi tədbirlər də saytda müntəzəm olaraq işıqlandırılır. "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin internet sahifəsi- www.anaveten.com Sayt üç dildə - Azərbaycan, rus və Holland dillərində yayımlanır. Sadə dizaynlıdır. Sayt, Birliyin həyata keçirdiyi bütün tədbirləri işıqlandırır, bəyanat və press-relizləri yayır. Arxiv materialları zəngindir. Sayt Apeldorn və Harlem mətbuatında "Ana Vətən" Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi, onun fəaliyyəti barədə dərc olunan məqalələrə də öz sahifəsində yer ayırır. Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin rəsmi internet sahifəsi- www.teas.eu Avropa Azərbaycan Cəmiyyətinin əsas məqsədi Azərbaycanı Avropada tanıtmadır. AAC üzvləri mütəmadi olaraq xalqımızın özünəməxsus zəngin və çoxşaxəli mədəniyyətini Avropa ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə müxtəlif tədbirlər, aksiyalar, sərgilər təşkil edir. AAC Avropa və Azərbaycan arasında daha böyük anlaşma və əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, biznesin inkişafı, diplomatik münasibətlər, mədəniyyət və təhsil kimi sahələrə yönəlmiş bir şəbəkə mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir. Bu təşkilatın internet sahifəsində öz əksini tapıb. Sayt hazırlanarkən müasir dizayn texnologiyasından yararlanıb. Layihələr, təşkilat haqqında məlumatlar, Azərbaycanla bağlı son xəbərlər saytda yayımlanır. Bundan başqa, saytda TEAS TV də mövcuddur ki, bu linkdə təkcə təşkilatın fəaliyyəti deyil, həm də elm-mədəniyyət xadimləri ilə müsahibələr, reportajlar, debatlar da videoformatda verilib. Saytın sağ kolonunda "Xəbərlər" aktiv-banneri var. Burada Azərbaycanda, dünyada Azərbaycanla bağlı baş verən ən son məlumatlar operativ şəkildə yenilənir. Avropanın Türk və Qafqaz xalqları Assosiasiyasının informasiya portalı- www.az.ee 2004-cü ildən aktiv fəaliyyət göstərir. Portalın ilk sahifəsində 10-dan çox təşkilatın saytına keçid var. Sadə dizaynlı, informasiya ilə bəzəl portaldır. Təkcə Azərbaycan diasporunu deyil, həm də Qafqaz xalqlarının diaspor təşkilatları haqqında məlumatları özündə cəmləşdirir. "AzCan" jurnalı Kanada Azərbaycan Mədəniyyət və Təhsil Mərkəzi tərəfindən 2008-ci ildən Kanadada nəşr edilir. Kanadada yaşayan azərbaycanlıların diaspor fəaliyyəti, təşkilatlar tərəfindən keçirilən tədbirləri geniş işıqlandıran bu jurnalda Azərbaycan həqiqətlərinin Kanada ictimaiyyətinə çatdırılmasına da xüsusi yer verilir. Jurnal Kanadada yaşayan soydaşlarımızın Azərbaycanla bağlı əsas informasiya mənbələrindən biridir. "Azerbaydjanskiy kongress" qəzeti Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin mətbu orqanıdır. Həftəlik ictimai-siyasi qəzetdir. 2001-ci ildən nəşr olunur. Qəzətdə Azərbaycan haqqında

informasiyalar, müəllif yazılar, tədqiqatlar geniş yer tutur. Bununla yanaşı, Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlılar, diaspor təşkilatlarının, o cümlədən Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin fəaliyyəti qəzetdə geniş işıqlandırılır. Qəzet Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlılar üçün nəzərdə tutulub. İnternet versiyası da mövcuddur. "Azərbaycan- Benilüks News" qəzeti Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) mətbu orqanıdır. 2006-cı ildən Niderlandda nəşr edilir. Konqresin fəaliyyəti, keçirdiyi tədbirlər, təşkil etdiyi kampaniyalar haqqında məlumatı, məhz bu qəzet Benilüks ölkələrində yaşayan azərbaycanlılara çatdırır. Qəzetdə Qarabağ münaqişəsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü, xalqımızın məruz qaldığı terror və soyqırımı haqqında məlumatların yerli ictimaiyyətə çatdırılmasına xüsusi diqqət yetirilir. "Azerbaijan Review" qəzeti Amerika Nyu-York Assosiasiyası tərəfindən 2007-ci ildən nəşr edilir. Rus dilində nəşr olunan bu qəzetdə, yalnız Azərbaycan haqqında informasiyalara deyil, həmçinin Amerikada yaşayan azərbaycanlılar, Azərbaycandan bu ölkəyə köçən yəhudilərin ictimai fəaliyyəti, ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinə dair maraqlı materiallara rast gəlmək mümkündür. "Azerbaijan Review" qəzeti fəaliyyət göstərdiyi müddətdə fasiləsiz olaraq nəşr olunur və müəyyən oxucu kütləsi toplamağa müvəffəq olub. Ardı gələn sayımızda

Paralel.-2015.-29 aprel.-№ 74.-S.10.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının mətbu orqanları və saytları

Burada dünyada Azərbaycanla bağlı baş verən ən son məlumatlar operativ şəkildə yenilənir

Əvvəli ötən sayımızda İki dildə - çex və Azərbaycan dillərində yayımlanır. Saytın giriş hissəsi dizayn baxımından göz oxşayır. Azərbaycan və Bakının ən gözəgəlimli yerləri, əsrarəngiz təbiətini əks etdirən fotolar "flash" formatda yayımlanır. Təşkilat və Azərbaycanla bağlı ətraflı məlumat verilən linklər mövcuddur, aktivdir, daima yenilənir. "Azəri-Çex" Cəmiyyətinin internet səhifəsi- www.diaspora.cz Qeyd edək ki, təşkilat Çexiya Respublikasının müxtəlif ərazilərində mədəni proqramlar, sərgilər, Azərbaycan gecələri təşkil edir. Bu tədbirlər həmyerlilərimizin asudə vaxtının səmərəli keçməsilə yanaşı, həm də yerli vətəndaşlara və ümumilikdə Çex cəmiyyətinə Vətənimizi layiqincə tanıdır. Bütün bu aksiyalar əvvəlcə anons, tədbir başa çatdıqdan sonra isə informasiya və fotosessiya formatında sayta daxil edilir. Azərbaycanlı Tələbələr və Elmi İşçiləri Birliyinin (Almaniya) internet səhifəsi-www.vasw.de Sayt Azərbaycan və alman dillərində yayımlanır.

"Ana səhifə", "Berlin", "Fotoalbom", "Almaniya" keçidləri var. Bundan başqa təşkilat haqda 6 yarım kateqoriyalarda məlumat verilib ("Məqsəd", "Əsasnamə", "İdarə Heyəti", "Yerli Bölmələr", "Üzvlük", "Tariximiz haqda"). "Baku" jurnalı- (www.baku-media.ru) Bakı jurnalı 2007-ci ildən Rusiyada nəşr edilən, öz oxucularını Xəzər sahilindəki qədim Odlar Yurdunun zəngin mədəniyyəti, tarixi, gözəl və müdrik ənənələri ilə tanış etməklə bərabər, həm də azərbaycanlıların müasir həyatı haqqında söhbət acan son dərəcə müasir jurnaldır. Bir neçə dildə nəşr olunur. "Bakı" jurnalı Azərbaycanın və onun paytaxtının bütün dünyada keyfiyyətcə yeni şəkildə "kəşf olunmasına", bu xalqın ən ülvi və gözəl cəhətlərini üzə çıxarmağa çalışır. "Bu jurnal böyük şəhərin vizit vərəqi, ucsuz-bucaqsız dünya interyerində bu ölkənin jurnal- portretidir" - bu sözləri jurnalın baş redaktoru, Leyla Əliyeva deyib. Rübədə bir dəfə nəşr edilən "Bakı" jurnalı həm də dünyada dəbdə olan trendlər aləmində bələdçidir. Jurnalın ingilisdilli versiyasına 2012-ci ildən start verilib. Dünyanın ən yaxşı dizaynerləri və foto rəssamları bu versiya ucun əmək sərf ediblər. Onlar Azərbaycanın planetimizin istənilən guşəsindəki oxucuya daha yaxın, daha doğma olmasına kömək edirlər. "Bakı" jurnalı dünyanın ən müxtəlif guşələrində yaşayan dostlarını birləşdirən beynəlmiləl nəşrdir. "Baku" jurnalının internet səhifəsi hərtərəfli göz oxşayan, mükəmməl dizaynı, tam müasir texnoloji metodlarla möhkəmləndirilmiş virtual modeldir. Əsas səhifə, jurnal, bloqlar, yolgöstərən, musiqi, video, abunə və əlaqə bölmələri ayrı-ayrılıqda alt-kateqoriyalarla müşayiət olunur. "Yolgöstərən" Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti, musiqisi və mətbəxini yüksək zövqlə təbliğ edən xüsusi bir səhifədir.

Həmin bölümə daxil olarkən ilk olaraq Bakının peyklə çəkilmiş xəritəsi göz önünə gəlir, sonra 3D texnologiyası ilə hazırlanmış yaxınlaşdırma metodu ilə sanki füsunkar, modern və dəbdəbəli Bakıya daxil olunur. Jurnalın internet saytında bütün saylarını arxivdən əldə etmək mümkündür. "Babək" Kültür Dərnəyinin internet səhifəsi- www.babekderneyi.org Əsası İsveçin Linqöping şəhərində 1990- cı ildə qoyulub. Məlumatların informasiya yükü və dolğunluğu ilə diqqət cəlb edir. Daha çox dərnəyin fəaliyyətini işıqlandırır.

Bundan əlavə, dərnəyin təşkil etdiyi tədbirlər barədə məlumatlar, anonslar və kurslar haqda məlumatlar əks olunur. Qeyd edək ki, dərnəyin məqsədi Azərbaycan mədəniyyəti kursları təşkil etmək, gənclərin mədəni şüurunu istiqamətləndirmək, bununla bağlı müxtəlif təşəbbüslər göstərməkdir. "Benilüks" qəzeti "Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi"-nin eyni adlı qəzetidir. "Siyasət", "İncəsənət", "Müxtəlif", "Tarixi sənədlər", "Müsahibələr", "Mədəni irsimiz" rubrikaları ilə oxucuların görüşünə gəlir. "Benilüks" qəzeti Niderland-Azərbaycan Cəmiyyəti tərəfindən Niderland Krallığında 2004-cü ildən nəşr edilir. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin internet sahifəsi-www.bak-org.eu Azərbaycan və ingilis dilində yayımlanır. Yarandığı gündən etibarən Azərbaycan həqiqətlərini Avropada yayır, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə yaşadığı ölkələrin ictimaiyyətini məlumatlandırır və erməni lobbisinə qarşı mütəşəkkil mübarizə aparır. "Haqqımızda", "Azərbaycan", "Tərəfdaşlarımız", "İşğal!", "Tədbirlər", "Qəzetimiz", "Arxiv", "Forum", "Qalereya", "Qərarlar" bölümü fəaliyyət göstərir. Bundan başqa, Benilüks xəbərləri, İraq türkmənləri, Azərbaycan xəbərləri, BAK mətbuat xidmətindən xəbər bülletenləri ilə də oxuculara ətraflı məlumat verir. "Birlik" jurnalı "Birlik" Cəmiyyəti tərəfindən Rusiya Federasiyasında 2002-ci ildən nəşr olunur. Jurnalda Azərbaycan haqqında maraqlı məlumatlar, Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətləri əks etdirən materiallara geniş yer verilir. Bolqarıstan Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin internet sahifəsi-www.azbul.8m.com Bolqarıstanda yaşayan azərbaycanlılar, onların cəmiyyətə inteqrasiyası, öz milli dəyərlərini qoruyub saxlaması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər işıqlandırılır. Saytda Bolqarıstandakı Azərbaycan diasporunun kampaniyalar, aksiyalar haqqında xəbərlərə mütəmadi olaraq yer verilir. "Buta" Azərbaycan-Koreya Tələbə Təşkilatının rəsmi internet sahifəsi-www.buta.kr "Buta" Azərbaycan-Koreya Tələbə Təşkilatı Cənubi Koreya Respublikasında Azərbaycanın diaspora fəaliyyətini təmin etmək istiqamətində fəaliyyət göstərir. Sayt bu baxımdan öz funksiyasını uğurla yerinə yetirir. Koreya Respublikasında təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin təşkilatlanması, soydaşlarımız arasında milli birliyin və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycan xalqının tarixi, müasir həyatı, sosial iqtisadi inkişaf səviyyəsi, mədəniyyəti ilə bağlı məlumatların Koreya ictimaiyyətinə çatdırılmasını qarşısına məqsəd qoyan saytın zəngin məlumat bazası var.

Fotolarla bəzədilən saytda həm Azərbaycan, həm də Koreyada təhsil haqda məlumatlar əldə etmək mümkündür. "Caspian Khazri" Cəmiyyətinin internet sahifəsi- www.caspian-khazri.az 2006-cı ilin aprelindən fəaliyyətə başlayan "Caspian Khazri" Cəmiyyətinin internet sahifəsidir. Xatırladaq ki, "Caspian-Khazri" Cəmiyyəti 2006-cı ildə özünün böyük layihələrindən birini həyata keçirdi. Layihə çərçivəsində Böyük Britaniyanın paytaxtı London şəhərində - Avropada analoqu olmayan ilk Azərbaycan məktəbinin fəaliyyətinə start verildi. Bu sayt, məhz həmin məktəbin fəaliyyətini əks etdirir. Sayt mükəmməl dizayn texnologiyası ilə hazırlanıb. Saytda axtarış aparmaq, linklərə daxil olmaq olduqca sadə yolla göstərilir. Böyük Britaniyada təhsil almaq istəyənlər bu sayt vasitəsilə özlərinə hər cür informasiya tapa bilərlər. Viza, konsaltinq, universitet seçimi, qarşıya çıxan suallarla bağlı istənilən cavabı almaq üçün saytın bölmələrinə daxil olmaq yetərlidir. Danimarka-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin internet sahifəsi-www.azerdan.dk Azərbaycan və dat dillərində yayımlanır. İnformasiya bolluğu diqqəti cəlb edir. Təşkilatın Azərbaycan mədəniyyətinin, tarixinin, mətbəxinin təbliği baxımından həyata keçirdiyi tədbirlər həm yazı, həm də videofomatda saytda yerləşdirilir. Keçiriləcək

tədbirlərin anonsu, Azərbaycan üçün əhəmiyyətli hadisələr, Danimarka-Azərbaycan dostluq əlaqələrinin genişlənməsi üçün atılan bütün addımlar təbliğ edilir. Saytda bir çox diaspor təşkilatlarının internet səhifələrinə keçid qoyulub. Danimarka Azərbaycanlıları Federasiyasının internet səhifəsi-www.azeri.dk Saytın on səhifəsində 17 fərqli səhifəyə keçid verilib. Bunlar Azəri, Live Radio, Tv, Humanrights, Mətbəx, Anayurd, Azəri diaspora, NOLA, DAV, Kültür, Dostlar, Bizim yol, Azerbaijan. Dk, Azerbilim, Dostluq Evi, Vətən səhifələridir. Maraqlı yazıları, xəbər paylaşması ilə seçilir. Nola qürbət yazıları başlığı ilə yayımlanır, adətən ədəbi istiqamətə üstünlük verir. Azəri Kultur Ocağı adı ilə verilən Kültür səhifəsini ayrıca bir sayt hesab etmək olar. Saytın linkləri, məlumatlar, iki dildə paylaşılması bunu deməyə əsas verir. Danimarka-Azərbaycan Türk Qadınlar Birliyinin internet səhifəsi-www.bizimyol.net Azərbaycan qadınlarının Danimarka və Azərbaycan ictimai-siyasi həyatında aktiv fəaliyyətini təbliğ edir.

Məqsədi Danimarkada yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirmək, Azərbaycan haqqında həqiqətləri Danimarka ictimaiyyətinə məqsədyönlü və elmi səviyyədə çatdırmaqdır. Həmçinin, Danimarkada yaşayan azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyər və hüquqlarının müdafiəsində, oradakı yurddaşlarımızın problemlərinin həllində yardımçı olmaq da Danimarka- Azərbaycan Türk Qadınlar Birliyinin internet saytının qarşısına qoyduğu vəzifədir. Danimarka "Vətən" Cəmiyyətinin rəsmi internet səhifəsi- www.vetencemiyeti.com 2007-ci ilin fevral ayından Danimarkanın Hillerod şəhərində fəaliyyət göstərən "Vətən" Cəmiyyətinin rəsmi internet səhifəsidir. Yalnız Azərbaycan dilində fəaliyyət göstərir. Saytda "Xəbərlər", "Tariximiz", "Diaspora xəbərləri", "Fotolar", "Müxtəlif", "İdmançılarımız", "Azəri qadınları", "Bizə yazırlar", "Azərbaycan incəsənəti", "İslam" bölmələri aktivdir. Saytın üstünlüyü Dağlıq Qarabağ həqiqətləri, münaqişə təzadları, işğal faktoru və Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü haqda ətraflı bilgi verməsidir. Qeyd etmək yerinə düşərdi ki, Cəmiyyətin məqsədi Azərbaycanın mədəniyyətini, tarixini Danimarka əhalisinə tanıtmayaqdır. Həmçinin, Azərbaycan xalqının başına gətirilən bəlalar, torpaqlarımızın 20%-nin ermənilər tərəfindən işğalı, 1 milyon insanın qaçqın və məcburi köçkün həyatı yaşamaq məcburiyyətində qalması, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması ilə bağlı BMT tərəfindən qəbul edilən 4 qətnamənin tələblərini ermənilərin yerinə yetirməməsi barədə danimarkalıların məlumatlandırması Cəmiyyətin əsas fəaliyyət istiqamətidir. Bu saytın yenilənməsində, xəbər başlıqlarında, fotoyayımlarda özünü açıq büruzə verir.

Paralel.-2015.-1 may.-№ 77.-S.10.

Ulu öndərin xatirəsi Həştərxanda böyük hörmət və minnətdarlıqla anılır

İbrahim Mirişov,

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Həştərxan bölməsinin sədr müavini

Qarşıdan Heydər Əliyevin anadan olmasının 92-ci ildönümü gəlir. Ulu öndərin əziz xatirəsi Azərbaycanla yanaşı, xarici ölkələrdə, o cümlədən Rusiyanın Həştərxan vilayətində böyük hörmət və minnətdarlıqla anılır. Çünki tarix göstərir ki, məhz müdrik liderlik keyfiyyətlərinə malik dahi şəxsiyyətlər ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi təbəddülatlar dövründə xalqını düzgün yolla aparan, ona qurtuluş yolunu göstərən xilaskar missiyasında çıxış etmişlər. Azərbaycan xalqının böyük oğlu, ulu öndər Heydər Əliyev də belə fenomen liderlərdən biri olaraq insanları öz ideya və baxışları ətrafında toplamaq, onların iradələrinə, qərarlarına təsir göstərmək imkanında olmuş, bu qeyri-adi xüsusiyyəti sayəsində idarəçilikdə ciddi uğurlara imza atmış, cəmiyyəti arxasınca aparmışdır.

Milli həmrəyliyimizin banisi

1991-ci ilin oktyabrında qanı bahasına müstəqilliyinə qovuşmuş Azərbaycanda cəmiyyətin qütbləşərək parçalanması, milli maraq və mənafeələr ətrafında səfərbər olunmaması, birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması özünü ciddi problem kimi göstərmiş, milli inkişafı əngəlləyən amilə çevrilmişdi. Bunun nəticəsi kimi də 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş sülhü və həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki siyasi qarşıdurma kəskinləşərək ağır siyasi böhrana gətirib çıxarmış, bütövlükdə ölkə parçalanmaq və müstəqil dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdi.

Bu acınacaqlı vəziyyət yalnız 1993-cü ilin yayında ümummillə lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra aradan qalxmışdır. Xalqın təhtəlsüurunda bütöv, milli şəxsiyyət kimi təcəssüm olunan Heydər Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi kursu özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır. Ümummillə lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görərək ümumxalq birliyinin dərin politoloji-nəzəri əsaslarını böyük uzaqgörənliklə irəli sürmüşdür.

Müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrəti yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçülür. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan dövləti Heydər Əliyevin rəhbərliyindən sonra dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə həyata keçirmiş, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yeritmişdir.

Bir məqamı da qeyd edim ki, ulu öndər hələ Sovetlər Birliyi dövründə azərbaycanlı gənclərin İttifaqın mərkəzi şəhərlərində təhsil almasına xüsusi önəm verirdi. Bu prosesi ildən-ilə kütləviləşdirən Heydər Əliyevin məqsədi həm gənclərimizin peşəkar, qabiliyyətli mütəxəssislər kimi yetişməsi, həm də onlardan bəzilərinin

digər şəhərlərdə, respublikalarda məskunlaşaraq güclü Azərbaycan diasporu formalaşdırmaları idi. Ümummilli liderin bu əvəzsiz töhfələrindən mənə də pay düşdü. 70-ci illərdə xaricdə təhsil almaq şərəfi və məsuliyyətini mən də yaşadım. Həmin dövrdə kənarında təhsil almış mənəm kimi yüzlərlə gənc indi xaricdə mütəşəkkil və fəal Azərbaycan diasporu formalaşdırmış, birmənalı şəkildə Heydər Əliyev irsini, siyasi kursunu təbliğ edirik.

Azərbaycanın hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsi, onların malik olduğu güclü potensialın ümummilli problemlərin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi, o cümlədən xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənə bağlılığını təmin edən ideoloji istinad nöqtəsinin tapılması ümummilli liderin dövlətçilik qarşısındakı əvəzsiz xidmətləri sırasında xüsusi diqqət çəkir.

Dünya azərbaycanlılarının qürur yeri

Heydər Əliyev yolunu davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ötən 12 ildə Azərbaycan Cənubi Qafqaz bölgəsinin lider dövlətinə və bütün dünya azərbaycanlılarının qürur yerinə çevrilmişdir. İndi kosmos dövləti olan Azərbaycan həm də dünyanın enerji siyasətinə özünün korreklərini edir. Beynəlxalq tədbirlər məkanına çevrilən Azərbaycanın səsi son illər həm də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasına, Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinə sədrlik etmək kimi möhtəşəm tribunalardan gəlmişdir.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında inkişafının daha sürətli yüksəliş mərhələsini yaşayan Azərbaycan Respublikası üzərinə düşən tarixi missiyanı - dünyadakı soydaşlarımızın arasında milli həmrəyliyin əldə olunmasını uğurla həyata keçirməkdədir. Azərbaycanın dünyadakı elçiləri, təmsilçiləri, həmvətənlərimizin ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən cəmiyyətləri, təşkilatları, dərnəkləri və formalaşdırdıqları digər qurumlar bu gün beynəlxalq ictimaiyyətin respublikamızla daha yaxından tanış olmasında, onun barəsində əsl həqiqətlərdən, keçdiyi inkişaf yolundan xəbər tutmasında müstəsna rol oynayır.

Əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş milli həmrəylik və azərbaycançılıq amalının şüurlarımızda və qəlblərimizdə möhkəm yer tutmasına yönəlmiş uzaqgörən dövlət siyasətini, milli həmrəylik və diaspor quruculuğu işini inamla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin bu sahədə həyata keçirdiyi fəaliyyət ardıcıl və sistemli səciyyə daşıyır. Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə verdiyi töhfələrlə - ölkə hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və məqsədlər ətrafında konsolidasiyasına nail olmaqla, onlarda milli ruhun yüksəldilməsinə çalışmaqla, bu sahədə məqsədyönlü fəaliyyətin ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirməklə və milli birliyə xidmət edən digər addımları ilə bütün dünya azərbaycanlılarının dərin rəğbətini qazanmışdır. Dövlət başçısı xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının maraq və mənafeyinin qorunmasını Azərbaycan dövlətinin başlıca vəzifəsi hesab edir. Məhz bunun nəticəsidir ki, indi sayı 50 milyondan artıq olan dünya azərbaycanlıları cənab İlham Əliyevi özlərinin alternativsiz lideri olaraq qəbul edirlər. Bunun bariz göstəricisi olaraq cənab İlham Əliyev 2013-cü ilin prezident seçkilərində də dünya azərbaycanlılarının dəstəyini aldı.

Dövlət siyasətinin əsas hədəflərindən biri də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların potensial imkanlarını azərbaycançılıq naminə səfərbər etməklə yanaşı, onların həmin ölkələrdə gedən proseslərdə, cəmiyyət həyatının ayrı-ayrı sahələrində fəal iştirakına nail olmaqdır. Potensial imkanlarını azərbaycançılıq naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkiliyə nail olmaqdır. “Mən demək olar ki, səfər etdiyim əksər ölkələrdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmişəm. Biz, bir tərəfdən, onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar. Həm icra orqanlarında, həm qanunvericilik orqanlarında, həm də biznes sahəsində onların mövqeləri daha da güclənsin. Yəni, bu, bizim vəzifəmizdir. Eyni zamanda, onlar da öz doğma vətənlərinə xidmət etməli, kömək göstərməlidirlər” - deyər cənab İlham Əliyev bildirmişdir.

Bütün bunlardan irəli gələrək xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların problem və qayğılarını, onların birliyi və təşkilatlanması sahəsindəki mövcud vəziyyəti təhlil etmək, Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində görülən işlərin miqyası davamlı olaraq genişləndirilmişdir. Ulu öndərin siyasi irsinin ən görkəmli nümayəndəsi kimi Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət ötən müddət ərzində Azərbaycan diasporunun daha da güclənməsi ilə müşayiət olunmuşdur. Bunun konkret təzahürünü Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun timsalında görmək mümkündür.

Uğurlu siyasət Rusiya azərbaycanlılarını milli məfkurə ətrafında birləşdirmişdir

Bu gün dünyada azərbaycanlıların sayca daha çox yaşadıkları xarici ölkə Rusiyadır. Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın da tarixi Vətənləri ilə bağlılığının güclənməsində, eyni zamanda, onların diaspor kimi formalaşmasında ulu öndər Heydər Əliyev müstəsna rol oynamışdır. Görülən işlərə nəzər salarkən fəxrle deyər bilərik ki, Azərbaycan dövlətinin uğurlu diaspor siyasəti Rusiya azərbaycanlılarını bir məfkurə - azərbaycançılıq ideyası ətrafında daha sıx birləşdirmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin tövsiyələrinə layiqincə əməl edən diaspor təşkilatlarımız Rusiyanın ictimai həyatında fəal iştirak edir, Azərbaycanla dostluğun daha da möhkəmlənməsinə böyük töhfələr verirlər.

Müstəqil Azərbaycanı onun sərhədləri çərçivəsindən kənarında layiqincə təmsil edən, tanıdan belə təşkilatlardan biri də real fəaliyyəti ilə mühüm uğurlar qazanmış Ümumrusiya Azərbaycan Konqresidir (ÜAK). Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın ən böyük təşkilatlarından biri olaraq qəbul edilən bu qurum ölkələrimiz arasında qarşılıqlı münasibətlərin daha da dərinləşməsinə özünəməxsus böyük töhfələr verməkdədir. Rusiya vətəndaş cəmiyyətinin ayrılmaz hissəsinə çevrilən ÜAK-nın fəaliyyəti son illərdə yeni keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) sədri Leyla Əliyevanın təşkilatın Mərkəzi Şurasının Rəyasət Heyətinin üzvü seçilməsi ÜAK-nın fəaliyyətinin daha aktiv hala gəlməsinə, sıralarının isə böyük sürətlə genişlənməsinə səbəb olmuşdur.

Rusiyanın demək olar ki, bütün regionlarında öz strukturlarını yaratmış Konqresin Həştərxan regional bölməsi də ötən dövr ərzində cəmiyyətə inteqrasiya, burada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, hüquq və

azadlıqlarının müdafiəsi, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, ictimai-siyasi fəallığının artırılması istiqamətində mühüm işlər görmüşdür. Burada yaşayan 25 mindən çox azərbaycanlı diaspor sıralarında kifayət qədər fəallıq nümayiş etdirir, Azərbaycan reallıqlarının, burada yaşanan inkişafın həm Rusiya, həm də dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında mühüm bir missiyanı layiqincə yerinə yetirirlər. Eyni zamanda, Azərbaycan diasporu Həştərxanın vilayət rəhbərliyi və ictimaiyyəti tərəfindən ən etibarlı tərəfdaş və yaşanan inkişafa böyük töhfələr verən təbəqə kimi qəbul olunur.

ÜAK-nın Həştərxan regional bölməsi güclü Azərbaycan dövlətinin dəstəyini hər zaman öz üzərində hiss edir. Bu kontekstdə doğma dilimizi, milli-əxlaqi dəyərlərimizi, azərbaycanlıların bir xalq, millət kimi formalaşdırdığı şanlı tarixi və vətənimizin şərəfini qorumaq kimi üzərimizə düşən müqəddəs vəzifəni layiqli şəkildə yerinə yetirməyə çalışırıq. Həmçinin Həştərxan icmasına sıx inteqrasiya fonunda vilayətlə Azərbaycan arasında qarşılıqlı əlaqələrin daha intensiv şəkildə inkişafına nail olmaq fəaliyyətimizin prioritet istiqamətlərindəndir.

Azərbaycan diasporu Həştərxanın vilayət rəhbərliyi və ictimaiyyəti tərəfindən ən etibarlı tərəfdaş və yaşanan inkişafa mühüm töhfələr verən zümrə kimi qəbul olunur. Vətənimiz barəsində yüksək fikirdə olan Həştərxan ictimaiyyətinin ölkəmizə, xalqımıza, onun insanlarına vurğunluğunu daha da artıran ən mühüm məqam burada ümummilli lider Heydər Əliyevə ucaldılan abidə, o cümlədən adını daşıyan, gözəlliyi ilə rıqqət doğuran parkdır. Təkcə Azərbaycanda deyil, bütün keçmiş Sovet İttifaqı, postsovet məkanında böyük siyasi xadim kimi qəbul olunan Heydər Əliyevin abidəsinin Həştərxan vilayətində də ucaldılması təsadüfi deyil. Çünki ulu öndər istər sovet, istərsə də postsovet dövründə Rusiya, eləcə də onun vilayətləri, o cümlədən Həştərxanla Azərbaycanın, onun ayrı-ayrı inzibati ərazi strukturlarının, xalqlarımızın qarşılıqlı münasibətlərinin inkişafına böyük töhfələr vermişdir. Elə ona görə də Heydər Əliyevin Həştərxandakı abidəsi həm rusiyalıların, həm də azərbaycanlıların qardaşlığının, dostluğunun, onların ruhən və qəlbən birliyinin rəmzi kimi qiymətləndirilir.

Heydər Əliyev Fondunun əməkdaşlığa töhfələri misilsizdir

Sülhün möhkəmləndirilməsi, humanizmin və şəfqətin təşviq edilməsi mövqeyindən çıxış edən, habelə humanitar və sosialyönümlü tədbir və layihələrin təşəbbüskarı, eləcə də təşkilatçısı olan Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi və himayəsi ilə Rusiyanın Həştərxan vilayətində çoxlu iri sosial və infrastruktur layihələri həyata keçirilib. Bunlardan biri Həştərxan şəhərinin 11 nömrəli orta məktəbinin yenidən qurulmasıdır. Şəhərin Bakı küçəsində yerləşən və ulu öndər Heydər Əliyevin adını daşıyan bu məktəbdə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü və dəstəyi ilə genişmiqyaslı rekonstruksiya işləri aparılıb, müasir standartlara uyğun iki yeni korpus inşa olunub, şagirdlərin təhsilinin lazımi səviyyədə təşkili üçün şərait yaradılıb, mebel və texniki avadanlıqlarla təchiz edilib.

Xatırladım ki, hələ 2011-ci ildə Rusiya-Azərbaycan dostluq körpüsünün təməli qoyulmuşdu. Qısa zaman kəsiyində körpünün inşası başa çatdırılmış və 2012-ci il sentyabrın 12-də açılışı olmuşdu. Həmin gün Heydər Əliyev parkında yaradılmış “Arzu” uşaq əyləncə şəhərciyinin açılışı, həmçinin Heydər Əliyev Fondunun

növbəti layihələrindən biri olan müqəddəs Knyaz Vladimirin məbədi önündə Knyaz Vladimirin abidəsinin təməlqoyma mərasimləri keçirilmişdi. Mərasimlərdə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva iştirak etmiş, çıxışı zamanı Azərbaycanla Rusiya arasında əlaqələrin qarşılıqlı hörmətə, etimad və aşkarlığa əsaslandığını bildirmiş, münasibətlərin bundan sonra da inkişaf edəcəyinə və möhkəmlənəcəyinə əminliyini ifadə etmişdi. Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkin körpünün açılmasını Həştərxan üçün mühüm tarixi hadisə kimi dəyərləndirərək bu humanitar layihənin reallaşdırılmasına görə Heydər Əliyev Fonduna və onun vitse-prezidenti Leyla Əliyevaya təşəkkürünü bildirmişdi.

Cəmi 1 il 3 aydan sonra - 2013-cü il dekabrın 20-də Həştərxanda Leyla Əliyevanın iştirakı ilə Müqəddəs Vladimir məbədinin önündəki meydanda Knyaz Vladimirin abidəsinin və onun yerləşdiyi ərazidə salınmış parkın təntənəli açılış mərasimi keçirilmişdir. Həmin gün həmçinin Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Həştərxanda tikilmiş “Arzu” uşaq kafesinin açılışı olmuş, o cümlədən Bakı küçəsində fondun dəstəyi ilə tikiləcək uşaq bağçasının təməli qoyulmuşdu. Ötən il sentyabrın 29-da Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə bağçanın açılışı olmuşdur. Ümumi sahəsi 2800 kvadratmetr olan yarızirzəmili, 3 mərtəbəli, 140 yerlik uşaq bağçasında aparılan tikinti işləri uğurla başa çatdırılıb, lazımi mebel və digər avadanlıqlarla təchiz edilib, ərazisində abadlıq və yaşıllaşdırma işləri həyata keçirilib. Açılış mərasimində Prezident İlham Əliyev və Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkin təbrik nitqləri söyləyib, rəmzi lenti kəsib və bağçaya baxış keçirərək uşaqlar üçün yaradılmış şəraitlə tanış olublar.

Azərbaycan dövlətinin və Heydər Əliyev Fondunun Həştərxanda həyata keçirdiyi layihələr vilayət və şəhər rəhbərliyi tərəfindən daim yüksək qiymətləndirilmişdir. Qeyd edilənlərin məntiqi nəticəsidir ki, Həştərxan Şəhər Duması əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan Rusiya-Azərbaycan dostluğunun və strateji tərəfdaşlığın inkişafı və möhkəmlənməsində xidmətlərinə, Həştərxanda iri sosial-mədəni və iqtisadi layihələrlə bağlı təşəbbüslərinə, bu layihələri və Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini dəstəkləməsinə görə Prezident İlham Əliyevi “Həştərxan şəhərinin fəxri vətəndaşı” adına layiq görmüşdür.

Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın “Həştərxan vilayəti qarşısındakı xidmətlərinə görə” ordeni, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın III dərəcəli “Knyaginya Olqa” ordenləri ilə təltif olunması Həştərxanda həyata keçirilən layihələrə verilən böyük dəyərin göstəricisidir.

Bakının Nərimanov rayonu ilə qardaşlıq əlaqələri ilbəl genişlənir

Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı fəaliyyətinin nəticəsi olaraq Bakı şəhərinin Nərimanov rayonu ilə Həştərxan vilayəti arasında sıx dostluq əlaqələri mövcuddur. Bu əlaqələr gündən-günə inkişaf edir və möhkəmlənir. Nərimanov rayonu tərəfindən bu əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi istiqamətində son illər xeyli iş görülüb. Qarşılıqlı əməkdaşlığın bariz nümunəsi kimi 2012-ci il dekabrın 19-da Nərimanov rayonu ərazisində yeni salınan parkda Həştərxan vilayətinin qubernatoru Aleksandr Jilkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin

iştirakı ilə “Bakı və Həştərxan dostluğu” abidəsinin təməlqoyma mərasimi keçirilmiş və 2013-cü ilin noyabrında açılışı olmuşdur.

İndiyədək Nərimanov rayonunun və Həştərxan vilayətinin rəhbərliyi dəfələrlə qarşılıqlı səfərlər ediblər. Bu səfərlərin nəticəsi kimi humanitar və mədəni sahələrdə əlaqələr genişlənilib. Demək olar ki, hər il Həştərxan ictimaiyyətinin nümayəndələri, xüsusən məktəblilər Bakıya səfərə gəlir, ölkəmizlə tanış olur, təcrübə mübadiləsi aparırlar. Artıq bu cür səfərlərin həyata keçirilməsi mütəmadi xarakter almaqla xoş ənənəyə çevrilmişdir.

Ölkəmizin əldə etdiyi və gündən-günə miqyası genişlənən nailiyyətləri bütün dünya azərbaycanlılarının milli şüurunu, özünüdərkini, Azərbaycanla bağlılıqlarını daha da möhkəmləndirir. Rusiyanın Həştərxan vilayəti ilə formalaşan yüksək əməkdaşlıq modeli isə iki ölkənin xalqları və regionları arasında dostluğu daha da dərinləşdirməklə yanaşı, burada yaşayan azərbaycanlıların qürur və fəxarət mənbəyinə çevrilib. Bu əməkdaşlığın nəticəsidir ki, Azərbaycan diasporuna, azərbaycanlılara bütün Həştərxan vilayətində yerli ictimaiyyət tərəfindən yüksək ehtiram və hörmət göstərilir. Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi uğurlu diaspor siyasəti və o cümlədən Həştərxanda görülən işlər bizim gücümüzü, nüfuzumuzu daim artırır.

Təqdirəlayiq haldır ki, bu fəaliyyətimiz Azərbaycan dövləti və cənab Prezident tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Həştərxan bölməsinin sədri Ədalət Hüseynovun 2011-ci il iyulun 4-də Prezidentin sərəncamı ilə Azərbaycan diasporunun inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə “Tərəqqi” medalı, həmçinin 2012-ci il martın 6-da isə Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasındakı dostluq əlaqələrinin inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə 3-cü dərəcəli “Vətənə xidmətə görə” ordeni ilə təltif edilməsi həm də diasporumuzun xidmətinə verilən böyük dəyər, misilsiz qayğıdır.

Təbii ki, bütün bunlar bizim məsuliyyətimizi daha da artırır. Ona görə ÜAK Həştərxan regional bölməsi bundan sonra da bu bölgənin ictimai həyatında yaxından iştirak edəcək, Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, azərbaycanlıların daha sıx təşkilatlanmasında fəal olacaq.

Azərbaycan.-2015.-5 may .-№ 95.-S.9.

Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi

Zöhrab Əliyev,

Novosibirsk şəhəri, iş adamı

Azərbaycan tarixinin önəmli bir dövrü — ötən əsrin ikinci yarısı və XXI əsrin başlanğıcı məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Əbədiyaşar ümummilli liderimiz, bütün dövrlərin ən böyük azərbaycanlısı — Heydər Əliyev şərəfli bir həyat yolu keçmiş, öz ömrünü Azərbaycan xalqının xoşbəxtliyinə, dövlətimizin inkişafına və tərəqqisinə həsr etmişdir.

Fenomenal zəkaya malik bu əzəmətli şəxsiyyətin Vətən və millət qarşısında xidmətləri onu xalqın idealına, müstəqil Azərbaycanın rəmzinə çevirmişdir. Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycan. Bu iki məfhumu bir-birindən ayırmaq mümkün deyil. Heydər Əliyev deyəndə güclü, qüdrətli Azərbaycan gözümüzün önündə canlanır, Azərbaycan deyəndə isə qeyri-ixtiyari olaraq bu böyük, əzəmətli şəxsiyyəti, dahi insanı düşünür, ehtiramla anırıq.

Ulu öndər ömrünün 30 ildən çoxunu Azərbaycan dövlətinin inkişafına və mökəmlənməsinə, Azərbaycan dilinin, milli-mənəvi dəyərlərimizin, adət və ənənələrimizin qorunub yaşamasına, Azərbaycançılığın bir ideologiyaya, məfkurəyə çevrilməsinə həsr etmişdir. İki əsrin qəhrəmanı, dünya şöhrətli ümummilli liderimiz hakimiyyətdə olduğu hər iki dövrdə misilsiz təşəbbüskarlıq, fədakarlıq, yorulmaz fəaliyyət göstərərək respublikamızda sənayenin, kənd təsərrüfatının, elmin, təhsilin, səhiyyənin, mədəniyyətin və cəmiyyətin digər sahələrinin yüksək inkişafına nail olmuşdur.

1970-1985-ci illər Azərbaycanın quruculuq salnaməsinə ən parlaq səhifələr kimi daxil olmuşdur. O dövrdə respublikada xalq təsərrüfatının hərtərəfli yüksəlişi və intensiv inkişafı təmin edilmiş, xalqın maddi rifah halı yüksələrək keyfiyyətə yeni mərhələyə daxil olmuşdur. Respublikamızın Ümumittifaq əmək bölgüsündə payı, həmçinin Sovet İttifaqının xarici iqtisadi əlaqələrində iştirakı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Bu illərdə yüksək ixtisaslı, peşəkar kadrların hazırlanmasına da ciddi fikir verilmişdir. Respublikanın ali məktəblər şəbəkəsi əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirilmiş, onların strukturu, maddi-texniki bazası yeni dövrün tələblərinə uyğun təkmilləşdirilmişdir.

Sürətlə inkişaf edən ölkə iqtisadiyyatının ixtisaslı mütəxəssislərə ehtiyacını ödəmək üçün keçmiş SSRİ-nin 170 aparıcı, nüfuzlu ali təhsil və elm ocağına 3500 azərbaycanlı gənc göndərilmişdir. O dövrdə hər il respublikadan kənara 800-dən artıq tələbənin göndərilməsi gözəl bir ənənə halını almışdır.

Ümummilli lider həmin illərdə Moskvanın ciddi etirazına baxmayaraq, Cəmişid Naxçıvanski adına orta ixtisas təhsili verən hərbi məktəbin Azərbaycanda açılmasına nail oldu. Bakıda Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbinin rəhbərliyi və müəllim heyəti qısa bir zamanda milliləşdirildi. Hərbi məktəblər azərbaycanlı tələbələr hesabına komplektləşdirildi. Gənclərin keçmiş SSRİ-nin ali hərbi məktəblərinə qəbuluna diqqət artırıldı. Bütün bunlar Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün hesablanmış, qüdrətli kadr potensialının formalaşmasına böyük təsir

göstərmişdir. Uzaqgörən, bacarıqlı, müdrik rəhbər və dahi şəxsiyyət kimi SSRİ-nin hüdudlarından kənar da böyük nüfuz qazanmışdır. Bu danılmaz faktdır ki, hələ sovetlər dövründə xalqımızı, Azərbaycanı Heydər Əliyevə görə tanıyırdılar.

Mənim həyatımın və fəaliyyətimin 30 ildən çoxu Altay diyarı ilə bağlıdır. 1983-1986-cı illərdə Uzaq Şərqdə hərbi xidmətdə olmuşam. O dövrdə xalqımızın böyük oğlu Heydər Əliyev SSRİ-nin rəhbərlərindən biri idi. Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi möhtəşəm, məsul bir vəzifədə çalışırdı.

Biz qürbətdə yaşayan azərbaycanlılar onun adı, parlaq şəxsiyyəti, böyük hörməti, nüfuzu ilə fəxr edir, qürur duyuruq. Əliyev soyadını daşdığıma görə qeyri millətlərin nümayəndələri tez-tez sual edib qohumluq əlaqələrimizlə maraqlanırdılar. Mən isə onlara cavab verirdim ki, Heydər Əliyev dünyanın dörd tərəfinə səpələnmiş azərbaycanlıların lideri, mənəvi dayağı, fəxri və iftixarıdır.

Moskvada çalışarkən Heydər Əliyevə ən ağır, geridə qalmış sahələri inkişaf etdirmək, dirçəltmək etibar olunmuşdur. O dövrün nəhəng layihəsi sayılan Baykal-Amur Magistralının tikintisinə də möhtərəm Heydər Əliyev rəhbərlik edirdi.

Altay diyarının sakinləri Heydər Əliyevə hədsiz məhəbbət bəsləyirdilər. 1985-ci ilin seçkilərində onun SSRİ Ali Sovetinə namizədliyini də irəli sürmüşdülər.

Tale elə gətirdi ki, mən 2003-2012-ci illərdə Altay diyarından Rusiya Dövlət Dumasının deputatı olan Andrey Fillipoviç Knorrun köməkçisi, 2007-2011-ci illərdə isə Yarovoye şəhər dumasının deputatı oldum. 80-ci illərdə Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında işləmiş, uzun illər Barnaul şəhərində məsul vəzifələrdə çalışmış Çoban Aleksandr Aleksandroviçlə səmimi dostluq əlaqələri qurdum. O, mənə 1985-ci ildə Heydər Əliyevin deputatlığa namizəd kimi seçicilərlə görüşlərindən, insanlara həssas, qayğıkeş münasibətindən, rusların ona hədsiz məhəbbətindən, onu sovet dövlətinin başçısı kimi görmək arzusundan danışdıqca qəlbim iftixarla döyünür, xalqımızın yetirdiyi bu böyük, dahi insanla, əvəzsiz şəxsiyyətlə fəxr edirdim. Aleksandr Aleksandroviç deyirdi ki, Heydər Əliyevin Altay diyarına hər gəlişi diyarın inkişafına, tərəqqisinə, insanların rifah halının yaxşılaşmasına yol açır. BAM kimi nəhəng obyektin tikintisi də ulu öndərin adı, yüksək qayğısı, yorulmaz fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Müdrik rəhbərin diyara səfərlərini yaşlı nəslin nümayəndələri bu gün də iftixarla, razılıq hissi ilə xatırlayırlar. Bu səfərlər zamanı Heydər Əliyev sadə zəhmət adamları ilə görüşür, onlarla səmimi ünsiyyət qurur, problemlərinin həllinə konkret köməklik göstərirdi.

Keçən əsrin 80-ci illərinin ortalarında xarici mətbuatda belə bir fikrə tez-tez rast gəlmək olurdu ki, əgər SSRİ dağılarsa yalnız dörd respublika: Rusiya, Azərbaycan, Ukrayna və Qazaxıstan müstəqil dövlət kimi yaşaya bilər. Ümummillə lider böyük uzaqgörənliklə hələ sovet dönəmində respublikamızı sürətlə inkişaf etdirərək onun gələcək müstəqilliyi üçün möhkəm təməl yaratmışdır. Ulu öndər böyük təzyiqlər və ciddi nəzarətlə üzləşməsinə baxmayaraq, milli ruhun sıxışdırılmasına yol verməmiş, xalqımızın tarixi keçmişini, milli mənliliyini, mədəniyyətini və adət-ənənələrini inkişaf etdirmişdir.

1972-ci ilin ortalarında yazıçılardan biri ona “Yoldaş Əliyev, Siz azərbaycanca nə gözəl danışsınız” deyəndə Heydər Əliyev gülümsəyərək belə cavab vermişdir: “Sən niyə mənim rusca danışmağıma deyil, Azərbaycanca danışmağıma təəccüb edirsən? Bu dil mənim ana dilimdir. Mən bu dili gözəl bilməliyəm. Eləcə də hamımız...”. Hakimiyyətə gəldiyi ilk günlərdən Azərbaycan dilinə həqiqi dövlət dili statusu qazandırmaya çalışmış, dilimizi adi ünsiyyət vasitəsindən elm və siyasət dilinə, dövlət dilinə çevirmişdir. Məhz müdrik rəhbərin qətiyyəti, əzmkarlığı sayəsində 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit olunmuşdur.

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi hər iki dövrü fəxrlə ölkəmizin sürətli inkişaf və intibah dövrü adlandırmaq olar. Görkəmli tarixi şəxsiyyətlər bütün zamanlarda, öz xalqının ən çətin, taleyüklü anlarında hakimiyyətə gələrək xalqını, Vətəni bəlalardan, faciələrdən xilas ediblər. Heydər Əliyev də ikinci dəfə xalqın təkidli tələbi ilə yenidən əldə etdiyimiz dövlət müstəqilliyinin itirilməsi ərafəsində, milli və vətəndaş qarşıdurmasının başlandığı, xalqımızın olum və ölüm dilemması ilə üzləşdiyi bir vaxtda hakimiyyətə gəldi.

Müdrik rəhbər qısa vaxtda ölkədə vətəndaş müharibəsinin, xaosun, hakimiyyət boşluğunun, siyasi, iqtisadi və hərbi böhranın, kriminal gərginliyin qarşısını aldı. Ölkədə siyasi sabitlik bərqərar edildi. Cəbhə xəttində atəşkəsə nail olundu. Dövlət və ordu quruculuğu prosesləri sürətləndi. Müstəqil Azərbaycan dövləti məhv olmaqdan xilas edildi.

1994-cü ildə “Əsrin müqaviləsi” imzalandı. Ölkənin davamlı iqtisadi inkişafı naminə islahatlar aparıldı. Bütün sahələrdə tərəqqinin, yüksəlişin əsası qoyuldu. Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqeyi möhkəmləndi.

Ümummillə lider xalqımızın əsrlər boyu həsrətini çəkdiyi müstəqil dövlət arzusunu tam reallaşdırdı. Sözün əsl mənasında Heydər Əliyev müstəqil, yeni Azərbaycanın qurucusu və memarıdır. Bu dahi şəxsiyyətin tarixi xidmətlərindən biri də dünya azərbaycanlılarını ümummillə ideya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşdirməklə Azərbaycançılıq ideyasını və məfkurəsini formalaşdırmasıdır. Ulu öndər uzaqgörənliklə xalqımızın birliyini, həmrəyliyini təmin edən amilləri səciyyələndirərək demişdir: “Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən Azərbaycançılıq ideyasıdır, Azərbaycançılıqdır. Azərbaycan dövləti müstəqilliyini əldə edəndən sonra Azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan soydaşlarımız üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşmişik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Müstəqil Azərbaycanı gələcəyə aparan strateji istiqamətləri müəyyənləşdirən ulu öndərin Azərbaycançılıq ideyasını dönmədən həyata keçirməsi nəticəsində respublikamız bir dövlət kimi zamanın sərt və ağır sınaqlarından çıxmış, çiçəklənən, müasir Azərbaycan bütün dünya azərbaycanlılarının inam, ümid, pənah yerinə çevrilmişdir. Dünyanın elə bir ölkəsi yoxdur ki, orada soydaşlarımız yaşamasın. Onların sayı Azərbaycanı müqəddəs Vətən sayanların sayı qədərdir. Ümummillə liderimiz dünyanın müxtəlif guşələrinə səpələnmiş soydaşlarımızı Azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında bir yerə topladı, bir bayraq, bir amal uğrunda birləşdirdi.

2001-ci ilin noyabrında ilk dəfə ulu öndərin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə Bakı şəhərində Dünya azərbaycanlılarının I qurultayı keçirildi. Müdrik rəhbər qurultayda söylədiyi proqram xarakterli nitqində

demişdir: “Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası Azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz Azərbaycançılığı — Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq”.

Məhz bu tarixi qurultaydan sonra dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində Azərbaycan icmaları mütəşəkkil diaspor kimi formalaşmağa başladı. Ölkəmizdə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla iş üzrə Dövlət Komitəsi (hazırda Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsi adlanır) yaradıldı.

Müdrək rəhbər xarici dövlətlərə səfərləri zamanı orada yaşayan soydaşlarımızla görüşür, onları birliyə, həmrəyliyə, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmağa çağırırdı, milli-mənəvi dəyərlərə xüsusi önəm verirdi. Xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasını və inkişaf etdirilməsini Azərbaycançılığın başlıca amili hesab edirdi. Ulu öndər çıxışlarının birində demişdir: “Moskvadan gələn nümayəndələr gedib bizim şəhərləri, kəndləri gəzirlər, gəlib mənə təəccüblə deyirlər ki, biz gedən yerdə 10-15 gənc oturmuşdu. Bizi görən kimi hamı ayağa qalxdı. Biz təəccüb etdik. Necə oldu ki, bunlar ayağa qalxdılar? Bəs niyə belədir? Cavab verdim ki, bu təbii haldır. Dedilər ki, Rusiyada bir kəndə, şəhərə getsək bizi görüb heç danışdırmayacaqlar, heç bizə fikir verməyəcəklər. Amma burada bunlar ayağa qalxdılar. Dedim ki, bu bizim xalqımızın xüsusiyyətidir, millətimizin mentalitetidir. Bu, kiçiyin böyüyə hörmətidir. Bu, ev sahibinin qonağa hörmətidir”.

Ulu öndərin müstəsna xidmətləri xalqımızın yaddaşına əbədi həkk olunmuşdur. Bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunu onun layiqli varisi möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev uğurla davam etdirir. Ölkəmizdə diaspor quruculuğu artıq dövlət siyasətinin tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Azərbaycan Prezidentinin sərəncamları ilə Bakı şəhərində Dünya azərbaycanlılarının II və III qurultayları keçirilmişdir. Dövlətimizin başçısı dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması, diaspor quruculuğu kimi mühüm məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlayır. Ölkəmizin milli mənafe və maraqlarının beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə obyektiv və dolğun şəkildə çatdırılması sahəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımız qarşısında çox mühüm vəzifələr durur.

Ümummillî liderin “Yaşadığın ölkənin nümunəvi vətəndaşı ol, öz tarixi Vətəninini də unutma” tövsiyəsi hər birimizin fəaliyyət devizinə çevrilmişdir. Yarovoye şəhərində “Arsal-Kimyaçı” futbol komandasının rəisi kimi komandaya, uşaq incəsənət məktəbinə, yerli əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yardım göstərmiş, “Yüzliliyin mesenanti” Beynəlxalq Xeyriyyə Fondunun layihələrinin həyata keçirilməsinə dəstəyimi əsirgəməmişəm.

Uzaq diyarda həmyerlilərimizin hüquqlarının qorunmasına, onların problemlərinin həllinə yaxından kömək etməyə çalışıram. Ana dilimizi, zəngin mədəniyyətimizi yaşatmaq, milli adət-ənənələrimizi qorumaq, ölkəmiz haqqında həqiqətləri Rusiyanın uzaq diyarında yaşayan müxtəlif millətlərin nümayəndələrinə çatdırmaq təmsil olunduğum diasporun fəaliyyətində əsas yer tutur. Bu məqsədlə müxtəlif mərasimlər keçirir, milli və dövlət bayramlarımızı yüksək səviyyədə qeyd edirik.

Ən ağırlı problemimiz olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli hər birimizi düşündürür. Ermənilərin əsrlər boyu xalqımıza qarşı törətdiyi etnik təmizləmə, soyqırımı və işğalçılıq siyasəti barədə Novosibirsk şəhər ictimaiyyətinə, burada fəaliyyət göstərən beynəlxalq qurumlara məlumatlar çatdırırıq.

Azərbaycanla, dünyaya göz açdığım Lerik rayonu ilə müntəzəm əlaqə saxlayıram. Əhalinin yüksələn həyat səviyyəsi, güclənən iqtisadiyyat, respublikamızın ən ucqar dağlıq ərazisində yerləşən Lerikin sürətli inkişafı, tərəqqisi məni hədsiz dərəcədə sevindirir. Boya-başa çatdığım Göydərə kəndində aparılan abadlıq-quruculuq işlərinə dəstək olur, hər il kənd məktəbində üç nəfər əlaçı şagirdi mükafatlandırırım.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin hər bir çıxışı, nitqi dövlətçilik, Vətənə sevgi, Azərbaycançılıq dərsidir. Cənab Prezidentin söylədiyi “Bizim bir Vətənimiz var — Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var — Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var — Azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər” tövsiyəsi bizi Vətən naminə sıx birləşməyə, fəaliyyətimizi daha da genişləndirməyə ruhlandırır.

Respublika.-2015.-19 may.-№ 105.-S.13.

Avropada fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarımız fəallaşır

Fransadakı Azərbaycan icması Bako Saakyan və onu müşayiət edən şəxslərin mayın 17-19-da Fransaya səfərini pisləyən bəyanat yayıb

Fransadakı Azərbaycan icması Azərbaycan Respublikasının Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş ərazilərində qanunsuz yaradılan, heç bir ölkə və beynəlxalq təşkilat tərəfindən tanınmayan qondarma rejimin nümayəndəsi Bako Saakyan və onu müşayiət edən şəxslərin mayın 17-19-da Fransaya səfərini pisləyən bəyanat yayıb. Bəyanatda eyni zamanda Drom departamentinin Villörbann və Sarsel şəhərləri ilə hazırda işğal altında olan Azərbaycanın mədəniyyət beşiyi Şuşa və Ağdərə şəhərləri arasında "dostluq və qardaşlıq xartiyası"nın imzalanmasına qarşı etiraz ifadə olunur. Bəyanatda bildirilir ki, Azərbaycanın qədim şəhərləri olan Şuşa və Ağdərə 20 ildən artıqdır ki, Ermənistanın işğalı altındadır. İstər separatçı rejimin "prezidenti"nin Fransaya səfərinin, istərsə də işğal altında olan Azərbaycanın iki şəhəri ilə "dostluq və qardaşlıq xartiyası"na dair sənədin imzalanmasının heç bir beynəlxalq hüquqi əsası yoxdur. Bu, yalnız Azərbaycanla Fransa arasında inkişaf etməkdə olan dostluq əlaqələrinə xələl gətirə bilər. Sənəddə vurğulanır ki, Fransa Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tanıyıb.

Buna görə də Azərbaycanın işğal altındakı Şuşa və Ağdərə şəhərləri ilə Fransanın Drom departamentinin Villörbann və Sarsel şəhərləri arasında "əməkdaşlıq və dostluq xartiyası"na dair sənədin imzalanması beynəlxalq hüquq prinsiplərinə tamamilə ziddir. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizinin işğal edildiyi, bir milyondan artıq azərbaycanlının doğma yurdlarından silah gücünə çıxarıldığı, əsir və girov götürülən günahsız soydaşlarımızın erməni düşərgələrində insanlığa yaraşmayan işgəncələrə məruz qaldığı və onların taleyindən heç bir xəbər olmadığı bəyanatda öz əksini tapıb. Bəyanatda həmçinin Ermənistanın işğal altında olan Azərbaycan ərazilərində minlərlə evin və inzibati binanın, məktəblərin, tibb müəssisələrinin, mədəniyyət saraylarının, kitabxanaların, tarixi abidələrin, muzeylərin, kənd təsərrüfatı və sənaye obyektlərinin, su hövzələrinin vəhşicəsinə yerlə-yeksan edildiyi qeyd olunub. Azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti yeridən ermənilərin 1992-ci ilin fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycan şəhəri Xocalıda törətdiyi vəhşiliklər, qəddarlıqla həyata keçirilən soyqırım zamanı hətta dinc sakinlərə belə aman verilmədiyi, qadınların və uşaqların amansızlıqla qətlə yetirildiyi bəyanatda diqqətə çatdırılıb. Daha sonra bəyanatda qeyd olunur ki, Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərini heç bir şərt qoymadan azad etməsi barədə BMT-nin qətnamələrinə baxmayaraq, bu təcavüzkar ölkə öz işğalçılıq siyasətini indi də davam etdirir, işğal etdiyi ərazilərdə qanunsuz məskunlaşma aparılır. "Biz ümid edirik ki, beynəlxalq ictimaiyyət, ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri olan Fransa münafişinin ədalətli və düzgün həllinin axtarışında, Azərbaycan ərazisinin bütövlüyünün təmin edilməsində öz sözlərini əsirgəməyəcək"- Fransanın Azərbaycan icmasının bəyanatında belə deyilir.

Bəyanat Drom departamentinin, Sarsel və Villörbann şəhərlərinin rəhbərlərinə, senator və deputatlarına və digər rəsmi təşkilatlara göndərilib. Osloda keçirilən "Bələdiyyə günü"ndə azərbaycanlılar da təmsil olunub Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı (NAYO) Oslo şəhərinin Saqene bələdiyyəsində keçirilən "Bələdiyyə günü" tədbirində iştirak edib. Hər il minlərlə ziyarətçinin iştirak etdiyi tədbir Oslonun mərkəzi rayonlarından biri hesab olunan Saqene bələdiyyəsinin ən fəal siyasi, ictimai, mədəni təşkilatları ilə görüşmək, əlaqələr qurmaq baxımından çox böyük əhəmiyyətə malikdir. "Bələdiyyə günü"ndə Saqenedə fəaliyyət göstərən Norveçin bütün siyasi partiyalarının nümayəndələrinə, bu ilin sentyabr ayında keçiriləcək bələdiyyə seçkilərində namizədliyini irəli sürmüş siyasətçilərə və rayon administrasiyasının təmsilçilərinə Azərbaycan həqiqətləri barədə geniş məlumat verilib. "Bələdiyyə günü"ndə informasiya baxımından digərlərindən fərqlənən NAYO-nun stendində Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən kitablar, jurnallar, həmçinin suvenirlər, xalçalar nümayiş etdirilib. Tədbir çərçivəsində Fikrət Əmirov adına Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının rəqqasəsi Könül Qocayevanın milli geyimdə Azərbaycan rəqsini ifa etməsi ziyarətçilərin böyük marağına səbəb olub. Təşkilatın tədbirdə iştirakı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondunun dəstəklədiyi "Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin və Azərbaycan həqiqətlərinin Skandinaviya ölkələrinə çatdırılması və təbliği" layihəsi çərçivəsində baş tutub.

Avropalı gənclər "Bakı-2015" İlk Avropa Oyunları ilə əlaqədar çağırış edib Böyük Britaniyanın Solent Universitetində təhsil alan Kənan Rzayev "Bakı-2015" İlk Avropa Oyunları ilə əlaqədar maraqlı videoçarx hazırlayıb. Videoçarxda dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan və Böyük Britaniyada təhsil alan gənclər avropalıları iyun ayında Bakıda keçiriləcək İlk Avropa Oyunlarında iştirak etməyə və izləməyə dəvət edir. Avropanın 12 ölkəsindən olan gənclər hər biri öz dilində, ən sonda isə Azərbaycanın xalq artisti Faiq Ağayev azərbaycanca insanları İlk Avropa Oyunlarını dəstəkləməyə dəvət edir. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə məlumat verən videoçarxın müəllifi Kənan Rzayev hesab edir ki, hər bir ölkənin vətəndaşının yalnız öz dilində diqqətini cəlb etmək və Bakıya - Avropa Oyunlarına dəvət etmək maraqlı olar. Qeyd edək ki, videonun ideyası və çəkilişi Kənan Rzayevə, videoçarxın montajı və hazırlanması isə "ArtBakers" şirkətinə məxsusdur. Macarıstan mediası "Bakı-2015" Olimpiya Oyunları haqda yazır Macarıstan-Azərbaycan Gənclər Birliyi ölkənin aparıcı xəbər portallarından biri olan metropol.hu saytında "Bakı-2015" İlk Avropa Oyunlarına həsr olunmuş bir neçə yazı dərc etdirib. "Bakının siması" və "Bakı hazırdır" başlıqları ilə yerləşdirilən məqalələrdə Azərbaycan, onun iqtisadiyyatı, neft sənayesi, eləcə də Bakının tarixi, görməli yerləri, inkişafı haqqında geniş məlumat verilir. Yazıda bir müddət əvvəl istifadəyə verilmiş Heydər Əliyev Beynəlxalq Hava Limanının yeni terminalı, qeyri-adi müasir memarlıq üslubuna malik Heydər Əliyev Mərkəzi, Alov Qüllələri, Xalça Muzeyi, "İçərişəhər" Tarix Memarlıq Qoruğu və digər tikililər barədə geniş bəhs olunub. Məqalələrdə əsas diqqət isə Bakının ev sahibliyi edəcəyi İlk Avropa Oyunlarına ayrılıb. "Bakı hazırdır" sərəlvhəli yazıda bildirilir ki, Azərbaycanın paytaxtı dünyanın onlarla ölkəsindən minlərlə idmançını qəbul etmək üçün hazırdır və yeni tikilən möhtəşəm idman arenaları artıq azarkeşləri gözləyir. İyunun 12-də Oyunların təntənəli açılış mərasiminin olacağı, Olimpiya məşəlinin 61 rayondan keçməklə 5500 km qət edərək iyunun 12-də Bakıya çatdırılacağı da yazıda əksini tapıb.

İlk Avropa Oyunları barədə macar oxucuları ətraflı məlumatlandırان yazıda daha sonra qeyd olunub ki, Oyunlarda 6 min idmançı 239 dəst medal uğrunda mübarizə aparacaq, ümumilikdə isə idmanın 19 növü üzrə yarışlar keçiriləcək, idmanın 8 növü üzrə 2016-cı ildə Rio de-Janeyroda təşkil olunacaq Yay Olimpiya Oyunlarına lisenziya veriləcək. Birinci Avropa Oyunlarını işıqlandırmaq və izləmək üçün 750 nəfərdən çox jurnalistin, min nəfər rəsmi şəxsin, eləcə də minlərlə azarkeşin Bakıya gələcəyi bildirilib. Yazıda həmçinin, Macarıstandan 200 nəfəri idmançı olmaqla 300 nəfərlik nümayəndə heyətinin Bakıya yollanacağı da qeyd olunub. Nyu-Yorkda keçirilən Türk yürüşündə "Bakı-2015" stendi nümayiş etdirilib ABŞ-ın Nyu-York şəhərində keçirilən ənənəvi 34-cü Türk Günü Yürüşündə "Bakı-2015" İlk Avropa Oyunları təbliğ olunub. Nyu-Yorkun Mahnetten səmtində minlərlə insanın iştirakı ilə baş tutan yürüşdə Azərbaycan diasporu "Bakı-2015" Birinci Avropa Oyunlarını Nyu-York sakinlərinə və şəhərin qonaqlarına təqdim edib. Belə ki, Oyunların loqosu əks olunmuş mobil stend yürüş boyu bir neçə saat ərzində şəhərin mərkəzi prospekti ilə hərəkət etdirilib. 34-cü Türk Günü Yürüşünə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Ramil Həsənov, Türkiyənin Birləşmiş Millətlər Təşkilatındakı daimi nümayəndəsi Halit Çevik və bu ölkənin Nyu-Yorkdakı Baş konsulu Ertan Yalçın, o cümlədən Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan və Türkmənistandan olan nümayəndələr qatılıb. Yürüşdə türkdilli xalqların diaspor təşkilatları, o cümlədən Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası fəal iştirak edib. Yürüşə, əsasən milli geyimdə qatılan diaspor fəalları əllərində Azərbaycan, Türkiyə, ABŞ bayraqları və Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünü əks etdirən şüalarla yürüş ediblər.

Türk Günü Yürüşündə türk milli rəqs qrupları və musiqiçiləri maraqlı çıxışlar edib. Qeyd edək ki, hər il Türk Günü Yürüşünə qatılmaq üçün ABŞ-ın müxtəlif ştatlarında yaşayan türkdilli xalqların minlərlə nümayəndəsi Nyu-York şəhərinə gəlir. Azərbaycan Hollandiya Mədəniyyət Festivalında təmsil olunub Mayın 14-dən 17-dək Niderland Krallığının Utrext şəhərində keçirilən Hollandiyada yaşayan xalqların böyük Mədəniyyət Festivalında "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi də iştirak edib. Birliyin sədri Mayisə Ağamirzəyevanın verdiyi məlumata görə, artıq üçüncü dəfə keçirilən festivalda Azərbaycana həsr olunmuş böyük stend qurulub. Stenddə Azərbaycanın dövlət atributlarını, mədəniyyət və tarixini əks etdirən eksponat və suvenirler, milli geyimlərimiz, yeməklərimiz, Azərbaycan haqqında kitab və açıqçalar nümayiş etdirilib. Festivalın böyük paradından keçəndən sonra Azərbaycan təmsilçiləri səhnədə yer alıb. "Ana Vətən" Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin Bakıdan dəvət etdiyi "Azərbaycan inciləri" uşaq rəqs qrupunun "Qaytağı", "Məzəli rəqs", "Nəlbəki" kimi milli rəqsləri və "Azərbaycan" kompozisiyası festival iştirakçılarının böyük marağına səbəb olub. Festivalda gənc rəssam Nərmin Abdullayevanın "Bahar" sərgi-kompozisiyası da nümayiş etdirilib. Onun "batika" üslubunda hazırladığı əsərlərində bahar və çərşənbələr, kəlağayı kimi atributlarımız festival iştirakçılarının diqqətini cəlb edib. Bundan başqa, Hollandiyada fəaliyyət göstərən "Odlar Yurdu" təşkilatının rəhbəri müğənni-bəstəkar Firəngiz Bağirova da Azərbaycanın xalq və bəstəkar musiqiləri ilə çıxış edib.

Dünya Azərbaycan Gənclər Birliyinin məqsədi dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi dəyərlər əsasında səfərbər olmasıdır

Təşkilat ölkədən kənarında yaşayan azərbaycanlı gənclərin şəbəkələşmə işinin təşkilində fəal rol oynayır

Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin təsis qurultayı 12 mart 2012-ci il tarixində Bakı şəhərində keçirilib. Qurultayda dünyanın bir çox ölkələrində fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların və xaricdə yaşayan azərbaycanlı gənclər birliklərinin nümayəndələri iştirak ediblər və bu təşkilatın yaranmasını müsbət hal kimi qiymətləndiriblər. Sözügedən Birlik, öz sıralarında dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən gənclər təşkilatlarını birləşdirir. Bu da gələcəkdə Dünya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin səmərəli fəaliyyətinə zəmin yaradır. Dünya Azərbaycan Gənclər Birliyinin başlıca məqsədi Azərbaycan Respublikasında və xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı gənclərin hərtərəfli inkişafının təmini, elm, təhsil, mədəniyyət, sahibkarlıq, idman, könüllülük işinin inkişafı və vətənpərvərlik sahəsində fəaliyyətin qurulması istiqamətində işlərin aparılması, dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi dəyərlər əsasında səfərbər olmasıdır. Bundan əlavə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlı gənclərin Azərbaycan Respublikasının milli maraqlarının qorunması, xalqımızın zəngin mədəni irsinin təbliği, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi işinə cəlb olunması və beynəlxalq səviyyədə əməkdaşlığın təmin olunmasıdır. Ölkədən kənarında təhsil almış vətəndaşlarımızın uyğun fəaliyyətlərini təşkil etmək, gənc kadrlar bazasının təşkili, ölkədən kənarında yaşayan azərbaycanlı gənclərin şəbəkələşmə işinin təşkil edilməsində fəal rol oynamaq da bu məqsədlərə xidmət edir.

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı gənclərin yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi həyatda daha fəal iştirakının təmin olunması məqsədilə layihələr həyata keçirmək, habelə bu cür layihələrin həyata keçirilməsinə dəstək vermək də bu fəaliyyətə daxildir. Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatı (AMOR) 2009-cu il aprelin 18-də Moskva şəhərində təsis edilib. Bu təşkilat Azərbaycan həqiqətlərinin Rusiya və dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında xüsusi ilə mühüm rol oynayır. Təşkilatın məqsədi Azərbaycan mədəni irsinin Azərbaycan milli-mədəni dəyərlərinin qorunması, sosial, bədii, təhsil təşəbbüsləri, Azərbaycan gənclərinin dəstəklənməsi, Azərbaycan gənclərinin inkişafının təbliği, Rusiya cəmiyyətinin mədəni həyatında Azərbaycan gənclərinin daha yaxşı inteqrasiyası, təhsilin inkişaf etdirilməsi, ailə və cəmiyyətin mənəvi və əxlaqi əsasları qorumaq və möhkəmləndirmək, dostluq, etimad və xalqlar arasında anlaşmanın təşviqidir. AMOR Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının Mərkəzi ofisi Moskvada yerləşir. Bundan başqa AMOR-un bir neçə regional bölmələri - Şimal-qərb, Volqa ətrafı, Şimali Qafqaz, Cənub, Uzaq Şərq və Sibir bölmələri fəaliyyət göstərir. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilat fəaliyyət göstərdiyi zaman ərzində Rusiyada yaşayan və təhsil alan soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirən, onların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına dəstək verən güclü bir quruma çevrilib. Bundan başqa təşkilat Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və xalqımızın zəngin

tarixi-mədəni irsinin Rusiya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində də aktiv fəaliyyət göstərmiş, müxtəlif layihələr, tədbirlər reallaşdırıb.

Belə ki, 2010-cu ildə qurumun sədri Leyla Əliyevanın başçılıq etdiyi Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı növbəti dəfə "Qanın milləti yoxdur" xeyriyyə aksiyası keçirib. Həmin vaxta qədər Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı artıq üçüncü il idi ki, İ.M. Seçenev adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Azərbaycanlı Gənclər Klubunun dəstəyi ilə "Qanın milləti yoxdur, həyat bəxş et - donor ol!" devizi altında xeyriyyə aksiyası təşkil edirdi. Aksiya azərbaycanlı tələbə klubları üzvlərinin iştirakı ilə universitetin həmvətənimiz Əliheydər Rəhimovun başçılıq etdiyi Kliniki transfuziologiya və hematologiya kafedrasında baş tutub. Xeyriyyə aksiyasında 60-dan çox azərbaycanlı tələbə iştirak edib. Dünya Qan Donoru Gününə həsr olunmuş aksiyaya ilk dəfə Kaluqa vilayətindəki azərbaycanlı gənclər klubunun nümayəndələri də qatılıblar. 2011-ci il, may ayının 8-də isə Rusiyanın Rostov vilayətində Azərbaycanlı gənclərin möhtəşəm mitinqi olub. Belə ki, Rusiya Federasiyası Rostov vilayətində ən böyük abidə olan "Sambek memorialı" önündə 9 may faşizm üzərində qələbənin ildönümüylə bağlı möhtəşəm mitinq baş tutub. Mitinq Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı və "Mir na Zemle" millətlərarası təşkilatı keçirib. Tədbirin təşkilatçısı Taqanroq parlamentinin vitse-spikeri, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının Rostov bölməsinin rəhbəri Fuad İbrahimov olub. Tədbirdə əbədi məşələ od vurulub, memorialın qarşısına çiçəklər qoyulub, Taqanroq şəhərini faşistlərdən azad etmiş, əsasən azərbaycanlılardan ibarət 130 və 416-cı diviziyaların əsgərlərinin ruhuna dua oxunub. Tədbirin sonunda Taqanroq və Rostov şəhərləri arasında Rusiya və Azərbaycan bayraqlarını dalğalandıraraq avtoyürüş keçirilib. Avtoyürüşün məqsədi Azərbaycan və Rusiya xalqlarını bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaq olub. Qeyd edək ki, Taqanroq şəhərindəki Şöhrət Memorialı 1980-ci ildə Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında açılıb. Rusiya Milli Tədqiqatlar Universitetinin Ali İqtisadiyyat Məktəbində (MTU AİM) Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının və Ali İqtisadiyyat Məktəbinin Millətlər Palatasının təşkilatçılığı ilə Azərbaycan mədəniyyəti gecəsi keçirilib. Məktəbin foyesində Azərbaycanın qədim və müasir tarixini özündə birləşdirən sərgi təşkil olunub. Sərgidə XVI əsrə aid qadın geyimləri, kələğayı, müxtəlif məişət əşyaları, eyni zamanda, Azərbaycan rəssamlarının modern art üslubunda əsərləri nümayiş etdirilib.

Azərbaycanın Rusiyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Polad Bülbüloğlu mədəniyyət gecəsini açaraq bildirib ki, humanitar əməkdaşlıq, o cümlədən mədəni əlaqələr xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin inkişafının ən başlıca istiqamətidir. Gənclərin bu sahədə fəaliyyəti olduqca əhəmiyyətlidir və hərtərəfli dəstəklənməlidir. Səfir Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının Azərbaycan mədəniyyətinin və incəsənətin təbliğində rolunu yüksək qiymətləndirib. Tədbirin bədii hissəsində "Odlar Yurdu" rəqs ansamblı, Beynəlxalq Muğam Festivalının laureatı Mirpaşa Şükürov və başqaları Azərbaycan incəsənətini ən müxtəlif janrlarda təqdim ediblər. Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının əlaqələndiricisi Natiq Əliyev bildirib ki, MTU AİM-in Millətlər Palatası indiyədək müxtəlif millətlərin mədəniyyətinə həsr olunmuş onlarla tədbir keçirib. Azərbaycan mədəniyyətinə həsr olunmuş gecə isə burada ilk dəfə təşkil olunur. Məqsədimiz Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği ilə yanaşı, azərbaycanlı abituriyentlərin diqqətini bu ali təhsil ocağına cəlb etməkdir. Sankt-Peterburq şəhərində isə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının yaradılmasının ikinci ildönümünə

həsr edilən təntənəli tədbir keçirilib. Tədbirdə Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyinin rəhbəri, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva, Azərbaycanın gənclər və idman naziri Azad Rəhimov, Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəsmiləri və Azərbaycanın Rusiya Federasiyasındakı səfiri Polad Bülbüloğlunun daxil olduğu nümayəndə heyəti iştirak edib. Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri Leyla Əliyeva tədbirdə çıxış edib. O, təşkilatın iki illik fəaliyyəti barədə məlumat verərək vurğulayıb ki, bu dövrdə kifayət qədər yaxşı nəticələr əldə edilib. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri bildirib ki, təşkilatın coğrafiyası genişlənir, indi Moskva və Sankt-Peterburqla yanaşı Arxangelsk, Tver, Yekaterinburq və bir sıra başqa regionlarda da azərbaycanlı gənclərin klubları fəaliyyət göstərir. Leyla xanım Əliyeva Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının iki illik fəaliyyəti dövründə keçirilən aksiyalar, tədbirlər və görüşlər barədə də məlumat verib. O, "Xocalıya ədalət" kampaniyasına xüsusi diqqət yetirərək qeyd edib ki, bu aksiya sayəsində dünyada insanların getdikcə daha çox hissəsi Azərbaycan xalqına qarşı törədilən bu faciədən xəbər tutur. Leyla Əliyeva əmin olduğunu bildirib ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ədalətli həllini tapacaq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa ediləcək. Konfransın açılışında MDB Parlamentlərarası Assambleyasının baş katibi Mixail Krotov, Sankt-Peterburq Dövlət Universitetinin prezidenti Lyudmila Verbitskaya da çıxış ediblər. Həmçinin Tavrıda sarayında "Azərbaycan: Müstəqilliyin bərpasının 20-ci ildönümü" və "Azərbaycan - Sankt-Peterburq" sərgiləri də təşkil olunub. Sankt-Peterburqdakı konfransın işində Rusiyanın 80 regionundan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının 400-ə yaxın nümayəndəsi iştirak edib. Axşam isə Petropavlovsk qalasında Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının yaradılmasının ikinci ildönümünə həsr olunmuş bayram konserti keçirilib. Konsertdə "Eurovision 2011" mahnı müsabiqəsinin azərbaycanlı qalibləri Eldar və Nigar, "Eurovision 2010"-un iştirakçısı Safura Əlizadə, "Fabrika" qrupu, Yuliya Saviçeva, Timati, "Quest Pistols", eləcə də Azərbaycan və Rusiya estradasının digər ulduzları iştirak ediblər.

Konsertin təşkilatçıları Azərbaycan Gənclər və İdman Nazirliyinin və Sankt-Peterburq Administrasiyasının dəstəyi ilə Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyi olub. Ertəsi gün isə Tavrıda sarayında Rusiya regionlarından olan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının nümayəndələri "Regionlardakı gənclər: şəxsi artım və sosiallaşma"; "Qloballaşma, informasiya cəmiyyəti, sosial şəbəkələr və gənclik"; "RAGT-nin beynəlxalq fəaliyyətinin inkişaf perspektivləri"; "Mədəniyyət, milli özünüdərk və idman"; "Gənclərin məşğulluğu. Biznes və sahibkarlıq"; "Təhsil, elm və innovasiyalar" sekiyalarında plenar müzakirələrdə iştirak ediblər. Elə həmin gün Nizami Gəncəvinin anadan olmasının 870 illiyi münasibətilə şairin adını daşıyan bağın açılışı keçirilib. Məlumat üçün qeyd etmək yerinə düşər ki, 2002-ci il iyunun 9-da Kamenoostrovski prospektindəki bağda XII əsrin dahi şairinə qoyulan abidənin açılışında Rusiya Prezidenti Vladimir Putin və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev iştirak ediblər.

Paralel.-2015.-27 may.-№ 92.-S.10.

"Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti öz fəallığı ilə seçilən diaspora təşkilatıdır

"Biz sənə inanırıq" təşkilatı "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin dəstəkliyi ilə, onkoloji xəstə uşaqlar üçün bayram tədbiri hazırlayıb

"Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti Moskvada yaşayan azərbaycanlıların yaratdıqları ilk təşkilatlardan biridir. Cəmiyyət 1989-cu ilin oktyabr ayında rəsmi qeydiyyatdan keçib, elə həmin ilin dekabr ayından fəaliyyətə başlayıb. Bakıda 1990-cı il, faciəli Yanvar hadisələri günlərində yenincə fəaliyyətə başlayan "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti informasiya qıtlığına baxmayaraq, geniş təbliğat işi apararaq Moskva ictimaiyyəti arasında əsl həqiqətləri yaymağa çalışıb. 1990-cı ilin aprel ayının 13-də Cəmiyyəti özünün "Ziya" adlı müstəqil qəzetinin ilk nömrəsini buraxıb. Həmin dövrdə qəzet ziyalıların köməyi ilə Gəncə şəhərində nəşr edilib. Cəmiyyətin sədri Tofiq Məliklidir. Ötən il Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən "Ocaq" Azərbaycanlıların Mədəniyyət və Həmrəylik Mərkəzi tərəfindən müqəddəs Ramazan bayramı ərəfəsində Moskvada iftar süfrəsi açılıb. İftar mərasiminə Azərbaycan diaspor və ictimai təşkilatlarının, Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin, Rusiyadakı müsəlman qurumlarının, ölkənin elmi və mədəni dairələrinin təmsilçiləri dəvət olunublar. Tanınmış teoloq-alim Qasım Kərimov iftardan əvvəl çıxış edərək müqəddəs Ramazan ayının əhəmiyyətindən danışdı, günün iftar duasını oxuyub.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti, "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyəti Cəmiyyətinin sədri, professor Tofiq Məlikli iftar süfrəsini təşkil edənlərə təşəkkürünü bildirib. Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin diaspor təşkilatları ilə iş üzrə müşaviri Aqşin Əliyev səfir Polad Bülbüloğlunun adından iftar mərasimində iştirak edənləri Ramazan bayramı münasibəti ilə təbrik edib. Azərbaycanlıların Mədəniyyət və Həmrəylik Mərkəzinin sədri Namiq Şahpələngov isə mərkəzin fəaliyyətindən danışdı, Moskvada təhsil müəssisələrinin açılması, Rusiyanın ali məktəblərində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə yardım layihələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı planlardan, habelə, həmvətənlərin hüquqlarının müdafiəsi, KİV-lər, Azərbaycan xalqının zəngin tarixi-mədəni irsinin təbliği ilə əlaqədar təşəbbüslərdən söhbət açdı. M.İ. Rudomino adına xarici ədəbiyyat Dövlət kitabxanasında, SSRİ və Azərbaycanın xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyovun, "Dədə Qorqud" memorial sərgisi keçirilib. Sərgidə rəssamın, Azərbaycan yazıçısı Anarın şərhləri ilə türk-oğuz eposundan, 30-dan artıq əsəri nümayiş edilib. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi, Mərcani adına elmi və mədəni proqramların dəstəyi Fondu, Xarici Ədəbiyyat Kitabxanası və "Ocaq" Azərbaycan mədəniyyət mərkəzinin təşkilatçılığı ilə təşkil olunan sərgi böyük maraqla qarşılandı. Tədbirdə Azərbaycanın mədəniyyət və ədəbiyyat xadimləri, AR-nın RF-da ki, səfirlik nümayəndələri, gənclər təşkilatlarının nümayəndələri və digərləri iştirak ediblər. Bədii axşamın açılışını Kitabxananın sərgi mərkəzinin rəhbəri Tatyana Feoktistova Bədii axşamın açılışını edərək, bu cür tədbirlərin keçirilməsinin əhəmiyyətindən danışdı. Tatyana Feoktistova: "Azərbaycan diasporunun səyləri nəticəsində bizim mərkəz böyük və əhəmiyyətli layihələrlə rəngarəng olub.

Bu günkü günün isə özünə məxsusluğu var, çünki, bu gün biz sizə Azərbaycanın xalq rəssamı Toğrul Nərimanbəyovla, xalq şairi Anarı təqdim etmişik. Bizim sərgi Azərbaycanın ədəbiyyat abidəsi olan, "Dədə-Qorqud" qədim türk-oğuz eposuna həsr edilib"- deyərək, sözü Azərbaycan səfirliyinin humanitar şöbəsinin məsləhətçisi Nigar Axundovaya verib. Nigar xanım bütün iştirakçıları, Azərbaycanın Rusiyadakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri adından salamlayaraq, Xarici Ədəbiyyat Kitabxanasına, Mərcani Fonduna və Mədəniyyət Mərkəzinə tədbiri keçirmək münasibəti ilə öz minnətdarlığını bildirib. "Səfirlik və Heydər Əliyev Fondu tərəfindən irəli sürülən bütün layihələr, zövqlə və çox yüksək səviyyədə həyata keçirildiyindən bu tədbirləri izləmək bizlərə çox xoş təəssürat bağışlayır". Çıxışının davamında Nigar xanım Toğrul Nərimanbəyovun dünya şöhrətli rəssam olduğunun və rəsmlərinin özünəməxsusluq tərzinin olmasını qeyd edib: "Onun rəsmlərindəki üslubu, Azərbaycanın bütün rəngarəngliyini bir yerə cəm etmə nəticəsində bu rəsmlər, bizim ruhumuzda və qəlbimizdə öz əksini tapır". Tədbirdə, Azərbaycanın xalq rəssamı Arif Hüseynov, Azərbaycanın Mədəniyyət Mərkəzinin rəhbəri Nisə Mustafayeva, Mərcani Fondunun rəhbəri Rüstəm Süleymanov, "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin sədri, şərqşünas-türkoloq Tofiq Məlikli və sərginin kuratoru Yuliya Volodina çıxış ediblər. Arif Hüseynov öz çıxışında Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin müxbirinə: "Toğrul həmişə həyatsevər olub. Onun çox sayda pozitiv əsərləri var və bu pozitiv onun rəsm əsərlərindən tamaşaçıya ötürülür", deyərək qeyd edib. Öz növbəsində Tofiq Məlikli bütün iştirakçıları yazıçı Anarın adından salamlayaraq, yazıçının bu tədbirdə iştirak edə bilməməsi münasibəti ilə təəssüfləndiyini bildirib. O qeyd edib ki, "Dədə Qorqud", epos əsasında yazılmasına baxmayaraq, Anar bu kitabda böyük məharət göstərərək, fərqli syujetlərdən vahid bir əsər yaradıb və Toğrul Nərimanbəyov isə öz illüstrasiyaları ilə bu kitabı tamamlayıb. Tədbirin rəsmi hissəsinin sonunda tamaşaçılar, beynəlxalq konkurslarının laureatları Çingiz Xananovun və Kamilə Bəkulovanın ifasında konsert proqramını müşahidə etdilər və sərgi ilə tanış oldular. Qeyd edək ki, sərgi bir ay müddətində davam edib.

Moskvada tanınmış tarixçi, qafqazşünas, professor, Rusiya Yazıçılar İttifaqının üzvü, Beynəlxalq İnformatizasiya Akademiyasının həqiqi üzvü Rudolf İvanovla görüş keçirilib. Bu barədə "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyəti Cəmiyyətinin sədri Tofiq Məlikli məlumat verib. "Görüş tarixçi-qafqazşünas kimi R. İvanovun fəaliyyətinin müzakirəsinə, onun tarix elminə verdiyi töhfəyə həsr olunub", - deyərək T. Məlikli bildirib. Onun sözlərinə görə, R. İvanov görüş iştirakçılarına bir neçə il əvvəl nəşr olunan "Hacı Murad haqqında həqiqət" kitabı barədə məlumat verib. "R. İvanov çoxlu sayda arxiv materialları tapıb və onları elmi dövriyyəyə daxil edib. Onun əsərləri sayəsində indi bir çox tarixi faktlara digər baxış bucağından nəzər salınır", - deyərək cəmiyyətin sədri qeyd edib. "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyəti Cəmiyyətinin təşkil edəcəyi görüşdə Azərbaycan, Rusiya və digər ölkələrdən olan tanınmış tarixçilər və filoloqlar iştirak ediblər. R. İvanov 30-a yaxın kitabın (Rusiya imperiyası və Qafqaz tarixi haqqında kitablar da daxil olmaqla), 200-dən artıq məqalə və oçerkin müəllifidir. Moskva Millətlər Evinə həm də tanınmış Rusiya tarixçisi Rudolf İvanovun "Hacı-Murad haqqında həqiqət" kitabının təqdimatı keçirilib. Tədbiri açan professor Tofiq Məlikli qeyd edib ki, ictimaiyyəti özünün unikal əsərləri ilə sevindirən Rudolf İvanov 20-dən artıq elmi işin müəllifidir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan vurğunu olan Rudolf İvanov - bir çox aktual tarixi məsələlərə dair özünün hər zaman əsaslı fikrini söyləyən

tarixçidir. "Rudolf İvanovun kitablarında hətta "yarımhəqiqət" deyilən bir şey belə yoxdur; hamısı- yalnız həqiqət, yalnız faktlar, sənədlər və arxiv materiallarıdır", - deyər T. Məlikli bildirib. Onun qənaətinə görə, hazırkı kitab da bizim yaddaşımızı dəyişdirib, biliklərimizi zənginləşdirəcək. "Hacı-Murad Azərbaycanda, Şəki yaxınlığında edam edilib. Oradaca dəf olunub. Lakin başsız. Onun boynu vurulub. O avar və Qafqazın bütün xalqlarının ləyaqəti oğludur. Onun başı Sankt-Peterburqda saxlanılır və nümayiş etdirilmir. Bu həm dini baxımdan, həm insaniyyət nöqtəyi-nəzərindən heç düzgün deyil", - deyər Tofik Məlikli əlavə edib. Tədbirdə iştirak edən Hacı-Muradın nəvəsi də tədbirin əhəmiyyətini qeyd edərək Rodolf İvanova təşəkkür edib. Təqdimat mərasimində çıxış edən Rusiya və Azərbaycan ictimaiyyətinin nümayəndələri, ziyalılar, ictimai xadimlər, jurnalistlər, elm adamları, şairlər və yazıçılar tarixçi R. İvanovun hazırkı əsərini yüksək dəyərləndirərək toplu formasında tərtib edilən kitabın tarixi əhəmiyyətini vurğulayıblar. Kitabda 200-ə yaxın tarixi materiallar, o cümlədən, 10 ensiklopedik məqalə, Qafqaz Ordusu başçılarından yazışmasından və rəsmi məlumatlardan 110 sənəd, tarixi ədəbiyyatdan 30 çıxarış, 40 tərcümeyi-hal və s. dərc edilib. Mətn 208 illüstrasiya ilə müşayiət olunur. "Biz sənə inanırıq" təşkilatı, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK), Rusiya Azərbaycan Federal milli-mədəniyyət muxtariyyətinin, Azərbaycan mədəniyyətinin intibah və inkişaf fondunun, "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin və "Yevropeyski" ticarət mərkəzinin dəstəkliliyi ilə, onkoloji xəstə uşaqlar üçün bayram tədbiri hazırlayıb. "Yevropeyski" ticarət mərkəzində "Yolka jelaniy" qurulub və uşaqların istəkləri asılıb. Tədbir N.N. Bloxina adına uşaq onkoloji xəstəxanasında keçib. Tədbirdə peşəkar animatorlar uşaqları şənəndirib, müsabiqələr və oyunlar təqdim olunub. Tədbirin sonunda, uşaqlara yeni il hədiyyələri paylanıb. Tədbirdə adı çəkilən təşkilatların və digər ictimai təşkilatların fəalları iştirak edib.

Moskva vilayətinin Domodedovo şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik günü və Yeni il münasibətilə təntənəli mərasim keçirilib. Rusiya Prezident Administrasiyasının İşlər İdarəsinin balansında olan "BOR" sağlamlıq mərkəzində keçirilən mərasimin təşkilatçısı Rusiyanın əməkdar inşaatçısı Əlizaman Rəhimovun rəhbərlik etdiyi Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) Moskva vilayəti üzrə regional bölməsi və "Ocaq" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti olub. Mərasimi giriş sözü ilə açan Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov səfir Polad Bülbüloğlunun təbrikini səsləndirib. Təbrikdə ÜAK Moskva vilayəti regional bölməsinin rəhbəri Əlizaman Rəhimovun və bu yaxınlarda səfirliyin və ÜAK-ın fəxri diplomlarına layiq görülən təşkilatın icraçı direktoru, "Günay" inşaat şirkətinin kommersiya direktoru Araz Mürsəliyevin xüsusi xidmətləri vurğulanıb. Q. Osmanov Moskva vilayətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun Rusiya ilə münasibətlərin daha da dərinləşməsinə xidmət edən mühüm layihələri həyata keçirdiyini və bu işdə ciddi uğurlar qazandığını söyləyib. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev isə çıxışında belə tədbirlərin keçirilməsinin Azərbaycan və Rusiya xalqlarını yaxınlaşdırdığını söyləyib: "Biz özümüzü vahid xalq kimi hiss edirik. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Rəyasət Heyəti adından hər iki xalqa 2015-cü ildə firəvan həyat və uğurlar arzulayıram!". Moskva vilayəti və Domodedovo şəhərinin rəhbərliyinin nümayəndələri, qanunvericilik orqanı deputatları və digər rəsmi şəxslər öz nitqlərində yerli Azərbaycan diasporunun gördüyü işlərdən danışdılar. Moskva vilayətinin və Domodedovo şəhərinin həyatında fəal iştirakına, millətlərarası münasibətlərin möhkəmlənməsinə, abadlıq və sosial məsələlərin

həllindəki mühüm töhfələrinə görə Əlizaman Rəhimov və Araz Mürsəliyevə fəxri diplom və təşəkkürnamələr verilib. Tədbirin sonunda Rusiyanın xalq artistləri Lev Leşenko və Vladimir Vinokur, Rusiya və Azərbaycanın əməkdar artisti Sərxan Sərxan, Zaur Ramazanlı və hər iki ölkənin estradasının nümayəndələri konsert proqramı ilə çıxış ediblər.

Paralel.-2015.-28-29 may.-№ 93.-S.10.

Rusiyada Azərbaycan diasporunun güclü olmasının təminatı milli birlikdir

"Ümummilli lider Heydər Əliyev və onun davamçısı prezidentimiz İlham Əliyev hər zaman xaricdə yaşayan soydaşlarımıza diqqət və qayğı ilə yanaşıblar"

Moskvada Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) regional nümayəndəliklərinin geniş iclası keçirilib. İclasda təşkilatın fəaliyyəti, gələcək planlar və layihələri müzakirə olunub. ÜAK-ın icraçı direktoru İlqar Hacıyev iştirakçıları ötən hesabat ilində konqresin gördüyü işlərlə tanış edib. "Azərbaycan Konqresi" qəzeti və ÜAK-ın saytında aparılan təkmilləşdirmə işləri barədə danışan İ. Hacıyev region rəhbərlərini ÜAK-n məlumat resurslarından daha fəal istifadə etməyə çağırıb. Həmçinin, o, ÜAK-n nəzdində fəaliyyət göstərən soydaşlarımıza hüquqi yardım mərkəzindən bəhs edib: "Mərkəz 24 saat soydaşlarımızın qulluğundadır". Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov çıxışında bildirib ki, hər bir azərbaycanlının arxalana biləcək yer, onun tarixi vətəni Azərbaycandır: "Müstəqil Azərbaycanın qaranlı isə prezidentimizdir. Rusiyada yaşayan azərbaycanlılar üçün arxalana biləcək yer Azərbaycanın rəsmi nümayəndəliyi olan səfirlikdir". Səfir müavininin sözlərinə görə, Rusiyada Azərbaycan diasporunun güclü olmasının təminatı birlikdir, azərbaycanlılar milli maraqlar ətrafında birləşməlidirlər: "Ulu öndər Heydər Əliyevin də bizə töhfəsi bundan ibarətdir. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi də, məhz bunun üçün yaradılıb: Ümummilli lider Heydər Əliyev və onun davamçısı prezidentimiz İlham Əliyev hər zaman xaricdə yaşayan soydaşlarımıza diqqət və qayğı ilə yanaşıblar". İlqar Hacıyev tədbir iştirakçılarına yeni təyin olunmuş ÜAK Sankt-Peterburq regional nümayəndəliyinin rəhbəri Elmar Şahrzayevi təqdim edib. Onun sözlərinə görə, Elmar Şahrzayev uzun müddət Sankt-Peterburq və Leninqrad vilayəti üzrə Daxili İşlər İdarəsinin informasiya departamentinin rəhbəri vəzifəsində çalışıb: "Sankt-Peterburqda yaşayan soydaşlarımız arasında böyük nüfuz və hörmətə malikdir". Tədbirin sonunda diaspor nümayəndələri aktiv ictimai fəaliyyətlərinə görə diplom, fəxri fərman və medallarla təltif olunublar. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Moskva vilayəti üzrə regionla bölməsinin icraçı direktoru Araz Mürsəliyev, "İnterAz" telekanalının müxbiri İqbal Rüstəmov, Lider TV-nin Rusiyadakı nümayəndəsi Anar Həsənov, "Rossiya dlya vsex" portalının redaktoru Nilufər Şıxlı, APA-nın Moskva müxbiri Fərid Əkbərov, "Salamnews" informasiya agentliyinin Rusiyadakı nümayəndəsi Roman Ağayev, "Cihan" İnformasiya Agentliyinin müxbiri Fuad Səfərov, "Azertac"-ın Rusiya müxbiri Fəridə Abdullayeva və digər diaspor nümayəndələri və jurnalistlər Rusiya Azərbaycan Konqresinin prezidenti Məmmədbağır Əliyev tərəfindən Rusiyada aktiv ictimai fəaliyyətə görə diplom və fəxri fərmanlarla təltif olunublar. Rusiya paytaxtında Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr olunan "Ruhumun bir hissəsi Rusiyadadır" (Çast moyey duşi v Rossii) adlı tədbir keçirilib. ÜAK-ın məlumatına görə, "Parlamentskaya qazeta"nın mətbuat mərkəzində keçirilən tədbir Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı tərəfindən təşkil olunub. Tədbirdə çıxış edən Rusiya Federasiya Şurasının sosial siyasət komitəsinin sədr müavini, senator Lyudmila Kozlova Bakıda doğulduğunu, 16 il orada yaşadığını söyləyib: "Burada keçirilən görüşün kimə həsr olunduğunu öyrəndikdən sonra bura

gəlməyə bilməzdim. Heydər Əliyevlə şəxsən görüşməsəm də, onun rəhbərlik elədiyi respublikanın həyatını hiss etmişəm. Bakı şəhəri həyat üçün çox xoş idi. İndiki Azərbaycan da dünyəvi ölkədir. İnsanı orada milliyətindən asılı olmayaraq xoş qarşılayırlar. Bütün bunlar Heydər Əliyevin sayəsində mümkün olub. Onun xatirəsi hər zaman azərbaycanlıların qəlbində qalacaq". RAGT-in koordinatoru Natiq Əliyev tədbirə gələnlərə, habelə "Parlamentskaya qazeta"nın redaksiyasına təşəkkürünü bildirib: "Azərbaycanda indi də Rusiya ilə tarixi əlaqələr hiss olunur. Heydər Əliyev hər zaman deyib ki, bizim keyfiyyətimiz ortaq tariximizdir. Bu gün azərbaycanlı gənclər Rusiyaya təhsil almağa gəlir. Fikrimcə, Rusiya təhsili dünyada ən yaxşısıdır. RAGT sədri Leyla Əliyeva təşkilat qarşısında azərbaycanlı gənclərin Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasını tapşırıq kimi qoyub. İkinci tapşırıq isə Azərbaycan və Rusiyanın gənclər potensialını yaratmaqdır. Bununla biz qarşılıqlı əlaqələrimizin möhkəmlənməsinə dəstək veririk". Rusiya Dövlət Dumasının millətlər üzrə komitəsinin sədr müavini Mixail Starşinov tədbirin Azərbaycanın tarixi və Heydər Əliyev şəxsiyyəti ilə yaxından tanış olmağa imkan yaratdığını söyləyib: "Heydər Əliyevin siyasi çəkisi bizim qarşılıqlı əlaqələrimizə təsir edib. Bu əlaqələr hər zaman möhkəm olub". Moskva meriyasının milli siyasət İdarəsinin sədr müavini Sergey Veçkilyov isə çıxışında Heydər Əliyevin onun üçün hər zaman nümunə olduğunu söyləyib: "O, çox məqsədyönlü insan olub. Hər bir xalqın belə şəxsiyyəti olmur. Bu cəhətdən Azərbaycan xalqının bəxti gətirib. Hamımız bilir ki, Heydər Əliyev Azərbaycanın inkişafı üçün çox işlər görüb. O, əlindən gələni edib ki, ölkədə sülh bərqərar olsun. İqtisadiyyat sahəsində ölkəni qabaqcıl mövqeyə gətirib. Azərbaycan xalqının belə liderinin olması böyük xoşbəxtlikdir. Azərbaycan indi də bu istiqamət üzrə hərəkət edir". Tədbirdə çıxış edən Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov səfir Polad Bülbüloğlu adından "Parlamentskaya qazeta"ya və RAGT-yə təşəkkürünü bildirib: "Bu çox böyük işdir. RAGT azərbaycanlı gənclərin Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya olunmasına dəstək verir. Heydər Əliyev hər zaman gənclərin formalaşmasına və tərbiyəsinə xüsusi əhəmiyyət verib. Bu gün bu dəstək prezident İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir". Diplomat bildirib ki, Rusiya və Azərbaycan xalqlarının münasibətləri hər zaman Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olub: "O, Rusiya - Azərbaycan münasibətlərinin əsasını qoyub. Heydər Əliyev müasir Azərbaycanın memarıdır. Əgər o, olmasaydı, ölkə bu gün belə cəlbədicə olmazdı". Tədbir çərçivəsində Heydər Əliyev haqqında sənədli çəkilişlərdən kadrlar və fotosərgi nümayiş olunub. Moskvadakı "Bakı" kinoteatrında, "Xarici dilli ən yaxşı film" kateqoriyasında Oskar mükafatına namizədliyi irəli sürülən "Çölçü" Azərbaycan filmi nümayiş olunub. ÜAK-ın xəbərinə görə, nümayişin təşkilatçısı Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) dəstəyilə "AZE project" azərbaycanlı gənclər hərəkatı olub. Filmin nümayişində azərbaycanlı gənclərin nümayəndələri, Rusiyanın ictimai təşkilatları və ÜAK nümayəndələri iştirak ediblər. Rejissor Şamil Əliyevin çəkdiyi "Çölçü" filmi gənc insanın çöllükdə keçirdiyi həyatdan bəhs edir. Bu gənc böyük şəhərlərdən uzaqda, çöllükdə həyat sürür. Atasının təlqin etdiyi müdrik fikirlər sayəsində bu gənc sürdüüyü həyat tərzini tam razıdır. Lakin atasının vəfatından sonra əsərin qəhrəmanının həyatında dəyişikliklər baş verir. Bu dəyişikliklər bir qızın qəsəbədən köçməsindən sonra başlayır. Onunla tanışlıq qəhrəmanın həyatının yeni səhifəsi olur. Bildirək ki, yaxın keçmişdə çəkilməsinə baxmayaraq, "Çölçü" artıq altı beynəlxalq festivalda iştirak edib. Film Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin sifarişilə "Azərbaycanfilm" kinostudiyasında tanınmış mədəniyyət xadimi Vidadi Həsənovun ssenarisi

əsasında çəkilib. ÜAK "AZE project" Azərbaycanlı gənclər hərəkatı ilə birgə gələcəkdə də Moskva və digər şəhərlərdə Azərbaycan filimlərinin nümayişini təşkil edəcək. Moskvada dünyaca tanınmış futbol hakimi Tofiq Bəhramovun adına həsr olunmuş futzal turniri keçirilib. ÜAK xəbər verir ki, paytaxtın "Dinamo" idman sarayında keçirilən turnir Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi, Moskva meriyasının regionlararası əməkdaşlıq Departamenti Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyi, Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən təşkil olunub. Tanınmış futbol hakimi Tofiq Bəhramovun adını daşıyan futzal turnirində 8 komanda iştirak edib. Onlar arasında "MQİMO (Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr Universiteti), "AMOR" (Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı), "Qarabağ", Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin komandası, və Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin komandası olublar. Turniri izləməyə gələnlər arasında Moskvada yaşayan azərbaycanlı veteran futbolçular, AFFA-nın nümayəndələri, əfsanəvi reperi Tofiq Bəhramovun nəvəsi Tofiq Bəhramov da olub. Turnirin açılış mərasimində çıxış edən Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru, Moskva Vəkillər Kollegiyasının sədr müavini İlqar Hacıyev keçilən turnirin əhəmiyyətindən danışib. Onun sözlərinə görə, Rusiya paytaxtında əfsanəvi azərbaycanlı futbol hakimi Tofiq Bəhramov adına turnirin keçirilməsi iki ölkənin idman cəmiyyəti üçün çox əlamətdar hadisədir: "Biz bu turniri təşkil etməklə, Moskva hökuməti ilə münasibətlərimizi daha da yaxınlaşdırırıq. Ən əsası odur ki, artıq bu turnirin hər il keçirilməsi ilə bağlı razılıq əldə etmişik. Turnirin qaliblərini isə Azərbaycana bir həftəlik tur-səyahət gözləyir". Final oyunu Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin komandası ilə "Qarabağ" komandası arasında baş tutub. Gərgin keçən görüşdə "Qarabağ" 2:1 hesabı ilə qalib gəlib. İkinci yeri Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin komandası, üçüncü yeri isə Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr Universitetinin "MQİMO" komandası tutub. Turnirin bağlanış mərasimində çıxış edən Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu bildirib ki, gələn ildən Tofiq Bəhramovun xatirəsinə həsr olunan futzal turniri MDB ölkələri səviyyəsində keçiriləcək: "Moskva meriyasının Regionlararası Əməkdaşlıq Departamenti ilə razılığa gəlmişik ki, gələn ildən bu turniri beynəlxalq səviyyədə edək. MDB Humanitar Əməkdaşlıq Fondu sədri kimi bu ideyanın gerçəkləşməsinə söz göstərəcəm". Moskva meriyasının nümayəndəsi, regionlararası Əməkdaşlıq departamentinin rəhbəri Yuri Artyux turnirdə iştirak edən komandaları təbrik edərək bildirib ki, bu turnir iki xalq arasında əlaqələrin dostcasına olduğunu göstərir: "Ümid edirəm ki, əfsanəvi Tofiq Bəhramov adına turnir müntəzəm keçiriləcək". Bir zamanlar oyunlarının maraqla izləndiyi və hər biri futbol şöhrəti qazanmış Bəxtiyar Qulamov, Yuriy Kuznetsov, Anatoliy Bişovets, Andrey Kançelskis və onlarla adlı-sanlı futbol veteranı bu dəfə eyni maraqla nəzərlərini yaşıl meydana yönəldiblər. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi, Moskva meriyası və Azərbaycan Səfirliyi turnirin paytaxt səviyyəli idman hadisəsi olması üçün əlindən gələni edib. Sonda turnirin qalibi olan "Qarabağ" komandasının futbolçularına "Tofiq Bəhramov kuboku" təqdim olunub.

Paralel.-2015.-30 may-1 iyun.-№ 94.-S.10.

Rusiyada Azərbaycanı təmsil edən güclü diaspora təşkilatları var

Moskvada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Gənclər Birliyi soydaşlarımızın problemlərinin həlli ilə məşğuldur

Rusiyanın Amur vilayətinin Blaqovşensk şəhərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu həmin şəhərdə ermənilərin qondarma "soyqırım"larına abidə qoymaq istəyinə qarşı kampaniya aparırlar. Həmin şəhərdə fəaliyyət göstərən "Araz" Milli-Mədəni Cəmiyyətinin rəhbəri Məhəmməd Əsgərov bildirib ki, Blaqovşenskdə yaşayan ermənilər bir neçə ildir ki, qondarma "soyqırım"larına abidə qoymağa çalışırlar. M. Əsgərov deyib ki, ermənilər qondarma "erməni soyqırımı"nın 100 illiyinə qədər abidəni tikmək üçün şəhər rəhbərliyinə müraciət ediblər: "Bu məsələni eşidəndən sonra mən şəhər rəhbərliyinə bildirdim ki, belə bir şey ola bilməz, bu tərribatdır. Onlara bunun Türkiyəyə qarşı tərribat olduğunu bildirdim. Həmçinin onların diqqətinə çatdırdım ki, 23 il bundan əvvəl ermənilər Xocalıda azərbaycanlılara qarşı soyqırım törədiblər. Lazımdırsa, elə gəlin bu soyqırına abidə qoysaq, niyə 100 il bundan qabaq uydurma "soyqırım"a abidə qoyuruq? Belə deyəndən sonra onlar razılaşıdılar, dedilər ki, ermənilərə abidə qoymağa icazə verilməyəcək". O bildirib ki, sonradan ermənilər yenə abidə ucaltmağa cəhd ediblər: "Bunu eşidəndən sonra yenə şəhər rəhbərliyinin yanına getdim və məsələyə aydınlıq gətirilməsini istədim. Şəhər rəhbərliyi isə bildirdi ki, ermənilərin tikinti apardığı ərazi Rus Pravoslav kilsəsinin ərazisidir və həmin kilsə şəhər hakimiyyətinə tabe olmadığı üçün tikintiyə müdaxilə etmək imkanları yoxdur. Mən isə bildirdim ki, bu belə olmaz. Mənim şəxsi torpaq sahəm var, onda mən də orada Xocalı soyqırımına abidə ucaldacağam. Şəhər rəhbərliyindən məsələni həll edəcəklərini bildirdilər". M. Əsgərov məsələ ilə bağlı Rusiyada müxtəlif instansiyalara, Türkiyənin və Azərbaycanın Moskvadakı səfirliklərinə müraciət etdiyini, o cümlədən Azərbaycanda bir sıra dövlət və hökumət rəsmiləri ilə görüşdüyünü bildirib. O, qeyd edib ki, məsələ ilə bağlı dövlət tərəfindən lazımi tədbirlərin görülməsi istiqamətində işin aparılacağı bildirilib. Cəmiyyət rəhbərinin sözlərinə görə, əgər Rus Pravoslav kilsəsi bu müraciətlərə məhəl qoymayıb ermənilərin abidə tikməsinə icazə versə, Azərbaycan diaspor nümayəndələri həmin şəhərdə buna etiraz olaraq mitinqlər keçirməyə başlayacaq: "Nəyin bahasına olursa-olsun, ermənilərin qondarma "soyqırım"a abidə qoymalarına imkan verməyəcəyik" Azərbaycanın haqq işinin dünyaya çatdırılmasında, xaricdəki soydaşlarımızın təşkilatlanmasında diaspora işinin əhəmiyyəti son dərəcədə böyükdür. Rusiyada yaşayan və işləyən soydaşlarımızın təşkilatlanması da mühüm məsələlərdəndir. Rusiyada aktiv diaspora fəaliyyəti ilə məşğul olan təşkilatlardan biri də Yaroslavlda fəaliyyət göstərən Azərbaycan milli-mədəni muxtariyyətidir.

Bu təşkilatın əsası 1996-cı ildə qoyulub, 1998-ci ildən isə demək olar ki, Azərbaycanın ilk diaspora təşkilatı kimi fəaliyyətə başlayıb. Yarandığı gündən soydaşlarımıza, xüsusilə Azərbaycandan Rusiyaya miqrasiya edən vətəndaşlarımıza himayəsini əsirgəmir. Yaroslavlda diaspora işində gənclərimizin yaxından iştirak etməsi onlara göstərilən diqqət və qayğının artmasının nəticəsidir. Azərbaycan gəncinin təhsil, idman və

müxtəlif sahələrdə aktiv fəaliyyəti bu gün çox önəmlidir. Sevindirici haldir ki, bu gün gənclərimiz idmanımızı, mədəniyyətimizi, təhsilimizi və ümumilikdə gənclər siyasətimizi layiqli şəkildə təmsil edir və günü gündən irəliyə aparırlar. Yaroslavda diaspora işində gənclərimiz aparıcı rol oynayaraq, gələcəyimizin etibarlı əllərdə olduğunu sübut ediblər. Yaroslavl regional qeyri-hökumət təşkilatı - Azərbaycan milli-mədəni müxtariyyəti bütün milli bayramlarımızı çox yüksək səviyyədə qeyd edir, bacardığı qədər dövlətimizi vacib sahələrdə təmsil edirlər. Məsələn, Yaroslavl regional Azərbaycan milli-mədəni müxtariyyətinin incəsənət kollektivi, rəqs qrupu, mini futbol komandası və digər idman komandaları var. Bütün bu kimi işlərin təşkili və saxlanması böyük xərclər tələb edir. Lakin bir şeyi unutmayaq lazım deyil ki, QHT qeyri-kommersiya təşkilatıdır və burada əsas məqsəd vətəndaş cəmiyyətinin inkişafına nail olmaqdan ibarətdir. Təşkilat bu istiqamətdə fəaliyyəti ilə birbaşa dövlətə, milli maraqlara xidmət etməlidir və edir. Bu işlərin daha da səmərəli olması üçün Azərbaycan dövləti də müəyyən qədər öz dəstəyini əsirgəməməlidir. Hələ 2011-ci ilin dekabr ayında möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının ad günü ərəfəsində, Yaroslavl şəhərində Yaroslavl regional Azərbaycan milli-mədəni müxtariyyəti 700 kv.m-lik bir sahədə dünyada analoqu olmayan Azərbaycan milli mədəni mərkəzi yaradıb. Hansı ki, milli mədəni mərkəzin tərkibində ulu öndərimizin xatirəsinə muzey, axşam məktəbi, kitabxana, din otağı, milli çay evi, iclas zalı fəaliyyət göstərir. 2013-cü ildə Yaroslavl regional qeyri-hökumət təşkilatı olan Azərbaycan milli-mədəni müxtariyyəti yaranmasının 15 illik yubileyini qeyd edib. Moskvada, Rusiya paytaxtının ən iri kinoteatrlarından birində "Qanlı Yanvar" filminin təqdimatı baş tutub. Vahid Mustafayevin filmi hər bir azərbaycanlı üçün çox əziz adı olan "Bakı" kinoteatrında təqdim edilib. Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə keçirilən filmin Moskva premyerasında aralarında jurnalistlər, kinoşünasların da olduğu minə yaxın tamaşaçı olub. Onların çoxu Vahid Mustafayevi 2013-cü ildə Moskvada nümayiş etdirilən "Xoca" filmindən tanıyırlar.

Xalqın azadlıq mübarizəsindən bəhs edən film izləyicilərin çox xoşuna gəlib. Mərasimə qatılanlar arasında Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri, görkəmli musiqiçi Polad Bülbüloğlu da olub. Azərbaycanın ictimai xadimləri, sənət adamları və diaspora fəalları filmə bağlı ürək sözlərini bildiriblər. O, qeyd edib ki, ümummillî lider Heydər Əliyevin 90-cı ildə səfirlik binasına gəlib bu faciəyə münasibətini bildirməsi də filmə əksini tapıb. "Filmin yaradıcı kollektivinə təşəkkür etmək istəyirəm",- deyə görkəmli musiqiçi, bəstəkar və ifaçı, səfir bildirib. Tanınmış türkoloq, Moskva Dövlət Linqvistika Universitetinin professor, Moskvada fəaliyyət göstərən "Ocaq" cəmiyyətinin sədri Tofiq Məlikli isə filmin tərbiyəvi əhəmiyyətindən danışdı: "Mən ümid edirəm ki, gənc nəsil dəfələrlə bu filmə baxacaq. Film məktəblərdə, institutlarda, telekanallarda nümayiş etdiriləcək. Çünki tarixi yaddaşı silinən xalqın gələcəyi yoxdur. Biz tarixi yaddaşımızı yaşatmalıyıq". Rusiyadakı Azərbaycan diasporasının fəlları da filmə görə təşəkkür ediblər. "Vahid müəllimə rusiyalı gənclər olaraq təşəkkürlərimizi bildiririk ki, belə bir film ərəsəyə gətirib. Bu film bizdən sonrakı gənclərə, bizlərə Azərbaycanı sevməyi öyrədir, Vətən uğrunda ölməyi öyrədir. Vətən uğrunda ölən varsa vətəndir",- deyə diaspora fəalı Toğrul Allahverdiyev vurğulayıb. Diaspora fəalı Nəsim Nəbioğlu isə filmin Rusiyada yaşayan gənclər üçün çox önəmli olduğunu vurğulayır: "Bu film gənclərimiz üçün çox önəmlidir. Onlar bilməlidirlər ki, azadlığı yuxarıdan tapşırıqla əldə etmək olmaz. Bunun üçün can vermək lazımdır". Diaspora fəalı Elçin Cəlalov isə heyrətini gizlədə bilmir:

"Vallah, dəhşətdir. Bu filmə baxdıqca hər şey gözümdə yenidən canlandı. Tankların onları necə əzdiyi hələ də yadımdadır. Allah hamsına rəhmət eləsin!". Filmin rejissoru Vahid Mustafayev isə filmin Moskvada nümayiş edilməsinin ayrı bir önəmi olduğunu deyir. "Müstəqillik uğrunda bütün ölkələr savaşıblar və şəhid veriblər. Rusiyada bu filmin nümayişi çox böyük bir məna daşıyır. Çünki Rusiya özü də 90-ci illərin əvvəllərində Azərbaycandan sonra müstəqillik qazanıb və sovet imperiyasından azad olub. Ona görə də mən Azərbaycan, Rusiya və bütün dünyada azadlıq, müstəqillik uğrunda vuruşan, həyatlarını qurban verən şəhidlərə Allahdan rəhmət diləyirəm",- deyər rejissor vurğulayıb. Səxavət Əzimov Bakıda anadan olub. Uşaq yaşlarında ailəsi ilə birlikdə Rusiyaya köçən Səxavət 2005-ci ildə Moskvadakı 1035 nömrəli orta məktəbi bitirib.

Elə həmin il Moskva Dövlət Açıq Universitetinə qəbul olan həmyerlimiz 2010-cu ildə adıçəkılən təhsil ocağını əla qiymətlərlə bitirərək, hüquqşünas ixtisasına yiyələnib. S. Əzimov bir neçə ildir ki, Rusiya Dövlət Dumasında çalışır. S. Əzimov hazırda Moskvada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Gənclər Birliyinə rəhbərlik edir. Üç il əvvəl yaranan bu təşkilat Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın problemlərinin həlli ilə məşğuldur. Müsahibimiz deyir ki, Azərbaycanda olduğu kimi, Rusiyada da soydaşlarımız işsizlik problemindən əziyyət çəkirlər: "Rusiyanın müxtəlif universitetlərində xeyli sayda azərbaycanlı gənc təhsil alır. Amma Rusiya vətəndaşı olmadıqları üçün universiteti bitirdikdən sonra onların öz ixtisaslarına uyğun iş tapmaları bir qədər çətin olur. Rusiya vətəndaşı olan azərbaycanlıların isə belə problemi yoxdur. Onlar asanlıqla öz ixtisaslarına uyğun iş tapa bilirlər. Rusiyada, xüsusilə Moskvada yaşayan soydaşlarımızın problemlərini həmişə diqqət mərkəzində saxlayır, onlara hüquqi yardım göstəririk. Soydaşlarımızın Rusiyada müvəqqəti qeydiyyatda düşməsi, yaxud vətəndaşlıq almaları üçün onlara yardım edir, lazımi sənədləri toplamalarına köməklik göstəririk". Həmsöhbətimiz deyir ki, rəhbərlik etdiyi təşkilat Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə, eləcə də digər rəsmi qurumlarla sıx əməkdaşlıq edir. S. Əzimov Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan lobbisinin zəif olması ilə bağlı iddiaları qəbul etmir. Müsahibimiz bildirir ki, Rusiyada Azərbaycanı təmsil edən güclü diaspora təşkilatları var. Üstəlik, Azərbaycan dövləti özü də bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının qorunmasında maraqlıdır: "Rusiyada milliyyətçə azərbaycanlı olan çox nüfuzlu iş adamları var. Azərbaycanın dövlət və milli bayramları Rusiyanın ayrı-ayrı vilayətlərində yüksək səviyyədə qeyd olunur. Azərbaycanın tanınmış mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin iştirakı ilə tez-tez konsert proqramları təşkil edirik. Bununla paralel olaraq, rayonlarımızın işğalı ərəfəsində həm Moskvada, həm də Rusiyanın digər böyük şəhərlərində anım tədbirləri keçiririk. Erməni işğalı ilə bağlı bir neçə videoçarx hazırlamışıq. Bu tədbirlər sayəsində Moskvada yetişən gənc nəsil Azərbaycanı, Qarabağı tanıyır".

Paralel.-2015.-3 iyun.-№ 96.-S.10.

Azərbaycan diaspor təşkilatlarının beynəlxalq nüfuzu və fəallığı artır

Danimarkada "Erməni soyqırımı" abidəsinin ucaldılmasının qarşısı alınmış

Artıq hamıya məlumdur ki, dünyanın hər yerində fəaliyyət göstərən erməni təşkilatları zaman-zaman fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin, şəhərlərin ərazilərindən qondarma erməni soyqırımına abidə ucaltmağa cəhdlər edirlər. Həmən "soyqırımı"nın 100 illiyi ərəfəsində isə daha da fəallaşblar. bir müddət əvvəl isə Danimarkanın paytaxtı Kopenhagendə belə bir cəhddə bulunublar və bu cəhdin qarşısı alınmış. Danimarkadakı Azərbaycan və Türk diasporunun bu barədə məlumat əldə etdikdən sonra abidənin qoyulmasına qarşı başladığı etiraz tədbirləri öz nəticəsini vermiş. Danimarka Vətən Cəmiyyəti, Skandinaviya Türk Federasiyası, həmçinin Türkiyənin Danimarkadakı səfiri Mehmet Dönməzin birgə fəaliyyəti nəticəsində yerli ictimaiyyət qondarma erməni soyqırımı barədə geniş məlumatlandırılmış. Azərbaycan və Türk diasporu adından Danimarka Parlamentinə, Kopenhagen Bələdiyyəsinə etiraz məktubları göndərilib, erməni diasporunun abidə qoyulması planlarına qarşı mitinq keçirmək üçün yerli polis orqanlarına icazə üçün müraciət edilib. Türk və Azərbaycan icmalarının narahatlığı yerli mediada da geniş işıqlandırılmış.

Azərbaycan və Türk diasporunun etiraz tədbirlərindən sonra Kopenhagendə "erməni soyqırımı" abidəsinin qoyulması ilə bağlı işlər dayandırılmış. Qeyd edək ki, Amerikadakı erməni diasporunun maliyyəsi ilə ucaldılması nəzərdə tutulan abidənin ermənilərin soyqırımı iddialarının 100-cü ildönümü ilə əlaqədar olaraq may ayında qoyulması planlaşdırılmışdı. Norveçdə Azərbaycan etno-caz konserti keçirilib Norveçin paytaxtı Oslo şəhərində əməkdar artist Mircavad Cəfərovun rəhbərlik etdiyi "Cəngi" caz qrupunun konserti təşkil edilib. Norveç Azərbaycanlıları Gənclər Təşkilatı (NAYO) və Oslo Azərbaycan Evinin təşkilatçılığı ilə Norveçin tanınmış Stovner kilsəsində gerçəkləşdirilən və üç gün davam edən etno-caz konsertində "Cəngi" qrupu tamaşaçılara maraqlı musiqi proqramı təqdim edib. Qrupun üzvləri Arzu Həsənlinin (vokal), Mircavid Cəfərovun (tar), Vasif Hüseynzadənin (piano), İsgəndər Ələsgərovun (zərb alətləri), Tural Qasımlının (piano) və Mircavad Cəfərovun (ud) rəngarəng ifaları maraqla qarşılanmış. Konsertdə Azərbaycan Evinin musiqi bölməsinin rəhbəri, pianoçu Arzu Əliyevanın norveçli tələbəsi Edvin Knutsen pianoda "Cəngi" qrupunun üzvləri ilə birlikdə caz musiqisi ifa edib. Oslo Meriyasının deputatı Gülay Kutal konsertdə çıxış edərək bildirib ki, belə layihələr Oslonun mədəni həyatını zənginləşdirməklə yanaşı, müxtəlif xalqlar arasında mədəni və dostluq əlaqələrinin güclənməsinə öz töhfəsini verir.

Etno-caz layihəsinin musiqimizi Avropada təbliğ etmək üçün maraqlı bir seçim olduğunu deyən Azərbaycan Evinin sədri Ramil Əliyev qeyd edib ki, bu cür proqramlar eyni zamanda azərbaycanlıların qədim və zəngin mədəni irsə malik olduğunu sübut edir. Diaspor rəhbəri gələcəkdə də Norveçdə Azərbaycan cazmenlərinin konsertini təşkil edəcəklərini deyib. Qeyd edək ki, layihə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Gənclər Fondu və Norveç Gənclər Təşkilatı Milli Şurasının dəstəyi ilə həyata keçirilib. İki azərbaycanlı "Qızıl alma" mükafatına layiq görülüb Türk Asiya Strateji Araşdırmalar Mərkəzi (TASAM)

tərəfindən təşkil edilən IV Dünya Türk Forumu çərçivəsində "Qızıl alma" ("Kızıl elma") mükafatının təqdimatı baş tutub. Doqquz nominasiya üzrə ikinci dəfə təqdim edilən mükafatın "sənət" kateqoriyası üzrə laureatları Azərbaycandan müğənni Azərin və Qazaxıstandan musiqiçi, bəstəkar, qopuz ifaçısı Arslanbek Sultanbekov olub. Onlar türk dünyasının mədəniyyətinə verdiyi töhfələrə görə bu mükafata layiq görülüblər. Mükafatın elm kateqoriyası üzrə isə yenə Azərbaycandan Bakı Dövlət Universitetinin "Türk xalqları ədəbiyyatı" kafedrasının müdiri Ramiz Əsgər layiq görülüb. Bu nominasiya üzrə eyni vaxtda daha beş nəfər - Qazaxıstandan Temirxan Tebegenov, Qırğızıstandan Gülzara Cumakunova, Özbəkistandan Zöhrəddin İsaməddinov, Türkmənistandan Berdi Sarıyev görkəmli qırğız mütəfəkkiri Toktoqulun "Şeirə, nəğməyə çevrilən ömür" kitabının Azərbaycan, qazax, türk, özbək, türkmən dillərinə tərcümə etdikləri üçün layiq görülüblər. Xatırladaq ki, "Qızıl alma" mükafatı 2013-cü ildə İstanbulda keçirilən II Dünya Türk Forumunda TASAM tərəfindən təsis edilib. Mükafat türk dünyasının iqtisadiyyat, mədəniyyət, incəsənət, elm, texnologiya, diplomatiya və digər sahələrinə töhfə verən şəxslərə təqdim edilir. Finlandiyadakı Azərbaycan icması Respublika Gününü qeyd edib Finlandiya Azərbaycan Assosiasiyasının (FAA) təşkilatçılığı ilə 28 May - Respublika Günü Helsinkidə qeyd edilib. "Caisa" Mədəniyyət Mərkəzində baş tutan bayram tədbirində Azərbaycan diasporunun təmsilçiləri ilə yanaşı, Türkiyə Respublikasının Finlandiyadakı səfiri Adnan Başağ və səfirliyin əməkdaşları, Finlandiyada fəaliyyət göstərən türk, çex, rus, ingilis, tatar və digər xalqların diaspor təşkilatlarının nümayəndələri, fin ictimaiyyətinin üzvləri iştirak edib. Cümhuriyyətin növbəti ildönümü Azərbaycan himninin sədaları ilə başlayıb, daha sonra Azərbaycanlı Qadınlar Cəmiyyətinin sədri Arzu Oqtay qonaqları salamlayıb və Azərbaycan Demokratik Respublikasının (ADR) yaranma tarixi haqda iştirakçılara məlumat verib.

Diaspor rəhbəri ADR-in müsəlman şərqində ilk parlamentli respublika, türk və islam dünyasında ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət olduğunu vurğulayıb. ADR-in keçdiyi iki illik şərəfli tarix barədə qısa məlumatdan sonra A. Oqtay Azərbaycanın 70 il sonra yenidən öz müstəqilliyini bərpa etdiyini iştirakçıların diqqətinə çatdırıb və bugünkü müstəqil Azərbaycan Respublikasının inkişafından danışib. "Hər bir azərbaycanlı harada yaşamağından asılı olmayaraq öz kimliyinə sahib çıxmalı, vətəninə sevməli və sevdirməyi bacarmalıdır"- Arzu Oqtay çıxışını bu sözlərlə yekunlaşdırıb. Yeniyetmə Gənclər Təşkilatının hazırladığı Azərbaycanın son 97 il ərzində keçdiyi yola həsr olunmuş sənədli film tədbir iştirakçılarının böyük marağına səbəb olub. Tədbir çərçivəsində Azərbaycan tarixini əks etdirən kitab, jurnal və broşürlərdən ibarət sərgi qonaqların ixtiyarına verilib. Rusiyada Heydər Əliyevin adını daşıyan orta məktəbdə ümummilli liderin xatirə lövhəsinin açılışı olub Rusiya Federasiyasının Ulyanovsk şəhərində Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyevin adını daşıyan 78 saylı məktəbdə ulu öndərin xatirə lövhəsinin açılışı ilə bağlı təntənəli mərasim keçirilib. Tədbirdə Ulyanovsk şəhərinin rəhbərliyi və Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) Ulyanovsk regional bölməsinin nümayəndələri iştirak edib. Mərasimdə çıxış edən Ulyanovsk vilayətinin Milli siyasət departamentinin rəhbəri, Ulyanovsk Qubernatoru Sergey Mironov məktəbə Heydər Əliyevin adının verilməsini təqdirəlayiq hal adlandırıb və bu münasibətlə ÜAK-ın yerli nümayəndəliyinin üzvlərini və 78 saylı məktəbin kollektivini təbrik edib. Şəhər qubernatoru bildirib ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin adının bu məktəbə verilməsi dövlətlərarası münasibətlərin inkişafına öz töhfəsini verəcək. ÜAK-ın Ulyanovsk regional bölməsinin

rəhbəri İslam Hüseynov isə müəllim və şagirdləri təbrik etdikdən sonra ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin inkişafı üçün göstərdiyi xidmətlərdən bəhs edib. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1977-ci ildə Ulyanovskda Nəriman Nərimanovun heykəlinin açılışında iştirakını, 1983-cü ildə isə Ulyanovskda baş vermiş qatar qəzasını araşdıran komissiyaya məhz ulu öndərin rəhbərlik etdiyini xatırladan diaspor rəhbəri iki ölkə arasında mövcud olmuş dostluq münasibətlərinin bu gün də uğurla inkişaf etdiyini vurğulayıb.

İslam Hüseynov 2010-cu ildə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Ulyanovskun bir sıra abidələrində rekonstruksiya işlərinin aparılmasını bu münasibətlərin göstəricisi olduğunu qeyd edib. 78 nömrəli məktəbin direktoru Gennadi Çarev bildirib ki, təhsil ocağına Azərbaycan xalqının milli lideri Heydər Əliyevin adının verilməsi onlar üçün böyük şərəfdir və bu hadisə məktəbin müəllim, şagird heyətini daha məsuliyyətli olmağa ilhamlandıracaq. Çıxışlardan sonra şagirdlər Azərbaycan haqda şeirlər səsləndirib, Azərbaycan milli rəqslərini ifa ediblər. Sonda ulu öndər Heydər Əliyevin adının əks olunduğu lövhənin açılışı olub və lövhənin önünə tər çiçəklər düzülüb. Bakı 2015 oyunlarının Almaniyanın Yena şəhərində təqdimat keçirilib Türingiya Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası Almaniyanın Yena şəhərində "Azərbaycan - Odlar Yurdu" adlı tanıtım aksiyası təşkil edib. Yena şəhərinin beynəlxalq mədəniyyət mərkəzində baş tutan tədbirdə 100-dən artıq yerli və xarici tələbələr, eləcə də şəhər sakini iştirak edib. Assosiasiyanın fəalları tərəfindən hazırlanan təqdimatda ölkəmizin tarixi, coğrafiyası, mədəniyyəti, Azərbaycanın qədim və zəngin musiqi irsi haqqında geniş məlumat verilib. Təqdimatda iyunun 12-də Bakıda start götürəcək Birinci Avropa Oyunlarına geniş yer ayrılıb.

Tədbirdə Azərbaycanda Avropa Oyunlarına dair aparılan hazırlıq işlərini və indiki vəziyyəti əks etdirən videoçarx nümayiş etdirilib. Türingiya Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyasının təşəbbüsü ilə azərbaycanlı, alman və digər ölkələrdən olan bir qrup gənc tədbirə üzərində Bakı 2015 I Avropa Oyunlarının loqosu əks olunmuş köynəklərdə qatılıb. Sonda tədbirə qatılanlar ölkəmizə həsr olunmuş stendlə tanış olub və Azərbaycan mətbəxinin ləziz təamlarından dadmaq imkanı əldə ediblər. Varşavada, Yuzef Pilsudski adına İdman Akademiyasında da Bakı-2015 İlk Avropa Oyunlarına həsr olunmuş tədbir keçirilib. Azərbaycanın Polşadakı səfirliyindən verilən məlumata görə, tədbirdə Akademiyanın rektoru professor Andjey Mastalej, eləcə də təhsil ocağının müəllim və tələbə heyəti iştirak edib. Səfir Həsən Həsənov ölkədə müasir üslubda tikilən Bakı Olimpiya Stadionu, Su İdmanı Sarayı və digər müasir idman qurğularının artıq atletləri qəbul etməyə hazır olduğunu diqqətə çatdırıb. Səfir ilk Avropa Oyunlarının xalqlar arasında qardaşlığın və beynəlxalq dostluğun gücləndirilməsi baxımından çox faydalı olacağına əminliyini bildirib. Tədbirdə birinci Avropa Oyunları ilə bağlı polyak dilində hazırlanmış açıqcalar, Azərbaycan-polyak dillərində danışmaq kitabçaları paylanıb, videoçarxlar nümayiş etdirilib. Sonra birinci Avropa Oyunlarına həsr edilən sərginin açılışı olub və Azərbaycan mətbəxinin ləziz nümunələrinin təqdim olunduğu ziyafət verilib.

Paralel.-2015.-5 iyun.-№ 98.-S.10.

Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı bütün Rusiyanı əhatə edir

Rusiyada yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarının bu ölkənin aparıcı ali məktəblərinə daxil olmaları üçün nadir imkan yaradıb

Moskvada, M.İ. Rudomino adına Ümumrusiya Dövlət Xarici Ədəbiyyat Kitabxanasında yazıçı-publisist, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı Elmira Axundovanın "Heydər Əliyev: Şəxsiyyət və Zaman" roman-tədqiqatının V və VI cildlərinin təqdimat mərasimi keçirilib. Çoxcildlik arxiv materialları və rəsmi sənədlər, Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin dostları, qohumları və məsləkdaşları ilə müəllifin yüzlərlə müsahibəsi əsasında yazılıb. Təqdimat mərasimi Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyi, Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyi və Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi tərəfindən təşkil edilib. Kitabxananın foyesində Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyi tərəfindən ümummillə liderə həsr edilmiş fotosərgi təşkil olunub. Çoxcildliyin müəllifi Elmira Axundova tədbiri Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dəstək Fondunun bu ilin mayında Heydər Əliyev haqqında ən yaxşı publisistik əsər üçün beynəlxalq müsabiqə təşkil etdiyini xatırladıb.

Gecədə həmin beynəlxalq müsabiqənin qaliblərinə - "Heydər Əliyev. İnsan-epoxa" məqaləsinin müəllifi Oleq Kuznetsova, "Öz ölkəsini xilas etmiş insan" məqaləsinin müəllifi Valeri Calaqoniyaya və "Qorxu bilməyən insan" məqaləsinin müəllifi Aleksandr Budberqə Heydər Əliyev haqqında ən yaxşı publisistik əsərə görə mükafatlar təqdim edilib. Tədbirdə Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri Polad Bülbüloğlu, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Konstantin Dolqov, Milli Məclisin deputatı Arif Rəhimzadə, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər Universitetinin professoru, 1990-cı illərin əvvəllərində Rusiyanın Azərbaycandakı səfirliyində işləmiş Stanislav Çernyavski, jurnalist Valeri Calaqoniya çıxış ediblər. Tədbirdə Milli Məclisin deputatları, Azərbaycanın Rusiyadakı Səfirliyinin, Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyinin, Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin, Rusiya Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin və Rusiya ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər. Heydər Əliyev adına orta məktəbdə son zəng mərasimi Həştərxan şəhərindəki Heydər Əliyev adına 11 nömrəli orta məktəbdə son zəng mərasimi keçirilib. Bu il məktəbdən 20 nəfər 11-ci sinif və 60 nəfər 9-cu sinif şagirdi məzun olur. Tədbirdə Həştərxan şəhər administrasiyasının rəhbəri Oleq Polumordvinov, Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının deputatı Leonid Oqul, Həştərxan şəhər administrasiyasının Elm və Təhsil İdarəsinin rəhbəri İnessa Qorina, Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi (ÜAK) Həştərxan regional bölməsinin sədri Ədalət Hüseynov, ÜAK Həştərxan regional bölməsi sədrinin müavini, "Narimanovski" çörək zavodunun baş direktoru İbrahim Mirişov, "Azərbaycan" milli-mədəni cəmiyyətinin sədri Vahid Rəhimov, ictimaiyyətin nümayəndələri, valideynlər, pedaqoji əmək veteranları, şagirdlər iştirak ediblər. Son zəng mərasimində çıxış edən O. Polumordvinov vurğulayıb ki, Heydər Əliyev adına orta məktəb Azərbaycan ilə Rusiya arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi və möhkəmləndirilməsinə yönəlik məhsuldar fəaliyyətin parlaq nümunəsidir.

O, şagirdlərə ali təhsil ocaqlarında da Heydər Əliyev adına məktəbin məzunu adını fəxrlə daşımağı arzulayıb. Daha sonra Ədalət Hüseynov təbrik nitqi ilə çıxış edib. O, məzunları Heydər Əliyev Fondu adından təbrik edib, onlara gələcəkdə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev kimi layiqli insan olmağı arzulayıb. Ə. Hüseynov, həmçinin Bakı şəhəri Nərimanov Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Abdin Fərzəliyevin məktəbin kollektivinə və şagirdlərə rəsmi təbrikini çatdırıb. Mərasimdən sonra 4-cü və 9-cu sinif şagirdləri müəllim və valideynlərlə birlikdə ulu öndər Heydər Əliyevin onun adını daşıyan parkdakı abidəsi önünə gül dəstələri qoyublar. Azərbaycan modelyeri beynəlxalq müsabiqədə uğur qazanıb Moskvada Rusiya paytaxtı hökumətinin, "Avrasiya qadınlar forumu" Etnomədəni ənənələrin qorunub saxlanılmasına dəstək regional ictimai təşkilatının və Moskva Millətlər Evinin təşkilatçılığı ilə "Etno-Erato" II Avrasiya yüksək milli geyim modası müsabiqəsi keçirilib. Seçim turu dekabrın 13-də Moskva Millətlər Evinə keçirilib, qaliblərin qala-konserti isə ertəsi gün Moskva Hökumətinin Böyük salonunda baş tutub. Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi (ÜAK) müsabiqənin əsas sponsorlarından biri olub. İlham pərisini xalq yaradıcılığında axtarmağa Rusiyanın və MDB ölkələrinin yüzədək modelyeri cəsarət edib. Modelyerlərin kolleksiyaları "Ən yaxşı slavyan geyimi", "Müasir geyimdə etnik motivlər", "Qafqaz xalqlarının ən yaxşı geyimi", "Ən yaxşı Şərq geyimi", "Fin-uqor xalqlarının ən yaxşı geyimi", "Şimal, Sibir və Uşaq Şərq xalqlarının ən yaxşı geyimi", "Etnik geyimə retro baxış" nominasiyalarında təqdim edilib. Qeyd edək ki, Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət Xadimi, tanınmış modelyer Fəxriyyə Xələfova və modelyer Orxan Sultan əvvəlki müsabiqənin iştirakçısı və mükafatçıları olublar. Builki dəb müsabiqəsində Azərbaycanı gənc və istedadlı modelyerlər Zümrüd Mirzəliyeva və Nərgiz İmanova təmsil ediblər. Zümrüdün kolleksiyası "Müasir geyimdə etnik motivlər" nominasiyasında ikinci yeri tutub. Mükafatı ÜAK-ın icraçı direktoru İlqar Hacıyev təqdim edib. Bakıda yaxşı tanınan modelyer Zümrüd Mirzəliyeva hesab edir ki, geyim milli mədəniyyəti hər hansı insana çatdırmağın ən asan elementidir. Zümrüdün canlandığı obrazlar çox maraqlıdır. Müəllif rəsmlərindən, milli geyim elementlərindən istifadə edən modelyer ölkəmizin tarixini və mədəniyyətini printlərdə təsvir edib. Onlar basma üsulu ilə hərf şəklində parçaya köçürülüb və tikmə naxışlar ilə bəzədilib. 10 paltardan ibarət kolleksiya tam şəkildə ölkəmizin adını daşıyır: "Azərbaycan". "Etno-Erato" II Avrasiya yüksək milli geyim modası müsabiqəsi artıq 15 ildir Moskva Hökumətinin dəstəyi ilə keçirilir. Layihə müxtəlif xalqların mədəniyyətlərinə inteqrasiyaya, etnomədəni dialoqun inkişafına dəstək məqsədi daşıyır. Prezident İlham Əliyev Məmmədbağır Əliyevi 60 illik yubileyi münasibətilə təbrik edib Prezident İlham Əliyev Rusiya Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, N.N. Bloxin adına Rusiya Onkoloji Elmi Mərkəzinin direktor müavini, Elmi-Tədqiqat Uşaq Onkologiya və Hematologiya İnstitutunun direktoru Məmmədbağır Cavad oğlu Əliyevi 60 illik yubileyi münasibətilə təbrik edib.

Dövlət başçısının təbrik məktubunda deyilir: "Hörmətli Məmmədbağır Cavad oğlu! Sizi, müasir təbabət sahəsində tanınmış alimlərdən birini 60 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edir, Sizə möhkəm cansağlığı, xoşbəxtlik və yeni-yeni uğurlar diləyirəm. Siz Azərbaycan üçün yüksək ixtisaslı tibbi kadrlar hazırlanmasına lazımi diqqət yetirmisiniz və yetirirsiniz. Yaradıldığı andan Sizin rəhbərlik etdiyiniz Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi Azərbaycan diasporunun nüfuzlu ictimai təşkilatlarından birinə çevrilməyə və Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin müxtəlif sahələrdə inkişafına layiqincə töhfə verməyə nail olub. Əminəm ki, Siz

bundan sonra da elmi və ictimai fəaliyyətinizi ahəngdar şəkildə əlaqələndirəcək, həm insanların sağlamlığının qorunması sahəsində uğurlar qazanacaq, həm də cəmiyyətdə tolerantlığın və qarşılıqlı anlaşmanın yüksək səviyyəsinin bərqərar olmasına kömək edəcəksiniz. Sizə ən xoş arzularımı bildirirəm." Bir neçə il əvvəl Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi Rusiyada yaşayan Azərbaycan vətəndaşları üçün bu ölkənin ali məktəblərinə qəbul imtahanları keçirib. İmtahandan əvvəl təntənəli yığıncaq keçirilib. Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin icraçı direktoru Eldar Quliyev tələbə və valideynlər qarşısında çıxış edərək bu imtahanın keçirilməsinin əhəmiyyətindən danışdı. Eldar Quliyev bildirib ki, Azərbaycan dövləti konqresin təşəbbüsünü dəstəkləyərək Rusiyada yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarının bu ölkənin aparıcı ali məktəblərinə daxil olmaları üçün nadir imkan yaradıb. Konqresin Təhsil və Humanitar Məsələlər üzrə Komitəsinin sədr müavini Xumar Əliyeva gəncləri salamlayaraq əlavə edib ki, indi keçirilən imtahan sayca səkkizincidir. O, xüsusi ilə vurğulayıb ki, bu ideya Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevə məxsusdur. Məhz Ulu Öndərin səyi nəticəsində Rusiya Hökuməti, Rusiya Federasiyasının Təhsil Nazirliyi və bu ölkənin bir sıra ali məktəbləri bizim tələbələrə güzəştli şərtlərlə yer ayırıb. Xumar Əliyeva artıq neçə ildir ki bu tədbirin Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin dəstəyi və köməyi ilə keçirildiyini əlavə edib. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyi adından çıxış edən Tamilla Əhmədova Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti və Fondun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın abituriyentlərə salamlarını və qəbul imtahanlarında uğur diləklərini çatdıraraq vurğulayıb ki, bu imtahanlar hər bir insanın həyatında çox mühüm addımdır.

Fondun nümayəndəsi bildirib ki, ölkə rəhbərliyi və Heydər Əliyev Fondu Azərbaycanda təhsilin inkişafına böyük diqqət yetirir. Tamilla Əhmədova Leyla Əliyevanın başçılıq etdiyi Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının fəaliyyəti barədə də qısa məlumat verərək bildirib ki bu günlərdə həmin qurum Sankt-Peterburqda özünün üçüncü illik konfransını keçirib. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin əməkdaşı Tamilla Əhmədova xüsusi olaraq qeyd edib ki, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı artıq təkcə Moskvanı və Sankt-Peterburqu deyil, bütün Rusiyanı əhatə edir. Azərbaycan Respublikası Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası aparatının rəhbəri Nərminə Bayramova və Ümumrusiya Azərbaycanlı Konqresinin Moskva regional bölməsinin sədri İlqar Hacıyev çıxış edərək abituriyentlərə uğurlar arzulayıblar. Nətiqələr Rusiyada yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarının bu ölkənin aparıcı ali məktəblərinə daxil olması üçün Azərbaycan dövləti tərəfindən nadir imkan yaradıldığını bildiriblər. Öz tarixi vətənlərinin hüdudlarından kənarında yaşayan vətəndaşlara göstərilən qayğı və diqqətə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkür ediblər. Qeyd edək ki, Rusiyada 190 azərbaycanlı tələbə təhsil alır. Bu il keçirilən imtahanlarda Rusiyanın Təhsil və Elm Nazirliyi ölkəmizə 42 yer ayırıb.

Paralel.-2015.-9 iyun.-№ 100.-S.10.

Azərbaycan diaspor təşkilatları I Avropa Oyunlarının geniş təbliğ olunması istiqamətində işlər görür

I Avropa Oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizin beynəlxalq aləmdə yüksək nüfuzə və etimada sahib olduğunu təsdiq edir

"Azərbaycanda keçirilən I Avropa Oyunları ölkəmizin tarixində mühüm hadisələrdən biri kimi yadda qalacaq. Bu, tarixi əhəmiyyətə malik bir tədbirdir və hesab edirik ki, bu oyunların Azərbaycanda təşkil olunması ölkəmizin beynəlxalq aləmdə yüksək nüfuzə və etimada sahib olduğunu bir daha təsdiq edir. Lakin təəssüf hissi ilə qeyd etməliyik ki, Avropa Oyunları ərəfəsində ölkəmizə və dövlətimizə qarşı qarayaxma kampaniyası getdikcə şiddətləndi və bütün diplomatik etiket normalarını aşan xarakter aldı". Bunu mətbuata açıqlamasında Azərbaycanın Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) sədri Nazim İbrahimov deyib.

Komitə sədri bildirib ki, Azərbaycanın əldə etdiyi uğurları həzm edə bilməyən bəzi siyasi dairələr erməni lobbisi və diasporunun təhriki ilə bu tarixi hadisənin əhəmiyyətini kiçiltmək, beləliklə də, Azərbaycan üçün yaranan çox geniş və əlverişli təbliğat imkanını məhdudlaşdırmaq üçün bütün səylərini səfərbər ediblər. O, Avropa Parlamentində baş verən son hadisələrin, İFEX kimi daim Azərbaycana qarşı qərəzli mövqe nümayiş etdirən təşkilatın yaydığı bəyanatın da bunun əyani sübutu olduğunu vurğulayıb: "Bu və buna bənzər digər açıqlamalar, bəyanatlar, kampaniyalar Azərbaycan xalqının, xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın dünyada ədalətin və obyektivliyin olduğuna dair şübhələrini daha da dərinləşdirir, ikili standartların mövcudluğunu bir daha təsdiq edir. Biz başa düşürük ki, Azərbaycanın müstəqillik tarixinin ən mühüm hadisələrindən biri olan I Avropa Oyunları bizim uğurlarımıza, nailiyyətlərimizə sevinməyən, Azərbaycan xalqını özünə dost hesab etməyən ayrı-ayrı təşkilatların, qrupların, siyasi dairələrin təqdirini qazana bilməz. Lakin bu qarayaxma kampaniyasına dünyada mədəniyyətlərarası dialoqu, xalqlar arasında dostluğu, sülhü, mədəni, sosial və iqtisadi inkişafı təbliğ etdiyini iddia edən təşkilatların qoşulması tamamilə anlaşılmazdır".

Komitə sədri diaspor təşkilatlarının Avropa Oyunları ilə bağlı müxtəlif ölkələrdə təqdimatlar təşkil etdiyini, təbliğat xarakterli tədbirlər keçirdiyini söyləyib. O, xaricdə yaşayan azərbaycanlılara müraciət edərək Azərbaycana qarşı aparılan kampaniyalara etirazlarını bildirməyə çağırıb: "Bütün dünya azərbaycanlılarına müraciət edərək xalqımıza, ölkəmizə və dövlətimizə qarşı başladılan bu qərəzli kampaniyayı ifşa etmək üçün imkanlarını səfərbər etməyə çağırırıq. Azərbaycan diaspor təşkilatları bu kampaniyalara biganə qalmamalı və fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin qanunlarına uyğun şəkildə öz etirazlarını bildirməlidirlər"

. Birinci Avropa Oyunlarının təbliğ edilməsi istiqamətində dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları, cəmiyyət və birliklər də aktiv fəaliyyət göstərirlər. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirilir ki, xarici ölkələrdə, xüsusilə Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları "Bakı-2015" Birinci Avropa Oyunlarının təbliğat kampaniyasında aktiv iştirak edir. Belə ki, Diasporla İş üzrə

Dövlət Komitəsinin tövsiyələri əsasında diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə Birinci Avropa Oyunlarının təbliğatı ilə əlaqədar müxtəlif səpkili tədbirlər həyata keçirir.

Bildirilib ki, "Bakı-2015" Birinci Avropa Oyunları aprelin 28-29-da Bakıda keçirilən III Qlobal Bakı Forumunda da geniş təbliğ olunub. Forum çərçivəsində keçirilən müzakirə və görüşlərdə yüksək səviyyəli qonaqlar Bakının ev sahibliyi edəcəyi möhtəşəm idman yarışları və bu yarışa hazırlıqla əlaqədar görülən işlər barədə geniş məlumat verilib. Forum iştirakçıları öz növbəsində Azərbaycanın "Evrovision" mahnı yarışması kimi Birinci Avropa Oyunlarını da ən yüksək səviyyədə keçirəcəyinə əminliyini ifadə edib və bu oyunların Avropada idman, sülh və tərəqqiyə töhfə verdiyini diqqətə çatdırıblar. Xaricdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları isə əsasən yerli mediada Birinci Avropa Oyunlarının geniş təbliğ olunması istiqamətində işlər görür.

Macarıstan-Azərbaycan Gənclər Birliyi ölkənin aparıcı xəbər portallarından biri olan metropol.hu saytında "Bakı 2015" İlk Avropa Oyunlarına həsr olunan bir neçə yazı dərc etdirib. "Bakının siması" və "Bakı hazırdır" başlıqları ilə yerləşdirilən məqalələrdə Azərbaycan, onun iqtisadiyyatı, neft sənayesi, eləcə də Bakının tarixi, görməli yerləri, inkişafı haqqında geniş məlumat verilir. Məqalələrdə əsas diqqət isə Bakının ev sahibliyi etdiyi İlk Avropa Oyunlarına ayrılıb. "Bakı hazırdır" sərəfövhəli yazıda bildirilir ki, Azərbaycanın paytaxtı dünyanın onlarla ölkəsindən minlərlə idmançını qəbul etmək üçün artıq hazırdır və yeni tikilən möhtəşəm idman arenaları artıq azarkeşləri gözləyir. İyunun 12-də Oyunların təntənəli açılış mərasimi keçirilib, Olimpiya məşəlinin 61 rayondan keçməklə 5500 kilometr qət edərək iyunun 12-də Bakıya çatıb da yazıda əksini tapıb.

Böyük Britaniyanın Solent Universitetində təhsil alan Kənan Rzayev isə "Bakı 2015" İlk Avropa Oyunları ilə əlaqədar maraqlı videoçarx hazırlayıb. Videoçarxda dünyanın müxtəlif ölkələrindən olan və Böyük Britaniyada təhsil alan gənclər avropalıları Bakıda keçirilən İlk Avropa Oyunlarında iştirak etməyə və izləməyə dəvət edir. Avropanın 12 ölkəsindən olan gənclər hər biri öz dilində, ən sonda isə Azərbaycanın xalq artisti Faiq Ağayev azərbaycanca insanları İlk Avropa Oyunlarını dəstəkləməyə dəvət edir.

Bundan başqa, Polşada fəaliyyət göstərən Azərbaycan-Slavyan Gəncləri Assosiasiyası Varşavanın mərkəzində "Bakı-2015: Birinci Avropa Oyunları polyakların gözü ilə" adlı sərgi təşkil edib. Avropanın digər ölkələrində də Birinci Avropa Oyunlarının təbliği məqsədilə bir sıra tədbirlər keçirilib. ABŞ-ın Nyu-York şəhərində keçirilən ənənəvi 34-cü Türk Günü Yürüşündə "Bakı 2015" ilk Avropa Oyunları geniş təbliğ olunub.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, Nyu-Yorkun Mahnetten səmtində minlərlə insanın iştirakı ilə baş tutan yürüşdə Azərbaycan diasporu "Bakı 2015" Birinci Avropa Oyunlarını Nyu-York sakinlərinə və şəhərin qonaqlarına təqdim edib. Belə ki, oyunların loqosu əks olunan mobil stend yürüş boyu bir neçə saat ərzində şəhərin mərkəzi prospekti ilə hərəkət etdirilib. 34-cü Türk Günü Yürüşünə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının baş katibi Ramil Həsənov, Türkiyənin BMT-dəki daimi nümayəndəsi Halit Çevik və bu ölkənin Nyu-Yorkdakı baş konsulu Ertan Yalçın, o cümlədən Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan və Türkmənistandan olan nümayəndələr qatılıb.

Yürüşdə türkdilli xalqların diaspor təşkilatları, o cümlədən Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası fəal iştirak edib. Yürüşə əsasən milli geyimdə qatılan diaspor fəalları əllərində Azərbaycan, Türkiyə, ABŞ bayraqları və Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünü əks etdirən şüalarla yürüş ediblər.

Türk Günü Yürüşündə türk milli rəqs qrupları və musiqiçiləri maraqlı çıxışlar edib. Qeyd edək ki, hər il Türk Günü Yürüşünə qatılmaq üçün ABŞ-ın müxtəlif ştatlarında yaşayan türkdilli xalqların minlərlə nümayəndəsi Nyu-York şəhərinə gəlir.

Bu gün bütün Avropa ölkəmizdə keçirilən Birinci Avropa Oyunlarından ağız dolusu danışır. Bunu dünyanın və Avropanın nüfuzlu idman federasiyaları, olimpiya komitələri rəsmilərinin açıqlamalarında aydın şəkildə görmək mümkündür. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu ərəfədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, xüsusilə Avropa məkanında Birinci Avropa Oyunlarının geniş spektrdə təqdimatı həyata keçirilir, bu istiqamətdə uğurlu təbliğat işləri aparılır. Heç şübhəsiz ki, bu prosesdə həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları, cəmiyyət və birlikləri də aktiv rol oynayır. Hər bir Avropa ölkəsində olduğu kimi Belçika Krallığında fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları da Birinci Avropa Oyunlarının təbliği prosesində fəallıq göstərirlər. Belə təşkilatlardan biri də Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətidir.

Cəmiyyətin sədri Ayhan Dəmirçi deyir ki, Birinci Avropa Oyunlarının Azərbaycanda keçirilməsi ilk növbədə ölkəmizin beynəlxalq aləmdə tanınmasında çox böyük önəm daşıyır. Onun sözlərinə görə, "Evrovision-2012" musiqi yarışması Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınmasına imkan yaradığı kimi, Birinci Avropa Oyunları da bu prosesin daha da sürətlənməsinə yol açacaq: "Azərbaycanı heç tanımayanlar "Evrovision" musiqi yarışması ilə ölkəmizi tanıdılar. İndi də Birinci Avropa Oyunları ilə daha yaxından tanış olacaqlar. Avropalıların Azərbaycanla bağlı tərəddüdləri, beyinlərində dolaşan suallar bu vasitə ilə tamamilən silinəcək və Azərbaycana olan tərəddüdlər tamamilə ortadan qalxacaq. Xüsusilə, erməni lobbisinin Azərbaycana qarşı aparıldığı qarayaxma kampaniyası Birinci Avropa Oyunları nəticəsində aradan qalxmış olacaq". Ayhan Dəmirçi Birinci Avropa Oyunlarının təbliği istiqamətində Belçika Krallığında aparılan işlər barədə də danışır.

Bildirib ki, Azərbaycanda keçiriləcək Birinci Avropa Oyunları barədə Belçika mediası və bu ölkədə fəaliyyət göstərən Türk mediasında müntəzəm olaraq yazılar dərc olunur: "Demək olar ki, Birinci Avropa Oyunları Belçika mediasının gündəmindədir. Biz də Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti olaraq keçirdiyimiz görüşlərdə, bələdiyyələr və xalq arasındakı təmaslarımızda Birinci Avropa Oyunlarına hazırlıq istiqamətində Azərbaycanda görülən işlər, həyata keçirilən tədbirlər barədə məlumatlar veririk."

Ayhan Dəmirçi bildirib ki, Belçika xalqı arasında Azərbaycana qarşı bir məmnuniyyət və Azərbaycanı tanıma həvəsi var: "Biz də Azərbaycana olan bu marağı nəzərə alaraq Azərbaycanı təbliğ etmək istiqamətində fəaliyyətlərimizi daha da artırırıq. Ümumiyyətlə, geniş xalq kütlələri arasında Azərbaycanın daha yaxından tanınmasına çalışırıq. Təbii ki, bu fəaliyyətləri sistemli şəkildə bütün xalq olaraq həyata keçirsək əminəm ki, uğurlu nəticələr əldə edərək. Hətta bir nəfəri belə Azərbaycan barədə məlumatlandırmaq xüsusi önəm daşıyır".

Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri əmin olduğunu bildirib ki, Azərbaycan Birinci Avropa Oyunlarını yüksək səviyyədə keçirməklə daha bir uğura imza atacaq və Avropanın idman tarixinə adını yazacaq: "Təbii ki, Azərbaycanın belə bir uğura imza atmasına sevinənlərlə yanaşı onu qısqananlar da olacaq. Necə ki, Azərbaycan hər dəfə belə bir mötəbər yarışlara ev sahibliyi etmək istəyini ortaya qoyanda erməni lobbisi və ona havadarlıq edən qüvvələr bundan narahatçılıq keçirib, Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyası həyata keçiriblər".

Paralel.-2015.-24 iyun.-№ 110.-S.10.

Diaspor quruculuğu, lobbiçilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Süleyman İsmayılbəyli

Azərbaycan tarixində ikinci dəfə öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra onun qarşısında bir sıra mühüm vəzifələr dayanırdı. Belə vəzifələrdən biri də xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi idi. Etiraf etmək lazımdır ki, müstəqilliyin ilk illərində bu istiqamətlərdə istənilən səviyyədə iş getmirdi. Yalnız Naxçıvan Muxtar Respublikası istisna olmaqla. Belə ki, Heydər Əliyev hələ Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri olarkən xaricdə yaşayan soydaşlarımızın birlik və bərabərliyi, onların həmrəyliyi istiqamətində müvafiq addımlar atırdı. Məhz onun təşəbbüsü ilə 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik gününün qeyd olunması məqsədi ilə 16 dekabr 1991-ci il tarixdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisində əhəmiyyətli qərar qəbul edildi. Həmin il, dekabr ayının 26-da isə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin Milli Şurası 31 dekabrın Azərbaycan Respublikasında Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd edilməsi barədə qərar qəbul etdi.

Diaspor quruculuğunda yeni mərhələ

1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra isə diaspor quruculuğu işinə diqqət artdı. Əksər sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu işində də əsaslı dönüş, yeni bir mərhələ baş verdi. Qısa zaman ərzində diaspor quruculuğu, bu sahənin inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. 2001-ci il, may ayının 23-də ümummilli lider Heydər Əliyevin imzaladığı "Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında" sərəncamı ilə diaspor quruculuğu işinin təməli qoyuldu. Həmin il, noyabr ayının 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirildi. Təsədüfi deyil ki, həmin gün Azərbaycan tarixinə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. Qurultaydan dərhal sonra, 2002-ci il dekabrın 27-də qəbul edilmiş "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı Dövlət Siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu xaricdə yaşayan soydaşlarımız və həmvətənlərimiz qarşısında çox geniş perspektivlər açdı. Sənəd onların ölkəmizin milli mənafeləri ətrafında daha sıx birləşməsinə nəzərdə tuturdu. Bu qanun Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısının daha da artırılması, bu sahədə ciddi nailiyyətlər əldə olunması məqsədi ilə vahid strategiyanın hazırlanması kimi mühüm məsələlərin həllinə imkan yaradan hüquqi prinsipləri müəyyənləşdirdi. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə genişləndirilməsi, inkişaf etdirilməsi, diaspor təşkilatlarının yaradılması dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən biri kimi qarşıya qoyuldu. Bu sahədə məqsədyönlü, böyük əhəmiyyətli iş aparılması üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. "Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması bu işin mərkəzləşdirilmiş qaydada həyata

keçirilməsini özündə ehtiva edirdi. Fərman Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının birliyinin təmin olunması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən tarixi sənəd idi. Beləliklə, diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə başlandı. Dövlət Komitəsinin yaradılması Heydər Əliyevin Azərbaycanın sərhədlərindən kənarında yaşayan azərbaycanlıların həmrəyliyinə, onların doğma Vətənlə bağlayan tellərin sarsılmaz olmasına verdiyi əhəmiyyətin göstəricisi idi.

Heydər Əliyev istər qurultaya qədərki dövrdə, istərsə də ondan sonra da diaspor işini xüsusi diqqətdə saxlayır, fürsət düşdükcə xaricdə yaşayan soydaşlarımızla yaxından təmasda olurdu. Xarici ölkələrə səfərləri zamanı vaxtının az olmasına baxmayaraq həmin ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla görüşlər keçirən ümummilli lider onlara müvafiq tövsiyələrini verirdi. Bu kimi görüşlər də öz növbəsində soydaşlarımızın təşkilatlanmasına öz müsbət təsirini göstərirdi. Əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspor siyasəti sonrakı illərdə və günümüzdə cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. 2003-cü ilin prezident seçkilərində xalqın böyük etimadını qazanaraq dövlət başçısı seçilmiş cənab İlham Əliyev də bütün sahələr kimi diaspor məsələlərinə diqqətini artırdı, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin təşkilatlanması, onların vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi siyasətini müvəffəqiyyətlə davam etdirdi. Prezident İlham Əliyev 2003-cü ilin dekabrında Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü münasibətilə müraciətində həmvətənlərimizə ümumi maraqlarımız ətrafında sıx birləşmənin tarixi zərurət olduğunu vurğulayırdı. Müraciətdə Prezident İlham Əliyev həmvətənlərimizlə əlaqələrin möhkəmləndirilməsini dövlətin prioritet vəzifələrindən biri olduğunu deyir və hökumətin bu sahədə bütün zəruri tədbirləri görməyə hazır olduğunu bildirirdi.

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayından keçən dövr ərzində bu sahədə görülən işləri yaxından öyrənmək, yeni-yeni hədəflər müəyyənləşdirməyin zəruriliyini nəzərə alan Prezident İlham Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsini qərara alır. 2006-cı il, mart ayının 16-da keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayında çıxış edən Prezident İlham Əliyev I Qurultaydan ötən müddət ərzində görülən işləri Azərbaycan icmalarının formalaşması istiqamətində mühüm mərhələ hesab edirdi.

Diaspor təşkilatları üçün proqram sənədi

Qloballaşan dünyada xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor və lobbi təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərmək zərurətini meydana çıxarırdı. Prezident İlham Əliyevin 2008-ci il noyabrın 19-da imzaladığı sərəncamla Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması da məhz bu zərurətdən irəli gəlirdi. 2009-cu ildə qəbul edilən "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" isə diaspor təşkilatları üçün proqram sənədi olmaqla yanaşı soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinin möhkəmlənməsi üçün yeni mərhələnin əsasını qoyurdu.

Azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının yüksəldilməsi, cəmiyyətə inteqrasiya prosesində qarşıya çıxan problemlərin aradan qaldırılması, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması və təbliği metodologiyasını müəyyən etmək də Xartiyanın məqsədləri sırasına daxil idi. Həmrəylik Xartiyası xarici ölkələrdə yaşayan

həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətçiliyi və Vətənin milli maraqları ətrafında daha sıx birliyinə nail olunmasını, diasporumuzun digər xalqların diasporları ilə əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsini, gələcəkdə güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün real zəminin yaradılmasını tənzimləyirdi.

Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə 2011-ci ilin iyul ayında Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayının keçirilməsi isə bir növ ənənə halını almış əvvəlki qurultaylardan sonra görülən işlərin hesabatını vermək, qarşıdakı məqsəd, vəzifələri müəyyənləşdirmək xarakteri daşıyırdı. Qurultayda çıxışı zamanı dövlət başçısı hər zaman olduğu kimi azərbaycanlıların birlik və bərabərlik şəraitində fəaliyyət göstərməsini zəruri sayırdı: “ Mən hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə bütün Azərbaycan icmasını birləşdirməlidir. Bunu etmək üçün bu təşkilatlar daha da güclü olmalıdır. Mən hesab edirəm ki, ən vacib amillərdən biri diaspor təşkilatlarının birliyi”.

Uğurlu lobbifəaliyyəti

Azərbaycan diasporunun ötən dövrdə qazandığı ən mühüm nailiyyətlərdən biri də dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən türk diaspor təşkilatları ilə səmərəli əməkdaşlıq əlaqələri qurmasıdır. Bu əlaqələr hər iki ölkənin problemlərinin, xüsusilə Azərbaycan həqiqətlərinin daha effektiv təbliğinə imkan yaradır. Bu istiqamətdə atılmış ən mühüm addımlardan biri 2006-cı il iyun ayının 7-də Türkiyənin Antalya şəhərində Azərbaycan və türk icmalarının birgə fəaliyyət strategiyasının hazırlanmasına həsr olunmuş konfransın keçirilməsi oldu. Konfransda Azərbaycan və Türk icmalarının rəhbərləri “Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyasının hazırlanması”na dair Razılıq Protokolu imzaladılar. Həmin ilin sentyabr ayının 18-20-də Antalyada baş tutan X Türk dövlət və cəmiyyətlərinin dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayında çıxış edən prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumunun keçirilməsi ilə bağlı tövsiyəsi xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan və Türk icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi, onların mövcud potensialının xalqlarımızın tarixi maraqlarının qorunması, habelə ölkələrimizin milli mənafelərinin müdafiəsi prosesinə cəlb edilməsi baxımından olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Beləliklə, 2007-ci il mart ayının 9-da Bakı şəhərində keçirilmiş Dünya Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumu bütün Türkdilli xalqların həyatında mühüm əhəmiyyətə malik hadisə oldu. Zaman keçdikcə Azərbaycan və türk icmaları arasında əməkdaşlığın inkişafı, türkdilli xalqların birliyinin və həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsinə xidmət edən mühüm tədbirlərin sayı kimi coğrafiyası da genişləndirildi.

Bu gün artıq Azərbaycan diasporu lobbifəaliyyət istiqamətində uğurlu fəaliyyət göstərir. Belə ki, Azərbaycan icmaları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal iştirak etməklə siyasi partiya və təşkilatlarla əlaqələr qurur. Bu tendensiya lobbifəaliyyəti istiqamətində də uğurlar əldə etmək üçün zəmin yaradır. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan tanınmış siyasət adamları, ictimai xadimlər, ziyalılarla əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, Azərbaycana dost münasibət bəsləyən insanlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsi, güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilir.

Bir sıra ölkələrin siyasi dövlət xadimləri, parlament üzvləri, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri Azərbaycana gəlib, respublikamızda gedən iqtisadi inkişaf prosesləri, quruculuq işləri ilə yaxından tanış olurlar. Bu da Azərbaycandan kənar da güclü lobbimizin formalaşmasına öz müsbət təsirini göstərir. Təsadüfi deyil ki, təkcə keçən il ərzində lobbini quruculuğu istiqamətində dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə həmçinin, müxtəlif ölkələrin parlamentlərində və hökumətlərində təmsil olunan siyasət adamları, ictimai xadimlərlə əlaqələrin qurulması, onların Azərbaycana səfərlərinin təşkili məqsədilə 93 layihə və tədbir həyata keçirilib.

Olaylar.-2015.-30 iyun.-№ 114.-S.13.

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Xaricdəki soydaşlarımızın çoxistiqamətli fəaliyyəti ildən ilə güclənir

Tahir Abbaslı

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra xarici və daxili düşmən qüvvələrin təsiri ilə xeyli çətinliklərlə üzləşsə də Ümummilli lider Heydər Əliyev xalqın israrı ilə hakimiyyətə gəldikdən bir qədər sonra bütün istiqamətlərdə, o cümlədən xarici ölkələrdə diasporların formalaşmasında da dönüş yarandı. Məlum olduğu kimi diasporların əsas məqsədləri, vətəndən ayrı yaşayan eyni bir xalqın nümayəndələrinin bir-biri ilə, yaşadığı ölkənin müxtəlif ictimai, siyasi qurumları və öz ölkələri ilə mövcud qanunlar çərçivəsində bir çox müstəvilərdə əlaqələr qurmasından, prioritet məsələlərin birgə müzakirəsi və həlli istiqamətində fəaliyyət göstərməsindən ibarətdir. Dünyanın bir çox ölkələrində müxtəlif millətlərin yaratdığı diasporların qarşıya qoyduğu məqsəd və vəzifələrinin ümumi prinsiplərində oxşarlıqlarla yanaşı, fərqli çalarlar da var. Təbii ki, bəzi diaspor təşkilatlarının istifadə etdikləri metod və mexanizmlər ümumbəşəri qanunlara zidd olduğundan, onların fəaliyyəti ikrah hissi doğurur və cinayət sayıla biləcək səviyyədə təzahür edir. Belə avantürist, dırnaqarası təşkilatlara bariz nümunə ermənilərin qurduğu diasporlar təşkilatlarını misal göstərmək olar.

Onların əsas məqsəd və vəzifələri Azərbaycan və Türkiyə dövlətlərinə ziyan vurmaq, zaman-zaman azərbaycanlılara və türklərə qarşı törətdikləri vəhşilikləri bizlərin adına çıxmaq, beləliklə "ağıllı", "əzabkeş", "əzilən" və "yazıq" xalq imicini formalaşdırmaqdan ibarətdir. Onlar bu çirkin məqsədlə indi də hər cür iyrənc üsullara əl atmaqdan çəkinmirlər. Ermənilərin diaspor təşkilatlarını formalaşdırması bizdən xeyli əvvələ təsadüf edir, hətta bir çox ölkələrdə yaradılmış təşkilatların tarixi orta əsrlərə gedib çıxır. Əslində müasir erməni diasporlarının yaranmasının əsası hələ 1890-cı illərdə Osmanlı dövlətində yaşayan ermənilərin Avropaya və Amerikaya köçməsi nəticəsində qoyulub. Zaman - zaman törətdikləri xəyanətlərin üstü açıldıqca, Türkiyədən baş götürüb qaçmaqdan başqa yol tapmayan satqın ermənilər hazırda dünyanın bir sıra ölkələrində ictimai - siyasi gücə malikdirlər. Bu güc artıq dünya çapında özünü göstərməkdədir, yəni son illər dünyanın bir çox dövlətlərində qondarma "erməni soyqırımı"nın tanınması, məhz həmin diasporların siyasi fəallığının məhsuludur. Etiraf etmək lazımdır ki, bu gün erməni diaspor təşkilatları yaxşı təşkilatlanıb və bir çox ölkələrin ictimai-siyasi həyatında təsir imkanlarına malik olan lobbisəviyyəsinə çatıblar. Təəssüflər olsun ki, bir sıra beynəlxalq təşkilatlarda və aparıcı dövlətlərdə erməni lobbisinin təsiri altına düşən, onlarla simbioz vəziyyətdə fəaliyyət göstərən xeyli sayda ictimai-siyasi xadimlər də var. Bu mənada Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas vəzifələrindən biri də, erməni lobbisinin və onların tərəfkeşlərinin dövlətimizə və xalqımıza qarşı apardığı mənfi fəaliyyəti neytrallaşdırmaqdan və haqq səsimizi dünyaya çatdırmaqdan ibarətdir. Bu mübarizədə diasporlarımızın müttəfiqləri dost ölkələrin diasporlarıdır. Söz yox ki, ən böyük dayaq Azərbaycan və Türkiyə diasporlarıdır. Qeyd edim ki, azərbaycanlıların xaricə axını hələ XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. Qafqazda çar

Rusiyasının antimüsəlman və antitürk siyasəti məqsədli şəkildə regionda azərbaycanlı əhalinin üstün mövqeyinin zəiflədilməsinə yönəlmişdi. 1905-1906, 1918-ci illərdə ermənilər tərəfindən həyata keçirilən soyqırım, etnik təmizləmə siyasəti də, belə məkrli niyyətlərdən törəyib. 1949-cu il fevralın 1-də Türkiyənin Ankara şəhərində "Azərbaycan Kültür Dərnəyi"nin təsis edilməsi, dünyada Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması sahəsində ilk addım idi. 1956-cı ildə isə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə milli təhlükəsizlik naziri işləmiş Nağı bəy Şeyxzamanlının oğlu Saleh bəy Şeyxzamanlı ABŞ-da "Amerikanın Azərbaycan Cəmiyyəti"ni yaradıb. Məhz Ulu öndər Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladıqdan sonra başlayan milli dirçəliş, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsilin inkişafı, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması bütövlükdə milli özünüdərkə təkan verdi.

Ötən əsrin 70-80-ci illərində Heydər Əliyev böyük qətiyyət, əzm və cəsarətlə xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, mədəniyyətimizin tərəqqisinə, Azərbaycanın bütün dünyada tanınmasına böyük təkan verdi. Xarici ölkələrlə mədəni əlaqələrin güclənməsi, tərçümə işinin vüsətlənməsi, xaricdə yaşayan həmvətənlərlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr cəmiyyətinin ("Vətən" cəmiyyəti) yaradılması, soydaşlarımızın birliyinə və vətənlə əlaqəsinə xidmət edən mühüm addımlardan idi. Sözsüz ki, respublikamızın hərtərəfli inkişafı xaricdə yaşayan həmvətənlərimizdə milli qürur hissi oyudaraq, onlarda ana yurda bağlılığı daha da artırdı. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan diasporlarının yaranması, 31 mart Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü'nün təsis olunması ideyası Ulu öndərimiz Heydər Əliyevə məxsusdur. Bəllidir ki, 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda SSRİ-nin tikanlı məftilləri söküldü və Arazın hər iki tayında yaşayan azərbaycanlılar arasında ünsiyyət, əlaqə yaranmağa başladı. 1991-ci ilin dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlıları arasında birliyin daha da möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq Ali Məclisdə dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü elan etdi. Təklif yekdilliklə qəbul olundu və Azərbaycan Ali Sovetinə də eyni addımın atılması tövsiyə edildi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü hər il əziz bayram kimi qeyd edilir. Bu, artıq Azərbaycan xalqının birlik şüurunun və azərbaycançılıq məfkurəsinin simvoluna çevrilib. Ümummilli lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdıandan sonra Azərbaycan dövlətini bütün dünya azərbaycanlılarının hamisi elan etdi. 1997-ci ilin martında Prezidentin İcra Aparatı ictimai-siyasi şöbəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələr üzrə sektorun yaradılması bu istiqamətdə atılan ciddi bir addım idi. Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsinə dair 23 may 2001-ci il tarixli sərəncam imzalayan Prezident Heydər Əliyev bununla on milyonlarla xaricdə yaşayan soydaşımıza "Azərbaycan dövləti sizin dayağınız və himayədarınızdır" mesajını verdi. 2001-ci il noyabrın 9-10-da keçirilən ali millət forumu sübut etdi ki, Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının milli, siyasi, mədəni və ideya mərkəzi, etibarlı dayağıdır. Bu məclisdə 36 ölkədən və 200 müxtəlif təşkilatdan 406 nümayəndə, 63 qonaq iştirak edirdi. Qurultay azərbaycanlıların müstəqil yaşaya və birləşə bilməyəcəyi ideyasını təbliğ edən antiazərbaycan qüvvələrə sarsıdıcı zərbə vurdu.

İlk dəfə dövlətin himayəsi altında Bakıda keçirilən qurultay "qüdrətli dövlət, sağlam ideologiya, ümummilli lider" vəhdətinin gücünü nümayiş etdirdi. Ölkə Prezidenti Heydər Əliyevin 5 iyun 2002-ci il tarixli

fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı və dövlət-diaspor əlaqələrinin saxlanması üçün münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəminin hazırlanması işi başa çatdı. Bu tədbirlər milyonlarla mühaciri azərbaycançılığa və Azərbaycan dövlətinə bağladı. 2002-ci il dekabrın 27-də qəbul olunan "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Qanun da bu baxımdan mühüm dövlət sənədi idi. Qanunun qəbulu dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasını sürətləndirərək, soydaşlarımızın öz tarixi vətəni ilə əlaqələrinin daha da genişləndirilməsinə təkan verdi. 2008-ci il noyabrın 19-da dövlət başçısının sərəncamı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması da, bu istiqamətdə aparılan işin daha da təkmilləşdirilməsinə xidmət edirdi. Hazırda dünyada 450-dən çox Azərbaycan cəmiyyəti fəaliyyət göstərir. Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayında Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları ölkəmizin haqlı mövqeyini uğurla müdafiə edir, haqq səsimizin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması üçün səylərini artırır. Dövlət başçısı xaricdəki soydaşlarımıza əldə edilən nailiyyətlərlə kifayətlənməməyi, fəaliyyətlərini daha da genişləndirməyi tövsiyə edib. Ulu öndərimizin və onun yolunu uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, xaricdəki cəmiyyətlərimiz dövlətimizin inkişafında, dünya azərbaycanlılarının mənəvi dayağı olan müstəqil Azərbaycan Respublikasının tarixi çiçəklənmə prosesinə öz fəaliyyətləri ilə layiqli töhfələr verməli, onun beynəlxalq əlaqələrinin möhkəmlənməsi üçün əllərindən gələni əsirgənməməlidirlər.

Çünki 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının bir Vətəni var, o da müstəqil Azərbaycan Respublikasıdır. Hazırda Azərbaycan diasporu dünyanın və Avropanın ən iri ölkələrində təmsil olunur. Belə ölkələrdən biri Almaniya. Bu ölkədə 1988-ci ildən başlayaraq onlarla cəmiyyət yaradılıb və onlar iki ölkə arasında iqtisadi və mədəni əlaqələrin inkişafında yaxından iştirak edirlər. Böyük Britaniyada da xeyli azərbaycanlı yaşayır və onlar artıq güclü təşkilatlara biliblər. "Azərbaycan – İngiltərə Cəmiyyəti", "Avropa – Azərbaycan Cəmiyyəti", habelə "Azərbaycan Gənclər Klubu"nun üzvləri Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında çox böyük fəallıq göstərirlər. Fransada Azərbaycan mühacirlərinin ilk nümayəndələri Əlimərdan bəy Topçubaşovu və Ceyhun bəy Hacıbəyliyi saymaq olar. Mütəşəkkil diaspor təşkilatlarının formalaşması isə son 15-20 ilə təsadüf edir. Azərbaycan mühacirlərinin ən çox toplaşdığı ölkələrdən biri ABŞ-dır. ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində 1997-ci ildə yaradılan "Dünya Azərbaycanlıları Konqresi" (DAK) yalnız Amerika ərazisində deyil, dünyanın müxtəlif ölkələrindəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətini əlaqələndirməyə çalışır. Bundan əlavə, Niderland Krallığında, Kanadada, Avstraliyada, Yeni Zelandiyada və digər ölkələrdə də diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir. Azərbaycanlıların yaratdıqları diaspor təşkilatları ölkəmizin və millətimizin mənafelərini lazımınca ifadə etmələri son zamanlar artıq özünü yetkin şəkildə büruzə verir. Belə yüksək səviyyəli iş özünü Bakıda uğurla keçirilmiş Birinci Avropa oyunları ərəfəsində bir daha göstərdi. Avropa Oyunlarını boykot etməyə çalışan xain düşmənlərin ciddi cəhdlərinə baxmayaraq, azərbaycan və türk diasporları Avropa ölkələrində Bakıda keçiriləcək oyunların geniş təbliğat kampaniyasını uğurla təşkil etdilər. Nəticə göz qabağındadır. Azərbaycan böyük imtahandan nəinki uğurla çıxdı, hətta dünya üçün yeni standartlar müəyyən etdi, eyni zamanda, 50 ölkənin qatıldığı möhtəşəm oyunlarda 21 qızıl, 15 gümüş və 20 bürünc olmaqla, 56

medal qazanaraq ikinci yer tutdu! Bu möhtəşəm qələbənin əldə edilməsində Azərbaycan diasporlarının da xidmətinin olduğuna zərrəcə şübhə yoxdur.

Azərbaycanın Birinci Avropa Oyunlarını yüksək səviyyədə təşkil etməsi, yüksək təşkilatçılıq bacarığı nümayiş etdirməsi, dünyanın diqqətini çəkdi və əslində millətimizin və dövlətimizin nəyə qadir olduğunu sübut etdi! Eyni zamanda ölkəmiz bu qələbəni əldə etməklə, ölkəmizə qarşı qərəzli düşmənçilik münasibəti formalaşdırmağa çalışan xəyanətkar qüvvələrin məkrli fəaliyyətini ifşa edərək, darmadağın etdi! Uğur olsun, azərbaycan diasporları, uğur olsun, Azərbaycan!

Paralel.-2015.-2 iyul.-№ 1.-S. 5.

Azərbaycan hökumətinin diaspora yardımları artdıqca, onun fəaliyyəti daha da güclənir və səmərəli olur

Heydər Əliyev öz müdrik siyasəti ilə Azərbaycanda milli şüurun təşəkkülündə yeni bir mərhələnin əsasını qoyub

II Dünya müharibəsindən sonra Amerikada məskunlaşan həmvətənlərimizə təzyiqlər edilir, çalışdıqları, yaşadıkları yerlərdə sıxışdırılırdılar. Azərbaycanlıların hüquqlarını qoruyan ilk təşkilat 1951-ci il, fevralın 8-də Birləşmiş Ştatlarda yaradılan Amerika Komitəsi oldu. Sonradan isə onun adı dəyişdirilərək Amerikada Rusiya Xalqlarının Qurtuluş Komitəsi kimi tanınmağa başladı. İkinci dünya müharibəsindən sonra mühacir təşkilatlarının birləşib antisovet mübarizəsinin aparmasına getdikcə daha çox ehtiyac duyulurdu. Digər tərəfdən müxtəlif ölkələri təmsil edən ayrı-ayrı mühacir təşkilatlarının mövcudluğu bəzi hallarda daxili çəkişmələrin meydana çıxmasına gətirib çıxarırdı. 1953-cü ilin martında Birləşmiş Ştatlar dövlətinin maliyyələşdirdiyi "Bolşevizmlə Mücadilə Koordinasiya Mərkəzi" tərəfindən istiqamətləndirilən "Qurtuluş", daha sonralar isə "Azadlıq" radiosu ilk verilişlərinə başladı. Həmin dövürdə azərbaycanlıların həmrəyliyinə güclənməsində "Azərbaycan şöbəsi"nin fəaliyyətə başlaması mühüm rol oynadı. Azərbaycanda II Dünya müharibəsi və ondan sonrakı onillik ərzində əhalinin xaricə mühacirəti Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1969-cü ildən Azərbaycana rəhbərlik etməsi ilə müəyyən qədər səngidi. Belə ki, hakimiyyətə gələr-gəlməz Ümummilli lider Heydər Əliyev ölkədən gedən ziyalı və vətənpərvərlərin axınının dayandırmasının nə dərəcədə zəruri olduğunu anlayırdı. Öz müdrik siyasəti ilə o, Azərbaycanda milli şüurun təşəkkülündə yeni bir mərhələnin əsasını qoydu. XX əsrin 70-ci illərindən etibarən Azərbaycanda bütün sahələrdə başlanan sürətli inkişaf əhalinin öz vətəninə parlaq gələcəyə olan inamını qüvvətləndirdi.

Elmə, mədəniyyətə, incəsənətə, ədəbiyyata və təhsilə olan qayğı ölkə ziyalılarının xaricə olan kütləvi axınının qarşısını ala bildi. Ümummilli lider Heydər Əliyev xalqın intellektual potensialının artırılmasının vacibliyini anlayırdı. Məhz buna görə, 15 mindən çox tələbənin SSRİ-nin müxtəlif Ali təhsil ocaqlarında təhsil almasını təmin etmişdir. Düzdür, bu azərbaycanlı tələbələrin müəyyən hissəsi təhsillərini başa vurub vətənə dönsələr də, bir qisim tələbə SSRİ-nin müxtəlif bölgələrində çalışmağa qərar verdilər. Bu dövrdə qarşıda duran ən başlıca vəzifələrdən biri də xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqə yaradıb, onların öz vətənləri naminə fəaliyyət göstərməsini təmin etmək idi. Bunun üçün mədəniyyətin bütün sahələrinə xüsusi qayğı göstərilirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev çoxsaylı xarici səfərləri zamanı həmvətənlərimizlə görüşlər keçirərək onların qayğıları ilə maraqlanırdı, onları ölkəmizin ictimai, iqtisadi, mədəni həyatında fəal iştirak etməyə dəvət edirdi. Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının Azərbaycanın mənafeyi, çiçəklənməsi və qüvvətlənməsi naminə görülən işləri hər zaman yüksək qiymətləndirib, tarixi Vətənlə əlaqələrin yaradılması və inkişaf etdirilməsi üçün öz tövsiyyə və tapşırıqlarını verib.

Xaricdə yaşayan həmvətənlərimizlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin ("Vətən" cəmiyyəti) yaradılması da soydaşlarımızın birliyinə və Vətənlə ayrılmaz tellərlə bağlanması yolunda mühüm addımlardan biri idi. XX əsrin 70-80- ci illərində məhz Heydər Əliyevin gərgin fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan Sovetlər birliyində gedən dövlətlərarası inteqrasiya prosesinin vacibliyi dəqiq şəkildə aydınlaşdırıldı və ölkəmiz onun fəal iştirakçısına çevrildi. Azərbaycanın görkəmli elm və incəsənət xadimləri nəinki SSRİ daxilində, həmçinin onun hüdudlarından kənar da öz vətənlərini layiqincə və fəxr hissi ilə təmsil edirdilər. Hamımızın yaxşı tanıdığımız Müslüm Maqomayev, tanınmış alim Lütfi Əliələsgərzadə (Lütfizadə), rəssam Tahir Salahov, Toğrul Nərimanbəyov, kinodramaturq Rüstəm İbrahimbəyov və d. Azərbaycanı xaricdə təmsil edən Azərbaycan diasporunun görkəmli nümayəndələridirlər. Çox təəssüf ki, bu hərtərəfli, çoxşaxəli inkişaf və inteqrasiya prosesi 80-ci illərin sonu, 90- cı illərin əvvəllərində baş verən siyasi proseslər nəticəsində zəifləməyə doğru getdi. Xalqın özünüdərk prosesinin nəticəsi kimi milli mübarizə ruhunun və milli azadlıq hərəkatının genişlənməsi Azərbaycanı çətin sınaqlar qarşısında qoydu. 80-ci illərin sonlarından etibarən Sovetlər birliyində başlanan dağınlıq ayrı-ayrı respublikaların daxilində müstəqil dövlət yaratmaq ideyalarını yenidən alovlandırırdı. Azərbaycan da digər dövlətlər kimi müstəqillik və azadlıq uğrunda mübarizəyə qoşuldu. Bu mübarizəni dayandırmaqdan ötrü SSRİ milli münaqişələr siyasətindən istifadə etdi. Azərbaycanın müstəqillik uğrunda mübarizəsi onun Ermənistanla müharibə apardığı dövrə təsadüf etdi. Əslində, artıq qeyd olunduğu kimi bu heç də təsadüf deyildi. Sovet İttifaqının dağılması dövründə Azərbaycandan həm məcburi etnik miqrasiyalar, həm də iqtisadi miqrasiyalar geniş yayılmağa başladı. ABŞ-a mühacirətin yeni dalğası SSRİ-nin dağılmasından və müstəqil Azərbaycan Respublikasının yaradılmasından sonraya təsadüf edir. Ölkəmizdəki Amerika səfirliyinin "Green Card" sistemi ilə, təhsil almağa, işləməyə və ya orada yaşayan qohumlarının dəvəti ilə ABŞ-a mühacirət edən azərbaycanlıların sayı kütləviləşdi. Bu proses ABŞ-da fəaliyyət göstərən Azərbaycan Diasporunun işini qüvvətləndirməyə xidmət edirdi. Azərbaycan müharibə şəraitində idi.

1990-cı il 20 yanvar hadisələri ABŞ-da yaşayan soydaşlarımızın dərin kədərinə və etirazlarına səbəb oldu. Daha sonra 1992-ci ilin fevralında Xocalı soyqırımını və digər müsibətlərə öz etirazlarını bildirdilər. Bu dövrə müxtəlif terror aktları, təxribatlar və nəhayət 1990-cı il 20 yanvar hadisəsi nəinki Azərbaycanda yaşayan xalq üçün, həmçinin xaricdə yaşayan bütün soydaşlarımızın milli təfəkküründə əsaslı dönüşün nəticəsi oldu. 90-cı illərə qədər ABŞ-a mühacirət etmiş soydaşlarımız Amerikanın həm siyasi, həm iqtisadi, həm də hərbi həyatında tam hüquqlu vətəndaşları kimi yaşayırdılar. Beləki, soydaşlarımız ABŞ-in Vyetnam müharibəsi, Körfəz savaşı və digər hərbi səfərlər zamanı Amerika silahlı qüvvələri tərkibində xidmət göstərmişlər. Bundan əlavə ABŞ-da elm sahəsində xidmətləri olan soydaşlarımız elm, texnika sahəsində öz sözlərini daima deyiblər. Beləki, kosmonavtika sahəsində Cavad Herti, 1993-cü il A. Eynşteyn mükafatı laureatı olan Əli Cavan, dünyaca məşhur Lütfizadə, neft sənayesi mütəxəssisi Firudin Əminzadə və daha neçə-neçə azərbaycanlının adlarını sadalaya bilərik. Azərbaycanlılar kompakt halda Nyu-York, Los-Anceles, Batton-Ruc, Miciqan, Nyu-Cersi, Vaşinqton və digər şəhərlərdə məskunlaşıblar. Amerikada ən fəal olan vətəndaşlarımız isə Azərbaycan yəhudiləridir ki, onlar özlərini Azərbaycan diasporunun tərkib hissəsi hesab edirlər. Diasporamızın Azərbaycan naminə gördüyü işləri müsbət qiymətləndirən Azərbaycan yəhudiləri "Evreyskiy mir", "Vecny Nyu-York", "Russkaya reklama",

"Newstay", "New Worker" kimi mətbuat orqanlarında Azərbaycanı dəstəkləyirlər. Pitt Kambusda ingilis və ispan dillərilə yanaşı, Azərbaycan dilində də reklam və elanlara rast gəlmək olar. 2001-ci ildə azərbaycanlı Mehmet Azəri Vest-Delfiyada mer vəzifəsinə seçilib. San-Fransisko, Los-Anceles, Vaşinqtonda Azərbaycan dilini radio dalğalarda eşitmək olar. Azərbaycanlıların və türklərin yaxınlaşması prosesi sürətlənməkdədir və türk dilli media da Azərbaycan müəlliflərinin yazıları və çıxışlarına xüsusi yer verilir.

Azərbaycan hökumətinin diaspora olan yardımları artdıqca diasporun fəaliyyəti daha da güclənir və səmərəli olur. 2000-ci ilin statistik məlumatlarına əsasən ABŞ-da Vaşinqton, Nyu-york, Los Anceles, Hyuston , Dallas və d. şəhərlərdə 400,000 azərbaycanlı yaşayır. 2000-ci ilin statistik məlumatlarına əsasən ABŞ-da Vaşinqton, Nyu-york, Los Anceles, Hyuston , Dallas və d. şəhərlərdə 1 000 000 azərbaycanlı yaşayır. 2002-cilə aid statistik məlumatlardan məlum olur ki: -ABŞ-da yaşayan azərbaycanlıların 60 %- i cənublu, 35 %-i şimalı, 5 %- i isə Türkiyədən gələn azərbaycanlılar təşkil edir. -Azərbaycanlıların 23 %-i orta sinifə, 21%-i orta sinifdən aşağı təbəqəyə, 16 %- i isə aylıq gəliri 400 minə yaxın olan zənginlər təbəqəsidir. - ABŞ-da azərbaycanlılar arasında aylıq gəliri 200 min - 1 milyon dollar olan 13 nəfər, hər ay qazandığı məbləğ 1-milyondan çox olan 38 milyonçu var. Uzun illər olduğu kimi, ABŞ indi də miqrasiya üçün ən cəlbedici istiqamət olaraq qalır. ABŞ-ın böyük və super dövlət olması, beynəlxalq siyasi-iqtisadi proseslərə təsirinin inkaredilməz olması, bu dövlətlərdə məskunlaşan diasporlar tərəfindən tarixi vətənlərinin müdafiəsi və mənafeyi uğrunda mübarizə aparmasına geniş imkanlar verir. Amerikada mövcud olan bütün etnik diasporlar hakimiyyətdən öz vətənləri üçün iqtisadi, siyasi, hüquqi, hərbi və digər yardımların alınmasına çalışır. Diasporların üzərinə düşən mühüm vəzifələrdən biri də özlərinə Amerikada Qanunverici-İcraedici Məhkəmə sistemində tərəfdarlar və dostlar qazanmaqdır.

Paralel.-2015.-11-13 iyul.-№ 122.-S.7.

Azərbaycan dövləti bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların siyasi istinadgahı kimi çıxış edir

ABŞ-da güclü Azərbaycan diasporunun tam formalaşması üçün yüksək potensial var

Amerikada yaşayan həmvətənlərimizi bu sahədə fəaliyyətə ruhlandıran isə Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin onlarla mütəmadi görüşməsi olub. Bu görüşlər zamanı Heydər Əliyev Azərbaycanın siyasi arenadakı yeri və rolundan danışaraq, Azərbaycan xalqının və Azərbaycan dövlətçiliyinin qüvvətlənməsi və çiçəklənməsi naminə çalışmaq üçün onlara öz təklif və tövsiyyələrini verib. Müasir dövrümüzdə miqrasiya proseslərinin bütün dünya üçün iqtisadi səmərəsi böyükdür. Onu qeyd etmək lazımdır ki, miqrasiya məsələləri ilə bağlı BMT-nin atdığı bir sıra addımlar var. Belə ki, hələ 40-cı illərdə Beynəlxalq Əmək Təşkilatı yaradılıb. Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının Konstitusiyası(1953) həmçinin, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının İcbari əməyin ləğv edilməsi haqqında Konvensiyası (1957-ci il) , BMT-nin Baş Assambleyasının "Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Beynəlxalq Konvensiyası (1990) bu məsələyə beynəlxalq aləmin nə dərəcədə ciddi münasibət bəslədiyinin bariz nümunəsidir. Azərbaycan Respublikası da öz növbəsində bu təşkilatların üzvüdür, eyni zamanda beynəlxalq konvensiyaları qəbul edib və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərə tam və vaxtında əməl edir.

Ölkəmizin prioritet vəzifələrindən biri də BMT-nin Miqrasiya Təşkilatı ilə sıx qarşılıqlı əməkdaşlıq etmək, qoşulduğu konvensiyaları yerinə yetirməkdən ibarətdir. Məhz bu məsələlərin vacibliyini göz önünə gətirərək, Ümummilli lider Heydər Əliyev "Əmək miqrasiyası haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsi barədə fərman imzalamışdı. Nəticələrə gəlincə, hazırda xarici ölkələrdə 425-ə qədər Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Dövlət başçısı diaspor quruculuğu işini xüsusi diqqət mərkəzində saxlayır, Azərbaycanda və xaricdə böyük tədbirlər keçirilir. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayından sonra 102 diaspor təşkilatının təsis edilməsi, 2011-ci il iyulun 5-də keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından sonra ötən dövr ərzində 10-a yaxın yeni diaspor təşkilatının yaranması diqqət çəkir.

Bu gün iqtisadi imkanları genişlənən Azərbaycanın dövlət və özəl şirkətləri, böyük iş adamları, artıq yaxın və uzaq xarici ölkələrdə böyük sərmayələr yatırır. Dövlət şirkətləri sırasında ARDNŞ-in adını xüsusi çəkmək lazımdır, xarici ölkələrə sərmayə qoyan böyük iş adamlarının sayı ildən-ilə çoxaldığı üçün xüsusi olaraq fərqləndirmək çətindir. Azərbaycan mənşəli kapitalın dünyaya yayılması müsbət haldır, ancaq Azərbaycanın xarici ölkələrdə iş quran, böyük həcmdə sərmayə yatırın dövlət və özəl şirkətlərinin fəaliyyətlərində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tövsiyyələrini nəzərə alması yaxşı olardı. Çünki xarici ölkələrdə diaspor quruculuğunun gücləndirilməsi, lobbifəaliyyətinin qurulmasına nail olunması sistemli iş tələb edir. Həmin xarici ölkələrdə güclü diaspor təşkilatlarının olması və lobbifəaliyyətinin son nəticədə iqtisadi subyektlərin maraqlarının da qorunmasına gətirib çıxarır. Hal-hazırda Azərbaycan Respublikasının bu məsələlərlə bağlı qarşısına qoyduğu bir neçə prioritet istiqamətlər var: -xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən icma

və birliklərin vahid təşkilatda birləşdirilməsi dünya azərbaycanlılarının ümumi birliyinin təməl prinsiplərindədir. Bunun həyata keçməsi üçün bu icma və birliklərə lazımı yardımların göstərilməsi vacibdir; - Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının birliyini, mövcud iqtisadi və siyasi gerçəklikləri, eyni zamanda dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin meydana çıxardığı reallıqları nəzərə alaraq həyata keçirməyə çalışır; - Dünyada azərbaycanlıların həmrəyliyi bütün Azərbaycan xalqının ideoloji bütövlüyünü, milli birliyini təmin edən əsas amildir və dövlət siyasətinin prinsipial istiqamətlərindən biridir; -Tarixi Vətənlə əlaqələr məsələsi dünya azərbaycanlılarının təşkilatlandırılmasının ən mühüm prinsiplərindədir.

Bu əlaqələrin möhkəmləndirilməsi yalnız mədəni, siyasi, psixoloji zəmində deyil, həm də iqtisadi aspektdə də özünü göstərir; -Bütün dünya azərbaycanlılarının birliyi milli mənafeələr və dövləti maraqlar kontekstində ortaya çıxan təbii tarixi zərurət kimi qiymətləndirir; -Dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmlə münasibətlərinin inkişafında, ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında iştirak etmək imkanına malik ən fəal qüvvəyə çevrilməlidir. Diaspor quruculuğunun ən vacib istiqamətlərindən biri də, məhz soydaşlarımızın tarixi Vətənin maraqlarından irəli gələn bu prosədə daha fəal iştirakını təmin etməkdir: -Dünya azərbaycanlılarının birliyi məsələsi - Azərbaycançılıq ideologiyasının reallaşdırılması mexanizmi kimi qəbul edilir və bu sahədə həyata keçirilən bütün tədbirlər məhz həmin amala əsaslanır. Başqa sözlə desək, bu ideya dünya azərbaycanlılarının birliyinin fəlsəfi-nəzəri əsasları kimi çıxış edir; -Azərbaycan dövləti bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların siyasi istinadgahı kimi çıxış edir və hər zaman onların qarşılaşdığı çətinliklərin həllində yaxından iştirak etməyi özünün ali məqsədlərindən biri kimi dəyərləndirir; -Azərbaycan dövlətinin diqqət yetirdiyi digər bir mühüm istiqamət soydaşlarımız arasında mənəvi-ideoloji birliyin yaradılmasından, icmalar arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsindən və bu sahədə mövcud olan siyasi, psixoloji maneələrin aradan qaldırılmasından ibarətdir; -Azərbaycan milli-mədəni özünəməxsusluğunun, tarixi ənənələrə bağlılığının qorunub saxlanması diaspor quruculuğunun müasir mərhələsinin ən aktual məsələlərindən biridir və bu sahədə də dövlət tərəfindən müvafiq tədbirlər həyata keçirilir; Nəticədə demək olar ki, Azərbaycan diasporunun yaranması və formalaşması prosesi əslində tarixi zərurət idi. Azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyildir, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir. Dünya azərbaycanlılarının vahid bir mərkəz ətrafında birləşməsi, Azərbaycan Respublikasının prioritet istiqamətlərindən biridir. Sevindirici hal odur ki, Azərbaycan dövləti dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının problemləri və qayğıları ilə maraqlanaraq, bu problemlərin həlli yolunda yardım göstərməyə və soydaşlarımızın hüquqlarını müdafiə etməyə daima hazırdır.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları bu ölkələrin ictimai-siyasi həyatına fəal inteqrasiya edib, qanunvericilik və icra orqanlarında həmvətənlərimizin də təmsil olunması davamlı tendensiyaya çevrilib. Artıq əminliklə demək olar ki, dünya azərbaycanlılarının milli özünüdərk, müstəqil dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsi prosesi başlayıb və özünün inkişaf dövrünü yaşayır. Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin demək olar ki, bir çoxunda mətbu orqanları, telekanalları, Azərbaycan dilli siniflər, məscidlər, orta məktəblər, dərnek və cəmiyyətlər fəaliyyət göstərməkdədir. Azərbaycan

Respublikasının dövlət quruculuğunun əsas öndəduran məsələlərindən biri xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsidir. Azərbaycanda milli dövlətçilik ənənələrinin bərqərar olması, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində atılan tarixi addımlar dünya azərbaycanlılarının arasında milli birləşmənin yaradılmasına geniş imkanlar yaradıb. Əslində, demografik göstəricilərə görə Azərbaycan diasporu çox böyük diaspora hesab oluna bilər. Belə ki, hər beş nəfərdən biri mühacirətdə yaşayır. Şimali Azərbaycan, Cənubi Azərbaycan və Türkiyə Cümhuriyyətindən olan azərbaycanlı mühacirlərin hesabına hazırda diasporumuz üç amillə bir sistem kimi mövcuddur. Bu üç qol həmin sistemdə müəyyən mənada bərabər şəkildə və yanaşı mövcud olsalar da, onların keyfiyyət göstəriciləri də, diaspor olaraq təsəvvür gücü, potensialı da həmin bu 3 elementin sözügedən sistemdəki xüsusi rolu, çəkisi və yeri də fərqli təsir bağışlayır. Əgər bu 3 qanadı ayrı-ayrılıqda izah etməyə çalışsaq təqribən aşağıdakı kimi qeyd etmək olar. Şimali Azərbaycandan müxtəlif tarixi dövrlərdə nizamsız və pərakəndə şəkildə əsasən siyasi, sosial və iqtisadi səbəblərdən Qərbdə mühacirət etmiş soydaşlarımız.

Cənubi Azərbaycandan siyasi və iqtisadi səbəblərdən mühacirət etmiş son dərəcə problemlə və ziddiyyətli bir qrup. Türkiyə Cümhuriyyətindən məqsədyönlü şəkildə, planlaşdırılmış və icmaləşdirilmiş bir qrup həmvətənlərimiz. Yuxarıda deyilənlər əlbəttə ki, ABŞ-da vahid Azərbaycan diasporunun formalaşmasında müəyyən sədd rolunu oynayır. Çünki onların hər biri çoxmilyonluq Azərbaycan xalqının nümayəndələri olsalar da müxtəlif ərazilərdən, müxtəlif səbəblərə görə ABŞ-a mühacirət etmişlər. Bu soydaşlarımız arasında zaman-zaman siyasi-iqtisadi, ideoloji-dini baxımından ziddiyyətlərin yaranması da bir faktır. Bir çox məsələlərdə ümumi fikri paylaşmayan bu üç qrupun belə mövqeyi bu sahədə aparılan fəaliyyətin pərakəndəliyə gətirib çıxarmasına səbəb olur. Məhz bu səbəbdən diaspor təşkilatlarının böyük əksəriyyəti siyasi istiqamətdə deyil, əsasən mədəni-maarifləndirici istiqamətdə fəaliyyət göstərirlər. Düşünürük ki, diaspor fəaliyyətində ən başlıca məsələ şəxsi eqoları bir kənara qoyub, vahid bir amal - müstəqil Azərbaycan Respublikasının inkişafı və dünyada layiqli yerini tutması - uğrunda çalışmaq, Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin yalnız xeyrinə ola bilər. Çünki ABŞ-da güclü Azərbaycan diasporunun tam formalaşması üçün yüksək potensial var.

Paralel.-2015.-14 iyul.-№ 123.-S.7.

Mühacirətdə yaşayan Azərbaycan diasporu bu gün çox böyük qüvvəni təmsil edir

Diaspora təşkilatlarımıza lazımı dəstək vermək üçün dövlət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları və mətbuatın da üzərinə böyük məsuliyyət düşür

Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə diqqət etsək, diasporamızın istər say, istərsə də nüfuz baxımından təmsil olunduqları ölkələrdə böyük irəliləyişlərə nail olduqlarını söyləyə bilərik. Əvvəllər diaspora təşkilatlarımız yalnız öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, Azərbaycanla əlaqələrini itirməmək üçün daha çox fəaliyyət göstərirdilərsə, artıq onlar yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycanın qarşılaşdığı haqsız problemlərlə bağlı öz səslərini ucaltmağa başlayıblar.

Biz neçə illərdir Azərbaycan xalqına qarşı törədilən 20 yanvar faciəsinin, 1992-ci il fevralın 26-da Xocalıda ermənilər tərəfindən törədilən soyqırım faktının diasporamız vasitəsilə bütün dünyada tanınması uğrunda göstərdiyi müsbət fəaliyyəti izləyirik. Təbii ki, bu tədbirlərin daha effektiv alınmasında Azərbaycan və türk diaspora təşkilatlarının birliyini xüsusi qeyd etməliyik. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin ümummilli lider Heydər Əliyevin "bir millət, iki dövlət" prinsipini davam etdirərək, 2007-ci ildə söylədiyi "Bir millətin iki diasporası olmaz" fikirləri bu prosesin daha da sürətlənməsinə təkan verib. Biz artıq Azərbaycanla bağlı xarici ölkələrdə, xüsusən Avropa dövlətlərində keçirilən bütün tədbirlərdə bu iki qardaş xalqların diaspora təşkilatlarını bir arada görə bilərik. Biz diaspora təşkilatlarımızın bütün dünyada Xocalı soyqırımının tanınması istiqamətində apardıqları işləri çox yüksək dəyərləndirməliyik.

Ola bilsin ki, hansısa dövlətlərdə bu tədbirlər bir qədər zəif təsir bağışlaya bilər. Lakin ümumilikdə, bütün bu tədbirlər Azərbaycan dövlətinin xarici siyasət kursuna uyğun olaraq həyata keçirilir və biz hər ötən il ərzində bu tədbirlərin daha effektiv və mütəşəkkil alındığını görürük. Bu məsələdə diaspora təşkilatlarımıza lazımı dəstək vermək üçün dövlət strukturları, qeyri-hökumət təşkilatları və mətbuatın da üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Bir çox hallarda diasporamızın həyata keçirdiyi tədbirlər yerli mətbuatda lazımı səviyyədə işıqlandırılmır. Və yaxud, həmin diaspora təşkilatları ilə əlaqələrimiz zəif olduğundan onların fəaliyyəti haqqında dolğun məlumat əldə edə bilmirik. Dağlıq Qarabağ problemi yalnız dövlətin deyil, bütün ictimaiyyətin, eləcə də bütün Türk xalqlarının problemi olaraq dəyərləndirilməlidir. Yəni biz bu problemin bütün dünyada tanınmasında diaspora təşkilatlarının birgə fəaliyyət göstərməsinin daha effektiv olduğuna inanırıq. Bunun üçün də bir çox aparıcı dövlətlərdə lobbiçiliyimizi artırmalıyıq. Bu termin son dövrlərdə daha geniş yayılmasına baxmayaraq, insanlar bunu tam mənasında dərk etmirlər. Lobbiçilik fəaliyyətinin nədən ibarət olduğunu bilmək üçün ilk növbədə "Lobbi" sözünün mənasının bilmək lazımdır. Lobbi sözünün mənası ingilis dilindən tərcümədə "dəhliz, vestibül, xoll, üstüörtülü gəzinti meydançası, səhnəarxası" mənasını daşıyır. Lobbi anlayışı 1553-cü ildə İngiltərə monastrlarında "gözətçi meydançası" kimi işlədilib.

Başqa bir mənada Lobbiçilik təşkilatlanmış maraqların dövlət orqanlarına və ayrı-ayrı rəsmi şəxslərə məqsədyönlü təsirini ifadə edir. Başqa sözlə, Lobbiçilik təkcə bu və ya digər qrupun sosial, siyasi və iqtisadi

maraqlarının müdafiəsi olmayıb, əslində formal hakimiyyəti faktik hakimiyyətlə hesablaşmağa vadar edən bir mexanizmdir, anlayışdır. Əslində, sivil Lobbizm təkcə hər hansı qruplar marağının müdafiəsi olmayıb, həm də cəmiyyət və hakimiyyət münasibətlərinin tənzimlənmə sisteminin vacib elementidir. Tarix dönə-dönə sübut edib ki, bu keyfiyyətlərdən məhrum olan xalqlar gec-tez güclü millətlərin təsiri altına düşərək assimilyasiya olunur və öz milli simasını itirir. Sovetlər dönəmində isə Qərbi cəmiyyətində çox geniş yayılmış bu təcrübəni, yəni Lobbizmi birtərəfli və təhrif olunmuş şəkildə təqdim edən kitablarda və məqalələrdə insanların şüuruna "Lobbizm korrupsiyanın sinonimidir" kimi sırımışdır. O, hər hansı bir qrupun maraqlarının nəzərə alınması məqsədilə hökumət qurumlarına birbaşa, yaxud dolay yolla təsiretmə fəaliyyəti kimi adlandırılı bilər.

Bu cür adlandırma ümumi mahiyyətli olduğu üçün hər hansı siyasi, yaxud ictimai fəaliyyəti bura aid etmək mümkündür. Ona görə də bir sıra dəqiqləşmələr aparmaq zərurəti yaranır. Birincisi, qurum dedikdə konkret olaraq vəzifəli şəxslər nəzərdə tutulur ki, hansısa qərarın qəbul olunması və ya olunmaması onlardan asılı olur. Bu, bir, yaxud bir neçə adam ola bilər. Məsələn, deputatlar qrupu, hökumət üzvü, yaxud administrasiyanın yüksək vəzifəli nümayəndəsi. İkincisi, lobbişdirilmiş qərar həm müsbət, həm də mənfi xarakter daşıya bilər. Məsələn, ABŞ-dakı erməni lobbisi vaxtilə Konqres tərəfindən məlum 907-ci düzəlişin qəbul olunmasına nail olmuş, hazırda isə Azərbaycana qarşı ədalətsiz və diskriminasiya xarakterli bu qərarın aradan qaldırılması üçün palata üzvlərinə bütün istiqamətlərdə təzyiq göstərir. Yəni lobbizm eyni dərəcədə həm müsbət, həm də mənfi istiqamətə yönəldilə bilər. Üçüncüsü, lobbişmə vəzifəli şəxslərin yalnız maddi stimullaşdırma prinsiplərinə əsaslanmasa da, bu metod lobbizmdə ən geniş yayılan və təsirli amil hesab olunur. Hamıya aydındır ki, xarici lobbizm ölkənin iqtisadi və siyasi maraqlarının təmsilçiliyinin inkişaf edən və tamamilə mədəni formasıdır. Azərbaycan dövləti üçün də lobbizmin fəaliyyəti çox mühüm və aktualdır. Ekspertlərin qiymətləndirməsinə görə, mühacirətdə yaşayan Azərbaycan diasporu bu gün çox böyük qüvvəni təmsil edir. Bunun əsas kütləsini Cənubi azərbaycanlılar və Türkiyə azərbaycanlıları təşkil edir. Onlar müxtəlif ictimai institutlarda assosiasiyalarda, milli icmalarda təşkilatlı, şübhəsiz ki, bizim ölkənin siyasi və iqtisadi maraqlarının lobbiçiliyində mühüm rol oynaya bilərlər. Məhz bu göstərilənləri nəzərə almaqla Azərbaycanda lobbizm fəaliyyətini tənzimləyən qanun layihəsinin hazırlanıb hökumətə və parlamentə təqdim olunması vacibdir. Hazırda lobbiçilik fəaliyyəti ilə məşğul olan müəyyən qrup və təşkilatlar öz tələblərini və istəklərin məskunlaşdıqları ölkənin hökumətlərinə müxtəlif aksiyalar vasitəsi ilə çatdırmağa çalışırlar.

Məsələn, Fransada yaşayan azərbaycanlı gənclərin bir qrupu Lion şəhərində aksiya keçirib. "Euronews" telekanalının ofisi qarşısında düzənlənən aksiyada bu televiziyanın Dağlıq Qarabağ həqiqətlərini təhrif etməsinə etiraz bildirilib. "Euronews" televiziyası noyabr ayında "Dağlıq Qarabağda dəyişiklik küləkləri" adlı veriliş göstərib. Verilişdə Dağlıq Qarabağ Azərbaycandan ayrılmış müstəqil ölkə, separatçı rejimin rəhbəri isə "Dağlıq Qarabağ Respublikasının prezidenti" kimi təqdim olunub. Fransada yaşayan gənclərimiz də buna etiraz ediblər. İranın Şoma TV kanalının mahnı müsabiqəsində güneyli gənc müğənni "Sənə görə" mahnısı ilə birincilik qazanıb. Eyni zamanda Güney Azərbaycan və İranda adı dillərə düşən Əli Pormehr "Yağış altında" mahnı albomunu buraxıb. Azərbaycan mahnıları ilə çıxış edən Pormehr xalq arasında böyük sevinclə qarşılanır. Öz səsi ilə İran Azərbaycan musiqisinə yeni nəfəs qatan gənc müğənnini parlaq gələcək gözləyir. Ana dilinə vurğun

olan müğənni İranın rəsmi kanalında çıxış etsə də, farsca mahnı ifa etməkdən imtina edib. Tehranın Mosalla sərgi kompleksində 28-ci beynəlxalq kitab sərgisi açılıb. Açılış mərasimində İran İslam Respublikasının dövlət və hökumət nümayəndələri, xarici dövlətlərdən gələn qonaqlar iştirak ediblər. Yüzə yaxın ölkənin təmsil olduğu sərgidə Azərbaycanın Milli Kitabxanasının (AMK) və İrandakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə ölkəmiz üçün ayrılan 15 kvadratmetr ərazidə milli guşə yaradılıb.

Guşədə AMK-nın Tehrana ezam olunmuş beynəlxalq əlaqələr üzrə direktor müavini Mələk Hacıyevanın gətirdiyi 200 və səfirliyin təqdim etdiyi 100 kitab nümayiş olunub. Milli guşədə Azərbaycanın tarixinə, mədəniyyətinə, iqtisadiyyatına, ictimai-siyasi həyatına aid kitablar sərgilənib. Guşədə Dağlıq Qarabağın ermənilər tərəfindən işğal edilməsinə, Xocalı soyqırımına, 20 Yanvar faciəsinə həsr olunmuş kitablar xüsusilə diqqəti cəlb edir. Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin, Prezident İlham Əliyevin və Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın fəaliyyətləri haqqında kitablar da sərgi iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılıb. Bu kitabların ərəb, fars və ingilis dilinə tərcümə edilmiş nüsxələri də guşədə yer alıb. Qeyd etmək lazımdır ki, sərginin təşkilatçıları tərəfindən başqa dövlətlərə qarşı təbliğatın aparılmaması, islam dəyərlərinə zidd olan materialların yayılmaması, İranın dövlət mənafeyinə qarşı ədəbiyyatın paylanmaması haqqında iştirakçılara xəbərdarlıq edilmişdi.

Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyi Dağlıq Qarabağın əzəli Azərbaycan ərazisi olduğunu, İranın da Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyini rəsmi şəkildə tanıdığını, Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə tanıtılmasının zəruriliyini əsas gətirərək, bu istiqamətdə təbliğat işinə geniş yer ayırıb. Sərginin gedişində Azərbaycanın təbliğinə dair kitablar iştirakçılara paylanıb. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, bu günlərdə daha bir kitabı ilə oxucularla görüşən istedadlı gənc yazıçı Səidə Haqverdiyevanın uşaqlar üçün qələmə aldığı "Toplan" adlı pyesi Cənubi Azərbaycanın tanınan "Mika" kukla-sənət qrupunun teatrında səhnəyə qoyulub. 2003-cü ildən müstəqil şəkildə fəaliyyətini davam etdirən teatr zəngin və qədim kukla teatrı ənənələrinin yaşadılması və təbliğatı işini Təbriz başda olmaqla bütünlükdə İran və eləcə də onun hüdudlarından kənarında təbliğ etməklə məşğuldur.

Əsas məqsədi Azərbaycan kukla teatr sənətini Təbrizdə də yaşatmaq olan teatr qurucusu və rejissoru Əli Bernonun rəhbərliyi ilə bu günədək Azərbaycan, Rusiya, Türkiyə daxil olmaqla bir sıra ölkələrin beynəlxalq kukla teatrı festivallarında iştirak edib. Klassik teatr ənənələrini müasir çalarlarla zənginləşdirməklə uşaqlara teatrı, azərbaycanlı müəllifləri tanıdıb sevdirməyi hədəfləyən sənət ocağı bu dəfə gənc müəllifə üstünlük verməklə onun bədii nümunəsini səhnələşdirməyi qərara alıb. Səidə Haqverdiyevanın bir neçə il əvvəl qələmə aldığı və müasir dövrlə həmahənglik təşkil edən pyesinə müraciət edən teatr bununla da uşaqlara əsərin ana xəttini təşkil edən sədaqət, dostluq, dürüstlük, səmimiyyət və qarşılıqlı inam kimi dəyərləri aşılamağa çalışır. Müəllifin əsərin qəhrəmanı Toplan və onun dostları arasında olan münasibətə bədii boyalarla verdiyi özəllik və əsas ideyanı - sədaqətli olmağı önə çəkib.

Avropada Azərbaycan diasporunun formalaşması uzun bir zaman kəsiyini əhatə edir

Böyük Britaniyada Avropa məkanında azərbaycanlıların sıx məskunlaşdığı ölkələr sırasında yer alır

Azərbaycan diasporunun formalaşmasının ilkin addımları barədə dolğun məlumatın azlığına baxmayaraq, bir sıra tarixi mənbələrə əsasən bəzi faktları aşkara çıxarmaq mümkün olub. Əldə olunan elmi nəticələrə görə, Azərbaycan diasporunun təşəkkül və formalaşma tarixi bir neçə mərhələyə bölünür: VII əsrin sonu - VIII əsrin əvvəlləri. Xilafət ordusunun Azərbaycana yürüşü, İslam dininin yayılması ilə əlaqədar burada ərəbdilli elm və mədəniyyətin inkişafı, eyni zamanda onlarca azərbaycanlı mütəfəkkirin Yaxın və Orta Şərqi şəhərlərinə axını başlayıb və bu proses diasporun yaranmasının təməlini qoyub. X - XIX əsrlər. Yaxın Şərqi elm və mədəniyyət mərkəzlərində əslən Azərbaycandan olan yüzlərlə alim və tələbənin biliklərə yiyələnməsi, milli təfəkkürümüzün region xalqların intibahında qabaqcıl mövqeyə çıxması sayəsində xaricdə məskunlaşması daha geniş vüsət alıb.

Avropanın inkişaf etmiş dövlətlərindən biri olan Belçikada da soydaşlarımız məskunlaşaraq bu ölkədə Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması istiqamətində fəaliyyət göstərirlər. Son statistik məlumatlara görə, Belçikada yaşayan azərbaycanlıların sayı 3 min nəfərə yaxındır. Əsasən türkiyəli azərbaycanlıların üstünlük təşkil etdiyi Belçikaya cənubi və şimalı azərbaycanlıların kütləvi mühacirəti 1970-ci ildən sonra başlayıb. Türkiyədən Avropa ölkələrinə əmək xarakterli mühacirətdə buradakı azərbaycanlılar intensiv iştirak ediblər. Türk diasporunun tərkibində ilkin fəaliyyətə başlayan azərbaycanlılar ilk illərdə dəmiryolu, zavod və müəssisələrdə çalışmağa başlayıblar. Sonrakı illərdə soydaşlarımızın Belçikaya adaptasiyası və yerli cəmiyyətə inteqrasiyası onların bir sıra dövlət işlərində çalışmasına şərait yaradıb. Hazırda adi fəhlədən varlı biznesmenə qədər müxtəlif sahələrdə tanınan azərbaycanlılar Belçikada kifayət qədər nüfuza malikdirlər.

Yerli xalqla bir sırada azərbaycanlılarda öz sahələrində işgüzarlıq, əmək sevrəklik göstərirlər. Onlar ictimai fəaliyyətdə türk diasporu ilə həmrəylik nümayiş etdirirlər. Türk diasporunun Belçikada nəşr etdirdiyi kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan diasporuna da xüsusi yer verilir. Azərbaycan-Belçika Parlamentlərarası Dostluq Qrupu iki dövlət arasında münasibətlərin inkişafı ilə paralel olaraq buradakı soydaşlarımızın taleyi ilə də yaxından maraqlanır. Belçika dövlətinin Azərbaycanla əməkdaşlıq etməkdə maraqlı olması, diasporamızın fəaliyyətinə də müsbət təsir göstərir. Hazırda Belçikada "Azərbaycan Evi" təşkilatına məxsus sayt mövcuddur ki, həmin saytda Belçika azərbaycanlıları barədə xəbərlər yayılır, bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, gördüyü işlər, həyata keçirdiyi müxtəlif layihələr barədə oxuculara müntəzəm məlumat verilir.

Böyük Britaniyada Avropa məkanında azərbaycanlıların sıx məskunlaşdığı ölkələr sırasında yer alır. Bu ölkə ilə Azərbaycanın münasibətləri XVIII əsrin əvvəllərinə təsadüf edir. O dövrdə Azərbaycanın neft sənayesinə maraq göstərən ingilislərin məşhur və nüfuzlu şirkətləri Azərbaycan neftinə investisiya qoymağa başlayıblar. XIX əsrin sonlarından etibarən isə azərbaycanlıların Böyük Britaniyaya mühacirəti başlayıb. XX əsrin əvvəllərində soydaşlarımız burada öz icmalarını yaratmağa müvəffəq olublar. Cənubi Azərbaycandan bu ölkəyə başlayan kütləvi mühacirəti sözügedən prosesi bir qədər intensivləşdirib. 1950-1960-cı illərdən

Cənubi Azərbaycandan Böyük Britaniyaya başlayan kütləvi mühacirət Britaniyada müxtəlifpeşə sahələrində çalışan soydaşlarımızın sayının artmasına gətirib çıxarıb.

II Dünya müharibəsindən sonra, artıq Böyük Britaniyada Azərbaycan diasporunun formalaşması prosesi daha geniş vüsət alıb. 1991-ci ildə Azərbaycan dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra bu ölkədə məskunlaşan azərbaycanlılar bir qədər də fəallaşdılar. Son məlumatlara görə, hazırda Böyük Britaniyada 20 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Böyük Britaniyada Şimali və Cənubi Azərbaycandan, Türkiyədən bura köçən mühacirlərlə yanaşı, Gürcüstandan, eləcə də 1988-ci il deportasiyası zamanı Ermənistandan, Orta Asiya və Rusiyadan köçən azərbaycanlılara rast gəlmək mümkündür. Onu da etiraf etmək lazımdır ki, bu gün Böyük Britaniya azərbaycanlılarının əksəriyyəti Cənubi Azərbaycandan olan soydaşlarımızdır. Cənublu soydaşlarımız burada kifayət qədər maddi və intellektual imkanlar əldə ediblər. Soydaşlarımız Böyük Britaniyanın iqtisadiyyatı və elminin inkişafında müəyyən rol oynayıblar. Əsasən iqtisadi və texniki mütəxəssislər kimi dövlət və iri şirkətlərə işə dəvət edilən azərbaycanlılar ictimai həyatda da fəal iştirak etməyə çalışırlar. Bu müddət ərzində Cənubi Azərbaycandan olan soydaşlarımız informasiya sahəsində də bir sıra uğurlar əldə ediblər. Britaniyanın tanınmış televiziya kanalları və qəzetlərində Azərbaycanla əlaqəli bir sıra məqalələr və çıxışlar dərc edilir. Bu müsbət tendensiya hazırda da davam etməkdədir. "Times", "Herald", "Tribun of Europa" və digər tanınmış qəzetlərlə yanaşı, "BBC" və digər tanınmış televiziya kanalları da öz verilişlərində Azərbaycana böyük diqqət verirlər. Təbii ki, bütün bunlar Böyük Britaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun əməyi sayəsində baş verir. Böyük Britaniyada yaşayan azərbaycanlılar, eləcə də burada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu digər xalqların diasporları, xüsusilə türkdilli xalqların diasporları ilə yaxından əməkdaşlıq edirlər. 1990-cı ildə Londonda təsis edilən Dünya Türkləri Komitəsində təmsil olunan azərbaycanlılar bir sıra tədbir və görüşlərdə türkdilli diasporun nümayəndələrinin də iştirakını təmin ediblər. Hazırda türkdilli diasporlarla birgə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu burada mütəşəkkil qruplardan biri hesab olunur.

Fransada azərbaycanlılar bir o qədər çox məskunlaşmasalar da, bu ölkədə də bu gün Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir. Ümumiyyətlə, Fransaya azərbaycanlıların mühacirəti XIV əsrin sonları, XX əsrin əvvəllərindən başlayıb. Bu ölkənin Azərbaycana olan maraqları isə XV-XVI əsrlərə təsadüf edir. Hələ 1697-ci ildə Parisdə nəşr edilən Bartelemi D.Erblonun "Şərq kitabxanası" əsəri Azərbaycan ədəbiyyatı, mədəniyyəti və şairləri haqqında Fransada ilk yazılı mənbədir. XIX əsrin sonlarından başlayaraq Fransanın Avropadakı mövqeyinin güclənməsi azərbaycanlıların bu ölkəyə mühacirətini sürətləndirib. Azərbaycanın imkanlı və ziyalı təbəqəsinin Fransada malik olduqları iş yerləri, mülklər onların ailələri və qohum-əqrəbalarının buraya köçməsinə şərait yaradıb. Hacı Zeynalabdin Tağıyev, Musa Nağıyev, Şəmsi Əsədullayev kimi milyonçuların Fransanın iş adamları ilə birgə bizneslərinin olması, Fransa-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etməkdə olduğunu göstərirdi. Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra azərbaycanlıların kütləvi şəkildə köçdükləri ölkələr sırasında Fransa ön yerlərdən birini tuturdu. Əlimərdan bəy Topçubaşov, Əlibəy Hüseynzadə, Ceyhun bəy Hacıbəyli, Ümbülbani kimi tanınmış azərbaycanlılar həmin dövrdə Fransada məskunlaşdılar.

1991-ci ildə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi elan edildikdən sonra Fransa-Azərbaycan ikitərəfli əlaqələrinin qurulması, bu ölkədə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də öz təsirini göstərdi. Dağlıq Qarabağ ətrafında baş verən proseslərdə Ermənistanı himayə edən Fransanın atdığı addımlar, işğalçı ölkəyə göstərdiyi dəstək Fransada yaşayan soydaşlarımızın haqlı narazılığına səbəb oldu və qəzəblə qarşılandı. Bunun nəticəsi olaraq Fransada bir-birinin ardınca "Qarabağ tarixi və indiki dövr", "Qarabağ" məqalələr toplusu, "Dağlıq Qarabağ", "Dağlıq Qarabağın tarixi və ona aid sənədlər" kitabları nəşr edilib. Bu gündə Fransada yaşayan soydaşlarımız bu ölkənin ermənipərəst mövqeyinə etirazını bildirir, zaman-zaman diasporamızın keçirdiyi müxtəlif səviyyəli tədbirlər, etiraz aksiyalarında Fransanın ədalətli mövqedən çıxış etməsi tələb olunur.

Təxminən 2,5 min nəfərə yaxın soydaşımızın yaşadığı Danimarkaya azərbaycanlıların mühacirət dövrü 3 mərhələni əhatə edir.

Birinci mərhələ 1890-1918-ci illər, passiv mühacirət dövrü hesab olunur. Bu illərdə cənubdan, şimaldan, xüsusən də Türkiyədən köçən azərbaycanlılar ölkənin iri şəhərlərində məskunlaşıblar. Həmin illərdə əksəriyyəti ziyalılar və ticarətçilər olan azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyasız vaxt aparıb.

İkinci mərhələ 1920-1990-cı illərə təsadüf edirdi ki, bu illər azərbaycanlıların mühacirətinin fəal dövrü sayılır. Xüsusən 1941-1945-ci və 1960-cı illərdə Azərbaycandan və Türkiyədən olan soydaşlarımızın çoxsaylı qrupları Danimarkanın paytaxtı Kopenhagendə və digər şəhərlərdə məskunlaşıblar. Həmin mühacirlər qapalı və gizli həyat yaşamalarına baxmayaraq, ticari-iqtisadi sahələrdə xeyli uğurlar əldə ediblər. Yerli əhali və türk diasporunun nümayəndələri ilə qarışıq nığaha girən azərbaycanlıların bir hissəsi milli kimliklərini qoruyub saxlaya biliblər.

Soydaşlarımızın Danimarkaya mühacirətinin üçüncü mərhələsi 1991-ci ildən sonrakı dövrə təsadüf edir. Müstəqillik əldə edildikdən sonra bu ölkəyə şimaldan kütləvi halda başlayan mühacirət nəticəsində Danimarka yüzlərlə təhsil, iş və yaşamaq üçün gələn azərbaycanlıları qəbul edib. Etiraf etmək lazımdır ki, Danimarka azərbaycanlıları bəzi Avropa ölkələrində yaşayan soydaşlarımızdan bir qədər fəal hesab olunurlar. Xüsusilə, bu ölkədə azərbaycanlı gənclərin fəaliyyəti qənaətbəxş hesab oluna bilər. Ölkəmizdə cərəyan edən prosesləri diqqətlə izləyən Danimarka azərbaycanlıları Qanlı yanvar, Xocalı faciəsi və torpaqlarımızın işğalı günlərində etiraz aksiyaları təşkil edir, milli bayramlarımızı bir yerdə qeyd edirlər. Əsasən mədəni tədbirlərin tez-tez həyata keçirildiyi Danimarkada fəaliyyət göstərən "Azərbaycan radiosu"nun işini müsbət qiymətləndirmək olar. Radio Azərbaycan musiqi mədəniyyəti, poeziyası ilə əlaqədar çoxsaylı proqramlar hazırlayır. Bu ölkədə əsasən Türkiyədən köçmüş, xüsusilə iqdırlı azərbaycanlılar üstünlük təşkil edirlər. Əsas etibarilə orta təbəqə sinfinə aid olan Danimarka azərbaycanlılarının bu ölkədə bir neçə təşkilatı fəaliyyət göstərir.

Paralel.-2015.-17-21 iyul.-№ 126.-S.7.

Qazaxıstanda 20-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir

Onların böyük əksəriyyəti XX əsrin 30-cu illərinin siyasi repressiya dövründə oraya məcburi köçürülənlər və onların övladlarıdır

Rəsmi məlumatlara görə hazırda Qazaxıstanda yüz min, qeyri-rəsmi məlumatlara görə üç yüz min azərbaycanlı yaşayır. Burada yaşayan azərbaycanlılar elm, incəsənət, kənd təsərrüfatı, kiçik, orta biznes və digər sahələrdə çalışırlar.

Qazaxıstan azərbaycanlıları ölkənin bütün ərazisində məskunlaşmışlar. Qazaxıstanda yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti XX əsrin 30-cu illərinin siyasi repressiya dövründə oraya məcburi köçürülənlər və onların övladlarıdır. Onların içərisində dövlət və hökumət strukturlarında, icra və seçkili orqanlarda təmsil olunanlar, özəl sektora rəhbərlik edənlər də az deyil. Eyni zamanda onlar Qazaxıstan Respublikasının ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edir, dövlət orqanlarında təmsil olunurlar. Bununla yanaşı, həmvətənlərimiz Qazaxıstan Respublikasında özlərinin bir neçə milli-mədəniyyət təşkilatlarını yaratmışlar.

Almatıda "Turan", Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası, Aktyubinsk vilayətində "Dostluq", Cəmbül vilayətində "Azəri", Qərbi-Qazaxıstan vilayətində "Birlik", Qaraqanda vilayətində "Namus", Kustanay vilayətində "Heydər", Pavlodar vilayətində "Vətən" və s. Azərbaycan mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir. Bu cəmiyyətlər eyni zamanda Qazaxıstan prezidenti cənab Nursultan Nazarbayevin başçılıq etdiyi "Qazaxıstan Xalqları Assambleyası"nın üzvləridir. Paytaxt Astanada "Xəzər" milli-mədəniyyət Mərkəzi fəaliyyət göstərir. Bu təşkilatların ən fəal və ən nüfuzlusu isə Almatıda fəaliyyət göstərən Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyasıdır. Quruma tanınmış iş adamı Əbülfəz Xəmidov rəhbərlik edir. Əbülfəz müəllimin ata-babaları keçən əsrin 1932-1937-ci illərində Azərbaycandan Qazaxıstana sürgün olunub. 1962-ci ildə Cənubi Qazaxıstan vilayətinin Maxtaral rayonunda dünyaya göz açan Əbülfəz Müslüm oğlu hazırda ölkənin 20 ən güclü və investisiya qabiliyyətinə malik sahibkarlarından hesab olunur. Ötən ilin sonlarında Qazaxıstan Respublikasının prezidenti Nursultan Nazarbayevin fərmanı ilə Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyası İctimai Birliyinin sədri, Qazaxıstan Xalqları Assambleyası Şurasının üzvü, texnika elmləri namizədi Əbülfəz Müslüm oğlu bu ölkənin ən ali mükafatı sayılan "KÜRMET" ordeni ilə təltif olunub.

O, Qazaxıstanın müstəqillik tarixində ölkənin ən yüksək Fəxri mükafatına layiq görülən birinci azərbaycanlıdır. Əlbəttə, biz də onun soydaşımız olmasından fəxr duyuruq. Ot kökü üstə bitər və o, Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlıların şanlı ənənələrinin layiqli davamçısıdır.

Qazaxıstanda fəaliyyət göstərən milli diaspor təşkilatlarımızdan bir də "Natəvan" Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətidir. 1992-ci ilin mayın 19-da yaradılan Cəmiyyətin təsis konfransında onun nizamnaməsi qəbul olunub. Cəmiyyətin yaranması elan edilib. Cəmiyyətin sədri Vəlixan Məmmədəliyevdir. Cəmiyyətin məqsədi həmvətənlərimizi bir mərkəz ətrafında birləşdirmək və onun vasitəsilə qaxaxları, rusları və başqa millətləri Azərbaycanın tarixi, incəsənəti, mədəniyyəti ilə tanış etmək, respublikamız haqqında bütün həqiqəti orada baş verən ictimai-siyasi hadisələrin mahiyyətini başa salmaqdır. Cəmiyyətin nəzdində Ağsaqqallar Şurası

yaradılıb. Cəmiyyət Uralskda fəaliyyət göstərən digər xalqların milli mərkəzləri ilə sıx əlaqədə işləməyə çalışır. Dünyaya səpələnmiş soydaşlarımız arasında siyasi-iqtisadi, sosial-mənəvi birliyin olması ilə yanaşı, onların qarşısında azərbaycançılıq ideologiyasına əsaslanan bir sıra tarixi vəzifələr durur. Burada Azərbaycan reallıqlarının dünyaya olduğu kimi çatdırılması, eləcə də vətənə sədaqətlik kimi meyarlar öz əksini tapıb. Bu amala sadıq qalan xaricdəki diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətlərini daha da gücləndirirlər.

Hazırda öz fəaliyyəti ilə seçilən belə diaspor təşkilatlarından biri də Qazaxıstanda Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzləri İttifaqıdır. Təşkilatın sədri Vidadi Salahov qəzetimizə açıqlamasında 2011-ci ildə Qazaxıstanın altı əyalətindəki ali təhsil müəssisələrində diaspor təşkilatlarımız tərəfindən müxtəlif tədbirlərin keçirildiyini və bu istiqamətdə işlərin genişləndiriləcəyini qeyd etdi.

Onun fikrincə, Azərbaycanla Orta Asiya ölkələri arasında birbaşa məlumat mübadiləsi genişləndirilməlidir: "Bu gün diasporun ən böyük töhfəsi ondan ibarət ola bilər ki, Azərbaycan həqiqətləri dünyaya, o cümlədən Orta Asiyaya çatdırılsın. Azərbaycanın hazırkı siyasi, iqtisadi vəziyyəti haqqında Orta Asiya ölkələrində yetərinə məlumatlı deyillər. Bunun üçün Azərbaycan ilə Qazaxıstan, Özbəkistan və digər Orta Asiya ölkələri arasında telekəpülər yaradılmalıdır, televiziya arasında informasiya mübadiləsi gücləndirilməlidir, mətbu orqanlar açılmalıdır. Bu gün əqidəsindən, dünyagörüşündən asılı olmayaraq Azərbaycanı özünə tarixi Vətən bilən hər bir azərbaycanlının vahid amal uğrunda birləşməsi, həmrəylik nümayiş etdirməsi tarixi missiya, dövrün tələbi və zamanın çağırışıdır. Milli birlik, vətəndaşlıq birliyi olmadan tərəqqiyə, əmin-amanlığa və firavanlığa qovuşmaq çətindir".

Xatırladaq ki, V.Salahov otuz iki ildən artıqdır ki, Qazaxıstanda yaşayır. Soydaşımız orada diaspor işi ilə məşğul olmaqla yanaşı, Qazaxıstanda yayımlanan 20 min tirajlı, üç dildə (Azərbaycan, qazax və rus) nəşr edilən həftəlik və beynəlxalq "Turan Ekspres" qəzetinin baş redaktoru və təsisçisidir. O qeyd edib ki, Qazaxıstanda 14 vilayətdə diasporun tərkibinə daxil olan Mədəni Mərkəzlər fəaliyyət göstərir: "Hər il Azərbaycanla bağlı olan bayramlar və anım mərasimləri ilə əlaqədar olaraq soydaşlarımızla birgə silsilə tədbirlər keçiririk. Bütün bu işləri həyata keçirməkdə bir məqsədimiz də odur ki, Qazaxıstanda yaşayan və gələcəyimizin təminatçısı olan uşaqlara, gənclərə yaşadığı ölkənin adət-ənənəsini, dilini bilməklə yanaşı, doğma vətəninə sevgi, xalqına, millətinə, dilinə həmişə sadıq qalmalarını da tövsiyə edirik. Fikrimcə, bu bir neçə komponentə sadıq qalmaq və qorumaq hər bir vətəndaşın mənəvi borcudur".

Qazaxıstanın bütün dövlət strukturlarında azərbaycanlılara rast gəldiyini deyən həmsöhbətimiz bunu diasporumuzun fəaliyyətinin güclü bir qüvvəylə əhatə olunması ilə əlaqələndirdi: "Konkret hər hansı bir sahənin adını çəkmək çətin olar. Onu deyə bilərəm ki, Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlıların çoxşaxəli fəaliyyət istiqamətləri var. Yəni orada yaşayan azərbaycanlılar iki qrupa bölünür. Onların bir qismi Qazaxıstana işləmək üçün gələn Azərbaycan vətəndaşlarıdır, digər qrup isə Qazaxıstan vətəndaşı olan soydaşlarımızdır. Artıq, Qazaxıstan vətəndaşlığını qazanmış azərbaycanlılar bütün sahələrdə fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycandan olan vətəndaşlar isə daha çox tikinti, ticarət, neft və qaz sənayesi sahəsində çalışırlar. Eləcə də digər sahələrdə həmvətənlərimizə rast gəlmək olur. Bu hal bir azərbaycanlı kimi mənə öz soydaşlarımla böyük qürur hissi duymağa imkan verir".

İttifaq sədri demək olar ki, bütün diaspor təşkilatları ilə əlaqələrinin mövcud olduğunu vurğuladı: "Bilirsiniz ki, Qazaxıstan çox böyük bir ölkədir. Qazaxıstanda olan on dörd vilayətin özünün bir-birinə inteqrasiyası məsələlərinə söylərimizi yönəltmişik. Həmin vilayətlərin bir-biri ilə əlaqəsi bir çox işlərin icrasına kömək edər, eyni zamanda güclü bir diaspor formalaşar. Onu da vurğulayım ki, həmçinin Azərbaycandan da dəstək alırıq. DİDK tərəfindən həm mənəvi, həm də maddi dəstək görürük. Bizə lazım olan bir çox materialları komitənin köməyi ilə əldə edirik. Bir sözlə, biz istər Azərbaycan dövlətinin, istərsə də komitənin diqqət mərkəzindəyik və bu diqqət də bizi Azərbaycanın çiçəklənməsi naminə daha səylə işləməyə sövq edir".

Qeyd olunduğu kimi, təşkilat tərəfindən müxtəlif istiqamətlərdə tədbirlər keçirilir. Belə ki, Qazaxıstanda Xocalı soyqırımı, 20 yanvar hadisəsi kimi anım, 31 mart Dünya azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və digər bayramlarımız qeyd olunub.

Son tədbirlərdən biri olaraq "H.Əliyev və Azərbaycan" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. Tədbirdə Qazaxıstanda akkreditə olunmuş diplomatik missiyaların əməkdaşları, Qazaxıstan-Azərbaycan Dostluq və Mədəniyyət Assosiasiyasının nümayəndələri, Qazaxıstan İqtisadiyyat, Maliyyə və Beynəlxalq Ticarət Universitetinin və Qazaxıstanın L.N.Qumilyov adına Avrasiya Universitetinin rektorları, həmçinin müəllim-professor heyəti, bir sıra ictimai-siyasi xadimlər, Qazaxıstan XİN və yerli KİV nümayəndələri iştirak ediblər. Bundan başqa, Qazaxıstanın "Qazax Texnologiya və Biznes Universiteti"ndə ulu öndər, XX əsrin görkəmli siyasətçisi Heydər Əliyevin anadan olmasının ildönümünə həsr olunan "Heydər Əliyev - dünya miqyaslı siyasətçi" adlı elmi-nəzəri konfrans təşkil olunub.

Həmçinin Astanada diasporunun çoxsaylı nümayəndələrini ətrafında birləşdirən "Xəzər" milli-mədəniyyət Mərkəzi və bu təşkilatın təşəbbüsü ilə Azərbaycanın repressiyaya məruz qalan qadınlarının xatirəsinə memorial abidə ucaldılıb. Astana şəhərində ucaldılan abidə ötən əsrin 30-40-cı illərində "Akmola siyasi repressiyalara məruz qalmış şəxslərin həyat yoldaşları düşərgəsi"nin ("Akmolinskiy laqer jen političeskix repressirovannıx" "Aljir") yerləşdiyi ərazidə qoyulub. 1936-1946-cı illərdə bu düşərgədə Azərbaycandan olan 49 qadın saxlanılıb. Onlardan əksəriyyəti elə həmin ərazidəki ümumi düşərgə məzarlığında dəfn olunub.

Ümumi olaraq 20-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatı Qazaxıstanda fəaliyyət göstərir. Yeri gəlmişkən, Qazaxıstan azərbaycanlıları bu ölkədə keçirilən növbədənənar prezident seçkilərində N.Nazarbayevi dəstəkləyiblər. Hətta soydaşlarımız bu seçki ilə bağlı bəyanat da yaymışdılar. www.D-A-K.org-a daxil olan məlumata görə, sənəddə deyilir: "Biz qardaş Qazaxıstan Respublikasında yaşayan bütün azərbaycanlılar Qazaxıstan Respublikasının prezidenti vəzifəsinə Nursultan Nazarbayevin namizədliyini dəstəkləyirik".

DAK-ın Qazaxıstan nümayəndəliyinin rəhbəri Araz Xudiyev tərəfindən verilən bəyanatda vurğulanır ki, yürüdülməyən dövlət və xalq siyasəti nəticəsində ölkə əhalisi sülh şəraitində yaşayır.

Hazırda DİDK-nin dəstəyi ilə Astana, Almatı, Taldıkurqan, Qaraqanda şəhərlərində Azərbaycan dilində "Bazar günü" məktəbləri açılıb. Xoca Əhməd Yəsəvi adına Türkünstan Universitetində hər il 10-yerə sahib olan soydaşlarımız ana dillərindən başqa, qazax və rus dillərindən məişətdə istifadə edirlər.

Almatıda ilk Azərbaycan məscidi fəaliyyətə başlayıb. Məscidin tikintisinə 70 min ABŞ dolları həcmində vəsaitin toplanmasında Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlı ziyalılar, elm xadimləri, konqres üzvləri, eləcə də qazaxların özləri də yardımçı olublar.

Paralel.-2015.-18 avqust.-№ 145.-S.7.

Azərbaycan diasporu müstəqil dövlətimizin ətrafında daha sıx birləşir

İttifaq Mirzəbəyli

Bizi fərqləndirən əlamət ondan ibarətdir ki, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq, öz Vətənimizə bağlıyıq. Bura bizim Vətənimizdir, hamımızın Vətənidir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların Vətənidir. Bizim bir vətənimiz var - azərbaycan! bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər.

İlham ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Ümummillə lideri Heydər Əliyevin qurub- yaratdığı müstəqil Azərbaycan Respublikası bu gün regionun və dünyanın söz sahibi kimi qəbul edilən dövlətlərindən birinə çevrilmişdir. Həm siyasi gücü, həm də iqtisadi qüdrəti gündən-günə artan dövlətimiz aparılan hərtərəfli islahatların və elmi şəkildə əsaslandırılmış dövlət proqramlarının icrasının nəticəsi olaraq daha böyük nailiyyətlərə imza atır. Getdikcə daha yüksək inkişaf müstəvisinə qalxan sahələrdən biri də Azərbaycan diasporunun dövlət ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində reallaşdırılan tədbirlər və dövlətin diaspor təşkilatlarına göstərdiyi qayğıdır.

Bu tendensiyanı yüksək qiymətləndirən Prezident İlham Əliyev demişdir: "Azərbaycan dövləti özünü qoruyur və qoruyacaqdır. Ancaq mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız da nəinki erməni lobbə təşkilatlarına tutarlı cavab verir, eyni zamanda, onlar özləri orada Ermənistan qarşı çox ciddi və real faktlar əsasında qurulmuş təbliğat işləri aparırlar. Mən xaricdə çalışan səfirlərimizlə görüşlərdə həmişə demişəm və bu gün də demək istəyirəm ki, bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşımamalıdır. Hücum diplomatiyamız nəticə verir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində haqlı tərəf və zərər çəkən tərəf bizik, əlbəttə, arqumentlərimiz daha da ciddidir və daha da tutarlıdır. Hesab edirəm ki, növbəti dövrdə də erməni lobbəsinə qarşı bütün dünyada mübarizəmizi davam etdirməliyik, onların yalanlarını ifşa etməliyik, Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ etməliyik və Azərbaycan reallıqlarını olduğu kimi təqdim etməliyik".

Dövlət başçımız eyni zamanda Azərbaycan diasporunun qarşısında getdikcə daha böyük vəzifələrin durduğunu qeyd edir: "Həm ölkəmizin inkişafı, həm diaspor təşkilatlarımızın güclənməsi qarşımızda indi böyük imkanlar açır. Soydaşlarımız - azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrdə dövlət, hökumət qurumlarında təmsil olunmalıdırlar. Onların sayı da bəzi hallarda buna imkan verir. Qanunvericilik orqanlarında təmsil olunmalıdırlar. Bunu etmək üçün azərbaycanlılar arasında qarşılıqlı dəstək və birlik daha da güclü olmalıdır. Mən hesab edirəm ki, bu, realdır... Bu, həm orada yaşayan azərbaycanlılar üçün bir dəstək olacaq, dayaq olacaq, həm ölkəmiz üçün. Çünki xaricdə azərbaycanlılar nə qədər güclü olsa, dövlətimizin maraqları da o qədər

müdafiə olunacaqdır. Nə qədər Azərbaycan güclü olsa, soydaşlarımız özlərini o qədər də əmin, rahat hiss edəcəklər. Ona görə də hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarının bütövlükdə və onların üzvlərinin fərdi qaydada real siyasətə, real işlərə daha da fəal cəlb edilməsi çox arzuolunan bir məsələdir".

Xatırladaq ki, dünya diaspor tarixi barədə söz açan mütəxəssislər bu məsələnin çox ağır bir proses olduğunu dönə-dönə deyiblər. Hətta bir çox xalqların diaspor təşkilatlarının dövrü olaraq dağılıb yenidən qurulması faktları da mövcuddur. Ancaq Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bir məramına qulluq etməsi, müstəqil dövlətimizin ətrafında birləşmək istəyi çox qısa bir zamanda öz tərəfdarlarını başına toplaya bilmişdi. Bu, bir tərəfdən bizim əsrlərdən bəri milli dövlətçilikdən məhrum edilməyimizlə bağlı idisə, digər tərəfdən də, diaspor quruculuğunun beşiyi başında Heydər Əliyev kimi siyasət dahisinin dayanması ilə bağlı idi.

Xalqımızın xoşbəxtliyidir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin birləşdirib bir araya gətirdiyi Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini Prezident İlham Əliyev beynəlxalq aləmdəki türk diasporu ilə əlaqələndirməyi bacarmışdır. Prezidentimiz bu istiqamətdə olan ilk addımları hələ Azərbaycan parlamentinin Avropa Şurası Parlament Assambleyasındakı daimi nümayəndə heyətinin rəhbəri olarkən atmışdı. Məhz onun təşəbbüsü ilə AŞPA -dakı Azərbaycan və Türkiyə parlamentariləri eyni məqsədə xidmət edən qərarlar qəbul etmiş, sonra bu addım Avropadakı Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları tərəfindən yaradıcılıqla davam etdirilmişdir. İlham Əliyev 2003-cü ilin payızında ölkəmizdə dövlət başçısı seçildikdən sonra isə bu məsələni daim diqqət mərkəzində saxlamış, beynəlxalq aləmdəki diaspor təşkilatlarının hamısı üçün nümunə olacaq bir əməkdaşlıq formulunun ərsəyə gəlməsinə nail olmuşdur.

Bu bir faktdır ki, 2008-ci il noyabr ayının 19-da Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə yaradılmış Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti nəticəsində dünyanın hər yerində yaşayan soydaşlarımızla müstəqil Azərbaycan dövlətinin əlaqələri yaradılmış, bütün soydaşlarımızın suveren Azərbaycan Respublikasının ətrafında birləşdirilməsi üçün daha müasir yollar seçilmiş, daha çevik layihələr reallaşdırılmışdır. İndi artıq dünyanın hansı ölkəsində nə qədər soydaşımızın yaşadığı və onların qarşıya qoyulan məramına hansı şəkildə xidmət etdiyi dəqiq öyrənilmiş faktlar və rəqəmlərdir. Bu gün artıq hamıya məlumdur ki, sayı təxminən 50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Azərbaycan diasporu mövzusunun aktuallığı azərbaycanlıların yayılma coğrafiyasının araşdırılmasını və soydaşlarımızın sayının dəqiqləşdirilməsini zərurətə çevirmişdir. Bu dəqiqləşdirmələri, qeyd etdiyimiz kimi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi aparmışdır. Təbii ki, konkret statistik göstəriciləri ifadə etmək hələ mümkün deyil. Çünki bəzi ölkələrdə əsrlərdən bəri yaşayan on minlərlə soydaşımız müəyyən səbəblər üzündən hələ də başqa millətin nümayəndəsi kimi təmsil olunurlar. Belə faktlar yaxın qonşumuz olan ölkələrdə daha çoxdur.

Mətbuatda verilən son məlumatlarda göstərilir ki, Azərbaycan diasporunun yayılma coğrafiyası və say tərkibinə görə geniş olduğu qitə Avropadır. Son statistik məlumatlara görə, "Avropa azərbaycanlılarının" sayı Türkiyədə və Rusiyada milyonlarla, Ukraynada və Belarusda, Almaniyada, Böyük Britaniyada yüz minlərlə, Norveçdə, Danimarkada, İsveçdə, Macarıstanda, Fransada, İtaliyada on minlərlə, Polşada, İspaniyada,

Avstriyada, Albaniyada, Finlandiyada, Portuqaliyada isə on mindən çox göstərilir. Digər Qərb ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların sayı müvafiq olaraq hər bir ölkədə 2-10 min nəfər arasındadır. Hollandiya, Belçika, Danimarka, İsveçrə və Almaniya yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyəti Türkiyədən köçmüş azərbaycanlılardır. Böyük Britaniya, Çexiya, Slovakiya, Polşa, Avstriya, Estoniya, Belarus, Rusiya, Ukrayna, Moldova və Fransadakı soydaşlarımız isə İrandan və Azərbaycan Respublikasından köçənlərdir.

Dövlət başçımızın bu sahəyə ayırdığı diqqətin nəticəsidir ki, Azərbaycanın müvafiq dövlət strukturlarına, dövlət şirkətlərinə və özəl şirkətlərə çalışdığı ölkələrdə azərbaycanlıların daha da çox işlərə cəlb edilməsi tövsiyə olunmuşdur. Bu proses davam edir. Şirkətlərimiz xaricdə güclənən zaman orada yaşayan azərbaycanlılar bu işlərə daha da çox cəlb edirlər. Dövlət başçımızın mövqeyi ondan ibarətdir ki, burada söhbət tək-cə azərbaycanlıları işə götürüb hansısa vəzifə verməkdən getmir. Xaricdə fəaliyyət göstərən şirkətlər Azərbaycan şirkətləri, dövlət şirkətləri tərəfindən icra edilən layihələrdə iştirak etməlidirlər. Podratçı, müqaviləçi kimi iştirak etməlidirlər. Onlar daha da çox pul qazanmalıdırlar.

Artıq xeyli müddətdir ki, dövlətimiz xaricdə Azərbaycan mədəniyyət evlərinin yaradılmasına başlamışdır. Bu, uğurlu bir təşəbbüsdür. Aparıcı ölkələrin mərkəzi şəhərlərində Azərbaycan dövləti mülkiyyət almaq niyyətini reallaşdırır. Göstəriş verilib ki, paytaxt şəhərlərinin mərkəzi yerlərində, mərkəzi küçələrində Azərbaycan mərkəzləri yaradılsın. Həmin mərkəzlərdə Azərbaycan məhsullarının təqdim edilməsi, satılması, digər təbliğat xarakterli materialların yayılması nəzərdə tutulur. Xatırladaq ki, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə təbliği məsələsində ən uğurlu addımları Heydər Əliyev Fondu atır.

Sonda onu qeyd edə bilərik ki, bu gün dünyanın istənilən ölkəsində yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan dövlətinin ətrafında birləşmək, Heydər Əliyev siyasi kursunu dəstəkləmək, müstəqil Azərbaycan dövlətinin daha da güdrətləndirilməsi prosesinə öz töhfələrini vermək üçün əllərindən gələni əsirgəmirlər. Bunun üçün ən qısa yol isə həmin ölkələrdəki diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində iştirak etməkdən keçir.

Xalq qəzeti.-2015.-25 avqust.-№ 183.-S.5.

Moldovada güclü Azərbaycan diasporu mövcuddur

Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti iki dövlət arasında əlaqələrin qurulması və inkişaf üçün prinsiplial mübarizə aparır

Keçmiş Sovet İttifaqının digər respublikaları kimi, Moldova da öz müstəqilliyini 1991-ci ildə əldə edib. Azərbaycanla Moldova arasında hələ sovet dövründə mövcud olan sıx münasibətlər müstəqillik dönməndə yeni inkişaf yoluna keçib. "Bizdə olan məlumatlara görə, Azərbaycanda bu gün 500-dən çox moldovalı yaşayır". Bu məlumatı Moldovanın Azərbaycandakı səfiri İon Robu verib. Diplomat Moldovada yaşayan azərbaycanlılar barədə statistik məlumatı açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, bu rəqəm rəsmi göstəricilərdə 5000, qeyri-rəsmi mənbələrdə isə bir neçə dəfə çoxdur. "Moldovada yaşayan azərbaycanlılar arasında müxtəlif müəssisələrin rəhbərləri, ayrı-ayrı sahələr üzrə mütəxəssislər də var. Onlardan biri hətta Moldova parlamentinin üzvü də olub". Azərbaycanla Moldova arasındakı münasibətlər ənənəvi xarakter daşıyır.

Keçmiş Sovet İttifaqına daxil olan respublikalar olaraq biz bir-birimizi çoxdan tanıyırdıq, həmişə yaxşı əməkdaşlığımız olub. Müstəqillik qazandıqdan sonra respublikalarımız bu əlaqələri daha da inkişaf etdirmək imkanı əldə etdilər. Siyasi, iqtisadi, mədəni əməkdaşlıq güclənib, qarşılıqlı diplomatik korpuslar açılıb. Bu gün dostluq, qardaşlıq xarakterli əlaqələrimiz yüksələn xətt üzrə inkişaf etməkdədir. 2007-ci ildə Moldovada "Azərbaycan mədəniyyət günləri" keçirilib. 2008-ci ilin aprelində isə Azərbaycanda təşkil olunan "Moldova mədəniyyəti günləri"ndə 120-dən çox sənət adamının iştirakı ilə böyük proqram həyata keçirilib. Konfranslar, müxtəlif festivallar, məktəblilərin olimpiadası və bu kimi tədbirlər vasitəsilə əlaqələr daha da möhkəmlənir.

Moldovanın Azərbaycandakı səfiri İqor Bodi: "Mədəniyyət geniş sahə olduğundan hər zaman yeniliklər tapmaq mümkündür. Məsələn, biz diasporamızla fəal işləyirik. Çünki diaspora bizim ölkəmizin həm etnik, həm də mədəni tərkibidir. Moldovada güclü Azərbaycan diasporu mövcuddur. Onun rəhbəri mənim dostum Vüqar Novruzovdur. O, bu yaxınlarda Moldovanın Qloria Muncı ordeninə layiq görülüb. Biz bir-birimizlə ünsiyyətdə oluruq, insanlar bir-birini tanıyır, bu da özlüyündə mədəni əməkdaşlığın bir sahəsidir". Moldovada da Azərbaycan diasporu uğurla fəaliyyət göstərir. Moldovada təxminən 5 mindən çox soydaşımız yaşayır. Azərbaycanlıların bu ölkədə məskunlaşması XX əsrin ilk onilliyindən başlayıb. Azərbaycanlılar Moldovaya işləmək və təhsil almaq üçün köçürdülər və bu proses xüsusilə XX əsrin 60-80-ci illərində daha intensiv xarakter alıb. Moldovanın Kişinyov başda olmaqla, digər şəhər və rayonlarına səpələnən azərbaycanlıların əsas iş yerləri ticari obyektlər və elm təhsil müəssisələridir. Buradakı soydaşlarımız arasında 1993-cü ilə qədər pərakəndəlik və passivlik olub. Artıq bu tarixdən etibarən təşkilatlanmaq, Vətənlə əlaqə qurmaq, birləşmək fikri tez-tez soydaşlarımız arasında səslənməyə başlayıb. İlk zamanlar təbliğat sahəsində bir sıra uğurlar əldə edən Moldova azərbaycanlıları "Araz" adlı qəzet nəşr etdiriblər. Moldova dövlət televiziya kanallarında, radio proqramlarında və qəzetlərdə Azərbaycan və azərbaycanlılar barəsində bir sıra məlumatlar dərc olunub və yayımlanıb. Hazırda Moldovada bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bunların içərisində

Moldova Azərbaycanlıları Konqresi ən böyük təşkilatdır. Konqresin azərbaycanlılar yaşayan regionlarda bölmələri fəaliyyət göstərir.

Moldova Azərbaycanlıları Konqresi 2001-ci ildən Kişinyov şəhərində fəaliyyət göstərir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin Moldovada yaşayan bütün azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsi, soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsi, onlar arasında birlik və həmrəylik hissələrinin gücləndirilməsində müstəsna rolu var. Moldovada yaşayan soydaşlarımız daim bəşəri dəyərlərin və mütərəqqi milli ənənələrimizin, dilimizin, mədəniyyətimizin daşıyıcısı olub, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında öz fəallıqları ilə seçiliblər. Hazırda MAK-ın nəzdində Azərbaycan dilini və tarixini tədris edən "Həftə sonu" məktəbi fəaliyyət göstərməkdədir. Bununla yanaşı, MAK-da Azərbaycan mədəniyyətini və musiqisini təbliğ edən rəqs ansamblı da yaradılıb. MAK-ın mətbu orqanı olan "Araz" qəzeti isə buradakı Azərbaycan diasporunun həyatı ilə bağlı yenilikləri, habelə Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf prosesləri ilə bağlı məlumatları yerli ölkə ictimaiyyətinə çatdırır. Konqres Mərkəz, Cənub, Şimal, Şərq və Qərb regionları olmaqla 5 regional təşkilatı özündə birləşdirir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Vüqar Novruzovdur. Vüqar Novruzov Moldova Prezidenti tərəfindən "Gloria Muncii" ordeni, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən isə 2011-ci ildə "Tərəqqi" medalı ilə təltif edilib. Moldovadakı Azərbaycan diasporunun rəhbəri millətlərarası dostluğun möhkəmləndirilməsi, inkişafı və milli mədəniyyətlərin qarşılıqlı zənginləşməsi sahəsində, həmçinin, məhsuldar təşkilatı və ictimai fəaliyyətinə görə bu yüksək mükafatlara layiq görülüb. Moldovada fəaliyyət göstərən digər diaspor təşkilatı "Araz" Cəmiyyətidir. 1991-ci ildə Kişinyov şəhərində fəaliyyətə başlayan "Araz" Cəmiyyəti Moldova azərbaycanlılarının sosial hüquqlarının müdafiəsi, Azərbaycanla Moldova arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi ilə məşğul olur. "Araz" qəzeti, məhz bu Cəmiyyətin himayəsi ilə nəşr edilməkdədir. "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzi isə 1995-ci ildə Kişinyov şəhərində yaradılıb. "Azəri" Mədəniyyət mərkəzi Moldovada Azərbaycanın mədəniyyətinin, dilinin, elminin təbliği istiqamətində fəaliyyət göstərir.

Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti 2000-ci ildə Kişinyov şəhərində təsis edilib Moldova-Azərbaycan Əməkdaşlıq Cəmiyyəti iki dövlət arasında hərtərəfli əlaqələrin qurulması və inkişaf etməsi üçün prinsiplial mübarizə aparır. İki il əvvəl Moldovada Azərbaycan Mədəniyyəti Günləri keçirilib. Zəngin proqramı olan tədbirlərdə mədəniyyət və turizm nazirinin müavini Ədalət Vəliyev rəhbərliyi ilə 50 nəfərlik nümayəndə heyəti iştirak edib. Nümayəndə heyətinə Azərbaycan Milli Konservatoriyasının rektoru, xalq artisti Siyavuş Kərimi, Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, xalq artisti Azərpaşa Nemətov, Rəssamlar İttifaqının katibi, xalq rəssamı Ağəli İbrahimov, Dövlət Film Fondunun direktoru, əməkdar incəsənət xadimi Cəmil Quliyev, Səməd Vurğun adına Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının kollektivi, Əfqan Rəsulov, Ruslan Hüseynov və Elvin Bəşirovdan ibarət caz qrupu daxil idi. Rəsmi nümayəndə heyəti ilə Moldova Mədəniyyət Nazirliyində görüş keçirilib. Moldovada Azərbaycan Mədəniyyəti Günlərinin keçirilməsinin ölkələrimiz arasında mədəni əməkdaşlığa yeni təkan verəcəyini bildirən Moldovanın mədəniyyət naziri Boris Fokşa tədbirin əhəmiyyətindən danışib. O, xalqlarımız arasında tarixi dostluq əlaqələrinin mövcud olduğunu bildirərək mədəniyyətin müxtəlif sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinin, ümumi problemlərin həlli yollarının müzakirə olunacağını qeyd edib. Azərbaycan mədəniyyət və turizm nazirinin müavini Ədalət Vəliyev nümayəndə heyəti adından səmimi qəbula

və qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edərək, Azərbaycanla Moldova arasında mədəni əlaqələrin vəziyyəti barədə fikirlərini bildirib. Nazir müavini 2007-ci ildə Moldovada, 2008-ci ildə isə Azərbaycanda qarşılıqlı Mədəniyyət Günlərinin keçirilməsini xatırladaraq, ötən dövr ərzində ölkəmizin mədəni həyatında baş verən yeniliklər barədə məlumat verib, bu gün Azərbaycanın beynəlxalq mədəniyyət tədbirlərinin məkanına çevrildiyini bildirib. Vəliyev ölkəmizdə mədəniyyətin müxtəlif sahələrinə aid qanunların qəbul edilməsi, dövlət proqramlarının təsdiqlənilib icra edilməsi, müasir tələblərə cavab verən yeni mədəniyyət mərkəzlərinin inşası, ehtiyacı olan binalarda əsaslı bərpa-yenidənqurma işlərinin aparılması, mədəniyyət xadimlərinə göstərilən dövlət qayğısı və həyata keçirilən uğurlu islahatlar barədə ətraflı məlumat verib, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin və Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın dəstəyi və qayğısı sayəsində ölkəmizin mədəni həyatını zənginləşdirən böyük layihələrin əhəmiyyəti vurğulayıb. Görüşdə yaradıcı gənclərin fəaliyyətinin dəstəklənməsi naminə təşkil edilən müsabiqə və festivallar, ölkədə fəaliyyət göstərən yaradıcılıq ittifaqlarının müasir tələblər səviyyəsində çalışması üçün görülən işlər və digər məlumatlar iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb. Görüşdə, həmçinin, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə məlumat verilərək, Azərbaycan torpaqlarının işğal edilməsi nəticəsində mədəni sərvətlərimizin talan olunduğu bildirilib.

Görüşün sonunda Azərbaycan mədəniyyət və turizm nazirinin adından Moldovanın mədəniyyət nazirinə hədiyyə təqdim edilib. Ardınca Moldovanın Mədəniyyət Nazirliyində mətbuat konfransı keçirilib. Konfransda Azərbaycanın bu ölkədəki səfiri Namiq Əliyev Mədəniyyət Günlərinin proqramı və əhəmiyyəti barədə məlumat verib. Jurnalistlərin ölkəmizin mədəni həyatının müxtəlif sahələri barədə sualları ətraflı cavablandırılıb. Moldovada Azərbaycan Mədəniyyəti Günləri çərçivəsində paytaxt Kişinyov şəhərinin "Odeon" Mədəniyyət Mərkəzində Azərbaycan Kinosu Günlərinə start verilib. Hər iki ölkənin rəsmi nümayəndə heyətinin iştirakı ilə başlanan tədbirdə Dövlət Film Fondunun direktoru, əməkdar incəsənət xadimi Cəmil Quliyev çıxış edib. O, ölkəmizdə kinonun tarixi, inkişaf yolları, bugünkü durumu barədə geniş məlumat verərək, Azərbaycanla Moldova kinematoqrafçılarının birgə əməkdaşlığı barədə maraqlı faktları diqqətə çatdırıb. Tədbirdə nümayiş etdirilən, Azərbaycan kinematoqrafçılarının son illər istehsal etdiyi "Çölçü" bədii filmi maraqla qarşılanıb. Həmin gün axşam Çexov adına Moldova Dövlət Rus Dram Teatrında Azərbaycan Mədəniyyəti Günlərinin təntənəli açılış mərasimi keçirilib. Teatrın foyesində isə "Azərbaycan ənənələrin və müasirliyin qovşağında" adlı foto və turizm sərgisinin təqdimatı olub. Ölkəmizin zəngin turizm imkanlarına aid çap materialları, qədim tarixini, mədəni irs nümunələrini və müasir görkəmini əks etdirən fotolar tamaşaçılarda böyük təəssürat yaradıb. Azərbaycan Mədəniyyəti Gün-lərinin rəsmi açılış mərasimində Moldovanın mədəniyyət naziri Boris Fokşa və Azərbaycan mədəniyyət və turizm nazirinin müavini Ədalət Vəliyev çıxış ediblər. Çıxışlarda ölkələr arasında qarşılıqlı mədəniyyət mübadiləsinin əhəmiyyəti qeyd edilib və bu ənənənin xalqlarımızın daha da yaxınlaşmasına səbəb olacağı bildirilib. Sonra mərasim Azərbaycan Dövlət Rus Dram Teatrının quruluşunda "Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah" tamaşasının nümayişi ilə davam edib. M.F. Axundzadənin 200 illik yubileyi münasibətilə hazırlanan iki hissəli səhnə əsəri tamaşaçıların böyük marağına, gurultulu alqışlara səbəb

olub. Tədbirdə Moldovanın keçmiş Prezidenti Petro Luçinski, xarici ölkələrin Moldovada akkreditə olunmuş səfirləri, deputatlar, Azərbaycan diasporunun nümayəndələri iştirak ediblər.

Paralel.-2015.-2 sentyabr.-№ 155.-S.7.

Azərbaycan diasporunun tanınmış nümayəndələri

Roman Naudinş: "Hər şeydən əvvəl doğma Azərbaycanın torpaqlarının işğaldan azad olmasını arzulayıram"

"Mən Latviya hökumətində nazir olaraq azərbaycanlı olmağımla fəxr edirəm və düşünməyin ki, bunu dəfələrlə bəyan etdiyim üçün kimlərsə mənə problem yarada bilər. Nəinki Avropada tüğyan edən erməni lobbisi, ümumiyyətlə, heç kim buna problem yarada bilməz". Latviyada yeni Regional inkişaf və ətraf mühitin mühafizəsi naziri postuna yeni təyinat alan Azərbaycan kökənli Roman Naudinş (İbrahimov) bu fikirdədir. O, mətbuata açıqlamasında qeyd edib ki, Latviyada ermənilərdən heç kim hətta əyalətlərdə belə vəzifə tutmadığı halda, o, azərbaycanlı kimi bütün məsələlərdə, o cümlədən Qarabağ məsələsində aktiv çıxışlar edir. Bunun müqabilində isə hələ ki, erməni kilsəsindən, lobbisindən basqı görmür. Amma gözləyir. Latviyanın həm də ən gənc naziri olan R. Naudinş 1982-ci ildə bu ölkənin Valmiera şəhərində anadan olub. Polis Akademiyasını bitirib və bir müddət istintaq orqanlarında yüksək vəzifələrdə çalışıb. Daha sonra vəzifəsindən istefa verərək ailə bizneslərinin inkişafı ilə məşğul olub.

Onların Pribaltikada geniş mağazalar şəbəkəsini özündə birləşdirən və turizm fəaliyyəti ilə bağlı şirkətləri var. 2009-cu ildə artıq bir müddət əvvəl tərkibinə qoşulduğu və aktiv fəaliyyət göstərdiyi Latviyanın nüfuzlu Milli Birlik Partiyası tərəfindən Valmiera Vilayət Dumasına deputat seçilir. 2011-ci ildə isə partiyadan Latviya parlamentinə deputat seçilir. Üç ay əvvəl hazırda təmsil olunduğu postda olan əvvəlki nazir yol verdiyi müəyyən qüsuralara görə istefaya gedir. Hökumət bu sahənin yenidən ayağa qaldırılması üçün bu posta Roman Naudinşi münasib görür. Qeyd edək ki, Latviya büdcəsinin təminatında bu nazirliyin əhatə etdiyi sahə önəmli rol oynayır. Ailələri Latviyada eyni zamanda tanınmış iş adamları olmaqla nüfuzlu ailə hesab olunurlar. Nazir ailə tarixçəsini danışdı. Babası İdris İbrahimov Azərbaycanın Siyəzən rayonundandır və 1956-cı ilə Riqaya gələrək ali məktəbə - Politexnik İnstitutuna daxil olub. Burada Latviya vətəndaşı olan, milliyətçə rus xanım ilə ailə qurub: "Babam burada nüfuzlu nəslin nümayəndəsi ilə ailə qurub. Mənim anam isə milli mənsubiyyətinə görə latışdır. Amma bütün qohumlar, o cümlədən bizi tanıyanlar babamı, atamı və o cümlədən ailəmizin tək oğlu olan məni azərbaycanlı kimi qəbul edirlər. Çünki biz babamın xətti ilə, kök etibarını ilə azərbaycanlıyıq və burada da əsasən ata xətti milli mənsubiyyətinə görə əsas götürülür. Mən isə hərçənd Azərbaycanla birbaşa hansısa əlaqəm olmamasına baxmayaraq, azərbaycanlı olmağımla yalnız sözdə yox, həqiqi mənada fəxr edirəm". Gənc nazir soyadının niyə İbrahimov kimi davam etməyib, Naudinş kimi davam etməsinin səbəblərini də açıqlayıb: "Ailəmizdə məndən başqa bir bacım da var. Adı Dianadır.

Hazırda Fransada Paris Milli Bankında yüksək vəzifədə işləyir. Biz yeniyetmə yaşımızda olanda ana babam bizdən xahiş etdi ki, ikimizdən birimiz onun soyadını götürək. Çünki bizim anamızın qardaşı yoxdur. Nəsillərinin davamını istəyirdilər. Beləliklə bacımla mən bunu püşk atma yolu ilə həll etməyə qərar verdik. Püşk isə elə alındı ki, mən soyadımı İbrahimovdan dəyişib anamın soyadını - Naudinş götürəsi oldum. Bacım isə

İbrahimova olaraq qaldı və hətta o vaxtdan söz verdi ki, o ərə getsə də soyadını dəyişməyəcək, həyat yoldaşından yeganə şərti soyadının olduğu kimi qalması olacaq. Və dediyimiz kimi də elədi. Hazırda da Diana İbrahimovadır və həmişə də belə olacaq. Çünki biz azərbaycanlıyıq və bu xətt heç vaxt itməməlidir". Latviyanın azərbaycanlı naziri babası İdrislə fəxr etdiklərini deyir: "O, bizim fəxrimizdir. Biz ondan Azərbaycanla bağlı hər şeyi öyrənmişik və ondan hər dəfə Azərbaycanın qoxusunu alırıq. Hətta bizim rəsmi ailə gerbimizdə Azərbaycanın bayrağı da əksini tapır. Bu gerb qeydiyyatdan keçəndə zənn etdilər ki, başqa ölkənin bayrağı olduğu üçün qeydiyyatından problem olacaq, amma mən sübutlara söykənən arayış təqdim etdim və heç bir problemsiz qeydiyyata da aldılar. Hansı ki, Latviyada az hallarda belə gerbi qeydiyyata alırlar". O maraqlı fakt da açıqlayıb: "Babam Azərbaycanın bütün atributları və tarixi məqamları ilə fəxr edir. Mənim iki oğlum var. Birinin adını babam özü qoyub. Adı Heydərdir. Heydər Əliyevin şərəfinə nəvəsinin adını belə qoymağa qərar verdi". Nazir ailə gerblərinin elektron nüsxəsini bizə təqdim etdi.

Nazir onu da qeyd edib ki, ailəsinin yaşadığı Varmiela vilayətində məhz onun birbaşa dəstəyi ilə "Araz" Azərbaycan Cəmiyyəti yaradılıb və Azərbaycan diasporunu təmsil edir. O qeyd edir ki, babasının tövsiyəsi ilə Azərbaycanı iki hissəyə ayıran Araz çayının adını bu cəmiyyətə veriblər. Parlament respublikası olan Latviyanın qanunlarının deputat mandatı ilə nazir vəzifəsinin eyni anda daşınmasının mümkün olduğunu deyən R. Naudinş deyir ki, oktyabrda keçiriləcək parlament seçkilərində yenidən deputatlığa namizədliyini verəcək: "Parlament seçkilərindən sonra Nazirlər Kabineti baş nazir də daxil olmaqla yenidən təşkil olunur. Amma əgər mən deputat seçilsəm və hökumətdə yenidən yer alsam, hansı ki, bu şans kifayət qədər çoxdur, mən yenidən deputat mandatından imtina edib, hökumətdə fəaliyyətimi daha aktiv davam etdirəcəyəm. Çünki hədəflərim elə böyükdür ki, yalnız bir vəzifədə qüvvəmi cəmləmək istəyirəm". O, Latviyanın baş naziri postunda, eyni zamanda gələcəkdə prezident postunda da özünü gördüyünü istisna etmir. R. Naudinş Azərbaycanla bağlı arzularını da söylədi: "Hər şeydən əvvəl doğma Azərbaycanın torpaqlarının işğaldan azad olmasını arzulayıram. Belə də yazın. Nə olsun ki, başqa bir ölkədə nazirəm? AXI mən azərbaycanlıyam. Mən dəfələrlə istər deputat, istərsə də nazir postunda fəaliyyətimdə, Avropada keçirdiyim görüşlərdə açıq bildirmişəm ki, Ermənistan faktiki olaraq Azərbaycan torpağını işğal edib və buna son qoyulmalıdır, orada hüquqları tapdanan azərbaycanlılara təcili dəstək göstərməlidir! Mən bir dəfə Azərbaycanda, o cümlədən baba yurdum Siyəzəndə olmuşam. Arzum budur ki, yenidən nazir kimi və daha yüksək mənəb sahibi kimi vətənim Azərbaycana gedim." Biz ondan ayrıldıqdan o maraqlı bir ifadə də işlətdi: "Azərbaycan xalqı həmişə bilsin ki Latviyada, Avropada onlar üçün döyünən ürək var" Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) Moskva Vilayəti üzrə katibi Araz Mürsəliyev Rusiya Dövlət Dumasının milli məsələlər üzrə komitəsinin ekspertlər şurasının üzvü seçilib.

Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən məlumat verilib. "Xalqlar Dostluğu" Fondunun təsisçisi və rəhbəri, "Günay" kommersiya firmasının rəhbəri Araz Mürsəliyev Rusiya Dövlət Dumasının deputatı, Dumanın milli məsələlər üzrə katibi, professor Hacımət Səfərəliyevin 2015-ci il 22 iyun tarixli qərarı ilə şuranın üzvü olub. Rusiya Dövlət Dumasının milli məsələlər üzrə komitəsi dövlət və ictimai birliklərin elmi təşkilatlarını birləşdirir. Qeyd edək ki, Azərbaycan diasporunun fəal nümayəndələrindən biri olan Araz Mürsəliyev buna qədər iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin inkişafına verdiyi töhfələrə, eləcə də yaşadığı

şəhərdə ictimai fəaliyyətinə, fəal vətəndaşlıq mövqeyinə görə medal və təşəkkürnamə ilə təltif edilib. Qazaxıstan Azərbaycanlıları Assosiasiyasının idarə heyətinin üzvü Şahverdi Babayev bu ölkədə sosial inkişafın gücləndirilməsinə, Qazaxıstan Xalqları Assambleyasının rolunun artırılmasına, eləcə də Azərbaycan və Qazaxıstan arasındakı dostluq münasibətlərinin inkişafına verdiyi töhfələrə görə "Qazaxıstan Xalqları Assambleyasının 20 illiyi" yubiley medalı ilə təltif edilib. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən məlumat verilib. Qazaxıstan Xalqları Assambleyası 1995-ci ildə Qazaxıstanda yaşayan milli azlıqlara dövlət qayğısı göstərmək və onların fəaliyyətini sistemləşdirmək məqsədi ilə yaradılıb. Assambleyanın sədri Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevdir. P.İ. Çaykovski adına Moskva Dövlət Konservatoriyasının aspirantı, beynəlxalq müsabiqələr laureatı, Prezident təqaüdcüsü, Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin mədəniyyət və incəsənət məsələləri üzrə müşaviri Riad Məmmədov 2015-ci ildə Bakıda keçirilən Birinci Avropa Oyunlarının musiqi üzrə direktorunun assistenti olub.

Gənc pianoçu müsahibəsində belə bir prestijli vəzifəyə təyin edilməsi və idman yarışlarının açılış mərasiminə hazırlıq barədə söhbət açaraq qeyd edib ki, bu təyinatla qədər uzun bir yol keçib. R. Məmmədov deyib: "Hər şey 2011-ci ildə başladı. O vaxt "Music Aeterna" orkestrinin solisti Georgi Mansurov və mən Üzeyir Hacıbəyli adına musiqi festivalı çərçivəsində Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının səhnəsində Vyana klassik musiqi konserti təşkil etdik. Azərbaycanın mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev bizi çox dəstəklədi və bu gün də dəstəkləməkdə davam edir. Sonra Fərhad Bədəlbəylinin dəvəti ilə biz Qəbələdə keçirilən musiqi festivalında çıxış etdik. Bir neçə ildən sonra Georgi Mansurov ilə mən Beynəlxalq Dyaqilev festivalında RELOVE "Bomba" musiqili-poetik performansını təqdim etdik. Dyaqilev festivalının bədii rəhbəri Rusiyanın və Yunanıstanın tanınmış dirijoru Teodor Kurentzisdur. İş elə gətirdi ki, mən dirijorun qardaşı Vangelino Kurentzis ilə tanış oldum. O, Bakıda keçirilən Avropa Oyunlarının açılış mərasiminin assosiativ musiqi direktoru olub. Mərasimin bədii rəhbəri isə yunanıstanlı məşhur xoreoqraf və rəssam, 2004-cü ildə Afina Olimpiadasının rejissoru olmuş Dimitris Papaioannu oldu. "Creative Team Opening Ceremony" yaradıcılıq qrupunda işləmək böyük xoşbəxtlikdir. Axı, bu qrupa dünya miqyaslı mədəniyyət xadimləri daxildir. Mən bu qrupun tərkibində yeganə azərbaycanlı olduğuma görə həm "Creative Team" qarşısında, həm də öz Vətənim qarşısında çox böyük məsuliyyət hiss edirəm".

Paralel.-2015.-3 sentyabr.-№ 156.-S.7.

Azərbaycan diasporu ölkələrimiz arasında əlaqələri möhkəmləndirir, xalqımızın adət və ənənələrini qürbətdə tanıdır

Ulyanovsk şəhərində çıxan "Qolos Azerbaydjana" qəzeti Azərbaycan-Qarabağ həqiqətlərini lazımcına təbliğ edir

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) Murmansk vilayət bölməsinin ünvanına Rusiya Federasiyası Murmansk vilayətinin qubernatoru Marina Kovtunun təbrik məktubu daxil olub. Qubernatorun təbrikində deyilir: "Murmansk vilayəti üçün 2014-cü il yaradıcı, namuslu əmək ili olub. Biz illərlə yığılıb qalan ən çətin məsələlərin və problemlərin həlli yollarını axtarıb tapmışıq. Biz başa düşürdük ki, həmvətənlərimizin rifahı naminə çalışırıq və bu, bizə güc verirdi". ÜAK-ın Murmansk vilayət bölməsinin ünvanına yerli Dumadan, Murmansk Vilayət İctimai Palatasının, Murmansk Şəhər Administrasiyasının Sosial yardım, ictimai təşkilatlarla birgə fəaliyyət və gənclərin işləri üzrə komitənin, qəhrəman Murmansk şəhərinin müxtəlif milli-mədəni birliklərinin rəhbərliklərindən də təbrik məktubları daxil olub. Murmansk Şəhər Administrasiyasının təsisçisi olduğu "Veçerni Murmansk" qəzetində "Murmanskda hamı qardaş kimidir" sərlövhəli məqalə dərc edilib. Murmansk şəhərinin Azərbaycan diasporunun nümayəndəsi Əlihüseyn Şükürov bildirib ki, məqalədə şəhər bələdiyyəsinin başçısı Aleksey Vellerin Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi ictimai təşkilatının nümayəndələri ilə görüşündən bəhs olunur. Azərbaycanlılardan ibarət nümayəndə heyəti Murmansk şəhəri və vilayəti ilə tanışlıq, həmvətənlərimizin şimalda hansı fəaliyyətlə məşğul olduqlarını öyrənmək üçün Moskvadan gəlmişdilər. Məqalədə deyilir: "Qonaqlar "Dostluq festivalı" adlı milli mədəniyyətlər bayramında iştirak edib və belə qənaətə gəliblər ki, 100-dən çox xalqın nümayəndələrinin yaşadıkları bu regionda hamı qardaş kimidir". Məqalədə yerli bələdiyyə başçısının bu sözləri misal gətirilir: "Şəhərdə və vilayətdə heç bir millətlərarası münaqişə yoxdur.

Biz başa düşürük ki, başqa dövlətlərdən bizə köçmüş insanlara diasporların dəstəyi gərəkdir. Sizin Murmansk vilayətindəki təşkilatınızın Afil Hüseynov kimi çox fəal rəhbəri var. O, həmişə bizimlə əlaqə saxlayır, suallar, ideyalar və təkliflərlə müraciət edir. Murmansk azərbaycanlıları ilə yaxşı əlaqələr yaradılıb". Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) Murmansk vilayət bölməsinin sədri Afil Hüseynov Murmansk vilayəti İctimai Palatasının tərkibinə seçilib. Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, bu məlumatı Murmansk vilayəti hökumətinin informasiya siyasəti və KİV-lə əlaqələr idarəsi yayıb. Məlumatda bildirilir ki, palatanın tərkibi 45 nəfərdən ibarətdir. "Murmansk vilayətinin İctimai Palatası haqqında" regional qanuna uyğun olaraq, 30 nəfəri qubernator və vilayət duması təyin edir. Onlar isə öz növbəsində daha 15 nəfəri seçirlər. Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun fəal üzvü, yazıçı - jurnalist Ramin Məmmədovu əvvəllər kitabları vasitəsilə tanıyırdım. Onun Rusiyada fəaliyyət göstərən diaspor cəmiyyətlərimizin işinə, perspektivlərinə, fəallıqlarına və azərbaycançılığın təbliğinə dair "Vişka", "Kredo", "Qarabağa aparan yol", "Mübariz keşikdə" və digər qəzetlərdə təqdim olunan silsilə yazıları və bu mövzuya həsr

olunan müxtəlif teleradio verilişlərindəki çıxışları da diqqətimi cəlb etdi. Bu vətənpərvər ziyalı həyatının böyük hissəsini ailəsindən, evindən-əşiyindən aylarla ayrı düşüb, Rusiya kimi nəhəng bir ölkəni şəhər-şəhər, kənd-kənd gəzib maraqlı məlumatlar toplayır, sonra da yuxusuz gecələr keçirərək bir-birinin ardınca araya-ərsəyə gətirdiyi əsərləri çap etdirir.

Geniş oxucu kütləsi bir daha agah olur ki, qonşu ölkənin Moskva, Sankt-Peterburq, Arxangelsk, Murmansk, Anapa, Rostov, Krasnodar, Barnaul, Biysk, İrkutsk, Krasnoyarsk, Ulan-Ude, Tomsk, Novokuznetsk, Kemerovo, Tümen, Nijnevartovsk, Surqut, Radujni, Dərbənd, Volqoqrad, Belqorod, Kursk, Oryol, Voloqda, Petrozavodsk, Saratov, Voronej, Ryazan, Tver, Perm... bir sözlə, R. Məmmədovun yaradıcılıq səfərləri etdiyi yüzlərlə şəhər və yaşayış məntəqələrində Odlar Yurdunun övladları şərəfli sahələrdə ən məsul vəzifələrdə ləyaqətlə çalışır, bu bölgələrdə Azərbaycan diaspor icmaları quru fəaliyyətlə kifayətlənmir, qəzetlər, kitablar nəşr etdirərək ölkəmiz arasında əlaqələri möhkəmləndirir, xalqımızın adət və ənənələrini, qəhrəmanlarını, ləyaqətliilərini qürbətdə tanıtdırır. O, ulu öndər Heydər Əliyevin dediyi bu sözləri öz fəaliyyəti üçün əsas götürüb: "Tarixi araşdırıb bu gün üçün əhəmiyyətli, dəyərli olan səhifələrini indiki və gələcək nəsillərə çatdırmağın özü xalq, millət, tarix və gələcək nəsillər qarşısında böyük xidmətdir". Onun 1994-2000-ci illərdə işıq üzü görən "Vətən həsrətilə keçdiyim yollar", "Yaddaşımın izilə", "Qəbələ: insanlar, talelər, ziyalılar"(üç kitabda), "Bakıdan Moskvaya", "Neftin işığında-Lökbatanda", "Bakıdan Moskvaya və uzaqlara." kitabları ilə əlaqədar əvvəllər bir məqaləmdə söhbət açmışdım. Ona görə də bugünkü açıqlamalarımı sonrakı illərdə çıxan toplularına həsr edirəm. 2001-ci ildə "Şirvanəşr" nəşriyyatında Ramin Məmmədovun "Səfərnəmə-Puteşestviye" adlı növbəti kitabı buraxılıb. Müəllif uzun illər ərzində topladığı materialları zənginləşdirmək üçün 1998-2000-ci illərdə Moskva, Surqut, Nijnevartovsk, Kaluqa, Yekaterinburq, Meqion, Pıt-Yax, Nyaqan şəhərlərinə yaradıcılıq səfərləri edib, ziyalılarla görüşüb, başqa maraqlı məlumatlar toplayıb və həmin nəşrdə istifadə edib.

Yazıçı-jurnalist gəzdirdiyi şəhərlərin hər birində Azərbaycanımıza dair maraq doğuran məlumat tapa bilib, dəyərli adamlarla ünsiyyət yaradıb. Məsələn, Kaluqada əslən Lənkəran rayonunun Boladı kəndindən olan, hərəkətləri, davranışı və cinayətlərin açılmasında göstərdiyi cəsərləri ilə əfsanəvi Mehdi Hüseynzadəni xatırladan, Kaluqa Daxili İşlər İdarəsinin Xüsusi Təhlükəsizlik Şöbəsinin rəisi Müqəddəs Mikayılova görüşüb. İdarənin rəhbərliyi M. Mikayılovun yüksək peşəkarlığından, geniş erudisiyasından söhbət açaraq onun daha iki vacib keyfiyyətini- analitik zəkasını və ən çətin situasiyadan düzgün çıxış yolu tapa bilmək qabiliyyətini xüsusi vurğulayır. Kaluqada olarkən R. Məmmədovun diqqətini milis idarəsinin qarşısında ucaldılan abidədə həkk olunmuş adlar arasında Hacı Səfərovun familyası cəlb edir. İqor Korotkovun köməyi ilə araşdıraraq müəyyən edir ki, o, Dərbənddə doğulub, milliyətcə azərbaycanlıdır, vətəndaşları cinayətkar ünsürlərdən qoruyarkən faciəli surətdə həlak olub. 2002-ci ildə R. Məmmədovun rusca "Səfərnəmə" və "Moskva: onlar əslən Azərbaycandır", 2003-cü ildə "Moskva, Sankt-Peterburq: onlar Azərbaycandır" topluları nəşr edilib. 2004-cü ildə "Rusiya şəhərlərinə səfərlərim", "Doğmalarımın axtarışında", 2005-ci ildə "Azərbaycan-qədim ölkədir", "Azərbaycanlılar Vətən uğrunda döyüşüblər", 2006-cı ildə "Dostluq telləri", 2007-2010-cu illərdə "Həmvətənlərimiz Tümen vilayətində" və "Həmvətənlərimiz" adlı kitablarının hər birinin üç nəşri yeni

əlavələrlə çapdan buraxılır, "Bir torpağın adamları", "Rusiyanın ürəyində", "Alim ömrü", "Müharibə yox, sülh olsun!", azərbaycanca "Rusiya: ziyalılarımız, mətbuatımız, münasibətlərimiz", "Sibir dəftərindən", "50-ci bahardan boylananda" topluları oxucuların ixtiyarına verilib.

"Səfərnamə"dən bizə məlum olur ki, müəllif Yekaterinburq şəhər Jeleznodorojni Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Anatoli Zaxaroviç Klimenko ilə görüşür. A. Klimenko bildirir ki, biz bunu yaxşı dərk edirik və imkan vermirik ki, regionumuzda milli zəmində konflikt baş versin. "Biz heç zaman unutmamalıyıq ki, əsrlərlə çiyin-çiyinə bir ölkədə, qonşuluqda yaşamışıq. Bir dövlətin tərkibində yaşayan ata-babalarımız milyonlarla soydaşımızın qanı bahasına faşizmə qalib gəliblər, indi ölkələrimiz dostluq ənənələrini davam etdirirlər"- deyir. Həmin kitabda gedən başqa bir yazıda oxuyuruq ki, Ulyanovsk şəhərində "Qolos Azerbaydjana" qəzeti vasitəsilə Azərbaycan-Qarabağ həqiqətlərini lazımınca təbliğ edilir. Yazıçı Əkrəm Əylislinin "Daş yuxular" kitabı isə əksinə Azərbaycan cəmiyyətini qəzəbləndirib. Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) Murmansk şöbəsi Əkrəm Əylislinin romanını pisləyib. Bununla əlaqədar ÜAK-ın Murmansk şöbəsinin ofisində keçirilən tədbirdə həmvətənlərimiz, konqresin fəalları, sahibkarlar, regionun ali məktəb tələbələri və s. iştirak ediblər. Tədbirdə çıxış edən şöbənin sədri, dünya azərbaycanlılarının üçüncü qurultayının nümayəndəsi, Murmansk vilayəti İctimai Palatasının üzvü Afil Hüseynov qeyd edib ki, roman Azərbaycan cəmiyyətində və Azərbaycan diasporunda ciddi narazılıq doğurub. Çıxış edənlər bildiriblər ki, Azərbaycan diasporu Əkrəm Əylislinin romanını birmənalı şəkildə xalqımızın şərəf və ləyaqətinin, onun mənəvi dəyərlərinin təhqir olunması kimi qiymətləndirir, belə mənəviyyatsız hərəkətinə görə onun xalq yazıçısı adından məhrum edilməsini ədalətli qərar hesab edir.

Hamı yekdilliklə bu fikirdə olduğunu bildirərək qeyd edib ki, xalq öz millətinə, onun tarixinə nifrətini nümayiş etdirən bu insanı heç vaxt bağışlamayacaq. Azərbaycanın tarixi gerçəkliklərini saxtalaşdıran, toponimləri təhrif edən, xalqımızı təhqir edən Əkrəm Əylislinin cızma-qarası bədxahlıqdır, xalqın mənfi imicinin formalaşmasına xidmət edir. Əkrəm Əylisli öz hərəkəti ilə "Azərbaycan cəmiyyətinə qarşı hədsiz nifrətini və kinini nümayiş etdirib". "Daş yuxular" sırf siyasi sifariş xarakteri daşıyır, roman əvvəldən axıradək ermənilərin mənafeyinə xidmət edir. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin başladığı vaxtdan Əkrəm Əylisli bir dəfə də olsun Azərbaycanın milli mənafeyini müdafiə etməyib. Onun guya iki xalqı barışdırmağa cəhd göstərdiyi haqda bəyanatları, əslində riyakarlıqdan başqa bir şey deyil. Müəllif öz xalqının müqəddəs dini dəyərlərinə hörmətsizlik nümayiş etdirib, onlara bağlılığı şübhə altına alıb, azərbaycanlıları açıq-aşkar mənfi planda göstərib. Müzakirə zamanı belə bir fikir söylənib ki, "Daş yuxular" tarixi faktları təhrif edən zəif əsərdir. Amil Vəliyev, Yaqub Şükürov, Vidadi Hübətov, Xaləddin Cəfərov, Namiq Hüseynov, Elvin Hüseynov, Vüsal İbrahimov, Elvira Hüseynova, Səbinə Əliyeva və başqaları qeyd ediblər ki, azadlıq və torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda həyatlarını qurban verən şəhidlərin ruhu ermənilərə böyük məhəbbət bəsləyən Ə. Əylisliyə heç vaxt rahatlıq verməyəcək.

"Yeni Azərbaycan".-2015.-9 sentyabr.-№ 163.-S.7.

Almaniyadakı Azərbaycan diasporu Prezident İlham Əliyevə tam etimad bəsləyir

FASE-Berlin Almaniya Bundestaqında lobbist qurum kimi akkreditasiyadan keçən ilk Azərbaycan təşkilatıdır

2014-cü il oktyabrın 29-da Almaniyada yaşayan azərbaycanlı həmvətənlər Berlinin mərkəzində - AFR parlamentinin topladığı Reyxstaq binasının qarşısında mitinq keçiriblər. Mitinq Almaniya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Mərkəzi, Azərbaycanın Berlin Evi, Bilfeld, Drezden və Maqdeburqun diaspor cəmiyyətləri tərəfindən təşkil olunub. Bu, Almaniya paytaxtının mərkəzində Azərbaycan diasporu tərəfindən keçirilən ilk aksiyadır. Mitinqin iştirakçıları Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalının davam etməsindən qəzəbləndiklərini bildirib, diqqəti Avropada yeridilən ikili standartlar siyasətinə yönəldib, habelə bütün dünya azərbaycanlılarını əlbir olmağa, tarixi Vətəndə yaşayan xalqla həmrəy olmağa çağırıblar. Onlar respublika Prezidenti İlham Əliyevə tam etimad bəslədiklərini ifadə edərək ölkəmizin nailiyyətlərini - müstəqilliyin, demokratiyanın möhkəmləndiyini, hüquqi dövləti, bütün sahələrdə əldə edilən tərəqqini xatırladıblar. Mitinqdə təqribən 300 adam - diasporun Almaniyanın müxtəlif şəhərlərindən gələn nümayəndələri, ölkədə təhsil alan tələbələr, habelə müxtəlif millətlərdən olan adamlar, o cümlədən Azərbaycanı və onun indiki siyasət xəttini dəstəkləməyə gələn almanlar iştirak ediblər. İqtisadi potensialına, zəngin mədəniyyətinə, yüksək həyat tərzinə və digər xüsusiyyətlərinə görə Avropanın mərkəzi hesab olunan Almaniya ilə Azərbaycanın mədəni-iqtisadi, ticari əlaqələrinin tarixi çox qədimdir.

1815-ci ildən başlayaraq, Azərbaycanda Ellendorf və Dineşfeld koloniyalarında almanlar məskunlaşmağa başlayıblar. Forer qardaşlarına məxsus şirkət şərab istehsalına, Siemens qardaşlarına məxsus şirkət isə mis və qiymətli filizlər axtarışına kapital qoyurdular. Almanların Azərbaycan iqtisadiyyatı ilə yanaşı, ədəbiyyatı, mədəniyyəti, incəsənətinə marağı olduqca böyük idi. Bunun nəticəsində Azərbaycana məxsus qədim əlyazmalar, sənət əsərləri, zərgərlik məmulatları, xalçalar, saxsı və mis qab-qacaq, qədim məişət və ov alətləri Almaniya aparılıb və bu günə qədər də geri qaytarılmayıb. 1844-cü ildə Mirzə Şəfi Vazehin əsərlərinin Almaniya böyük maraqla qarşılanmasında Fridrix Bodenştedtin xidmətləri böyükdür. Azərbaycana səfər edən Bodenştedt 1851-ci ildə "Mirzə Şəfinin nəğmələri" adlanan kitabı nəşr etdirib. 1881-ci il noyabrın 5-də isə Almaniya Fridrix Vilhelm teatrında "Mirzə Şəfinin nəğmələri" adlanan operetta səhnəyə qoyulur. Emil Pol Korx və LuizRotun birgə işi olan operetta burada böyük maraq doğurur Mirzə Şəfi poeziyası ilə paralel olaraq, Azərbaycan şifahi və yazılı ədəbiyyatı da Almaniya təbliğ olunurdu. 1813-cü ildə Hote 12 fəsildən ibarət "Qərb-Şərq" divanında dahi şairimiz Nizami Gəncəviyə "Oxu kitab" adlanan şeir həsr edib. Bundan əlavə, Reman Dits 1813-cü ildə "Kitabi-Dədə Qorqud"da atalar sözləri və məsəllər" mövzusunda kitab çap edib. 1815-ci ildə isə "Basatın Təpəgözü öldürməsi boyu" alman dilində oxuculara təqdim olunub. Bu əlaqələr XX əsrin əvvəllərində də intensiv davam edib. Almaniyanın Avropada qüdrətli dövlət olması azərbaycanlıların bu ölkəyə mühacirətinə əsas yaradırdı.

1913-cü ildən etibarən alman kitabxanalarında Azərbaycandan bəhs edən müxtəlif səpkili kitablar mövcud idi ki, onların bəzilərini bura köçən ziyalı azərbaycanlılar gətiriblər. Demokratik Respublika qurulandan sonra Azərbaycandan Almaniya Frayberq, Dağ-Mədən Akademiyası, Münhen, Dertşad, Leypsiq, Rena, Hamburq universitetlərində təhsil almağa 50 nəfər tələbə göndərilib və onların çox hissəsi burada daimi qalaraq geri dönməyiblər. ADR-in süqutundan sonra azərbaycanlıların köçdükləri ölkələr içərisində Almaniya üstünlük təşkil edir. Burada məskunlaşan soydaşlarımız Azərbaycan istiqlalının bərpa olunması istiqamətində fəal iş aparıblar. Almaniya Azərbaycan diasporunun formalaşması və burada yaşayan azərbaycanlıların fəaliyyəti II dünya müharibəsi illərində də davam edib. Azərbaycan legionerlərinin müəyyən hissəsini artıq Almaniya çoxdan məskunlaşan soydaşlarımız təşkil edirdi. Müharibədən sonra Almaniya iqtisadi islahatların aparılması, ölkənin dirçəlməsi yolunda görülən işlər diasporların siyasi fəaliyyətini bir qədər passivləşdirdi. 1980-ci illərin əvvəllərindən yenidən Azərbaycan diasporu burada öz fəaliyyətini genişləndirməyə başladı. Almaniyanın müxtəlif şəhərlərində Azərbaycan mədəni təşkilatları təsis olundu.

1989-cü ildə Almaniyanın birləşməsi, Sovetlər Birliyinin çökməsi və Azərbaycanın müstəqillik əldə etməsi, Almaniya-Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması ilə nəticələnib. Buradakı azərbaycanlıların fəaliyyətinə təsirini göstərən. Təhsil proqramı əsasında azərbaycanlı tələbələrin Almaniya oxumağa göndərilməsi, azərbaycanlı həkim, mühəndis, inşaatçı, texnoloqlar və digər peşə sahiblərinin bu ölkəyə miqrasiyası müstəqillik illərinin əsas hadisələrindən idi. Almaniya diasporumuzun Şimal, Cənub və Türkiyə qanadları arasındakı fikir ayrılığına baxmayaraq, bu üç qanad arasında birləşməyə doğru addım müstəqillik illərindən sonra daha da canlanıb. Ermənistan tərəfindən müharibəyə sövq edilən Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğalı, 20 Yanvar və Xocalı soyqırımaları və xalqımızın başına gətirilən digər faciələrə Almaniya azərbaycanlıları biganə qalmadılar. Onlar Vətənə, qaçqınlara yardım məqsədilə bir sıra tədbirlər həyata keçirdilər. Azərbaycan mədəniyyətinin Almaniya Azərbaycan diasporu tərəfindən təbliğ olunması işi sürətləndi. Türk, ərəb, latın və kiril əlifbalı ilə Azərbaycanın tarixi ədəbiyyatına, folkloruna, mədəniyyətinə aid kitabın çapı daha da artmaqla, qəzet və jurnalların sayı nəzərə çarpacaq dərəcədə çoxaldı. Almaniya soydaşlarımız Azərbaycanla bağlı çoxsaylı kitablar nəşr etdilər. Azərbaycan Respublikası rəhbərliyi tərəfindən aparılan müstəqil, qərəzsiz, düzgün və etibarlı tərəfdaş xarici siyasətinin nəticəsində Almaniya - Azərbaycan əlaqələri qarşılıqlı hörmət və ehtiram səviyyəsindədir. Əlbəttə hərdən müəyyən dairələrdə maraqlar toqquşanda və yaxud lobbiciliklə bağlı hər hansı bir sifarişin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bəzi Almaniya mətbuat və media orqanlarında böhtan və həqiqətləri əks etdirməyən bəyanatlara rast gəlmək olur. Bu cür yazılara və bəyanatlara bizim cəmiyyətlər tərəfindən dərhal kəskin reaksiya verilir, öz etirazımızı yazılı şəkildə onlara bildiririk.

Bu gün Almaniya fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının əlaqələndirilməsində və əməkdaşlığında Berlin şəhərində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən yaradılan və fəaliyyət göstərən Koordinasiya Mərkəzinin rolunu xüsusi qeyd etmək istərdik. Belə ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Koordinasiya Mərkəzinin yüksək peşəkar işləri nəticəsində Azərbaycan diaspor təşkilatları, cəmiyyətləri ilə əməkdaşlıq yüksək səviyyədədir. Doğrudur, Almaniya Azərbaycan diasporu kiçik zaman ərzində çox önəmli işlər görüb,

nailiyyətlər əldə olunub. Ancaq bundan da çox işlər görülməli, addımlar atılmalıdır. İnanırıq ki, bunun üçün bacarığımız və fikri istedadımız kifayət qədərdir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Almaniya'dakı Azərbaycan səfirliyi ilə əlaqələr çox yüksək səviyyədədir. Hər iki qurum keçirilən tədbirlər zamanı diaspor təşkilatlarını əyani vəsaitlərlə təmin edir. Azərbaycanlı Tələbələrin və Gənc Mütəxəssislərin Avropa Forumunun (FASE) Berlin bölməsi Almaniya Bundestaqında lobbist qurum kimi akkreditasiya olunub. Məlumatı Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti verib. Məlumatda FASE-Berlinin sədri Ziya Qazıyevə istinadla bildirilir ki, bu təşkilatın Bundestaqda akkreditasiyadan keçməsi Almaniya parlamentinin üzvləri və müxtəlif qurumları ilə əməkdaşlığı asanlaşdıracaq, Azərbaycan həqiqətlərinin geniş yayılmasına imkan yaradacaq. FASE-Berlin Almaniya Bundestaqında lobbist qurumu kimi akkreditasiyadan keçən ilk Azərbaycan təşkilatıdır. FASE-Berlin Almaniya'da fəaliyyət göstərən ictimai təşkilat kimi 2008-ci ilin sentyabrında rəsmi qeydiyyatdan keçib. FASE-nin Almaniya Federativ Respublikasında fəaliyyəti isə daha öncə başlamış. FASE 2007-ci ildə Bundestaqda azərbaycanlı tələbələrini forumunu keçirib. Bundan sonra FASE-nin Almaniyanın şəhərlərində də bölmələrinin yaradılması təşəbbüsü meydana çıxıb. Təşkilatın əsas məqsədi Almaniya'da təhsil alan və yaşayan gəncləri Azərbaycanın gələcəyi ilə bağlı önəmli məsələlərə biganə qalmamağa çağırmaq, Almaniyanın müxtəlif strukturlarında lobbichilik işini qurmaqdır. Almaniya'dakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi (AAKM) Alman Bundestaqının Petisiya Komitəsinin üzvü Günter Baumanə təkrarən - 1992-ci ildə "Xocalı sakinlərinə qarşı törədilən soyqırımın cinayət kimi tanınması və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli" nə dair Petisiya ilə müraciət edib. Bu Petisiyaya Xocalı soyqırımını haqqında məlumat kitabı və 2013-cü ildə toplanan Almaniya'da yaşayan azərbaycanlıların imzaları əlavə edilib. İmzatoqlama aksiyasında bütün Almaniya üzrə cəmiyyətlər və xüsusilə də mərkəzi Bilfeld şəhərində olan "Almaniyanın Nordrayn-Vestfaliya federal əyalətində fəaliyyət göstərən Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti" yaxından iştirak edib.

Bu AAKM-nin Petisiya şöbəsinə artıq ikinci müraciətidir. 2010-cü ildə təqdim edilən Petisiya "qeydiyyatdan alınma" statusu ilə cavablandırılıb. 2014-cü ildə verilən Petisiya üç hissədən ibarətdir və son hissəsində AAKM münaqişənin həlli ilə bağlı indiyə qədər qəbul edilən qərar və bəyanatlara istinad edərək Alman Parlamenti tərəfindən bu Petisiya ilə Xocalı soyqırımını məsələsinin diqqətlə qəbul ediləcəyinə və bu yolda yeni səylər göstəriləcəyinə ümid etdiyini vurğulayıb. Qeyd edək ki, 2014-cü ildəki Petisiyasına arxivləşmə cavabı gələrkən, AAKM bir daha Petisiya Komitəsinə etiraz məktubu ilə müraciət etmişdir. 2014-cü il ərzində aparılan məktublaşmada erməni işğalçılarının sərhəddə atəşkəsi pozma halları bildirilib, girov götürülən Qarabağ sakinlərinin insan hüquqları haqqında sorğu edilib, nəhayət beynəlxalq ictimaiyyətdə qəbul edilən qərarların həyata keçirilməsi, ədalətin bərqərar olması tələbləri irəli sürülüb. Bu məktubun təkidli nəticəsində Bundestaqın Petisiya Komitəsi tərəfindən AAKM-nin -1992-ci ildə "Xocalı sakinlərinə qarşı törədilən soyqırımın cinayət kimi tanınması və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli" nə dair Petisiyası 2015-ci ildə yenidən baxılmağa götürülüb.

Paralel.-2015.-24 sentyabr.-№ 171.-S.7.

Azərbaycan diasporunun lobbçilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanı yetişib

"Artıq təşkilatlanmadan birbaşa lobbçilik fəaliyyətinə keçmək istiqamətində addımlar atılmalıdır"

Azərbaycan diasporunun artan nüfuzu, dünyanın əksər ölkələrində nümayiş etdirdiyi real güc, artıq lobbçilik fəaliyyətinə keçməyin zamanının yetişdiyini deməyə əsas verir. Artıq bu sahə ilə yaxından məşğul olan müvafiq dövlət qurumları, həmçinin dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri də açıq şəkildə qeyd edirlər ki, Azərbaycan diasporu lobbçilik fəaliyyətinə keçməlidir. Prezident Administrasiyasının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin dünyada yaşayan azərbaycanlılarla iş sektorunun müdiri Qafar Əliyev də Azərbaycan diasporunun lobbçilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanının yetişdiyini qənaətindədir: "Düzdür, Azərbaycan diasporunun lobbçilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanı yetişib. Ancaq bu elə bir prosesdir ki, biz bu gün tamamilə lobbçilik fəaliyyəti ilə məşğul olduğumuzu deyə bilmərik. Lobbçilik fəaliyyəti gündəlik tələbatda olan bir məsələ kimi Azərbaycan dövlətinin daxili və xarici siyasətində, diaspora qarşısında dayanan mühüm vəzifələr içərisində nəzərdə tutulan məsələlərdir".

Qafar Əliyev deyir ki, Azərbaycan diasporu ildən-ilə fəaliyyətini zənginləşdirir, inkişaf etdirir, strukturlarını təkmilləşdirir: "Daxili və xarici siyasət sahəsində əldə etdiyimiz uğurlar, ölkəmizin dünya miqyasında əldə etdiyi nailiyyətlər, Azərbaycanın haqq səsinin dünyada eşidilməyə başlanması, bizim mənafelərimizi müdafiə edən müxtəlif dövlətlərin siyahısının artması ona deməyə əsas verir ki, biz lobbçilik fəaliyyətini gücləndirməliyik. Azərbaycan müstəqillik əldə etdiyi ilk gündən lobbçilik fəaliyyətinə başlamağın zamanı gəlib və ötən illər ərzində bu istiqamətdə müvafiq işlər həyata keçirilib. Bu gün isə bizim malik olduğumuz imkanlar kifayət qədər yetərlidir ki, sözügedən istiqamətdə daha keyfiyyətli, mükəmməl və təcrübəli işlər aparaq". Qafar Əliyev Azərbaycan diasporunun erməni diasporu ilə müqayisədə son illər xeyli inkişaf etdiyini vurğulayıb: "Güç mənasında müqayisə etsək konkret demək olmaz ki, dünyanın bir sıra ölkələrində Azərbaycan və ya erməni diasporu güclüdür. Bu məsələ əsasən ayrı-ayrı dövlətlərin mövqeyindən asılıdır.

Etiraf etmək lazımdır ki, Fransada erməni diasporu güclüdür. Ermənilərin bu ölkədə kompakt yaşaması, lobbçilik fəaliyyəti ilə məşğul olması, bir sıra məsələlərdə rəsmi qurumlara təsir göstərə bilməsi onu deməyə əsas verir ki, Fransada erməni diasporu Azərbaycan diasporundan güclüdür. Lakin digər dövlətlərlə müqayisədə bu fikri söyləmək olmaz. Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresi, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı və digər cəmiyyətlərin gücü erməni diasporundan heç də zəif deyil. Eyni fikri Orta Asiya respublikaları, Ukrayna və digər ölkələr üçün də söyləmək olar. Həmçinin bir sıra Avropa ölkələrində Azərbaycan diasporu erməni diasporunu tam üstələyir. Birləşmiş Ştatlarda da erməni diasporunun gücü müəyyən mənada artıqdır. Ancaq hansısa ölkədə erməni diasporunun güclü olması onu deməyə əsas vermir ki, həmin ölkədə Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti məhdudlaşır. Həmin dövlətlərin əksəriyyəti demokratik ölkələrdir və orada öz fikrini açıq söyləmək üçün lazımi imkan və şərait var". Prezident Administrasiyasının rəsmisi qeyd edib ki, erməni diasporunun güclü olduğu Fransanın Strasburq şəhərinin

Klever meydanında hər il fevral ayının 25-26-da Azərbaycanlıların və digər Türkdilli Xalqların Əməkdaşlıq Mərkəzi və "Strasburq Azərbaycan Evi"nin təşkilatçılığı ilə Xocalı soyqırımının ildönümü ilə bağlı mitinqlər təşkil edilir: "Bu il də Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar Strasburqda anoloji tədbir təşkil olunub. Onu da qeyd edim ki, həmin mitinqlər çox möhtəşəm təşkil edilir və keçirdiyimiz aksiyada mindən artıq adam iştirak edir. Həm yerli, həm də burada yaşayan qeyri millətlərin nümayəndələri bizim keçirdiyimiz mitinqlərdə iştirak edir, ölkəmizin həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi, ermənilərin Xocalıda törətdikləri vəhşiliklər barədə məlumat alırlar. Eyni zamanda yerli kütləvi informasiya vasitələri də bu barədə məlumatlar dərc edirlər.

Bütün bunları nəzərə alaraq belə demək mümkündür ki, hansısa dövlətdə erməni diasporunun güclü olması bizi çəkindirməməli, qorxutmamalıdır. Əksinə, həmin ölkələrdə daha güclü diaspora işi aparmaq üçün fəallıq nümayiş etdirməliyik". Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi də Azərbaycan diasporunun lobbicilik fəaliyyətinə keçməsinin zamanının yetişdiyi qənaətindədir. Hətta sözügedən konqres ötən müddət ərzində artıq bu istiqamətdə əməli addımlar da atıb. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasımov bildirib ki, keçən ilin yayında Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının qurultayından sonra Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi lobbicilik fəaliyyətinə keçmək istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Sahil Qasımovun sözlərinə görə, qurultayda Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin proqram xarakterli çıxışı, eləcə də diaspor təşkilatlarına ünvanladığı tapşırıq və tövsiyələrə, həmçinin Dünya Azərbaycanlılarının qurultayının qəbul etdiyi qərarların icrasına uyğun olaraq Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi lobbicilik fəaliyyəti istiqamətində uğurlu addımlar atır: "Cənab prezident İlham Əliyevin də qeyd etdiyi kimi, artıq təşkilatlanmadan birbaşa lobbicilik fəaliyyətinə keçmək istiqamətində addımlar atılmalıdır. Biz də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi olaraq cənab prezidentin bu fikrini əlimizdə əsas tutaraq lobbicilik fəaliyyəti istiqamətində çalışmalarımızı intensivləşdiririk. Məlumat üçün qeyd edim ki, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi olaraq Avropa Birliyində artıq lobbist təşkilatı kimi akkreditə olunmuşuq.

Eyni zamanda ötən müddət ərzində Azərbaycan icmasını Niderlandda da etnik qrup kimi tanıdı bilmişik. Qarşıdakı məqsəd isə ondan ibarətdir ki, digər Benilüks ölkələrində də bunu həyata keçirək və sözügedən istiqamətdə səylərimizi artırırıq". Konqres sədri hesab edir ki, prezidenti İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarının qurultayındakı nitqindən irəli gələn vəzifələr xaricdəki Azərbaycan icmaları üçün əsas fəaliyyət proqramı olmalıdır. Benelüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) mətbuat xidməti məlumat verib ki, qurumun sədri Sahil Qasımovun rəhbərliyi altında BAK-ın nümayəndələri Niderland Krallığında rəsmi səfərdə olan İsrail prezidenti Simon Peres ilə görüşdə iştirak ediblər. Niderlandın və İsrailin çoxsaylı KIV nümayəndələrinin də dəvət olunduğu tədbirdə Benelüks Azərbaycanlıları Konqresinin nümayəndələrinin iştirakı maraqla qarşılanıb. Görüşdə tolerantlıq nümunəsi olan Azərbaycanda bütün etnik qruplar kimi, yəhudilərin də yerli xalqla uzun illərdən bəri dostluq və mehriban qonşuluq şəraitində yaşadıkları, dövlətimizin onların dilinin, dininin və mədəniyyətinin inkişafına xüsusi diqqət və qayğı göstərdiyi qeyd olunub.

Qurumdan həmçinin bildirilib ki, təşkilatın sədri Sahil Qasımov və Belçika Krallığındakı sədr müavini Musa Pünhan Brüsseldə Türkiyənin Avropa İttifaqındakı müzakirələr üzrə dövlət naziri Egemen Bağışın da qatıldığı Türkiyə İş Adamları Birliyinin Belçika ofisinin təqdimatına həsr edilmiş rəsmi ziyafətdə təmsil olunub.

Ziyafətdə Avropa İttifaqına üzv ölkələrin millət vəkilləri, siyasi xadimlər, iş adamları, Brüsseldə akkredite olunan diplomatik korpusun nümayəndələri və digər qonaqlar iştirak ediblər. BAK-ın sədr müavini Türkiyə İş Adamları Birliyinin Belçika təmsilçiliyinin təqdimat mərasimində fəal iştirak edərək ofisin açılışına təşkilati və praktik dəstək verib. Mərasimdə iki qardaş ölkə arasında əməkdaşlığın daha da inkişaf etdiyi, beynəlxalq tədbirlərdə biri-birilərini yaxından dəstəklədikləri xüsusi vurğulanıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, 300 nəfərə yaxın soydaşımızın iştirak etdiyi aksiyada Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal altında qalmasına baxmayaraq, bu məsələyə beynəlxalq birliyin laqeyd yanaşmasından narahatlıq ifadə olunub. Aksiyada Xocalı soyqırımına beynəlxalq hüququn prinsiplərinə uyğun olaraq ədalətli qiymət verilməsi ilə bağlı şüarlar səsləndirilib. Aksiya zamanı xüsusi olaraq vurğulanıb ki, insan hüquqlarının qorunmasını özünün ali məqsədləri sırasına daxil edən beynəlxalq təşkilatların bir milyondan çox məcburi köçkünün hüquqlarının pozulmasına münasibət bildirməməsi anlaşılan deyil. Avropada yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiya yolu tutduğunu, Avropa İttifaqı ölkələri ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirdiyini qeyd ediblər. Soydaşlarımız Avropa Parlamentinin rəsmi şəxslərinin Azərbaycanla bağlı söylədikləri fikirlərə də öz etirazlarını bildiriblər. Qeyd edilib ki, ölkəmiz Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında çox mühüm rol oynasa da, nədənsə qitə dövlətləri, Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlərə biganə qalmaqda davam edirlər.

Aksiyada Azərbaycanın demokratiya və hüquqi dövlət quruculuğu yolunu seçdiyini ifadə edən şüarlar da səsləndirilib. Bundan əlavə, soydaşlarımız azərbaycanlıların Şərqdə ilk demokratik respublika quran bir xalq olduğunu və başqalarının verdiyi dərslərə ehtiyac duymadığını xüsusi olaraq vurğulayıblar. Aksiyanın sonunda qəbul edilən bəyanatda qeyd olunub ki, son illər müstəqil Azərbaycan Respublikası sosial-iqtisadi inkişaf və siyasi sabitliyin qorunub saxlanması işində böyük uğurlar qazanıb. Bütün bunların nəticəsidir ki, Azərbaycan bu gün beynəlxalq aləmdə yüksək nüfuz sahibi olan bir dövlət, demokratik və bəşəri dəyərlərin bərqərar olduğu məkan, dünya birliyinin layiqli üzvü, davamlı inkişaf edən, dayanıqlı iqtisadiyyata malik ölkədir. Bəyanat müəllifləri Azərbaycanın əldə etdiyi bütün nailiyyətləri yüksək qiymətləndirərək ölkənin milli maraqlarının müdafiəsi üçün səylərini əsirgəməyəcəklərini vurğulayıblar. Hər il ənənəvi olaraq Belçikanın Ham şəhərində keçirilən bayram şənliklərində ölkəmizi Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyəti təmsil edir. Müxtəlif xalqların mədəniyyətlərinin tanıdıldığı şənliyə ilk dəfə olaraq Belçikada yaşayan uyğur türkləri də qatılıblar. Azərbaycan-Belçika Dostluq Cəmiyyətinin sədri Ayhan Dəmirçi Ham şəhər bələdiyyəsinin təşkil etdiyi mədəniyyət və əyləncə tədbirlərinə artıq dördüncü dəfə dəvət olunmasından məmnunluğunu bildirib. Qeyd edib ki, bayram şənliyində ilk dəfə iştirak edən uyğur türkləri tədbirə xüsusi rəng qatıblar. Tədbirdə Azərbaycan coğrafiyasını, təbiətini, tarixini, turizmini əks etdirən videolar nümayiş olunub, CD, broşür və aksesuarlar paylanıb. Şənlik iştirakçıları Azərbaycan mətbəxinin ləziz nümunələri - şirniyyat, dolma, plov kimi yeməkləri ilə tanış olmaq və dadmaq imkanı qazanıblar. Şənliyə qatılan hər kəs Azərbaycan mədəniyyəti ilə tanışlıqdan məmnunluğunu ifadə edib.

Paralel.-2015.-1 oktyabr.-№ 174.-S.10.

Bolqarıstanda hər il Xocalı və 31 mart soyqırımlarına həsr olunan tədbirlər keçirir

Azərbaycanla Bolqarıstan arasında mədəniyyət və humanitar sahələrdə sıx əlaqələr mövcuddur

Avropa məkanında Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Bolqarıstandır. Almaniya kimi bu ölkədə də türklərin çox olmasına baxmayaraq, Azərbaycan diasporu o qədər də aktiv deyil. Bu ölkədə yalnız məhdud sayda Azərbaycan diasporu fəaliyyət göstərir ki, onların da kifayət qədər aktivliyi müşahidə edilmir. Ümumiyyətlə, bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın tərkibinə və onların bolqar cəmiyyətindəki mövqeyinə nəzər salsaq görərik ki, Bolqarıstan azərbaycanlıları bu ölkədə yaşayan etnik qruplardan biridir. Azərbaycanlılar bir qayda olaraq rəsmi siyahıyaalınma zamanı sadəcə türk olaraq qeyd alınır və Türkiyə türklərinin tərkibində hesablanırlar. Bolqarıstanda yaşayan həmvətənlərimizin dilləri Azərbaycan dilinin Qars ləhcəsi olsa da, təhsillərini bolqar və Türkiyə türkcəsində alırlar.

Bu ölkədəki azərbaycanlıların müəyyən bir hissəsi şiə qızılbaşdırlar. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin-DAK-bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların sayına dair 2006-cı ildə yaydığı məlumatlara əsasən, Bolqarıstanda 65,000 nəfər etnik azərbaycanlı yaşayır. 2001-ci ildə aparılan rəsmi əhali siyahıyaalınmasına görə Bolqarıstan Respublikasının ümumi əhalisi 7 milyon 928 min 901 nəfər təşkil edib. Onlardan: dini inancına əsasən müsəlmanların ümumi sayı 966,978 nəfərdir. Bolqarıstanda yaşayan müsəlmanların 913,957 nəfəri sünni, 53,021 nəfəri isə qızılbaş-şiədir. Bu ölkədə öz milliyyətini türk olaraq qeyd edənlərin sayı isə 746,664 nəfər təşkil edir ki, onlardan: Ana dilini türkcə olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı isə 720,136 nəfərdir. Bolqarca olaraq qeyd edənlərin ümumi sayı isə 26,147 nəfərə çatıb. 2001-2011-ci illər arası, yəni son iki siyahıyaalınma tarixləri intervalında 131,539 nəfər Bolqarıstan sakini daimi yaşamaq üçün ölkəni tərk edərək digər ölkələrə köç ediblər. Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatlarında qeyd olunur ki, Bolqarıstanda azərbaycanlılara aid diaspora təşkilatlarının sayı məhduddur.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəsmi internet saytında Bolqarıstanda yalnız 3 diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyi əksini tapır. Burada maraqlı məqamlardan biri isə ondan ibarətdir ki, bu ölkədəki 3 diaspor təşkilatının hər üçü eyni adla-Bolqarıstan Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti adı altında fəaliyyət göstərir. Bir neçə təşkilatın eyni ad altında fəaliyyət göstərməsinin nə dərəcədə doğru olub-olmadığını isə yəqin ki, bu sahəyə cavabdeh olan müvafiq qurumlar daha yaxşı bilər. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2003-cü ildə yaradılıb. Cəmiyyət əsasən ölkənin Balaqovqrad şəhərində fəaliyyət göstərir. Balaqovqrad Sultnovun sədrlik etdiyi təşkilatın əsas məqsəd və vəzifəsi Azərbaycanla Bolqarıstan arasında dostluq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsidir. Fəaliyyət göstərdiyi 12 il ərzində cəmiyyət sözügedən istiqamətdə bir sıra uğurlu addımlar atıb. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi və Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması prosesində fəal iştirak edir. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti-2004-cü ildə Balaqovqrad şəhərində təsis edilib. Cəmiyyət sözügedən şəhərdə yerləşən Amerika

Universitetində təhsil alan azərbaycanlı tələbələr tərəfindən yaradılıb. Təşkilatın daimi sədri olmur. Hər üç aydan bir qurumun toplantısı keçirilir və cəmiyyətə yeni sədr seçilir.

Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti əsasən bolqar tələbələrlə azərbaycanlı tələbələr arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, hər iki ölkənin təhsil ocaqları arasında əlaqələrin qurulması istiqamətində çalışır. Bundan başqa cəmiyyət mütəmadi olaraq Bloqoevqrad şəhərindəki Amerika Universitetində Azərbaycanla bağlı tədbirlər təşkil edir, ölkəmizin həqiqətlərini həmin təhsil ocağında oxuyan xarici ölkələrin gənclərinə çatdırır. Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə təkcə bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr deyil, eləcə də bolqar gənclər də üzvdürlər. Digər bir Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti 2005-ci il, iyul ayının 5-də Bolqarıstanın paytaxtı Sofiya şəhərində yaradılıb. Bu Cəmiyyəti də Bakı ilə Sofiya arasında dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinə öz töhfəsini vermək üçün təsis edilib. Cəmiyyət Azərbaycan tarixində olan əlamətdar günlər, eləcə də 20 Yanvar, Xocalı soyqırımını kimi tarixləri hər il qeyd edir. Müsbət dəyərləndirilməli olan məqamlardan biri ondan ibarətdir ki, Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinə sədrliyi əslən Bolqarıstandan olan N. Petev edir. Həmçinin Bolqarıstanın Yazıçılar Birliyinin sədri vəzifəsini cıra edən N. Petev iki ölkənin şair və yazıçıları arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə də maraq göstərir. Fəaliyyət göstərdiyi 10 il ərzində Bolqarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti bu ölkənin bir sıra rəsmi və qeyri-rəsmi qurumları ilə də normal əməkdaşlıq mühiti yaradıb. Məhz yaradılan qarşılıqlı münasibətlər Azərbaycanın Bolqarıstanda daha yaxından tanınmasına yardımçı olub.

Heydər Əliyev Fondu Bolqarıstanda Veliko Tırnovoda "Trapezitsa" qalasını bərpa edəcək. Azərbaycanın baş nazirinin müavini Elçin Əfəndiyev, Bolqarıstanın baş naziri Boris Boyko və Heydər Əliyev Fondunun icraçı direktoru Anar Ələkbərov Veliko Tırnovoya səfər edəcək. Səfər çərçivəsində müqavilənin imzalanması gözlənilir. Layihə "Trapezitsa" qalasının bərpasına Heydər Əliyev Fondu tərəfindən vəsaitin ayrılmasını nəzərdə tutur. İlk hesablamalara əsasən, qalanın bərpası layihəsinin dəyəri 1.5 milyon lev (təxminən 900 min dollar) təşkil edir. Azərbaycanla Bolqarıstan arasında mədəniyyət və humanitar sahələrdə sıx əlaqələr mövcuddur və bu əlaqələr günü-gündən inkişaf etməkdədir. İki ölkə arasında mədəni əlaqələr xüsusilə inkişaf etməkdədir.

Əlaqələrin inkişafı istiqamətində indiyədək mədəniyyət nazirləri səviyyəsində 3 qarşılıqlı səfər baş tutub. Bu səfərlərdən sonuncusu Bolqarıstanın mədəniyyət naziri V. Rəşidovun ölkəmizdə keçirilmiş Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunda iştirak etmək üçün ölkəmizə səfəri olub və səfər çərçivəsində iki ölkə arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq haqqında Hökumətlərarası Saziş imzalanıb. İmzalanmış bu saziş çərçivəsində birgə tədbirlərin, qarşılıqlı mədəniyyət günlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur və bu istiqamətdə tərəfimizdən müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi planlaşdırılır. Humanitar sahələr (sosial müdafiə, elm, təhsil, səhiyyə, idman) üzrə iki ölkə arasında əlaqələri xüsusilə qeyd edərək bildirmək olar ki, iki ölkənin müxtəlif təhsil müəssisələri arasında müsbət əlaqələr mövcuddur. Bu əlaqələr çərçivəsində qurum rəhbərləri səviyyəsində qarşılıqlı səfərlər həyata keçirilir və qurumlar arasında əməkdaşlıq haqqında sazişlər imzalanıb. Hazırda tərəfimizdən iki ölkənin elmlər akademiyaları, universitetlər, Sosial Müdafiə və Təhsil nazirlikləri arasında yüksək səviyyəli əlaqələrin qurulması istiqamətində müvafiq işlər aparılır və yaxın zamanlarda həmin sahələrdə yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin, birgə tədbirlərin həyata keçirilməsi və səfərlər çərçivəsində əməkdaşlıq

haqqında müvafiq sazişlərin imzalanması planlaşdırılır. Bundan əlavə, bildiyiniz kimi, ölkələrimizin Şəki və Qabrovo şəhərləri arasında qardaşlaşmış əlaqələr mövcuddur. Bununla yanaşı, dövlətlərimizin digər şəhərləri arasında da əlaqələrin qurulması istiqamətində müvafiq işlər aparılır.

Ölkələrimizin KİV-ləri arasında sıx əlaqələr mövcuddur. Belə ki, Azərbaycan Dövlət Teleqraf Agentliyi və Bolqarıstan Teleqraf Agentliyi (BTA), habelə Azərbaycan Dövlət Televiziyası və Bolqarıstan Milli Televiziyası arasında möhkəm əlaqələr qurulub. İki dost xalq arasında qədim tarixə söykənən sıx münasibətlər və birgə mədəniyyətlər mövcud olsa da, təəssüflər olsun ki, Bolqarıstanda çox az sayda həmyerlilərimiz, vətəndaşlarımız yaşayır. Onların əksəriyyətini də tələbələr təşkil edir. Bu baxımdan Azərbaycan diasporunun Bolqarıstanda qurulmasında da, fəaliyyətində də çətinliklər var. Lakin səfirliyimiz hazırda bu istiqamətdə müvafiq işlər aparır və müxtəlif diaspor xarakterli cəmiyyətlərin yaradılmasına çalışır. Dağlıq Qarabağla bağlı həqiqətlərin bolqar ictimaiyyətinə çatdırılması və münaqişəyə hüquqi qiymət verilməsi prioritet istiqamətlərindən biridir və bu istiqamətdə daim müvafiq işlər görməkdədir. Belə ki, müxtəlif tədbirlərdə daim münaqişə ilə bağlı ətraflı məlumatlar qarşı tərəfin diqqətinə çatdırılır. Bununla yanaşı, mütəmadi olaraq, münaqişə ilə bağlı press-relizlər, kitab və jurnallar, broşuralar Bolqarıstanın dövlət və özəl qurumları, ölkədə akkreditə olunan diplomatik korpusun nümayəndələri və beynəlxalq təşkilatlar arasında yayılır. Həmçinin hər il Xocalı və 31 mart soyqırımlarına həsr olunan tədbirlər keçirir. Keçirilən bu tədbirlər arasında cari ilin fevral ayında "Xocalıya Ədalət" kampaniyası çərçivəsində keçirilən tədbir xüsusilə diqqətə layiqdir. Qeyd olunan tədbirdə dövlət və özəl strukturların, diplomatik korpusun və beynəlxalq təşkilatların, KİV-in nümayəndələri iştirak etdilər.

Tədbirdə qonaqlara Dağlıq Qarabağ həqiqətləri, tarixi faktları, erməni təcavüzü, təcavüzün ağır nəticələri, Xocalı və 31 mart soyqırımları barədə məlumatlar, münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının, Avropa Şurasının və BMT-nin müvafiq qətnamələri və bu qətnamələrə indiyənədək Ermənistan dövləti tərəfindən əməl edilməməsi barədə ətraflı məlumat verilib və Xocalı faciəsinə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə həsr olunan videoroliklər nümayiş etdirilib. Bundan əlavə, İslam Konfransı Təşkilatının Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərarası dialoq üzrə baş koordinatoru xanım Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə yaradılan "Xocalıya Ədalət" beynəlxalq məlumat və təşviqat kampaniyası çərçivəsində Xocalıya Ədalət rep üslublu video rolikin Bolqarıstanın bir sıra tele və radio kanallarında səsləndirilməsinə nail olunub, həmçinin tədbir və Xocalı faciəsi haqqında məlumat bolqar KİV-də yayılıb.

Qeyd etdiyimiz bu və digər tədbirlər və görülən işlər Bolqarıstanda yaşayan çoxsaylı (30 mindən artıq) erməni milləti tərəfindən böyük narahatçılıq hissiylə qarşılır. Burada nəşr olunan erməni qəzetində tədbir haqqında məlumat yayılıb. Bundan əlavə, tədbirdə iştirak etmiş bəzi ermənipərəst televiziya kanallarının müxbirləri tərəfindən Dağlıq Qarabağla bağlı verilən provokasiya xarakteri daşıyan suallara konkret tarixi faktlara əsaslanan ədalətli cavablar verilib və bu da həmin kanallarda göstərilib.

“Maliyyəsiz diaspor qanadsız quşa bənzəyir”

Fuad Hüseyinzadə

Ramiz Əmirli: “Lobbiciliyi səfirliklərlə sıx əməkdaşlıq etmədən gücləndirmək mümkün deyil”

Müsaibimiz Ramiz Əmirli 1984- cü ildən Macarıstanda yaşayır. İki oğlu var. Böyük oğlu Rüstəmin 25 yaşı var, şairdir və iki seir kitabı çapdan çıxıb. 23 yaşlı kiçik oğlu Davud isə Budapeşt Universitetində mühəndislik ixtisası üzrə təhsil alır. Ramiz Əmirli özü isə “Qardaşlıq” Macar-Azəri Birgə Cəmiyyətinin sədri olaraq aktiv diaspor üzvlərindəndir.

-Vətəndən uzaqda yaşamaqla nəyi itirib və nəyi qazanıbsınız?

- Öncə, bütün millətimizi, eləcə də dost-tanışları salamlayıram. “Vətəndən uzaqda yaşamaqla nəyi itirib, nəyi qazanmışam” sualı çox çətin bir sualdır, amma buna səmimi cavab verəcəm. Bunun həm üstünlükləri, həm də üstün olmayan tərəfləri var. Artıq, zaman min illərlə bundan öncəki zaman deyil. Bəşər övladı üçün Yer kürəsinin hər bir guşəsi elə onun üçün də vətən ola bilər. Bunu ona heç kim qadağan edə bilməz. Yetər ki, kimsə bunu istəsin. Qazandıqlarım ancaq və ancaq yaxşı dostlardır. Demək olar ki, bütün millətlərdən dost- tanışlarım var. Macarların bir sözü var, deyirlər ki, ən varlı insan yaxşı dostu olan insanlardır. Bəlkə də, burada bir həqiqət var. Mənim Macarıstanda çox yaxşı dostlarım var. Onlar da mənimlə bərabər Azərbaycan üçün əllərindən gələni ediblər. 1994- cü ilin dekabrın sonunda keçirilən “Budapeşt” sammitinə mərhum Prezidentimiz Heydər Əliyev də dəvətli idi. Bundan istifadə edərək o zaman macar dövlət xadimləri və biznesmenləri ilə cənab Prezidentimizin görüşlərini təşkil etmişdik. Sonra da Heydər Əliyev cənablarının təklifi əsasında ATƏT-in sədri seçilən Macarıstanın xarici işlər naziri Kovacs Laszlonun Azərbaycana səfərinə nail olmuşduq. O zamanlar üçün bu, heç də az bir şey deyildi. Hətta 1996- cı ildə Rumıniyada “Buxarest” sammiti ərəfəsində mərhum Prezidentimiz Heydər Əliyevlə təkrar görüşümüz zamanı gələcəkdə Macarıstanda və qonşu Avropa ölkələrində lobbimizi qurmaq və qüvvətləndirmək barədə ulu öndərimizdən bəzi təkliflər də almışdıq. O zamanlar hələ ölkəmiz çox ağır bir şəraitdə idi. Sabitlik belə yox idi. Prezidentimizin təklifini nəzərə alaraq Macarıstandan Azərbaycana 775.000 ABŞ dolları dəyərində ərzaq məhsulları göndərmişdik.

Vətəndən uzaqda yaşamağın yeganə çətinliyi istər- istəməz dünyaya göz açdığın doğma el-oba, qohum-əqrəba üçün darıxmağındır. Cənnət belə, olsa, heç bir qərib ölkə vətənin yerini verə bilməz. Vətəni heç nə ilə əvəzləmək olmaz.

Üstünlüyü isə ondadır ki, qərib bir ölkədə öz millətini təmsil edirsən. Çalışsın ki, sən də millətini burada tanıdıqlar, onun mədəniyyətini, kimliyini və varlığını burada da hiss etsinlər. Kimliyindən asılı olmayaraq vətəndən gələn hər hansı bir soydaşımızın az da olsa, bir yardımçısı olmağın bizdə yaratdığı təəssüratlar elə bizə bəs edir.

- Rəhbərlik etdiyiniz təşkilat Macarıstanda soydaşlarımızı bir araya toplaya bilibmi?

-Mənim rəhbərlik etdiyim “Qardaşlıq” Macar-Azəri Birgə Cəmiyyəti 2011- ci ildən fəaliyyət göstərir. Həmişə çalışmışıq ki, vətənimizi, hökumətimizi layiqincə təmsil edək. Ölkəmiz haqqında kitablar çap etdirib burada pulsuz paylamışıq. Azərbaycanda baş tutan “Avroviziya” və ilk Avropa Oyunlarından öncə onların təbliğatları ilə məşğul olmuşuq. Əlbəttə ki, bütün bunları imkanımız çərçivəsində etmişik. Çox sağ olsun, bütün səfirlik işçilərimiz və eləcə də səfirimiz Pr. Vilayət Quliyev, onlar həmişə burada yaşayan bütün azərbaycanlılara ən yüksək səviyyədə lazımı köməklikləri göstərirlər. Səfirəmiz Vilayət müəllim isə çox gözəl bir şəxsiyyətdir; həm dilçi, həm tarixçi, həm alim. Bu insan mən deyərdim ki, bütün qabiliyyətlərə malikdir. Əsl səfir məhz belə olmalıdır. Səfir ölkəsini hərtərəfli təmsil etməyi bacarmalıdır.

Bütün təbirlərimiz səfirliyimizlə həmişə birgə həyata keçirilir. Hamımızın bir amalı var: xalqımıza, hökumətimizə birgə xidmət etmək. Biz azərilər Macarıstanda, onsuz da bir o qədər çox deyilik, amma lazım olanda lazımı yerdə lazımı sözüümüzü çatdırmaq qüvvəsinə malikik.

-Bu gün vacib məqamlardan biri də diasporun siyasiləşməsidir. Macarıstandakı diasporumuzun bu baxımdan hansı aktivliyi var?

-Bu gün diaspor üzvlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin aparıcı dövlət xadimlərilə sıx təmasda olmaları daha vacibdir. Diasporun həmin ölkənin aktivləri ilə olan əlaqələri indi çox şeyi dəyişə bilər. Fikir verin, erməni və yaxud israillilərin dünya səviyyəsində təsir qüvvələrinə! Onlar uzun illərdir bu işin təməlini qoyublar, indi də səmərəsini görürlər. Çox sevindirici haldır ki, son zamanlar Prezident İlham Əliyevin və qardaş dövlətimiz Türkiyənin Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın türk- azəri lobbilərinin birgə fəaliyyəti haqqında səsləndirdikləri fikirlər və verdikləri qərarlar bizləri çox ruhlandırır. Artıq, hamılıqla bilirik ki, bütün türkdilli dövlətlərin lobbiləri xaricdə birləşib birgə fəaliyyət göstərməliyik. Onda daha çox nəticələr əldə edərik. Son zamanlar Macarıstanda bu ideyaya bütün türkdilli dövlətlərin nümayəndələri qoşulublar; qazaxlar, türkmənlər, tatarlar və sairə.

Biz sayca az da olsaq, Macarıstanda istənilən səviyyədə çox gözəl əlaqələrimiz var. Elə götürək iki ölkə arasında son zamanlar hərtərəfli əlaqələri. Hər iki dövlət başçılarının qarşılıqlı olaraq bir- birilərinin ölkəsinə səfərləri; həm rəsmi, həm də qeyri-rəsmi. İki macar şəhəri olan Gyöngyöş və Tisavaşvar şəhərlərindən biri Şuşa, digəri isə Ağdam şəhəri ilə qardaşlaşmış şəhərlər olublar. Təbii ki, bütün bu gözəl əlaqələrin yaranması üçün uzun illər lazım gəlib. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, ulu öndərimizin təklifi əsasında 1994- cü ildən biz buna start vermişik.

-Azərbaycanın xaricdə lobbiciliyini necə gücləndirmək olar?

-Avropadakı lobbimizin zəifliyinin səbəbi hamımıza aydındır, mənəcə. Hamı bilir ki, çətinliyimiz ancaq və ancaq maddi çatışmazlığımızdır! Mən istərdim ki, lobbiyə köməkliyi bütün ölkələrdə məhz həmin ölkədə fəaliyyət göstərən səfirliklərimizə versinlər. Lobbiciliyi, onsuz da səfirliklərlə sıx əməkdaşlıq etmədən gücləndirmək mümkün deyil. Səfir orada yaşayan soydaşlarımızın hamısını yaxından tanıyacaq və onlarla birgə uğurlu addımlar atmağın yollarını birgə axtarıb tapacaqlar. Həm də orada uzun müddət yaşayan soydaşlarımız da lazımı köməklikləri səfirliyimizə göstərəcəkdir. Birgə olaraq da aktivliyimizi daha da qaldırırıq.

- Deyirsiniz ki, lobbicilik üçün maliyyə lazımdır. Bu işə təkcə maliyyə yetərmi? Bəs, diasporun birliyi, həmrəyliyi əsas deyilmi?

- Əlbəttə ki, diasporun birliyi gözəl olardı. Niyə də birləşməyə. Amma bütün bunların arxasında təmiz niyyət və vətənə sevgi dayanmalıdır. Mən deyərdim Macarıstandakı diasporumuz heç də zəif deyil. Amma daha da qüvvətli olmaq lazımdır! Maliyyə çətinliklərimiz var, mən deyərdim, özü də çox. Mən indi durub onları sadalamayacağam. Onları düzəltmək lazımdır, sadalamaq yox. Yenə deyirəm, lazım olanda haradasa sözümlü deyə bilirik. Adıca bir misal çəkim sizə. Zabitimiz Ramil Səfərova Budapeştdə məhbus həyatı keçirərkən həmişə mənəvi və lazım olanda maddi dayaq olurduq. Qərib bir yerdə həbsxanada olmaq heç kimə qismət olmasın. Onunla mütəmadi olaraq telefon əlaqələrim var idi. Lazımı şeyləri ona çatdırırdım, hətta ona həbsxanada kompüter də təşkil etmişdik, çünki o, tərcümələr edirdi. O kompüteri Ramil özü ilə vətənə apardı, hələ də yadigar olaraq saxlayır.

Hamı bilir ki, indi dünyada çox işləri görməyə qadir diasporlar var. Bütün bu işlərin arxasında düşünülmüş siyasət və həm də böyük maddiyat durur. Avropada da Azərbaycan diasporunu mərkəzləşdirmək olar. Buyursunlar etsinlər, buna ən çox sevinən elə biz olacağıq. Avropa ölkəsinin hansısa birində lobbini mərkəzimizi yaratsınlar, bizlər də onlara yardımçı olaq. Düünülmüş proqramlar çərçivəsində də hərəkətimizi birgə olaraq edək. İnanın ki, onda daha çox nailiyyətlərə imza atarıq. Yoxsa heç kimdən heç bir maliyyə yardımı almamaqla lobbini qurmaq olarmı? Təbii ki, olmaz. Burada yenə təkrarlayıram, bu işi ancaq və ancaq səfirliklərə həvalə etmək lazımdır. Səfir təyin edə bilər ki, həmin ölkədə millətini ən yaxşı kim təmsil edə bilər və ən fəali kimdir! Maliyyəsiz diaspor qanadsız bir quşa bənzəyir. Onu tutmağa nə var ki, axı o uça bilmir. Buna bir misal da çəkə bilərəm. Macarların belə bir atalar sözü var: "İt hürər, amma pul danışar"! Məncə, mənasını açıqlamağa ehtiyac belə, yoxdur, hər şey aydındır. Pul varsa, nəinki Macarıstanda, istəyirsən gedib onun bütün ətraf ölkələrində də öz aktivliyimizi göstərək.

-Müsaib olduğunuz üçün təşəkkürlərimizi bildiririk.

Palitra.-2015.-9 oktyabr.-№ 184.-S.7.

Azərbaycan-Polşa əlaqələrinin inkişafı X əsrdən başlayıb

Prezidenti İlham Əliyevin Polşaya ilk səfəri Azərbaycanın Avropaya integrasiyasının daha da sürətləndirilməsində böyük rol oynayıb

Avropanın mərkəzində yerləşən Polşa respublikasında soydaşlarımız yaşasa da, buradakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı arzu etdiyimiz səviyyədə deyil. Rəsmi Bakı ilə Varşava arasındakı münasibətlərin tarixinə nəzər salsaq görürük ki, Azərbaycan - Polşa əlaqələrinin başlanğıcı bəzi mənbələrdə X əsrdən götürülür. Polşa Avropa ailəsinə dövlət kimi daxil olan zaman artıq Azərbaycan ipəyi, zərgərlik məmulatları, xalçaları barədə Polşalılarda ümumi məlumat var idi. Polşalı tacirlər Azərbaycana gəlir, azərbaycanlı tacirlər ilə Polşaya mal aparıb satırdılar. XVII-XVIII əsrdə Polşadan dini missiyalar Azərbaycana gəlir. Diplomatik münasibətlər XV əsrdən qurulduğundan, polşalı missionerlər katolik təriqətini yaymaq üçün ölkəmizə azad səfər edə bildilər. Azərbaycanlı müğənnilərin və musiqiçilərin Polşada səs yazdırması, elm-təhsil dalınca gəlməsi, ticari əlaqələr Polşa ilə Azərbaycan münasibətlərinin inkişafında böyük rol oynayıb. XX əsrin əvvəllərindən isə Polşaya ilk azərbaycanlı mühacirlər köçməyə başlayırlar ki, onların da əksər hissəsini cənublu soydaşlarımız təşkil edib. Lakin II dünya müharibəsi bu ölkədə məskunlaşan şimallıların sayının artmasına səbəb oldu. Təəssüf ki, Polşada yaşayan azərbaycanlıların bir hissəsinin milliyyətinin rus, türk və iranlı göstərilməsi burada yaşayan azərbaycanlıların təqribi sayını müəyyən etməyə mane olur.

Polşada azərbaycanlılar Varşava, Qdansk, Plotsk və digər şəhərlərdə məskunlaşıblar. Polşada Azərbaycanla bağlı bir çox mənbələr və sənədlər var. Abbasqulu ağa Bakıxanovun, Məmməd Əmin Rəsulzadə və digər ədiblərimizin əsərlərindən Polşa barəsində məlumat əldə etmək olar. Polyak dilində Azərbaycan dastanları, şeirləri, nağılları hazırda buranın arxiv və kitabxanalarında saxlanılır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Polşada Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı məhduddur. Bu ölkədəki diaspor təşkilatlarından biri Azərbaycan-Polşa Birlik Cəmiyyətidir. Azərbaycan-Polşa Birlik Cəmiyyəti 2009-cu ildə təsis olunub. Birlik Cəmiyyəti əsasən Varşava və ətraf şəhərlərdə yaşayan həmyerlilərimizi özündə cəmləşdirir. Cəmiyyətin yeni yaranmasına rəğmən yerli ictimaiyyətə uğurla integrasiya olunur, mövqeyimizi yerli idarəetmə strukturlarına çatdırı bilər. Azərbaycan-Polşa Birlik Cəmiyyəti Azərbaycan reallıqlarından, tariximizdən, mədəniyyətimizdən Polşa ictimaiyyətinin xəbər tutması istiqamətində də işlər görülür. Bu baxımdan cəmiyyət Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, onun ağırlı nəticələri, ərazilərimizin 20 faizinin erməni işğalı altında olmasına dair həqiqətlərin Polşa xalqına çatdırılmasında xeyli nailiyyətlər əldə edib. Azərbaycan-Polşa Birlik Cəmiyyətinin nailiyyətlərindən biri də Avropa Parlamentinə üzv olan polşalı deputat Tomas Porebanın ("Qanun və Ədalət" Partiyasının üzvü) 2010-cu ilin dekabrında Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın icazəsi olmadan getməsinin tənqidi və bununla bağlı protest aksiyalarıdır. Tomas Porebanın məxsus olduğu partiyanın rəhbərliyinə, onun özünə və müxtəlif şəhərlərdə olan bürolarına Azərbaycan- Polşa Birlik Cəmiyyəti öz etirazını

bildirib. Bununla bağlı başqa partiyalara da bu cür hərəkətlərin beynəlxalq qanunlara və Polşa dövlətinin xarici siyasətinə zidd olduğu çatdırılıb.

Azərbaycan-Polşa Birlik Cəmiyyətinin sədri Nəbi İbadovdur. Polşada fəaliyyət göstərən digər bir təşkilat "Qafqaz Evi"dir. "Qafqaz Evi" Polşada 2007-ci ildən fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət Qafqaz xalqları arasında anlaşma və əməkdaşlığa yardım üçün birləşən fiziki şəxslərin istəyi əsasında qurulub. Cəmiyyətin məqsədi Qafqaz regionuna məxsus tarix, ənənə, mədəniyyət, iqtisadiyyat haqqında biliklərin və aktualıq kəsb edən ictimai-siyasi vəziyyətin yayılması, regionda inkişaf-təbliğ proqramların dəstəklənməsidir. Cəmiyyətin fəaliyyəti Polşa və Qafqaz xalqları arasında, xüsusən Gürcüstan və Azərbaycanla birgə elmi, elmi-texniki, mədəni, təhsil, ictimai və siyasi əməkdaşlığın yaradılmasına yönəldilib. "Qafqaz Evi"nin sədri Hicran Əliyevadır. Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, Polşanın paytaxtı Varşavada "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların yerli cəmiyyətə inteqrasiyasında diaspor təşkilatlarının rolu" mövzusunda konfrans keçirilib. Konfransda Polşanın dövlət, qeyri-hökumət təşkilatlarının, Azərbaycanın bu ölkədəki səfirliyinin, türk icma və birliklərinin, digər azsaylı xalqların və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının nümayəndələri iştirak ediblər.

Polşalı hüquqşünaslar soydaşlarımıza onların hüquqları, gələcəkdə təşkilatlanma sahəsində görülməsi zəruri olan işlər, bu sahədə Polşa hökumətinin verə biləcəyi dəstək və bütün bunları tənzimləyən hüquqi sənədlər barədə ətraflı məlumat veriblər. Tədbirdə iştirak edən Dövlət Komitəsinin əməkdaşları komitənin xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması istiqamətində müxtəlif ölkələrdə gördüyü işlər barədə danışıqlar. Tədbirdə Dövlət Komitəsinin sifarişilə çəkilən "Biz Azərbaycanlıyıq" filmi nümayiş olunub. Polşada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə onların vahid mərkəzdə birləşdirilməsi məsələsi də müzakirə mövzusu olub.

Bu məqsədlə Polşa Azərbaycanlıları Assosiasiyasının yaradılması qərara alınıb. Tədbirin sonunda Azərbaycanın Polşadakı səfirliyinin təqdim etdiyi 31 mart - Azərbaycanlıların soyqırımını ilə əlaqədar bəyanat oxunub və konfrans iştirakçılarının imzası ilə hadisəyə düzgün qiymət verilməsi üçün Varşavada fəaliyyət göstərən beynəlxalq təşkilatların təmsilçiliklərinə, xarici ölkələrin səfirliklərinə və Polşanın müxtəlif dövlət qurumlarına göndərilib. Polşada Azərbaycan diasporunun fəal üzvi Nail Əhməd Polşa Azərbaycan diplomatik əlaqələrindən bəhs edən geniş məqaləsi dərc olunub. Dörd pilləli məqalənin müəllifi Nail Əhməd bildirib ki, məqalənin birinci hissəsində 15-ci əsrdə Uzun Həsənlə Polşa Hökmdarı Yagollanın sıx diplomatik münasibətlərindən bəhs edilir.

İkinci hissədə isə Azərbaycan Demokratik Respublikasının banisi Məhəmməd Əmin Rəsulzadə ilə Polşanın Lideri Jozef Pilsudski ilə fransızca məktublaşaraq, diplomatik əlaqələrin dərinləşməsindən danışılır.

Üçüncü mərhələdə isə 1997-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Polşaya rəsmi səfəri, ikitərəfli münasibətləri tənzimləyən hüquqi-normativ bazanı genişləndirməklə, qarşılıqlı əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirilməsindən bəhs edilir. Bunun nəticəsi idi ki 1999-cu ilin oktyabrında Polşa Prezidenti A. Kvasnevskinin Azərbaycana rəsmi səfər etdi və 2000-ci ildə Milli Məclisdə Azərbaycan - Polşa parlamentlərarası işçi qrupunun yaradıldı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2005-ci ilin martında Polşaya

ilk səfəri məqalənin dördüncü pilləsində dayanır. Bu səfər zamanı imzalanan sənədlər iki ölkə arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə böyük zəmin yaradıb.

Polşa ilə Azərbaycan arasında müdafiə, gömrük və iqtisadi sahədə əməkdaşlıq barədə sazişlərin imzalanması Azərbaycanın Avropaya inteqrasiyasının daha da sürətləndirilməsində böyük rol oynayıb. Azərbaycanın Polşadakı səfirliyi və Bakı şəhər Xəzər rayon İcra Hakimiyyətinin təşkilatçılığı ilə Varşava şəhərində yerləşən "Saska Kempa" Mədəniyyət Mərkəzində "Azərbaycan muğamı" adlı konsert təşkil olunub. Səfirlikdən verilən məlumata görə, konsertdə Azərbaycan diasporunun üzvləri, Polşa Xarici İşlər Nazirliyinin əməkdaşları, Pruşkov rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı və idarə heyəti, Nadajın qəsəbəsinin şura rəhbəri və Varşava ictimaiyyətinin üzvləri iştirak ediblər. Azərbaycanın Polşadakı səfiri Həsən Həsənov, Xəzər rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Gülağa İslamov və Polşanın Pruşkov rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Eljbieta Smolinskaya tədbirdə çıxış edib və ölkələrimiz arasında mövcud əlaqələrdən, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkənin son illər əldə etdiyi uğurlardan və aparılan quruculuq işlərindən danışdı. Bakı şəhərinin Xəzər rayonunu təmsil edən incəsənət xadimləri bir saat ərzində Azərbaycan muğamını ifa edib və milli rəqslərimiz iştirakçıların diqqətinə təqdim olunub. İncəsənət xadimlərinin ifası iştirakçılar tərəfindən alqışla qarşılanıb. Sonda azərbaycanlı və polyak tamaşaçılar birgə yallı rəqsi ilə konserti yekunlaşdırıblar. Sonda Polşa və Azərbaycan mətbəxi təamlarından ibarət ziyafət verilib. Azərbaycan Respublikasının Polşadakı səfirliyi və Azərbaycan-Slavyan Gəncləri Assosiasiyası (ASGA) Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının ildönümünə həsr olunan tədbir keçirib. Tədbirdən öncə Polşada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin Varşavanın Mərkəzindən səfirliyə doğru VeloTuru reallaşdı.

Azərbaycan bayrağı ilə bəzədilən velotur iştirakçıları bir neçə kilometr qət etdikdən sonra səfirliyə daxil oldular. Tədbiri Azərbaycan Respublikasının Polşadakı Fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Həsən Həsənov açaraq Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətindən danışdı: "Heydər Əliyev birinci dəfə hakimiyyətə gələndən sonra Azərbaycan iqtisadiyyatında yeni bir səhifə açıldı. Bütün sahələr inkişaf etməyə başladı. 90-cı illərin əvvəllərində isə Azərbaycanda baş verən hadisələrin fonunda ölkəmizi yalnız və yalnız Heydər Əliyev kim nadir şəxsiyyət xilas edə bilərdi. Onun ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışı isə məhv olmaq təhlükəsində olan Azərbaycanı xilas etdi.

Onun yaratdığı, formalaşdırdığı siyasi və iqtisadi kurs Cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir". Daha sonra ASGA-nın sədri Səbuhi Abbasov çıxış edərək Ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqın təkidi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışını Azərbaycan üçün böyük qurtuluş olduğunu deyib: "Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi ən önəmli islahatlardan biri də gənclər siyasətinin və proqramının işlənilməsi və hazırlanması oldu. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə ilkin mərhələdə Gənclər Nazirliyinin, Gənclər forumunun və Gənclər gününün təsis edilməsi sağlam gələcəyə hesablanmış bir addım idi. Bu siyasət bu gün də davam edir. Cənab Prezidentin təşəbbüsü ilə gənclərin müxtəlif təklif və layihələrinin reallaşdırılması məqsədi ilə 7 istiqamətdə müxtəlif fondlar yaradılıb. Bu gün Azərbaycan gəncliyi informativ və innovativ biliklərinə görə dünyada ön sıradadırlar. Bu da imkan verir ki, düşmənin bütün hücumlarını anındaca dəf edək".

Azərbaycanı dünyaya tanıdan azərbaycanlılar

Ölkəmizdə gənc nəsil həmin insanları yetərincə tanıyırmı?

Azərbaycan diasporunun onlarla görkəmli nümayəndələrinin adı bütün dünyaya bəllidir. Amma ölkəmizdə gənc nəsil həmin insanları yetərincə tanımır. Bu boşluğu aradan qaldırmaq üçün həyata keçirdiyimiz layihə çərçivəsində həmin görkəmli diaspor nümayəndələrimiz haqqında məlumat verməyi qərara aldığımız. Sufi nəzəriyyəsinin görkəmli nümayəndələrindən sayılan, müəyyən illərdə bu təriqətə rəhbərlik edən alim və şair kimi tanınan Baba Kuhi bəzi mənbələrə görə 933-cü ildə Bakıda doğulub. Belə hesab olunur ki, o, məşhur mütəfəkkir, ilahiyyatçı və şirvanşah Mənuçöhrün vəziri Pir Hüseyin Şirvaninin doğmaca qardaşıdır. Baba Kuhi yüz ildən artıq yaşayıb və 1074-cü ildə Şiraz şəhərində vəfat edib. Baba Kuhinin bütöv adının yazılışında da müəlliflərin fikirləri fərqlənir. Ancaq ümumi qənaətə görə, onun bütöv adı belə göstərilir: Əbu Abdullah Məhəmməd ibn Abdullah ibn Übeydullah ibn Bakuyə. Bəzən bu ada Şirazi, yaxud Nişapuri ləqəbi də artırılır. Bu, onunla bağlıdır ki, Kuhi uzun müddət Şirazda və Nişapurda yaşayıb. Baba Kuhi ilk təhsilini ilahiyyatçı atasından alıb. Hələ gənc yaşlarından müstəqil həyat tərzinə və səyahətlərə üstünlük verən Baba Kuhi qardaşı ilə mübahisədən sonra əvvəlcə Pirsaat düzündə, sonra isə müqəddəs Babadağ (bir çox tədqiqatçılar belə hesab edirlər ki, bu dağın adı baba Kuhinin şərəfinə verilib) yaxınlığında məskunlaşıb.

Sonralar o, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrinə, o cümlədən İrəvana və başqa şəhərlərə səfərlər edib, alimlərlə görüşüb, müqəddəs yerlərə ziyarətə gedib. Bəzi məlumatlara görə o, 988-90-cı illərdə bir müddət Şirvanda qalıb. Ruhani-alim kimi nüfuzu artan Baba Kuhi mühəddis - hədislər tərtibçisi olmaq arzusunda olub. Lakin yeni hədislər toplamaq üçün çox gəzmək, başqa ölkələrdə yaşayan mühəddislərlə görüşüb-danışmaq lazım gəlirdi. Abdullah Ənsarı onun sözlərinə əsaslanaraq yazır ki, "Bakuvü otuz min hekayət və üç min hədis yığıb". Bakuvü Şirazda Əbu Abdullah ibn Xəfifin yanında təhsilini artırmağa bir neçə il sərf edib. Görünür, məhz onun təsiri altında Bakuvü sufi olur. Tədqiqatçılar göstərir ki, 981-82-ci illərdə Xəfif dünyasını dəyişdikdən sonra Bakuvü yenidən səyahətlərə çıxıb.

O, məşhur elm mərkəzlərinə, o cümlədən Bağdada səfər edib. Sonra XXI əsrlərdə sufi təliminin başlıca yayılma nöqtəsi sayılan Nişapura gəlib çıxıb. Mənbələrdə Bakuvünün Xorasan alimi Əbu Əbdər-Rəhman Sullami və Əbül Qasim Qüşeyri ilə dostluğu, Əbu Abbas Nəhavəndi ilə elmi mübahisələri (həmin mübahisələrdə Nəhavəndi Bakuvünün üstünlüyünü etiraf edib), həmçinin o dövrdə böyük populyarlıq qazanmış sufi şeyxi Əbu Səid ibn Əbul-Xeyrlə birbaşa təmaslarda olması barədə də məlumatlar verilib. Sullami öldükdən sonra sufi təriqətinə başçılıq Bakuvüyə keçir ki, bu da onun yüksək nüfuzundan xəbər verir. Lakin hələ də müəmmalı qalan səbəblər üzündən bircə il sonra o, Nişapurdan Şiraza köçüb. Şiraz yaxınlığındakı dağlarda, Cəfərabad kəndində Karst mağaralarından birində məskən salan Bakuvü ömrünün son illərini burada ibadətlə məşğul olmaqla keçirib. Mənbələrə görə, Baba Kuhinin əsas əsərləri də burada yaranıb.

Tərki-dünya alimin şöhrəti bütün Şərqi yayılıb, dünyanın müxtəlif yerlərindən bu müqəddəs insanın yanına ziyarətə və məsləhətə gəlirlər. Tanınmış coğrafiyaşünas N.K. Kərəmovun yazdığına görə, şair-alimin dəfn olduğu yer onun şərəfinə Baba Kuhi adlandırılır. Şərqi Nizami Gəncəvi, Sədi, Hafiz Əbdürrəhman Cami, Nəsimi, Seyid Əzim Şirvani kimi dahi sənətkarları ona şeirlər həsr edib, öz əsərlərində Baba Kuhini xatırlayıblar. Dərin hərbi biliyə malik olan polkovnik Cahangir Kazımbəyli 1888-ci ildə Gəncədə anadan olub. İlk təhsilini doğulduğu şəhərdə alan C. Kazımbəyli ali təhsil almaq üçün Sankt-Peterburq şəhərinə gedib və burada Hərbi Hava Akademiyasına daxil olub. Beş il orada oxuduqdan sonra ali təhsilli mütəxəssis kimi orduda xidmət etməyə başlayıb. Birinci dünya müharibəsi başlayan kimi könüllü cəbhəyə gedib. Bu müharibədə hərbin bir sıra sirlərini öyrəndikdən, müəyyən təcrübə topladıqdan sonra cəbhədən tərxis olunub doğma vətəni Azərbaycana - Gəncəyə qayıdıb. Burada bir müddət Gəncə alayında briqada komandiri vəzifəsində çalışıb.

Cahangir Kazımbəyli rəşadətli hərbiçi kimi Gəncə qiyamına rəhbərlik edib. Cahangir bəy 1920-ci ilin mayında, bolşeviklərin hakimiyyəti ələ aldığı gündən Gəncədə bir yandan XI Orduya, digər yandan Yelendorf (indiki Göygöl) tərəfdən gələn daşnak və bolşevik qüvvələrinə amansız zərbələr vurub. May ayının 24-dən 25-nə keçən gecə artıq şəhərdəki bolşevik ordusunu tərki-silah edib, burada hakimiyyəti ələ alıb. Bir qədər sonra qiyamın yatırılacağını hiss edən Cahangir Kazımbəyli bədbinliyə qapılmayıb, əksinə nikbinliklə deyib: "Qoy biz məğlub olaq, lakin qoy düşmən də öz qələbəsinə yüzlərlə, minlərlə meyitlərin üzərindən addımlayıb keçsin. Qoy 28 may günü tariximizə təkcə müstəqilliyimizin elan olduğu bir gün kimi yox, həm də vətən məhrabında böyük qurbanlar günü kimi həkk olunsun. Qoy 28 may günü düşmən amansız müqavimətlə qarşılaşsın. 28 may gününün ləyaqətli müqaviməti bizim mənəvi qələbəmizi sübut etsin". Düşmənlər bir həftə gecə-gündüz hücum etdikdən, qədim Gəncəni dönə-dönə artilleriya və pulemyot atəşinə tutduqdan və minlərlə itki verdikdən sonra artıq müqavimətin mənasız olduğunu görən Cahangir bəy və silahdaşları 5 iyun gecəsi döyüş mövqelərini tərki ediblər. Bundan sonra Cahangir bəy canından artıq sevdiyi doğma vətəninə mühacirət etmək məcburiyyətində qalıb. Bir müddət Türkiyədə yaşayıb. Burada hərbi işlərdə çalışıb, hərbi məktəbdə dərs deyib. Sonra isə öz yaxınları və dostları ilə birlikdə Polşaya köçüb.

Vətənpərvər polkovnik Cahangir Kazımbəyli 1955-ci ildə vəfat edib. Ceyhun Hacıbəyli 1891-ci ilin fevral ayında Azərbaycanın dilbər guşələrindən olan Şuşa şəhərində doğulub. İlk təhsilini bu şəhərdə alan C. Hacıbəyli sonralar Bakı milyonçusu Murtuza Muxtarovun vəsaiti ilə Sankt-Peterburq Universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olub. Sonradan Fransaya gedən həmyerlimiz Sarbonna Universitetində təhsilini başa vurub. 1916-cı ildə Ceyhun bəy Bakıya qayıdıb və "Kaspi" qəzetində məqalələrlə çıxış edib. 1917-ci ildə "İttihad" və "Müsəlmanlıq" qəzetlərini redaktə edib. 1918-ci ildə "Azərbaycan" qəzetinin redaktorlarından biri olub. Ceyhun bəy 1919-cu ilin dekabrında Versal Sülh konfransında iştirak etmək üçün Parisə gedib. Həmin il Parisdə onun fransız dilində "İlk müsəlman respublikası Azərbaycan" kitabı çapdan çıxıb. Ceyhun Hacıbəylinin "Azərbaycan" qəzetində redaktorluq fəaliyyəti xüsusilə qeyd olunmalıdır. O, bütün çətinliklərə baxmayaraq, hələ Gəncədə "Azərbaycan"ın ilk nömrələrini nəşr etdirib, sonra Bakıda onun davamı üçün əlindən gələni əsirgəməyib. "Azərbaycan"ın 1919-cu ilin 16 yanvarına qədər nəşr edilən 88 nömrəsi, özünün də etiraf etdiyi kimi, C. Hacıbəylinin həyat salnaməsində unudulmaz bir xatirəyə çevrilib. C. Hacıbəyli Versal Sülh

konfransından bir neçə gün əvvəl oxucularla belə vidalaşdı: "Vətən və millət yolunda əlimdən gələn xidməti və öhdəmə düşən vəzifəni qəzetimizin müdiri sifətilə ifaya məşğul ikən, vətən övladlarının xahişi və əmrinə müti olaraq Cahan Sülh konfransına göndərilməklə öhdəmə daha ağır və məsuliyyətli, lakin müqəddəs bir vəzifə düşdü. Bu böyük xidməti möhtərəm arkadaşlarım ilə bərabər ifa üçün Avropaya getmək lazım olduğuna görə qəzet idarəsi işindən müvəqqəti olaraq ayrılıb, əziz vətənimizin haqqında var qüvvəmizlə çalışacağımızı əlavə etməyi və möhtərəm oxucularımı zakəməli-sidq və səmimiyyət ilə xudahafiz deməyi özümə borc bildim". Ceyhun bəy xatirələrində bu səfərin nəticələrini isə belə nəql edir:

"Bundan 32 il əvvəl idarə etdiyim milli "Azərbaycan" qəzetimizi istəklə qardaşım Üzeyirə həvalə edərək Azərbaycan dövlətinin başqa mədəni millətlər və Sülh konqresinə toplanmış dövlətlərin ali məclisi tərəfindən rəsmən tanınmasına nail olduq. Missiyamızın üç ay müddətinə sona yetəcəyini düşünürdük. Həm bizim özümüzə, həm də vətəndə qalanlarımıza üç ayın başa çatması çox uzun görünürdü. Bilmirdik ki, bir çoxumuz gözəl vətənimizi bir daha görməyəcəyik". "Kaspi" qəzetinin fəal əməkdaşlarından olan C. Hacıbəyli burada çoxlu məqalələr dərc etdirib. O, məqalələrinin əksəriyyətini "Dağıstani" imzası ilə yazırdı. Onun bu qəzətdə çap olunmuş qiymətli məqalələrindən biri "Azərbaycanın rəngləri" adlanır. 1911-ci ildə işıq üzü görən bu məqalədə yeddi nəfər Azərbaycan şairəsi haqqında qiymətli məlumat verilir. C. Hacıbəylinin ən böyük əsəri isə "Hacı Kərim" povestidir. Müəllif bu əsəri 1909-1910-cu illərdə rus dilində yazıb. Əsər "Kaspi" qəzetinin on nömrəsində verilib. O, 1911-ci ildə kitab şəklində buraxılıb və tezliklə fransız dilinə tərcümə olunub. Povest 1917-ci ildə Azərbaycan dilində çap edilib. C. Hacıbəyli həm də məşhur tərcüməçi kimi tanınıb. O, Azərbaycan ədəbiyyatının ən məşhur ədiblərinin əsərlərini rus və fransız dillərinə çevirib. Məhz onun tərcüməsində Ü. Hacıbəyovun "Arşın mal alan" əsəri 1921-ci ildə fransız dilində səhnəyə qoyulub.

Ceyhun bəy Fransada M.F. Axundov, M.Ə. Sabir, Həsən bəy Zərdabi, Hüseyn Cavid, Ü. Hacıbəyov, C. Cabbarlı və başqa görkəmli Azərbaycan ədibləri haqqında yazılar yazıb. Yüzlərlə məqaləsi, onlarca bədii əsəri, xeyli tərcüməsi olan, mətbuat və ədəbiyyat tariximizdə misilsiz xidmətləri ilə yadda qalan Ceyhun Hacıbəyli 1962-ci ildə Parisdə vəfat edib və orada dəfn olunub. 1907-ci ildə Bakı şəhərində dünyaya gələn Almas İldırımın əsl adı İldırım, ailə ləqəbi isə Almaszadədir. Azərbaycanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra Almas İldırımın bəy nəslinə mənsubluğu onu Sovet totalitar rejimi tərəfindən həyata keçirilən cəza tədbirlərinin hədəfinə gətirir. Elə bu səbəbdən də o, Azərbaycan Dövlət Universitetinin Şərq ədəbiyyatı fakültəsindən xaric edilib. 1926-cı ildə şair Süleyman Rüstəmlə birlikdə "Dün bu gün" adlı şeir məcmuəsinin müəllifi olur. 1928-ci ildə şeirlərində ifadə olunan millətçi fikirlərinə görə İldırım Dağıstana sürgün edilib. Sürgündə "Dağlardan xatirələr", "Ləzgi elləri", "Kırıda axşamlar", "Səlimxan" və "Günah kimdədir?" adlı şeirlərini yazıb. Dağıstanda qaldığı iki illik sürgündə onun şairlik ilhamı sönməyib, şeirləri Dağıstanın yüzlərlə vətənpərvərlərinin əllərində dolaşdı. Şairin şeirləri "Dağlara səslənirəkən" adı altında kitab kimi nəşr edilib, lakin əks-inqilabi fikirlər daşdığı üçün qadağan olunub və tirajı müsadirə edilib. Bundan sonra onu Türkmənistanı sürgün edirlər. Əslində, bu sürgünlər türk dünyasını tanımaqda şairə kömək edib və onun bu baxımdan dünyagörüşünü genişləndirib. A. İldırımı Türkmənistanda da yaşamağa qoymurlar. 1933-cü ilin iyun ayında o, yenidən evləndiyi həyat yoldaşı Zivər xanımı və üç aylıq körpəsi Azəri də götürüb İrana köçüb, lakin burada da

"bolşevik casusu" damğası ilə təqib və təzyiqlərə məruz qalıb. Bir müddət həbsdə yatdıqdan sonra Almas İldırım İranda qala bilməyərək, Türkiyəyə gedib və 1934-cü ildə Türkiyə vətəndaşlığına qəbul edilib. 1952-ci ilin 14 yanvarında böyrək xəstəliyindən vəfat edib.

Paralel.-2015.-14 oktyabr.-№ 183.-S.10.

Niderland Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi bu ölkədə Xocalı şəhidləri üçün abidə ucaldıb

*Bizim Niderlandda ən zəif fəaliyyət göstərən təşkilatımız belə, erməni diaspor təşkilatının ən güclü
işləyənindən daha fəaldır*

Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi Niderland Krallığında Azərbaycanı layiqincə təmsil edən diaspor təşkilatlarından biridir. Bu günlərdə 20 illik yubileyini qeyd edən dərnək bu tədbirlərə ciddi hazırlaşır. Niderland Krallığındakı ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatlarından olan Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi 1993-cü ildə yaradılıb. Haaqada fəaliyyət göstərən bu qurumun təsisçiləri əslən Türkiyənin İqdir vilayətindən olan azərbaycanlılardır. Sözügedən dərnək Azərbaycanın milli adət-ənənələrinin və mədəni irsinin təbliği istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərir. Niderland Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi 20 illik fəaliyyəti dövründə bir sıra layihələrə imza atıb. Bura Azərbaycanın çətin vaxtlarında təşkilat tərəfindən cəbhə bölgəsinə edilən yardımlar, müxtəlif dövrlərdə ölkəmizin üzləşdiyi haqsızlıqlara etiraz olaraq mitinq və yürüşlərin keçirilməsi və. s. daxildir. Dərnəyin ölkəmizin təbliği, üzləşdiyimiz problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində atdığı ən mühüm addımlar Hollandiyada Xocalı soyqırım qurbanlarına abidənin ucaldılması olub.

Belə ki, Niderland Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi 2007-ci ildə bu Avropa ölkəsində Xocalı şəhidləri üçün abidə ucaldıb. Həmçinin təşkilat 20 illik fəaliyyəti dövründə dəfələrlə Haaqada yerləşən beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında Azərbaycan faciələri ilə bağlı etiraz aksiyaları təşkil edib, ölkəmizdəki qaçqın və məcburi köçkünlərə yardım göstərüb, Gəncədə Qarabağ şəhidlərinin xatirəsinə bulaq kompleksi inşa etdirib. Niderland Azərbaycan- Türk Mədəniyyət Dərnəyinin sədri İlhan Aşkın hesab edir ki, təşkilatın ən uğurlu layihəsi Xocalı soyqırımına aid ucaldıqları abidədir: "Mən bizim fəaliyyətimizin başında təşkilatımız tərəfindən Niderlandın Den-Haaq şəhərində Xocalı soyqırım abidəsinin ucaldılmasını görürəm. Biz bu abidəni qoyulmasında çox çətinliklərlə üzləşdik. Amma nə ermənilərin bizə qarşı olan təpkiləri, nə də başqa səbəblər bizi çəkəndirmədi. Abidə qoyulduqdan indiyə qədər yerli ictimaiyyətin nümayəndələri, o cümlədən keçmiş millət vəkilləri buranı ziyarət edib və soyqırımla bağlı münasibətlərini bildiriblər. Biz bundan sonrakı fəaliyyətimizdə də niderlandlı söz sahiblərinin abidənin ziyarət etmələrinə çalışacağıq". Rus-erməni birləşmələrinin, xüsusilə 366-cı alay tərəfindən 26 fevral 1992-ci ildə həyata keçirilən Xocalı faciəsinin ildönümü ilə bağlı cari ilin fevral ayında da Hollandiyanın Den-Haaq şəhərində izdihamlı aksiya təşkil olunub. Niderland Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi və mərkəzin qadın qolları bölməsinin fəalları, Azərbaycan-Hollandiya Ana Vətən Cəmiyyətinin, Hollandiya-Azərbaycan Gənclər Təşkilatı, Güney Azərbaycan İstiqlal Partiyasının birgə təşkilatçılığı ilə 350-ə yaxın insan anım tədbirində iştirak edib.

Tədbirdə çıxış edənlər bu günün heç bir zaman unudulmayacağını və Ermənistanın bu əməllərinin dünya ictimaiyyəti tərəfindən ifşa olunması istiqamətində səylərin artırılmasını vacib biliblər. Azərbaycanın

Hollandiyadakı səfiri Mirhəməzə Əfəndiyev, səfirliyin əməkdaşı Elnarə Nəşibova, Türkiyə səfirliyinin əməkdaşları, sabiq millət vəkili Luuk Blom, Ana Vətən Qadınlar Təşkilatının sədri Maisə Gündoğdu, Hollandiya-Azərbaycan Gənclər Təşkilatının fəalı Nilufər Sangin və s. çıxış edərək, Xocalıda törədilən cinayətin insanlığa qarşı olduğunu bildiriblər. Onlar bir yurdun yer üzündən silinməsinə, insanların vəhşicəsinə qətlə yetirilməsinə ermənilərin vəhşilik nümunəsi kimi dəyərləndiriblər. Hollandiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları rəhbərlərinin toplantısı keçirilib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, "Vahid, Bölünməz və Demokratik Azərbaycan Uğrunda Birlik" cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə Hollandiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları rəhbərlərinin Haaqada toplantısında "Avropa Azərbaycan Dostları Mərkəzi", "Niderland-Azərbaycan Odlar Yurdu", "Hollandiya Azərbaycan-Türk Kültür Dərnəyi" cəmiyyətləri, "Ana Vətən"- Niderland Azərbaycanlı Qadınlar Birliyi, "Niderlandda Azərbaycan Evi" təşkilatlarının rəhbərləri və təmsilçiləri iştirak edib. Görüşün məqsədi Avropadakı erməni lobbisinin qondarma soyqırım iddiaları ilə bağlı 2015-ci ildə gözlənilən geniş təbliğat planlarına qarşı həyata keçiriləcək tədbirləri müzakirə etmək və məsləhətləşmələr aparmaq olub.

Toplantıda çıxış edən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri bildirib ki, bədnam qonşularımız "erməni tarixinin" bəzi səhifələrini - qondarma soyqırım məsələsini vaxtaşırı gündəmə gətirməklə dünya ictimaiyyətinin diqqətini öz ölkələrinə cəlb etməyə çalışırlar. 2015-ci ildə isə "soyqırımın" yüzüncü ildönümünü qeyd etməyə hazırlaşan erməni lobbisinin ciddi hazırlıq işləri apardığını, təbliğat vasitələrini genişləndirdiyini bildiren diaspor fəalları bütün bunlara qarşı səmərəli mübarizə aparmaq üçün təşkilatların bu istiqamətdə birgə fəaliyyət göstərməsini təklif ediblər. Görüşdə həmçinin toplantıda iştirak edən hər bir cəmiyyətin keçiriləcək tədbirlərə dəstək olmaq üçün maddi-mənəvi imkanları müzakirə edilərək iş bölgüsü aparılıb. Nəzərdə tutulan işlərin planlı şəkildə reallaşdırılması üçün bir sıra toplantıların keçirilməsi qərara alınıb. Niderlanddakı Azərbaycan Gənclər Cəmiyyəti bir neçə ildir ki, fəaliyyət göstərir. Cəmiyyət Haaqa şəhərində yerləşir.

Cəmiyyətin əsas məqsədi ondan ibarətdir ki, Niderlandda yaşayan və təhsil alan Azərbaycan gəncləri bu ölkənin ictimai-siyasi, eləcə də iqtisadi həyatına inteqrasiya etsinlər. Cəmiyyət əsasən sosial və mədəni layihələr həyata keçirməklə buna nail olmaq istəyir. Bu məqsədlə Niderlanddakı Azərbaycan gəncləri üçün hər ay bir layihə həyata keçirilir. Misal olaraq qeyd edə bilərik ki, keçən ilin dekabrında cəmiyyət Niderlanddakı azərbaycanlı gənclərlə birlikdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni ili qeyd edib. Tədbir zamanı Azərbaycan mətbəxindən nümunələr nümayiş etdirilib, milli rəqslərimizdən parçalar ifa olunub. Son illərə qədər bu kimi tədbirlər Niderlandda o qədər də çox keçirilmirdi və oradakı azərbaycanlı gənclərin belə bir tədbirlərə cəlb edilməsi üçün ciddi addımlara ehtiyac vardı. Yanvar ayında isə 20 Yanvar faciəsinin ildönümü qeyd edilib.

Orada yaşayan və təhsil alan azərbaycanlı gənclərin iştirakı ilə keçirilən tədbirdə 20 Yanvar faciəsinin baş vermə səbəbi, rus qoşunlarının 1990-cı ilin yanvarında Bakıda törətdikləri vəhşiliklərdən danışılıb. Həmin tədbirdə təkcə azərbaycanlı gənclər deyil, eləcə də bu ölkədəki dostlarımız, Azərbaycana xoş münasibəti olan insanlar iştirak ediblər. Tədbir iştirakçılarında 20 Yanvar günü rus qoşunları tərəfindən azərbaycanlıların qətlə yetirildiyi barədə məlumat verilib, həmin hadisələrin canlı şahidləri öz fikirlərini bölüşüblər. Tədbirdən sonra

isə mərkəzi küçələrdə ətrafdan keçən insanlara 20 Yanvar hadisəsi ilə bağlı broşürlər və qərənfillər paylanıb. Bundan başqa Haaqa şəhərindəki Xocalı abidəsi önündə azərbaycanlı gənclər toplanaraq faciənin ildönümü qeyd edilib. Niderlandda 20 minə yaxın erməni yaşayır. Statistik məlumatlarda bu ölkədə 10 min azərbaycanlının yaşadığı qeyd olunur. Ancaq həqiqət ondan ibarətdir ki, ermənilərin çoxu Niderlanda azərbaycanlı adı ilə gedir. Niderland Azərbaycan Gənclər Cəmiyyəti bu ölkəyə azərbaycanlı adı ilə gedən ermənilərin ifşa olunması, onların kimliyinin üzə çıxarılması istiqamətində çalışır. Həmin insanların əslində azərbaycanlı deyil, erməni olduğunu Niderland hökumətinin diqqətinə çatdırmaq istəyirlər. Düzdür, Niderlandda azərbaycanlıların sayı az olsa da, fəaliyyəti ermənilərdən daha çoxdur.

Azərbaycan Gənclər Cəmiyyətinin nümayəndələri hesab edir ki, doğru addımları və məqsədyönlü fəaliyyəti ilə onlar erməniləri üstələyəcək. Onlar artıq buna nail olmaq üzrədirlər: "Məsəl üçün qeyd edirəm ki, Azərbaycan diasporu olaraq Haaqada Xocalı abidəsinin qoyulmasına nail olmuşuq. Ancaq ermənilərin qondarma soyqırımı ilə bağlı Haaqada heç bir abidə yoxdur. Ermənilərin bu istəyinə hökumət haqlı olaraq icazə vermir. Niderlandda fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu imza toplayaraq hökumətə göndərdi ki, Haaqada qondarma soyqırım abidəsinin qoyulmasına icazə verilməsin. Hökumət də bizim müraciəti nəzərə aldı. Yəni, biz öz fəaliyyətimizlə bunun qarşısını almışıq. Təbii ki, bu da erməniləri ciddi narahat edir. Sosial şəbəkələrdə apardığımız təbliğat istiqamətində də biz erməniləri üstələyirik". Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi (BAK) Niderlandın Utrext şəhərində keçirilən beynəlxalq turizm sərgisi çərçivəsində ermənilərin təxribat cəhdinin qarşısını alıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, sərgidə ermənilər Niderland ictimaiyyətini aldadaraq Ermənistanı aid guşədə növbəti dəfə heç bir ölkə və beynəlxalq təşkilat tərəfindən tanınmayan "Dağlıq Qarabağ respublikası"na turizm səfərlərinin təşkili ilə bağlı materiallar nümayiş etdirməyə cəhd göstəriblər. Amma hər il olduğu kimi, bu dəfə də onların təxribatlarının qarşısı alınıb. Niderland Krallığının Xarici İşlər Nazirliyinin strukturuna daxil olan "CBJ" təşkilatı sərginin açılmasına bir neçə gün qalmış Ermənistanı təmsil edən turizm şirkətlərini xəbərdar edərək "Dağlıq Qarabağ respublikası" haqqında hər hansı bir məlumatın sərgidə nümayiş etdirilməsinin qətiyyənlə yolverilməz olduğunu bildirib. Xəbərdarlığa əhəmiyyət verməyən ermənilər öz çirkin niyyətlərini həyata keçirməyə cəhd göstəriblər.

Amma onların niyyətləri baş tutmayıb. Ermənistan guşəsini daima nəzarətdə saxlayan BAK-ın üzvləri ermənilərin təxribat hərəkətləri barədə "CBJ" təşkilatının rəhbərliyinə dərhal məlumat verərək Dağlıq Qarabağa dair eksponatların guşədən çıxarılmasına nail olublar. "CBJ" təşkilatının rəhbərliyi erməniləri bu cür "təşəbbüs"ə təkrar yol verəcəkləri təqdirdə, belə sərgilərdə iştiraklarının sual altında qalacağını diqqətə çatdırıb. "Son zamanlar Niderlandın Almelo şəhərində "soyqırım"a qoyulan abidə müzakirəyə səbəb olub". Bu sözləri Beynəlxalq və Hollandiya Jurnalistlər İttifaqının üzvü, politoloq Vüqar Abbasov Niderlandın Almelo şəhərində saxta erməni "soyqırımın"a qoyulan abidənin müzakirəyə səbəb olmasını şərh edərkən bildirib. Politoloq qeyd edib ki, bəzən burda erməni diasporunun güclü olması barədə yazılar və statuslar oxuyuram: "Avropada yaşayan biri kimi tam səmimiyyətimlə deyirəm ki, erməni diasporu bizim diaspordan, nə də dövlətləri bizim dövlətdən güclü deyil. Onlara bu dəstəyi verənlər var. Bir faktı demək yetər ki, həmin abidə erməni kilsəsinin heyətində

qoyulur. Bizim Niderlandda ən zəif fəaliyyət göstərən təşkilatımız belə, erməni diaspor təşkilatının ən güclü işləyənindən daha fəaldır. Sadəcə onların maliyyə imkanları genişdir, bunun da səbəbləri məlumdur.“

Paralel.-2015.-32 oktyabr.-№ 187.-S.10.

Ölkəmizi dünya səviyyəsində tanıdan azərbaycanlılar

Heydər Əliyev: "Sizin nümunəvi həyat yolunuz heyranlıq hissləri doğurur, böyüməkdə olan nəsil üçün örnək rolunu oynayır"

Bu sayımızda bütün dünyada məşhur olan diaspora nümayəndələrimizin təqdimatını davam etdiririk. Xəlilbəy Hacıbaba oğlu Xasməmmədov 1875-ci ildə Gəncədə anadan olub. Orta təhsilini Gəncə klassik gimnaziyasında aldıqdan sonra Moskva Universitetinin Hüquq fakültəsinə daxil olub və 1902-ci ildə həmin ali məktəbi bitirib. O, 1902-1907-ci illərdə Yekaterinodar dairə məhkəməsində müstəntiq işləyib. 1907-ci il fevralın 20-də Peterburqda açılan II Dövlət Dumasına Yelizavetpol quberniyasından deputat seçilib. Xəlilbəy həmin illərdə III Dövlət Dumasında Azərbaycanı təmsil edən yeganə deputat olub. 1917-ci ilin martında isə Nəsihbəy Yusifbəylinin rəhbərliyi altında yaradılan "Türkdəbi mərkəziyyət partiyası"nı yaradanlardan biri də Xəlilbəy Xasməmmədov olub. Bu partiya Rusiyanı federativ şəkildə qurmaq və onun tərkibində Azərbaycana muxtariyyət vermək uğrunda mübarizə aparıb.

X. Xasməmmədov 1917-ci ildə keçirilən Qafqaz və Rusiya müsəlmanlarının qurultayının iştirakçısı olub. İyunda M.Ə. Rəsulzadənin rəhbərlik etdiyi "Müsavət" partiyası ilə N. Yusifbəylinin başçılıq etdiyi "Türk ədəbi-mərkəziyyət" partiyası birləşib. X. Xasməmmədov birləşmiş partiyanın I qurultayında (26-31 oktyabr 1917-ci il) Mərkəzi Komitənin üzvü seçilib, 1917-ci il noyabrın 15-də yaranan Zaqafqaziya Komissarlığında Dövlət nəzarəti işləri üzrə komissar və Seymin üzvü olub. 1918-ci ildə Azərbaycan Demokratik Respublikası elan olunandan sonra Xoyskinin təşkil etdiyi kabinetdə ədliyyə naziri vəzifəsini tutub. 1920-ci ildə isə kabinetin tərkibində tam heyətlə istefaya çıxıb. Xəlilbəy Xasməmmədov 1920-ci ilin aprelinde Türkiyənin paytaxtı İstanbula gedib və Azərbaycan Demokratik Respublikasının səfiri təyin olunub. 1920-ci il aprelin 27-də Azərbaycanda baş verən hadisələrdən sonra vətənə qayıtmayan X. Xasməmmədov İstanbulda yaşayıb və burada nəşr olunan "Yeni Qafqasiya" (1923-1927), "Azəri türkü" (1928-1931), "Odlu yurd" (1920-1930) jurnallarında Azərbaycanın siyasi məsələləri ətrafında çıxış edib. X. Xasməmmədov 1936-cı ilin avqustunda Polşanın paytaxtı Varşavada keçirilən "Milli Azərbaycan Müsavat partiyası"nın III qurultayının iştirakçısı olub. Öz dövrünün görkəmli siyasi və ictimai xadimi olan Xəlilbəy Xasməmmədov 1947-ci ildə İstanbulda vəfat edib. Dahi Azərbaycan alimi, ədəbiyyatşünas, dilçi, şair akademik Həmid Araslı tərəfindən "XI əsrdə Azərbaycan xalqının yetirdiyi ən böyük şəxsiyyət"-deyə yüksək qiymətləndirdiyi Yəhya ibn Əli Xətib Təbrizi 1030-cu ildə Təbriz şəhərində doğulub. Əbül-əla-əl Məərri ərəb ədəbiyyatının ən məşhur simalarından biri, ərəb dilçiliyi və filologiyasının nəhəng bilicisi idi. Səlaməçilər Əbül-əlanın yanında təhsilini bitirdikdən sonra Xətibin müxtəlif Şərq ölkələrində dövründən məşhur alimlərinin yanında da biliyini artırdığını yazırlar.

Professor M. Mahmudov göstərir ki, səyahətə çıxmazdan qabaq Xətib bir müddət öz vətəni Təbrizdə yaşayıb. Oxumaq həvəsi onu Suriyaya çəkib aparıb. O, burada tanınmış ərəb alimlərindən ilahiyyat, leksikoqrafiya və poetika dərsləri alıb. 1064-cü ildə Xətib Dəməşqə gəlib və burada onun tanınmış tarixçi Xətib

Bağdadi (1002-1071) ilə dostluğu başlayıb. Bağdadi onun üçün yalnız yaxşı müəllim və səmimi dost deyil, həm də zəngin bir hami olub. O, Xətib Təbriziyə maddi cəhətdən yardım göstərib. Bundan sonra Misirə yola düşən Təbrizi orada saray alimi Tahir ibn Babaşazdan ərəb qrammatikasını öyrənib. 1067-ci il sentyabrın 22-də Şərqi mədəni həyatında əlamətdar bir hadisə baş verib. Bağdadda türk-səlcuq hakimlərinin vəsaiti hesabına məşhur vəzir, iranlı Nizamülmülkün şərəfinə "Nizamiyyə" adlandırılan və sonralar bütün Şərqdə şöhrət tapan mədrəsə açılıb. Bu mədrəsə özündən əvvəlkilərdən yalnız həcmi və genişliyi, təchizatı, bütün Şərq ölkələrindən dəvət olunmuş alim və müəllimləri əhatə edən çoxsaylı kollektivi ilə deyil, həm də başlıca olaraq öz inzibati quruluşu etibarilə fərqlənərək, bizə məlum olan ilk dövlət universitetini xatırladı.

Burada tarix, ədəbiyyatşünaslıq, dilçilik, astronomiya, riyaziyyat və bir çox başqa dünyəvi elmlər də tədris olunub. Buna görə də həmin universitet ən müxtəlif elmlərin inkişafında mühüm rol oynayıb. Buraya dəvət olunan kadrları səlcuq hakimləri özləri seçiblər. Xətib Təbrizi "Nizamiyyə" mədrəsəsinin açılış günündən ömrünün sonuna qədər, təxminən 40 il burada filologiyanı tədris edib, mədrəsədəki məşhur kitabxananın təşkilatçısı və rəhbəri olub. Məhəmmədəli Tərbiyət onun ərəb ədəbiyyatına həsr olunan əsərlərinin əhəmiyyətini qiymətləndirərək Xətib Təbrizini ərəb dilinin "anası" adlandırıb. 1109-cu il yanvarın 3-də böyük alim ürək tutmasından dünyasını dəyişib. Azərbaycanşünas alim, professor İren Məlikov 1917-ci il oktyabrın 25-də anadan olub. Neft sahibkarı İskəndər bəy Məlikovun qızıdır. İren ilk təhsilini Paris şəhərində alıb. Elmə, təhsilə böyük maraq göstərən İren Paris universitetini bitirib. Təhsil aldığı illərdə fransız dilindən başqa, türk, fars, ərəb dillərini öyrənib. Sonra o, təhsilini Sarbonna universitetində davam etdirib. Bu universiteti uğurla başa vurduqdan sonra elmi işlə məşğul olmağa başlayıb. İrenin əsas tədqiqat obyektini Azərbaycan, onun qədim tarixi və ədəbiyyatı olub. Gərgin tədqiqatlarının nəticəsi kimi 1957-ci ildə doktorluq dissertasiyası müdafiə edib, az sonra onun "Danışmən dastanı", "Əbumüslüm Xorasani", "Umur Paşa dastanı" adlı kitabları işıq üzünə görüb. 1957-ci ildən 1964-cü ilədək Parisdə Elmi Araşdırmalar Milli Mərkəzinin Şərqşünaslıq bölməsində çalışıb. Sonra o, Strasburq Humanitar Elmlər Universitetində işləməyə başlayıb, bu məşhur təhsil və elm ocağının professoru olub.

Burada işləyə-işləyə türk dilləri və ədəbiyyatı sahəsində böyük elmi mərkəz yaratmağa səy göstərən, bir müddət inadlı fəaliyyət göstərdikdən sonra istəyinə nail olub. Onun yaratdığı Türkiyyat Araşdırmalar İnstitutu qısa müddət ərzində Avropada ən nüfuzlu türkoloji mərkəzlərdən birinə çevrilib. İren xanım bununla kifayətlənməyib, Strasburq Humanitar Elmlər Universitetində 1984-cü ildə Azərbaycan Mədəniyyətini Araşdırma Mərkəzini yaradıb və onun prezidenti seçilib. Azərbaycan ruhu ilə yazıb-yaradan İren xanım Strasburq universitetində dil və ədəbiyyatdan dərs deyib. 1988-ci ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində onun "Türk Qafqaz qeydləri" silsiləsindən "Babək Xürrəmi və Seyid Battal" adlı böyük məqaləsi dərc edilib.

O, eyni zamanda Bakı Dövlət Universitetinin fəxri professorudur. Qərbi Avropada nəşr edilən yeganə türkologiya jurnalı olan "Türkika"-nın baş redaktoru olan İren xanım Cənubi Azərbaycanda da olub, Təbrizi gəzib, çox sevdiyi Şah İsmayıl Xətai haqqında zəngin material toplayıb. Bu görkəmli alim Azərbaycan ədəbiyyatına, onun görkəmli nümayəndələrinə yüksək qiymət verib, M.F. Axundovun yaradıcılığına heyran olduğunu gizlətməyib. Bütün ömrünü kosmik raket texnikasının inkişaf etdirilməsinə həsr edən Kərim Abbasəli

oğlu Kərimov mahir hərbi xadim, görkəmli alim, bacarıqlı mühəndis kimi şöhrət qazanıb. K.A. Kərimov 1917-ci il noyabrın 14-də Bakıda ziyalı ailəsində dünyaya göz açıb. K. Kərimov 1942-ci ildə Azərbaycan Sənaye İnstitutunun energetika fakültəsini bitirdikdən sonra təhsilini davam etdirmək üçün Səmərqənddəki artilleriya akademiyasına göndərilib. 1946-cı ildə K.A. Kərimov alman raket texnikası ilə o sıradan məşhur FAU-2 ballistik raketlərin quruluşu ilə yaxından tanış olmaq üçün Almaniyaya göndərilən mütəxəssislər qrupunun tərkibində olub. Elə bu vaxtdan K. Kərimovun həyatını Müdafiə Nazirliyində yaradılan Baş artilleriya İdarəsinə (BAİ) tabe olan Raket-Kosmik Qüvvələrlə bağlayıb. K. Kərimov Müdafiə Nazirliyinin Kosmik Vasitələr İdarəsinin rəisi olub. Sonralar Ümumi Maşınqayırma Sahə Nazirliyi yaradıldıqda və kosmik təyinatlı bütün işlər bu nazirliyə həvalə edildikdə, onu yeni nazirliyə baş kosmik idarə rəisi keçirməklə yanaşı, həm də Müdafiə Nazirliyində saxlayıblar. Beləliklə, daşıyıcı-raketlər və kosmik aparatlar yaratmaqla məşğul olan bütün əsas konstruktor büroları və zavodlar K. Kərimovun rəhbərlik etdiyi idarəyə tabe idi. Ancaq K. Kərimovun 1966-cı ildən 1991-ci ilədək 25 il ərzində tutduğu ən məsul vəzifə pilotlu və pilotsuz gəmilərin və stansiyaların uçuş sınaqları üzrə Dövlət Komissiyasının sədri vəzifəsi olub. K. Kərimov bu vəzifəyə S.P. Koralıyovun təklifi ilə təyin olunub. Dövlət Komissiyasının sədri raket-kosmik komplekslərin uçuş proqramlarını, habelə elm və xalq təsərrüfatının mənafehləri üçün kosmosda keçirilən elmi və tətbiqi proqramları nəzərdən keçirib təsdiq etməli, daşıyıcı-raketlərin, kosmik gəmi və stansiyaların zavod və stend sınaqlarını təhlil etməli və bu komplekslərin uçuş sınaqlarına buraxılması üçün qərar qəbul etməli, ekipajların əsas və əvəzedici heyətlərini təsdiq etməli, kosmodromda kosmik komplekslərin hazırlığı və buraxılması işinə rəhbərlik etməli, uçuşu idarə, kosmosda birləşmə və gəmilərin yerə enməsi işlərini təşkil etməli idi.

Sınaqların başlanmasına qədər o, kosmodromun, yerüstü komanda-ölçücü və üzən komplekslərin, uçuşu idarəetmə mərkəzini, baş əməliyyat idarə uçuşunun və vahid axtarış-xilasetmə kompleksinin hazırlığına əmin olmalı idi. Bəzən o, qeyri-standart vəziyyətlərdə uçuş proqramlarının dəyişilməsi, hətta uçuşun və yerə enmənin dayandırılması haqqında qərar verməkdə müstəsna səlahiyyətlərə malik olub. Kərim Kərimov on illər öncə Bakıdan çıxmasına baxmayaraq, doğma şəhərlə əlaqəni heç vaxt kəsməyib. Həmişə respublikanın ictimai-siyasi və elmi-texniki həyatını izləyib. Vətənlə onun əlaqələri 70-ci illərdə - ümummilli lider Heydər Əliyevin respublikaya rəhbərlik etdiyi dövrdə daha da möhkəmlənib. Məlumdur ki, Bakıda Kosmik Tədqiqatlar Elm-İstehsalat Birliyinin (EİB) yaradılmasının təşəbbüskarı ümummilli lider Heydər Əliyev olub. Kərim Kərimov isə bu birliklə uzun müddət əməkdaşlıq edib. Mübaliğəsiz demək olar ki, Azərbaycanda kosmik tədqiqatların inkişafı üçün Kərim Kərimovun göstərdiyi yardım və dəstək nəticəsində bu EİB (indi Azərbaycan Milli Aerokosmik Agentliyi) gənc suveren respublikanın xalq təsərrüfatı vəzifələrini kosmik texnikanın köməyi ilə həll edən iri elmi mərkəzə çevrilib. Ümummilli lider Kərim Kərimova böyük qayğı, diqqət və ehtiram göstərüb. Kərim Kərimovun raket kosmik qoşunlardakı xidmətinin 50 illiyi münasibətilə göndərdiyi teleqramda ümummilli lider Heydər Əliyev yazırdı: "Sizin nümunəvi həyat yolunuz, fədakar və rəngarəng fəaliyyətiniz, seçdiyiniz iş sədaqət Azərbaycan xalqında qürur və heyranlıq hissləri doğurur, böyüməkdə olan nəsil üçün örnək rolunu oynayır". Azərbaycan Respublikası qarşısında böyük xidmətlərinə görə ümummilli lider Kərim

Kərimovu "Şöhrət" ordeni ilə təltif edib. Tanınmış hərbi xadim, böyük alim və mütəxəssis Kərim Kərimov 2003-cü il martın 29-da ömrünün 86-cı ilində Moskva şəhərində vəfat edib.

Paralel.-2015.-22 oktyabr.-№ 188.-S.10.

Avropa ölkələrində onlarla diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir

Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi tərəfindən "Azərbaycan İnformasiya Mərkəzi" yaradılıb

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği məqsədi ilə bir sıra tədbirlər həyata keçirib. Bu baxımdan yola saldıığımız il ərzində "20 Yanvar" faciəsinin ildönümü, Xocalı soyqırımının ildönümü, Xocalı soyqırımı və 31 Mart- Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə əlaqədar İsveç, İsveçrə, Finlandiya, Norveç, Niderland Krallığı, Böyük Britaniya, Belçika, Latviya, Litva, Estoniya, Rusiya Federasiyası, Ukrayna, Belarus, Bolqarıstan, Türkiyə, Özbəkistan, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Gürcüstan, ABŞ, Kanada, Yaponiya, Yeni Zelandiya, Avstraliya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Misir, Cənubi Koreya, Almaniya, Fransa, Çexiya, Macarıstan, Rumıniya və sair ölkələrdə müxtəlif formatlı tədbirlərin keçirilməsini xüsusi qeyd etmək olar. Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondu Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar xarici ölkələrdəki Azərbaycan icma və birliklərini müvafiq məlumatlar və sənədlərlə təmin edib.

Fondun məqsədi Almaniya, Fransa, İsveçrə, Belçika, Çexiya, Macarıstan, Rumıniya, Rusiya, Türkiyə, Gürcüstan və digər ölkələrdə Xocalı soyqırımının növbəti ildönümünün yüksək səviyyədə qeyd olunmasına və faciənin əsl mahiyyətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması olub. Keçən ilin mart ayının 3-də Praqada erməni fotoqrafı Qarik Avanesyanın "Qədim ölkə Artsax" kitabının təqdimat mərasiminin keçirilməsinə etiraz olaraq Çexiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun nümayəndələri, o cümlədən burada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr mitinq təşkil ediblər. Litva Respublikasının internet saytında ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi soyqırım və terror aktlarından bəhs edən "Erməni terroru" sənədli filmi video formasında yerləşdirilib.

Bundan başqa, film 31 Mart-Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə Vilyandə keçirilən anım mərasimində nümayiş etdirilib. 2014-cü il mayın 3-də Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Almaniyanın Frankfurt şəhərində fəaliyyət göstərən "FOX TÜRK" televiziya kanalında Qarabağ münaqişəsi haqqında 2 saat yarımliq veriliş yayımlanıb. Eyni zamanda Avstriya Müdafiə Nazirliyinin təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə Vyanada Liberal Siyasət üçün Beynəlxalq İnstitutun "Münaqişə Menecmentliyi" layihəsi əsasında Avropada Qarabağ münaqişəsi haqqında yeni nəşr - "Qarabağ müharibəsi: Qafqaz regionunda böhran və münaqişə menecmentliyi" adlı kitab işıq üzü görüb.

Həmçinin Estoniyada işıq üzü görən "Azərbaycanlılar" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Bununla yanaşı, Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Əlaqələndirmə Mərkəzində Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə həsr olunmuş tədbir keçirib. Vyanada isə almandilli məkanda ən tanınmış tədqiqat mərkəzlərindən biri olan Ludvinq Boltzman adına Müharibə Nəticələrinin Tədqiqatı İnstitutunun təşkilatçılığı ilə Azərbaycan-Ermənistan, Dağlıq

Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması istiqamətində son proseslərə həsr olunan elmi-praktik dəyirmi masa keçirilib.

Yola saldıığımız ildə həmçinin Benilüks ölkələrinin ictimaiyyətinə və siyasi dairələrə daha yaxından və ən əsası ingilis və flamand dillərində çatdırılması məqsədi ilə Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi tərəfindən "Azərbaycan İnformasiya Mərkəzi" yaradılıb. Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi, təşkilatlanması istiqamətində işlər davam etdirilib.

Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının 2008-ci il dekabrın 18-də Bakıda keçirilən iclasında təklif edilən əlavə və düzəlişlər nəzərə alınmaqla Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası üzərində iş başa çatdırılıb. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, 2009-cu il yanvar ayının 12-də Almaniyada yeni diaspor təşkilatı - "Azərbaycanlı Tələbələr və Elmi İşçiləri Birliyi" təsis edilib. Bundan başqa, həmin ayda Stokholmda "Azərbaycan Federasiyası İsveç" in (AFI) XI qurultayı keçirilib. 2009-cu il aprelin 18-də isə Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) təsis konfransı keçirilib. Toplantının yekununda təşkilatın nizamnaməsi səsə qoyularaq qəbul edilib, rəhbər orqanlara seçkilər keçirilib.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva yekdilliklə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri seçilib. 2009-cu ildə Niderland Krallığının paytaxtı Amsterdamsda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) II qurultayı keçirilib. Həmçinin Latın Amerikasda Azərbaycanlıları Assosiasiyası (LAAA) təsis edilib. Aprel ayında Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin III Qurultayı keçirilib. 2009-cu ildə Danimarkanın Kuge şəhərində Azərbaycan və Türk Qadınlar Birliyinin təsis konfransı baş tutub. May ayının 30-da isə Toronto şəhərində "Kanada Azərbaycan Təşkilatlar Assambleyası"nın I Qurultayı keçirilib. Eyni zamanda noyabr ayında Avropadakı Azərbaycanlı Qadın Təşkilatları Birliyinin təşəbbüs qrupu yaradılıb. Dövlət Komitəsi soydaşlarımızın daha çox yaşadığı ölkələrin miqrasiya məsələləri və əcnəbilərlə bağlı, habelə vətəndaşlıq statusu haqqında qanunvericilik aktları barədə soydaşlarımızın məlumatlandırılması istiqamətində də müvafiq iş aparır. Hazırda "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar nələrini bilməlidir?" hüquq-normativ aktlar toplusunun nəşri istiqamətində iş aparılır. Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi və azərbaycanlıların hüquqi maarifləndirilməsi məqsədi ilə Marneuli Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzində hüquq şöbəsi yaradılıb.

Bu yaxınlarda fəaliyyətə başlayan Gürcüstan Ombudsmanının Marneuli nümayəndəliyi də soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması məqsədi ilə yaradılıb. Gələcəkdə azərbaycanlıların kompakt yaşadığı Dmanisi, Bolnisi, Qardabani, Qaraçöp və digər bölgələrdə də hüquq-müdafiə mərkəzlərinin yaradılması nəzərdə tutulur. Bu məqsədlə hələ, 2009-cu ilin mart ayında Gürcüstanda Azərbaycan İş Adamları və Şirkətlərin İctimai Birliyi (AZEBI) təsis edilib. 2009-cu ildə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri də Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılması olub.

Məlum olduğu kimi, 2008-ci ildə Gürcüstanda fəaliyyət göstərən 124 Azərbaycan məktəbinin 50-də "Gürcü dili" kursları açılıb. 2009-cu ildə əlavə olaraq 34 Azərbaycan məktəbində də "Gürcü dili" kursu fəaliyyətə başlayıb. Gələcəkdə "Gürcü dili" kurslarının sayını artırmaqla ibtidai sinif şagirdlərinin də kurslara

cəlb olunması nəzərdə tutulur. Əlbəttə, bu sahədə əhəmiyyətli irəliləyişlər müşahidə olunur. Bu gün diaspor və lobbı quruculuğunun genişlənməsi Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin siyasi və dövlət xadimləri ilə əlaqələr qurmasına, qeyri-hökumət təşkilatları, dövlət orqanları ilə əməkdaşlığın yaratmasına səbəb olub. Xarici dövlətlərdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının həmin ölkələrin mühüm dövlət orqanları ilə görüşləri intensivləşib.

Onlar ölkəmizin mənafeyinə zidd olan addımlara adekvat cavab verməklə mühüm işlər görürlər. Məsələn, 2009-cu il ərzində regionda baş vermiş bir sıra mühüm hadisələr, xüsusilə də Türkiyə və Ermənistan arasında "Diplomatik münasibətlərin qurulmasına" və "İkitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair" protokolların imzalanması Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları tərəfindən ciddi narahatlıq və etirazla qarşılanıb. Onu da qeyd etmək ki, Dövlət Komitəsi Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının müraciətlərini nəzərə alaraq, 2009-cu ilin noyabr ayında Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısının keçirilməsi təşəbbüsünü dəstəkləyib və noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərindəki "İnterkontinental" otelində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib.

Bu günlərdə "Freedom House" təşkilatının illik hesabatında Azərbaycanla bağlı qərəzli, qeyri-obyektiv fikirlərin yer alması, habelə təşkilatın hazırladığı xəritədə Dağlıq Qarabağın "mübahisəli ərazi" kimi göstərilməsi Azərbaycan diaspor təşkilatlarının ciddi etirazına səbəb olub və dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları bununla əlaqədar "Freedom House" təşkilatının ünvanına etiraz məktubları göndərirlər.

Eyni zamanda ABŞ Konqresinin Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimə 8 milyon dollar məbləğində yardım ayırması da, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının narazılığına səbəb olub. Artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar bu məsələ ilə bağlı öz etirazlarını ifadə ediblər. Bütün bunlar onu göstərir ki, Azərbaycan diasporu ölkəmizin milli maraqları ilə bilavasitə bağlı olan məsələlərə daim ciddi, operativ reaksiya verir.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar doğma vətənlərinin milli mənafeələrinə xələl gətirə bilən bütün təşəbbüs və cəhdlərə qarşı öz etiraz səslərini ucaldırlar. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların hüquqi sahədə qarşılaşdıqları problemin həlli, onların hüquq və azadlıqlarının qorunması, ictimai-siyasi fəallığının artırılması işinə yardım göstərilməsi Dövlət Komitəsinin əsas fəaliyyət sahələrindən biri olub. Komitə bu istiqamətdə hüquqi maarifləndirmə işlərinin aparılmasını davam etdirib. Məsələn, 2014-cü ildə Berlində Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzində bu ölkəyə emiqrant kimi gələn əcnəbilərin alman cəmiyyətinə inteqrasiyası ilə bağlı tədbir keçirilib.

Komitənin əməkdaşları 2014-cü ildə Avropa Parlamentinə keçiriləcək seçkilər ərəfəsində Almaniya Türk Toplumu Almaniyanın aparıcı partiyalarından olan namizədlərlə görüşüblər. Bundan başqa, Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin (KAD) təşəbbüsü ilə 2014-cü il dekabrın 10-da Berlində Beynəlxalq İnsan Hüquqları gününə həsr olunan "Həqiqət barışığa aparın yoldur" adlı "Unudulmuş qurbanlar - Qafqazda yəhudilər və azərbaycanlılar" mövzusunda tədbir keçirilib. Bir sözlə, bu tendensiya son illərdə də

davam etdirilərək, Avropada mükəmməl diaspor təşkilatları formalaşdırılıb. Artıq 2015-si ilin birinci yarısında Avropa ölkələrində onlarla diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir.

Paralel.-2015.-27 oktyabr.-№ 190.-S.10.

Azərbaycan diasporu Özbəkistanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir

Özbəkistanda fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı mühüm işlər həyata keçirir

Azərbaycan diasporunun uğurla fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdən biri də Özbəkistandır. Orta Asiyanın bu dövləti ilə Azərbaycan arasında mədəni və ticari əlaqələrinin kökü qədim dövrlərə təsadüf edir. Tarixən Orta Asiyanın bu respublikasına azərbaycanlıların bir hissəsi könüllü mühacirət edib, bir qismi isə zorla köçürülüb. Xüsusən, Əmir Teymurun Azərbaycana yürüşləri nəticəsində yüzlərlə sənətkar, elm xadimi və nüfuzlu peşə sahibləri Səmərqəndə sürgün ediliblər. Azərbaycanlılar Özbəkistanın ictimai, mədəni həyatında mühüm izlər qoyublar. Qədim Xarəzmin X əsr tikililərindən olan Beleuci yolüstü karvansara binası Şirvan ustalarının zəhmətinin bəhrəsidir. Əmir Teymurun doğma şəhəri Şəhri-Səbzədə 1380- ci ildə tikilən Ağ saray kompleksinin müəllifi də azərbaycanlı memar Məhəmməd Yusif Təbrizi idi. XIV-XV əsrlərdə Səmərqənddə inşa edilən Şahizində türbə kompleksi isə Fəxsar Zeynəddin Şəms Təbrizi tərəfindən tikilib.

Böyük bir imperiyanın yaradıcısı olan Əmir Teymur azərbaycanlı sənətkarları Səmərqənddə aparılan inşaat işlərinə cəlb etmək məqsədilə sürgün edib. Bu sürgünlər XIV əsrin II yarısı - XV əsrin əvvəllərində azərbaycanlıların Özbəkistanda kütləvi məskunlaşdırılmasına səbəb olub. Sonrakı dövrdə baş verən ictimai-siyasi proseslər, dünyanın siyasi xəritəsində yeniliklərin çoxalması, rus işğalı və s. hadisələr Özbəkistandakı azərbaycanlılar barədə məlumatların itməsinə gətirib çıxarıb. Bu səbəbdən, tədqiqatçılar Özbəkistanda Azərbaycan diasporunun formalaşmasını XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq bu günə qədər davam edən mühacirət prosesi kimi xarakterizə edirlər. Jurnalist-tədqiqatçı Yaşar Qasım Özbəkistanda konkret olaraq Azərbaycan diasporunun formalaşma prosesini aşağıdakı mərhələlərə bölür: 1.1905-1907-ci illərdə ermənilərin Azərbaycan ərazilərində həyata keçirdiyi kütləvi qırğınlar zamanı başqa ölkələrə, o cümlədən Özbəkistana miqrasiya edənlər; 2. Oktyabr çevrilişi, vətəndaş müharibələri və ümumən 1918-1920-ci illərdəki hadisələr nəticəsində mühacirət edənlər; 3.1930-40-cı illərdəki deportasiya və repressiyalar zamanı Özbəkistana məcburi sürgün edilənlər; 4.1950-1960-cı illərdə aparılan quruculuq işləri ilə əlaqədar köçürülənlər; 5. 1960-cı illərin axırı, 1970-ci illərin əvvəlində başlanan sənayeləşmə ilə xarakterizə olunan yeni dövr. 1991-ci il Azərbaycan dövlət müstəqilliyinin əldə olunmasından sonra həmvətənlərimizin Qərb və Şərq ölkələrinə başlanan kütləvi miqrasiyası azərbaycanlıların Özbəkistana mühacirətinin sonuncu mərhələsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Müasir dövrdə Azərbaycan diasporunun Özbəkistanda sayı təqribən 60000 nəfərə çatır. Özbəkistan azərbaycanlılarının məskunlaşdıqları əsas yaşayış məntəqələri aşağıdakılardır: 1-Daşkənd vilayətin - 20 000 2-Səmərqənd vilayəti - 13 000 3-Buxara vilayəti - 4 000 4-Sırdərya vilayəti - 4 000 5-Nəvai vilayəti - 4 000 6-Fərqanə vilayəti - 3 000 7-Əndican vilayəti - 3 000 8-Qaraqalpaq vilayəti - 4 000 və s. Seyid Rza Əlizadə, Maqşud Şeyxzadə kimi görkəmli şəxsiyyətlər yetişdirən Özbəkistanda Azərbaycan diasporu bu ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edir, vətənlə intensiv əlaqə saxlayır, mədəni-kütləvi tədbirlər həyata keçirir. Bu gün

Özbəkistanda bir neçə Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir ki, onlar da müntəzəm olaraq Azərbaycanın təbliği, zəngin tarixi-mədəni irsimizin özbək cəmiyyətinə çatdırılması istiqamətində müxtəlif layihələr, tədbirlər həyata keçirirlər.

Belə diaspor təşkilatlarından biri də Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyasıdır. Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası 4 noyabr 2002-ci ildə Özbəkistanda təsis edilib və 6 vilayətdə filiallarını qeydiyyatdan keçirərək geniş fəaliyyət göstərir. 2003-cü ildə Daşkənddə "Azərbaycan evi" və məscid tikililərinin başa çatdırılması yeniyyətə və gənc soydaşlarımızın milli adət-ənənələr ruhunda tərbiyə olunmasına xidmət edir.

Özbəkistan Azərbaycanlılarının Mədəni Assosiasiyası Özbəkistandakı ən böyük Azərbaycan diaspor təşkilatlarından biri hesab olunur. Bu təşkilat Azərbaycan həqiqətlərinin yerli ictimaiyyətə çatdırılması, milli-mədəni irsimizin təbliği, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi ilə bağlı çox mühüm işlər həyata keçirir. Təşkilat Özbəkistanın ictimai-siyasi dairələri ilə yaxşı əlaqələrə malikdir. Özbəkistandan Azərbaycan mədəniyyətini ilk illər "Lalə" qızlar ansambli, indi isə "Mehrican" Qəyyumluq Şurasının adını daşıyan "Mehrican" ansambli təbliğ edir. Hazırda Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar elm, incəsənət, kənd təsərrüfatı, biznes, idman və digər sahələrdə çalışırlar. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzi 1992-ci ilin aprelində Səmərqənddə yaradılıb. Mərkəzin əsas vəzifəsi Azərbaycan-Özbəkistan mədəni və iqtisadi əlaqələrinin inkişafına köməklik göstərmək, Özbəkistanda yaşayan həmvətənlərimizə xalqımızın adət-ənənələrini yaşatmaqda yardım etməkdir. Dili, dini və adət-ənənələri eyni olan özbək xalqı ilə azərbaycanlıların əlaqələrinin möhkəmlənməsi Mərkəzin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir. Azərbaycan-Özbəkistan Mədəni-İqtisadi Əlaqələr Mərkəzinin sədri Səxavət Ovçeyevdir. Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyinin, səfirliyin nəzdindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin (AMM), Respublika Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin və Səmərqənddəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Milli Qurtuluş Günü münasibətilə mərasim keçirilib.

Tədbirdə Səmərqənd şəhər hakimiyyətinin təmsilçiləri, elm və mədəniyyət xadimləri, şəhərdəki Azərbaycan diasporunun üzvləri, qardaş özbək xalqının nümayəndələri, jurnalistlər iştirak ediblər. Mərasimdə səfirliyimizin birinci katibi, Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru Samir Abbasov Milli Qurtuluş Günü'nün tarixi və əhəmiyyəti haqqında danışdı. Bildirib ki, Azərbaycan 1991-ci il oktyabrın 18-də müstəqilliyini bərpa etsə də, ilk illərdə ölkədə hakimiyyət böhranı yaranıb və Ermənistanın təcavüzü getdikcə güclənib. Xalqımızın təkidli tələbi ilə 1993-cü il iyunun 15-də ümummillə lider Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışı tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olub. Daşkənddəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin icraçı direktoru Firdovsi Hüseynov ulu öndər Heydər Əliyevin diaspora qayğısından danışdı, Bakıda dünya azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi ideyasının Ümummillə Liderə məxsus olduğunu vurğulayıb. Özbəkistanda Azərbaycanlıların Milli-Mədəni Mərkəzləri Assosiasiyası 2002-ci ilin noyabr ayında təsis edilib. Assosiasiyanın 6 vilayətdə yerli təşkilatı fəaliyyət göstərir. Bu Assosiasiya Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlıların bir-biri ilə əlaqə yaratmasında, "Azərbaycancılıq" ideyasını soydaşlarımız arasında təbliğ

etməsində, onların tarixi vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsində, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin, milli-mənəvi dəyərlərinin tanıtılmasında mühüm rol oynayır.

"Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 1989-cu ilin sentyabrında Daşkənddə yaradılıb. Mərkəzin əsas məqsədi Özbəkistanda yaşayan soydaşlarımız arasında sıx əlaqələr yaratmaq, onları Azərbaycanda baş verən hadisələrlə yaxından tanış etmək, milli mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılmasına çalışmaq, Azərbaycan və Özbəkistan xalqları arasında dostluq əlaqələrini möhkəmləndirməkdir. Mərkəzin fəaliyyətində Azərbaycana qarşı erməni təcavüzkarlarının apardıqları işğalçılıq müharibəsi haqqında əsl həqiqəti açıb göstərmək, soydaşlarımıza və Özbəkistanda yaşayan xalqlara bu hadisələrin mahiyyətini izah etmək mühüm yer tutur. Mərkəzdə keçirilən tədbirlərdə və toplantılarda Azərbaycanda gedən hadisələr təhlil olunur, erməni təcavüzkarlarına qarşı müharibə aparmağa məcbur olan Azərbaycana maddi və mənəvi kömək göstərilməsi təşkil edilir. Mərkəzdə tez-tez xalqımızın tarixindən, adət-ənənələrindən söhbətlər keçirilir. Mərkəz Özbəkistanın, Azərbaycanın və digər respublikaların mədəniyyət və elm dairələri ilə əlaqələr yaradıb. Mərkəzdə teatr, musiqi, folklor-etnoqrafiya kollektivləri, bədii studiyalar və dərnəklər təşkil edilib. Mərkəzin təşkil etdiyi tədbirlərdə digər millətlərin nümayəndələri də iştirak edirlər. Birgə mədəni və siyasi tədbirlər keçirilir, dəyirmi stol arxasında söhbətlər təşkil edilir, ümumi problemlərdən və qayğılardan danışılır.

Belə tədbirlərdə Azərbaycan mədəniyyətini, xalq sənətini təbliğ etmək məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Mərkəz Azərbaycanın peşəkar incəsənət ustaları və özfəaliyyət kollektivləri ilə müntəzəm əlaqələr saxlayır. "Qardaşlıq" Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Mobil Məmmədovdur. Özbəkistanın "Dünyo boylob" televiziya kanalı bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar haqqında özbək dilində geniş proqram hazırlayaraq təqdim edib. Təxminən 40 dəqiqəlik proqramda Daşkənddəki Respublika Azərbaycan İctimai Birliyinin icraçı direktoru Firdovsi Hüseynov Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar haqqında məlumat verib. Qeyd olunub ki, Daşkənd şəhəri ilə yanaşı, Səmərqənd, Buxara, Sırdərya və Fərqanədə də mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir və məqsədyönlü iş aparılır. Azərbaycanın Özbəkistandakı səfirliyi nəzdindəki Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin (AMM) direktoru Samir Abbasov mərkəzdə fəaliyyət göstərən muzey və dərnəklər, burada keçirilən tədbirlər haqqında ətraflı söhbət açıb.

Qeyd olunub ki, mərkəzdəki rəqs, rəsm, naxıştımə dərnəklərində yalnız azərbaycanlı uşaqlar deyil, digər xalqların nümayəndələri də pulsuz məşğələlərdə iştirak edirlər. Proqramda Özbəkistan - Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin icraçı direktoru, Nizami Gəncəvi adına Daşkənd Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru Erkin Nuriddinov bu qurumun xətti ilə görülən işlərdən söz açıb. Verilişdə Daşkənddə yaşayan soydaşlarımız, Özbəkistan Dövlət Konservatoriyasının professoru, Azərbaycanın və Özbəkistanın xalq artisti Firudin Səfərov, konservatoriyanın professoru, Nərgiz Poladxanova, Daşkənddəki Əlişir Nəvai adına Opera və Balet Teatrının solisti Cəbrayıl İdrisov, rəssam Zaur Mansurov, müğənni Rəna Əzizova və başqaları gördükləri işlərdən və xalqlarımız arasındakı dostluq əlaqələrindən söhbət açıblar. Proqramda Daşkənddə yaşayan Süleyman Həsənovun beynəlmiləl ailəsi haqqında da məlumat verilib. Deyilib ki, ailə başçısının xanımı özbək qızıdır. Həsənovlar ailəsində 11 uşaq böyüyüb, bunların 6-sı qız, 5-i isə oğlandır.

Paralel.-2015.-30 oktyabr.-№ 193.-S.10.

Azərbaycan diasporunun tanınmış simaları

*M.C. Topçubaşovun ən böyük xidmətləri Şərq ölkələrində işləmək üçün diplomatik kadrlar hazırlaması
olub*

Azərbaycan diasporunun tanınmış simalarının cəmiyyətə tanınması silsiləsindən olan yazılarımızı davam etdiririk. Bu dəfə Azərbaycan diasporunun və xalqının üç nümayəndəsini oxucularımıza təqdim edirik. Görkəmli şərqşünas alim, tərcüməçi, kamil poliqlot, ağıllı diplomat, ilhamlı şair, islam dininə sadıq mömin bir insan olan Mirzə Cəfər Əlimərdan bəy oğlu Topçubaşov 1790-ci ildə (bəzi məlumatlara görə 1784-cü il) Gəncə şəhərində anadan olub. Uşaq yaşlarından Tiflisdə yaşayan M.C. Topçubaşov ilk təhsilini mədrəsədə alıb, burada ərəb, fars və türk dillərini və ədəbiyyatını, eləcə də rus, gürcü və erməni dillərini mükəmməl öyrənib. O, 1817-ci ildə İran səfirlərinin heyəti ilə Peterburqa gedib, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin Asiya Departamentində tərcüməçi işləyib. 1819-cu ildən Peterburqdakı Baş Pedaqoji İnstitutunda ərəb, fars və türk dillərindən dərs deyib. İşgüzar müəllimin əməyi yüksək qiymətləndirilərək 1823-cü ildə Peterburq universitetində fars filologiyası üzrə professor seçilib. 1835-ci ildə universitetin fars dili və fars filologiyası kafedrasına müdir təyin edilib. 1849-cu ilədək M.C. Topçubaşov bu kafedraya rəhbərlik edib. 1849-1867-ci illərdə Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Asiya departamentinin Şərq Dilləri İnstitutunun professoru olan Mirzə Cəfər Topçubaşov bu işdə də işgüzarlığı və fəallığı ilə seçilib. M.C. Topçubaşov 1852-1857-ci illərdə Rusiya Arxeologiya və Numizmatika Cəmiyyətinin müəssisələrində işləyib və onun Şərq şöbəsinin ilk rəhbəri olub. Onun təşəbbüsü ilə həmin şöbənin "Xəbərləri" nəşr edilib. Burada Şərq, o cümlədən Azərbaycan arxeologiyasına dair məqalələr, "Kitabi Dədə-Qorqud" və başqa dastanlardan tərcümələr dərc olunub.

Rusiya şərqşünaslıq elminin və təhsilinin təşəkkülündə M.C. Topçubaşovun xidmətləri böyükdür. Bu sahədə onun bir sıra qiymətli kitabları və məqalələri mövcuddur. O, 50 ilə yaxın fars dilindən külli miqdarda rəsmi sənəd və ədəbiyyatı rus dilinə tərcümə edib. Onun ən böyük xidmətlərindən biri də Şərq ölkələrində işləmək üçün çoxlu sayda diplomatik kadrlar hazırlaması olub. İmperator kitabxanasında saxlanılan Şərq əlyazmalarının müxtəsər izahlı bibliografiyasının hazırlanması da M.C. Topçubaşova həvalə edilib. V.V. Qriqoryev, O.Y. Senkovski, N.Y. Veselovski, Y.U. Kraçkovski və başqa bu kimi rus şərqşünasları Topçubaşovun elmi-pedaqoji fəaliyyətini yüksək qiymətləndiriblər. Onun Şərq dillərinin öyrənilməsindəki xidmətlərini Qərbi Avropa alimləri də etiraf ediblər. Əldə etdiyi nailiyyətlərə görə o, London Kral Asiya Cəmiyyətinin həqiqi üzvü seçilib. A.S. Qriboyedov fars, Q.Y. Senkovski isə türk dilini Topçubaşovun köməyi ilə öyrəniblər. Onun 1812-ci il Vətən müharibəsinə həsr olunan "Qalibiyyət təranəsi" şeirini və 1835-ci ildə çap olunan "İki şeir" kitabçasını böyük rus tənqidçisi V.Q. Belinski müsbət qiymətləndirib. M.S. Topçubaşov rus şairi A. Mitskeviçlə yaxın tanış olub, onun "Kırım sonetləri"ndən birini fars dilinə tərcümə edib. 1869-cu ildə Topçubaşovun şəxsi təşəbbüsü və vəsaiti hesabına hüquqşünaslıq sahəsində dəyərli əsərlər yazan tələbələr üçün Senatın qərarı və imperatorun imzası ilə 100 manat məbləğində "Topçubaşov mükafatı" təsis edilib. O, I

dərəcəli Müqəddəs Stanislav, II və III dərəcəli Müqəddəs Vladimir, II dərəcəli Müqəddəs Anna ordenləri, İranın "Şiri-xurşid" ordeni ilə təltif olunub. Azərbaycan xalqının böyük oğlu Mirzə Cəfər Topçubaşov 4 fevral 1869-cu ildə Peterburq şəhərində vəfat edib. Tanınmış Azərbaycan şərqsünası və maarifçisi, rus şərqsünaslıq elminin banilərindən biri Mirzə Kazım bəy 22 iyun 1802-ci ildə anadan olub. Onun atası Şeyxülislam Hacı Qasım Azərbaycanın qədim şəhərlərindən olan Dərbənddə böyük hörmət və izzət sahibi idi. Mirzə Məhəmməd Əli Kazım bəy 8 yaşından Dərbənddə yaşayıb, 1821-ci ildə üstünə böhtan atılaraq Həştərxana sürgün olunub atasının yanına gedib.

Həştərxanda tanış olduğu Şotlandiya missionerlərindən ingilis dilini öyrənməyə başlayıb, onların təsiri ilə xristianlığı qəbul edib. Bundan sonra o, Aleksandr adı ilə çağırılmağa başlayıb. 1825-1826-cı illərdə Omsk Asiya məktəbində Şərq dillərindən dərslər deyib. 1826-cı ildən başlayaraq Kazan universitetində Şərq dilləri üzrə mühazirələr oxumağa başlayıb, az sonra isə onu türk-tatar dilləri kafedrasına müdir vəzifəsinə seçiblər. 30-cu illərdə o, adyunkt-professor, ekstraordinar-professor, ordinar-professor olub. Səmərəli elmi yaradıcılığını və pedaqoji fəaliyyətini görən universitetin rəhbərliyi onu 1845-ci ildə fəlsəfə fakültəsinin birinci şöbəsinin dekanı, 1846-cı ildə isə ərəb-fars dilləri kafedrasının müdiri vəzifəsinə təyin edib. 1849-cu ildə Peterburqa köçən Mirzə Kazım bəy elmi-pedaqoji fəaliyyətini bu şəhərdə davam etdirib. İlk vaxtlar o, Peterburq universitetində fars dili üzrə ordinar professor, 1855-ci ildə isə fars dili kafedrasının müdiri olub. Peterburq universitetində çalışmaqla yanaşı, eyni zamanda o, bu şəhərin xüsusi pansion və məktəblərinin inspektoru vəzifəsində çalışıb. Mirzə Kazım bəy 1855-ci ildə Peterburq universitetinin Şərq fakültəsinin ilk dekanı olub, ömrünün sonuna kimi bu vəzifəni daşıyıb. Rusiyada ali təhsilin, xüsusilə də şərqsünaslıq fənlərinin tədrisinin təşkilində, dərslər vəsaitlərinin yazılmasında, müəllim-professor kadrlarının hazırlanmasında Mirzə Kazım bəyin xidmətləri böyükdür. Akademik V.V. Bartold bildirib ki, O.Y. Senkovski və Mirzə Kazım bəy öz mühazirələri ilə rus şərqsünaslığını yaradıblar. Mirzə Kazım bəy müsəlman hüququnun Rusiyada ilk tədqiqatçısı hesab edilir.

Mirzə Kazım bəy İranda balilər hərəkatının, Dağıstanda Şamil hərəkatının ilk tədqiqatçısı olub, bu milli-azadlıq hərəkatları haqqında qiymətli əsərlər yazıb. O, tərcüməçi kimi də şöhrət qazanıb. 1829-cu ildə Mirzə Kazım bəy Sədinin "Gülüstən" əsərini ilk dəfə rus dilinə tərcümə edib. O, L.N. Tolstoy, N.Q. Çernişevski kimi dahilərə Şərq dillərini öyrədib, N.Z. Lobaçovski ilə dost olub, onun pedaqoji görüşlərini təbliğ edib. Mirzə Kazım bəy Azərbaycan, eləcə də digər Şərq ölkələri ədiblərinin yaradıcılığına biganə olmayıb. Ərəb əlifbasının dəyişdirilməsi məsələsində M.F. Axundovla həmfikir olub, onun "Kəmalüdüvlə məktubları" əsərini yüksək qiymətləndirib. O, Nizami, Xaqani, Firdovsi, Sədi, A. Bakıxanov, M.F. Axundov və başqalarının yaradıcılığını yüksək qiymətləndirib. Mirzə Kazım bəy dövrün aparıcı mətbuat orqanları ilə yaxından əməkdaşlıq edib. Onun əməkdaşlıq etdiyi belə mətbuat orqanlarından biri də "Sovremennik" jurnalı olub. Bu jurnalın fəal əməkdaşı kimi onun bir sıra yazıları çap olunub. Rus və Şərq xalqlarının yaxınlaşması üçün çox iş görən alimin bu xalqların dillərinin qarşılıqlı əlaqələrindən bəhs edən çoxlu tədqiqatları mövcuddur. Onun ərəb, fars və Azərbaycan xalqlarının qədim və orta əsrlər tarixinə həsr olunmuş əsərləri Rusiyada tarix elminin inkişafında çox mühüm rol oynayıb. Mirzə Kazım bəy 1851-ci ildə özünün "Dərbəndnamə" əsərini ingilis dilində nəşr etdirib. Alim bir çox xarici və rus elmi cəmiyyətlərinin üzvü seçilib. 1861-ci ildə ona Peterburq universitetinin

əməkdar professoru, 1869-cu ildə Şərq dilləri üzrə fəxri doktor adları verilib. Elmi yaradıcılığına görə o, 3 dəfə Demidov mükafatı alıb. Onun bir sıra əsərləri xarici dillərə tərcümə olunaraq Avropa və Asiya ölkələrində nəşr edilib. Mirzə Kazım bəyin yazdığı "Türk-tatar dilinin ümumi qrammatikası"ndan uzun illər yeganə dərs vəsaiti kimi istifadə olunub. Bütün şüurlu həyatını elmə və təhsilə həsr edən məşhur Azərbaycan alimi Mirzə Kazım bəy 27 noyabr 1870-ci ildə Peterburq şəhərində vəfat edib. Mstislav Rostropoviç 1927-ci ildə Azərbaycanda, Bakı şəhərində dünyaya gəlib.

Atası Leopold Rostropoviç qismən belorus-polyak zadəganlar nəslinə məxsus Orenburqdan Bakıya mühacirət etmiş rus əsilli musiqiçi idi. Rostropoviç uşaqlıq və gənlik illərini Bakıda keçirib. İkinci dünya müharibəsi illərində ailəsi yenidən Orenburqa, daha sonra 1943-cü ildə Moskvaya köçüb. Rostropoviç artıq dörd yaşında ikən anasından pianino ifaçılığının sirlərini öyrənir. On yaşında isə atası, tanınmış violenç ifaçısı və vaxtilə Pavlo Kasalasin tələbəsi olmuş Leopold Rostropoviçdən ilk dəfə violençin incəliklərini öyrənir. 1943-1948-ci illərdə Rostropoviç Moskva konservatoriyasında təhsil alıb və sonralar isə 1956-cı ildə bu konservatoriyanın violenç ifaçılığı şöbəsinə professor təyin edilib. 1945-ci ildə Sovetlər Birliyində ilk dəfə keçirilən gənc musiqiçilərin birinciliyində qızıl medala layiq görülməklə istedadlı violenç kimi diqqətləri cəlb edib. Rostropoviç ilk violenç konsertini 1942-ci ildə verib, 1947, 1949 və 1950-ci illərdə Praqa və Budapeştdə keçirilən beynəlxalq musiqi müsabiqələrinin qalibi olub. 1950-ci ildə isə cəmi 23 yaşında o zaman Sovetlər Birliyində ən ali mükafat hesab olunan Stalin mükafatına layiq görülüb. Artıq bütün SSRİ-də şöhrət qazanan gənc və son dərəcə istedadlı Rostropoviç Leninqrad (indiki Sankt-Peterburq) və Moskva konservatoriyalarında pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub. 1955-ci ildə isə Bolshoy Teatrın sopranosu Qalina Vişnevskaya ilə ailə həyatı qurub. Rostropoviç Sovet ideologiyasının ən təhlükəli illərində belə sərhədsiz, siyasi təsir və təzyiqlərdən azad sənət, sərbəst fikir azadlığı və bu kimi kommunist ideologiyasına zidd demokratik ideyaları çəkinmədən səsləndirib. Sovet hakimiyyətinə qarşı müxalif fikirləri ilk dəfə özünü 1948-ci ildə Moskva konservatoriyasında təhsil aldığı illərdə göstərir.

1948-ci il 10 fevral tarixində "formalist" bəstəkarlar haqqında qəbul edilən fərman nəticəsində müəllimi Şostakoviçin Leninqrad və Moskva konservatoriyalarında professorluq dərəcələrindən məhrum edilməsinə etiraz əlaməti olaraq 21 yaşlı Rostropoviç konservatoriyanı tərk edib. 1970-ci ildə isə Rostropoviç Sovet ideologiyasının təqiblərinə məruz qalan yazıçı Aleksandr Soljenitsına öz evində sığınacaq verib. Buna görə də Rostropoviç hakimiyyətin qəzəbinə tuş gəlib, nəticədə musiqiçinin və onun həyat yoldaşının xarici səfərlərə yollanmasına məhdudiyyət qoyulub və Rostropoviç solo konsertlər vermək üçün Sibirə göndərilib. 1974-cü ildə Sovetlər İttifaqını tərk edərək ABŞ-a yollanıb. 1978-ci ildə Sovetlərin mədəni azadlığa qoyduğu məhdudiyyətlərə qarşı kəskin çıxışlarına görə Sovet vətəndaşlığından məhrum edilib. 1977-1994-cü illər aralığında Rostropoviç Vaşinqtondakı ABŞ Milli Simfonik Orkestrində musiqi direktoru və dirijoru kimi fəaliyyət göstərib. Berlin Divarlarının dağıdılması zamanı gözlənilməz, tamamilə improvizasiyaya əsaslanan ifası onun dünya nüfuzunu daha da artırır və onun bu qeyri-adi ifası televiziya vasitəsilə bütün dünyaya nümayiş etdirilir. 1990-cı ildə isə artıq Amerika vətəndaşı olmasına baxmayaraq, ruslar onun Rusiya vətəndaşlığını bərpa

ediblər. 2006-cı ildən etibarən dahi musiqçinin səhhəti kəskin pisləşməyə başlayıb, 2007-ci ilin aprel ayının 27-si vəfat edib.

Palitra.-2015.-3 noyabr.-№ 194.-S.7.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasının ideoloji əsasları ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub

Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı doğru informasiyanın yayılması, Azərbaycan diaspor qurumlarının qarşısında dayanan əsas vəzifələrdən biri kimi qəbul edilib

Təxmini sayları 50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan nəfərdən çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. XX əsrin əvvəllərinə qədər Azərbaycandan xaricə mühacirət edən azərbaycanlıların şəxsiyyət vəsiqələrində "rus təbəəsi" yazılması onların milliyətinin də "rus" kimi təqdim edilməsi ilə nəticələnib. O dövrlərdə qonşu Rusiyaya köçən azərbaycanlılar "tatar", Türkiyədə məskunlaşanlar isə "Azərbaycan türkü" kimi tanınır və qeydə alınır. Müasir İran ərazisində yaşayan azərbaycanlıların isə "İran təbəəsi" kimi təqdimatı prosesi gedirdi. Belə arzuolunmaz vəziyyət xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların rus, türk və fars diasporlarının tərkib hissəsi kimi qəbul edilməsinə səbəb olub, nəticədə azərbaycanlılar başqa xalqların diasporları içərisində assimilyasiya olunmaq təhlükəsi ilə üzləşiblər. Lakin problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər.

Azərbaycanın dövlət rəhbərliyinin, diplomatiyasının, elmi ictimaiyyətinin, kütləvi informasiya vasitələrinin, Heydər Əliyev Fondu kimi ictimai təşkilatın səmərəli fəaliyyəti Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı obyektiv baxışların formalaşmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb etməkdədir. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği sahəsində Azərbaycan diplomatiyasının fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, artıq hücum xarakteri alıb və bu istiqamətdə səmərəliliyin artırılması bütün müvafiq qurumların qarşısında dayanan başlıca vəzifə kimi qiymətləndirilib. Erməni diasporu və onu himayə edən qüvvələrin antiazərbaycan fəaliyyətinə qarşı güc mərkəzinə çevrilməkdə olan Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması üçün hələ XX əsrin ortalarında müəyyən cəhdlər göstərsə də, bu istəyin real prosesə çevrilməsi, Azərbaycanın müstəqilliyi dövrünə təsadüf edir. Məsələn, məlumdur ki, 1943-cü il noyabrın 6-da Berlində xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birləşdirilməsi üçün Milli Azərbaycan Komitəsinin qurultayı keçirilib. 1949-cu ilin yanvar ayında Türkiyədə "Azərbaycan Kültür Dərnəyi" yaradılıb, 1956-cı ildə isə Amerikada Amerika Azərbaycan Cəmiyyətinin əsası qoyulub. Lakin bu təşkilatlar kütləvi təşkilatlar deyildilər və onların Azərbaycanla real bağlılığı yox idi. SSRİ-nin dağılması ərəfəsində Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında baş verən canlanma xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasına da fəallıq gətirdi. Bunun nəticəsi idi ki, 1989-cu il dekabrın 31-də İstanbulda Ümumdünya Azərbaycanlıları Konqresi keçirildi. 1990-cı ildə isə Türkiyənin Kayseri şəhərində Millətlərarası Böyük Azərbaycan Konqresi təşkil olundu. 1990-cı ilin noyabr ayının əvvəllərində isə Türkiyədə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzlərinin I qurultayı çağırıldı. Bu qurultayın

işində Böyük Britaniya, Fransa, İsveç, Norveç, İspaniya, Estoniya, Almaniya və o cümlədən Azərbaycanın nümayəndələri iştirak etdilər.

Bu qurultayın gedişində Azərbaycanda cərəyan edən ictimai-siyasi proseslər haqqında obyektiv məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məsələsi də müzakirə edildi. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması və qurumlanmasının real prosesi Dağlıq Qarabağ ətrafında atəşkəsin əldə edilməsindən sonrakı dövrə təsadüf edir. Bu təşkilatlanmanın ideoloji əsasları isə Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən qoyuldu. Həmin illərdə xarici ölkələrə etdiyi səfərlərində Heydər Əliyev həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların nümayəndələri ilə görüşlər keçirər və onları vahid ideya, Azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməyə və Azərbaycanın maraqlarının keşiyində durmağa çağırırdı. Bu da Azərbaycançılıq ideya və məfkurəsinin diaspor qurumlanmasının məfkurəsinə çevirdi və bu məfkurə ətrafında Azərbaycan diasporunun təşkilatlanmasının fəal dövrü başladı. Eyni zamanda həmin illərdə xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanma konsepsiyası da müəyyənləşdirildi. Bu konsepsiyaya əsasən - dünya azərbaycanlıları xalqımızın ayrılmaz hissəsi kimi qəbul edilməli, Azərbaycan Respublikası bütün azərbaycanlıların vətəni sayılmalı, əqidə və əməl birliyi zəminində azərbaycanlıların elmi şəkildə təşkilatlanması aparılmalı idi. Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasının gücləndirilməsi və diaspor qurumları arasında əlaqələrin nizama salınması məqsədilə 1997-ci ildə Dünya Azərbaycanlıları Konqresi təsis edildi və həmin ilin iyun ayının 27-29-da Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Los-Ancelesdə ilk qurultayı keçirildi. 1998-ci ilin may ayında bu qurumun II qurultayı, 1999-cu ilin oktyabrında III qurultayı, 2000-ci ildə IV qurultayı keçirildi. Bu qurultayların hamısında xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, Ermənistan Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı obyektiv məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərinin azad olunması üçün diaspor qurumlarının səylərinin birləşdirilməsi müzakirə olunan başlıca məsələlərdən idi.

Qurultayların qəbul etdiyi qərarlarda bu məsələlər öz əksini tapdı. Başqa sözlə, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmağa başladığı ilk illərdən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı erməni və ermənipərəst qüvvələrin apardığı qeyri-obyektiv təbliğatın ifşası, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı doğru informasiyanın yayılması, Azərbaycan diaspor qurumlarının qarşısında dayanan əsas vəzifələrdən biri kimi qəbul edildi. İstər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin qurultay iştirakçıları qarşısındakı çıxışında, istərsə də qurultaya təqdim olunmuş hesabat məruzəsində Ermənistanın Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzündən, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ətrafında ermənipərəst qüvvələrin apardığı təbliğatın mahiyyətindən geniş söhbət açıldı, Azərbaycan Respublikasına qarşı hər hansı formada, daxildən və xaricdən göstərilən təcavüzün qarşısının alınması, lobbicilik fəaliyyətinin genişləndirilməsi, milli maraqların müdafiə olunması hər bir Azərbaycan icmasının və xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının müqəddəs vəzifəsi kimi dəyərləndirildi.

Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin hazırladığı statistik materiallarda Azərbaycan diasporu tərəfindən təşkil edilən belə tədbirlər haqqında geniş məlumatlar verilib. Bildirilir ki, bir tərəfdən bu tədbirlər davamlı xarakter daşıyır, digər tərəfdən də həmin tədbirlərdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı Ermənistanın Azərbaycana qarşı həyata keçirdiyi təcavüzün mahiyyəti haqqında daha obyektiv məlumatlar dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Qurultayın qəbul etdiyi qətnamədə də Azərbaycan həqiqətlərinin

təbliğinin gücləndirilməsi diaspor qurumlarının qarşısında dayanan başlıca vəzifələrdən biri kimi dəyərləndirildi. Bununla bağlı qərara alındı ki, xarici ölkələrin parlamentlərində, dövlət və yerli özünüidarə orqanlarında azərbaycanlıların daha geniş təmsil olunmasına diqqət yetirilsin, azərbaycanlı icmaların fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələri yaxşılaşdırılsın, yeni müstəqil qəzet, jurnal, radio, televiziya və informasiya agentliklərinin yaradılması prosesi davam etdirilsin. Ümumilikdə "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası"nda beynəlxalq aləmdə erməni təbliğatına qarşı işin təşkili və Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyəti ilə bağlı obyektiv məlumatların beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması üçün diaspor qurumlarının qarşısında dayanan konkret fəaliyyət istiqamətləri müəyyənləşdirildi.

Bu fəaliyyət istiqamətlərindən aşağıdakıları qeyd etmək mümkündür: -Müxtəlif ölkələrdə təbliğat xarakterli tədbirlərin həyata keçirilməsi; -Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü haqqında faktların və sənədlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması; -Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında materialların beynəlxalq təşkilatlara və xarici ölkə parlamentlərinə çatdırılması; -Xarici kütləvi informasiya vasitələrində Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin səbəb və nəticələri haqqında əsil həqiqətləri özündə əks etdirən materialların yayılması; -Azərbaycana həsr olunan tədbirlərdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə həsr olunan məlumatların yayılması; -Avropa və ABŞ-da Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı internet forumların təşkili; -Əcnəbi müəlliflər tərəfindən Qarabağ münaqişəsi haqqında hazırlanan tədqiqatların geniş yayılması; -Xarici televiziya kanallarında Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətləri əks etdirən filmlərin nümayişi və s. Yuxarıda göstərilən vəzifə və istiqamətlərlə bərabər, "Xocalıya ədalət" kampaniyası da son illərdə diaspor qurumlarının qarşısında dayanan başlıca vəzifələrə çevrilib və dünyanın bir sıra ölkələri kimi Amerikanın Nyu-Meksika, Texas, Corciya, Men, Nyu-Cersi və Arkanzas ştatlarının Xocalı hadisələrini soyqırım kimi tanıması, həm də diaspor qurumlarının bu istiqamətdəki fəaliyyətinin nəticəsi kimi qəbul edilə bilər. Son illər ərzində Azərbaycan və Türk diaspor qurumları arasında əlaqə və əməkdaşlıq kifayət qədər genişləniib. Bu əlaqələrin nizamlanması üçün 2007-ci il martın 9-da Bakıda Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin I forumu təşkil edilib. 2008-ci il martın 27-də isə Berlində Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının Koordinasiya Şurasının ilk iclası keçirilib. Bu təşkilatların öz səylərini birləşdirməsi, erməni yalanlarının ifşası sahəsində keçirilən tədbirlərin vüsətinin genişlənməsinə, kəsərliliyinin artmasına müsbət təsir göstərdi. Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində Azərbaycan diaspor qurumlarının özlərinin də fəallaşması, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin daha geniş ictimaiyyət tərəfindən qəbuluna yol açdı. Bunun nəticəsi idi ki, qeyri-obyektiv erməni informasiya-təbliğatının ifşası sahəsində Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti yeni bir məzmun kəsb etdi. Qarabağ münaqişəsinin mahiyyətinin təhrif edilməsi, Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzün pərdələnməsi erməni və ermənipərəst qüvvələr üçün günü-gündən daha da çətinləşməkdədir.

Ona görə də Azərbaycana qarşı aparılan əsassız təbliğatın dünya ictimai rəyinə yeridilməsi üçün erməni və ermənipərəst qüvvələr və onların nəzarəti altında olan erməni beyin mərkəzləri təhrif olunmuş təbliğatın təsirinin artırılmasının yeni yollarının tapılması üzərində ciddi fəaliyyətə başlayıblar.

Paralel.-2015.-18 noyabr.-№ 1204.-S.10.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb

Ankarada Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin II toplantısı keçirilib

2014-cü il ərzində xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları 557 tədbir və layihə həyata keçiriləblər. Bu tədbirlər əsasən xaricdəki azərbaycanlıların təşkilatlanması, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətinin məlumatlandırılması, habelə diaspor təşkilatları arasında Azərbaycan naminə əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi və inkişafı, lobbi quruculuğu kimi istiqamətləri əhatə edib. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin 2014-cü ilin yekunlarına dair hesabatında deyilir. Hesabatda bildirilir ki, 2014-cü ildə keçirilən beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin ən önəmlisi Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi, Madrid Klubu və digər təşkilatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində II Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumudur. Əksəriyyəti sabiq ölkə və hökumət rəhbərləri olan 54 ölkədən 150-dən çox nümayəndənin iştirak etdiyi forumda dünyanı narahat edən problemlər və onların həlli yolları müzakirə olunub. Sentyabr ayında isə Andorra paytaxtında Dövlət Komitəsinin və Andorra hökumətinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubu tərəfindən "Avropada etimadın bərpa olunması" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib. Konfransda regionda təhlükəsizlik məsələləri, dondurulmuş münaqişələr, o cümlədən Dağlıq Qarabağ, Abxaziya, Osetiya və Ukraynadakı böhranın müzakirəsinə xüsusi diqqət ayrılıb.

Dövlət Komitəsinin hesabatına görə, ötən il Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Ermənistanın, erməni diaspor və lobbi qruplarının antitəbliğat kampaniyalarının qarşısının alınması məqsədilə 189 layihə reallaşdırılıb. ABŞ, Kanada, Almaniya, Türkiyə, BƏƏ, İsveç, Litva, Gürcüstan, Rusiya və digər ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız tərəfindən müxtəlif məzmunlu tədbirlər, kütləvi etiraz aksiyaları, konfrans və seminarlar təşkil olunub. Xocalı soyqırımının 22-ci ildönümü ilə bağlı 100-ə yaxın tədbir təşkil olunub, xarici KİV-də faciə ilə bağlı materiallar verilib, soydaşlarımızın yaşadığı ölkələrin dövlət və hökumət strukturlarında görüşləri olub, onlara müraciət və məktublar ünvanlanıb. Diaspor təşkilatlarımız, həmçinin Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan "Xocalıya ədalət" kampaniyasına fəal şəkildə dəstək verib. Ötən il xaricdəki diaspor təşkilatlarımız və burada yaşayan həmvətənlərimiz tərəfindən Azərbaycan xalqının zəngin mədəniyyətinin, adət və ənənələrinin təbliğ olunması istiqamətində 181 mədəni-kütləvi tədbir təşkil olunub. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin yad edilməsi məqsədilə tədbirlər, konsert proqramları təşkil edilib, soydaşlarımız dünya festivallarında və sərgilərdə iştirak edərək ölkəmizin tarixi, zəngin mədəni irsini təbliğ ediblər.

2014-cü il ərzində lobbi quruculuğu istiqamətində dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə həmçinin, müxtəlif ölkələrin parlamentlərində və hökumətlərində təmsil olunan siyasət adamları, ictimai xadimlərlə

əlaqələrin qurulması, xarici dövlətlərin parlament üzvlərinin, dövlət rəsmilərinin və KİV nümayəndələri ilə əlaqələrin qurulması, onların Azərbaycana səfərlərinin təşkili məqsədilə 93 layihə və tədbir keçirilib.

Dövlət Komitəsini hesabatına əsasən, 2014-cü il ərzində xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin gücləndirilməsi əsas vəzifələrdən olub. Xüsusilə gənclərin, ictimai-siyasi xadimlərin diaspor quruculuğu işinə cəlb olunması və bu istiqamətdə onların fəallığının artırılması prioritet təşkil edib. Ötən il diaspor təşkilatlarının sayında da artım olub və hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sayı 453-ə çatıb. Hesabat dövründə soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının təmin olunması məqsədilə 65 tədbir keçirilib.

Dövlət Komitəsinin hesabatında bildirilir ki, 2014-cü il ərzində ABŞ, Almaniya, Ukrayna, Rusiya və İsveçdə yaşayan soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak edərək yerli və mərkəzi idarəetmə orqanlarına seçkilərə qatılıb, yüksək nəticələr əldə ediblər. Bundan başqa, Ukraynada yaşayan bir neçə həmvətənimiz dövlət qurumlarında yüksək vəzifələrə təyin edilib. Ukrayna, Rusiya, Türkiyə və digər ölkələrdəki azərbaycanlı ziyalılar, iş adamları müxtəlif diplom və mükafatlarla təltif olunublar. Ümumilikdə Dövlət Komitəsinin xətti ilə ötən il Azərbaycanda və xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycan mədəni irsinin təbliği, azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası və ictimai-siyasi fəallığının artırılması, lobbı quruculuğu sahəsində və s. məqsədlərlə 554 tədbir təşkil olunub. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinə münasibətdə sadələşdirilmiş viza rejiminin tətbiqi üçün müzakirələr aparılacaq. Bunu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Aparat rəhbəri Nəriman Qurbanov deyib. Onun sözlərinə görə, yay aylarında müvafiq dövlət qurumları və diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin iştirakı ilə videokonfrans təşkil olunacaq və təkliflər müzakirə ediləcək. N. Qurbanovun fikrincə, diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinə sadələşdirilmiş viza rejiminin tətbiqi mümkün ola bilər. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə dair yeni "yol xəritəsi" hazırlanır.

Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Aparat rəhbəri Nəriman Qurbanov məlumat verib. N. Qurbanov bildirib ki, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində korrektələrə ehtiyac var. Ona görə də diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinə dair "yol xəritəsi" hazırlanır: "Diaspor təşkilatlarının bir nömrəli fəaliyyət istiqamətləri bəllidir. Bu fəaliyyət istiqamətlərimizin ana xəttini 2008-ci ildə qəbul edilən Dünya Azərbaycanlılarının Xartiyasında əksini tapıb. Bu istiqamətlər əsasında diaspor təşkilatları fəaliyyətlərini qurur. "Yol xəritəsin"də diaspor təşkilatlarının 2015-ci ildəki fəaliyyəti əksini tapacaq. Bakıda keçirilən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumunu baş tutmuş hesab etmək olar. Bunu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov jurnalistlərə açıqlamasında bildirib. Onun sözlərinə görə, ümummilli lider Heydər Əliyevin arzusu olan ideya artıq gerçəkləşməyə başlayıb: "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin dəstəyi və nəzarəti ilə türk dünyasında ardıcıl addımlar atılmağa başlanılıb. Türk dövlətlərinin diaspor rəhbərlərinin forumunu baş tutmuş hesab etmək olar. Dünyanın bir neçə ölkəsindən bu foruma 450-dən çox qonaq gəlib. Türkiyə, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının rəhbərləri burada iştirak edirlər".

Komitə sədrinin fikrincə, türk diaspor təşkilatlarının əməkdaşlığı türk dünyasının gücünə güc qatacaq: "2007-ci ildə Türkiyə və Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının Bakı forumu keçirilib. Sonra Bakıda Türk qurultayı oldu. Amma böyük coğrafiyada Qazaxıstan və Qırğızıstanın iştirakı ilə ilk dəfə belə bir forum keçirilir. Hesab edirəm ki, bu, türk dünyasının birliyi yönündə atılan mühüm addımlardan biridir. Bundan sonra 4 ölkənin diaspor təşkilatları problemlərin həllində birlik göstərərək gücümüzə güc qatacaq və ölkələrin səsi daha yüksəkdən səslənəcək. Bizim dövlətlər üçün bu məsələnin çox böyük əhəmiyyəti var. Çünki yeni müstəqillik qazanmış ölkələr olaraq dünyada tanınmağımıza böyük ehtiyac var. Bu tanınılmada kökümüz, qanımız bir olan dövlətlərin diaspor təşkilatlarının yanımızda olması çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir". Nazim İbrahimov bildirib ki, tədbirdə prioritet olaraq ilk öncə strategiya qəbul olunacaq: "Bu strategiyada ana xətt olaraq diaspor təşkilatlarının daha da inkişafını, birliyini və dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan diasporların fəaliyyətini təmin etmək, bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməkdir." Mayın 14-də Ankarada Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin II toplantısı keçirilib. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, Baş nazirin müavini Bəkir Bozdağın ev sahibliyi ilə keçən toplantıya Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan və Türkiyənin diaspor təşkilatlarının rəhbərləri qatılıb.

Toplantıda Azərbaycan tərəfini Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin 1-ci müavini Valeh Hacıyev təmsil edib. İclasda "Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası"nın əhəmiyyəti vurğulanıb. İlk çıxış edən Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmalar Departamentinin rəhbəri Kemal Yurtnaç bu toplantının indiyədək keçirdikləri iclasların ən önəmlisi olduğunu, onun əhəmiyyətinin qarşıdakı illərdə aydın olacağını deyib: "Xüsusilə türk dünyasındakı ölkələrlə bu addımı atmağı çox vacib sayırıq. Özbəkistan və Türkmənistanın da sıramıza qatılacağına inanıram". Toplantıda çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin 1-ci müavini Valeh Hacıyev də türk dünyasının problemlərini həll etmək üçün türk xalqlarının vahid diaspor altında birləşməsinin vacibliyini vurğulayıb. O deyib ki, soydaş xalqların ortaq fəaliyyəti onların güclü addımlarla irəliləməsini, gələcəkdə türk xalqlarının fərqli mövqedə yer almasını təmin edəcək. Valeh Hacıyev Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunun Bakıda keçirilməsini də Azərbaycanın bu məsələni əhəmiyyətli hesab etməsi ilə əlaqələndirib. Toplantıya sədrlik edən Bəkir Bozdağ da iclasın əhəmiyyətini vurğulayaraq deyib ki, diasporların xaricdə birgə fəaliyyəti bir çox məsələlərin həllində önəmli rol oynayacaq: "Türk respublikaları öz aralarındakı əlaqələri fərqli məcraya yönəltməlidirlər. Əlaqələrimizi daha məhsuldar bir mövqeyə gətirməyə qərarlıyıq. Bu səbəbdən, bu addımın daha ciddi bir əhəmiyyəti olduğunu düşünürəm. Dost və qardaş ölkələrlə birlikdə atdığımız addımlarımız kimi Türkiyə Cümhuriyyəti olaraq da atdığımız ciddi addımlarımız var. Xaricdə Yaşayan Türklər və Əqrəba İcmalar Departamenti də bu məqsədlərə xidmət edir.

Qurum xaricdəki bütün soydaşlarımızla olan əlaqələrimizi daha fərqli nöqtəyə gətirmək üçün fəaliyyət göstərir. Ortaq olan mədəniyyətimizi daha da ön plana çıxardıqca, aramızdakı əlaqələrin fərqli bir yöndə olacağına inanıram. Bu istiqamətdə hər cür fəaliyyəti hökumət olaraq dəstəkləyəcəyik". Sonra Türkdilli

Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına üzv ölkələri - Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında "Türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarının ortaq fəaliyyət strategiyası" imzalanıb.

Paralel.-2015.-25 noyabr.-№ 209.-S.10.

Azərbaycan diasporunun bir ideya ətrafında birləşməsi Rusiyadakı azərbaycanlıların həyatında yeni mərhələdir

*Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Azərbaycan İcması Evinin damı altında birləşməsi böyük
əhəmiyyət kəsb edir*

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların həmin ölkələrin ictimai-siyasi həyatında rolunun artırılması istiqamətində son illər təqdirəlayiq addımlar atılır. Xüsusilə, bu istiqamətdə Azərbaycan diasporunun ən aktiv olduğu Rusiya Federasiyasını qeyd etmək yerinə düşər. Şimal qonşumuzun bütün subyektlərinə səpələnərək orada təşkilatlanan azərbaycanlılar ölkəmizin təbliği istiqamətində aktiv rol oynayırlar. Qeyri-rəsmi mənbələrə görə Moskva Vilayətinin İstra rayonunda təxminən 1500 nəfər azərbaycanlı yaşayır. Bunlardan 45 faizi gənclərdən ibarətdir. Onların arasında həkim, jurnalist, tələbələr, idmançılar var.

Ancaq gənclərin əksəriyyəti orta və kiçik bizneslə məşğuldurlar. Bu gün Rusiya Federasiyasında uğurla fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarından biri də Ümumrusiya Azərbaycan Konqresidir ki, adıçəkilən təşkilatda ümumilikdə ölkə üzrə təşkilatlana bilib. ÜAK-ın Rusiyanın əksər subyektlərində yerli şöbələrinin yaradılması belə deməyə əsas verir. Cari ilin əvvəllərində isə ÜAK-ın İstra rayon şöbəsi təsis edilib. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra dövlətimizin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi olub. Ötən illər ərzində diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi önə çəkilib. Əsas ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan diaspor hərəkatı indi də öz fəaliyyətini uğurla davam etdirilir. Düz 14 il öncə, yəni 2001-ci il martın 5-də Moskva şəhərində Ümummillil lider Heydər Əliyev və Rusiya Federasiyasının prezidenti Vladimir Putinin dəstəyi ilə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi təsis edilib. Hər iki dövlət başçılarının Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin ilk təsis qurultayında iştirakı Rusiya Federasiyasında Azərbaycan diasporasının yaranmasına olan böyük diqqətinin göstəricisi idi.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin əsas məqsədi Rusiya Federasiyasına gələn həmvətənlərinə bu ölkənin mədəniyyətinə və ənənələrinə, yerli qanunlara, həyat tərzinə və şərtlərinə tədricən uyğunlaşmağa köməklik göstərmək, Rusiya yaşayan azərbaycanlıların hüquqlarının qorunmasına, sosial problemlərinin həllinə, onların etnik-mədəni tələbatlarının təmin edilməsinə, milli mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasına və digər məsələlərə diqqət ayırmaqdır. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İstra rayon şöbəsinin sədri deyir ki, Vətəndən uzaqda yaşamağımıza baxmayaraq, bizlər də hər zaman Azərbaycanın milli maraqlarını, adət ənənələrimizi qoruyub saxlanmasına, dövlət səviyyəli günlərimizi tədbir şəklində qeyd etməyə çalışırıq. "Belə tədbirlərdən birində, Moskva Vilayətinin İstra şəhərində 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırım Günü qeyd olunurdu. Həmin tədbirdə ətraflı çıxışından sonra, İstrada yaşayan həmvətənlərimiz təşəbbüs irəli sürdülər ki, yaşadığımız rayonda Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin yerli şöbəsini təsis edək. Beləliklə, 2015-ci il, aprel ayının 9-da ilk təsis iclasımız keçirildi və həmin iclasda Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İstra rayon yerli

şöbəsinin yaranmasına qərar verildi. Təsis iclasında açıq səsvermə yolu ilə, yekdilliklə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İstra rayon yerli şöbəsinin sədri seçildim.

ÜAK-ın İstra rayon şöbəsi 2015-ci il, iyulun 15-də Moskva Vilayətində rəsmi dövlət qeydiyyatından keçib. Əsas məqsədimiz, İstra rayonunda yaşayan azərbaycanlıların hüquq və sosial problemlərinin qorunmasına, milli mədəni ənənələrimizin qorunub saxlanmasına, milli mədəniyyətimizin təbliği, İstra rayonunda yaşayan azərbaycanlıları Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etmək, maarifləndirmə işlərinin aparılması, İstrada anadan olan azərbaycanlılarda vətənpərvərlik ruhunun yüksəldilməsi, gənc soydaşlarımızın Rusiyanın elit təhsil müəssisələrində təhsil almasına yardım etmək və s.". Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin İstra rayon şöbəsi sentyabr ayında bir neçə tədbiri keçirib.

Belə ki, sentyabr ayının 10-da İstra rayonundakı Qocalar evində görüş olub. Sentyabrın 25-də isə İstra rayonunda fəaliyyət göstərən bütün ictimai təşkilatlar, həmçinin rayon və şəhər Administrasiyası rəhbər işçilərinin, eləcə də Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin rəhbərlərinin iştirakı ilə təşkilatın təqdimat mərasimi keçirilib. Oktyabr ayında yeni yaradılan "VAK-İSTRA" futbol klubunun futbol üzrə İstra çempionatında iştirakı təmin edilib. Futbol klubunun tərkibi əsasən azərbaycanlılardan ibarət olub. Oktyabr ayının 12-də isə İstra rayonundakı uşaq evində görüş keçirilib. Bundan əlavə, 18 oktyabr Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi günü, 17 noyabr Milli Dirçəliş günü, Qurban bayramı da böyük fəallıq və üzvlərin aktivliyi ilə keçirilib. Təşkilat indi də 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il bayramını da qeyd etməyə hazırlaşır. Hazırda Rusiyada fəaliyyət göstərən bir neçə nüfuzlu diaspor təşkilatlarımız var. Onların arasında Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi ilə yanaşı, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatını qeyd etmək lazımdır. Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporasının bugünkü durumunu ümumilikdə yüksək qiymətləndirmək olar. Çünki, keçən illərə nisbətən Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları yeni mərhələyə qədəm qoyublar. Bu da Azərbaycan diasporasına yeni nəfəs gətirən, gənclərin bu sahədə fəallığının artırılmasına nail olan diaspor nümayəndələrindən biri Leyla Əliyevanın adı ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti, Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatını sədri Leyla Əliyeva Azərbaycan mədəniyyətinin Rusiyada təbliği və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində böyük işlər aparır. Dağlıq Qarabağ kimi ağırlı problemimizin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında Leyla Əliyevanın danılmaz rolu var. Bu da qürurverici bir haldır. Rusiya paytaxtında Moskva və Moskva vilayətinin azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşü keçirilib. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatından verilən məlumata görə, Rusiyanın Azərbaycan İcması Evində keçirilən görüşdə Azərbaycan diasporunun problemlərinə dair aktual məsələlər müzakirə olunub. Tədbirdə çıxış edən Moskva vilayətində azərbaycanlıların Federal Milli Mədəni Muxtariyyətinin sədri Qalib Ağayev Rusiyadakı bütün Azərbaycan təşkilatlarının ölkədə eyni səviyyədə təqdim olunmalı olduğunu söyləyib. O, bu gün keçirilən tədbirin çox əhəmiyyətli olduğunu qeyd edib: "Son 20 ildə ilk dəfədir ki, Rusiyadakı əksər azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərləri bir masa arxasında əyləşib. Hazırda Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları müalicəyə ehtiyacı olan xəstə adama bənzəyir. Diasporumuzun sağlması çox uzun və ağır prosesdir.

Bu prosesdə Rusiyanın bütün azərbaycanlı birlikləri iştirak etməlidir". Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov isə çıxışında Rusiyadakı Azərbaycan icmasının fəaliyyəti məsələsinə toxunub. O, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) yaradılan zaman Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin bütün azərbaycanla bağlı təşkilatların ÜAK-ın yanında olmağa, birgə fəaliyyət göstərməyə və bir-birinə dəstək verməyə çağırıldığını vurğulayıb. Diplomat diaspor təşkilatlarının "birləşməsi" sözünün bir sıra qüvvələr tərəfindən düzgün anlaşılmadığını və bunun icma daxilində spekulasiyalara yol açdığını qeyd edib: "Əvvəla burada "birləşmə" ideoloji anlayışdır, bütün diaspor təşkilatlarının birgə və əlaqəli fəaliyyət göstərməsi üçün şərait və imkanın yaradılması deməkdir. Məhz ona görə də, Azərbaycan İcması Evi yaradıldı, harada ki, bütün diaspor təşkilatları Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun ümumi vəzifələrini yerinə yetirmək üçün fəaliyyətlərini konsolidasiya etməlidirlər. Heç bir mövcud təşkilatın ləğv edilməsinə ehtiyac yoxdur".

Qüdsi Osmanov azərbaycanlı təşkilatların birgə çalışması üçün diaspor rəhbərlərinə Azərbaycan İcması Evinə yerləşməyi təklif edib. ÜAK icraçı direktoru İlqar Hacıyev Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin qapılarının hər zaman bütün azərbaycanlıların üzünə açıq olduğunu söyləyib: "Konqres azərbaycanlı təşkilatların bütün təşəbbüslərinə yardım etməyə hazırdır". Rusiya-Azərbaycan Mədəniyyət və Həmrəylik Mərkəzinin icraçı direktoru Mehman Şükürov isə mərkəzin 6 ildə göstərdiyi uğurlu fəaliyyətdən danışıb. O, bütün təşkilatların birgə fəaliyyəti üçün ilk növbədə diaspor adını şər və böhtanlardan təmizləməyin vacib olduğunu söyləyib. "Azərbaycan" cəmiyyətinin rəhbəri Oktay Hüseynov diasporumuzun potensialının böyük olmasına baxmayaraq, Rusiyada digər icmalardan geri qaldığını bildirib. O, diaspor rəhbərlərini Rusiyanın ictimai həyatında daha fəal iştirak etməyə çağırıb. "Şəhriyar" Ədəbi Cəmiyyətinin üzvü, tarixçi Əşrəf Hüseynov Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun yaranması tarixindən və formalaşması mərhələlərindən söhbət açıb.

Tarixçi alim Azərbaycan diasporunun bir ideya ətrafında birləşməsinin Rusiyadakı azərbaycanlıların həyatında yeni mərhələ olduğunu söyləyib. Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr Universitetinin azərbaycanlı müəllimi, professor Abuzər Bağırov isə diasporun daxilində Rusiyadakı Azərbaycan icmasının həyatında fəal iştirak edəcək elm adamlarından ibarət cəmiyyətin yaradılmasını təklif edib. Tədbirdə çıxış edən "Nicat" Azərbaycan İrisinin İntibahı Cəmiyyətinin məsləhət şurasının üzvü Afaq Şıxlı, "İRS" jurnalının baş redaktoru Musa Mərcanlı, ÜAK-ın Moskva vilayəti regional bölməsinin icraçı direktoru, Xalqlar Dostluğu Fondunun sədri Araz Mürsəliyev, ÜAK Moskva regional bölməsinin icraçı direktoru, "RVAK" Fondunun rəhbəri Şamil Tağıyev Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Azərbaycan İcması Evinin damı altında birləşməsinin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyinin və bunun diasporumuzun yüksək səviyyədə inkişafı üçün uğurlu addım olduğunu qeyd ediblər. Qeyd edək ki, tədbirdə Moskva və Moskva vilayətinin azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşünün hər ay keçirilməsi qərara alınıb.

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətini bütün dünya azərbaycanlılarının hamisi elan edib

Dünya yaranandan, insan cəmiyyətləri təşəkkül tapandan "qəribçilik" deyilən bir deyim meydana gəlib. Qəribçilik çəkənlər isə daim Vətən həsrəti ilə yaşayıblar. İnsanların öz doğma Vətənini bu və digər səbəblərdən tərk etməsi, heç də birmənalı olmayıb. Vətənini tərk etməyin özü kifayət qədər çətin prosesdir. İnsanlar çoxsaylı səbəblərə görə canı qədər sevdiyi doğma yurdundan ayrılmğa məcbur olurlar. Ona görə də hansı səbəbdən dolayı Vətənini tərk etməsindən asılı olmayaraq, qəribçilikdəki Vətən həsrətinin, sevgisinin hissiyyəti çox şirin və heyramizdir. Bu hissiyyətin dadını az da olsa, dadanlar daha yaxşı bilirlər. Doğma Vətəndən müxtəlif ölkə və qitələrə köç edib, daimi, yaxud müvəqqəti yaşayanlarımızın sayı hazırda milyonlarla hesablanır. Bu milyonlar isə harada yaşamalarından asılı olmayaraq daim Azərbaycanın təəssübünü çəkir, onun haqqını müdafiə edir və beləcə, həm təbii və həm də təşkilati olaraq, artıq aparıcı dünya ölkələrində öz diasporlarını yaradıblar.

Azərbaycan dövləti isə xaricdəki vətəndaşlarımızın bütün qayğı və problemlərini hər zaman diqqətində saxlayır. Məlum olduğu kimi diaspor təşkilatlarının əsas məqsədləri, Vətəndən ayrı yaşayan eyni xalqın nümayəndələrinin bir-biri ilə, yaşadığı ölkənin müxtəlif ictimai, siyasi qurumları və öz ölkələri ilə mövcud qanunlar çərçivəsində bir çox müstəvilərdə əlaqələr qurmasından, prioritet məsələlərin birgə müzakirəsi və həlli istiqamətində fəaliyyət göstərməsindən ibarətdir. Dünyanın bir çox ölkələrində müxtəlif millətlərin yaratdığı diasporların qarşıya qoyduğu məqsəd və vəzifələrinin ümumi prinsiplərində oxşarlıqlarla yanaşı, fərqli çalarlar da var. Təbii ki, bəzi diaspor təşkilatlarının istifadə etdikləri metod və mexanizmlər ümumbəşəri qanunlara zidd olduğundan, onların fəaliyyəti ikrah hissi doğurur və cinayət sayıla biləcək səviyyədə təzahür edir. Belə avantürist, dırnaqarası təşkilatlara bariz nümunə kimi ermənilərin qurduğu diaspor təşkilatlarını göstərmək olar. Erməni diaspor təşkilatları əslində terrorçuluğu himayə edir.

Onların əsas məqsədi Azərbaycan və Türkiyə dövlətlərinə ziyan vurmaq, zaman-zaman azərbaycanlılara və türklərə qarşı törətdikləri vəhşilikləri bizlərin adına çıxmaq, beləliklə "ağıllı", "əzabkeş", "əzilən" və "yazıq" xalq imicini formalaşdırmaqdan ibarətdir. Onlar bu məqsədlərinə çatmaq üçün hər cür iyrenc üsullara əl atmaqdan çəkinmirlər. Etiraf etmək lazımdır ki, bu gün Azərbaycan diaspor təşkilatları əvvəlki illərə nisbətən daha güclü təşkilatlanıb və bir çox ölkələrin ictimai-siyasi həyatına təsir imkanlarına malik lobbisəviyyədə çatıb. Bu da onlara imkan verir ki, erməni diasporunun istənilən antiazərbaycan, antitürk təbliğatına qarşı layiqli sədd çəksin, ona öz yerini göstərsin. Bu ilin iyun ayında ölkəmizdə keçirilən Birinci Avropa Oyunları ərəfəsindən Azərbaycan diaspor təşkilatları çox yüksək səviyyədə işləyərək, oyunları boykot etməyə çağıranlara yerində cavab verdilər. Ona görə də Avropanın bir sıra ölkələrində Azərbaycan əleyhinə aparılan təbliğat nəticəsiz qaldı və oyunlar yüksək səviyyədə keçirildi. Təəssüflər olsun ki, bir sıra beynəlxalq təşkilatlarda və

aparıcı dövlətlərdə erməni lobbisinin təsiri altına düşən, onlarla simbioz vəziyyətdə fəaliyyət göstərən xeyli sayda ictimai-siyasi xadimlər də var. Bu mənada Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əsas vəzifələrindən biri də, erməni lobbisinin və onların tərəfkeşlərinin dövlətimizə və xalqımıza qarşı apardığı təbliğatı neytrallaşdır və haqq səsimizi dünyaya çatdırmaqdan ibarətdir. Bu mübarizədə diasporlarımızın müttəfiqləri dost ölkələrin diasporlarıdır. Söz yox ki, ən böyük dayaq Azərbaycan və Türkiyə diasporlarıdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik dövründən başlayan milli dirçəliş, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsilin inkişafı, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması siyasəti bütövlükdə milli özünüdərkə təkan verib.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan diasporlarının yaranması, 31 mart Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününün təsis olunması ideyası da Ulu öndərimiz Heydər Əliyevə məxsusdur. Bəllidir ki, 1989-cu il dekabrın axırlarında Naxçıvanda SSRİ-nin tikanlı məftilləri söküldü və Arazın hər iki tayında yaşayan azərbaycanlılar arasında ünsiyyət, əlaqə yaranmağa başladı. 1991-ci ilin dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyev dünya azərbaycanlıları arasında birliyin daha da möhkəmləndirilməsinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq Ali Məclisdə dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü elan etdi. Təklif yekdilliklə qəbul olundu və Azərbaycan Ali Sovetinə də eyni addımın atılması tövsiyə edildi. Beləliklə, bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü hər il əziz bayram kimi qeyd edilir. Bu, artıq Azərbaycan xalqının birlik şüurunun və azərbaycançılıq məfkurəsinin simvoluna çevrilib. Ümummillə lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdıandan sonra Azərbaycan dövlətini bütün dünya azərbaycanlılarının hamisi elan edib. 1997-ci ilin martında Prezidentin İcra Aparatı ictimai-siyasi şöbəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələr üzrə sektorun yaradılması, bu istiqamətdə atılan ciddi addım idi.

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsinə dair 23 may 2001-ci il tarixli sərəncam imzalayan Prezident Heydər Əliyev bununla on milyonlarla xaricdə yaşayan soydaşımıza "Azərbaycan dövləti sizin dayağınız və himayədarınızdır" mesajını verdi. 2001-ci il noyabrın 9-10-da keçirilən Ali Millət forumu sübut etdi ki, Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının milli, siyasi, mədəni və ideya mərkəzi, etibarlı dayağıdır. Bu məclisdə 36 ölkədən və 200 müxtəlif təşkilatdan 406 nümayəndə, 63 qonaq iştirak edib. Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayında Prezident İlham Əliyev bildirib ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları ölkəmizin haqlı mövqeyini uğurla müdafiə edir, haqq səsimizin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması üçün səylərini artırır. Dövlət başçısı xaricdəki soydaşlarımıza əldə edilən nailiyyətlərlə kifayətlənməməyi, fəaliyyətlərini daha da genişləndirməyi tövsiyə edib. Ulu öndərimizin və onun yolunu uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi, xaricdəki cəmiyyətlərimiz dövlətimizin inkişafında, dünya azərbaycanlılarının mənəvi dayağı olan müstəqil Azərbaycan Respublikasının tarixi çiçəklənmə prosesinə öz fəaliyyətləri ilə layiqli töhfələr verməli, onun beynəlxalq əlaqələrinin möhkəmlənməsi üçün əllərindən gələni əsirgəməməlidirlər. Çünki 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının bir Vətəni var, o da müstəqil Azərbaycan Respublikasıdır. Hazırda Azərbaycan diasporu dünyanın və Avropanın ən iri ölkələrində təmsil olunur. Belə ölkələrdən biri Almaniyadır. Bu ölkədə 1988-ci ildən başlayaraq onlarla cəmiyyət yaradılıb və onlar iki ölkə arasında iqtisadi və mədəni əlaqələrin inkişafında yaxından iştirak edirlər.

Böyük Britaniyada da xeyli azərbaycanlı yaşayır və onlar artıq güclü təşkilatlara biliblər. "Azərbaycan - İngiltərə Cəmiyyəti", "Avropa - Azərbaycan Cəmiyyəti", habelə "Azərbaycan Gənclər Klubu"nun üzvləri Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında çox böyük fəallıq göstəriblər. Azərbaycan mühacirlərinin ən çox toplaşdığı ölkələrdən biri ABŞ-dır. ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində 1997-ci ildə yaradılan "Dünya Azərbaycanlıları Konqresi" (DAK) yalnız Amerika ərazisində deyil, dünyanın müxtəlif ölkələrindəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətini əlaqələndirməyə çalışır. Bundan əlavə, Niderland Krallığında, Kanadada, Avstraliyada, Yeni Zelandiyada və digər ölkələrdə də diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərir. Azərbaycanlıların yaratdıqları diaspor təşkilatları ölkəmizin və türk dünyasının mənafələrini lazımınca ifadə etmələri son zamanlar artıq özünü yetkin şəkildə büruzə verir. Artıq Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatları dünyanın elə bir nöqtəsi yoxdur ki, orada birləşmiş qüvvə kimi fəaliyyət göstərməsinlər. Maraqlıdır ki, Türkiyə və Azərbaycan diasporları son zamanlar digər türk cümhuriyyətlərindən olan qan qardaşlarımızla da yaxın əlaqələr qurmağa nail olublar. Prezidenti İlham Əliyevin beynəlxalq toplantılardan birində Türkiyənin ünvanına ağzınagələni danışmaq istəyən erməniyə ayağa qalxaraq sərt şəkildə, "...Türklər burada yoxdur, amma mən burdayam!"- kəlamını yəqin ki, hamı xatırlayır. Azərbaycan Prezidentinin bu cavabı dünyada böyük rezonans verdi və bu, hadisə hələ də ermənilərin və himayədarlarının qulaqlarında cingildəyir! Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının göstərdikləri birlik və həmrəylik artıq elə həddə qədər yüksəlib ki, indi bu diasporların səsləri dünyanın ən yüksək tribunalarından gəlir.

Təsadüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə xüsusi diqqət ayırır. Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır. Azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdə yaşayan soydaşlarımızın mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparır. Ötən 11 ildə milli maraqlara əsaslanan xarici siyasət yürüdən, uğurlu diplomatiya ilə respublikamızın beynəlxalq mövqelərini gücləndirən Prezident İlham Əliyev diaspor və lobbi quruculuğu yönündə sistemli işin aparılmasını tövsiyyə edir. Dövlət başçısı ölkədəki sosial-iqtisadi inkişafın tempinə uyğun olaraq diaspor quruculuğu sahəsində dövrün tələbləri ilə səsleşən genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsini son dərəcə vacib sayır. Bu istiqamətdə aparılan dövlət siyasətinin mahiyyəti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olmaqdır. Hesab edirəm ki, bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək yerinə düşər.

Bu yaxınlarda Xocalı faciəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyan "Endless Corridor" (Sonsuz dəhliz) sənədli filminin 2015-ci il Milan Beynəlxalq Film Festivalında "Ən yaxşı montaj olunmuş sənədli film" nominasiyasında mükafata layiq görülməsi də Leyla xanım Əliyevanın xidmətidir. Qeyd edək ki, "Sonsuz dəhliz" filminin "Xocalıya ədalət!" təbliğat-təşviqat kampaniyası çərçivəsində bu ilin fevral ayında İstanbul, Ankara, Roma, Vilynüs, London, Paris, Dublin, Berlin, Bern, Lüksemburq kimi şəhərlərdə təqdimatı keçirilib. İngilis dilində çəkilən film Leyla Əliyevanın təşəbbüsü

ilə Azərbaycan, türk, fransız, italyan və alman dillərinə subtitrlərlə tərcümə edilib, rus dilində isə dublyaj olunub. Bu da dünyada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılanıb.

Paralel.-2015.-4 dekabr.-№ 216.-S.13.

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Xaricdə təhsil alan tələbələrımız Azərbaycanın xaricə açılan pəncərəsidir

Şəymən Aşırılı

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diaspor təşkilatları ilə yanaşı, xarici ölkələrdə təhsil alan gənclərimizin də xüsusi xidmətləri var. Təhsil aldıkları ölkələrdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə sıx ünsiyyət quran və onlarla əlaqəli şəkildə fəaliyyət göstərən tələbələrımız istər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, istər Dağlıq Qarabağ problemi barədə obyektiv rəyin formalaşdırılması, istərsə də zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliğ olunmasında fəal iştirak edir, ölkəmizi təhsil aldıkları ölkələrdə də layiqincə təmsil edirlər. Əslində elə bu istiqamətdə əsas yük də onların üzərinə düşür.

Çünki onlar təhsil aldıkları ölkələrdə vətənimizin qeyri-rəsmi səfiri missiyasını daşıyırlar. Bunun fərqində olan tələbələrımız diaspora fəaliyyətləri zamanı, sadəcə tədbirlər keçirməklə kifayətlənmirlər. Onlar həm yerli, həm də xarici KİV-lərlə də sıx əməkdaşlıq edirlər. Son illər gənclərimizin diaspora fəaliyyətində gördüyü işlər və əldə etdikləri uğurları mətbuatımızda yer alan xəbərlərdən də açıq-aydın görmək mümkündür. Sevindirici hal isə ondan ibarətdir ki, Azərbaycan dövləti də öz növbəsində xaricdə təhsil alan tələbələrə, onların uğurlu fəaliyyətinə xüsusi diqqət yetirir, onların fəaliyyətini stimullaşdıran addımlar atır.

Tələbələrin diaspora fəaliyyəti

Qeyd edək ki, xarici universitetlərin hər birinin nəzdində həm də tələbələrin təmsil etdikləri ölkələrin adından ibarət tələbə cəmiyyətləri fəaliyyət göstərir. Elə bu tələbələrin gördükləri işlər çox zaman diaspora təşkilatlarının gördüyü işlərdən daha çox və daha effektiv olur. Onlar öz fəaliyyətləri ilə diaspora təşkilatlarını özlərinə cəlb edirlər. Bütün bu səbəblərdən tələbələrimizin xaricdə göstərdiyi fəaliyyətləri yüksək qiymətləndirmək olar. Sadəcə, onların təkliflərini diqqətlə dinləməli, lazımi dəstəyi göstərmək lazımdır. Əlbəttə, bu sahədə problemlər də var. Bəzən xaricdəki tələbələrimizin Azərbaycanın təbliği ilə bağlı cəhdləri yetersiz olur və yaxud da istədikləri effekti vermir. Təbii ki, bunun müxtəlif səbəbləri var. Gənclərimizin təşkilatçılıq baxımından təcrübələrinin zəif olması və tədbirlərin keyfiyyətli reallaşdırılmasına dəstək verəcək donor problemdir. Bəzi hallarda diaspora təşkilatları ilə tələbələrımız arasında bir uçurum yaranır ki, onun əvəzinə körpünün qurulması çox zəruridir.

"Mən hər dəfə Azərbaycandan kənara səfər etdikdə, orada təhsil alan tələbələrımızlə görüşməyə çalışıram"

Xaricdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin diaspor fəaliyyəti ilə bağlı mövcud vəziyyətini dəyərləndirən Harvard Universitetinin məzunu, gənc fəal Bəxtiyar Hacıyev hesab edir ki, təxminən 10 il bundan öncə müqayisədə azərbaycanlı tələbələrin təhsil aldıkları ölkələrdə diaspor fəaliyyətinə cəlb edilməsində çox ciddi bir passivlik yaranıb: "10 il əvvəl əgər tələbələrin sayı az idisə, xaricdəki səfirliklərimiz, Təhsil Nazirliyi, diaspora qurumları tələbələrin diaspora və lobbiçilik fəaliyyətinə cəlb edilməsi üçün aktiv çalışdırlarsa, indi bir çox halda tələbələrimizin sayının çox olduğu şəhər və ölkələrdəki bir neçə təşkilatı çıxsaq, digər şəhər və ölkələrdə tələbələrimizin təşkilatlanmasında, diaspor fəaliyyətində çox ciddi boşluqlar var.

Mən hər dəfə Azərbaycandan kənara səfər etdikdə, orada təhsil alan tələbələrimizlə görüşməyə çalışıram. Dəfələrlə olub ki, nəinki eyni ölkədə, eyni şəhərdə, hətta eyni universitetdə bir neçə il təhsil almış azərbaycanlı tələbələr biri-birini tanımayıblar, məhz həmin görüşdə tanış olublar. Azərbaycan üçün çox əhəmiyyətli olan, inkişaf etmiş ölkələrdə bu cür hallarla qarşılaşmağımız tələbələrimizin təşkilatlanmamasını, həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən səfirliklərimizin tələbələrlə ünsiyyət, əməkdaşlığının aşağı səviyyədə olmasını göstərir. Son illər həm dövlət hesabına, həm şəxsi vəsait hesabına, həm müxtəlif ölkələrlə mübadilə proqramları çərçivəsində minlərlə tələbəmiz xaricdə təhsil alır. Ancaq təəssüf ki, dövlətimizin heç bir qurumunda hansı ölkədə, hansı şəhərdə, hansı sahədə, hansı təhsil pilləsində neçə nəfər təhsil alması, onların hazırda harada, hansı işlə məşğul olması barədə müfəssəl məlumat yoxdur".

Xaricdə təhsil alan tələbələrin elektron bazası, sosial şəbəkəsinin yaradılması üzərində işləyirik

B. Hacıyevin sözlərinə görə, tələbələrin diaspor fəaliyyəti ilə bağlı müəyyən illərdə müəyyən şəhər və ölkələrdə aktivlik olsa da, bu, daha çox məhz həmin dövrdə orada təhsil alan bir neçə nəfərin şəxsi fəallıqları ilə bağlı olur. Onlar təhsillərini bitirib həmin şəhər, ölkə, universiteti tərk etdikdə, növbəti illərdə orada təhsil alan tələbələr həmin işləri davam etdirmir. Bu da həmin ölkələrdəki səfirliklərin tələbə təşkilatlarının qalıcı, davamlı, sistemli olması üçün çalışmamaqlarından qaynaqlanır.

Bir neçə aydır xaricdə təhsil alan tələbələrin elektron bazası, sosial şəbəkəsinin yaradılması üzərində işlədiklərinin vurğulayan gənc fəal artıq texniki hazırlıqların tamamlandığını, sistemin təhlükəsizlik və digər testlərin həyata keçirildiyini deyib. Onun qənaətinə, bu sistem həm dövlət qurumlarının kadr ehtiyacını ödəmək, həm özəl sektor üçün xaricdə təhsil almış mütəxəssislərin cəlb edilməsində, həm tələbələrin öz aralarında ünsiyyətinin, əməkdaşlığının artırılmasında faydalı olacaq: "Tələbələrimiz biri-birini daha yaxından tanıyıb, eyni universitet, şəhər, ölkələr üzrə ünsiyyətlərini artırıdıqca, dövlət qurumları, səfirliklərimiz onları daha yaxından tanıdıqca, düşünürəm ki, diaspora fəaliyyətində də müəyyən yeni canlanma müşahidə ediləcək".

"Zəngin Azərbaycan Uğrunda Mübarizə" İctimai Birliyinin sədr müavini, "AzeDer"-in Burdur təmsilçisi Samir Orucovun sözlərinə görə, ölkəmiz son illər ərzində böyük tərəqqiyə nail olub və Azərbaycan gəncliyi öhdəsinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirir, ölkədə gedən proseslərin daim önündə olur: "Ölkənin siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında gənc nəsil fəal iştirak edir. Minlərlə gəncimiz beynəlxalq miqyaslı tədbirlərdə ölkəmizi layiqincə təmsil edir, idmançıların, yaradıcı gənclərin uğurları nəticəsində Azərbaycanın

bayrağı xarici dövlətlərdə yüksəlib, ölkə himni səsləndirilib. Gənclər mədəniyyətlərarası dialoqun aparılmasında, beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafında fəal olublar. Bunun nəticəsində müxtəlif dövlətlərdə və beynəlxalq qurumlarda ölkəmiz daha da yaxından tanınıb, onun tarixi, mədəniyyəti və bu günü haqqında geniş məlumatlar əldə edilib. Xarici ölkələrdə təhsil alan azərbaycanlı gənclər və məzunlar, orada çalışan gənc mütəxəssislər Azərbaycan diasporunun formalaşmasında aparıcı rol oynayır, lobbicilik fəaliyyətinə fəal qatılır. Bir azərbaycanlı kimi ölkəmizi tanımaq, bu istiqamətdə tədbirlər təşkil etmək mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Təhsil aldığım universitetdə bir çox dərnişin üzvüyəm və Türk Dünyası Araşdırmaları Topluluğunun rəhbəriyəm. Diaspor fəaliyyəti ilə məşğul olma mənim üçün çox şərəfli bir işdir. Bundan sonra da bu istiqamətdə fəaliyyətimi davam etdirəcəyəm. Ümumiyyətlə, xaricdə təhsil alan tələbələrimizi Azərbaycanın xaricə açılan pəncərəsi kimi dəyərləndirmək olar. Biz Azərbaycanla bağlı bütün reallıqları təhsil aldığımız ölkədə insanlara çatdırmaqla ölkəmizin həqiqət cərcəsinə çevrilmiş oluruq”.

Xaricdə təhsil alan gənclər Azərbaycanın gənc səfirləridir

Şimali Kipr Türk Respublikasında fəaliyyət göstərən Doğu Akdeniz Universitetinin Biznesin və İqtisadiyyatın idarə edilməsi fakültəsinin tələbəsi və Diaspora Jurnalistlər Birliyinin Kipr üzrə təmsilçisi Rəşad Bədirlisi hesab edir ki, xaricdə təhsil alan gənclər Azərbaycanın gənc səfirləridir: "Kiprdə gənclərə Azərbaycanın böyük tarixi, mədəniyyəti ilə bağlı məlumat veririk, qonaqpərvər bir millət olduğumuzu çatdırırıq. Qazandığımız uğurlarımız və ağırlı yerimiz olan Qarabağımız və ermənilərin xalqımıza qarşı törətdikləri vəhşiliklər barədə məlumat veririk. Bundan başqa, hər il gəncləri Azərbaycana dəvət edirik ki, gəlib ölkəmizin necə gözəl olduğunu və necə bir qonaqpərvər millət olduğumuzu görsünlər. Azərbaycan haqqında dünya mediasında bir çox məqalələrimiz yayımlanıb. Kiprdə keçirilən tədbirlər, bayramlar, aksiyalar və təbliğat xarakterli videolar, həmçinin nümayişlər diasporumuzun fəaliyyətində çox önəmli addımlardan biridir. Çünki əsas olan odur ki, biz gənc səfirlərin vəzifəsi Azərbaycanı dünyaya tanımaqdır. Biz bu yolla, bu iradə ilə yolumuza davam edirik. Bu, diaspor fəaliyyətində önəmli məqamlardan biridir. Xaricdə təhsil almaq və vətənimizi xaricdə təbliğ etmək çox önəmli bir uğurdur. Təbii ki, əyani şəkildə təhsil almaq, həm də önəmli bir vəzifə və məsuliyyətdir”.

Hansı küçədən keçirsən, ən azından bir eyvanda Azərbaycan bayrağının asılı olduğunu görürük

Rəşad Bədirlisi hesab edir ki, dövlət hesabına və öz hesabına təhsil almağın heç bir fərqi yoxdur. Əsas olan bayrağımızı layiqincə yüksəklərdə tutmaq və aldıkları təhsili öz ölkəmizdə tətbiq etməkdir: "Şimali Kiprdə hara getsən, Azərbaycan bayrağını, hansı rəsmi yerlərə getsən, Azərbaycan suvenirilərini gördükdə insan çox sevinir, insana çox xoş gəlir. Şimali Kiprin Prezidentinin, Təhsil Nazirliyinin, millət vəkillərinin və rəsmi qurumların otağında mütləq Azərbaycana aid suvenir və bayraq var. Hansı küçədən keçirsən, ən azından bir eyvanda Azərbaycan bayrağının asılı olduğunu görürük. Bu, çox qürurvericidir”.

Qabil Əliyev isə Yaponiyada yaşayan 35 azərbaycanlı tələbədən biridir. Həm də o, əcnəbilərin daha az üz tutduğu Sapporo şəhərində yaşayır. Qabil burada Hokkaido Universitetində menecment üzrə magistr təhsili alır. Təhsili ilə əlaqədar vaxt azlığı olsa da, gündoğar ölkədə Azərbaycanı təbliğ etməyi də unutmur. Qabil Əliyev etiraf edir ki, onun yaşadığı şəhərin sakinlərinin Azərbaycan barədə məlumatı azdır. Buna görə də onun üzərinə daha böyük məsuliyyət düşür: "Azərbaycan deyəndə bir az çətinlik çəkirlər. Soruşurlar hara yaxındır və siz deyirsiniz ki, Xəzər dənizi. "Kaspi kay" deyirlər onlar bura. Azərbaycan deyə bir ölkənin varlığı barədə bir az yaşlı yaponlar daha çox məlumatlıdırlar. Mən özüm bir ildir buradayam. Bir az oturmaq, elmi işlə bağlı vaxt çox gedir istər-istəməz. İndi-indi artıq nəşə etmək istəyirəm".

Xaricdə təhsil alan tələbələrımız Azərbaycan tarixini daha yaxından bilməlidirlər

Türkiyə Universitetləri Məzunları İctimai Birliyinin sədri Çingiz Bayramovun qənaətinə, xaricdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr diaspor işində daha aktiv rol oynamalıdırlar. İstənilən halda gənclər ictimai cəhətdən fəal olmalı, ölkənin maraqlarını daha çox qorumalıdır. Eyni zamanda xaricdə təhsil aldığı müddətdə Azərbaycanın təmsilçisi olduğunu bilməlidir: "Xaricdə təhsil alan tələbələrimizin tarix dərsləri güclü olmalıdır. Bir daha da konkretləşdirsək, onlara tariximizi öyrədib yola salmalıyıq. Bu istiqamətdə mütəmadi olaraq işlər aparılmalıdır. Qeyri-hökumət təşkilatları da öz növbəsində xaricdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə daha sıx əlaqələr qurmalıdırlar. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatları müntəzəm olaraq xarici ölkələrə etdikləri səfər zamanı həmin ölkələrdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə görüşməlidirlər. Həmçinin qeyri-hökumət təşkilatları ilə tələbələrin görüşləri təşkil olunmalıdır. Doğrudan da, əgər biz Azərbaycanı yüksək səviyyədə tanımaq istəyiriksə, xaricdə cəmləşən intellektual gücümüzə dəstək verib, onlarla sıx əlaqələr yaratmalıyıq".

Şərq.-2015.-4 dekabr.-№ 224.-S.7.

Azərbaycan diasporunun ilk qurucuları

1956-cı ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində Azərbaycan Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı ucaldılıb

Ə. Fətəlibəyli- Düdənginski Tiflisdəki hərbi-piyada məktəbinin məzunu olub, sonra isə Moskvada Hərbi Akademiyada təhsil alıb. Azərbaycan diviziyasında xidməti sırasında Minbaşı (mayor) rütbəsinə qədər yüksəlib. Ordu sıralarında çox mahir zabit olub, 1939-cu ildə Finlandiya müharibəsində iştirak edib və "Qırmızı Ulduz" ordeni ilə təltif olunub. Sovet Ordusu hissələri 1940-cı ilə Baltikyanı respublikaları işğal etdikdən sonra Ə. Fətəlibəyli Düdənginski Riqada yerləşən hərbi qərargaha göndərilib, orada almanlara əsir düşüb. Müharibə başa çatdıqdan sonra o, ABŞ Konqresinin maliyyələşdirdiyi "Azadlıq" radiosunun Azərbaycan redaksiyasının baş redaktoru olub. O, eyni zamanda C. Hacıbəyli ilə birlikdə "Azərbaycan" jurnalında eyni vəzifəni icra edib. Bəhs edilən dövr azərbaycanlı legionerlər üçün son dərəcə çətin bir dövr idi. Ən böyük problemləri isə ayrı-ayrı dövlətlərdə yaşayan mühacirlərimizin maddi sıxıntıdan əziyyət çəkməsi olub. Bu onlara daha səmərəli fəaliyyətə və təşkilatlaşmağa mane olurdu. Bu barədə Ə. Fətəlibəyli Düdənginski öz dostu və tərəfdaşı olan C. Hacıbəyliyə yazdığı məktublarda bəhs edir. Qərb qüvvələri ilə danışıqlar apardığını lakin məsələnin yubandığını, nəticənin gecikdiyini və maddi sıxıntının bu sahədə səmərəli fəaliyyətə mane olduğunu yazır.

Türkiyədən fərqli olaraq Avropada və ABŞ-da vəziyyət başqa cür idi. Belə ki, ABŞ 50-ci illərdə Sovetlər birliyinə qarşı ciddi mübarizəyə başlamış və bu işdə orada mühacir və legionerlərə maddi dəstək verərək onların gücündən istifadə edirdi. II Dünya müharibəsində Sovet ordusunda xidmətə edən, lakin əsirlik həyatından sonra vətənə dönə bilməyən azərbaycanlıların sayı çoxdur. Bunlardan biri də Məcid Musazadə-Qarsalanlıdır(Kərsalanı) (1914-1990). Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinin məzunu olan Məcid Musazadə müharibəyə qədər Nizami adına muzeydə çalışıb. Müharibənin ilk aylarında ordu sıralarına çağırılan Məcid Musazadə 1942-ci ildə əsir düşərək legionçulara qoşulub. Legionçuların orqanı olan "Azərbaycan" qəzetinin redaktoru vəzifəsində çalışıb. Alman dilini mükəmməl bilən Məcid Musazadənin başçılığı ilə legionçular 1943-cü ildə böyük bir Konqres təşkil edirlər. Burada o, Birlik Məclisi yaradır. O, öz çıxışlarında Azərbaycanın istiqlalı məsələsinə hər zaman ön plana çəkib. Müharibədən sonrakı ömrünün bir qismini Almaniya-Münhendə, digər qismisi isə ABŞ-da- Nyu-Yorkda yaşayıb. "Amerikanın səsi" radiosunda işləməyə başlayan ilk azərbaycanlılardandır. Məcid Musazadə Ənvər Sultanzadə ilə birlikdə Nyu-Yorkda Amerika-Azərbaycan Cəmiyyətini yaradıb.

Həmin cəmiyyət hal-hazırda da fəaliyyət göstərir. Müharibədən sonra "Azadlıq" radiosunu yarananda, Azərbaycan xidmətinin rəhbəri Azərbaycan legionçularının başçısı Ə. Fətəlibəyli - Düdənginski idi. Həmin dövrdə İsmayıl Əkbər, Məcid Musazadə, Əli Həsənzadə və b. Münhendə işləməyə başladılar. Məcid Musazadə 1977-79-cu illərdə "Azadlıq" radiosunu Azərbaycan xidmətinin rəhbəri olub. Ən əsası isə odur ki, Məcid Musazadə 1956-cı ildə ABŞ-ın Nyu-York şəhərində Cümhuriyyətin üçrəngli bayrağını ucaldıb. II Dünya müharibəsindən sonrakı illərdə ABŞ-a mühacirət edən azərbaycanlıların hesabına Diasporun təşkilatlanma

prosesində nəzərəcərpacaq dərəcədə canlanma hiss olunurdu. ABŞ-da yaşayan soydaşlarımızın yaratdıqları ilk milli cəmiyyət, 1945-1947-ci illərdə Türkiyədən Amerikaya köçən azərbaycanlılar tərəfindən yaradılan "Azərbaycan" cəmiyyəti idi. ABŞ-ın Nyu-Cers şəhərində qeydiyyatdan keçən bu cəmiyyətin ilk sədri Saleh bəy Şeyxzamanov olub.

Bu dövrdə ABŞ-a mühacirət edən həmvətənlərimizin əsas problemlərdən biri də, Amerikada yaşamaq hüququ verən naturalaşdırma sertifikatında milliyyətlərinin rus, yaxud iranlı yazılması idi. Azərbaycan Respublikasının görkəmli dövlət xadimi və tanınmış mühacirət nümayəndəsi olan Ziyad xan Xoyski 1954-cü ildə ilk dəfə Amerikanın Ali qanunverici orqanında çıxış edib. ABŞ-da yaşayan mühacirlərimiz "Amerikanın səsi" radiostansiyasında Azərbaycan haqqında, onun tarixi, adət-ənənəsi, milli mənsubiyyəti, dili, dini və s. məsələlər barədə məlumat verirdilər. II Dünya müharibəsindən sonra Amerikaya mühacirət edən soydaşlarımızın hüquqlarını 1940-cı ildə yaradılmış "Amerika komitəsi" qoruyurdu. Məhz bu komitə vasitəsilə soydaşlarımız öz haqq səslərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa bilirdilər. II Dünya müharibəsi illərində və müharibədən sonra da Avropada xüsusilə də Almaniya da Azərbaycan Diasporunun fəaliyyəti genişləndirdi. Lakin müharibənin əsas qalibi hesab olunan Sovet İttifaqı Azərbaycan ziyalılarının bu fəaliyyəti ilə barışa bilməzdi.

Buna görə də SSRİ siyasi mühacirətdə olan bir çox azərbaycanlı ziyalılarına qarşı mübarizəyə başlayır. Bu təqiblərdən bezən azərbaycanlı mühacirlər Avropadakı fəaliyyətlərini dondurub, Amerika qitəsinə mühacirət etməli olurlar. SSRİ ilə mübarizənin daha effektiv aparılması üçün ABŞ hökuməti "Amerika Komitəsi"ni (Amerikanın kommunistlə mübarizə Komitəsi) təsis edir. Komitənin üzvləri sırasına A. Gerk, Stivens, V.H. Çemberlen, Ç. Edison, N. Ruzvelt və d. daxil idi. Komitənin birbaşa köməyi ilə 1951-ci ildə bir çox rus partiyalarının da iştirakı ilə Füssen konfransı keçirilir. Mühacirətdə olan rus siyasiləri bolşevikləri devirməkdən ötrü Rusiya ərazisinin bölünməməsi, vahid qalması şərti ilə qeyri-rus təşkilatları ilə ittifaqı mümkün sayırdılar. "Amerika Komitəsi"nin rəhbər tutduğu ideyalardan biri də o idi ki, Sovetlər Birliyinin diktator rejimi altında heç bir xalqın nümayəndəsi istədiyi azad həyatı yaşaya bilməz. Bu mümkün deyil. "Amerikan Komitəsi"nin rus mühacir təşkilatları ilə bu işbirliyi Azərbaycanlı mühacirlərin ürəyincə deyildi.

Başda M.Ə. Rəsulzadə olmaqla siyasi mühacirlərimiz bu fəaliyyətə etirazlarını bildirdilər. Səbəbi isə o idi ki, rus mühacirləri Azərbaycanın müstəqilliyi məsələsini öz daxili məsələləri hesab edirdilər. Yəni ki, onlar Azərbaycana müstəqillik verilməsinin mümkün olmadığını hesab edirdilər. Rus mühacirlərin "Bölünməz Rusiya" devizi altında Azərbaycan istiqlalı yox sayılırdı. Hətta "Amerika Komitəsi" Müsavat partiyası ilə işbirliyi aparmaq üçün M.Ə. Rəsulzadəni Almaniya görüşə çağırırsa da, bu görüş baş tutmamışdı. Çünki komitə "Sovetlər birliyinin mövcud mühafizəsi" prinsipini müdafiə etməyə davam edirdi. XX əsrin 50-ci illərindən etibarən "Amerika Komitəsi" mühacir və legionerlərin yaratdıqları təşkilatları və mətbu orqanlarını maliyyələşdirirdilər. Ə. Fətəlibəyli-Düdənginski "Azərbaycan" jurnalının nəşrinə "Amerika Komitəsi"nin nümayəndəsi D. Levinin yardım edəcəyinə söz verdiyini yazırdı. Bütün bu çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlı mühacirlər təşkilatlanma yolunda əllərindən gələni edirdilər. Belə ki, 1952-ci ildə Ştarnberqdə və Münhendə Azərbaycan konfransı keçirildi. Bu konfransda "Amerika Komitəsi"ne müraciətlər qəbul edildi. ABŞ hökumətinin yardımı

ilə "Azadlıq" radiosu fəaliyyətə başladı. "Azadlıq" radiosunun "Azərbaycan redaksiyası"na (1953-54-cü illər) mayor Ə. Fətəlibəyli-Düdənginski başçılıq edirdi. Bu redaksiyada həmçinin Məcid Müsazadə (Qaraslanlı), Fərman Məmmədov, Kərim Aslanov, İsmayıl Əkbər, Əli Aranlı və digər legionerlər çalışırdılar. II Dünya müharibəsindən sonra Azərbaycan legionerlərinin müəyyən hissəsi Amerika Birləşmiş Ştatların mühacirət etdilər.

Mühacirlərimiz əsasən Nyu-Yorkun 40-kilometrliyində, Nevada şəhərində yerləşdilər. Burada yaşayan legionerlər Əhməd İbrahim, Hidayət İsrail, Ənvər Soltan, Oğuz Öndər və digərlərinin təşəbbüsü ilə əvvəlcə "Azərbaycan İslam və Xariciyyə Cəmiyyəti" yaradıldı. Sonralar bu cəmiyyətin adı dəyişdirilərək "Amerikada Azərbaycan Kültür Cəmiyyəti" adlandırıldı. Cəmiyyətə Əhməd İbrahim başçılıq edirdi. Lakin Sovet hökuməti Avropada və ABŞ-da fəaliyyət göstərən azərbaycanlı mühacirlərin anti-sovet fəaliyyətindən narazı və narahat idi. Buna görə də, hər vasitə ilə onların fəaliyyətinə mane olmağa çalışırdı. Sovet "KQB"-si (DTK- Dövlət təhlükəsizlik Komitəsi) bu istiqamətdə çalışırdı. Məhz bu təşkilatın müdaxiləsi ilə məşhur legioner, mayor Ə. Fətəlibəyli-Düdənginski 1954-cü ilin 20 noyabrında Münhendə müəmmal şəkildə qətlə yetirildi.

Cani isə elə legionerlər sırasında döyüşmüş və Ə. Fətəlibəyli-Düdənginski ilə yaxından tanış olan Mikayıl İsmayılov idi. Lakin bu ölümün təfərrüatları hələ də açılmayıb. Ə. Fətəlibəyli-Düdənginskinin ölümündən sonra Türkiyədə yaşayan xanımı və oğlu ABŞ-a mühacirət etdilər. Lakin indinin özündə də onların sonrakı həyatları barədə bir məlumat yoxdur. Bir məsələni də qeyd etmək lazımdır ki, mühacirətin ilk illərində azərbaycanlılar saf azərbaycanlı icmaları yaratmışdırlarsa, zaman keçdikcə, illər ötdükcə bu vəziyyət dəyişdi. Belə ki, mühacirlərin övladları, nəvələri tam hüquqlu Amerika vətəndaşları kimi yaşamağa başladılar. Belə ki, onlar rus, türk, yəhudi və digər xalqın nümayəndələri ilə nigah qurdular və zamanla onların dünyagörüşündə də müəyyən dəyişikliklər baş verdi. Müasir dövrümüzdə dünyanı bir çox ölkələrində, eləcə də ABŞ-da II Dünya müharibəsindən sonra mühacirət həyatı yaşamaq məcburiyyətində qalan soydaşlarımızın nəvə- nəticələri yaşayır. Onlar öz əcdadlarından fərqli olaraq Amerika Birləşmiş Ştatlarının tam hüquqlu vətəndaşlarıdır. ABŞ vətəndaşlarına aid olan bütün hüquq və imtiyazlardan istifadə edə bilirlər. Sonda belə nəticəyə gəlmək olur ki, əslində Vətəni müdafiə etmək üçün ordu sıralarına qatılan soydaşlarımız taleyin hökmü ilə əsir düşüb və "xalq düşməni"yə çevriləblər. Ölkələrinə qayıda bilməyən azərbaycanlılar Avropa və ABŞ-a mühacirət etmək məcburiyyətində qalıblar. Burada SSRİ-yə qarşı mübarizə apararaq, Azərbaycanın müstəqilliyini bərpa etmək yolunu seçiblər. Təəssüflər olsun ki, bu sahədə çalışan mühacirlərin tarixi Vətənə dönmək arzuları ömürlərinin sonuna kimi reallaşmayıb. Lakin sevindirici haldır ki, onların arzuları gerçəkləşib və onların övladları müstəqil Azərbaycanın bugünkü inkişafını və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində böyük işlər görür, tarixi vətənlərinin təbliği və təşviqatı sahəsində uğurlu diaspora fəaliyyəti ilə məşğul olurlar.

Paralel.-2015.-5 dekabr.-№ 217.-S.10.

Xarici ölkələrdə diaspor quruculuğunun gücləndirilməsi, lobbi fəaliyyətinin qurulması sistemli iş tələb edir

*Azərbaycanda milli dövlətçilik ənənələrinin bərqərar olması, dünya
azərbaycanlılarının milli birliyinin yaradılmasına geniş imkanlar yaradıb*

Müasir dövrümüzdə miqrasiya proseslərinin bütün dünya üçün iqtisadi səmərəsi böyükdür. Onu qeyd etmək lazımdır ki, miqrasiya məsələləri ilə bağlı BMT-nin atdığı bir sıra addımlar var. Belə ki, hələ 40-cı illərdə Beynəlxalq Əmək Təşkilatı yaradılıb.

Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının Konstitusiyası(1953) həmçinin, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının İcbari əməyin ləğv edilməsi haqqında Konvensiyası (1957-ci il), BMT-nin Baş Assambleyasının "Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında" Beynəlxalq Konvensiyası (1990) bu məsələyə beynəlxalq aləmin nə dərəcədə ciddi münasibət bəslədiyinin bariz nümunəsidir.

Azərbaycan Respublikası da öz növbəsində bu təşkilatların üzvüdür, eyni zamanda Beynəlxalq Konvensiyaları qəbul edib və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində üzərinə götürdüyü öhdəliklərə tam və vaxtında əməl edir. Ölkəmizin öhdəsinə götürdüyü prioritet vəzifələrdən biri də, BMT-nin Miqrasiya Təşkilatı ilə sıx qarşılıqlı əməkdaşlıq etmək, qoşulduğu konvensiyaları yerinə yetirməkdən ibarətdir. Məhz bu məsələlərin vacibliyini göz önünə gətirərək, Ümummilli lider Heydər Əliyev "Əmək miqrasiyası haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbul edilməsi barədə fərman imzalayıb.

Bunun nəticəsi olaraq, hazırda dünyanın bir çox ölkələrində 500-ə yaxın Azərbaycan diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Dövlət başçısı, eləcə də hökumətimiz və Azərbaycan Respublikası Diasporla İş üzrə Dövlət komitəsi diaspor quruculuğu işini xüsusi diqqət mərkəzində saxlayıb, Azərbaycanda və xaricdə dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi naminə böyük tədbirlər həyata keçirir. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayından sonra 102 diaspor təşkilatının təsis edilməsi, 2011-ci il iyulun 5-də keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayından sonra ötən 1 il ərzində 10-a yaxın yeni diaspor təşkilatının yaranması da xüsusi diqqət çəkirdi. Bu gün iqtisadi imkanları genişlənən Azərbaycanın dövlət və özəl şirkətləri, böyük iş adamları artıq yaxın və uzaq xarici ölkələrdə böyük sərmayələr yatırır. Dövlət şirkətləri sırasında ARDNŞ-in adını xüsusi çəkmək lazımdır, xarici ölkələrə sərmayə qoyan böyük iş adamlarının sayı ildən-ilə çoxaldığı üçün xüsusi olaraq fərqləndirmək çətindir. Azərbaycan mənşəli kapitalın dünyaya yayılması müsbət haldır, ancaq Azərbaycanın xarici ölkələrdə iş quran, böyük həcmdə sərmayə yatıran dövlət və özəl şirkətlərinin fəaliyyətlərində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tövsiyyələrini nəzərə alması yaxşı olardı. Çünki xarici ölkələrdə diaspor quruculuğunun gücləndirilməsi, lobbi fəaliyyətinin qurulmasına nail olunması sistemli iş tələb edir. Həmin xarici ölkələrdə güclü diaspor təşkilatlarının olması və lobbi qurumlarının fəaliyyəti son nəticədə iqtisadi subyektlərin maraqlarının da qorunmasına gətirib çıxarır.

Hazırda Azərbaycan Respublikasının bu məsələlərlə bağlı qarşısına qoyduğu bir neçə prioritet istiqamətlər var:

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən icma və birliklərin vahid təşkilatda birləşdirilməsi, dünya azərbaycanlılarının ümumi birliyinin təməl prinsiplərindəndir. Bunun həyata keçməsi üçün bu icma və birliklərə lazımı yardımların göstərilməsi vacibdir.

Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının birliyini, mövcud iqtisadi və siyasi gerçəklikləri, eyni zamanda dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin meydana çıxardığı reallıqları nəzərə alaraq həyata keçirməyə çalışır;

Dünyada azərbaycanlıların həmrəyliyi bütün Azərbaycan xalqının ideoloji bütövlüyünü, milli birliyini təmin edən əsas amildir və dövlət siyasətinin prinsipial istiqamətlərindən biridir;

Tarixi Vətənlə əlaqələr məsələsi dünya azərbaycanlılarının təşkilatlandırılmasının ən mühüm prinsiplərindəndir. Bu əlaqələrin möhkəmləndirilməsi yalnız mədəni, siyasi, psixoloji zəmində deyil, həm də iqtisadi aspektdə də özünü göstərir;

Bütün dünya azərbaycanlılarının birliyi milli mənafelər və dövlət maraqlar kontekstində ortaya çıxan təbii tarixi zərurət kimi qiymətləndirir;

Dünya azərbaycanlıları müstəqil Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmlə münasibətlərinin inkişafında, ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında iştirak etmək imkanına malik ən fəal qüvvəyə çevrilməlidir. Diaspor quruculuğunun ən vacib istiqamətlərindən biri də, məhz soydaşlarımızın tarixi Vətənin maraqlarından irəli gələn bu prosesdə daha fəal iştirakını təmin etməkdir.

Dünya azərbaycanlılarının birliyi məsələsi - Azərbaycançılıq ideologiyasının reallaşdırılması mexanizmi kimi qəbul edilir və bu sahədə həyata keçirilən bütün tədbirlər, məhz həmin amala əsaslanır. Başqa sözlə desək, bu ideya dünya azərbaycanlılarının birliyinin fəlsəfi-nəzəri əsasları kimi çıxış edir;

Azərbaycan dövləti bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların siyasi istinadgahı kimi çıxış edir və hər zaman onların qarşılaşdığı çətinliklərin həllində yaxından iştirak etməyi özünün ali məqsədlərindən biri kimi dəyərləndirir;

Azərbaycan dövlətinin diqqət yetirdiyi digər bir mühüm istiqamət soydaşlarımız arasında mənəvi-ideoloji birliyin yaradılmasından, icmalar arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsindən və bu sahədə mövcud olan siyasi, psixoloji maneələrin aradan qaldırılmasından ibarətdir;

Azərbaycan milli-mədəni özünəməxsusluğunun, tarixi ənənələrə bağlılığını qorunub saxlanması diaspor quruculuğunun müasir mərhələsinin ən aktual məsələlərindən biridir və bu sahədə də dövlət tərəfindən müvafiq tədbirlər həyata keçirilir

Nəticədə demək olar ki, Azərbaycan diasporunun yaranması və formalaşması prosesi əslində tarixi zərurət idi. Azərbaycanlıların ideya-siyasi birliyi yalnız ölkəmizin milli maraqlarından irəli gələn məsələ deyildir, həm də müasir dünyada gedən ictimai-siyasi proseslərin tələbi ilə ortaya çıxan zərurətdir. Elə bu baxımdan da, Dünya azərbaycanlılarının vahid bir mərkəz ətrafında birləşməsi Azərbaycan Respublikasının prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi.

Sevindirici hal odur ki, Azərbaycan dövləti dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlının problemləri və qayğıları ilə maraqlanaraq, bu problemlərin həlli yolunda yardım göstərməyə və soydaşlarımızın hüquqlarını müdafiə etməyə daima hazırdır.

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları bu ölkələrin ictimai-siyasi həyatına fəal inteqrasiya edir, eyni zamanda qanunvericilik və icra orqanlarında da həmvətənlərimizin təmsil olunması davamlı tendensiyaya çevrilibdir. Artıq əminliklə demək olar ki, dünya azərbaycanlılarının milli özünüdərk, müstəqil dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsi prosesi sürətlə davam edir və özünün inkişaf dövrünü yaşayır.

Azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin demək olar ki, bir çoxunda diaspor təşkilatlarımızın mətbu orqanları, telekanalları, Azərbaycan dilli siniflər, məscidlər, orta məktəblər, dərnek və cəmiyyətlər fəaliyyət göstərməkdədir.

Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunun əsas prioritet məsələlərindən biri də xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətinin həyata keçirilməsidir.

Azərbaycanda milli dövlətçilik ənənələrinin bərqərar olması, vətəndaş cəmiyyəti və hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində atılan tarixi addımlar dünya azərbaycanlılarının arasında milli birliyin yaradılmasına geniş imkanlar yaradıb.

Əslində, demoqrafik göstəricilərə görə Azərbaycan diasporu çox böyük diaspora hesab oluna bilər. Belə ki, azərbaycanlıların hər beş nəfərdən biri doğma Vətəninə uzaqlarda-mühacirətdə yaşayır. Şimali Azərbaycan, Cənubi Azərbaycan və Türkiyə Cümhuriyyətindən olan azərbaycanlı mühacirlərin hesabına hazırda diasporumuz üç amillə bir sistem kimi mövcuddur. Bu üç qol həmin sistemdə müəyyən mənada bərabər şəkildə və yanaşı mövcud olsalar da, onların keyfiyyət göstəriciləri də, diaspor olaraq təsiretmə gücü, potensialı da həmin bu 3 elementin sözügedən sistemdəki xüsusi rolu, çəkisi və yeri də fərqli təsir bağışlayır.

Əgər bu 3 qanadı ayrı-ayrılıqda izah etməyə çalışsaq təqribən aşağıdakı kimi qeyd etmək olar.

Şimali Azərbaycandan müxtəlif tarixi dövrlərdə nizamsız və pərakəndə şəkildə əsasən siyasi, sosial və iqtisadi səbəblərdən Qərbe mühacirət etmiş soydaşlarımız.

Cənubi Azərbaycandan siyasi və iqtisadi səbəblərdən mühacirət etmiş son dərəcə problemləli və ziddiyyətli bir qrup.

Türkiyə Cümhuriyyətindən məqsədyönlü şəkildə, planlaşdırılmış və icmalışdırılmış bir qrup həmvətənlərimiz.

Yuxarıda deyilənlər əlbət ki, ABŞ-da vahid Azərbaycan diasporunun formalaşmasında müəyyən sədd rolunu oynayır. Çünki hər nə qədər çoxmilyonluq azərbaycan xalqının nümayəndələri olsalar da müxtəlif ərəzilərdən, müxtəlif səbəblərə görə ABŞ-a mühacirət etmiş soydaşlarımız arasında zaman-zaman siyasi-iqtisadi, ideoloji-dini baxımından ziddiyyətlərin yaranması da bir faktır. Bir çox məsələlərdə ümumi fikri paylaşmayan bu üç qrupun ayrı-ayrılıqda mövqeyi bu sahədə aparılan fəaliyyətin pərakəndəliyə gəlib çıxmasına səbəb olub. Məhz bu səbəbdən diaspor təşkilatlarının bir çoxu siyasi istiqamətdə deyil, əsasən mədəni-maarifləndirici istiqamətdə fəaliyyət göstərirlər. Düşünürük ki, Diaspor fəaliyyətində ən başlıca məsələ şəxsi

eqo-ları bir kənara qoyub, vahid bir amal - müstəqil Azərbaycan Respublikasının inkişafı və dünyada layiqli yerini tutması - uğrunda çalışmaq Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin yalnız xeyrinə ola bilər. Çünki ABŞ-da güclü Azərbaycan diasporunun tam formalaşması üçün yüksək potensial var.

Son illər bu sahədə bir çox ciddi işlər görülüb və bu işlər artıq öz bəhrəsin verməkdədir.

Paralel.-2015.-9 dekabr.-№ 219.-S.10.

"Azərbaycan kultür ocağı" bütün Avropadakı mühacirləri ətrafında toplaya bilib

Azərbaycan mühacirətinin tarixi spesifik tarixdir və o, heç bir xalqın mühacirəti ilə müqayisə oluna bilməz.

Azərbaycanlıların həm ölkə daxilində, həm də xaricdəki mübarizəsinin əsas qayəsi olan milli məsələ ən aktual ictimai problem səviyyəsinə qaldırılıb və milli konsolidasiyanı gücləndirib. Bu hərəkət özündə müasir dünyanın demokratiya, insan haqları, qanunların aliliyi, bəşəri dəyərlərə sayğı və s. kimi əsas tələblərini ehtiva edən azərbaycançılıq fəlsəfəsi üzərində qurulub.

Beynəlxalq hüququn əsas prinsiplərindən biri kimi xalqların öz müqəddəratını təyin etmə prinsipini bu gün Güney Azərbaycan türklərinə birmənalı şəkildə şamil etmək olar. Bu prinsip onlara öz ana dilindən istifadə etmək imkanı da verir. Həmin prinsip BMT Nizamnaməsində, Müstəmləkə ölkələrinə və xalqlarına müstəqillik verilməsi haqqında 1960-cı il Bəyannaməsinə, İnsan hüquqları haqqında 1970-ci il Bəyannaməsində, Helsinki Yekun Aktında, habelə BMT Beynəlxalq Məhkəməsinin bir sıra qərar və məsləhət xarakterli rəylərində öz əksini tapıb. Bu prinsiplərdən çıxış edərək qeyd etmək olar ki, güneyli azərbaycanlıların İran qanunvericiliyinə və ümumbəşəri qanunlara uyğun olan milli tələbləri, məhz bu mübarizə sayəsində Güney Azərbaycan və İran çərçivəsindəki problem olmaqdan çıxıb və qlobal problemə çevrilib.

Azərbaycan mühacirətinin tarixi spesifik tarixdir və o, heç bir xalqın mühacirəti ilə müqayisə oluna bilməz. Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan mühacirəti XIX əsrdə iki yerə parçalanan, iki ayrı və çox fərqli imperiyanın zülmü altında, çox fərqli siyasi sistemlərin və ideologiyaların təsirinə məruz qalan, son 200 ildə gərgin ictimai-siyasi kataklizmlərin, sosial-mədəni təbəddülatların, çoxsaylı inqilab və çevrilişlərin episentridə olan bir xalqın mühacirətidir.

Məsələyə XX əsrə əhatə edən mühacirətin səbəbləri, dalğaları, sosial şərtləri prizmasından yanaşdıqda cənubi azərbaycanlıların mühacirətində üç əsas dövrün olduğu aydın görünür:

- 1) XX əsrin 20-30-cu illərindəki dalğa;
- 2) II dünya müharibəsindən sonra başlayıb, 1979-cu il İran İslam inqilabına qədər davam edən dalğa;
- 3) İnqilabdan sonrakı dalğa.

Araşdırdığımız mövzunun əsas obyektini olan III mərhələ güneylilərin siyasi mühacirətinin ən yüksək zirvəsini təşkil edir. Həmin dalğa sosial tərkibinə görə çox rəngarəngdir. Bura gənclər, orta və yaşlı nəslin nümayəndələri, şəhərlilər, kəndlilər, təhsillilər, təhsilsizlər, ətalətli kütlə, siyasi cəhətdən fəal olanlar, siyasi mübarizəni uduzaraq hakimiyyətə gələ bilməyən sol fikirli inqilabçılar və islahatçılar, hakimiyyəti əlində saxlaya bilməyən iqtidar yönümlü və şahçı-mühafizəkarlar daxildir. Bu mərhələnin ən xarakterik xüsusiyyəti siyasi motivin aparıcı və daha qabarıq olması, passionar qüvvələrin çoxluğuudur. Dil uğrunda ictimai-siyasi mübarizə probleminin Güney azərbaycanlıların diaspor fəaliyyətinin əsas hissəsi kimi araşdırdığımız bu tədqiqatın əsas obyektini də əsasən elə bu dalğada mühacirət edənlər və onların ictimai fəaliyyətidir.

Mühacirətin əsas səbəbləri çoxmillətli ölkə olan İranda insan hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması, millətlər arasında ayrı-seçkilik siyasəti, siyasi, mədəni fəaliyyətin demək olar ki, qadağan edilməsi, iqtisadi böhran, işsizlik və təhsil imkanlarının məhdudluğu idi.

İndiyə qədər belə təsəvvür var idi ki, xaricdə ilk Azərbaycan milli təşkilatları Bakıdakı 1988-ci il meydan hərəkatının təsiri altında yaranıb. Bu, kökündən yanlış fikirdir. Avropada ilk Azərbaycan təşkilatları (özü də sırf milli dil, milli mədəniyyət, milli kimlik şüarları ilə) güneyli mühacirlər tərəfindən Şimali Azərbaycanda başlayan milli-azadlıq hərəkatından xeyli əvvəl - hələ 80-ci illərin əvvəllərində qurulub. Sözügedən prosesin mərkəzi Almaniyadır. Bu da səbəbsiz deyildi. Güney azərbaycanlıların Avropada böyük sayda yaşadığı və Güney Azərbaycan diasporunun milli zəmindəki fəaliyyətinin ən güclü olduğu ölkə Almaniya idi. Burada bir neçə faktorun rolu var. Birincisi, artıq vurğuladığımız kəmiyyət (say) amilidir.

İkincisi, ənənələr və indiyə qədərki təcrübə amilidir. İrandan olan mühacirlər bu ölkədə hələ XX əsrin 30-cu illərindən çoxsaylı, fəal və mütəşəkkil olublar.

Üçüncüsü, parçalanmış ölkə olmaq təcrübəsini yaşamış Almaniyada dövlətinin parçalanmış xalqın nümayəndələri olan azərbaycanlıların bu tipli təşəbbüslərinə aşkar-gizli rəğbətlə yanaşması amilidir. İkinci amildən danışsaq deyə bilərik ki, Almaniya hələ 70-ci illərdə də güneyli mühacirlərin yaratdığı, özü də zahirən sol baxışların çətiri altında, amma sırf milli məzmununda qurduğu

Azərbaycan təşkilatları var idi.

60-70-ci illərdə Almaniyanın Qərbi Berlin, Hamburq, Köln, Hannover, Maynts universitetlərinin tələbə yataqxanalarında güneyli tələbələrin iştirakı ilə mütəmadi olaraq toplantı, disput və müzakirələr keçirilirdi, parçalanmış Azərbaycan, Güney Azərbaycanda dil və milli mədəniyyət məsələləri qızğın müzakirə edilirdi. Söz yox ki, belə müzakirələr Güney Azərbaycanın müstəqilliyini tələb etmək çağırışlarına qədər gedib çıxmırdı. Güneylilər solçu siyasi baxışlardan çıxış edərək İran daxilində federasiya məsələsini qaldırırdılar. Amma zaman keçdikcə milli dil və mədəniyyət tələbləri açıq şəkildə almağa başladı. İranlı Tələbələr Konfederasiyasının 1976-cı ildə Almaniya keçirilən I konqresində güneyli tələbələrin təkidli ilə Azərbaycan Komitəsi yaradıldı. Bu qurumun milli-mədəni muxtariyyət tələbini açıq şəkildə qoyması mühacirətdəki güneyli mühacirlərin milli hüquqlar uğrunda mübarizəsinə yeni təkan verdi. Bunun nəticəsi özünü onların primitiv səviyyədə olsa belə milli ideya ətrafında təşkilatlanmasının daha da güclənməsində göstərirdi. Bu dövrdə azərbaycançılıq məfkurəsinin mühacirlərdən ötrü prioritet olduğunu iddia etmək çətindir. Həmin dövrdə siyasi şüur milli şüuru üstələyirdi. Amma fakt budur ki, milli məsələ artıq onların fəaliyyətində özünə əhəmiyyətli yer tutmağa başlamışdı.

70-ci illərin sonlarına doğru Avropada (konkret olaraq Almaniya, çünki bu ölkə güneyli tələbələrin daha çox və fəal olduğu yer idi) adında "Azərbaycan" sözü olan ilk milli təşkilatlar yarandı. Onların ən fəali 1977-ci ildə Qərbi Berlində qoyulan "Azərbaycan ziyalıları cəmiyyəti", Hamburqda "Mütərəqqi iranlı türk ziyalıları cəmiyyəti" idi.

Beləliklə, Almaniya təhsil alan güneylilərin 1977-ci ildə yaratdığı "Örk" və "Birlik", "Araz", "Savalan", "Nicat", 1979-cu ildə qurduqları "Yol", "Milli birlik" kimi təşkilatlar əsasən milli məzmunlu fəaliyyətlə məşğul

idilər. Bununla belə, onların hamısı eyni zamanda sol təmayüllü siyasi qurumlar idi. Bu proseslər təkcə Almaniyada yox, paralel olaraq həm də Danimarka, İsveç, Avstriya, Fransa, Hollandiya və digər ölkələrdə də gedirdi.

Beləliklə, İranda inqilaba qədər mühacir güneyli azərbaycanlılar artıq ana dilinin statusunun yüksəldilməsi tələbi ilə çıxış edirdilər.

Xaricdəki güneyli mühacirlərin təşkilatlanmasında ən güclü mərhələ 1983-1984-cü illərdən sonra başlanır. Bu dövr kütləvi təşkilatlanma dövrü idi ki, onun da konkret səbəbi vardı. İnqilabın qələbəsindən sonra yeni rejimə müxalif qüvvələrin nümayəndələri, İran-İraq müharibəsində iştirak etmək istəməyən gənclərin yeni qrupları xaricə mühacirət etməyə məcbur olub və Avropada, məsələn, Almaniyada milli-mədəni maraqlar uğrunda mübarizə aparən mühitə daxil olaraq həmin mübarizənin daha da genişlənməsinə zəmin yaradırlar.

Nəzərə almaq lazımdır ki, onlar ictimai mübarizə və inqilab təcrübəsindən keçmiş, siyasi cəhətdən hazırlıqlı, passionar bir qüvvə idi. Onlar mühacirətə özləri ilə təkcə kəmiyyət yox, həm də yeni keyfiyyət - yeni nəfəs və dinamika, milli məsələyə daha fərqli yanaşma metodu aparmışdılar. Bu, da milli ideya ətrafında təşkilatlanmanın xeyli sürətlənməsinə səbəb oldu.

Bu dövrdə dilə bağlılıq o qədər artmışdı ki, 1982-ci ildə mühacir azərbaycanlılar Qərbi Berində "Ana dili kursları" açdılar və mühacirlərin böyük bir qrupu ora toplandı. 1984-cü ilə qədər fəaliyyətdə olan bu kursların ən böyük əhəmiyyəti heç də kiminsə orada dilini mükəmməl öyrənilib-öyrənməməsi ilə yox, bu aksiyanın mühacirlərə oyadıcı təsirləri ilə müəyyən olunmalıdır. 1983-cü ildən etibarən Köln, Bonn və Qərbi Berində sırf milli mədəniyyət amili zəminində ilk toplantılar keçirən azərbaycanlılar milli haqlar uğrunda mübarizəni artıq dil kursları, mədəni-kütləvi tədbirlər kimi fəaliyyət formaları çərçivəsindən çıxarıb daha əhatəli təşkilatlar yaratdılar. Almaniyanın Bonn şəhərində yaşayan fəal milli-demokratlardan Nurəddin Qərəvinin bu mübarizədəki rolu danılmazdır və xüsusi qeyd edilməlidir. O, 1984-cü ildə Bonnda fəaliyyətini hələ də davam etdirən "Ana dili" adlı qəzetin əsasını qoyub, mühacirlərin milli şüurunun artması istiqamətində xeyli iş görüb. Bu qəzet bütün Avropa ölkələrində, ABŞ, Kanada, Şimali Azərbaycan, Türkiyə, İran, İraq və digər ölkələrdə yayılırdı. Yarandığı gündən müstəqil Azərbaycan idealını özünün əsas hədəfi seçsə də qəzetin fəaliyyətində ana dili uğrunda mübarizə xüsusi yer tutub. 1985-ci ildə Qərbi Berində "Qaynarca" cəmiyyəti və eyniadlı qəzet, 1986-cı ildə vahid mərkəzdən idarə olunmaqla Bonn, Qərbi Berlin, Köln və Hannover şəhərlərində "Azərbaycan kultür ocağı" yaranıb və həmin il təşkilatın "Savalan" adlı dərgisi nəşrə başlayıb. "Azərbaycan kultür ocağı" o qədər əhatəli və güclü bir təşkilat idi ki, o, bütün Avropadakı mühacirləri ətrafında toplaya bilmişdi. Bu təşkilatı qəbul etməyən heç bir milli ruhlu cənublu mühacir yox idi, hamı onu azərbaycançılıq ideyası zəminindəki mübarizənin, milli haqlar, dil, özgürlük uğrunda mücadilənin aparıcı qüvvəsi kimi qəbul edirdi.

Almaniyadakı "Azərbaycan kultür ocağı" milli məsələnin həlli uğrunda bir neçə istiqamətdə mübarizə aparıb. Qurumun əsas fəaliyyət istiqamətləri sırasında mətbuatla, beynəlxalq təşkilatlarla işini və ayrı-ayrı mədəni tədbirlərini xüsusi vurğulamaq olar.

Diaspor təşkilatları – reallıq və perspektivlər

Əli Zülfüqaroğlu

Müasir dünyanı diasporsuz təsəvvür etmək qeyri mümkündür. Hər bir ölkənin xarici siyasətinin uğur qazanması, eyni zamanda, ölkə həqiqətlərinin, mədəniyyətinin, tarixininin təbliğ olunmasında əsas yük diaspor təşkilatlarının üzərinə düşür. Hətta böyük dövlətlərin də diasporu var. Amma Azərbaycan kimi ölkələr üçün diaspor daha çox lazımdır. Bir şərtlə ki, təşkilatlarımız güclü olsun və effektiv fəaliyyət göstərsin.

Son illər Azərbaycan diasporu müxtəlif mərhələlərdə inkişaf etdi, təşkilatlanma işləri də aparıldı, uğurlu layihələr də var. Amma bütün bu proseslər problemlərlə müşahidə olundu. Təəssüf ki, problemlər aradan qaldırılmadı, buna görə də diaspor təşkilatları arasında narazılıq halları daha da artdı və bəzən bu tendensiya parçalanmalara gətirib çıxardı. Son zamanlar müşahidə olunan bir tendensiya da diqqət çəkir. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının sayının tez-tez qabardılması və bunun uğur kimi təqdim edilməsi. Əvvəllər mediada hər həftədə və yaxud ayda yaranan diaspor təşkilatı haqqında xəbər yayarkən ciddi bir iş barəsində məlumat yaydığımızı düşünürdük. “İsveçdə daha bir Azərbaycan təşkilatı yarandı”, “Amerikada təşkilatımız qeydiyyatda alındı” kimi xəbər başlıqları getdikcə güclü Azərbaycan lobbisinin fəaliyyətə başlayacağına ümid verirdi.

Ancaq son zamanlar apardığımız müşahidələr və araşdırmalar nəticəsində arzu etmədiyimiz mənzərə ilə qarşılaşırıq. Mənzərə arzuolunan deyil və ciddi fəaliyyət üçün yeni ideyalara ehtiyac var.

Onu da qeyd etmək ki, dövlət hər il diaspor təşkilatlarının layihələrini maliyyələşdirmək üçün kifayət qədər vəsait ayırır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən (DİDK) aldığımız məlumata görə, hazırda dünyada 455 Azərbaycan diaspor təşkilatı qeydiyyatdan keçib ki, bu az rəqəm deyil. Gəlin görək bu rəqəmə uyğun fəaliyyətlə qarşılaşırıqmı? Ümumiyyətlə, say gücün, uğurun göstəricisi ola bilərmi?

Dünyanın müxtəlif ölkələrində uğurlu fəaliyyət göstərən, yaşadıkları ölkə cəmiyyətlərinə inteqrasiya olunan, geniş əlaqələrə malik, uğur qazanmış soydaşlarımızla söhbətimizdə maraqlı detallar üzə çıxdı. O da maraqlıdır ki, söhbətləşdiyimiz uğurlu iş görmə potensialı olan diaspor nümayəndələrimizin heç biri DİDK ilə əməkdaşlıq etmir.

ABŞ-da fəaliyyət göstərən ilk diaspor təşkilatımız olan Azərbaycan Amerika Cəmiyyətinin rəhbəri Tomris Azəri Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə işləmədiyini dedi: “Mən, Komitə ilə işləmirəm və bundan sonra da işləməyəcəyəm. Amma bu o demək deyil ki, Azərbaycan üçün çalışmayacağıq. Azərbaycan bizim canımız və qanımızdır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaranmazdan və Azərbaycan müstəqilliyini qazanmamışdan öncə də biz, burada vətənimiz naminə çalışmışıq, bundan sonra da elə olacaq. Sadəcə bəzi narazılıq yaranan problemlər var və onlar aradan qaldırılmalıdır”.

Tomris Azəri əlavə etdi ki, statistika xatirinə, kağız üzərində və fəaliyyətsiz olan təşkilat dövlətə lazım deyil: “Burada Diaspor Komitəsinin dəstəyi ilə yaradılan 5 cəmiyyət var. Bu təşkilatı idarə edənlərin çoxu nə

ingilis dili bilirlər, nə də dünyadan xəbərləri var. Nə bir iş görürlər, nə bir konqresmenlə əlaqə qurub, onlarla danışib Azərbaycan həqiqətlərini anlada bilirlər. Biz, kənarda və öndə olmaq üçün iş görmürük, fəaliyyət göstərmək bizim vəzifəmizdir. Üzöldüyüm tək şey var, o da diasporumuzun bölünməsidir. Ən yaxşısı diaspora verilən maddi yardımın birdəfəlik ləğv olunmasıdır. Erməni diasporu Ermənistandan, yəhudi diasporu İsraildən pul alırmı? Amma bütün gücləri ilə fəaliyyət göstərirlər”.

“1000 gərəksiz insandansa...”

Rusiyada fəaliyyət göstərən Yenises.ru informasiya portalının baş redaktoru Tünzalə Vəliqızı bildirdi ki, kəmiyyətə diaspor təşkilatları kontekstindən yanaşanda bunun birmənalı olaraq uğur göstərici kimi qarşılınması normaldır: “Lakin kəmiyyət olan yerdə rəqabət amilini də nəzərdən qaçırmayaq. Rəqabətin hədəfi doğru təsbit edildikdə orada inkişaf da olur, uğur da. Lakin ölkəmizdən xaricdə milli-mədəni, ədəbi irsimizi yaşatmaq və tanıtmmaq nöqtəyi-nəzərindən fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız daha uğurlu layihələrə imza atmaqla deyil, daha çox öz aralarında çəkişməklə rəqabət aparırlar. Bu da nəticədə diaspora bir şey qazandırmır. Bizim diaspor təşkilatlarının birləşərək rəqabət aparacaq hədəfi-torpaqlarımızı ilhaq edib, bu gün də yurddan kənarda haqsızlıqlarıyla “haqlı olmağı” başaran - erməni diasporu var. Elə bu aspektdən yanaşsaq, Rusiyada statistik olaraq qeydiyyatdan keçmiş 241 sayda diaspor təşkilatı olduğunu da nəzərə alanda, sayın keyfiyyətə təsir etmədiyinin şahidi oluruq. O statistik rəqəm “nəyi dəyişməsindən” çox, “nəyi dəyişməməsi” prizmasından baxmaq lazımdır. Bəsit misal olsa da deyim, Jirinovskinin mövqeyini dəyişməsi və ya eksklüziv müsahibə verməsi üçün “tar-kamanla” ona doğru addım atmaq, bizə münasibətin bir anlıq dəyişməsinə nail olmaq deməkdir. Belə ötəri-azmüddətli uğura hesablanan addımlarla çox uzağa gedilə bilinmədiyi də ortadadır. “Sarı gəlin”, “dolma” bizimdir, amma təəssüf ki, hələ də Rusiya efirində Qarabağın bizim olmayan kimi göstərilməsi yanlışlı ilə üz-üzə durumda olan da bizik”.

Köln Azərbaycan Türk Kültür və Dayanışma Dərnəyinin sədri Ufuk Kamal isə dedi ki, 1000 bacarıqsız insandansa 5 sağlam düşüncəli, fəaliyyət göstərdiyi ölkənin parlamenti, mediası, bələdiyyəsi, QHT-ləri ilə əlaqələrə malik olan diaspor mümayəndələri ilə əməkdaşlıq etmək, onların təşkilatlarını maliyyələşdirmək böyük uğurlara gətirib çıxara bilər: “Belə olduğu təqdirdə nəticə qazanmaq mümkündür. Mən, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən heç bir zaman maddi dəstək almamışam və bunu istəmirəm də”.

Almaniyada diaspor komitəsi ilə əməkdaşlıq edən çoxsaylı təşkilatlar var. Onların hər hansı uğurlu layihə ilə yadda qalıb qalmamaları ilə bağlı sualı cavablandıran “burada müasir dünya və ictimai münasibətlər sistemi ilə uyğunlaşan və uğurlu layihələr reallaşdıran ciddi təşkilata rast gəlməmişəm”.

Biz nə istəyirik?

Niderlandda fəaliyyət göstərən “Connect” təşkilatının sədri Vüqar Abbasov bildirdi ki, məsələyə bir qədər geniş aspektdən yanaşmaq lazımdır: “Öncə onu qeyd edim ki, kəmiyyət hələ keyfiyyət demək deyil.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən çoxsaylı təşkilatlarımız ola bilər, ancaq effektiv fəaliyyət göstərən təşkilatlarımız o qədər də çox deyil, hər halda müşahidələrim mənə bunu deməyə əsas verir. Əvvəla, məqsəd aydın olmalıdır. Bilinməlidir ki, biz nə istəyirik və bu məqsədə çatmaq üçün bizə nə lazımdır? Bax bu “nə lazımdır?” sualına çoxları “maddi vəsait” – deyər cavab verirlər. Əslində haqsız deyillər, maddi gücün olmazsa edə biləcəklərin çox azdır. Ancaq gəlin, bir də baxaq ki, bizim gücümüz nə qədərdir? Hər birimiz böyük planlardan danışa bilərik. Lakin hər kəs özünə baxıb düşünməlidir ki, mən gerçəkdən bunu edə bilərəmmi? Sırr deyil ki, məşğul olduğun sahədə biliyin yoxdursa, sənə nə qədər vəsait ayrılarsa belə heç bir şeyə nail ola bilməyəcəksən. Kimsə haradasa Qarabağ məsələsini qaldırırsa, gərək o şəxsin özünün bu problem barədə yetərincə məlumatı olsun. Ermənilərin Qafqaza, Qarabağa nə vaxt və nə səbəbə köçürülməsini bilsin ki, qarşısındakına da bunu anlatmaqda çətinliyi olmasın”. V.Abbasov əlavə edib ki, bundan başqa, yaşadığımız ölkədə yerli insanların xüsusiyyətlərini bilmən də ən başlıca şərtlərdəndir: “Sən özünü, təşkilatını bu insanlara necə tanıdacaqsan? Aktiv fəaliyyətə gəlincə, çoxlarımız özümüzü aktiv bilirik və passiv də deyilik. Sadəcə bu aktivliyin nəyə hesablanması daha düşündürücüdür ki, bunu da bu işləri kənardan izləyənlər və aidiyyəti şəxslər də görməmiş deyillər. Dəstək vermək fikrini də bir qədər aydınlaşdırmaq lazımdır. Nədir bu dəstək? Necə olmalıdır? Tək maddi dəstəkmi lazımdır? Maddi dəstək nə qədər önəmli olsa da, bəzən bir xoş söz, diqqət ondan daha üstün olur. Gördüyün hər hansı bir işə görə kimlərdənsə, hansısa təşkilatlardan maddi dəstək gözləyirsənsə, başqa sözlə desək, dəstək almaq üçün iş görürsənsə bu artıq iş deyil. Ölkən üçün, millətin üçün etdiyən hər bir işdə səmimi olmalısən. Ancaq xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, maddi vəsaitlə də çox iş görmək mümkün deyil. Odur ki, iş görüb və daha böyük işlər görmək istəyənlərə və buna potensialı çatanlara dəstək vermək vacibdir. Bəzən deyirlər ki, vətən üçün bunu etmək borcundur və bunu daha çox dövlət idarələrində işləyənlər deyir. O zaman mən də deyirəm ki, onda sən də dövlətdən maaş alma və gəl sən də könüllü bu işlərlə məşğul ol! Olarlarmı? Olmazlar! Bir müğənnini dəvət edirsən ki, gəl Azərbaycanın filan günü ilə bağlı bir tədbirdə çıxış et, elə məbləğ istəyir ki, həmmən vəsaitlə nə qədər işlər görmək olar. Yəni vətən hamımızdır, ya hamımız bu işləri könüllü etməliyik, yaxud da özün maddiyyət qarşılığında işləyərkən başqasına ağıl verməli deyilsən. Halbuki təşkilatların bir çoxu maddi dəstəyi özləri üçün deyil, görməli olduqları işlər üçün istəyirlər. Hər bir kəs, təşkilat özü çapında olanlara dəstək verib və yaxın vaxtlarda bunun dəyişəcəyinə də inanmıram”.

Say yoxsa, keyfiyyət?

“Qardaşlıq” Macar-Azəri Birgə cəmiyyətinin sədri Ramiz Əmirli isə bildirdi ki, ölkə xaricində çox sayda diaspor təşkilatları yaratmaq heç də güclü lobbini yaratmağımız anlamına gəlmir. Onun fikrincə, ölkə xaricində yaradılan təşkilatların sayı heç nəyi həll eləmir: “Az, amma mükəmməl təşkilatlanmış, planlı şəkildə idarə olunan, lazımı anda, lazımı yerlərdə sözünü deməyi, məqsədinə çatmaq bacaran diaspor təşkilatlarına ehtiyacımız var. Məqsəd say yox, keyfiyyət məsələsi olmalıdır. Çox sayda və fəaliyyətsiz diaspor təşkilatlarının qeydiyyatdan keçməsinin heç bir mənası və əhəmiyyəti yoxdur. Bunu güc və uğur kimi qələmə vermək olmaz. Təbii ki, iş görməyi bacaran insanlarla əməkdaşlıq edilməlidir. Mənim rəhbərlik etdiyim “Qardaşlıq” Macar-

Azəri Birgə cəmiyyəti 2011- ci ildən fəaliyyət göstərir, Azərbaycan və Macarıstan dövlətləri arasında münasibətlərin yaranmasında xeyli işlər görmüşük. Mədəni əlaqələrin yaranmasına çalışmışıq, Azərbaycan, Qarabağın işğalı haqqında bütün lazımi məlumatları Macarıstanda yaymışıq. Qarabağın işğalı haqqında 1993-cü ildə Macarıstan televeziyasının məşhur "Panaroma" verlişinin bir qrup üzvünü başda Dəmətər Giörgi olmaqla Qarabağa səfərinin və mərhum Prezident, ümummillli lider Heydər Əliyevdən müsahibə alınmasının təşkilatçısı olmuşam. Onda hec cəmiyyətimiz də yox idi.

Yəni təşkilat yaratmadan da iş görmək olar, təbii ki, əlaqələrin varsa, dil bilirsənsə. Daha effektiv işləmək üçün mütəşəkkilliyimiz vacibdir. Mən, bir diaspor təşkilatının rəhbəri kimi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən hec bir maddi dəstək almamışam. Onlara layihələr həyata keçirilməsi üçün müraciət etsəm də bir nəticəsi olmayıb. Bizə az da olsa səfirliyimiz tərəfindən kömək edilir. O da Vilayət Quliyev səfir təyin olunandan sonra...”.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim olunur

Xalq Cəbhəsi.-2015.-11 dekabr.-№ 225.-S.7.

Dünya azərbaycanlılarının istinad mənbəyi

Fuad Hüseynzadə

Azərbaycan dövləti bu gün məhz azərbaycançılıq ideologiyasına söykənərək xarici qüvvələrin təhdid və təzyiqlərinə cavab verir

Bu gün 50 milyondan artıq azərbaycanlının beşdə birindən də azı müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Amma bütün bu insanlar əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşiblər. Ümumiyyətlə, Azərbaycan dövlətinin mayası azərbaycançılıq ideyasından yoxdur.

Azərbaycançılıq milli ideologiyanın kamil nümunəsi olaraq millətin və dövlətin perspektiv inkişafının dəyişməz konsepsiyası kimi, Azərbaycanın sosial-siyasi və iqtisadi modernləşməsinin eyniləşdirilməsidir. O, milli inkişafın mədəni-tarixi təbəqəsi olmaqla, strateji inkişafın əsas yollarını və istiqamətlərini müəyyənləşdirir, milli dilimizin sarsılmazlığında, milli mədəniyyətin üstün rolunda və milli dəyərlərin sanbalında öz əksini tapır. Bütün bunlar həm regional, həm də global xarakterli vəziyyətlərdə ölkənin dəyişməkdə olan rolunu başa düşməklə formalaşan milli ideoloji model kompleksini təcəssüm etdirir. Azərbaycançılıq ideologiyasının digər bir xüsusiyyəti onun daxili rəngarəngliklə bərabər, konseptual bütövlüyü, milli özünüdərkə imkan verən tamlığıdır. Azərbaycançılıq hər bir azərbaycanlının milli özünüdərkinə, milli müəyyənliliyinə, özünü digər toplumlardan fərqləndirməsinə imkan verir. Məhz Heydər Əliyev dühasının səyi ilə azərbaycançılıq mahiyyətə real məzmun daşıyaraq praktikada realizə imkanları qazanıb. Ulu öndər Heydər Əliyev 2001-ci il noyabrın 9-da Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayında dövlətin siyasətini səciyyələndirərək onun prioritet hissəsini nəzərə çatdırıb: "Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq".

“Azərbaycançılıq ideyasının dərk olunmasının əsasında birlik ideyası durur”

İdeologiya olaraq azərbaycançılıq mühüm funksional elementlərlə zəngindir və bunların da mahiyyəti ölkəni mənəvi və fiziki baxımdan zəiflətmək cəhdlərindən qorumaqdır. Azərbaycançılıq ideyası həm də ölkəmizin möhkəmlənməsinə və inkişafına yönəlib. Azərbaycan dövləti bu gün məhz azərbaycançılıq ideologiyasına söykənərək xarici qüvvələrin təhdid və təzyiqlərinə cavab verir. Bu ideologiya nəticəsində müstəqil və bənzərsiz Azərbaycan sivilizasiyalı dövlətlər sırasına çıxıb. Bu gün azərbaycançılıq ideyasının tətbiqinin bariz nümunəsi özünü milli həyatın ahəngdarlığı, konfessiyaların dinc yanaşı yaşaması, ölkədə yaşayan bütün etnosların qardaşcasına qarşılıqlı əlaqəsi və firavanlığında da özünü göstərir.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyevin fikrincə, dövlət siyasətinin strategiyası olan azərbaycançılıq dolğun ideologiyanın bütün keyfiyyətlərini qazanır, Azərbaycan xalqının bu günü və gələcəyinin qavranılması və qiymətləndirilməsini müəyyən edir: “Azərbaycançılıq güclü dövlət hakimiyyətinin və möhkəm milli intizamın, milli maraqların və milli özünüdərk olmasını istəyir. Azərbaycançılıq ideyasının dərk olunmasının əsasında Azərbaycan millətinin tarixi, mənəvi-əxlaqi və mədəni ənənələri zəminində birlik ideyası durur və bu, nəinki indi, həm də uzaq gələcəkdə azərbaycanlıların təkə bir yox, bir çox nəsillərinə xidmət edəcəkdir və müstəqillik və milli eyniyyət həmin nəsillər üçün layiqli həyatının və şəxsi azadlığının ayrılmaz atributlarına çevriləcəkdir. Bu gün biz Azərbaycanda milli ideologiyanın formalaşmasının şahidiyik. Xalqın məhz çox böyük potensial ehtiyatlarının və ölkəni tərəqqiyə, firavanlığa doğru aparmağa qadir siyasi elitanın olması onu göstərir ki, neokonservatizmin milli forması kimi azərbaycançılıq Azərbaycan dövlətçiliyi tarixinin yaxın gələcəyi ərzində milli ideologiyanın əsası olaraq qalacaqdır”.

Dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsində azərbaycançılıq ideyasının rolu

Azərbaycançılıq ideologiyası eyni zamanda xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində Azərbaycan dövlətinin qarşısında duran vəzifələri müəyyənləşdirən konsepsiya kimi nəzərdə tutulur. Bu ideologiya dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsi üçün mayakdır. Ölkəmizin əksər ictimai-siyasi qüvvələrinin qəbul etdiyi azərbaycançılıq ideologiyasının diaspor quruculuğunda üstün cəhəti, ilk növbədə onun milli maraqlarımızın tam palitrasını əhatə etməsidir. Milli-mənəvi, əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, tarixi təkamüldə varislik və tərəqqiçiliyi ahəngdar şəkildə ehtiva edən azərbaycançılıq ideologiyası məhz buna görə də çox müxtəlif coğrafi regionlarda, sosial-siyasi sistemlərdə, mədəni mühitlərdə formalaşmış diasporumuz üçün cəlbedicidir. Diasporumuzun azərbaycançılıq ideologiyasına uyğun olaraq fəaliyyəti xaricdəki soydaşlarımız üçün bir çox perspektivlər qazandırır. Ukraynada Qafqaz Xalqları Konqresinin rəhbəri Paşa Məmmədovun sözlərinə görə, azərbaycançılıq millətindən asılı olmayaraq, özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyi üçün möhkəm istinad mənbəyi, ideoloji bünövrədir: “Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlıyı vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur. Ulu öndər daim həmvətənlərimizi yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməyə, eyni zamanda, Vətənlə - doğma Azərbaycanla sıx əlaqə saxlamağa, bir an da olsun Azərbaycanı təmsil etdiklərini unutmamağa çağırırdı. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə ciddi nailiyyətlər qazanmaq, habelə milli məsələlərin beynəlxalq müstəvidə qaldırılmasına nail olmaq mümkün deyil. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan hakimiyyəti dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirməyə, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yeritməyə çalışmışdır. Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla çoxşaxəli münasibətlər qurmaq, onları ideoloji-siyasi müstəvidə silahlandırmaq və ümummilli mənafeələr naminə səfərbər etmək Azərbaycanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrilib”.

O bildirib ki, xaricdəki həmvətənlərimiz azərbaycançılıq ideologiyası əsasında aktiv fəaliyyət göstərir: “Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində xeyli iş görməyə müvəffəq olmuşdur. Qürur doğuran haldır ki, ulu öndərin layiqli davamçısı, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də diaspor və lobbi quruculuğuna mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır”.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğat yolları

Azərbaycançılıq ideologiyasını daha güclü təbliğ etmək üçün hər bir azərbaycanlının üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Azərbaycançılıq ideyasının təbliğatı öncə bağçalardan başlanmalıdır. Orta məktəblərimizdə hərbi hazırlıq dərslərinin tədrisi gücləndirilməlidir. Bu işi evdə valideynlər də etməli, sonra ictimai birliklər televiziya, radio, internet kimi imkanlardan maksimum dərəcədə istifadə olunmalıdır. Televiziya, ilk növbədə mənəvi tərbiyə ocağı kimi, bədii vasitələrlə, sənətkarlıqla, xüsusi incəliklə bu müqəddəs amalları aşılmalı və sevdirməlidir. Azərbaycançılıq gənclərə vətənpərvərlik ruhunun aşılmasında mühüm rol oynayır. Həmçinin vətənpərvərliyin yüksəldilməsində vacib əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycançılıq ideologiyasının başlıca mənbəyi və ilkin mərhələsi Azərbaycanda milli düşüncəli gənclər formalaşdırmaq, millət, vətən nədir anlatmaq, vətənin müdafiəsinə hər zaman hazır olmaq, lazım gələrsə canından keçmək öyrədilməlidir. Müstəqilliyini bərpa etmiş dövlətimizin ideologiyasının, həmçinin azərbaycançılıq və yurdsevərlik ideyalarının gənclər arasında təbliğ olunmasına böyük ehtiyac var. Azərbaycanımız üçün əsl vətəndaş yetişdirmək, böyük gələcəyimiz naminə ən mühüm vəzifə kimi təhsilimizin və mədəniyyətimizin qarşısında durur. Dövlətçilik, vətəndaşlıq bütün sahələrdə təbliğ edilməlidir.

Azərbaycançılıq ideologiyası bizi birləşdirən dəyərdir. İnkişaf etmiş ölkəmizdə gənc nəslin milli mənlük şüuru tələb edir ki, özünü azərbaycanlı adlandıran şəxs Azərbaycan xalqının sevincinə sevensin, kədərinə şərik olsun, xalqı ilə qaynayıb qarışsın. “Mən azərbaycanlıyam” demək azdır. Azərbaycana məxsus olduğunu işdə, davranışda isbat etmək lazım gəlir. İdeya-siyasi tərbiyənin əlamətlərindən, vəzifələrindən biri məhz milli mənlük şüurunun gənc nəsildə formalaşmasına xidmət etməkdən ibarətdir. Azərbaycançılıq ideologiyası, “milli məfkurə” anlayışının təbliğatına geniş yer ayrılmalıdır.

Ümumilikdə götürsək, ən güclü təbliğat vasitələri müasir dövrdə sosial şəbəkələrdə azərbaycançılıq ideologiyasını hərtərəfli şəkildə səciyələndirən qruplar yaratmaq, bunun ətrafında müəyyən mövzularla çıxış etmək, müəyyən müsabiqələr təşkil etmək, müxtəlif dillərdə bunu yaymaqdır.

İşini peşəkar bilən, tarixini mükəmməl öyrənib öz üzərinə düşən vəzifəni - müəllimdirsə, orta məktəbdə, jurnalistdirsə, dünya mətbuatında, diplomatdırsa, dövlətlər arasında Azərbaycan həqiqətlərini, qədimliyini, dünəni və bu gününü, gələcəkdə də olacağını bütün bəşəriyyətə çatdırmalıdır. Azərbaycan sevilməlidir, sevgiyə layiqdir, çünki anamız qədər müqəddəsdir.

"Azərbaycan evi" təşkilatı Amerikadakı Azərbaycan cəmiyyətlərinin mərkəzi hesab olunub

1995-ci ildə Kölnə nəşrə başlayan "Ulus" və "Azərbaycan səsi" qəzetlərinin əsas qayəsi milli haqlar və ana dili uğrunda mübarizə idi

1987-ci ildə ABŞ-dakı azərbaycanlıların təşəbbüsü ilə təsis edilən "Azərbaycan evi" adlı təşkilat rəsmən qeydə alınıb və Amerikadakı Azərbaycan cəmiyyətlərinin mərkəzi hesab olunurdu. Bu təşkilatlar hər cür klassik ideoloji çalarlardan uzaq idilər və sırf azərbaycançılıq məfkurəsinə söykənirdilər. Bu mədəni özfəaliyyət uzun müddət aparıcı xətt oldu, həmin təşkilatlar öz dilində yazıb-oxumağı bilməyən, öz milli-mədəni irsinə hər hansı bir səviyyədə bələd olmayan azərbaycanlıların elementar milli-mədəni ehtiyaclarını ödəmək istəyindən doğulmuşdu.

Şimali Azərbaycandakı 1988-ci il meydan hərəkatının təsiri altında bu proses daha da dərinləşdi. Güneyli mühacirlərin Şimali Azərbaycandakı ictimai-siyasi durumdan şaquli asılılıq vəziyyətinə düşməsi, məlum hadisələrin təsiri altında təşkilatlanması, məhz bu vaxtdan müşahidə olunur. Həmin dövrdə xaricdə Azərbaycan təşkilatlarının yaranması prosesi xeyli intensivləşib. Avropadakı güneyli mühacirlərin milli-demokratik və milli-maarifçilik fəaliyyətinin güclənməsinə təkan verən amillərdən biri də 1987-ci ilin dekabrında Bakıda yaranan "Vətən" cəmiyyətindən gələn müsbət impuls idi.

Bu təşkilat milli mədəniyyət, dil, ana dilində ədəbiyyat böhranı keçirən güneyli azərbaycanlılara böyük mədəni-mənəvi yardım göstərirdi. Bakıdan göndərilən əyani vəsaitlər, qəzet-jurnallar, Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti, milli kimliyi, dili barədə kitablar həmin böhranı qismən də olsa aradan qaldırmaqda əvəzsiz rol oynayırdı. Xüsusilə 1989-cu ildən etibarən "Vətən" cəmiyyətinin xətti ilə Şimali Azərbaycandan olan mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin, ədiblərin, alimlərin Avropa ölkələrinə qastrol səfərləri və oradakı cənublu mühacirlərlə keçirilən görüş və müzakirələr də sonuncuların ana dili, milli kimlik, milli mədəniyyət anlayışlarına münasibətini daha da cilalayıb duruldu. Bu da öz növbəsində onların milli şüur səviyyəsinin yüksəlməsinə şərait yaradırdı.

1988-ci ilin iyulunda Londonda "Azərbaycanlılar komitəsi"nin əsası qoyuldu. Bu təşkilatın mətbu orqanı olan "Aydınlıq" qəzetinin əsas məqsədi Azərbaycan dilini, mədəniyyətini və tarixini təbliğ etmək idi. 1988-ci ildə Kanadanın Monreal şəhərində təsis olunan Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi, Ontarioda (Kanada) fəaliyyətə başlayan Azərbaycan İcmalar Assosiasiyası burada yaşayan azərbaycanlıların birləşməsi, mədəni tədbirlər və informasiya təbliğatı işləri ilə məşğul olurdu. İsveçin Malmö şəhərində 1989-cu ildən fəaliyyət göstərən "Azərbaycan kultür ocağı"nın mətbu orqanı olan "Araz" dərgisi də bu missiyanı həyata keçirir, vahid, müstəqil Azərbaycan ideyasına söykənirdi. 1989-cu ilin fevralında Vaşinqtonda "Azərbaycan mədəniyyət ocağı" və onun mətbu orqanı olan "Dirilik" dərgisi yaradılıb. 1989-cu ildə Norveçdə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi təsis edilib. Onun əsas məqsədi Azərbaycanın mədəni irsini və bugünkü uğurlarını öyrənmək və təbliğ etmək idi.

Uzun onilliklər boyu çeşidli siyasi-ideoloji cərəyanların bölüb-parçaladığı, biri-biri ilə üz-üzə qoyduğu cənublu mühacirlər artıq ana dili, milli mədəniyyət və milli kimlik məsələlərinin yeganə birləşdirici faktor olduğu qənaətinə gəlmişdilər. Onlar milli özünüdərəkə aparən yolun milli maarifçilikdən keçdiyini bilir, bu sahəyə diqqəti artırırdılar. Bu baxımdan 1989-cu ilin sentyabrında Danimarkada Almaniya, Norveç, Fransa, İsveç, Avstriya və İsveçrədə yaşayan güneyli milli ziyalıların iştirakı ilə keçirilən toplantının xüsusi əhəmiyyəti vardı. Həmin toplantıda əsas müzakirə mövzusu mühacir güneylilər arasında milli mədəniyyəti və azərbaycançılıq şüurunu yaymaq məsələləri ilə bağlı idi. Qərara alınmışdı ki, ziyalılar cənublu mühacirləri bir araya gətirib onların Azərbaycan mədəniyyəti, dili və tarixi haqqındakı biliklərini artırmaq üçün fəaliyyətlərini genişləndirsinlər. Bununla bağlı indiyə qədərki təcrübə də dəyərləndirilib, nöqsan və çatışmazlıqlar, eləcə də fəaliyyəti gücləndirməyin mümkün yolları göstərilib.

1989-cu ildən etibarən Almaniya Azərbaycan mədəniyyəti həftələri keçirilir və Azərbaycan

folklorunu öyrətmək üçün yeni mərkəzlər açılırdı. Hər il keçirilən Novruz bayramı şənlikləri, müntəzəm şəkildə təşkil olunan milli musiqi, ədəbi-bədii və rəqs gecələri milli ruhun oyanışında vacib rol oynayır, milli konsolidasiya prosesini sürətləndirirdi.

Avropadakı milli təşəbbüslərin və dil uğrunda mübarizənin həmişə ön sıralarında olan cənublu ziyalı, Almaniyanın Köln şəhərində yaşayan tarixçi-alim, folklorşünas və yazıçı Behruz Həqqidir. Onun milli maarifçilik fəaliyyəti daha geniş diapazona malik idi və özünün akademik səviyyəsi ilə seçilirdi. Onun 1988-ci ildə Köln şəhərində çapdan çıxan "Atalar sözlərinin kökləri", "Türk ədəbiyyatı" və "Koroğlu dastanı", 1990-cı ildə Köln şəhərində çap edilən "Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı" adlı elmi araşdırmaları Avropadakı güneyli mühacirlər arasında çox populyar idi.

Dil uğrunda mübarizədə Hamburqdakı (Almaniya) "Araz" cəmiyyətinin də xüsusi rolu vardı. Bu cəmiyyət sırf mədəni təşkilat kimi yaranmışdı. Amma orada birləşən cənublu milli-demokratlar Hamburqda kifayət qədər sıx və kompakt yaşayan, yetərinə fəal olan paniranist qüvvələrlə tez-tez polemikaya girir, onların Azərbaycanın milli varlığına qarşı yönələn mürtəcə fəaliyyətinə qarşı çıxırdılar. Bu təşkilat bütün fəaliyyəti boyunca ana dili və milli mədəniyyətin xaricdəki azərbaycanlılar arasında qorunub saxlanması və təbliğ olunması uğrunda şərəfli mücadilə verib. "Araz" cəmiyyətinin Azərbaycan dili ilə bağlı gördüyü ən parlaq işlərdən biri 1990-cı ildə onun Hamburq Universitetinin elmi kitabxanasında saxlanan və Azərbaycan dilinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, tarix və ədəbiyyatına aid olan kitabların siyahısını çıxarıb, ayrıca kataloq kimi çap etməsi və onu azərbaycanlılar arasında təmənnəsiz yayması idi. Məqsəd qürbətdəki güneyli mühacirlərin maariflənməsinə az da olsa töhfə vermək idi.

Berlin Universitetinin əməkdaşı, Berlindəki Alman-Azərbaycan Akademiklər Cəmiyyətinin yaradıcısı Əhməd Yəzdani də dil uğrunda fəal mübarizələrdən biri kimi qeyd olunmalıdır. O, cənublu mühacirləri bir yerə toplamaq üçün 1990-cı ildə Berlində "Azərbaycan klubu" adlı bir mərkəzin açılmasının təşəbbüskarı kimi çıxış edib. 1993-cü ilə qədər fəaliyyət göstərən klub Azərbaycan dili, mədəniyyəti, milli haqlar uğrunda mübarizə aparən qüvvələrin tez-tez topladığı və bu mövzularda müzakirə, çıxış və diskussiyaların baş verdiyi bir yer, əsl "Azərbaycan evi" idi. Ə. Yəzdani Berlində yaşayan cənublu ziyalı, ədib, tənqidçi və tədqiqatçı Məmmədəli

Hüseyni və digər cənublu milli-demokratlar həmin dövrdə azərbaycanlılar arasında milli-maarifçilik ideyalarının yayılmasında əhəmiyyətli rol oynayıblar.

Güneyli mühacirlər Azərbaycan dilinin funksionallığının artırılması, bu dilin paniranist çevrələrin iddia etdiyi kimi, "məişət və ya danışq dili" yox, daha çox inkişaf etmiş elmi, ədəbi-mədəni və mətbu dili olmasının sübuta yetirilməsi yönündə də ciddi fəaliyyət göstərirdilər. Yaşadıqları ölkələrin demokratik mühiti də onlara bu işdə çox yardımçı olurdu. 1989-1990-cı illərdən etibarən cənublu azərbaycanlılar Avropanın əksər iri şəhərlərində (Berlin, Hamburq, Münhen, Amsterdam, Strasburq, Paris, Vyana, Cenevrə, Stokholm, Malmö, Oslo və s.) yerli televiziya kanallarının verdiyi imkanlardan istifadə edərək "Açıq kanal"da ("Offener kanal") radio və televiziya verilişləri hazırlamağa başlamışdılar. Bu verilişlərin hamısı Azərbaycan dilində idi. Orada Azərbaycan mədəniyyəti, incəsənəti, ədəbiyyatı, tarixi və milli varlığı məsələlərindən bəhs olunurdu.

1990-cı ildə Qərbi Berlində çıxan "Azər" qəzeti, həmin il bütün Avropa ölkələrində Almaniyadakı

"Azərbaycan kültür ocağı"nın orqanı kimi yayılan "Ocaq-info" bülleteni, cənublu milli qüvvələrin mühacirətdəki şovinst-paniranist dairələrlə ideoloji savaşı aparmaq, Azərbaycan milli məsələsini iranlı mühacir kütləsi arasında bir daha qaldırmaq məqsədilə 1991-ci ildə Kölnə fars dilində nəşr etdiyi "Girdəviz" ("Dəyirmi masa") jurnalı, 1993-1994-cü illərdə Kölnə (latın qrafikası ilə) nəşr olunan "Bayquş" ədəbi-ictimai jurnalı, 1993-cü ildə Bonnda nəşr edilən "Atürpat" jurnalı, 1994-cü ildə əsası Kassel şəhərində qoyulan "Azərbaycan" qəzeti, 1995-ci ildə hər ikisi Kölnə olmaqla nəşrə başlayan "Ulus" və "Azərbaycan səsi" qəzetləri və digər nəşrlərin fəaliyyətinin əsas qayəsi milli haqlar və ana dili uğrunda mübarizə idi.

Mədəni tədbirlər çərçivəsində atılan növbəti mühüm addım I Millətlərarası Azərbaycan-Türk Dərnəkləri Qurultayının (3-6 noyabr, 1990-cı il, İstanbul) yekdilliklə qəbul olunan qətnaməsi əsasında Dünya Azərbaycan Türk Dərnəkləri Birliyi (DATDB) təsis olunması idi. Tədbirdə Güney Azərbaycandakı vəziyyət geniş şərh edilib, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların əlaqələrini asanlaşdırmaq üçün vahid əlifbanın yaradılması ideyası irəli sürülüb. Bütövlükdə isə bəhs olunan dövrdə Avropa və Amerika ölkələrində 120-dən çox yeni milli mədəniyyət mərkəzləri və həmrəylik cəmiyyətləri formalaşmışdı. Onların yarısına qədəri qısa müddətdən sonra fəaliyyətini dayandırsa da, bu faktın özü təşkilatlanma prosesinin miqyası barədə müəyyən təsəvvür yaradır.

Təşkilatlanmanın sonrakı mərhələsi çoxsaylı müxtəlif yönümlü və potensiallı təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşməsinə meylin artması ilə səciyyələnilir.

Avropadakı Azərbaycan milli mədəniyyət mərkəzləri arasında işbirliyi və əməkdaşlığın yaradılması məsələsi müxtəlif vaxtlarda və səviyyələrdə dəfələrlə qaldırılıb. Həmin ideya Avropadakı güneyli demokratik qüvvələrin daha qabaqcıl dəstəsi, xüsusilə də "Azərbaycan kültür ocağı"nın Fransa və Almaniyaya qurucuları fəallarının arasında hələ 80-ci illərin sonlarından dolaşmaqda idi. İdeyanın reallaşdırılması bir çox səbəblər ucbatından xeyli müddət, yəni 1997-ci il, mayın 11-də Bonnda keçirilən növbəti toplantıya qədər ləngidi.

Qeyd olunan siyasi qurumların milli məsələnin həllinə münasibəti, araşdırılan zaman bölümündə həm Şimali Azərbaycan, həm də Güney Azərbaycandakı ictimai-siyasi proseslərdən asılı olaraq tez-tez dəyişməsi

müşahidə olunurdu. Azərbaycan dili məsələsinin qabardılması da, mühacirətdəki cənublu milli-demokratların fəaliyyətində bəzən digər problemlərin fonunda aktual məsələ kimi dayanmır, arxa plana keçir, bəzən də bu məsələyə ən aktual bir mövzu kimi qayıdılırdı.

80-ci illərin əvvəllərində "Ana dili" qəzeti ana dili məsələsini irəli sürürdü. Lakin 80-ci illərin sonu, 90-cı illərdə qəzet müstəqillik uğrunda mübarizə aparırdı.

M.Ə. Çöhrəqanlı İranda olarkən yalnız ana dilinin verilməsini tələb edirdisə, mühacirət etdikdən sonra isə öz tələblərini daha geniş formada qoymağa başladı.

Paralel.-2015.-11 dekabr.-№ 221.-S.10.

DAK öz sıralarında milli məsələnin həllinə ən müxtəlif yanaşma və baxışları olan soydaşlarımızı birləşdirə bildi

Güney Azərbaycan məsələsi beynəlxalq təşkilatların gündəliyində əsasən 90-cı illərin sonu, 2000-ci ilin əvvəllərindən yer almağa başladı

Azərbaycan Demokrat Fırqasının sədri Ə. Lahrudi İran ərazisində olan türkdilli xalqlara mədəni və siyasi hüquqların verilməsini müdafiə edirdi. Rza Bərəhəni isə belə hesab edirdi ki, inqilabi mübarizənin silahlı deyil, təkamül yolu ilə, intellektual müstəvidə aparılması daha məqbul yoldur.

Vahidlik ideyası güneyli mühacirlər arasında 1995-ci ildən etibarən daha geniş şəkildə yayıldı. Onların fəaliyyətində, məhz Vahid Azərbaycan ideyası aparıcı yer tutmağa başladı. Hollandiyadakı Azərbaycan mühacir təşkilatları- "Carçı" və "Azərbaycanın səsi" (Almaniya), "Xudafərin" (Polşa) kimi mətbu orqanlar bu yöndə mübarizə aparırdı. Altı xarici ölkədə - Polşa, Almaniya, Fransa, İngiltərə, Hollandiya və Belçikada yayımlanan və ictimai-siyasi, ədəbi-bədii, elmi-kültüroloji dərgi olan "Xudafərin" hər hansı fırqə, ictimai birlik mənafeyindən deyil, Vahid Azərbaycan ideyasından çıxış edirdi.

XX əsrin 90-cı illərində Amerikanın müxtəlif şəhərlərində - Los-Anceles şəhərində "Azərbaycan", "Əlifba", "Beynəlxalq Azərbaycan", Vaşinqton şəhərində "Reform", "Dirilik", "The turkish world", Sietl şəhərində "Babilon Azerbaijan" və Kanadanın Montreal şəhərində "İldırım" dərgisi (1998), Toronto şəhərində "Qurtuluş" dərgisi (1996), 1995-ci ildən etibarən Almaniyanın Köln şəhərində nəşr olunan "Ulus" qəzeti və s. jurnallar yayımlanırdı. Bu mətbuat orqanları 1990-cı illərin sonlarından güclənməyə başlayan milli oyanış hərəkatı, bu hərəkata qarşı çıxan fars şovinizmi ilə qanlı toqquşmalar haqqında həqiqətləri dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırır, əsasən müstəqillik uğrunda mübarizə aparırdılar. Eyni zamanda, diaspor mətbuatında dərc edilən, milli dil və mədəniyyətin dirçəlişi üçün göstərilən səylərin təzahürü olan bir sıra məktub və müraciətnamələr cənublu mühacirlərin milli özünüdərk prosesinin genişlənməsinin əyani sübutudur.

1996-cı il, aprelin 27-də BMT İnsan Hüquqları Komissiyası İranda insan hüquqlarının pozulmasını pisləyən qətnamədə, burada insan hüquqlarına dair vəziyyət ətraflı şəkildə təsvir olunsada, millətlərin hüquqlarının pozulmasına diqqət yetirilməməsi təəccüb doğurur. Belə nəticəyə gəlmək olar ki, Güney Azərbaycanda, İranda və xaricdə fəaliyyət göstərən müxtəlif səviyyəli milli təşkilatlar hələ tam olaraq dünya ictimaiyyətinin, beynəlxalq təşkilatların diqqətini Güney Azərbaycan məsələsinə kifayət qədər cəlb edə bilməyiblər. Bu məsələ beynəlxalq təşkilatların gündəliyində əsasən 90-cı illərin sonu, 2000-ci ilin əvvəllərindən yer almağa başladı.

1997-ci ildə İranda hakimiyyət qanadları arasında olan ziddiyyətlərdən yaranan şərait siyasi, mədəni fəaliyyətin nisbətən genişlənməsinə səbəb oldu. Güney Azərbaycandakı milli hərəkatın (petisiyalar mərhələsi) təsiri ilə ölkədən kənar da fəaliyyət göstərən çoxsaylı ictimai-siyasi, milli-mədəni təşkilatlar öz fəaliyyətlərini genişləndirərək Azərbaycan həqiqətlərini birbaşa dünya ictimaiyyətinə çatdırırdılar. 1996-cı ildə İranda baş

verən etiraz aksiyaları ilə bağlı (İranda Məclis seçkilərinin nəticələrinin saxtalaşdırılmasına qarşı keçirilən etiraz nümayişləri silahlı toqquşmalarla başa çatmışdı) 1996-cı il, aprelin 1-də Azərbaycan Kültür Ocağı (Bonn), mayda isə Təbriz Müdafiə Komitəsi (Berlin), Azərbaycan Kültür Ocağı (Berlin), Azərbaycan-Alman Kültür Cəmiyyəti, Azərbaycan-Alman Akademiklər Cəmiyyətinin, 1996-cı il mayın 3-də Azərbaycan Qurtuluş Təşkilatı - Avropa Komitəsi, Azərbaycan Milli Hərəkəti, Vahid Müstəqil Azərbaycan Cəbhəsi, Azərbaycan İstiqlal Şurası, Cənubi Azərbaycan Milli Azadlıq Hərəkəti - Quzey Azərbaycan Komitəsi, İsveçdə yaşayan cənublu mühacirlər iyunun 5-də, mühacirətdə olan Milli Müqavimət Şurası bir sıra beynəlxalq təşkilatlara göndərdikləri bəyanatda, İranda Cənubi Azərbaycan xalqını öz ana dilindən, milli musiqisindən, mədəniyyətindən, bir sözlə, milli kimliyindən məhrum edən İran dövlətinin daha ciddi və qeyri-insani tədbirlərə əl ataraq İran məclisinə seçkilərində azərbaycanlıların milli məsələlər və ana dili ilə bağlı problemlərini qaldıran namizədləri müxtəlif yollar və hədələrlə kənarlaşdıraraq həmin namizədləri, onların təbliğatçılarını, müdafiəçilərini və bir çox ziyalıları həbs etdiyini qeyd etmişdilər.

Növbəti illərdə də oxşar müraciətlərin beynəlxalq təşkilatlara göndərilməsi davam edirdi. 1997-ci ilin dekabrında Almaniyaadakı azərbaycanlı tələbələr və DünAzHaqq BMT-nin baş katibi Kofi Annana, 2001-ci ildə yenə də DünAzHaqq "Amnesty International" beynəlxalq təşkilatının Orta Şərq üzrə nümayəndəsi D. Dik və Harrisona müraciətlər etmişdilər. Bu müraciətlər ayrı-ayrılıqda konkret nəticə verməsə də, Avropada yaşayan azərbaycanlıların vahid məqsəd uğrunda birləşməsinin əyani sübutu idi. Bu müraciətlərin tematikasına nəzər saldıqda, aydın görünür ki, orada radikal siyasi mübarizə elementləri, siyasi çağırış və tələblər yoxdur, əsasən ana dili, elementar milli-mədəni haqlar məsələsinə daha çox yer verilir.

1997-ci ili Güney Azərbaycan diasporu üçün müəyyən dərəcədə canlanma ili adlandırmaq olar. 1997-ci il, iyunun 27-dən 29-dək Amerikada yaşayan, əsasən Güneydən olan azərbaycanlılar ilk dəfə bir araya gələrək, yüksək səviyyədə ümummilli tədbir - Dünya Azərbaycanlıları Konqresini keçirdilər. Bu tədbir mühacirətdəki mütərəqqi milli qüvvələrin böyük bir hissəsini öz ətrafında toplayaraq hər cür məhdud ideoloji-nəzəri ixtilafların, siyasi fikir ayrılıqlarının fəvqünə yüksələ bildi.

DAK öz sıralarında milli məsələnin həllinə ən müxtəlif yanaşma və baxışları olan soydaşlarımızı birləşdirirdi. Burada gələcəkdə çoxluğun hakimiyyəti ələ alması ilə İranı bir türk dövlətinə çevirmək ideyası, İranın sərhədləri daxilində Azərbaycana muxtariyyət verilməsi və nəhayət, Azərbaycanın müstəqil olması və Şimali Azərbaycanla birləşməsi ideyasının tərəfdarları var idi.

Əslində bu, normal siyasi polemikadır. Əgər 40 milyonluq bir xalq öz birliyini dərk edib, bir araya gəlsə və hamı üçün ümumi olan problem müzakirə predmetinə çevrilirsə, orada mütləq fikir plüralizminə üstünlük verilməlidir. Bu mənada qurultaya toplaşanların bir qismi Vahid Azərbaycan şüarını irəli sürməyən azərbaycanlılar idi. Onlar azərbaycanlıların pozulan hüquqlarını və xüsusilə ana dilinin qorunması məsələsinə hörmətlə yanaşılmasını istəyirdilər.

DAK-ın yaranmasının iki mühüm əhəmiyyəti oldu. Birincisi, mühacirətdəki güneylilərin ümummilli maraqları azərbaycançılıq ideyası ətrafında bir araya gəlib fikir mübadiləsi aparmasının, hətta təşkilati baxımdan birləşməsinin nəzəri, praktik baxımdan mümkün və faydalı olduğunu bir daha göstərdi. İkincisi, onların özünə

olan inamını daha da artırdı, bu qüvvələr arasındakı ünsiyyət probleminin, ideoloji-siyasi, mənəvi-psixoloji baryerlərin aradan qaldırılmasında növbəti dövrlərdən birinə çevrilərək əməkdaşlıq üçün geniş imkanlar açdı, ayrı-ayrı qrupların mövqelərinin, baxışlarının inkişafı, dəqiqləşməsi sahəsində növbəti müsbət addım oldu.

1998-ci il, mayın 30-31-də ABŞ-ın paytaxtı Vaşinqtonda DAK-ın II qurultayı keçirildi. Vaşinqton qurultayında İranda insan hüquqlarının pozulmasını və orada yaşayan 30 milyonluq Azərbaycan türkünün haqqının tapdalanmasını ifadə edən etiraz bəyanatı qəbul olundu. Güney Azərbaycan haqqında qəbul edilən qətnamədə ana dilinin qorunması ilə bağlı müddəalar əks edilirdi.

Burada qaldırılan məsələlər I Qurultayda qaldırılan məsələlərdən fərqlənməsə də, daha konkret və aydın qoyulmuşdu. Bu təşəbbüslər sonralar daha ardıcıl şəkildə davam etdirildi. Belə ki, DAK-ın III Qurultayında (3-5 oktyabr 1999-cu il, Köln), IV Qurultayında (21-22 oktyabr 2000-ci il, Strasburq), V Qurultayında (10-12 avqust 2001-ci il, Malmö) da İranda Azərbaycan dili və hakim rejimin assimilyasiya siyasəti ilə bağlı məsələlər qaldırılırdı. Bununla yanaşı, Azərbaycan problemlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə informasiya sisteminin qurulması, fars şovinizminin

qurbanı olan şəxslərin, təşkilatların, mətbuat orqanlarının qarşılaşdığı problemlərin beynəlxalq təşkilatlara çatdırılması, onların haqlarının müdafiə edilməsi, bölünən millət məsələsinin BMT səviyyəsinə qaldırılması müzakirə mövzusu oldu. Qurultaylarda Cənubi Azərbaycanda insan haqlarının pozulması ilə bağlı bəyanat və müraciətlər qəbul edilərək BMT-nin baş katibinə və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasına göndərildi.

Güneyli mühacirlərin təxminən hər il toplandığı bu forumlar məsələyə hətta minimal effekt baxımından yanaşdıqda belə, uğurlu və faydalı sayılmalıdır. Onun təşkilinin stimulu olan yeni meyillər isə Azərbaycan diasporunun daha mütərəqqi, yurdsevən təbəqəsinin fəaliyyətinin daha geniş tutumlu ictimai-siyasi fəallıq müstəvisi üzərinə keçməkdə olduğunu açıq göstərirdi. Burada məsələnin müsbət tərəflərindən biri də ondadır ki, konqresin işində çeşidli təbəqələri təmsil edən, fərqli görüşlərin daşıyıcısı olan azərbaycanlılar, özü də həm güneylilər, həm quzeylilər, eləcə də Türkiyə azərbaycanlıları iştirak edərək onların hamısı üçün əslində eyni dərəcədə aktual məsələlər barədə fikir mübadiləsi apardılar. Eləcə də, Azərbaycanın və azərbaycanlıların hüquqları və köklü milli maraqları uğrunda irimiqyaslı ictimai-siyasi, o sıradan da lobbiçilik fəaliyyətinin gücləndirilməsinin zəruriliyi fikri konqresdə ilk dəfə olaraq açıq, birmənalı vurğulandı. Müsbətə doğru belə kəskin dönüş mühacirətdəki azərbaycanlıların milli şüur səviyyəsinin yüksəlişinin göstəricisi idi. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, azərbaycançılıq məsələsi əvvəllərdə olduğu kimi, yalnız Güneyin elementar milli-mədəni hüquqları problemi səviyyəsində deyil, artıq qlobal, köklü milli-siyasi maraqlar problemi kimi qoyulmağa başladı.

Paralel.-2015.-12-14 dekabr.-№ 222.-S.10.

Azərbaycanın diaspor təşkilatları fəaliyyətlərini uğurla davam etdirirlər

Leyla Əliyevanın başçılıq etdiyi "AMOR" Azərbaycan gənclər hərəkatı Şimali Qafqaz regionunda maarifləndirmə tədbirləri keçirir

Diaspor Jurnalistləri Birliyi könüllü olaraq "Orta məktəblərdə diaspor dərsləri" layihəsinin icrasına başlayıb. Layihənin məqsədi şagirdlərin Azərbaycan diasporu haqda düşüncəsini inkişaf etdirmək, sərhədlərimizin hüdudlarından kənar da milyonlarla həmvətənimizin yaşaması haqda məlumat verməkdir.

İlk "Diaspor dərsi" Bakıdakı Ə. Ələsgərov adına 244 nömrəli tam orta məktəbdə keçirilib. Öncə məktəbin direktoru Yəhya Abbasov çıxış edərək DJB-nin bu təşəbbüsünü yüksək qiymətləndirib və layihənin şagirdlərin diasporla bağlı maariflənməsində əhəmiyyətli rol oynayacağını deyib.

DJB sədri Fuad Hüseynzadə bildirib ki, ilk dəfədir Azərbaycanda məktəblilərə bu formada "Diaspor dərsi" keçirilir.

O, ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdəki azərbaycanlıların vahid ideya ətrafında birləşməsi üçün möhkəm istinad mənbəyi olduğunu deyib: "İndi soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi və mədəni həyatında daha fəal rol oynayır. Onlar Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması, zəngin mədəni irsimizin təbliği, təcavüzkar erməni dairələrinin ideoloji təxribatlarının qarşısının alınmasında qətiyyət nümayiş etdirirlər".

Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşı Əbülfəz Şeydabəyov Azərbaycan diasporunun inkişaf tarixi, məskunlaşma coğrafiyası haqqında məlumat verir.

Əbülfəz Şeydabəyov qeyd edib ki, Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsi dövlətin siyasətini həyata keçirərək diasporun inkişafı istiqamətində işlər görür: "Hazırda dünyanın əksər ölkələrində azərbaycanlı icmaları üçrəngli bayrağımız altında fəaliyyət göstərir. Azərbaycanlı gənclərin xarici ölkələrdə təşkilatlanması, onların diaspor hərəkatındakı iştirakı da uğurla gedir".

Hollandiya-Azərbaycan Evinin rəhbəri Elxan Mirhəşimli diaspor təcrübəsindən danışdı. O bildirib ki, diaspor fəaliyyəti həm məsuliyyətli, həm də fəxrli işdir.

Diaspor Jurnalistləri Birliyinin sədr müavini Əli Zülfüqaroglu Azərbaycan diasporunun erməni diasporuna qarşı mübarizəsindən danışdı.

Diaspor Jurnalistləri Birliyinin baş katibi Siyavuş Əmirli "Bugünkü gənc, sabahkı diaspordur" mövzusunda çıxış edib.

Xatırladaq ki, layihə çərçivəsində 3 ay müddətinə, Bakının Yasamal rayonundakı 13, Səbaildəki 236, Qaradağdakı 106, Nəsimidəki 240, Nərimanovdakı 178, Nizamidəki 32, Xətəidəki 265, Suraxanıdakı 114, Sabunçudakı 94, Xəzərdəki 181, Pirallahıdakı 235 sayılı məktəblərin 10-11-ci sinif şagirdlərinə "Diaspor dərsi" keçiriləcək.

"Rusiyada olmaqdan həmişə böyük məmnunluq duyuram". Bunu Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin (RAGB) "RAGB: Gənclərin layiqli gələcəyi naminə" mövzusunda VI Forumunda rusiyalı jurnalistlərə müsahibəsində söyləyib.

Leyla Əliyeva qeyd edib ki, Rusiyada çoxlu azərbaycanlı, o cümlədən azərbaycanlı gənclər yaşayır. O deyib: "Bu konfransı keçirməkdə məqsəd həmin gəncləri birləşdirmək, onların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına kömək etməkdir".

Forumda təhsil və ekologiya məsələlərinin müzakirə ediləcəyini vurğulayan L. Əliyeva daha sonra deyib: "Ekologiya bizim üçün çox vacibdir. Bilirəm ki, bizim ölkəmiz kimi, Rusiya da ətraf mühitin qorunmasına xüsusi diqqət yetirir. Biz bu istiqamətdə Rusiya ilə daha sıx əməkdaşlıq etmək istəyirik. Bundan əlavə, forumda mədəniyyət, idman mövzularına, bir sözlə, gəncləri maraqlandıran bütün məsələlərə toxunulacaq".

Leyla Əliyevanın sözlərinə görə, Rusiyadakı azərbaycanlı gənclər arasında istedadlı adamların sayı getdikcə artır.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti deyib: "Bu gün Rusiyanın 70-dən çox regionunda RAGB-in bölmələri fəaliyyət göstərir. Əlbəttə, çox xoşagələn haldır ki, gənclər özləri böyük təşəbbüskarlıq göstərirlər".

Foyədə RAGB-nin, İDEA (Ətraf mühitin qorunması naminə beynəlxalq dialoq) İctimai Birliyinin fəaliyyətinə həsr edilən fotosərgi açılıb. Heydər Əliyev Fondu öz nəşrlərini və XIX-XX əsrlərə aid milli geyimlər sərgisini təqdim edib.

Dekabrın 4-də Xəzər dənizindəki Günəşli yatağının 10-cu dərin özlündə baş verən yanğında həlak olan neftçilərin xatirəsi dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən anılır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) mətbuat xidmətindən verilən məlumata görə, Rusiyanın paytaxtı Moskvada Azərbaycanın səfirliyi qarşısına hadisə zamanı itkin düşən və həlak olan neftçilər yad edilib.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK), Azərbaycan Mədəniyyətinin İnkişafı və İntibahı Fondunun, Azərbaycan-Slavyan Gənclər Assosiasiyasının, Rusiya Azərbaycan Dostluq Mərkəzinin üzvləri, Moskvada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr səfirlik binası qarşısına qərənfillər düzüb və onların xatirəsinə şamlar yandırılıblar. Aksiyada azərbaycanlılarla yanaşı, Moskvadakı digər xalqların nümayəndələri də iştirak edib.

Mərasimdə Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin müşaviri Vüqar İmaməliyev, ÜAK-ın icraçı direktoru İlqar Hacıyev, gənc diaspor rəhbərləri Şamil Tağıyev və Toğrul Allahverdi çıxış edərək aksiya iştirakçılarna Azərbaycan xalqı ilə həmrəylik nümayiş etdirdikləri üçün təşəkkür ediblər.

"Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresi (ÜAK) "AMOR" hərəkatı ilə birlikdə İŞİD-in Yaxın Şərqdəki təcavüzkar fəaliyyəti fonunda Qafqazda sistemli şəkildə maarifləndirmə tədbirləri təşkil edəcək".

Bunu Rəyasət Heyətinin üzvü, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev "Dünya və biz" nəşrinə açıqlamasında deyib.

"İŞİD-in Yaxın Şərqdə təcavüzkar fəaliyyətindən sonra bizim təşkilat Şimali Qafqaz regionunda müntəzəm maarifləndirmə tədbirləri keçirməyə başlayıb. Burada diaspor rəhbərləri gənclərə, tələbələrə bu ekstremist hərəkatın bütün ziyanlarını və təhlükəsini izah edirlər. Bu tədbirlərin keçirilməsində Azərbaycan

Respublikasının Prezidentinin qızı Leyla Əliyevanın başçılıq etdiyi "AMOR" Azərbaycan gənclər hərəkatının fəaliyyəti böyük əhəmiyyət daşıyır", - İlqar Hacıyev bildirib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan diasporu İŞİD-in təbliğatının qarşısını almaq üçün hər cür səy göstərir: "Biz qətiyyətlə zorakılığın və Suriya xalqına qarşı yönələn hərəkatların əleyhinəyik".

O qeyd edib ki, ÜAK gənclər qarşısındakı çıxış və nitqlərində daim bu hərəkatın cinayətkar mahiyyətini açır, gənclərin təxribatlara uymaması üçün onlarla hərtərəfli iş aparır. İ. Hacıyev, həmçinin gənclərimizin bu tip vədlərə praktiki olaraq aldanmadığını sevindirici hal kimi dəyərləndirib.

O, ÜAK-ın Rusiyanın Suriyadakı hərəkatlarını tam dəstəklədiyini deyib: "Bu, bizim ölkəmizin sərhədlərindən kənarda yerləşən insanların taleyinə biganə olmadığımızı göstərir. O insanlar birmənalı olaraq dinc yaşama və onlara qarşı yönəlmiş təcavüzdən müdafiə olunmaq hüququna malikdirlər. İndi Rusiya onların hüquq və azadlıqlarını qorumaq üçün hər şey edir. Bu, dünya siyasətinə böyük töhfə və bizim yaşadığımız ölkə ilə fəxr edəcəyimiz məqamdır".

Rəyasət Heyətinin üzvü bildirib ki, son vaxtlar Rusiyada milli siyasətə proqramlı yanaşmaya xüsusi diqqət ayrılır: "Milli münasibətlərdə düzgün balans yaradılması çox vacibdir. Çünki Rusiya çoxmillətli və çoxdini ölkədir. Rusiya üçün bu məsələ çox incə və vacib məsələdir. Eyni zamanda bu Rusiyanın unikal sərvətidir: müxtəliflik, multikulturalizm öz harmoniyası və birliyi ilə unikal imkanlar yaradır".

Rusiya Azərbaycanlıları İcması Sapun-qora təpəsində Azərbaycan hərbiçilərinə qoyulan abidə üzərində vandalizm faktı üzrə cinayət işinin qaldırılmasına dair sorğu ilə Daxili İşlər Nazirliyinin Sevastopol şəhəri üzrə İdarəsinə müraciət edib.

Bu barədə Azərbaycan İcmasının rəhbəri Rəhim Hübətov məlumat verib.

İcma rəhbəri müraciətində 9 May - Qələbə günü ərəfəsində şəhərin işğalçılardan azad edilməsi uğrunda döyüşlərdə fəal iştirak edən azərbaycanlı hərbiçilərin xatirəsinə Sevastopolda ucaldılan abidənin təhqir olunması faktı ilə bağlı cinayət işinin qaldırılıb-qaldırılmaması ilə bağlı məlumat verilməsini xahiş edib.

"Əgər cinayət işi hələ də, qaldırılmayıbsa, o zaman, hökmən qaldırılmalıdır, çünki belə hərəkatlar cəzasız qalmamalıdır", - deyərək Rəhim Hübətov qeyd edib.

Eyni tərkibli müraciət Sevastopol Prokurorluğuna da göndərilib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan hərbiçilərinə ucaldılan abidə 9 May günü ərəfəsində vandallar tərəfindən üzərinə nalayiq sözlər yazılaraq təhqir edilib.

Sentyabrın əvvəlində Voronejdə MDB və uzaq xaric ölkələrinin nümayəndələrinin də iştirakı ilə beynəlxalq bağçılıq festivalı keçirilib. Festivalda 80-dən çox insanın əl işi təqdim olunub.

2015-ci ildə sərgi-yarmarka "Müstəqil Dövlətlər Birliyinin mədəni paytaxtları" dövlətlərarası proqramının tədbirlər planına daxil olub. Bu səbəbdən sərgidə iştiraka MDB ölkələrinin diaspor nümayəndələri də dəvət olunub. Azərbaycan, Tacikistan, Özbəkistan, Moldova və Ermənistanın diasporları ölkələrinin milli koloritlərini özündə əks etdirən ekspozisiyalarını sərgiləyiblər.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Həştərxan regional bölməsinin sədri Ədalət Hüseynov Həştərxan vilayəti Dumasının Fəxri Fərmanı ilə təltif edilib. Diaspor rəhbəri millətlərarası sülh və anlaşmanın təmin

olunmasında göstərdiyi ictimai fəaliyyətinə, beynəlxalq əməkdaşlığın və Rusiya Federasiyasının Həştərxan vilayəti ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluğun inkişafına verdiyi töhfələrə görə mükafatlandırılıb. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən məlumat verilib.

Həştərxan vilayəti Dumasının sədri Aleksandr Klıkanov mükafatın təqdimat mərasimində Ədalət Hüseynovun Həştərxanla Azərbaycan arasında qarşılıqlı dostluq münasibətlərinin inkişafında və möhkəmlənməsində vacib rolunun olduğunu deyib. Dumanın sədri Həştərxan şəhərinin fəxri vətəndaşı Ədalət Hüseynovun yerli əhali, hökumət nümayəndələri arasında böyük nüfuza malik olduğunu vurğulayıb.

Eyni zamanda, diaspor rəhbərinin Həştərxanda yaşayan azərbaycanlı gənclər və tələbələr arasında tərbiyəvi işin aparılması istiqamətində müstəsna xidmətləri xüsusi qeyd edilib.

Palitra.-2015.-16 dekabr.-№ 224.-S.10.

Rusiya paytaxtında azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşü keçirilib

Aydın Mirzəzadə: "Rusiya-Türkiyə münasibətləri normallaşandan sonra Kreml bu addımına görə peşman olacaq"

Dənizdə həlak olan neftçilərin xatirəsi yalnız ölkəmizdə deyil, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən anılır.

ASGA Rusiya nümayəndəliyinin sədri Toğrul Allahverdinin verdiyi məlumata görə baş verən faciə Rusiyada yaşayan həmvətənlərimizi də yasa boğub. Moskvada yaşayan yüzlərlə insan Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyin binasına gələrək itkin neftçilərimizi qərənfillərlə anıblar. Əksəriyyəti ÜAK, AMİİF və ASGA üzvləri və Moskvada təhsil alan Azərbaycanlı tələbələrdən ibarət olan mərasim iştirakçıları səfirlik binası qarşısına qərənfillər qoyaraq itkin düşən neftçilərimizin xatirəsini gözyaşları və dualarla anıblar.

Səfirliyin binası qarşısında şamlar yandırılıb. Aksiyada iştirak edənlər arasında digər millətlərin nümayəndələri də olub. Səfirliyin müşaviri Vüqar İmaməliyev ÜAK icraçı direktoru İlqar Hacıyev gənc diaspor rəhbərləri Şamil Tağıyev və Toğrul Allahverdili çıxış edərək aksiya iştirakçılarına Azərbaycan xalqı ilə həmrəylik nümayiş etdirdikləri üçün təşəkkür ediblər. Rusiya Azərbaycan Dostluq Mərkəzinin direktoru Natalya Krasovskaya Rusiya cəmiyyətinin də Azərbaycan xalqı ilə birlikdə kədərləndiyini bildirib. Natalya Krasovskaya bildirib: "Bir insan kimi böyük bir dövlət də acılı günlərdə özünü tək hiss etməməlidir, ona görə də bu gün biz burdayıq".

"Erməni soyqırımı"nın inkarına görə cinayət məsuliyyətini nəzərdə tutan qanun layihəsinin Rusiya Dövlət Dumasına təqdim olunması, bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun ciddi narazılıqlarına səbəb olub.

Rusiya Dumasında baxılan sənədlə bağlı fikirlərini bölüşən millət vəkili Fazil Mustafa bu qanun layihəsinin müzakirəsini axmaq addım hesab edir: "Bu axmaq bir qanun layihəsidir. Çünki Fransada da bu qanunu qəbul ediblər. Bu qanun hüquqi məntiqə sığmayan bir addım oldu. Hər halda bu, Rusiyanın özünün bizimlə olan münasibətinə zərbə gətirəcək addımdır. Deməli, Rusiya bizim üçün güvənilən dövlət olmadığını, qonşuluq, dostluq münasibətlərinə hər zaman xoş münasibət bəsləməyən dövlət olduğunu təsdiqləyir. Sənəd tam olaraq bizim ziddimizə hesablanıb. Hər halda bu isterika ilə qəbul olunan bir addımdır".

Deputat buna cavab olaraq Türkiyənin də bu formada addım ata biləcəyini söyləyib: "Türkiyə də Çərkəz soyqırımı məsələsini gündəmə gətirə bilər. Rusiya çoxlu sayda çərkəzin, çeçenlərin məhv edilməsi üçün addımlar atıb. Buna görə də bu məsələni gündəmə gətirmək, Rusiyanı siyasi cəhətdən rahatladacaq addım olar bilər, amma məntiq cəhətdən Rusiyaya xeyir gətirəcək addım olmayacaq".

Fazil Mustafa bu qanun layihəsilə bağlı azərbaycanlıların Rusiyada münasibət bildirməli olduğunu söyləyib: "Məsələyə Rusiyada da münasibət ortaya qoyulmalı və bunun yanlış addım olduğu rəsmi Kremlə bildirilməlidir. Rusiya bunun zərərini daha çox görəəcək. Münasibətləri bu qədər hədsiz mürəkkəbləşdirmək Rusiyanın faydasına olmayacaq. Biz buna qəti etirazımızı bildirəcəyik. Necə Fransaya bildirdik ki, onlar belə

qanunu qəbul etməklə səhv ediblər. Biz bu anormallığa da etiraz edəcəyik. Rusiyadakı diaspor da ölkənin qanunvericiliyi çərçivəsində buna etiraz etməlidirlər. Azərbaycan Milli Məclisində də bunun arzuolunmazlığını diqqətə çatdıracağıq".

YAP-ın İcra Katibliyinin Siyasi təhlil və proqnozlaşdırma şöbəsinin müdiri, millət vəkili Aydın Mirzəzadə isə hesab edir ki, bu qanun layihəsi qəbul olunarsa, Rusiya ən böyük səhvini buraxar: "Mən hesab edirəm ki, əgər bu qəbul olunarsa, Rusiyanın buraxdığı ən böyük strateji səhv olar. Rusiyanın müəyyən məsələləri zamanın ixtiyarına buraxmaq əvəzinə embarqolar qoyması, viza rejiminin bərpası, indi isə heç bir real məntiqə söykənməyən qanun qəbul edilməsinə cəhdi səhv addımdır. Rusiyanın qədim dövlətçilik ənənələri var. Onun bu səhvini isə başa düşmək olmur".

Aydın Mirzəzadə hesab edir ki, qanun layihəsi qəbul olunsaydı, Rusiya-Türkiyə münasibətləri normallaşandan sonra Kreml bu addımına görə peşman ola bilər: "Müəyyən dövrdən sonra Rusiya-Türkiyə arasındakı gərginlik götürüləcək, o zaman Rusiya bu məsələyə görə əlbəttə çox böyük narahatçılıq keçirəcək, peşman olacaq. Siyasət təmkinlilik, qonşuluq münasibətini göstərmək, diplomatik məharət tələb edir. Bu qanun layihəsinin arxasında bir çox məsələlər dura bilər. Bunu zaman göstərəcək. Rusiya milli maraqlarını və özünün fəvqəldövlət nüfuzunu qoruyub saxlamalı və bu səviyyəyə enməməli idi. Erməni millətçiliyi uduzandan sonra, Rusiya bunun ağrısını çəkəcək. Rusiyanın həm rəsmi və həm də siyasi qurumları bilirlər ki, Azərbaycan-Türkiyə ilə yaxın siyasi mütəfiqdir, yaxın dostluq-qardaşlıq münasibətləri var, həmişə də bir yerdədirlər. Bunu bir daha Türkiyə baş nazirinin Bakıya səfəri sübut etdi".

Aydın Mirzəzadə Azərbaycanın Rusiyadakı diasporuna da çağırış edib: "Azərbaycanın diaspor üzvləri eyni zamanda Rusiya Federasiyasının vətəndaşlarıdır. Ona görə də onların Rusiyada qəbul edilən istənilən qanuna, istənilən məsələyə münasibətləri olmalıdır. Mən sübhə etmirəm ki, orada yaşayan azərbaycanlılar buna etiraz edəcəklər. Mən Rusiyada yaşayan azərbaycanlıları Rusiyanın qanunları çərçivəsində Rusiya hakimiyyət orqanlarına bu qanun layihəsi ilə bağlı etiraz etməyə, məsələni Rusiyanın dövlət xadimlərinin və ictimaiyyət nümayəndələrinin diqqətinə çatdırmağa çağırıram".

Sankt-Peterburq Millətlər Evinin Gənclər Şurasının iclası keçirilib. İclasda Şura üzvlərinin yekdil qərarı ilə Zakir Nəbizadə Şuranın sədri seçilib. Milliyətçə azərbaycanlı olan Z. Nəbizadə şəhərin ictimai həyatında fəaliyyəti ilə tanınmaqla yanaşı, 2010-cu ildən Sankt-Peterburqda Azərbaycan diasporunun Gənclik Qollarına rəhbərlik edir. Onun rəhbərliyi ilə şəhərdə minlərlə insanın toplandığı xeyriyyə konsertləri, irimiqyaslı müxtəlif xarakterli layihələr təşkil olunub.

Bundan əlavə Zakir Nəbizadə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, fəal gənclərimizi vahid amalda birləşdirən Azərbaycan Beynəlxalq Alyansı adlı gənclər platformasının həmtəsisçilərindəndir. Qeyd edək ki, Sankt-Peterburqdakı Azərbaycan Milli Mədəni Muxtariyyət Şurasının nəzdində fəaliyyət göstərən Azərbaycanlı Gənclər Birliyi özündə gənclərin intellektual və fiziki istiqamətlərinin inkişafı bölmələri ilə fəaliyyət göstərir. Belə ki, əsas məqsədi yerli azərbaycanlı gənclərin cəmiyyətə inteqrasiyası ilə yanaşı, Birlik Sankt-Peterburqda 2011-ci ildə döyüş idman bölməsi və 2012-cil ildən isə Azərbaycan tarixi üzrə dərslərə başlayıb. Bundan əlavə "Bazar günü" məktəbləri diasporun inkişafında mühüm rol oynamaqda və burada əsasən azərbaycandilli və

mədəniyyətimizin əsasları dərsləri keçirilməkdədir. Onu da xüsusi qeyd etmək istərdik ki, Sankt-Peterburq Millətlər Evinin Gənclər Şurasının nəzdində fəaliyyət göstərən Gənclər Məclisində şəhərdə yaşayan bir çox xalqların fəal gəncləri təmsil olunur. Bu da özlüyündə Azərbaycan həqiqətlərinin və mədəniyyətinin digər xalqlara da təbliğ olunmasında unikal platforma sayılır.

Rusiya paytaxtında Moskva və Moskva vilayətinin azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşü keçirilib. Rusiyanın Azərbaycan İcması Evinə keçirilən görüşdə Azərbaycan diasporunun problemlərinə dair aktual məsələlər müzakirə olunub.

Tədbirdə çıxış edən Moskva vilayətində azərbaycanlıların Federal Milli Mədəni Muxtariyyətinin sədri Qalib Ağayev Rusiyadakı bütün Azərbaycan təşkilatlarının ölkədə eyni səviyyədə təqdim olunmalı olduğunu söyləyib. O, bugünkü tədbirin çox əhəmiyyətli olduğunu qeyd edib: "Son 20 ildə ilk dəfədir ki, Rusiyadakı əksər azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərləri bir masa arxasında əyləşib. Hazırda Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları müalicəyə ehtiyacı olan xəstə adama bənzəyir. Diasporumuzun sağalması çox uzun və ağır prosesdir. Bu prosesdə Rusiyanın bütün azərbaycanlı birlikləri iştirak etməlidirlər". Azərbaycanın Rusiyadakı səfirinin müavini Qüdsi Osmanov isə çıxışında Rusiyadakı Azərbaycan icmasının fəaliyyəti məsələsinə toxunub. O, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) yaradılan zaman Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin bütün azərbaycanlı təşkilatı ÜAK-ın yanında olmağa, birgə fəaliyyət göstərməyə və bir-birinə dəstək verməyə çağırıldığını vurğulayıb.

Diplomat diaspor təşkilatlarının "birləşməsi" sözünün bir sıra qüvvələr tərəfindən düzgün anlaşılmadığını və bunun icma daxilində spekulasiyalara yol açdığını qeyd edib: "Əvvəla burada "birləşmə" ideoloji anlayışdır, bütün diaspor təşkilatlarının birgə və əlaqəli fəaliyyət göstərməsi üçün şərait və imkanın yaradılması deməkdir. Məhz ona görə də, Azərbaycan İcması Evi yaradıldı, harada ki, bütün diaspor təşkilatları Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun ümumi vəzifələrini yerinə yetirmək üçün fəaliyyətlərini konsolidasiya etməlidirlər. Heç bir mövcud təşkilatın ləğv edilməsinə ehtiyac yoxdur".

Qüdsi Osmanov azərbaycanlı təşkilatların birgə çalışması üçün diaspor rəhbərlərinə Azərbaycan İcması Evinə yerləşməyi təklif edib. ÜAK icraçı direktoru İlqar Hacıyev Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin qapılarının hər zaman bütün azərbaycanlıların üzünə açıq olduğunu söyləyib: "Konqres azərbaycanlı təşkilatların bütün təşəbbüslərinə yardım etməyə hazırdır".

Rusiya-Azərbaycan Mədəniyyət və Həmrəylik Mərkəzinin icraçı direktoru Mehman Şükürov isə mərkəzin 6 ildə göstərdiyi uğurlu fəaliyyətdən danışdı. O, bütün təşkilatların birgə fəaliyyəti üçün ilk növbədə diaspor adını şəx və böhtanlardan təmizləməyin vacib olduğunu söyləyib.

"Azərbaycan" cəmiyyətinin rəhbəri Oktay Hüseynov diasporumuzun potensialının böyük olmasına baxmayaraq, Rusiyada digər icmalardan geri qaldığını bildirib. O, diaspor rəhbərlərini Rusiyanın ictimai həyatında daha fəal iştirak etməyə çağırıb.

"Şəhriyar" Ədəbi Cəmiyyətinin üzvü, tarixçi Əşrəf Hüseynov Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun yaranması tarixindən və formalaşması mərhələlərindən söhbət açıb. Tarixçi alim Azərbaycan diasporunun bir ideya ətrafında birləşməsinin Rusiyadakı azərbaycanlıların həyatında yeni mərhələ olduğunu söyləyib.

Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr Universitetinin azərbaycanlı müəllimi, professor Abuzər Bağırov isə diasporun daxilində Rusiyadakı Azərbaycan icmasının həyatında fəal iştirak edəcək elm adamlarından ibarət cəmiyyətin yaradılmasını təklif edib.

Tədbirdə çıxış edən "Nicat" Azərbaycan İrisinin İntibahı Cəmiyyətinin məsləhət şurasının üzvü Afaq Şıxlı, "İRS" jurnalının baş redaktoru Musa Mərcanlı, ÜAK-ın Moskva vilayəti regional bölməsinin icraçı direktoru, Xalqlar Dostluğu Fondunun sədri Araz Mürsəliyev, ÜAK Moskva regional bölməsinin icraçı direktoru, "RVAK" Fondunun rəhbəri Şamil Tağıyev Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Azərbaycan İcması Evinin damı altında birləşməsinin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyinin və bunun diasporumuzun yüksək səviyyədə inkişafı üçün uğurlu addım olduğunu qeyd ediblər.

Qeyd edək ki, tədbirdə Moskva və Moskva vilayətinin azərbaycanlı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinin görüşünün hər ay keçirilməsi qərara alınıb.

Paralel.-2015.-18 dekabr.-№ 226.-S.10.

Azərbaycanı dünyada təbliğ edən həmvətənlərimiz

"Azərbaycanı dünyada sülhə xidmət edən bir təşkilatda təmsil etmək mənim üçün bir qürurdur"

O, Şərq mənəviyyatlı Qərb təfəkkürlü bir insan olmaqla bir növ Azərbaycan düşüncəsini özündə əks etdirib. Çünki Azərbaycan da Şərqlə Qərbin kəsişmə nöqtəsində yerləşdiyindən birinin fəlsəfəsini, mənəviyyatını, digərinin isə məntiq və düşüncəsinin daşıyıcısıdır. Söhbət tanınmış alim Bəxtiyar Siracovdan gedir. Bəxtiyar Tahir oğlu Siracov 1957-ci il oktyabrın 21-də Bakıda anadan olub. Atası Tahir Siracov keçmiş Ali Partiya Məktəbinin məzunu olduğdan sonra bir neçə partiya təşkilatlarında işləyib. Anası Mehparə xanım isə Bakı Dövlət Universitetini bitirdikdən sonra orta məktəbdə fizika-riyaziyyat müəllimi kimi çalışıb. Bəxtiyar Siracov 1974-cü ildə Bakının 82 saylı orta məktəbini bitirərək Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki BDU) tətbiqi-riyaziyyat fakültəsinə daxil olub və 1979-cu ildə oranı müvəffəqiyyətlə başa vurub. Ondan sonra Milli Elmlər Akademiyasının Kibernetika İnstitutuna təyinat alıb. Ordan da Moskvaya göndərilib. SSRİ Elmlər Akademiyasının Hesablama Mərkəzinə ezam olunan Siracov 1980-81-ci illərdə Təkmilləşdirmə Proqramı çərçivəsində tətbiq olunan kompüterləri mənimsəyərək elmi tədqiqat sahəsində fəaliyyətə başlayıb. 1982-ci ildə Hesablama Mərkəzinin aspiranturasına daxil olaraq professor Viktor Bryabinin rəhbərliyi altında öz tədqiqat işlərini davam etdirib. 1986-cı ildə Viktor Bryabinin təşəbbüsü ilə "SPEKTR" adlı layihəyə cəlb olunub. 1990-cı ildə Moskvada namizədlik işini müdafiə edən B. Siracov fizika-riyaziyyat elmləri namizədi alimlik dərəcəsi alıb. 1992-ci ildən isə həyatı Avstriya ilə bağlıdır. 1995-ci ildən İ-NET firmasında işə başlayan azərbaycanlı alim həmin vaxtdan bu günədək Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentlikdə çalışır. Qeyd edək ki, Bəxtiyar Siracov 17 ildir ki, Beynəlxalq Atom Agentliyində (MAGATE) Azərbaycanı təmsil edir. O, hələlik orda çalışan yeganə həmvətənimizdir. Onun barəsində cəmi bir proqram hazırlanıb. Xəzər televiziyasının "Vətənimdir Azərbaycan" layihəsinin ilk qəhrəmanlarından olan alim onu Avstriyaya aparan yollar haqqında bunları deyib: "Moskvadakı rəhbərim Viktor Qryabinə çox minnətdaram. Onun sayəsində informatika elminin sirlərinə yiyələnmişəm. O məni 1992-ci ildə Vyanaya dəvət etdi. Özü o zaman MAGATE-də çalışırdı. 3 il onun rəhbərliyi altında çalışdım. Sonrada özüm bəxtimi sınamaq məqsədiylə MAGATE-yə işə düzəlmək üçün ərizə verdim. Görünür qismət imiş, 1995-ci ilin may ayında mən Bakıda idim və zəng vurub dedilər ki, sizi işə qəbul etmişik. İyun ayında yenidən ora döndüm". Nüfuzlu alim hazırda agentlikdə kompüter proqramları təminatı şöbəsinin rəhbəridir. Qeyd edək ki, bəzi nominasiyalarda Nobel mükafatı fərdi şəxslərə deyil, bütövlükdə bir komandaya verilir. İqtisadiyyat, fizika və kimya üzrə mükafatlandırma aparılarkən bu hallar müşahidə olunur.

Bu zaman Beynəlxalq Nobel Komissiyası həmin komandanın bərabər gördüyü işi qiymətləndirərək, onlara ümumi mükafat təqdim edir. Qazanılan pul mükafatı da komanda üzvləri arasında bölüşdürülür. 2005-ci ildə Nobel sülh mükafatı uğurlu işlərinə və dünyada sülhün təminatına görə Siracovun çalışdığı Agentliyə verilir. Mükafatın təqdim olunduğu komandada əsas fiqurlardan biri də Azərbaycan alimi olub. Beləliklə, Bəxtiyar Siracov qrup halında da olsa, bu mükafata layiq görülən ilk və hələlik yeganə azərbaycanlı kimi tarixə

düşüb. Bu barədə alimin öz fikirləri də maraqlıdır: "Bizim təşkilatın dünyada sülhün təmin olunmasında əvəzsiz rolu var və bu rol da 2005-ci ildə Nobel mükafatının verilməsi ilə nəticələndi. Beynəlxalq Nobel Komissiyası bizim işimizi dəyərləndirib və Nobel Sülh mükafatı ilə təltif edib. O mükafat bizə də şamil edilir. Siyahı uzundur. Çünki hamımız sülh prosesinin qorunmasında çox zəhmət çəkmişik. Mən də fəxr edirəm ki, bir azərbaycanlı kimi adım o siyahıda var. O zaman Azərbaycanın adının çəkilməsi və dünyada sülhə xidmət edən bir təşkilatda onun da nümayəndəsinin olması təbii ki, mənim üçün bir qürurdur". "Elmin vətəni olmur", deyirlər. Çünki elm özü-özlüyündə bəşəriyyətə xidmətdir. Ancaq alim heç vaxt öz mənsub olduğu milləti, "çıxdığı qımı" unuda bilmir. Elmə, yəni bəşəri düşüncəyə xidmət etsə də, ruhu həmişə anadan olduğu vətənlə bağlı olur. Bəxtiyar Siracov üçün də Azərbaycan bu anlamı daşıyır: "Vətənlə bağlılığım daim olub.

Mən həmişə azərbaycanlı kimi yaşamışam. Azərbaycanlı kimi hərəkət etmişəm. Burda da ölkəmizin səfirliyi, diaspor ilə əlaqələrimiz var və mədəni tədbirlərə gedirəm. Görkəmli sənətkarlarımız burda konsert verir və mən də iştirak edirəm. Yoldaşlarla görüşür, Azərbaycanla bağlı məsələləri müzakirə edirik. İki ildən bir də özüm vətənə gedir, qohumlarla görüşürəm. Amma narazı olduğu məqamlar da var. 17 ildir ki, mən burdayam amma hələ də görməmişəm ki, Azərbaycandan ərizə verib burda işləməyə gələnlər olsun. Burda çox böyük imkanlar var. Həmyerlilərimiz də bundan istifadə etsələr, yaxşı olar. Vətənə bağlılıq bizim qanımızdadır. Bu, doğulduğumuz gündən bizə verilən tərbiyədən irəli gəlir. Hara getsək, Azərbaycan ürəyimizdədir. Mən 17 ildir burdayam, amma hələ də Azərbaycan vətəndaşyam, pasportumu saxlamışam. Mən evdə xüsusi antena qurmuşam ki, Azərbaycan TV-lərini tuta bilim. Televiziyaya böyük zövqlə baxıram". Vyananın mərkəzi parklarının birində Azərbaycan səfirliyi tərəfindən dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin abidəsi qoyulub. Məhz, bu səbəbdən yorucu iş gününün sonunda alim hər dəfə o parka gedərək abidəyə baxır. Söhbətlərində qeyd edir ki, hər dəfə Avstriya vətəndaşları bu heykəlin yanından keçərkən, ayaq saxlayıb bəstəkar haqqında məlumatları oxuyurlar.

Evindəki pianoda da çox vaxt Üzeyirin bəstələrini ifa edir. Həmçinin Agentlik tərəfindən Nobelin ona şamil olunduğunu bildirən diplom da o pianonun üzərindədir. Azərbaycanlıların son illərdə diaspor fəaliyyətində daha aktiv olmaları, istedadlı, savadlı və bacarıqlı gənclərimizin xarici ölkələrdən xoş xəbərlərinin gəlməsi haqqında xeyli sayda məlumatlar gəlməkdədir. Bu günlərdə bu xəbərlər arasında daha çox diqqət çəkəni isə Misirdə yaşayan bir azərbaycanlı uşağın uğurları haqqında yayılan məlumatlardır. Atasını misirli, anasını azərbaycanlı olan Sandi adlı bu istedadlı uşaq 6 dil bilir, musiqi təhsili var və pianoda klassiklərin əsərlərini ifa etməyi bacır (bir sıra musiqi yarışlarında mükafatlar alıb), üzgüçülük üzrə Misirdə mükafatlar qazanıb. Bir çox bacarıqları ilə seçilən Sandi Salim haqqında məlumat verən onun anası Sədaqət Əli Əşrəf deyir ki, Sandi Misirdə yerləşən bir sıra səfirliklərdə keçirilən tədbirlərə də dəvət alır və öz bacarıq və istedadına görə artıq uşaq yaşından Qahirədə diqqət mərkəzinə düşə bilib: "O, Misirdə təşkil olunan Azərbaycanla bağlı tədbirlərin birini də buraxmır.

Türkiyənin, Çinin və digər ölkələrin Misirdəki səfirindən də mükafatlar alıb. Bütün bunlar onun istedad və bacarıqlarına görədir. Hər sahədə aktivdir, Azərbaycan rəqslərini səfirliklərin tədbirlərində ifa edir. Üzgüçülük üzrə isə Misirdə keçirilən yarışlarda dəfələrlə mükafatçılar sırasına düşə bilib. Sandi 6-cı sinfə keçir

və Misirdə də deyirlər ki, bu yaşda 6 dil bilməsi eyni vaxtda bir neçə sahədə uğurları sıralaması bu uşağın vunderkind olmasından xəbər verir. Getdiyi bütün tədbirlərdə də Azərbaycan bayrağını əlindən əskik etmir. Məni daha çox sevindirən də elə budur. Sandi haqqında dəfələrlə Misir mətbuatı yazsa da, çox istərdim bu istedadlı uşaq barəsində Azərbaycan mətbuatı da məlumatlı olsun. "Diplomatiya", "Alaadin" uşaq jurnalı və digər Misir mətbu orqanlarında onun haqqında məqalələr çap olunub. Təkcə üzgüçülük və musiqi yarışları deyil, Misirdə rəsm üzrə müsabiqədə birinci yerə çıxmasından sonra o rəsmə də böyük maraq göstərmiş və qumla rəsm çəkməyi öyrənib. Onda bu maraq Avropa Oyunlarının bağlanış mərasimində olan göstərişdən sonra daha da artdı". Qeyd edək ki, Sandi İngiltərənin "Royal Music" Akademiyasının Misirdəki filialını bitirib, hazırda isə piano üzrə magistraturada oxuyur. 6 dil azərbaycan, ərəb, rus, ingilis, fransız və türk dillərində sərbəst danışan Sandi yeni dil öyrənəcəyini deyir və gələcəkdə həkim olmaq istəyir.

O, gələcəkdə Azərbaycanda yaşamaq və öz istedad və bacarıqları ilə Azərbaycandan parlağağı arzu edir. Şimali Kiprin Güzelyurt şəhərində yerləşən Güzelyurt İdman Mərkəzində "Bodybuilding və fitness" üzrə yarış keçirilib. Magosa şəhərində yerləşən Doğu Akdeniz Universitetinin tələbəsi həmyerlimiz Şıxəli Mərdanlı yarışın çempionu olub. O, Azərbaycan bayrağını Şimali Kiprdə qürurla dalğalandırıb. ABŞ-da yerləşən Ronald Reyqan Binası və Beynəlxalq Ticarət Mərkəzində (Ronald Reagan building and International Trade Center) "Winternational" adlı 4-cü illik Səfirlik Sərgisi keçirilib. Ticarət Mərkəzləri Assosiasiyası (Trade Center Management Associates) tərəfindən maliyyələşdirilən tədbirdə əsasən Vaşinqtonda akkreditə olunan diplomatik korpusun yüksək vəzifəli nümayəndələri, ABŞ KİV-lərinin nümayəndələri, sadə vətəndaşlar, habelə Azərbaycan icmasının təmsilçiləri də daxil olmaqla, təxminən 2500-3000 nəfər iştirak edib. Vaşinqtonda akkreditə olunan 35-dən çox səfirliyin nümayiş etdirdiyi rəngarəng mədəniyyət nümunələri və müxtəlif milli adət-ənənələrin təəcəssümü olan əşyalar böyük maraq doğurub. Yarmarkanın ölkəmiz üçün ayrılan stendinin tərtibatında Azərbaycanın qədim tarixi abidələrini, müasir infrastrukturunu və turizm potensialını özündə əks etdirən şəkillərdən istifadə olunub. Burada milli mətbəximizin nümunələri, xalçalar, suvenirlər, Azərbaycan haqqında buklet və kitablar nümayiş etdirilib. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan stendi daha çox tamaşaçı toplayan stendlərdən biri olub. Sərginin açılışında çıxış edən Ticarət Mərkəzləri Assosiasiyasının prezidenti Con P. Dryu (John P. Drew) tədbirin əsas məqsədinin Vaşinqton ictimaiyyətini dünya ölkələrinin mədəniyyət və adət-ənənələri barədə məlumatlandırmaq olduğunu bildirib.

Paralel.-2015.-22 dekabr.-№ 228.-S.10.

Azərbaycan Avropanın enerji təchizatının şaxələnməsində əhəmiyyətli rol oynayır Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü nəzərə alaraq həll edilməlidir

Latviya parlamentinin komitə sədri simvolik mənada Azərbaycanı təmsil edəcək peşəkar xokkey klubu yaradıb. Latviya parlamentinin İqtisadiyyat, kənd təsərrüfatı, ətraf mühit və regional siyasət komitəsinin sədri, babası azərbaycanlı olan Roman Naudinş bildirib ki, o, siyasi fəaliyyətindən başqa peşəkar xokkeyçi olduğu üçün bu qərarı verib. Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycan diasporunun dəstəyi ilə yaradılan komandada peşəkar liqada təmsil olunmuş xokkeyçilər yer alıb. Klubun bayrağında Azərbaycanın simvolu olan buta və bayrağımız əks olunub. Komandanın kapitan olan R. Naudinş qeyd edib ki, tezliklə komandanın rəsmi təqdimatı olacaq və bu mövsüm yarışlara qatılacaq. O, gələcəkdə klubun dünya arenasında çıxış edəcəyini planlaşdırdıqlarını bildirib.

Qeyd edək ki, "APA Holding"in Azərbaycanın Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsi ilə birgə reallaşdırdığı "Sərhəddənkənar azərbaycanlılar" adlı layihə çərçivəsində Şərqi Avropa ölkələrində görüşlər keçirilir. Vilnüsda Geosiyasi Araşdırmalar Mərkəzinin hazırladığı "Dağlıq Qarabağ münaqişəsi: nizama salınma yolları" kitabının təqdimatı keçirilib. Kitab Litva və ingilis dillərində nəşr edilib. Mərasimdə Mərkəzin rəhbəri Qreta Tuçkute, Azərbaycanın Litvadakı səfiri Həsən Məmmədzadə, Litva-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun rəhbəri Yuras Pojela, ekspertlər, azərbaycanlı gənclər və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər. Qreta Tuçkute kitab haqqında məlumat verərək bildirib ki, nəşrdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin kökləri, Ermənistan tərəfindən beynəlxalq hüququn kobud şəkildə pozulması faktları, habelə münaqişənin dinc yolla nizama salınması məsələləri nəzərdən keçirilib. Azərbaycanın Litvada səfiri Həsən Məmmədzadə çıxış edərək bildirib ki, litvalıların münaqişə barədə təsəvvürlərinin necə dəyişməsinə tədqiq etmələrindən, Xocalı qırğını ilə 1991-ci il 13 yanvar faciəsi arasında paralel aparmalarından məmnundur.

Vilnüs Universitetinin doktorantı, jurnalist Viktor Denisenko təsdiqləyir ki, azərbaycanlılar qlobal məkanda özləri üçün unudulmaz hadisələri litvalılardan daha yaxşı işıqlandırır. Böyük Vitautas Universitetinin doktorantı və tarixçi Kristina Petrauske bildirib ki, litvalılar tərəfindən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi anlayışı iyirmi il ərzində dəyişib. O, 1991-1992 və 2013-cü illərin ölkə mətbuatını izləyib. 2013-cü ili ona görə seçib ki, həmin ildə Seymdə əsas qoyulan, Dağlıq Qarabağ ilə dostluq münasibətlərini dəstəkləməyə yönələn parlament qrupu Dali Kuoditenin rəhbərliyi altında ictimai məkanda debatlar keçirməyə çağırış edib. K. Petrauskenin sözlərinə görə, keçən əsrdə münaqişənin qızğın vaxtında informasiyanın böyük hissəsi Ermənistanı dəstəkləyən tərəfdən daxil olub. İyirmi ildən sonra məqalələrin əksəriyyətində Azərbaycan dəstəklənir. Hazırda Dağlıq Qarabağın müstəqilliyini söyləyənlər marginal qrupdur və onların mövqeyi Litvanın xarici siyasətinə ziddir. Eyni zamanda Azərbaycan Litva mətbuatında "qəddar müsəlman" ölkəsindən "öz torpaqlarının birləşməsi və vətəndaşlarının təhlükəsizliyi uğrunda mübarizə aparən" dövlətə çevrilib. Doktorant qeyd edib ki, Ermənistan Dağlıq Qarabağ haqqında dediklərini dəyişməyib, eyni zamanda Azərbaycanın ritorikası daha incə olub, Ermənistanın qəddarlığını işıqlandırmaqdan öz imicini yüksəltməyə, münaqişəli

regionun Azərbaycanın tərkib hissəsi olduğunu qəbul edən beynəlxalq qərarı işıqlandırmğa keçid başa çatıb. Bu cür yanaşma litvalı oxucular üçün qəbul ediləndir. Avropa İttifaqı Mikolas Remeris adına Hüquq və Beynəlxalq Hüquq İnstitutunun professoru, Yustinas Jilinski qeyd edib ki, ərazi münaqişələri Sovet İttifaqı və Yuqoslaviya dağılan zaman ən qanlı xarakterə malik olub. Akademikin sözlərinə görə, zorakılıqdan yaxa qurtarmaq, insan haqlarını təmin etmək üçün beynəlxalq hüquq prinsiplərini rəhbər tutmaqdan başqa yol yoxdur. Yuras Pojela da oxşar halların baş verməsinin qarşısının alınması üçün müvafiq tədqiqatların vacibliyini qeyd edib. Postsovet məkanında dondurulmuş münaqişələr, o cümlədən Dnestryanı, Abxaziya, Cənubi Osetiya kimi münaqişələr onsuz da çoxdur. General Yonas Jyamaytis adına Litva Hərbi Akademiyasının müəllimi Laura Kirvelite bildirib ki, danışıqların irəliyə getməməsinin əsas səbəbi münaqişə aparən tərəflərin sərt mövqeyidir.

Münaqişə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü nəzərə alaraq həll edilməlidir. "Azərbaycan Tələbə Şəbəkəsi", "Alman Cəmiyyəti", "Alman-Azərbaycan Forumu" və Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyin təşkilatçılığı ilə Berlində mötəbər sərgilərin keçirildiyi Avropa İnformasiya Mərkəzində "Azərbaycan-Almaniya əlaqələrinin tarixi və bu günü" adlı müzakirə axşamı keçirilib. Tədbirə qatılan yüzə yaxın iştirakçını salamlayan "Alman Cəmiyyəti"nin direktoru Andreas Appelt rəhbərlik etdiyi təşkilatın sərgi məkanında Azərbaycan-Almaniya münasibətlərinə həsr olunan müzakirələrin keçirilməsindən məmnunluğunu ifadə edib. Andreas Appelt həmçinin tədbirdə nümayiş olunan "Azərbaycanda alman izləri" fotosərgisinin ərsəyə gəlməsi üçün fotoşəkilləri təqdim edən Heydər Əliyev Fonduna minnətdarlığını bildirib. Azərbaycan Respublikasının Almaniyadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Pərviz Şahbazov Almaniya ilə Azərbaycan arasındakı çoxşaxəli münasibətlərin tarixi və hazırkı vəziyyətinə dair məlumat verib. Səfir dövlət başçısı İlham Əliyevin Almaniya həyata keçirdiyi səfərin ölkəmiz arasındakı münasibətlərin inkişafına mühüm töhfə olduğunu bildirib. "Alman-Azərbaycan Forumu"nun sədri, keçmiş dövlət katibi Hans-Eberhard-Şlayer çıxış edərək Azərbaycanın Almaniya üçün əhəmiyyətli tərəfdaş olduğunu vurğulayıb, ölkəsinin Azərbaycanla əlaqələrin daha da genişlənməsində maraqlı olduğunu qeyd edib. "Azərbaycan Tələbə Şəbəkəsi"nin icraçı direktoru İbrahim Əhmədov Azərbaycan və Almaniya xalqlarını birləşdirən mədəni bağlardan bəhs edərək bildirib ki, hər iki xalqın mədəniyyətində ortaq dəyərlər kifayət qədərdir və bu dəyərlər xalqlarımızın sülh və dostluq şəraitində yaşamasını aşılayır.

Daha sonra Berlin Humboldt Universitetinin "Azərbaycan tarixi" kafedrasının müdiri prof. Eva-Maria Aux Azərbaycanda alman koloniyalarının salınması, almanların Azərbaycanda buraxdıqları irs və bu irsin qorunub saxlanması üçün görülən işlər barədə məruzə ilə çıxış edib. Prof. Aux bildirib ki, Azərbaycan xalqının həyatında tarixi bir dəyər olan multikulturalizmvə bu gün də davam etdirilən tolerantlıq siyasəti sayəsində Azərbaycanda müxtəlif mədəniyyətlərin və dinlərin sərbəst şəkildə mövcud olması və inkişaf etməsinə hər zaman münbit şərait olub. Çıxışlardan sonra Almaniya Bundestaqının deputatları - Avropa İttifaqı məsələləri komitəsinin sədri Qunter Krixbaum, Almaniya-Cənubi Qafqaz parlament qrupunun üzvü Tabea Rössner, Xarici əlaqələr komitəsinin üzvü Çarlz Huber və səfir Pərviz Şahbazovun iştirakı ilə Azərbaycan-Almaniya münasibətləri müzakirə edilib. Qunter Krixbaum Azərbaycanı Almaniya üçün əhəmiyyətli strateji tərəfdaş adlandırıb. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə toxunan Qunter Krixbaum Ermənistanın BMT Təhlükəsizlik

Şurasının qətnamələrinə məhəl qoymayaraq Dağlıq Qarabağı və ətraf yeddi rayonu beynəlxalq hüquqa zidd olaraq işğal altında saxladığını, nəticədə yüz minlərlə azərbaycanlının evindən didərgin düşdüyünü vurğulayıb.

Çarlz Huber Azərbaycanın Avropanın enerji təchizatının şaxələnməsində oynadığı konstruktiv rolu vurğulayıb, iki ölkə arasında qarşılıqlı maraqlara cavab verən səmərəli əməkdaşlıq üçün böyük potensialın olduğunu, xüsusilə də təhsil sahəsində əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını qeyd edib. Pərviz Şahbazov Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həllində Avropanın xarici siyasətində ikili standartların olduğunu diqqətə çatdırıb. O vurğulayıb ki, Ermənistan 20 ildən artıq müddətdə işğal altında saxladığı Azərbaycan torpaqlarını azad etməlidir. Səfir işğalçı dövlətə qarşı sanksiyaların tətbiq olunmasının vacibliyini xüsusi qeyd edərək, Almaniyanın ATƏT-ə sədrliyi dövründə bu problemin həlli istiqamətində əsaslı addımlar atılacağına ümid etdiyini ifadə edib. Tədbirin sonunda qonaqlara Azərbaycan mətbəxindən ibarət nümunələr və Azərbaycanda yaşamış almanların tarix və mədəniyyətini əks etdirən materiallar təqdim olunub. Azərbaycanın Polşadakı səfirliyi tərəfindən ölkəmizin tanınması istiqamətində silsilə tədbirlər həyata keçirilir. Bu məqsədlə artıq Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə, mədəniyyət, incəsənəti, memarlıq, tarix və milli mətbəximizə həsr edilən Azərbaycan-Polşa seriyalarında 34 adda kitab çap olunub. Səfirlikdən bildirilib ki, bu istiqamətdə işlərin davamı olaraq "Azərbaycan eposları" seriyasından polyak dilində "Dədə Qorqud" dastanı İSBN kodu ilə işıq üzünə görüb. Azərbaycanın Polşadakı səfirliyi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Adam Mitskieviç adına Poznan Universitetinin birgə əməkdaşlığı nəticəsində nəşr olunan kitab Polşanın mərkəzi və universitet kitabxanalarına göndərilib. İtaliyada səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri İnam Kərimov Romada bir sıra görüşlər keçirib. İtaliyanın Baş nazirinin ofisi yanında dövlət idarəçiliyi üzrə departamentin rəisi xanım Pia Markoni ilə keçirilən görüşdə İ. Kərimov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən son illər dövlət idarəçiliyinin təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən islahatlar barədə məlumat verib.

Eyni zamanda, bu islahatların tərkib hissəsi olan "ASAN xidmət" mərkəzlərinin uğurlu fəaliyyəti, strukturu, ölkəmizdə elektron hökumət sahəsində görülən digər tədbirlər barədə ətraflı söhbət açıb. O deyib: ""ASAN xidmət" vahid məkandan dövlət və özəl xidmətlərin göstərilməsi üzrə Azərbaycan modelidir. Xidmətlərin keyfiyyətinin daim ölçülməsi, vətəndaş rəyi əsasında təkmilləşdirmənin təmin edilməsi, Azərbaycan brendi olan "ASAN xidmət" in üstün cəhətlərindən biridir". İ. Kərimov əlavə edib ki, "ASAN xidmət" vətəndaşlara daha rahat, şəffaf və əlçatan şəkildə çatdırılır. İndiyədək 7 milyondan çox vətəndaşa xidmət göstərilib və məmnunluq səviyyəsi 98 faiz təşkil edir. Eyni zamanda, "ASAN xidmət" mərkəzlərinin göstərdiyi xidmətin səmərəliliyini artırmaq və vətəndaşları razı salmaq, gözləntiləri daim doğrultmaq əsas prioritetlərdəndir. Azərbaycanın İtaliyadakı səfiri Vaqif Sadiqovun da iştirak etdiyi görüşdə P. Markoni "ASAN xidmət" təcrübəsinin olduqca maraqlı və qeyri-adi model olduğunu vurğulayıb və İtaliyanın müvafiq istiqamətdə fəaliyyət göstərən qurumları haqqında məlumat verib. Diqqətə çatdırıb ki, hər iki ölkədə dövlət xidmətlərinin göstərilməsi sahəsinin təkmilləşdirilməsi üçün təcrübə mübadiləsinin həyata keçirilməsi vacibdir.

Paralel.-2015.-23 dekabr.-№ 229.-S.10.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü qeyd edilib

Fəridə Abdullayeva,

AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyi (RAGB) Moskvada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni ilə həsr edilmiş tədbir keçirib.

RAGB-nin İdarə Heyətinin üzvü Emin Hacıyev tədbiri açaraq iştirakçıları Birliyin sədri Leyla Əliyevanın adından qarşıdan gələn bayramlar münasibətilə təbrik edib, təşkilatın 2015-ci ildəki fəaliyyəti barədə məlumat verib. O vurğulayıb ki, üzvlərinin sayı ildən-ilə artan Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyi bu il də bir sıra maraqlı layihələr həyata keçirib.

Dövlət Dumasının deputatı, Rusiya-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri Dmitri Savelyev ölkəmizin son illərdə qazandığı uğurlardan söz açıb. O, Rusiya ilə Azərbaycan arasında dostluq və əməkdaşlığa böyük töhfələr verən Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Birliyinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib.

Rusiya-Azərbaycan Dostluğu Mərkəzinin rəhbəri Natalya Krasovskaya, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin icraçı direktoru İlqar Hacıyev gənclərə uğurlar arzulayaraq bildirlər ki, RAGB fəalları hər bir təşəbbüsü Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun möhkəmlənməsinə və birləşməsinə xidmət edir. Qeyd olunub ki, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın rəhbərlik etdiyi təşkilatın Rusiyada yaşayan və təhsil alan gənclərin birləşməsində, elm, təhsil, yaradıcılıq sahələrində, habelə ictimai təşəbbüslərin reallaşdırılmasında fəaliyyəti əvəzsizdir.

Rəsmi hissədən sonra milli musiqi və rəqslərdən ibarət konsert olub.

Xalq qəzeti.-2015.-26 dekabr.-№ 286.-S.5.

Azərbaycan dünyada yaşayan bütün soydaşlarımızın güvənc yeri olan qüdrətli dövlətdir
Əliqismət Bədəlov

Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların Vətənidir. Bizim bir Vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Müstəqil Azərbaycanın memarı ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizin inkişafında, dünya birliyinə inteqrasiyası, demokratik proseslərin inkişafı, milli -mənəvi dəyərlərimizin və adət-ənənələrimizin qorunması istiqamətindəki yorulmaz fəaliyyəti bu gün də öz bəhrəsini göstərir.

Ümummillî liderin xalqımız qarşısında əbədi yadda qalan xidmətlərindən biri də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü təsis etməsi olmuşdur. Böyük tarixi şəxsiyyət azərbaycançılıq məfkurəsinin, həmrəyliyin banisi kimi də xalqımızın yaddaşında silinməz iz buraxmışdır. Ulu öndərin hakimiyyətə tarixi qayıdışı, bütün sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi istiqamətində yeni vəzifələrin meydana gəlməsinə və yeni işlərin başlanmasına rəvac vermişdir.

Heydər Əliyevin yenidən Azərbaycana rəhbərliyi dövründə qarşıya qoyduğu prioritet məsələlərdən biri də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirmək, milli-mənəvi dəyərlərimizin, adət-ənənələrimizin, ana dilimizin inkişafında, azərbaycançılıq ideyasının təbliğində birgə mübarizə aparmağı qarşıya məqsəd qoymuşdur. Böyük inamla dünya azərbaycanlılarının bir amal və bir məslək uğrunda fəal mübarizə aparması işinə başladı və bu çətin problemi öz dühasının gücü ilə bunu da uğurla həll etdi.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününün qeyd olunması ilə bağlı tarixi qərar Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri kimi Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1991-ci il dekabrın 16-da verilmişdir. Bu, uzun illərdən bəri həsrətində olduğumuz milli birliyin yaradılması, bu birliyin ana xəttini müəyyənləşdirən azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşdırılmasının başlanğıcı idi. Əslində, bu günün təsis olunması ilə müxtəlif ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimiz arasında ideoloji bütövləşmənin təməli qoyulmuşdur.

Qədim tarixə malik xalqımız həmin vaxtdan başlayaraq, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü uzun illərdən bəri yaranmış, qorunub saxlanmış ənənələrinə, mədəniyyətinə, tarixi köklərinə xas olan ən xoş amal və duyğularla keçirir. Bu bayram dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin respublikamızla əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin və həmrəyliyin yaradılması işində mühüm rol oynamaqdadır. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi

Gününün qeyd edilməsi artıq bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən bir zərurətə və mənəvi ehtiyaca çevrilmişdir.

Ulu öndərin azərbaycançılıq ideyasının daha geniş müstəvidə təbliği nəticəsində bütün dünya azərbaycanlılarının milli hüquqlarının, beynəlxalq haqlarının həyata keçirilməsinə geniş imkanlar açılmışdır. Heydər Əliyevin sərəncamı ilə 2001-ci il noyabrın 10-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının Birinci Qurultayının keçirilməsi həmvətənlərimizin bir araya gəlməsində müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir. Qurultayda 36 ölkədən 1105 nümayəndənin və 906 qonağın iştirakı da bundan xəbər verir. Dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirən bu möhtəşəm tədbirdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin söylədiyi proqram səciyyəli nitqinin aparıcı xəttini belə bir tezis təşkil edirdi: “Biz azərbaycançılığın dövlət rəmzlərini yaşadan müstəqil dövlətimiz ətrafında daha sıx birləşməli, onun tərəqqisi üçün əlimizdən gələni əsirgənməməliyik”.

Qurultay bir daha təsdiqlədi ki, əbədi müstəqilliyə, qüdrətli Azərbaycana gedən yol bütün azərbaycanlıların milli birliyindən keçir. Bununla da dünyanın müxtəlif qütblərinə səpələnmiş soydaşlarımızın bir araya gətirilməsi vəzifəsinin həyata keçirilməsi istiqamətində ilk qəti bir addım atıldı. Eyni zamanda, Azərbaycanın Avroatlantika məkanına inteqrasiyasına kömək edəcək diasporumuzun inkişafında həlledici əhəmiyyətə malik qərarlar qəbul edildi.

Birinci qurultaydan sonra diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində canlanma yarandı, dünyanın müxtəlif yelərində həmvətənlərimizin birləşdiyi cəmiyyətlər böyük inamla birgə fəaliyyət göstərməyə başladılar. Diaspor hərəkəti sahəsində dövlət siyasətini daha səmərəli həyata keçirmək üçün 2002-ci il iyulun 5-də Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi (indiki Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi) yaradıldı. Bu, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi istiqamətində daha mütərəqqi bir addım oldu. Bununla da türk dünyasının böyük lideri Heydər Əliyev minillik tariximizdə dünya azərbaycanlılarını ilk dəfə bir araya gətirən böyük dövlət xadimi kimi əbədi olaraq yaddaşlara həkk olundu.

Heydər Əliyev xaricə səfərləri zamanı proqramının zənginliyinə, iş gününün gərginliyinə baxmayaraq, mütləq həmin ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə görüşlərə də vaxt ayırmasını ən vacib vəzifə kimi qarşıya qoyur, onlara dəyərli tövsiyələrini verir, hamısının bir Vətəni–Azərbaycan olduğunu bildirirdi.

Əsası ümummillə liderimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən siyasi kursun əsas prioritetlərindən birini dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin daha da möhkəmləndirilməsi təşkil edir. Hazırda dünyada davam edən qlobal maliyyə-iqtisadi böhrana və beynəlxalq birliyin müxtəlif guşələrində hərbi-siyasi münaqişələrin və iğtişaşların artmasına baxmayaraq, bu ənənə gündən- günə daha geniş vüsət alır və Azərbaycançılıq siyasətinin həyata keçirilməsində əvəzsiz rol oynayır. Ulu öndər Heydər Əliyevin milli birlik və azərbaycançılıq ideyaları bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Dövlətimizin başçısı dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə verdiyi töhfələrlə, ölkə hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə çalışmaqla, onların milli-mənəvi dəyərlərinin təbliğinə və qorunmasına əlverişli şərait yaratmaqla dünya azərbaycanlılarının dərin rəğbətini qazanmışdır.

Prezidentimizin sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə və milli həmrəyliyimizin möhkəmlənməsinə yeni təkan verdi. Qurultayda ölkə həqiqətlərinin, ermənilər tərəfindən törədilmiş terror və soyqırımı aktlarının faktlarla dünya ictimaiyyətinə çatdırılması xüsusilə vurğulanmışdır, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi vəzifə olaraq qarşıya qoyulmuşdur.

Azərbaycan Prezidentinin xaricdə yaşayan soydaşlarımızın həmrəyliyi, sıx əməkdaşlığı və birgə mübarizə aparmaları istiqamətində gördüyü prinsiplial işlər bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Məhz bu mənəvi birlik və milli həmrəylik dövlət müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsinə və bu yolda yeni uğurlar qazanılmasına xidmət edir.

Prezident İlham Əliyevin təsdiq etdiyi “Azərbaycan Gəncliyi Dövlət Proqramı”na uyğun olaraq Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Gənclər və İdman Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Dünya Azərbaycanlı Gəncləri Almaniyanın Frankfurt şəhərində bir araya gələrək özlərinin 1-ci Konqresini keçirməklə xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı gənclərin diaspor quruculuğu işinə cəlb olunmasına, onların ictimai-siyasi fəallığının artırılmasına böyük töhfə verdilər.

Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi uğurlu xarici siyasət dünyanın dörd bir yanına səpələnmiş milyonlarla azərbaycanlının birlikdə olmasına böyük zəmin yaradıb. Azərbaycan diasporları və icmaları arasında əlaqələr daha da möhkəmlənmişdir. Soydaşlarımız milli hüquqların müdafiəsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği işində bir-birinə dayaq durur, tarixi Vətənlə əlaqələrini gücləndirirlər. Dünya azərbaycanlıları yaxşı başa düşürlər ki, milli-mənəvi bütövlüyün möhkəm təməli üzərində qurulan Azərbaycan bütün soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin güvənc yeri olan qüdrətli bir dövlətə çevrilməkdədir.

Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində də bundan sonra da bir yerdə olmağı, birgə mübarizə aparmağı tövsiyə etmişdir: “Hesab edirəm ki, bundan sonra da söylərimizi birləşdirməli, işğal edilmiş ərazilərimizin azad edilməsi uğrunda ardıcıl və məqsədyönlü iş aparmalıyıq. Bu sahədə diaspor təşkilatlarımızın da üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Azərbaycanın suverenliyinin qorunması və ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə öz həmrəyliyimiz və birgə fəaliyyətimizlə sanballı töhfə vermək bizim başlıca amalıdır”.

Xalq qəzeti.-2015.-27 dekabr.-№ 287.-S.3.

Diasporumuz Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği istiqamətində fəaliyyətini uğurla davam etdirir

Səbuhi Məmmədov

Dünya azərbaycanlılarının ancaq bir Vətəni, müstəqil dövləti var, bu, Azərbaycan Respublikasıdır. Biz hamımız da onun ətrafında birləşməliyik.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

Dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Azərbaycanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların ölkəmizin ümumi maraqlarının müdafiəsi işinə cəlb edilməsi olmuşdur. Buna görə də, ötən illər ərzində diaspor quruculuğu Azərbaycanda dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirilmiş və bu prosesə hərtərəfli dəstək verilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1993-cü ilin yayında xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra diaspor hərəkatının təşkilatlanma prosesində fəal müstəviyə qədəm qoyması və Azərbaycan həqiqətlərinin dünyada yayılması milli maraqlarımızın müdafiəsində müstəsna rol oynamaqdadır. Bu gün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında uğurla həyata keçirilən diaspor siyasəti Azərbaycanın hüdudlarından kənar da məskunlaşmış milyonlarla soydaşımızın vahid bir amal ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində əldə olunmuş bütün nailiyyətləri qoruyub saxlayır və inkişaf etdirir.

Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi inkişaf etməsi üçün bütün dünya ölkələrindəki soydaşlarımızın həmrəyliyinə nail olmaq kimi çətin bir missiyanı üzərinə götürmüşdü. Məhz Heydər Əliyevin məhsuldar fəaliyyəti, qayğısı və böyük diqqəti sayəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın milli maraqları uğrunda daha əzmlə fəaliyyət göstərməyə başlamış, ölkəmizin dövlət quruculuğu prosesində və Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya yayılması işində yaxından iştirak etməyə başlamışlar. Buna görə də, diasporun real gücünü yaxşı bilən ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın haqq səsinə, həqiqətlərini dünya azərbaycanlıları vasitəsilə yaymağı qarşısına məqsəd qoyan xüsusi qurumun yaradılması sahəsində ilk addım atmış, Prezidentin İcra Aparatında Dünya azərbaycanlıları və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş bölməsi yaradılmışdı.

“Hamımız – siz də, biz də çox iş görməliyik ki, Azərbaycanın güclü diasporu yaransın. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar iqtisadi cəhətdən daha da möhkəmlənib, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi-siyasi həyatında fəal iştirak etsinlər, o ölkələrin həyatına öz təsirlərini göstərə bilsinlər”,-deyən görkəmli dövlət xadimi bildirmişdi ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın müstəqilliyini, onun xarici siyasətini təbliğ etməklə yanaşı, Azərbaycanın problemlərinin həll olunmasına da yardım etməlidirlər.

Xüsusi olaraq qeyd edilməlidir ki, ulu öndər Heydər Əliyev diaspor hərəkatının əsasını ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən etibarən Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri kimi fəaliyyət göstərdiyi zaman qoymuşdu. Ümummilli lider ilk addım kimi 1991-ci il dekabrın 16-da dünya azərbaycanlılarını vahid məqsəd ətrafında birləşdirmək məqsədilə “Hər il dekabrın 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik Gününün keçirilməsi haqqında” qərar qəbul etmişdi. Azərbaycan üçün çox mürəkkəb bir dövrdə belə cəsarətli bir qərar verməklə ulu öndər diaspor kimi mühüm hərəkatın özülünü qoymuşdu. Böyük dövlət xadiminin 1993-cü il ilin ikinci yarısında xalqın təkidi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdıandan sonra müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların vahid ideologiya, bir məqsəd ətrafında təşkilatlanması üçün əməli tədbirlər görülməyə və uzunmüddətli perspektivlərə hesablanmış siyasət yürüdülməyə başlanmışdı. Dahi liderin Azərbaycan Prezidenti kimi rəsmi və işgüzar səfərləri çərçivəsində xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi, onların fəaliyyətləri ilə tanış olması dövlətin diaspor hərəkatına verdiyi yüksək dəyərin bariz nümunəsi kimi önə çıxarmaq olar.

Bu gün heç kimə sirr deyil ki, diaspor nümayəndələri ilə görüşmək, onların Azərbaycana gəlməsini təşviq etmək ənənəsinin əsasını qoyan ilk dövlət başçımız Heydər Əliyev olmuşdu. Təsadüfi deyil ki, ümummilli lider Heydər Əliyev Prezident seçildikdən cəmi üç ay sonra, daha dəqiq desək, 1994-cü ilin yanvar ayında Almaniyada yaşayan soydaşlarımızın bir qrupunu qəbul etməklə böyük bir ənənənin əsasını qoymuş və bu görüş Avropadakı soydaşlarımızın fəaliyyətinə böyük təsir göstərmiş və dövlət-diaspor əlaqələrində yeni mərhələnin başlanmasına təkan vermişdi. Bu məqsədyönlü siyasətin ən yaxşı nümunəsi kimi Prezident İlham Əliyevin təmsalında Azərbaycan diasporu artıq daha geniş və əhatəli fəaliyyət göstərir. Formalaşmış və tam təşkilatlanmış diasporumuz indi praktiki işlər görmək mərhələsindədir.

Diaspor Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında böyük rol oynayır. Prezident İlham Əliyev azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşən diaspor hərəkatının güclənməsinə xüsusi diqqətlə yanaşır. Bu istiqamətdə ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən ölkə başçısı xarici səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkir, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirir.

Prezident İlham Əliyev çıxışlarında müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü dəfələrlə vurğulamışdır. Dövlət başçısı Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuz və mövqelərinin daha da gücləndirilməsini, respublikamız haqqında tam obyektiv, dolğun informasiyaların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını diaspor təşkilatları qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirmişdir. Məhz Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti və qayğısı sayəsində dünyanın bütün ölkələrindəki Azərbaycan diasporu mütəşəkkil birləşmiş və onların fəaliyyət dairəsi daha da genişlənməmişdir. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsiplial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə də Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü vəzifələrinin həllində yaxından iştirak edəcəkdir.

Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətində əsas prioritet istiqamətlərdən biri də Xocalı soyqırımının beynəlxalq aləmdə tanıtılması, eləcə də bu soyqırımına obyektiv qiymət verilməsi istiqamətində davamlı işlərin

aparılmasıdır. Son 23 il ərzində dünyanın bir neçə ölkəsi bu soyqırımı rəsmən tanıdığını bəyan etmişdir. Bu mühüm prosesdə diaspor təşkilatları fəal iştirak etmişlər. Bu fəallıq xüsusilə də ABŞ-da özünü göstərmişdir. Belə ki, 2010-cu ildə Massaçusets ştatının Nümayəndələr Palatası Xocalıda qırğın törədilməsi faktının tanınması haqqında qətnamə qəbul etmişdi. Bir il sonra, yəni 2011-ci ildə Texas və Nyu-Cersi ştatları Xocalımı soyqırımı kimi tanımışlar. Latın Amerikasına ölkələrində də aparılan fəal təbliğat sayəsində erməni faşistlərinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımı hadisəsinə siyasi qiymət verilməsi prosesi xeyli intensivləşmişdir. Diaspor təşkilatlarının da dəstəyi sayəsində 2012-ci ildə Meksika Senatı və Kolumbiya Parlamenti, 2013-cü ildə Peru, 2014-cü ildə isə Honduras Xocalı soyqırımına ədalətli mövqə nümayiş etdirmişdir. ABŞ-ın Corciya, Nyu-Meksika, Missisipi, Oklahoma, Tennesi, Pensilvaniya, Qərbi Virciniya, Konnektikut, Florida, İndiana, Arkanzas və Arizona ştatları da Xocalıda erməni vəhşiliyinin baş verdiyini rəsmən tanımışlar. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı da daxil olmaqla Bosniya və Herseqovina və Çexiya parlamenti də faciəni soyqırımı adlandırmışlar. Göründüyü kimi, təşkilatlanmış və formalaşmış diasporumuz Azərbaycan mənafehlərinin qorunmasına yönəlmiş missiyasını uğurla davam etdirir.

Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan həqiqətlərini, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzünü, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin əsl mahiyyətini beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmağa xüsusi önəm verir və bu istiqamətdə çox məhsuldar fəaliyyət göstərir. 1992-ci ilin fevralında erməni quldurlarının törətdikləri qətlə haqqında geniş məlumat bazası yaratmaqla yanaşı, qanlı faciəni əks etdirən fotosəkillərin və kitabların dərc olunub yayılması işi də yüksək səviyyədə aparılır. Fondun nəşr etdiyi “Qarabağ həqiqətləri” bukletlər toplusunda da Xocalı soyqırımı, erməni təcavüzünün nəticələri, erməni terror təşkilatlarının Azərbaycana qarşı fəaliyyəti haqqında ətraflı informasiya vardır. Toplu ingilis, fransız, rus, alman və macar dillərində çap olunaraq, bir çox xarici ölkələrdə yayılmışdır. Heydər Əliyev Fondu müxtəlif layihələr çərçivəsində Ermənistan silahlı qüvvələrinin Xocalıda törətdikləri soyqırımı ilə bağlı Rusiya, Türkiyə, Fransa, Macarıstan, Rumıniya, Belçika, Avstriya, Almaniya, Çexiya, İsveçrə və Gürcüstanda silsilə tədbirlər keçirmiş və ictimai rəyi formalaşdırmağa yönələn bu kimi tədbirlər xarici vətəndaşlara bu hadisə haqqında obyektiv və dürüst informasiya almalarına imkan yaratmışdır.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən “Xocalıya ədalət!” beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində müxtəlif ölkələrdə təşkil olunan tədbirlərin də Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması baxımından böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini də vurğulamaq vacibdir. XX əsrin ən böyük faciəsi olan Xocalı soyqırımının təkə Azərbaycan xalqına qarşı deyil, bütövlükdə insanlıq əleyhinə törədilmiş cinayət olduğu vurğulanan belə genişmiqyaslı kampaniyalarda iştirak edən diaspor nümayəndələri də Vətənimizin haqq səsinin yayılması işinə öz töhfələrini verirlər. Təbliğat vasitələrini genişləndirən diaspor fəalları erməni “yalan məşını”na qarşı səmərəli mübarizə aparmaq üçün birgə fəaliyyət göstərir və bu istiqamətdə müəyyən uğurlar da əldə etmişlər.

Diaspor “sosial gücdür” və Azərbaycan belə gücə malikdir. Belə ki, hazırda dünyada 50 milyondan artıq azərbaycanlının yaşadığı məlumdur. Onların böyük bir hissəsi İranda, Türkiyədə, Rusiyada, Ukraynada, Almaniya, ABŞ-da, Fransada və digər ölkələrdə məskunlaşmışdır. Məhz bu miqyasda “sosial gücün” vahid

hədəf ətrafında birləşdirilməsi və ölkənin maraqları naminə kompleks hərəkətinin təmin edilməsi strateji əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə də, Azərbaycan dövləti diaspor hərəkətinin güclənməsi və inkişafı üçün hərtərəfli dəstəyini göstərir və belə diqqət və qayğının nəticəsidir ki, bu gün diasporumuzun dünyanın müxtəlif ölkələrində formalaşan birlikləri Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan həqiqətlərinin tanınması və təbliği işində radio və televiziyanın, dövrü mətbuatın imkanlarından geniş istifadə edirlər. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində Azərbaycan dilində müxtəlif qəzet və jurnallar nəşr olunur, xüsusi radio və televiziya verilişləri hazırlanır. Ona görə də, bu gün fəxrlə demək olar ki, azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşmiş azərbaycanlılar ana Vətənin çiçəklənməsi və haqq səsimizin ucadılması prosesində yaxından iştirak edir, antiazərbaycan təbliğatının qarşısının alınmasında müstəsna rol oynayırlar.

Xalq qəzeti.-2015.-29 dekabr.-№ 288.-S.8.

Yaponiyada Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günüylə bağlı veriliş

Ceyhun Abasov

Əlibəy Məmmədov: *“Yaponiyanın biznes aləmində Azərbaycan adı tez-tez eşidilməyə başlayıb”*

Dekabrın 28-də Yaponiyanın “World Investors” internet televiziya kanalının 2015-ci il üçün sonuncu canlı buraxılışı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik gününə həsr edilib.

Verilişin xüsusi qonağı olan Hokkaydo Universiteti Xarici Tələbələr Assosiasiyasının prezidenti, siyasi elmlər üzrə doktorant tələbə Əlibəy Məmmədov Azərbaycanın milli bayramları haqqında ətraflı məlumat verib.

Verilişin aparıcısı İşida Kazuyasu bildirib ki, Azərbaycanı Yaponiyada tanıtmğa çox böyük ehtiyac var.

Son 3 il ərzində İşida Kazuyasu 12 dəfə Azərbaycanda səfərdə olub və 300 nəfərdən çox kiçik və orta sahibkarları Azərbaycana aparıb.

Ə. Məmmədov bildirib ki, bütün bunların sayəsində Yaponiyanın biznes aləmində də Azərbaycan adı tanınmağa, tez-tez eşidilməyə başlayıb: “Sosial şəbəkələrdə yapon dilində Azərbaycanla bağlı qruplar, səhifələr açılıb və minlərlə insan bunun vasitəsilə Azərbaycan haqqında məlumatlandırılıb”.

Ə. Məmmədov Azərbaycanın geostrateji əhəmiyyəti barədə danışdıqdan sonra, ölkəmizin milli bayramları haqqında məlumat verib.

Dünya Azərbaycanlıların Həmrəylik Günü bayramından danışan həmyerlimiz qeyd edib ki, 1989-cu ilin dekabr ayında Şimali və Cənubi Azərbaycanda yaşayan həmyerlilərimiz tərəfindən arada olan sərhəd dirəkləri dağıdılmaqla həmrəylik nümayiş etdirilib: “Həmin ərəfədə İstanbulda türkdilli dövlətlərin konfransı keçirilib. Bu konfransda Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik gününün qeyd olunması qərara alınıb”.

Ə. Məmmədov bildirib ki, 1991-ci ilin 16 dekabrında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri, sonradan müstəqil Azərbaycan Respublikasının prezidenti olmuş Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının birliyini yaratmağın əhəmiyyətini nəzərə alaraq dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan edib: “Bununla bütün azərbaycanlılar üçün əziz olan 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayram edilməyə başlanılıb. Bu bayram tək Azərbaycanda deyil, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz tərəfindən fəxr və qürur hissi ilə qeyd olunur”.

Əlibəy Məmmədov deyib ki, 31 dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü bayramı dünyanın 80-a yaxın ölkəsində yaşayan, bu ölkələrdə təhsil alan və işləyən həmvətənlərimiz tərəfindən canfəşanlıqla qeyd olunur: “Bu gün Azərbaycan diasporu üçün də ən vacib bayramlarından birinə çevrilib. Son illər Həmrəylik günü bayramı miqyasına görə, Yeni il bayramını da ötüb keçib. Bu sadəcə azərbaycanlıların deyil, ölkə daxilində və xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin xarici dostları, iş yoldaşları üçün də xüsusi bayrama çevrilməkdədir”.

Ə. Məmmədov qeyd edib ki, azərbaycanlıların çox olduğu ölkələrdə -Rusiya, Türkiyə, eləcə də müxtəlif Avropa ölkələrində diaspora fəaliyyətimiz yüksək səviyyədə təşkil olunub. “Bunun nəticəsində Azərbaycan daha çox tanınır və ölkəmizə olan maraq günü-gündən artır. Amma Azərbaycanın kifayət qədər tanınmadığı ölkələr də var. Yaponiya, Cənubi Koreya kimi Uzaq Şərq ölkələrində Azərbaycanın tanıtımı o qədər də ürəkaçan səviyyədə deyil”.

Həmyerlimiz qeyd edib ki, adi tələbəsindən tutmuş dövlət rəsmilərinə qədər, şirkət işçilərindən tutmuş ailə üzvlərinə qədər, hər bir azərbaycanlı üçün Azərbaycanın tanıtımı bir nömrəli vəzifəyə çevrilməlidir: “Azərbaycançılıq məfkurəsi daha da möhkəmləndirilməlidir. Bu bir növ mənəvi ehtiyaca çevrilməlidir”.

Verilişin aparıcısı və prodüseri İşida Kazuyasu Dünya Azərbaycanlıların Həmrəylik Günü ilə bağlı Əlibəy Məmmədovun açıqlamalarından sonra bildirib ki, yaponların da belə bir günə ehtiyacı var: “Yaponlar hal-hazırda ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərirlər. Onları bir araya gətirəcək, bir yumruq edəcək bir günə ehtiyac var. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü buna çox gözəl bir nümunə ola bilər”.

Verilişin sonunda Əlibəy Məmmədov və İşida Kazuyasu 2016-cı ildə də Azərbaycanla bağlı xüsusi verilişlər hazırlayacaqlarını bildiriblər.

Qeyd edək ki, bu həmyerlimizin sözügedən verilişdə 3-cü çıxışıdır. İlk çıxışını cari ilin oktyabr ayında Azərbaycana yapon şirkətlərinin axını mövzusunda etdikdən sonra, noyabr ayında olan ikinci çıxışını Azərbaycan Dövlət Bayrağı günü, Konstitusiya günü və Milli Dirçəliş gününə həsr edib. Hər iki verilişdə həmyerlimizin çıxışı böyük maraqla qarşılanıb.

525-ci qəzet.-2015.-30 dekabr.-№ 241.-S.4.

Güclü və müstəqil Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyidir

31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günüdür

Dünyanın siyasi tarixindən bəllidir ki, xalqların öz mövcudluğunu qoruyub saxlaması və inkişafı siyasi, iqtisadi, mədəni və tarixi əhəmiyyət kəsb edən bir sıra amillərlə bağlıdır. Ən başlıca amil tarixin bütün dövrlərində müxtəlif xalqlar, millətlər üçün həlledici faktor kimi çıxış etmiş milli identiklik, həmrəylik və özünüdərkdir.

Bu baxımdan, Azərbaycan xalqının milli həmrəylik və bütövlüyünün təmin olunması milli identikliyin təmini sayəsində mümkün olub. İdentikliyə isə, ilk növbədə, milli dövlətçiliyin əsaslarının möhkəmləndirilməsi, xalqın həmrəyliyinə təmin edəcək ideologiyanın formalaşdırılması və ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olunmasının fonunda nail olunub. Şübhəsiz, tarixi əhəmiyyət kəsb edən bütün bu nailiyyətlər xalqımız qarşısında misilsiz xidmətləri olan Ümummilli lider Heydər Əliyevin gərgin əməyinin məhsuludur.

Azərbaycan xalqının milli birliyindən danışarkən, ilk növbədə, dünya azərbaycanlılarını vahid bir məfkurə ətrafında birləşdirən tarixi-fundamental amillərdən bəhs etmək lazımdır. Bunlardan birincisi Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günüdür. Ümumiyyətlə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı, böyük dövlət xadimi, Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın istənilən yerində yaşayan soydaşlarımızın bütünləşdiyi, vahid bir mərkəzdə cəmləşdiyi tarixi məqam kimi xarakterizə olunur.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi Ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır

1991-ci ildə müstəqilliyin əldə edilməsindən sonra siyasi, iqtisadi, sosial və digər sahələrdə ciddi problemlərlə qarşı-qarşıya qalan Azərbaycanda, sözün əsl mənasında, xaos və anarxiya hökm sürürdü. Bu fonda ağır blokada şəraitində yaşayan, erməni aqressiyası ilə üz-üzə qalan, paytaxtdan ayrı düşmüş Naxçıvan Muxtar Respublikasında vəziyyət daha gərgin idi. Lakin Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Naxçıvana gəlişi erməni aqressiyası ilə üz-üzə dayanan bu qədim Azərbaycan yurdunun xilasına ümid yaratdı. Naxçıvan məhz Ulu öndərimizin iradəsi və siyasi zəkası sayəsində ayaqda durdu və bütün çətinliklərə sinə gərdi. Həmin vaxt Azərbaycanı bu cür ağır çətinliklərdən bir yolla çıxarmaq olardı və Ulu öndər bunun üçün milli birliyə nail olunmasının zəruriliyini bildirdi. Yəni soydaşlarımızın milli maraqlar ətrafında birləşməsi Azərbaycanın bu mürəkkəb vəziyyətdən çıxmasında mühüm rol oynayacaqdı. Bu məqsədlə də Ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin 16 dekabr 1991-ci il tarixli iclasında dünya azərbaycanlılarına üz tutdu, onları birliyə, həmrəyliyə səslədi. Ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Ali Məclisi hər il 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd edilməsi barədə qərar qəbul etdi. Və bu tarix, yəni dekabrın 31-i dünya azərbaycanlılarının birlik, həmrəylik günü kimi tarixə düşdü.

1991-ci ildə qəbul olunan bu qərar həm də bütün soydaşlarımızın vahid mərkəzdə toplanması, bütün azərbaycanlıların Vətəni olan Azərbaycan dövlətinin gələcək inkişafında yaxından iştirak etməsinin vacibliyinin dərkü günü kimi xarakterizə olunmalıdır. Onu da qeyd edək ki, məhz Ulu öndər Heydər Əliyevin iradəsi əsasında qəbul olunan bu qərar müasir Azərbaycan dövlətinin inkişafında, Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq aləmdə tanınmasında və təbliğində mühüm rol oynadı, eyni zamanda, dünya azərbaycanlıları güclü dövlət dəstəyini hiss edərək vahid ideya ətrafında həmrəylik nümayiş etdirdilər. Məhz hazırda, Ümummilli lider Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, müstəqil Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənidir.

31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə dünya azərbaycanlılarına təbrik ünvanlayan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu məqamlara toxunaraq qeyd edib: “Bütün soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında sıx birləşərək mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsi məsələsinə xüsusi diqqət yetirən Ümummilli lider Heydər Əliyev bu sahədə tarixi qərarlar qəbul etmiş, xaricdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin hüquqlarının qorunmasına, diaspor quruculuğunun geniş vüsət almasına yönələn əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirmişdir. Aparılan məqsədyönlü siyasətin nəticəsi olaraq, bu gün diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği, milli maraqlarımızın müdafiəsi və respublikamızın digər dövlətlərlə qarşılıqlı faydalı münasibətlərinin dərinləşməsi işinə öz töhfələrini verirlər”.

Dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurə: Azərbaycançılıq ideologiyası

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi təmin edən mühüm vasitə və mexanizmlərdən biri də milli ideologiyadır. Əminliklə qeyd etmək olar ki, bu gün dünya azərbaycanlılarını bir amal və əqidə ətrafında birləşdirən azərbaycançılıq ideologiyası milli birlik və həmrəyliyi təmin edən universal ideoloji formul kimi çıxış etməkdədir. Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası özündə ümumbəşəri səciyyə daşıyan və milli dəyərlərə cavab verən prinsipləri ehtiva etməklə milli həmrəyliyi təmin edən milli-mənəvi mexanizm səciyyəsi daşıyır. Azərbaycançılıq təkcə bu dövlətin ərazisində yaşayan şəxsləri yox, eyni zamanda, bütün dünyada məskunlaşan azərbaycanlıları əhatə edərək dünya azərbaycanlılarının milli istinad mənbəyinə çevrilib. Başqa sözlə, ictimai şüurun spesifik səviyyəsi kimi müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasını təşkil edən və dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurəyə çevrilən azərbaycançılıq ideologiyası ölkədəki bütün konfessiya və etnosların həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma mühitində yaşamasını təmin edən faktordur.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasətin fonunda da azərbaycançılıq ideologiyası milli həmrəylik və birliyin daha da möhkəmləndirilməsinə xüsusi töhfələr verir. Prezident İlham Əliyev bu məsələ ilə bağlı deyib ki, Azərbaycançılıq fəlsəfəsi, ilk növbədə, Heydər Əliyevin təşəbbüsü idi və bu ideologiya bütün cəmiyyəti birləşdirir: “Bu ideologiya həm tarixə, həm də müasirliyə əsaslanır. Həm tarixi

keçmişimizi özündə ehtiva edir, eyni zamanda, bizim bu sahədə bugünkü siyasətimizi əhatə edir. Bu istiqamətdə atılan addımlar dünya tərəfindən artıq bilinir və təqdir edilir”.

Uğurlu diaspor siyasəti: milli həmrəyliyin təmin olunmasında müstəsna amil

Dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəyliyin təmin olunmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edən faktorlardan biri də dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən rəşional diaspor siyasətidir. Sırr deyil ki, Azərbaycanın həm də beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuz və güc iyerarxiyasında irəliləyişinin təmin olunması, mövqeyinin güclənməsi naminə həyata keçirilən çoxtərəfli diaspor siyasətinin əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Bu gün isə xarici siyasət strategiyasının mühüm istiqaməti və elementi qismində səciyyələndirilən diaspor siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən dövrün tələblərinə, qanunauyğunluqlarına və reallıqlarına müvafiq surətdə uğurla həyata keçirilir. Milli ideologiya əsasında davam etdirilən diaspor siyasətinin uğurlu nəticələri kimi, ölkəmizi təmsil edən diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əhatə dairəsi genişlənir, səmərəlilik səviyyəsi isə daha da artır. Bunlar isə, nəticə etibarilə, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqeyinin gücləndirilməsi və soydaşlarımızın birliyinin daha da möhkəmlənməsi işinə önəmli töhfələr verir.

Bir sözlə, Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və Prezident İlham Əliyevin aktual çağırışlara müvafiq surətdə həyata keçirdiyi uğurlu diaspor siyasətinin qanunauyğun nəticəsi kimi, hazırda milli həmrəyliyin təmin və mühafizə olunması, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, onların təşkilatlanması və Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə edilib.

Eyni zamanda, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanmasında, bir-biri ilə əlaqələrinin yaranmasında, diasporumuzun fəaliyyətinin güclənməsində və Azərbaycan həqiqətlərinin daha geniş təbliğində Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanın birinci xanımı, UNESCO-nun və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Fondun həyata keçirdiyi tədbirlərin əhəmiyyəti və miqyası Azərbaycanın dünyada təbliğində, dünya azərbaycanlılarının vahid məfkurə ətrafında birləşməsində çox mühüm yer tutur.

Dünya Azərbaycanlılarının qurultayları milli birliyin gücləndirilməsinə mühüm töhfələr verir

Soydaşlarımızın milli birliyinə nail olunması istiqamətində ən önəmli vasitələrdən biri də, heç şübhəsiz, Dünya Azərbaycanlılarının qurultaylarıdır. Ümumiyyətlə, Dünya Azərbaycanlılarının Qurultayı xaricdə yaşayan azərbaycanlıların müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin müzakirə edildiyi platforma kimi müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 23 may 2001-ci il tarixli Sərəncamına əsasən, 2001-ci il noyabr ayının 9-10-da Bakı şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı soydaşlarımızın milli həmrəyliyinin daha da gücləndirilməsi yönündə aparılan işləri sürətləndirməklə yanaşı, Azərbaycan dövlətinin diaspor və lobbi siyasətinin daha intensiv və keyfiyyətli xarakter almasına yol açdı. Qeyd edək ki, Ulu öndər Heydər Əliyevin I Qurultayda etdiyi tarixi çıxış milli həmrəyliyimizin, azərbaycançılıq ideyasının daha da gücləndirilməsi, milli birliyə nail olunması və dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsində mühüm əhəmiyyətə malikdir. Ulu öndər Öz çıxışında bildirmişdi: “Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi, istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Bizim hamımızı, azərbaycanlıları birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir, milli mədəniyyətimizdir - ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, musiqimiz, şeirlərimiz, mahnılarımızdır, xalqımıza mənsub olan adət-ənənələrdir. İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Dünyada, eyni zamanda, assimilyasiya prosesi də var. İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışiram - gərək yaşadıkları ölkədə, yenə deyirəm, o şəraiti mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqelər tutsunlar. Ancaq daim öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən məhz bu amillərdir. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır. Öz ürəyimdən gələn fikirləri bir daha bildirmək istəyirəm ki, hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam”.

Bu fikirlər həm də milli birliyimizin möhkəmləndirilməsi istiqamətində mayak rolunu oynadı və bu yolda gələcək vəzifələrin müəyyənləşdirilməsində əsas kimi çıxış etdi. Məhz bu tezislər tez bir zamanda xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların ümummilli problemlərimiz istiqamətindəki təbliğatı gücləndirməsinə imkan verdi. Artıq dünya azərbaycanlıları dərk etdilər ki, onların arxasında mühüm bir güc - müstəqil Azərbaycan dövləti dayanır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam və inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyinin daha da gücləndirilməsi yönündə fəaliyyəti ilə bu birliyin daha da möhkəmlənməsinə Öz töhfəsini verdi. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq sərəncamları ilə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II və III qurultayları diaspor hərəkətində, milli birlik və həmrəyliyinin daha da möhkəmləndirilməsi işində yeni mərhələ açdı. Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayında çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bildirdi ki, bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar bir olduqlarını və öz dövlətlərinin maraqları uğrunda fəaliyyət apardıqlarını nümayiş etdirdilər: “Mən bir daha demək istəyirəm ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların III qurultayı çox əlamətdar hadisədir. İlk növbədə, ona görə ki, yenə də biz bir yerə yığışdıq. Yenə də həm Azərbaycan xalqına, həm bütün dünyaya göstərdik ki, biz bir yerdəyik. Biz bir xalqıq, biz böyük xalqıq. Bu gün güclənən Azərbaycan bizim qürur mənbəyimizdir”.

Güclü, qüdrətli Azərbaycan milli həmrəylik və bütövlüyün qarantıdır

Həmrəylik ictimai ahəngdarlığı və milli özünüdərk təmin edən, milli-etnik platformada milli yaddaşı bərpa edən, milli birliyi səfərbər edən, məqsədyönlü fəaliyyəti stimullaşdıran vasitədir. Bir millətin, xalqın varlığını sürdürə bilməsi, dünya xalqları içərisində özünə layiqli yer tutması üçün milli birlik və həmrəylik həyati önəm daşıyır. Bu mənada, dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların səfərbər edilməsi, konkret məqsəd ətrafında birləşdirilməsi deməkdir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının yaradılması və öz mövcudluğunu qoruyub saxlaması, geniş mənada, milli birliyin Azərbaycan xalqının ictimai, siyasi və mənəvi tələbatına çevrilməsi deməkdir. Milli birlik və həmrəylik şəraitində cəmiyyətdə sabitlik mövcud olur, yüksək mənəvi dəyərlər ictimai qanunauyğunluqların əsas bazasına çevrilir və bu, belə bir harmonik mühitdə dövlətin siyasi, iqtisadi və digər sistemlərinin rahat inkişafına, beləliklə də, ümumi rifahın təmin olunmasına gətirib çıxarır.

Digər tərəfdən, müstəqil dövlətin qurulması milli birliyi zəruri etdiyi kimi, həm də bu birliyə şərait yaradan amildir. Əminliklə qeyd etmək olar ki, bu gün dünya azərbaycanlıları qürur və iftixar hissi keçirirlər ki, onları müdafiə və himayə edən, hər bir azərbaycanlının inam və güvən yeri olan müstəqil Azərbaycan dövləti var. Eyni zamanda, müasir, müstəqil dövlətimizin inkişafı soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyi təmin edən mexanizm qismində çıxış edir. Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli maraqlara söykənən daxili və xarici siyasət kursunun Prezident İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün reallıqlarına və qanunauyğunluqlarına müvafiq surətdə davam etdirilməsi ölkəmizi hər bir azərbaycanlının görmək istədiyi ideal məmləkətə çevirib. Nəticə etibarilə, hələ 2003-cü ildə “Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam” deyən və ötən dövr ərzində həyata keçirdiyi daxili və xarici siyasət strategiyasının səmərəlilik səviyyəsinə, bunun fonunda ölkəmizin milli inkişafının real nəticələrinə, Azərbaycanın müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin nüfuzlu və güclü aktoruna çevrilməsinə, eyni zamanda, Özünün liderlik keyfiyyətlərinə görə bunu sübuta yetirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən siyasət bu gün hər bir azərbaycanlının müstəqil Azərbaycan dövlətinə bağlılığını, inam və güvənini təmin edən başlıca faktordur.

Dünya azərbaycanlıları vahid məfkurə ətrafında sıx birləşiblər

Nəticə etibarilə, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın hər bir nöqtəsində yaşayan azərbaycanlıların milli birliyini, həmrəyliyi simvolizə edən, eyni zamanda, bu birliyi möhkəmləndirən əlamətdar tarixdir. Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarına təbrik məktubunda da bu məqamlar yer alıb: “Dünyada yaşayan soydaşlarımızın Vətənə və azərbaycançılıq məfkurəsinə sədaqətini, xalqımızın öz keçmişinə və milli-mənəvi dəyərlərinə ehtiramını əks etdirən bu bayram tarixi yaddaşımızın mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri sayəsində milli birlik və həmrəylik ideyaları daha dolğun məzmun kəsb edərək, real fəaliyyət sahəsi kimi dövlət siyasəti səviyyəsinə yüksəlmişdir. “Güclü dövlət - güclü diaspor” prinsipini rəhbər tutan həmin siyasətin əsas qayəsi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi Vətənlə bağlılığını möhkəmləndirmək, mütəşəkkilliyini artırmaq, diaspor qurumlarının

imkanlarından həmvətənlərimizin hüquqlarının və milli dövlət maraqlarının qorunmasında daha səmərəli istifadə etməkdən ibarətdir”.

Beləliklə, Ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli inkişaf siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsinin nəticəsi kimi, dünya azərbaycanlıları vahid məfkurə ətrafında sıx birləşiblər. Bu birliyin möhkəmləndirilməsi istiqamətində ardıcıl siyasət həyata keçirilir, müxtəlif tədbirlər reallaşdırılır. İstər səmərəli diaspor siyasəti, istər ölkənin beynəlxalq aləmdə təbliğinin effektiv şəkildə davam etdirilməsi, istərsə də mütəmadi olaraq Dünya Azərbaycanlılarının qurultaylarının keçirilməsi bu baxımdan müstəsna əhəmiyyət kəsb edir.

Bir sözlə, bu gün güclü və müstəqil Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının qürur mənbəyi kimi çıxış edir. Və dünyanın hansı nöqtəsində yaşamasından asılı olmayaraq, dünya azərbaycanlıları real həmrəylik nümayiş etdirirlər. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi: “Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi hazırda özünü tək cə emosional hiss və duyğularda deyil, həm də daha çox real məzmunla malik milli-siyasi birlikdə, əməli addımlarda və konkret nəticələrdə göstərir”.

Yeni Azərbaycan.-2015.-31 dekabr.-№ 244.-S.4.

Diasporla iş üzrə dövlət komitəsi türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə six əməkdaşlığa üstünlük verir

Komitə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində 200-dək müxtəlif formatlı tədbir keçirib

Azərbaycan diasporu - öz tarixi vətənlərindən kənarında məskunlaşan azərbaycanlıların toplum olaraq fəaliyyət göstərdiyi ictimai birliklərdir. Təxminən sayı 50 milyon nəfər olan dünya azərbaycanlılarının 10 milyondan çoxu hazırda mühacirətdə yaşayır. Dünyanın 5 qitəsində məskunlaşan azərbaycanlıların siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti də, yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. XX əsrin əvvəllərinə qədər Azərbaycandan xaricə mühacirət edən azərbaycanlıların şəxsiyyət vəsiqələrində "rus təbəəsi" yazılması onların milliyətinin də "rus" kimi təqdim edilməsi ilə nəticələnib. O dövrlərdə qonşu Rusiyaya köçən azərbaycanlılar "tatar", Türkiyədə məskunlaşanlar isə "Azərbaycan türkü" kimi tanınır və qeydə alınır. Müasir İran ərazisində yaşayan azərbaycanlıların isə "İran təbəəsi" kimi təqdimatı prosesi gedirdi. Belə arzuolunmaz vəziyyət xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların rus, türk və fars diasporlarının tərkib hissəsi kimi qəbul edilməsinə səbəb olur, nəticədə azərbaycanlılar başqa xalqların diasporları içərisində assimilyasiya olunmaq təhlükəsi ilə üzləşirdi. Lakin problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qoruyub saxlayıb, tarixi Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Ötən il xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, həmvətənlərimizin yaşadığı ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsinin artırılması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və lobbı quruculuğu istiqamətində bir sıra yerli və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilib. Bu istiqamətdə həm hökumət qurumlarının, həm də diasporaların fəaliyyətində əsas hədəf Azərbaycan dövlətinin prioritetləri özünə yer alıb. Belə ki, Azərbaycan diasporunun əsas hədəfi ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyu erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymət verilməsi məsələsi olduğundan diaspor təşkilatlarımız 2014-cü ildə də təbliğat və məlumatlandırma işinin daha geniş, hərtərəfli formada aparılmasına xüsusi önəm verir.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə aparılan "Xocalıya ədalət!" kampaniyasının tərkib hissəsi olaraq diaspor təşkilatlarımız bu il də dünyanın bir çox ölkələrində Xocalı soyqırımını ilə bağlı müxtəlif aksiya və tədbirlərlə yerli ictimaiyyətin diqqətini cəlb edib. Yenicə yola saldıığımız ötən il ərzində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində 200-dək müxtəlif formatlı tədbir keçirib. Diaspor təşkilatlarımız ABŞ, Kanada, Almaniya Federativ Respublikası, İsveç Krallığı və digər ölkələrdə konfrans və seminarlar təşkil edib, Avropa Parlamentinin, BMT-nin Mənzil-Qərargahı və digər beynəlxalq təşkilatların ofisləri qarşısında kütləvi etiraz aksiyaları keçirib, xarici kütləvi informasiya vasitələrində Azərbaycan həqiqətləri haqqında materialların dərcinə nail olublar. Bütün bunlarla yanaşı, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin dövlət və hökumət

strukturlarını erməni təcavüzkarlarının törətdiyi cinayətlər barədə məlumatlandırmaq məqsədilə görüşlər keçirib, ictimai və siyasi xadimlərə müraciət və məktublar ünvanlayıb. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən törədilən təxribatlara etirazlar, girov götürülən azərbaycanlılar haqqında məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Diaspor təşkilatlarımız beynəlxalq qurumlara, xarici ölkələrin dövlət və hökumət nümayəndələrinə müraciətlər ünvanlayıb, Ermənistanın təcavüzkar, işğalçı siyasətini pisləyən etiraz aksiyaları təşkil edib. Bu il də Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları "erməni soyqırımı" haqda həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətdə birgə tədbirlərin həyata keçirməsini planlaşdırır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən verilən məlumata görə, artıq müəyyən təkliflər, ideyalar var ki, diaspora təşkilatlarımız onların həyata keçirilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərirlər. "Fəaliyyətimizdə Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diasporları ilə sıx əməkdaşlığa üstünlük veririk. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində, o cümlədən, ermənilərin Azərbaycan ərazilərində, xüsusilə də Xocalıda törətdikləri soyqırımının, insanlığa sığmayan vəhşiliklərin dünyada qəbul edilməsində bu cür birliyin böyük əhəmiyyəti var. Azərbaycan ermənilərin bu soyqırımı yalanını, məhz qardaş Türkiyə ilə birgə mübarizə sayəsində tam ifşa edə bilər. Ermənilərin əsl üzünün ortaya çıxmasında, onların yalan üzərində qurulmuş saxta təbliğatının puç olmasında, əvvəlcə Xocalıda törədilən vəhşiliklərin tam olaraq dünyanın hər yerində bilinməsi gərəkdir. Dünyanın bütün xalqları bilməlidir ki, erməni faşizmi nədir. Hesab edirik ki, cənab Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlılarına müraciətində qeyd etdiyi kimi, bizim ermənilərlə təbliğat mübarizəsinə qarşı görülən təsirli tədbirlər öz bəhrəsini verməkdədir. Artıq beynəlxalq ictimaiyyətdə erməni uydurmalarını ciddi qəbul edən dairələrin sayı əvvəlki illərlə müqayisədə olduqca azdır. Əlbəttə, hansısa siyasi konyuktura çərçivəsində baş tuta biləcək həmlələr istisna olunmur. Amma biz də, bu cür istisnaların real səbəblərini və ümumi vəziyyəti öyrənməli, əldə etdiyimiz məlumatlara, proseslərin mümkün inkişaf istiqamətlərinə dair proqnozlara uyğun olaraq fəaliyyətimizi davam etdirməliyik. Bu istiqamətdə türkdilli xalqların diasporları arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi, türkdilli xalqların mənafelərinin qorunmasını təmin etmək məqsədilə ortaq diaspor mərkəzlərinin açılmasına başlanılıb. Bu günlərdə Ukrayna paytaxtı Kiyevdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə ilk belə mərkəzin açılışı olub. Gələcəkdə ABŞ, Almaniya və Fransada belə mərkəzlərin açılması planlaşdırılır. Hesab edirik ki, bu mərkəzlər türk diasporları arasında koordinasiyanı təmin edəcək və qarşıya qoyulan hədəflərə nail olmaq üçün öz töhfəsini verəcək. Bu mərkəzlər, eyni zamanda, Türkdilli Ölkələrin Əməkdaşlıq Şurasına daxil olan ölkələrin diasporlarının beynəlxalq mövqeyinin daha da güclənməsini, yaşadıkları ölkələrdə fəallığının artırılmasını, təsir dairəsinin genişləndirilməsini, türk xalqlarının maraqlarını müdafiəsini təmin edəcək. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi artıq iki ildir ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi, Madrid Klubu və Roma Klubunun təşkilatçılığı ilə Bakıda Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunun keçirilməsinə dəstək göstərir.

2013 - 2014-cü illərdə dünyanın nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlərinin iştirakı ilə I və II Qlobal Açıq Cəmiyyətlər forumları baş tutub. Tədbirin rəsmi açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də iştirak edib. Fikrimizcə, bu forum regionda keçirilən ən əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirlərdən biridir. Çünki forumun işində bir çox nüfuzlu dövlət xadimləri, siyasətçilər, elm adamları, siyasi

ekspertlər iştirak ediblər və onların əksəriyyəti müasir dünya siyasətinin yönləndirilməsində, bir çox regional proseslərin qiymətləndirilməsində rolu olan şəxslərdir. Ən əsası, bu tədbirlərdə iştirak edən nüfuzlu siyasi liderlər öz çıxışlarında Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı mövqelərini bildirib, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin Ermənistan tərəfindən işğal olunduğunu bir daha təsdiqləyiblər. Həmçinin forum Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə multikulturalizm və tolerantlıq məkanı kimi tanınması istiqamətində uğurlu tədbirlərdən biri kimi qiymətləndirilir. 2015-ci ildə keçirilməsi planlaşdırılan III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumuna hazırlıq məqsədilə 2014-cü il ərzində Albaniya, Rumıniya, Bolqarıstan, Yunanıstan, Macarıstan, Yaponiya, Belçika, ABŞ, Andorra və digər ölkələrdə bir sıra görüş, toplantı və konfranslar keçirilib. Bununla yanaşı, Madrid Klubuna üzv olan keçmiş dövlət və hökumət başçıların, nüfuzlu ictimai və dövlət xadimlərinin Azərbaycan Respublikasına səfərləri təşkil olunub. Keçən ilin sentyabrında Andorrada "Avropada etimadın bərpa olunması" mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfrans da, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin və Andorra hökumətinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubu tərəfindən təşkil olunmuşdu. Konfransda regionda təhlükəsizlik məsələləri, dondurulmuş münaqişələr, o cümlədən Dağlıq Qarabağ probleminin müzakirəsinə də xüsusi diqqət ayrılmışdı. Ərəb Liqasının sabiq rəhbəri (2001-2011), tanınmış misirli diplomat Əmr Musa bu ilin aprel ayında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubunun Bakıda təşkil edəcəyi III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumunda iştirak edəcək. Qahirədə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin katibliyi ilə keçirilən görüşdə diplomat Əmr Musa Azərbaycanda "Yeni dünya düzənində etimadın yaradılması" mövzusunda həsr olunmuş beynəlxalq forumun keçirilməsinin önəmini vurğulayıb. Əmr Musa bildirib ki, xüsusilə dünyanın ən nüfuzlu siyasətçilərinin iştirakı toplantının qlobal əhəmiyyətini daha da artırır. Qeyd edək ki, ərəb dünyasının nüfuzlu siyasi xadimlərindən sayılan Əmr Musa 1991-2001-ci illərdə Misir Ərəb Respublikasının xarici işlər naziri vəzifəsində çalışıb. Əmr Musa 2013-cü ildə prezidentliyə namizəd olub, sonradan isə Misir Konstitusiyasına dəyişiklik komissiyasının rəhbəri təyin edilib. Ərəb diplomat müxtəlif illərdə Misirin İsveçdə, Hindistanda fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri, həmçinin BMT-dəki daimi nümayəndəliyinin rəhbəri olub. Komitənin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubunun birgə bu ilin aprel ayında Bakıda təşkil edəcəyi III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumuna hazırlıq məqsədilə Livanın paytaxtı Beyrut şəhərində bir sıra görüşlər keçirilib. Livanın sabiq Prezidenti və Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü Amin Gemayel ilə görüşdə Forumu hazırlıqla yanaşı, siyasi xadimin rəhbərlik etdiyi "Maison du Futur" fondu ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi arasında əməkdaşlıq məsələləri və həyata keçiriləcək birgə layihələr müzakirə edilib. Müzakirələr zamanı Yaxın Şərqi narahat edən terror və təhlükəsizlik məsələlərinə xüsusi diqqət ayrılıb və bu mövzuda seminarların, toplantıların keçirilməsi razılaşdırılıb. Beynəlxalq Forumu hazırlıq proqramı çərçivəsində isə mart ayında Beyrutda Serbiya və Bolqarıstanın sabiq prezidentlərinin iştirakı ilə işçi qrupun görüşünün keçirilməsi nəzərdə tutulub. "Yeni dünya düzənində etimadın yaradılması" mövzusunda həsr ediləcək III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumunda 40-dan çox ölkənin sabiq dövlət və hökumət başçısı ilə yanaşı, bir sıra dövlətlərin hazırkı rəhbərlərinin də iştirakı gözlənilir.

Diaspor quruculuğu, lobbicilik və Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Qurban Süleymanov

1991-ci ildə müstəqilliyini bərpa edən respublikamızda ciddi problemlər yaşanırdı. Siyasi-iqtisadi böhran, daxili çəkişmələr, xüsusən də Ermənistanla müharibə şəraiti Azərbaycanın bir dövlət olaraq mövcudluğunu sual altına almışdı. Xarici havadarların köməyi nəticəsində müharibədə, eləcə də informasiya mübarizəsində üstünlük əldə edən Ermənistanın çirkin planlarının qarşısını almaq, vəziyyəti xeyrimizə dəyişmək və haqq səsimizi dünyaya çatdırmaq üçün isə qüdrətli dövlət və güclü lobbinin yaradılması vacib idi.

1993-cü ildə yenidən hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev bütün məsələləri müdriklik və təmkinlə sahmana salmağa başladı. Qətiyyətli iradəsi sayəsində ölkədə təcridən ictimai-siyasi sabitlik bərqərar oldu, dövlətin milli-mənəvi dəyərlərə söykənən demokratik əsaslarla idarə olunmasını təmin edən ən mütərəqqi qanunvericilik bazasının formalaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atıldı.

Xarici səfərlərdə olarkən Ümummilli liderimiz mütəmadi olaraq vaxt tapıb həmin ölkədə yaşayan həmvətənlərimizlə görüşür, onları dinləyir, məsləhətlər verir, həmişə Azərbaycanla, eləcə də digər ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla sıx əlaqədə olmağı tövsiyə edirdi.

Beləliklə, diaspor quruculuğu Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilirdi.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın vətənlə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, icmalar, cəmiyyət və birliklərarası fəaliyyətin genişləndirilməsi, müntəzəmliyin təmin olunması vacib və təxirəsalınmaz məsələlər kimi diskussiya predmeti idi. Bu sahədəki mövcud reallıqla barışmaq olmazdı. Vəziyyəti olduğu yerdən daha çevik vasitələrlə hərəkətə gətirmək və daha keyfiyyətli məcraya yönəltmək lazım idi.

Bunu zamanında dəyərləndirən Ümummilli liderimiz 23 may 2001-ci il tarixində “Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi haqqında” sərəncam imzaladı. Təxminən beş ay yarım sonra - noyabr ayının 9-u və 10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirildi. Tariximizə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil olmuş ilk qurultayda 36 ölkədən 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etdi.

Heydər Əliyevin 2002-ci il iyulun 5-də imzaladığı «Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında»kı fərmanı ilə lobbiciliyin mütəşəkkilləşmə dövrü başladı. Komitənin yaradılmasında əsas məqsəd xaricdə yaşayan həmvətənlərlə əlaqələrin genişləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi idi.

Bu siyasi xətti İlham Əliyev də əsas götürdü. Lobbiciliyin həyata keçirilməsi üçün ilk növbədə xarici dövlətlərdə güclü diasporun formalaşdırılması, eləcə də qurumun fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməsinin əhəmiyyətini nəzərə alan prezident İlham Əliyev 2008-ci il noyabrın 19-da “Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında” fərman imzaladı. Bununla da tam hüquqi baza yaradıldı.

İndi diaspor anlayışı beynəlxalq münasibətlərin vacib elementinə çevrilməkdədir. Qlobal- [səh. 7-8]laşan dünyamızın reallıqları diaspor quruculuğu sahəsində qarşıya yeni vəzifələr qoymaqladır. Xalqlar arasında gedən sürətli inteqrasiya prosesləri, diaspor təşkilatlarının beynəlxalq siyasət- də artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması da məhz bu zərurətdən irəli gəlmişdir.

Komitə 4 ərazi şöbəsi vasitəsilə dünyadakı diasporla sıx əlaqə qurub. Nəticədə 46 ölkədə 417 cəmiyyət, assosiasiya, alyans və s. özündə birləşdirən aktiv lobbicilik fəaliyyəti formalaşdırılıb. Bu cəmiyyətlərin böyük əksəriyyəti aşağıdakı 11 ölkədə fəaliyyət göstərir. Hazırda Rusiyada 85, Gürcistanda 48, Almaniyada 34, İsveçdə 31, ABŞ-da 25, Türkiyədə 23, Qazaxıstanda 21, Kanadada 16, Özbəkistanda 13, Niderlandda 11 və İsveçrədə 10 təşkilat mövcuddur.

İstər lobbicilik, istərsə də onun hərəkətverici qüvvəsi olan diasporun əsasını üzvlərin, yəni bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların milli birliyi təşkil edir.

Azərbaycan hökuməti buna daim böyük önəm verir. Hələ 1991-ci il dekabrın 16-da Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri olarkən, məsələnin əhəmiyyətini nəzərə alaraq dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü elan etdi və bundan sonra hər il 31 dekabr həmrəylik günü kimi bütün dünya azərbaycanlıları tərəfindən böyük coşqu ilə qeyd olunmağa başlandı.

Xatirəmə mərhum ədəbiyyatşünas alimimiz Əzizə Cəfərzadənin televiziya kanallarının birində söylədiyi və şəxsən izlədiyim ibrətamiz bir hadisə düşdü. Məsələnin məğzi ondan ibarətdir ki, Amerikada yaşayan bir keşiş yaşadığı ərazidən min kilometrərlə uzaq bir Afrika ölkəsində torpaqda qazılmış və kitabların oğurlanmamaq baxımından təhlükəsizliyinin təmin olunması məqsədilə zəhərli ilanların atıldığı yeraltı bir kitabxanada mənsub olduğu xalqın tarixinə aid dəyərli bir əlyazmanın olması haqda məlumat alır. Könüllü olaraq öz vəsaiti hesabına oraya yollanır. Min bir əzab-əziyyət çəkməsinə baxmayaraq inadından dönmür, nəhayət həmin kitabı əldə edir və özü ilə gətirərək Amerikadakı kitab muzeyinə hədiyyə edir. Əzizə xanım sonda belə bir sual səsləndirdi ki, görəsən Bakıda yaşayan hansısa bir din xadimimiz, yaxud vətəndaşımız paytaxta ən yaxın məsafədə olan rayonlarımızın birinə bu məqsədlə gedərdimi?

Əslində bir xalq olaraq milli həmrəylik hissimiz daim yüksək olub. Bunu 90-cı illərdə baş verən Milli Azadlıq Hərəkatı zamanı bütün dünyaya sübut etmişik. 20 yanvarda müstəqilliyimiz uğrunda özlərini əliyalın şəkildə tankın altına atan igid oğullarımız da qanları ilə bu həmrəyliyə güc qatdılar. Döyüş bölgələrində şücaət göstərən, vətən uğrunda canından keçən əsgərlərimizin də hər biri birlik, həmrəylik təcəssümüdür. Milli qəhrəmanlarımız isə bu amalın ən yüksək zirvəsidir.

Əzizə xanım bu misalı təxminən 15 il əvvəl söyləmişdi və o dövrdə onun narahat olmasına müəyyən mənada əsas var idi. Çünki o zaman dövlət hələ formalaşma mərhələsində idi, Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi mövcud deyildi və güclü lobbicilik, diaspor quruculuğundan da çox uzaqda idik.

Bu gün isə vəziyyət tam əksinədir. Dövlətimiz bu məsələlərə ən yüksək səviyyədə dəstək verir, koordinasiya fəaliyyət nəticəsində Azərbaycan lobbisi dünyanın ən güclü lobbilərindən birinə çevrilməkdədir. Diaspor quruculuğu dövlət siyasətinin ana xəttini təşkil edir. Vaxtilə xəyal kimi görünən məsələlər bu gün

tamamilə bizim xeyrimizə dəyişir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi və tövsiyəsi ilə müdafiə mövqeyindən hücum taktikasına keçən lobbimizin yüksək fəallığı nəticəsində artıq haqq səsimiz dünyada eşidilir. İftira və yalan üzərində qurulan erməni lobbicilik mifi isə iflasa uğrayır, günü-gündən zəifləyir.

Hazırda bizə qarşı 870-dən artıq erməni diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir. Buna baxma- [səh. 8-9] yaraq dünyadakı nüfuzumuz getdikcə artır. Bu Azərbaycan hökuməti və lobbisinin birgə fəaliyyətinin gücünün göstəricisidir. Artıq erməni lobbisi dünyanın harasında anti-Azərbaycan tədbiri keçirməyə cəhd edərsə, qarşısında mütləq mütəşəkkil və güclü Azərbaycan lobbisini görür. Dövlətimiz bu istiqamətdə perspektivə hesablanmış addımlar da atır. Hər il potensial diaspor ola biləcək yüzlərlə gənc dövlət hesabına dünyanın ən yüksək səviyyəli ali məktəblərində təhsil almağa göndərilir.

Hazırda dünyada yaşayan azərbaycanlılar güclü və əlaqəli Lobbicilik fəaliyyəti göstərirlər. Bu barədə fikirlərini öyrənmək üçün Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyətinin sədri Yaşar Niftəliyevə müraciət etdik. O, bildirdi ki, diaspor fəaliyyətinin əsas mahiyyəti xaricdə yaşayan azərbaycanlıları vahid platformada birləşdirməkdir. 1990-cı ildə nümayiş etdirdiyimiz birlik, həmrəylik həmvətənlərimizin harada və necə yaşamasından asılı olmayaraq xalqı vahid bir qüvvə kimi birləşdirdi. Biz də burada vaxtaşırı və mütəşəkkil şəkildə müxtəlif genişmiqyaslı tədbirlər - görüşlər, konfranslar, aksiyalar keçiririk. Qarabağ məsələsi, eləcə də Xocalı soyqırımını ilə əlaqədar həqiqəti alman xalqına olduğu kimi çatdırmağa çalışır və buna nail oluruz.

Müstəqillikdən sonra Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin apardığı siyasətin nəticəsidir ki, Azərbaycan diasporu formalaşma dövrünü arxada qoymuş, artıq nəticələr dövrünə keçmişdir. Xarici ölkələrdə koordinasiya mərkəzlərinin yaradılması, təşkilatların sayının sürətlə artması, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən istər xaricdə, istərsə də ölkə daxilində mütəmadi olaraq cəmiyyət və təşkilat sədrlərinin iştirakı ilə tədbirlərin, qurultayların keçirilməsi işimizi daha da asanlaşdırır. Dünya Azərbaycanlılarının 3-cü Qurultayına nəzər yetirsək nə edəcəyimizə tam aydınlıq gələr...

Lobbicilik və milli həmrəyliyin təşəkkül tapmasında Heydər Əliyev Fondunun xüsusi yeri var. Fondun prezidenti Mehriban xanım Əliyeva Azərbaycanın zəngin mədəniyyətinin, incəsənətinin dünyada təbliğ edilməsində müstəsna xidmət göstərir. Eyni zamanda, fond xüsusən də Xocalı soyqırımını ərəfəsində dünyanın müxtəlif ölkələrində çoxsaylı tədbirlər həyata keçirir, diaspor təşkilatlarını bu məqsəddə xidmət edəcək bütün vasitələrlə təmin edir.

Bu faciə hər bir azərbaycanlıyı "Xocalıya ədalət" naminə daha sıx birləşdirmişdir. Fondun bu adla keçirdiyi kampaniya çərçivəsində internet üzərindən dövlətlərə müraciət məqsədilə yaradılan petisiyalara qısa müddətdə milyonlarla azərbaycanlının səs verməsi birlik və həmrəyliyiylə bağlı dünyaya bir mesajdır.

Bəli, bizi haqq işimiz birləşdirir. Tariximizdə baş verən kədərli hadisələr - Qarabağ kimi sızlayan yaramız, 20 Yanvar, 31 mart, ən nəhayət Xocalı soyqırımını bizi güclü və qətiyyətli olmaq üçün daha sıx birliyə, həmrəyliyə çağırır. Çox təəssüf ki, bir millət olaraq ikiye bölünmək və Xocalı soyqırımını kimi dəhşətli bir faciəni yaşamaq da Azərbaycan xalqının taleyinə yazılıb.

...Tanrı hər şeyi öz yerinə qoyur. Bu da haqq-ədalətin qanunauyğunluğudur ki, özgəsinə quyu qazan sonda özü o quyuya düşür. Xainlik, namərdlik xisləti Ermənistanı sanki Tanrının qəzəbinə düşür edib. Bu gün Ermənistan

diaspor tərəfindən göndərilən dilənçi payına möhtacdır. Respublikamız isə əksinə, lobbiçilik fəaliyyətinə maliyyə dəstəyi verir. Müstəqil və sülhsevər Azərbaycan ən sabit inkişaf edən ölkəyə çevrilib. Dünyanın müxtəlif ölkələrində ekoloji, sosial, humanitar layihələri maliyyələşdirir, tarixi-dini abidələrin - kilsə, sinaqoq, məscidlərin təmiri və bərpaşını həyata keçirir, dünyamızı gözəlləşdirir. Gözəlləşdirdikcə isə özü də gözəlləşir və çiçəklənir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün.

İqtisadiyyat və həyat.-2015.-№ 1/2.-S.7-9.

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

Mahir Abbaszadə

Prezident İlham Əliyev: "Mən çox şadam ki, qısa bir zaman çərçivəsində bizim əsas ideoloji dayaqlarımız daha da möhkəmlənib"

Öncə qeyd edim ki, hazırda bir sıra dövlət əhəmiyyətli məsələlər var ki, onların təbliğinin yüksək səviyyədə təşkil edilməsi, dövlət üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Respublika Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun "Azərbaycançılıq ideologiyasının təbliği" mövzusunda jurnalistlər üçün keçirilən yazı müsabiqəsinin sırasına daxil etməsi də, məhz bu ideyanın böyük əhəmiyyət kəsb etməsindən xəbər verir. Bu konsepsiya milli ideologiyamızın özəyi, onun sivil ideya modelidir. Azərbaycançılıq deyilən ülvə konsepsiya qədim və keşməkeşli tariximiz, milli, mədəni, dini ənənələrimiz üzərində pərvəriş tapan milli ideyanın milli təkrarsızlığını təmin edən əsas elementlərdən biridir. Ona görə də bu ideologiyanın təbliği və təşviqi hər bir ölkə vətəndaşının vətəndaşlıq borcudur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin milli dövlətçilik ideologiyasının əvəzəlməz davamçısı olan Prezident İlham Əliyevin azərbaycanlıların dünya forumu ilə bağlı fərmanlarının, dövlətçilik və mədəniyyət quruculuğu ilə bağlı qərar və sərəncamlarının, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramlarının kökündə azərbaycançılığın cizgiləri, onun etnik, mədəni aspektləri, metodoloji-nəzəri, siyasi parametrləri doktrinal səviyyədə özünü göstərir. Bəli, bu cür çətin və ağır missiyanı yalnız mənəvi özünüdərkən sınaqlarından uğurla çıxan, milli ideyanı tam halda milli şüura çevirmək qüdrətinə malik öndər öz boynuna götürə bilər. Azərbaycançılığı milli ideologiyaya çevirməklə, cəmiyyətin həmrəyliyini, xalqın vahid bir ideya ətrafında sıx birliyinə nail olunmasında cənab İlham Əliyevə uğur gətirən də, məhz belə yüksək rəhbərlik keyfiyyətlərinə qadir olmasıdır. Məhz ölkə prezidentinin belə fədakarlığı sayəsində milli-mənəvi və bəşəri dəyərlər artıq azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğ olunmasının özəyini, onun əsas təməl prinsiplərini təşkil edir. Bu ideya həm Azərbaycanın sərhədləri daxilində, həm də ölkəmizin hüdudlarından kənarında yaşayan hər bir azərbaycanlı üçün əsas təbliğat mənbəyidir.

Cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Azərbaycançılıq fəlsəfəsi bizim mənəvi dayaqımızdır. Müstəqil siyasət, milli maraqlarımızın qorunması, milli ləyaqət, milli qürur, milli və dini tolerantlıq - budur bizim uğurlarımızın əsas mənbəyi. Azərbaycanda bütün xalqlar qardaşlıq şəraitində yaşayırlar. Mən çox şadam ki, qısa bir zaman çərçivəsində bizim əsas ideoloji dayaqlarımız daha da möhkəmlənib. Azərbaycanda vətəndaş həmrəyliyi, sabitlik tam bərqərar olub. Bizim siyasətimizin əsas təməl prinsipləri Azərbaycan dövlətinin milli maraqlarının qorunmasıdır. Biz bu işdə böyük uğurlara nail olmuşuq. Bizim bütün siyasətimiz, bütün siyasi addımlarımız bir məqsəd güdür. Bu da Azərbaycanın və azərbaycançılığın daha da möhkəmlənməsi, güclü iqtisadi potensialın yaradılması, siyasi islahatların dərinləşməsi və Azərbaycan xalqının təhlükəsizlik şəraitində,

rifah içində yaşamasıdır". Azərbaycan Avropa Şurasının üzvləri sırasında öz layiqli yerini tutduqdan sonra İlham Əliyevin ölkəmizin nümayəndə heyətinin rəhbəri kimi 43 ölkənin diplomatları qarşısında müqəddəs torpaqlarımızı işğala məruz qoymuş erməni separatizmini və bəzi ermənipərəst dövlətlərin çirkin ikili standartlar siyasətini dəqiq faktlar əsasında ifşa hədəfinə çevirəndə gördük onun vətən və xalq sevgisinin tükənməzliyini, azərbaycançılıq ehtirasının məğlubedilməzliyini! Cənab İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, millətin milliliyini qoruyub saxlayan hər şeydən öncə onun ilahi sərvəti, milli-mənəvi varlığının əsas bədii-estetik kodu, ilkin fəlsəfi şifrəsi, onun əsas qoruyucusu və xilaskarı olan dilidir. Çünki uzun minilliklər boyu ən qiymətli sənət əsərlərimiz bu dildə yazılıb, mahnılarımız bu dildə səslənib, ayrı-ayrı ölkələr və xalqlarla bütün beynəlxalq diplomatik danışıqlar bu dildə aparılıb. Dil xalqın varlığını təsdiq edən Tanrı vergisi, millətə əbədi yaşam verən sənəddir! Ölkə prezidenti İlham Əliyevin bu cür cəsarətli çıxışlarını dinlədikcə, Azərbaycançılığı milli ideologiyaya çevirən Heydər Əliyev kimi xarizmatik liderin, Azərbaycan dövləti kimi nəhəng gəmini qlobal sarsıntılar dəryasının fırtınalarından sağ-salamat çıxaran, milli özünüdərkə sovet ideoloji sisteminin buxovlarından xilas edən, bəşəri əməllər kompleksi bugünkü müstəqilliyimizin sarsılmaz sütunlarına çevrilmiş fenomen bir dövlət xadiminin ailəsində dünyaya göz açdığı bir daha təsdiq olunur. Bunun bütün təzahürləri özünü bu gün cənab Prezidentin fəaliyyətində çox aydın büruzə verir və hiss olunur ki, Azərbaycançılıq ideologiyası o dahi şəxsiyyətin iç dünyasından süzülərək öz sevimli övladının mənəvi aləminə daxil olub. Azərbaycançılıq ideologiyasından danışarkən, onun təbliğindən bəhs edərkən cənab İlham Əliyevin bu sahədə görüldüyü möhtəşəm işlərdən bəhs etməmək mümkün deyil. Heç kimə sirr deyil ki, Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında, cəmiyyətin maariflənməsində, elm və mədəniyyətimizin, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində, ölkədə gedən ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni quruculuq proseslərinin xalqa çatdırılmasında kütləvi informasiya vasitələrinin, xüsusilə televiziya və radionun rolu əvəzsizdir. Dövlətimizin maddi sərvəti olan efir tezliklərinin xarici ölkələrə məxsus kanallardan alınaraq milli yayımçılar arasında müsabiqəyə çıxarılması, Azərbaycan televiziya və radio kanalları vasitəsilə yayımlanan bütün verilişlərin yalnız bir dildə - doğma Azərbaycan dilində səsləndirilməsinə şərait yaradılması, əcnəbi ölkə kinostudiyalarının istehsalı olan bədii və sənədli filmlərin yalnız tərcümə olunduqdan sonra efirə çıxarılması ölkə rəhbərinin milli-mənəvi dəyərlər sistemimizin özəyi olan ana dilimizə misilsiz qayğısının bariz nümunəsi sayıram.

Bu, eyni zamanda azərbaycançılıq ideologiyasının təbliği üçün möhkəm təməl yaradıb. Əgər bu gün türkcülük, islamçılıq və müasirliyimizin rəmzi olan üçrəngli bayrağımız BMT-nin, NATO-nun, Avropa Şurasının və digər beynəlxalq təşkilatların iqamətgahları üzərində əzəmətlə dalğalanırsa, günbəgün gözəlləşən sevimli Bakımız 2009-cu ildə İslam dünyasının paytaxtı elan olunubsa, o, Şərqdə Qərb sivilizasiyasına, Qərbdə isə qədim Şərq mədəniyyətinə xas olan ən yüksək mənəvi və mədəni dəyərlər mərkəzi hesab edilirsə, dünya ölkələri arasında beynəlxalq əməkdaşlıq, dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsinə xidmət edən qlobal, bəşəri layihələr, İlk Avropa Olimpiya Oyunları, İslam ölkələrinin İdman birinciliyi yarışları Bakıda keçirilsə, bunun üçün ölkə Prezidenti İlham Əliyevə böyük təşəkkür düşür! Müxtəlif dini konfessiyalara mənsub olsalar da, doğma Azərbaycanımızın ərazi bütövlüyü naminə erməni qəsbkarlarına qarşı döyüşlərdə qəhrəmanlıqla həlak olmuş gənclərin əbədiyyət yuxusuna getdiyi və sonradan respublika Prezidentinin tapşırığı

ilə yenidən bərpa edilmiş Şəhidlər xiyabanı da, təkcə müqəddəs and yerimiz yox, həm də bütün dinlərə hörmət və ehtiramımızın simvoludur. "Heydər Əliyev və Azərbaycanda din siyasəti: gerçəkliklər və perspektivlər" mövzusunda beynəlxalq konfransın, "Mətbuatın tolerantlıq və dinlərarası dialoqun gücləndirilməsində rolu", həmçinin "Qafqazda islam mədəniyyəti" adlı millətlərarası konqresin Azərbaycanda keçirilməsi, Bakının öz sınırlarında Asiya, Afrika və Avropanın 52 dövlətini birləşdirən, 1 milyarddan çox əhaliyə, böyük mənəvi, siyasi, iqtisadi, elmi və mədəni potensiala malik Beynəlxalq İslam Konfransı Təşkilatının paytaxtı elan olunması, habelə 2015- ci ildə keçiriləcək İlk Avropa Olimpiya oyunlarının, 2018- ci ildə keçiriləcək İslam ölkələri idman oyunlarının Bakıda keçirilməsi barədə qəbul olunan qərarlar məmləkətimizin dünya üçün alternativsiz bir tolerantlıq mənbəyi olmasının təzahürüdür.

Ulu öndər Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsindəki cəhəşümül fəaliyyətini bu gün uğurla davam etdirən cənab İlham Əliyev hələ 27 iyul 2004-cü il tarixdə ölkəmizin xaricdəki diplomatlarının iştirakı ilə keçirilən ilk geniş tərkibli müşavirədə, həmçinin 2006-cı ilin martında dünya azərbaycanlılarının Bakıda keçirilən II qurultayında çıxışlarında ölkəmizin və xalqımızın milli maraqlarının beynəlxalq aləmdə qorunması, Azərbaycan həqiqətlərinin, həmçinin xalqımıza qarşı törədilmiş vəhşi terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar informasiyaların dünya ictimaiyyətinə daha dolğun və obyektiv çatdırılmasının müasir metodlarının işlənilməsi, digər ölkələrin diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlıq və dostluq əlaqələrinin gücləndirilməsi baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələr düşdüyünü qeyd edib. Xocalı faciəsinin 23 illiyini qeyd etdiyimiz hazırkı məqamda xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının bu faciəni bir sıra dövlətlərdə izdihamlı kütləvi tədbirlərlə qeyd etməsi və faciə barədə əsil həqiqətləri çatdırması dediklərimizə əyani sübutdur. Cənab İlham Əliyevin beynəlxalq aləmdəki böyük nüfuzu, onun apardığı məqsədyönlü daxili və xarici siyasət, əcnəbi ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla vaxtaşırı görüşüb, onlara faydalı məsləhətlər verməsi uzun qərinələr boyu yad millətlər arasında itib-batmış, hətta az qala öz milli şüur, milli özünüdərk meridianlarından uzaqlaşmaq təhlükəsi qarşısında qalmış doğma qan qardaşlarımızın bir-birlərinə qarşı laqeydlik və biganəlikdən əl çəkib dostluq və qardaşlıq yoluna qədəm qoymalarında, vahid bir ailənin üzvləri kimi birləşib bir-birlərinə arxa, dayaq olmalarında mühüm rol oynayır. Bu işdə azərbaycançılıq milli mentallığı, milli özünüdərk, milli "mən" in mahiyyətini göz bəbəyi kimi qoruyub saxlamağı öz strateji siyasətinin özəyi hesab edən İlham Əliyevin vətəninə və xalqına möhkəm tellərlə bağlılığına əyani sübutdur.

Dövlət başçısı təkcə Azərbaycanın hüdudları daxilində yaşayan 10 milyona yaxın yurddaşımızın yox, planetimizin 70 ölkəsində nəhəng diasporlarda birləşmiş 50 milyondan artıq soydaşımızın da milli lideri, mənəvi atası timsalındadır. Bu gün onun azərbaycançılıq adlı milli ideologiyamıza sadiqlik rəmzi olan imzası dünyanın bütün nöqtələrindən aydın görünməkdədir. Beləliklə, bu yazıda "Azərbaycançılıq ideyasının təbliği" istiqamətində hazırladığım araşdırma yazısını yekunlaşdırıb, belə nəticəyə gəlirəm ki, bu ideyanın təbliği sahəsində ölkə prezidenti tərəfindən görülən işlər yüksək qiymətə layiqdir. Eyni zamanda onu da qeyd edirəm ki, bu sahədə heç də hər kəs üzərinə düşən işin öhdəsindən gəlmir. Xüsusən, diaspor təşkilatları ilə iş sahəsində ciddi nöqsanlar mövcuddur. Bu faktın detallarla göstərilməsi imkan xaricində olduğuna görə ətraflı qeyd etmək mümkün deyil. Lakin əminəm ki, bu sahədə mövcud olan nöqsan və çatışmazlıqlar aradan qaldırılacaq.

Paralel.-2015.-27 fevral.-№ 38.-S.13.

Azərbaycançılıq – milli birliyi və identikliyi şərtləndirən ideya

Namiq Əhmədov

Azərbaycan xalqının milli ideologiyasının formalaşması prosesi ötən əsrin əvvəllərində cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərlə bağlı olmuşdur. Aradan uzun illər keçməsinə baxmayaraq, həmin dövrdə yazıb-yaratmış mütəfəkkir şair və yazıçıların, ədiblərin əsərləri ilə tanışlıq ümumən milli ideyanın əsasını təşkil edən məqsədlərin nədən ibarət olduğu barədə dolğun təsəvvür yaradır.

Ümumilikdə, XIX-XX əsrlərdə Azərbaycanda ictimai fikrin təkamülü milli inkişafın “türkləşmə, islamlaşma, avropalaşma” prioritetlərini əks etdirən formulu yaratmışdır. Bu tarixi zaman kəsiyində C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Y.V.Çəmənəminli, Ə.Topçubaşov, Ə.Ağayev, Ə.Hüseynzadə, H.Zərdabi, F.Xoyski, M.Ə.Rəsulzadə və digər milli klassiklər, görkəmli maarifçilər azərbaycanlıların mənlik şüurunun oyanışında və milli ideyanın formalaşmasında başlıca rol oynamışlar.

Həmin dövrün böyük xeyriyyəçiləri, messenatları da bu prosesdə yaxından iştirak etmişlər. Bu baxımdan azərbaycançılığın inkişafında böyük messenat Hacı Zeynalabdin Tağıyevin xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazım gəlir. Bu böyük şəxsiyyət təhsilin inkişafına ciddi maliyyə dəstəyi göstərməklə, ilk növbədə, azərbaycançılığın inkişafına töhfə verirdi. Onun maliyyə dəstəyi ilə həmin illərdə xarici ölkələrin müxtəlif ali məktəblərində təhsil almaq üçün azərbaycanlı tələbələrin xaricə göndərilməsi sahəsində mühüm işlər görülürdü. 1919-1920-ci tədris ilində 100 abituriyent və tələbənin xaricə göndərilməsi nəzərdə tutulmuşdu. Gənclərdən 45 nəfəri Fransanın, 23 nəfəri İtaliyanın, 10 nəfəri İngiltərənin, 9 nəfəri Türkiyənin müxtəlif ali məktəblərinə göndərilmişdi.

Cəmi 23 ay yaşamış Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti müsəlman Şərqiində ilk demokratik respublika olaraq bugünkü müstəqil dövlətimizin sələfi qismində müstəqilliyimizə hüquqi-siyasi və mənəvi əsaslar formalaşdırmışdır. Cümhuriyyətin kənar hərbi müdaxilə nəticəsində süqutundan sonra qırmızı imperiyanın sərt təzyiq və repressiyaları ilə üzləşən Azərbaycan xalqı qəlbində qübar salmış müstəqillik idealını qoruyub saxlamışdır. Lakin yalnız ötən əsrin 70-ci illərində ulu öndər Heydər Əliyevin sovet Azərbaycanında hakimiyyətə gəlişindən sonra azərbaycanlıların qəlbində közərən müstəqillik düşüncəsini yenidən milli ideyaya çevirmiş, dövlətçilik düşüncəsinin praktik reallaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atılmışdır. Böyük strateq hələ 70-ci illərdə milli təfəkkürümüzü repressiya xofundan, təzyiq və təhdidlərdən xilas etmiş, milli şüurun yüksəlişinə xidmət edən ardıcıl tədbirlər həyata keçirmişdir.

Qərinələr boyu azərbaycanlıların milli düşüncəsinə, dövlətçilik təfəkkürünə hakim kəsilən, xalqı aşkar-gizli mübarizə ruhunda kökləyən milli ideya - Azərbaycanın istiqlalə qovuşması, müstəqil dövlət kimi taleyini azad şəkildə müəyyənləşdirməsi isə ötən əsrin sonlarında “soyuq müharibə”nin başa çatması zəminində cərəyan edən global miqyaslı proseslərin məntiqi yekunu olaraq gerçəkləşmişdir. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini

bərpa etməsi ilə xalqın qəlbində nisgilə çevrilmiş bu ideya deklorativ şəkildə gerçəkləşmişdir. Lakin ilkin mərhələdə, daha dəqiqi, 1991-ci ilin oktyabrından 1993-cü ilin iyun ayınadək respublikada sosial-iqtisadi tənəzzülün dərinləşməsi, insanların sosial rifah halının pisləşməsi, ictimai-siyasi sabitliyin addımbaşı pozulması, insan hüquqlarına təminatın olmaması və s. destruktiv proseslər respublikanın de-fakto müstəqilliyinə imkan verməmişdir.

Xatırlatmaq lazımdır ki, məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə ilk dəfə 1991-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” tarixi qərarında 31 dekabr tarixinin respublikada bayram kimi qeyd olunması ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi qarşısında vəsatət qaldırmışdı. Ulu öndərin Azərbaycanda siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra isə müstəqil Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının mənafə və maraqlarının təminatçısı olduğunu rəsmən bəyan etmiş və xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla sistemli iş aparılmağa başlanmışdır.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, onların arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması ilə bağlı məsələlərin birgə müzakirəsi məqsədilə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda tarixi bir toplantı - Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilmişdir. Qurultay Azərbaycan diasporunun keçdiyi inkişaf mərhələlərini geniş təhlil etmiş, Azərbaycan icmalarının tarixi Vətənlə əlaqələrinin qurulması və möhkəmləndirilməsi, xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin təşkilatlanması, diaspor quruculuğu sahəsində qarşıda duran prioritet vəzifələri müəyyənləşdirmişdir. Ümummillə lider Heydər Əliyevin I qurultaydakı dərin məzmunlu nitqində böyük həyəcanla söylədiyi “Fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!” sözləri sayı 50 milyonu ötmüş dünya azərbaycanlıları üçün milli qürur simvoluna çevrilmişdir.

Həmin tarixi qurultaydan sonra Azərbaycanda diaspor quruculuğu prosesi sürətlənmiş, 2002-ci ilin iyulunda Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (Hazırda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi adlanır) yaradılması bu sahədə dövlət siyasətinin sistemli və mütəşəkkil şəkildə həyata keçirilməsinə imkan yaratmışdır. 2002-ci ilin dekabrında “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun qəbulu diasporumuzun təşkilatlanması, dünya azərbaycanlılarının birliyinin yaranması və dövlətin bu sahədə apardığı məqsədli siyasətin uğurla həyata keçirilməsinə nail olmaq üçün geniş imkanlar açmışdır.

Tarixdən məlumdur ki, mütərəqqi ideyalar olmadan insanları konkret məram və məqsədlər ətrafında səfərbər etmək, birləşdirmək mümkün deyildir. Azərbaycan xalqının milli ideologiyasının vahid sistem halına gətirilməsi məhz ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil respublikamıza rəhbərliyi dövrünə təsadüf edir. Bütün ruhu, qanı, canı ilə özünü azərbaycanlı sayan ümummillə lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görərək ümumxalq birliyinin dərin politoloji-nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. Böyük strateq azərbaycançılığın tarixən formalaşmış ayrı-ayrı komponentlərini vahid konsepsiyada birləşdirərək onu dövlət idarəçiliyinin elmi-nəzəri bazasına çevirmiş və praktikada tətbiq etmişdir.

Azərbaycan polietnik dövlət kimi ərazisində yaşayan bütün xalqların vətənidir. Bu mənada, ölkədə reallaşdırılmasına səy göstərilən hər hansı ideya təkcə azərbaycanlıların deyil, bütün etnosların maraqlarını özündə tam ehtiva edir. Yəni dövlətin irəli sürdüyü hər hansı ideya və fikir etnik mənsubiyyətindən, dinindən asılı olmayaraq, ölkənin bütün əhalisinin maraqlarını önə çəkir. Dünyəvi və demokratik dövlət modelini qəbul etməsinə rəğmən, respublikamızda insanların dini inancların, habelə vicdan azadlığı yüksək səviyyədə təmin olunur. Milli-dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir həmvətənimizin bu torpaq üçün yiyəlik və məsuliyyət hissi yaşaması da milli həmrəyliyin bariz təzahürüdür. Azərbaycançılıq ideologiyası bu gün, ilk növbədə, etnik-dini tolerantlığın və milli həmrəyliyin başlıca təminatçısı kimi çıxış edir.

Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlıni vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur. Əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də diaspor quruculuğu işinə xarici siyasətin ayrılmaz hissəsi kimi yanaşır. Dövlət başçısının diqqət və qayğısı ilə ötən illərdə xaricdəki soydaşlarımızın təşkilatlanması istiqamətində fəal iş aparılmışdır. Həmvətənlərimizin təşkilatlanması prosesinin daha geniş vüsət almasını, milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərini qorumaqla bu qlobal prosedən kənarda qalmamasını təmin etmək məqsədilə 2003-cü ildə Almaniyanın Maynts şəhərində Dünya azərbaycanlıları diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumu, 2004-cü ilin aprelində Berlin şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin (AAK) təsis konfransı keçirilmişdir.

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların problem və qayğılarını, onların birliyi və təşkilatlanması sahəsində mövcud vəziyyəti təhlil etmək, ölkəmizlə əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində qarşıda duran vəzifələri müzakirə etmək məqsədi ilə 2006-cı ilin mart ayının 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır.

2008-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının Bakıdakı iclasında qəbul olunmuş “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası” diasporumuzun fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənəd kimi qiymətləndirilməlidir. Xartiya dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəyliyin təmini, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Sənəddə Azərbaycan xalqının tarixi, etnogenezi, milli özünüdərk prosesi, özünəməxsus xüsusiyyətləri, milli-mənəvi dəyərləri və müasir inkişaf səviyyəsi təhlil edilmişdir. Eyni zamanda, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiyası, habelə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, qondarma “erməni soyqırımı” iddialarının ifşası və digər məsələlərlə bağlı diasporun üzərinə düşən vəzifələr əksini tapmışdır.

2011-ci ilin iyun ayında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının III Qurultayı ölkəmizin diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində böyük uğurlar əldə etdiyini bir daha təsdiqləmişdir. Qurultayda dərin məzmunlu nitq söyləyən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev demişdir: “Bizi fərqləndirən əlamət ondan ibarətdir ki, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq, öz Vətənimizə bağlıyıq. Bura bizim vətənimizdir, hamımızın vətənidir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir. Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu

edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arxasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər”.

Tam əminliklə demək olar ki, bu gün Azərbaycanda milli birliyin və həmrəyliyin qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsi Prezident İlham Əliyevin hər bir vətəndaşın mənafeyini əsas tutmaqla yürütdüyü məqsədyönlü siyasətinin nəticəsidir. İqtisadi, siyasi, hüquqi, mədəni və digər sahələrdə həyata keçirilən siyasət hər bir vətəndaşın dövlətə olan inamını gücləndirir, onlarda dövlətçilik təfəkkürünü, həmrəylik duyğularını gücləndirir. İnanırıq ki, Azərbaycanın iqtisadi imkanları gücləndikcə, respublikamız diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində daha geniş imkanlar əldə edəcəkdir.

Məqalə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçündür

Xalq qəzeti.-2015.-5 mart.-№ 51.-S.4.

Nüfuzlu siyasi liderlər dünyanı narahat edən məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparacaqlar

Aprelin 28-29-da Bakıda III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumu öz işinə başlayacaq

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin aprelin 28-20-da Bakıda təşkil nəzərdə tutulan III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda İtaliyanın dövlət xadimləri və siyasətçilərdən ibarət nümayəndə heyəti iştirak edəcək. Nümayəndə heyətinin tərkibinə İtaliya parlamentinin vitse-spikeri Linda Lanzelotte, İtaliyanın sabiq Baş naziri Massimo D'Alema və ölkənin keçmiş xarici işlər naziri Franko Frattini daxildir. Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü Franko Frattini Forum çərçivəsində radikallaşma mövzusunda keçirilən paneldə müzakirələrdə moderatorluq edəcək. Qeyd edək ki, "Yeni dünya düzenində etimadın yaradılması" mövzusunda həsr olunan Forumda dünyanın ən nüfuzlu siyasətçiləri yeni dünyanın başlıca problemləri, radikallaşma meyllərinin artması, Avropa Birliyi və qonşuluq siyasəti, enerji təhlükəsizliyi, etimadın yaradılmasında dinlərarası dialoqun rolu, təhlükəsizliyin təminatında regional təşkilatların əhəmiyyəti kimi məsələlərə dair fikir mübadiləsi aparacaqlar.

BMT-nin sabiq Baş katibi Butros Butros Qali bu ilin aprel ayında Bakıya gələcək. Səfərin məqsədi III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etməkdir. Qeyd edək ki, 2014-cü ilin sentyabrında Butros Butros Qali Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən təsis edilən Nizami Gəncəvi mükafatı ilə təltif olunub. Mükafatın təqdimatı zamanı BMT-nin sabiq Baş katibi Bakıda keçiriləcək III Qlobal Müştərək Cəmiyyətlər Forumunun əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıb. O, bildirib ki, "Yeni dünya düzenində etimadın bərpa olunması" mövzusunda müzakirələrin aparılması, bu gün dünyada cərəyan edən gərgin siyasi proseslər və müsəlman dünyasında müşahidə edilən terror dalğası fonunda olduqca vacib addımlardan biridir. Xatırladaq ki, misirli diplomat Butros Butros Qali 1992-1996-cı illərdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatına rəhbərlik edib. Türkiyənin 11-ci Prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü Abdulla Gül III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etmək üçün Azərbaycana gələcək. Forumda Abdulla Gülün "Yeni dünya düzeninin başlıca problemləri" mövzusunda məruzə ilə çıxışı nəzərdə tutulub. 2014-cü ildən Mərkəzə üzv olan Abdulla Gül Azərbaycanda dünyanın nüfuzlu ictimai-siyasi liderlərinin birləşdiyi belə bir beynəlxalq əhəmiyyətli təşkilatın fəaliyyətini və həyata keçirdiyi layihələri yüksək qiymətləndirir. A. Gülün fikrincə, bu, təkcə Azərbaycanın deyil, eyni zamanda bütün türk dünyasının bəşəriyyəti narahat edən qlobal problemlərin həlli yollarının tapılmasında iştirakını təmin edə bilər.

Qeyd edək ki, "Yeni dünya düzenində etimadın yaradılması" mövzusunda həsr olunan III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda nüfuzlu siyasətçilər yeni dünyanın idarə edilməsi strategiyasının müəyyənləşdirilməsi üçün fikir mübadiləsi aparacaqlar. Müzakirələrdə onlarla ölkənin hazırkı və sabiq prezidentləri, dövlət başçıları, nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlər, ekspertlər, elm adamları iştirak edəcəklər. Əfqanıstanın sabiq Prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü Həmid Kərzai aprelin sonunda Azərbaycana gələcək. Səfərin məqsədi III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etməkdir. "Yeni dünya düzenində etimadın bərpa

olunması" mövzusunda həsr olunan Forumun ilk günündə Həmid Kərzainin çıxışı planlaşdırılır. Qeyd edək ki, Həmid Kərzai Taliban rejimindən sonra Əfqanıstanın ilk prezidenti olub. İki dönəm prezident seçilən H. Kərzai 2014-cü ilədək ölkəsinə rəhbərlik edib. Amerika Birləşmiş Ştatlarının (ABŞ) dövlət xadimi, XX əsr ABŞ xarici siyasətinin əsas strateqlərindən biri, beynəlxalq münasibətlər üzrə diplomat və ekspert Henri Kissencer də III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etmək üçün aprel ayının sonunda Azərbaycana gələcək. Henri Kissencerin "Yeni dünya düzenində etimadın bərpa olunması" mövzusunda həsr olunan beynəlxalq forumun açılış sessiyasında çıxışı planlaşdırılıb. O, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin fəxri üzvüdür və 2014-cü ildə Mərkəzin xüsusi Qızıl medalı ilə təltif olunub.

H. Kissencer ABŞ-ın milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə sabiq müşaviri (1973-1977), keçmiş dövlət katibi, Nobel sülh mükafatı laureatıdır. ABŞ-ın müasir xarici siyasətinin formalaşmasında mühüm rola malik H. Kissencer ABŞ-SSRİ münasibətlərinin yeni müstəviyə keçməsinin təşəbbüskarı və icraçısı, ölkəsinin Çin Xalq Respublikası ilə münasibətlərinin əsasını qoyan, Vyetnam müharibəsini bitirən Paris sülh müqaviləsini imzalayan siyasətçi kimi tarixə düşüb. H. Kissencer hazırda "Kissenger Associates" beynəlxalq konsaltinq firmasının rəhbəridir. "Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin fəaliyyəti təqdirəlayiqdir"- bu sözləri Böyük Britaniyanın Baş naziri Devid Kameron deyib. Devid Kameron Mərkəzə ünvanlandığı məktubda təşkilatın fəaliyyəti və III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumu ilə bağlı fikirlərini bildirib. Böyük Britaniyanın Baş naziri Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin dünyada beynəlxalq təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində mövcud əməkdaşlığın artırılmasına yönəlik fəaliyyətini təqdirəlayiq hesab edir. Baş naziri Devid Kameron III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunun uğurlu keçməsi üçün ən xoş arzularını çatdırıb. Xatırladaq ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin əsas məqsədi müxtəlif xalqlar və mədəniyyətlər arasında dialoq, tolerantlıq və anlaşmanın təbliğ olunmasıdır. Bu istiqamətdə müxtəlif hökumətlər və ictimai təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edən Mərkəz bir sıra beynəlxalq tədbirlər təşkil edib.

Qeyd edək ki, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin bütün layihələri, o cümlədən III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə reallaşır. III Forumda nüfuzlu siyasi liderlər dünyanı narahat edən məsələlər - etnik və digər zəmində baş verən münaqişələr, terror təhdidləri, demokratiyanın inkişafı, təhsil, ekologiya və bir sıra qlobal problemləri geniş müzakirə edəcək, onların həll yollarının tapılması istiqamətində fikir mübadiləsi aparacaqlar. Onu da qeyd edək ki, Dövlət Komitəsinin dəstəyi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və Madrid Klubunun təşkilatçılığı ilə artıq 2013 və 2014-cü illərdə Bakıda I və II Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumu keçirilib. Polşanın eks-prezidenti, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin üzvü Aleksandr Kvasnevski III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etmək üçün Azərbaycana gələcək. Polşalı dövlət xadimi Forumun "Avropa Birliyi və onun qonşuluq siyasəti" mövzusunda həsr olunmuş panel iclasında çıxış edəcək.

Qeyd edək ki, 1995-ci ildən 2005-cii ilədək ölkəsinə 10 il rəhbərlik edən Aleksandr Kvasnevski hazırda Corctan universitetində müasir Avropa siyasəti, transatlantik münasibətlər, Mərkəzi və Şərqi Avropanın demokratikləşməsi mövzularını tədris edir. Onu da qeyd edək ki, Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda həmçinin Makedoniya Prezidenti George İvanov, Bolqarıstan Prezidenti Roşen Plevneliyev, Andorranın Baş

naziri Antoni Marti də daxil olmaqla 10-dan çox ölkənin hazırkı prezident, baş nazir və xarici işlər nazirinin iştirakı planlaşdırılır. "Yeni dünya düzenində etimadın bərpa olunması" mövzusunda həsr olunan III Forumda dünyanı narahat edən məsələlər Ü etnik və digər zəmində baş verən münaqişələr, terror təhdidləri, demokratiyanın inkişafı, təhsil, ekologiya və bir sıra qlobal problemlərə dair geniş fikir mübadiləsi aparılacaq.

Qırğızıstan Prezidenti Almazbek Atambayev və Maltanın Baş naziri Cozef Muskat III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak edəcək. Bu məqsədlə hər iki dövlət və hökumət başçısının aprel ayının sonunda Azərbaycana səfəri planlaşdırılır. Səfər çərçivəsində A. Atambayev və C. Muskatın III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirakı ilə yanaşı, bir sıra rəsmi görüşləri də gözlənilir. III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumu Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Forumda etnik və digər zəmində baş verən münaqişələr, terror təhdidləri, demokratiyanın inkişafı kimi bir sıra qlobal problemlərini geniş müzakirə ediləcək. Bosniya və Herseqovinanın xarici işlər naziri və Baş nazirin birinci müavini Zlatko Laqumdjiya aprelin 27-də Bakıya gələcək. Zlatko Lagumdziyanın səfərinin məqsədi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi tərəfindən aprelin 28-29-da keçiriləcək III Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunda iştirak etməkdir. "Yeni dünya düzenində etimadın yaradılması" mövzusunda həsr olunan Forumda Zlatko Laqumdjiyanın çıxışı planlaşdırılır. Qeyd edək ki, 2001-2002-ci illərdə Bosniya və Herseqovinada Baş nazir olmuş Zlatko Laqumdjiya Sosial Demokrat Partiyasının sədridir. O, kompüter elmləri və elektrotexnika sahəsi üzrə akademikdir.

Xatırladaq ki, Forumun işində 40-dan çox ölkə, sabiq və indiki prezidentlər, baş nazirlər və xarici işlər naziri səviyyəsində təmsil olunacaq. Ümumilikdə isə Forumda 75 ölkədən 350-dək nümayəndənin iştirakı gözlənilir. Forum çərçivəsində yeni dünya nizamının başlıca problemləri, Avropa İttifaqı və qonşuluq, enerji təhlükəsizliyi, etimadın qurulmasında dinlərarası dialoq, sülhün qorunmasında qadınların rolu, təhlükəsizliyin təminatında yerli, milli və regional inteqrasiyanın əhəmiyyəti kimi mövzular barədə müzakirələr aparılacaq. Livianın xarici işlər naziri Mohamed Dayri də bu mühüm tədbirdə iştirak etmək məqsədilə Azərbaycana gəlir. Forumda Mohamed Dayrinin geniş məruzə ilə çıxışı nəzərdə tutulub. Forumda qatılacaq Liviya nümayəndə heyətinin tərkibində ölkənin sabiq Baş naziri Əbdürrəhim El-Keyb və Livianın Avropa Birliyindəki səfiri Farida Allaghi də var. Farida Allaghi eyni zamanda Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi İdarə Heyətinin üzvü, Əbdürrəhim El-Keyb isə təşkilatın üzvüdür.

Palitra.-2015.-24 aprel.-№ 71.-S.10.

Azərbaycançılıq ideologiyası dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurə kimi

Nurlan Qələndərov

Hər bir xalqın tarixi və milli ideologiyası onun dünyada özünəməxsus yer tutması üçün mövcud olan milli kimlik pasportudur. Tarixin müxtəlif dövrlərində müəyyən işğallara, istilalara, müxtəlif xalqlar tərəfindən assimilyasiya olunma cəhdlərinə məruz qalmasına baxmayaraq, Azərbaycan xalqı sahib olduğu milli dəyərlərini daim ən yüksək səviyyədə mühafizə etməklə mənəvi-ideoloji baxımdan özünün milli həmrəyliyi və bütövlüyünü qoruyub saxlaya bilib.

Milli ideologiya ictimai-siyasi zərurət qismində

Müstəqillik əldə etdikdən sonra milli-mənəvi dəyərlərimizi sistemə formada konseptuallaşdıraraq mühafizə və təbliğ etmək vəzifəsi xalqımızın qarşısında başlıca məsələ kimi dayanırdı. Bunun üçün isə sistemləşdirilmiş dövlət dəstəyi və qayğısı lazım idi. Azərbaycan xalqının Ümummilliyə lideri Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra bu missiyanın reallaşdırılması yönündə strategiya hazırlandı və onun sistemli şəkildə reallaşdırılması prosesi uğurla həyata keçirildi. Milli-mənəvi dəyərlərimizin daha geniş miqyasda təbliği, ölkəmizin iştirakçısı olduğu sivilizasiyalararası dialoqun formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi, Azərbaycandakı milli azlıqların - müxtəlif xalqların nümayəndələrinin milli həmrəylik şəraitində inteqrasiyaya cəlb olunması mövcud strategiyanın praktik olaraq ana ünsürlərini təşkil edirdi. Bu kontekstdə milli həmrəylik və bütövlük yarada biləcək ideologiya yalnız 1993-cü ildəki siyasi dönüşdən sonra müəyyənləşdirildi.

Ümumiyyətlə, ən müxtəlif nəzəri-konseptual mənbələrdə və tətbiqi araşdırmalarda belə bir yekun qənaət ifadə edilir ki, universal səciyyəli, milli dəyərlərin və rəşional əmələlərin ehtiva olunduğu və adekvat surətdə əks edildiyi ideologiya milli gücün keyfiyyət ünsürü kimi dəyərləndirilməlidir. Başqa sözlə, bir milləti və ya xalqı digərindən fərqləndirən, onun mənəvi potensialını ehtiva edən, həmçinin, milli mövcudluğunun mənəvi əsasını təşkil edən milli ideologiya ümummilliyə inkişafı təmin edən keyfiyyət ünsürü kimi səciyyələndirilir. Çünki özündə ehtiva etdiyi ümumi prinsiplərə və dəyərlərə müvafiq olaraq monist yox, universal səciyyəli milli ideologiya normativ-semantik strukturuna görə fərdi və ictimai şüurun struktur elementlərini təkmilləşdirən və onun bütövlüyünü təmin edən mənəvi mexanizm qismində çıxış etməklə yanaşı, ümummilliyə inkişafın da təkanverici keyfiyyət ünsürü və fundamental faktoru önəmi daşıyır.

Azərbaycan xalqının Ümummilliyə lideri Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası isə özündə ümumbəşəri səciyyə daşıyan və milli dəyərlərə cavab verən prinsipləri ehtiva etməklə milli həmrəyliyi təmin edən mənəvi-ideoloji mexanizm oldu. Azərbaycançılıq təkə bu dövlətin ərazisində yaşayan şəxsləri yox, eyni zamanda, bütün dünyada məskunlaşan azərbaycanlıları əhatə edərək dünya azərbaycanlılarının milli istinad

mənbəyinə çevrildi. Bundan sonra görülməli davamlı tədbirlər sayəsində xalqın, milli dövlətimizin məfkurəsinə çevrilən azərbaycançılıq ideologiyası mənəvi-ideoloji müstəvidə milli inkişafın praktik modelinə çevrildi. Azərbaycançılıq real tarixi keçmişimizlə, milli mentalitetimizlə və mövcud dəyərlərlə sıx bağlı olduğundan qısa zaman kəsiyində cəmiyyət tərəfindən qəbul olundu. Digər tərəfdən, bu ideologiya siyasi mənsubiyyətindən və dini əqidəsindən asılı olmayaraq, bütün etnik qrupların, milli azlıqların hüquqlarını paritet əsasda təsbit etdiyindən milli həmrəylik mənbəyinə çevrildi. Başqa sözlə, ictimai şüurun spesifik səviyyəsi kimi müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına və dünya azərbaycanlılarını birləşdirən milli məfkurəyə çevrilən azərbaycançılıq ideologiyası ölkədəki bütün konfessiya və etnosların həmrəylik və qarşılıqlı anlaşma mühitində yaşamasını təmin edən ideoloji faktor səciyyəsi daşdı.

Azərbaycançılıq ideologiyasına mənəvi sərvət kimi yanaşan Ümummilli lider Heydər Əliyev deyirdi: “Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı-Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq. azərbaycanlılar harada yaşamalarından asılı olmayaraq daim öz milli, mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olmalıdırlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır. Azərbaycan dövləti müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar üçün əsas ideya olub. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Azərbaycançılıq ideologiyası neokonservatizmin milli modeli kimi

Sadalanan keyfiyyət və xüsusiyyətlər kontekstində onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycançılıq ideologiyası özündə ehtiva etdiyi təməl prinsiplərə görə liberalizmlə mühafizəkarlığın bir sıra prinsiplərindən ibarət olan neokonservatizm ilə sıx bağlıdır. Akademik Ramiz Mehdiyev “Yeni siyasət: inkişafa doğru” kitabında yazır ki, azərbaycançılıq coğrafi məkan baxımından neokonservatizmin milli variantı, onun prinsip və ideyalarının Azərbaycanın konkret şəraitində təcəssümüdür: “Metodoloji prinsip baxımından - ümuminin və xüsüsünün, yəni birincinin və ikincinin nisbəti baxımından azərbaycançılıq ikinci kimi çıxış edir. Azərbaycançılıq və neokonservatizm bir-birini zənginləşdirərək vahid tam kimi çıxış edirlər. Buna görə də azərbaycançılığın milli ideologiya kimi qəbul edilməsi ölkəmizin sivilizasiyalı dövlətlər sırasına daxil olması, ümumdünya oriyentirləri və meyilləri kontekstində daha uğurlu inkişafı üçün möhkəm zəmin yaradır. Neokonservatizm və azərbaycançılıq öz ləyaqətini itirməmiş xalqın sağlam düşüncəsinə, zəkasına eyni dərəcədə söykənir. Bu mənada vətənpərvərlik öz vətəninə, ölkəsinə, xalqına məhəbbət deməkdir və onun şovinizm ilə, milli müstəsnaqlıq və etnoeozizm ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Əsrlərin, minilliklərin dərinliklərindən gələn ənənəyə mənsubluq bizim mədəniyyətimiz kimi qədim mədəniyyət üçün dövlətçiliyin əsasını, bütün vətəndaşların rifahı naminə dövlətin mövcudluğunun və inkişafının əsasını təşkil edir. Məhz buna görə zəngin

keçmiş olan dövlət fərdi və ya qrup mənafeələrinin mexaniki məcmusunun ifadəsi deyildir, əksinə, bütün cəmiyyətin ali mənafeələrinin təcəssümüdür. O mənafeələrin ki, vətəndaş onların naminə təkcə öz mülkiyyətini deyil, həm də həyatını qurban verməyi bacarmalıdır”.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təbliği gəncliyin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir

Vurğulayaq ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin milli ideologiya kontekstində əsasını qoyduğu siyasət Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müasir dövrün tələblərinə, qanunauyğunluqlarına və reallıqlarına müvafiq surətdə modernləşdirilmiş formada davam etdirilir. Azərbaycançılıq ideologiyası hər bir azərbaycanlının milli istinad və qürur mənbəyi kimi çıxış edir. Buna paralel olaraq dövlətimizin həyata keçirdiyi iqtisadi, sosial, hüquqi və mədəni siyasətin səmərəli nəticələri bütövlükdə milli-mənəvi dəyərlərimizin inkişafına, qorunmasına, təbliğinə xüsusi stimül və təkan verir.

O da qeyd edilməlidir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının sistemli şəkildə təbliği gəncliyin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi baxımından da müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Ümumiyyətlə, müasir dövrdə - qloballaşma şəraitində hər bir ölkənin milli inkişaf siyasətinin əsasında dayanan fundamental faktorlardan biri də milli-mənəvi dəyərlər və milli ideologiya əsasında gənclərin inkişafı və tərbiyəsinin təmin edilməsidir. Şübhəsiz, bu, sistemli və çoxşaxəli məsələ kimi çıxış etdiyinə görə özündə bir çox məsələləri ifadə edir. Dövlətin yüksək səviyyəli diqqət və qayğısının fonunda mütəmadi olaraq inkişaf edən Azərbaycan gəncliyi həm milli-mənəvi dəyərlərin, milli ideologiyanın mənimsənilməsində, həm də təbliğində aktiv - dinamik təbəqə kimi çıxış edir. Əsas məsələ isə budur ki, Azərbaycan gəncliyi bu kontekstdə dövrün tələb və reallıqlarına uyğun surətdə çevik və səmərəli fəaliyyət mexanizmi ilə milli inkişafa strateji töhfələr verir.

Ana dilimizin qorunması azərbaycançılıq ideologiyasının təbliği kontekstində

Bundan başqa, Azərbaycançılıq ideologiyası çərçivəsində diqqət yetirilən mühüm strateji istiqamətlərdən biri də ana dilimizin qorunmasıdır. Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə mühüm addımlar ataraq sistemlik tədbirlər görür. Bununla bağlı bir neçə nüansı diqqətə çatdırmaq zəruridir. 2001-ci il avqustun 1-də Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən Azərbaycanda latın qrafikalı əlifbaya keçməklə bağlı Sərəncam imzalandı. Dövlət tərəfindən rəsmi şəkildə latın qrafikalı əlifbanın qəbul olunması Azərbaycan dilinin inkişafında keyfiyyətcə yeni mərhələ açmış oldu. Bunun ardınca görülən kompleks tədbirlər bəhs olunan istiqamətdə müstəsna əhəmiyyət kəsb etdi. Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevin dilimizin mühafizəsi və inkişafına göstərdiyi yüksək səviyyəli diqqət və qayğı bu sahədə əldə edilən nailiyyətlərin davamlılığını təmin edən fundamental faktor oldu. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən milli siyasətin mühüm strateji istiqaməti kimi Azərbaycan dilinin mühafizəsi və təbliği yönündə reallaşdırılan fundamental tədbirlər milli ideologiyanın - azərbaycançılığın daha da möhkəmlənməsini və kütləvilik səviyyəsinin daha da artmasını şərtləndirdi.

Bunlarla yanaşı, Prezident İlham Əliyevin imzaladığı Fərman və sərəncamlar milli dilimizin mühafizəsi və inkişafı yönündə mühüm əsas olmaqla yanaşı, eyni zamanda, milli identikliyi də gücləndirən əhəmiyyətli mexanizm oldu. “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü il tarixli Sərəncamı və “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü il tarixli Fərmanı bu sahədə xüsusi əhəmiyyət kəsb etdi.

Beləliklə, Ulu öndər Heydər Əliyevin təməlini qoyduğu milli siyasətin fonunda milli dilimizin - Azərbaycan dilinin mühafizəsi və inkişafı yönündə həyata keçirilən operativ və effektiv işlərin Prezident İlham Əliyev tərəfindən dövrün aktual çağırışlarına və qanunauyğunluqlarına müvafiq surətdə uğurla davam etdirilməsi Azərbaycan dilinin milli həmrəylik, bütövlük və identikliyi təmin edən əsas kimi çıxış etməsini şərtləndirmiş oldu.

Yeni Azərbaycan.-2015.-2 iyul.-№ 117.-S.6.

Sofiya konfransının yekununda deklarasiya qəbul olunub

Bolqarıstan Prezidentinin himayəsi altında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə, Sofiyada keçirilən konfrans bu gün işini yekunlaşdırıb. İyirmi iki siyasi liderin iştirak etdiyi iki günlük konfransda Avropada əməkdaşlıq və qonşuluğa dair yeni baxışlar müzakirə edilib.

Bugünkü panel iclasda Bosniya və Herseqovinanın Baş nazirinin müavini, xarici işlər naziri Zlatko Laqumciya, Albaniyanın keçmiş Prezidenti Recep Meydani, Serbiyanın esk-prezidenti Boris Tadiç, Bolqarıstanın sabiq dövlət başçısı Petar Stoyanov, Uktaynanın eks-prezidenti Viktor Yuşşenko, Türkiyənin keçmiş xarici işlər naziri Hikmət Çətin çıxış edib. Müzakirələrdə Avropadakı humanitar problemlər, Yaxın Şərqdən gələn qaçqınlarla əlaqədar yaranmış böhran, Balkan ölkələrinin qarşılaşdığı iqtisadi çətinliklərə dair geniş fikir mübadiləsi aparılıb. Siyasi liderlərin problemlərin həlli istiqamətində bir sıra təkliflər səsəndirərək vəziyyətdən çıxış yolları axtarmağa çalışıblar.

Müzakirələrin sonunda iştirakçıların ümumi fikrini əks etdirən deklarasiya qəbul edilib. Sənəddə qeyd olunur ki, 25 il bundan öncə Berlin divarının sökülməsi Avropadakı dəyişikliklərin əsasını qoydu və Avropa hələ də böyük böhran dövrünün maliyyə, həmçinin iqtisadi gərginliyin stresini yaşayır. Deklarasiya müəllifləri hesab edir ki, BMT və Avropa İttifaqı, eləcə də regional aktorların da daxil olduğu beynəlxalq cəmiyyət əsas münaqişələrin öhdəsindən gəlməkdə və onların nəticələrinin aradan qaldırılmasında acizdir: “XXI əsrin problemləri milli maraqlar və qısamüddətli böhranlarla yaddaqalan XX əsr yanaşmaları ilə həll edilə bilməz. Bunun əvəzinə, beynəlxalq ictimaiyyət konfliktlər və onların kökündə duran əsas səbəbləri aradan qaldırılması üçün siyasi iradə və öhdəliklərini səfərbər etməlidir. Avropa əsas dəyərlərə dair açıq debatlarla ehtiyac duyur, həmçinin, adekvat siyasi həll yolları tapmaq üçün Cənubi Aralıq dənizi və Yaxın Şərqdəki konfliktlərin konstruktiv həllinə şərait yaradan müştərək dəyərlərə önəm verməlidir”.

Liderlər dünya ictimaiyyətini ağır itkilərlə nəticələnən II Dünya müharibəsi və Balkan müharibələrinin acı nəticələrini unutmamağa çağırır və bildirir ki, hazırkı qaçqın böhranı şəraitində qaçqınlar sığınacaqla təmin edilməli, onların təhlükəsiz şəraitdə öz doğma ölkələrinə qayıtmasına qədər qayğı göstərilməlidir.

Sənəddə münaqişəli bölgələrdəki vəziyyət, Avropa dövlətlərindəki tolerantlıq sahəsində əldə olunmuş uğurlara da toxunulub.

Deklarasiyanın sonunda konfrans iştirakçıları Bolqarıstan Prezidentinə Cənub-Şərqi Avropa liderlərinin bir araya toplaşmasına imkan yaratdığı üçün minnətdarlıq bildiriblər.

Qeyd edək ki, konfransda üç ölkənin hazırkı dövlət başçısı - Bolqarıstan Prezidenti Rosen Plevneliyev, Makedoniya Prezidenti George İvanov, Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Mladen İvaniç, həmçinin Latviya, Macarıstan, Rumıniya, Serbiya, Albaniya, Moldova, Polşa, Slovakiya, Ukrayna, Belarusun sabiq dövlət və hökumət başçıları iştirak edib. Tədbirə Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi İdarə Heyətinin

üzvü, eyni zamanda mərkəzin Qəyyumlar Şurasının sədri, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov da qatılıb.

AZƏRTAC

10 sentyabr 2015-ci il

Azərbaycançılıq ideyasının təbliği

Alim Hüseynli

Cəmiyyətdə tarix boyu yaranan və insanların şüurunda formalaşan ictimai dəyərlər dövlətin inkişafına və güclənməsinə böyük təsir göstərib. Dövlətin vahid ideologiyası vətəndaşın təbii maraqlarını nəzərə almadıqda cəmiyyətlə dövlət arasında boşluq yaranır. Hətta totalitar dövlətlər demokratik inkişaf yoluna qədəm qoyduqdan sonra bir müddət əxlaq, mənəviyyat kimi ənənəvi ictimai dəyərlər insanlar tərəfindən fərqli qəbul edilir. Azərbaycanın müstəqilliyinin ilk illərinin təcrübəsi də buna sübutdur. Uzun illər hakim olmuş kommunizm ideologiyasının süqutundan sonra yeni qurulan dövlətin əsasları insanlar tərəfindən aydın qəbul edilmirdi. Məhz buna görə Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməklə, onun siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan cəmiyyətinin inkişafının ideya təməli olan azərbaycançılıq konsepsiyasını irəli sürmüşdür. Azərbaycançılığın bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ümummilli ideologiya halına gəlməsi, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına çevrilməsi ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir. Ümummilli lider Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan parlamentindəki çıxışında demişdir: “Azərbaycan ərazisində olan hər bir vətəndaş milliyətindən, dinindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, eyni hüquqa malik olmalıdır. Əgər biz bunu əməli surətdə həyata keçirə bilsək, Azərbaycan Respublikasında olan bütün xalqların, bütün millətlərin tam birləşməsinə təmin edə bilərik”. Bununla ulu öndər Azərbaycanda hakimiyyətin mövqeyini əks etdirən azərbaycançılıq ideyasının əsaslarını bəyan etmişdir. Heydər Əliyev hələ sovet dövründə Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik edərkən azərbaycançılıq məfkurəsinin bütün həmvətənlərimiz arasında yayılmasına, bu ideyanın geniş ictimai dəyər qazanmasına çalışırdı. O dövrdə Azərbaycan ədəbiyyatında, musiqidə, kinoda, təsviri sənətdə və digər sahələrdə xalqın ruhunu, tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini təbliğ və tərənnüm edən çoxsaylı əsərlər meydana gəlmişdir. Həmin dövrdə Heydər Əliyev respublikamızdan kənarında yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanmasını, Azərbaycan diasporunun təşəkkül tapmasını da vacib sayırdı. 90-cı illərdə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra o, xaricdəki soydaşlarımızın mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsini, onların doğma vətənlə əlaqələrinin möhkəmlənməsini prioritet məsələ kimi hər zaman diqqətdə saxlamışdır. Çünki güclü azərbaycanlı diasporu müstəqil Azərbaycanın dayağıdır. Ulu öndər çıxışlarının birində bu barədə belə demişdir: “Hər yerdə azərbaycanlılar olanda Azərbaycanın dayağı da daha çox olur. Bir şərtlə ki, gərək millətini, torpağını, ana Vətəni unutmayasan”. Cəmiyyəti birləşdirən, onun inkişafına zəmanət verən dəyərlər sistemi mövcud olmalıdır. Onların əsas qanun olan Konstitusiyada əks edilməsi ilə bərabər, insanların şüurunda, düşüncələrində, qəlbində olmaları vacibdir. Azərbaycan tarixən müxtəlif millətlərin dinc yanaşı yaşadığı, milli və dini tolerantlığın bərqərar olduğu ölkə olub. Burada hər bir xalqın və millətin nümayəndəsinə bərabər münasibət göstərilib. Ona görə Azərbaycan vətəndaşı sayılan hər kəs azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşib. Azərbaycan xalqının adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini birləşdirən baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq

ideyası bu gün də mövcuddur. Bu ideya ictimai-siyasi proseslərə, Konstitusiyaya sisteminə, xüsusilə dövlət quruculuğuna öz müsbət təsirini göstərir.

Azərbaycançılığın mahiyyəti

Azərbaycançılıq termini ictimai elmlər dövriyyəsində nisbətən yeni yaranan anlayışdır. Bununla belə, son illər alim və tədqiqatçılar, ictimai xadim və yazarlar tərəfindən bu mövzuda bir sıra dəyərli məqalələr, monoqrafiya və dərsliklər yazılmış, azərbaycançılığın əsasları, mahiyyəti və konseptual tərəfləri şərh edilmişdir. Akademik Ramiz Mehdiyev qeyd edir ki, azərbaycançılıq “ölkədə yaşayan bütün etnik qrupları və millətləri ümumdövlət mənafeləri və dəyərləri əsasında real surətdə birləşdirmək ideyasının verballaşdırılması kimi, 1992-1993-cü illərdə xüsusilə geniş yayılan şovinist və separatçılıq əhval-ruhiyyəsinə qarşı mübarizə ideyası kimi meydana gəlmişdir”. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, azərbaycançılıq ideyası Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, demokratik inkişafı təmin etməklə bərabər, davakar millətçilik və şovinizmə qarşı təşəkkül tapmış ideologiyadır. Azərbaycançılıq ideyasının kökündə millətçilik yox, vətəndaşlıq dəyəri dayanıb. Bu ideyanın məqsədi çoxmillətli Azərbaycan xalqının birləşməsi və demokratik yolla inkişaf etməsinə zəmin yaradan dəyərlər sistemini formalaşdırmaqdır. Çoxmillətli Azərbaycan xalqını birləşdirən azərbaycançılıq ideyası müstəqilliyin qorunmasına, demokratik inkişafa və hüquqi, sosial dövlətin qurulmasına xidmət edir. Lakin azərbaycançılıq Azərbaycanın ərazisində yaşayan xalqın həmrəyliyi ilə məhdudlaşmır. Bu ideologiya davakar millətçiliyi inkar etməklə bərabər, Azərbaycanın müstəqilliyini arzulayan, onun güclənməsini istəyən insanları birləşdirir. Azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycan cəmiyyətində milli birliyi və ümumxalq münasibətlərini qorumaq, millətin və onun dövlətinin mövqeyini izah, təsdiq və inkişaf etdirmək məqsədini daşıyır. Beləliklə, azərbaycançılıq milli-mənəvi varlığının ilkin əlamətlərini, xalqın kimliyini əks etdirən, milli təfəkkürünü birləşdirən dəyərlər sistemidir. Bu dəyərləri cəmləşdirən dil, ərazi, vətəndaşlıq, adət-ənənə və ideoloji birlik azərbaycançılıq ideologiyasının əhatə dairəsini sərhədsiz edir.

Azərbaycançılıq dünya azərbaycanlılarının milli ideologiyasıdır

Bu gün hər bir soydaşımız yaxşı dərk edir ki, ən ağırlı problemimiz olan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıların birliyindədir. Belə birliyi isə tarixin bütün zehni və mənəvi təcrübələrini özündə əks etdirən milli ideologiya yarada bilər. Məhz bu ideologiya Azərbaycançılıqdır. Təsadüfi deyil ki, mütəfəkkirlər hesab edirlər ki, Azərbaycançılıq coğrafi anlayış deyil, o daha çox siyasi anlayışdır. Odur ki, bu ideologiya dövlətin aparıcı ideologiyasına çevrilib. Ümummillət liderin Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında bəyan etdiyi tezislər əslində azərbaycançılığın, Azərbaycan təəssübkeşliyinin ən lakonik ifadəsi idi: “Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi, istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq

ideyasıdır. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək deməkdir". İndi Azərbaycan diasporu kifayət qədər inkişaf etmiş, müxtəlif mədəniyyət mərkəzləri yaradılmışdır ki, onlar Azərbaycan dilinin, ədəbiyyatının, incəsənətinin dünyada tanınmasında, müstəqil Azərbaycan ideallarının beynəlxalq səviyyədə müdafiəsində müəyyən xidmətlər göstərirlər. Hər şeydən əvvəl, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə tarixi həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında onların üzərinə böyük vəzifələr düşür. Azərbaycançılıq ideyalarının təbliği bu gün Prezident İlham Əliyevin xarici və daxili siyasətində başlıca yer tutur. Dövlətimizin başçısı xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə xüsusi diqqət ayırır, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır və bu istiqamətdə məqsədyönlü işlər aparır. Azərbaycançılıq ideyasının təbliğində Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın gördüyü işlər mədəniyyətimizin, tariximizin təbliğinə böyük töhfədir. Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin beynəlxalq səviyyədə layiqincə təqdim olunması nəticə etibarilə ölkəmizin beynəlxalq nüfuzuna xidmət edir. Mehriban xanım Əliyeva bu istiqamətdə neçə-neçə irimiqyaslı layihələr həyata keçirmişdir.

Azərbaycançılıq həm də dünyaya inteqrasiya deməkdir

İndi Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin əsas tərkib hissələrindən biri də məhz dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birliyinə nail olmaqdır. Azərbaycandan kənarında yaşayan soydaşlarımızla yanaşı, milliyyətindən asılı olmayaraq Azərbaycanın müstəqilliyini, birliyini və hüquqi, demokratik dövlət kimi inkişafını arzulayan hər bir kəs azərbaycançılıq ideologiyasının daşıyıcısıdır. Bu gün Azərbaycanın gücü təkcə iqtisadi və hərbi qüdrəti ilə deyil, həm də xalqımızın sıx birliyi ilə ölçülür. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin xalqına, Azərbaycana xidməti bu azərbaycançılıq ideologiyasına sədaqət nümunəsidir. Dünya azərbaycanlılarının 2011-ci il iyulun 5-də Bakıda keçirilən 3-cü qurultayında dövlət başçımızın bir fikri bunun bariz ifadəsidir: "Bizim bir Vətənimiz var - Azərbaycan, bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili, bizim bir ideologiyamız var - azərbaycançılıq ideologiyası...". Hazırda da Azərbaycançılıq Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiyasının ideya əsasını təşkil edir. Biz bu ideya ilə özümüzü dünyaya tanıdır, onu mütərəqqi dünya dəyərlərini özündə birləşdirən ideologiya kimi təbliğ edirik. Azərbaycançılıq ideyası qloballaşma şəraitində universal dəyərlərin qorunmasını təmin edir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan dövlətinin milli ideologiyasının özəyini və əsasını təşkil edən azərbaycançılıqdır. Dövlətçilik, milli-mənəvi dəyərlər və ümumbəşəri dəyərlər bu anlayışın tərkib hissələridir. Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamaq və möhkəmləndirmək azərbaycançılıq ideologiyasının əsas qayəsidir. Məhz bu ideologiya hər bir vətəndaşın qəlbinə hakim olmalıdır.

Olaylar.-2015.-25 noyabr.-№ 215.-S.10.

Avropa Azərbaycanlıları Konqresi Avropa Parlamentinin İnsan Hüquqları Komissiyasına müraciət ünvanlayıb

Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK) 10 dekabr - Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günü ilə əlaqədar Avropa Parlamentinin İnsan Hüquqları Komissiyasına müraciət ünvanlayıb.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsindən AZƏRTAC-a bildirişlər ki, Konqres dünya ictimaiyyətini beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində və ikili standartlara yol vermədən Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə münasibət bildirməyə, insanların pozulmuş hüquqlarının müdafiəsi və bərpası üçün birlik və obyektiv mövqə nümayiş etdirməyə çağırır.

Müraciətdə Qarabağdan didərgin düşmüş insanların taleyi və vətəndə yaşamaq hüquqlarından məhrum olmuş ailələrin aqibəti barədə məlumat verilir, Azərbaycanın 20 faiz torpağının Ermənistan tərəfindən işğal olunması, BMT-nin bununla bağlı qəbul etdiyi qətnamələr xatırladılır. Avropa Azərbaycanlıları Konqresi Beynəlxalq İnsan Hüquqları Günündə Avropa ictimaiyyətini köçkün düşmüş yüz minlərlə azərbaycanlının hüquqlarının pozulmasına biganə qalmamağa səsleyib.

Sənəddə qeyd edilir ki, bu gün Avropanın minlərlə qaçqının taleyi ilə məşğul olması, evlərini itirmiş insanlara yardım haqqında müzakirələr aparılması AAK tərəfindən müsbət dəyərləndirilsə də, azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin vəziyyətinə laqeyd yanaşılması yolverilməzdir. Həmçinin vurğulanır ki, qaçqınların sayının artması Avropa ölkələrini sözün əsl mənasında qorxu və təlaşa salır, lakin Azərbaycan artıq 20 ildən çoxdur bu problemlə qarşı-qarşıya qalıb.

Müraciətdə Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağın erməni işğalından azad edilməsi və bu torpaqlardan köçkün düşən insanların doğma yurdlarına qaytarılması tələb olunur.

AZƏRTAC

9 dekabr 2015-ci il

Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsinin dövlətçilik ideologiyası kimi təkamülü

Nizami Cəfərov

Vüqar Sərdarov

Altay Cəfərov

Hər bir xalq tarix səhnəsinə çıxa-çıxa öz milli ideologiyasının etnoqrafik əsaslarını da yaradır, bunu şah əsərləri olan eposlarında, dahi mütəfəkkirlərinin yaradıcılığında, böyük qəhrəmanlarının, xüsusilə, dövlət xadimlərinin fəaliyyətində əks etdirir.

Azərbaycançılıq Azərbaycan xalqının, əvvəla, dərin etnoqrafik kökləri olan, ikincisi, müəyyən tarixi dövrdə – XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində formalaşan və ya formulə olunan, nəhayət, kifayət qədər mürəkkəb və zəngin bir təkamül tarixi keçən milli ideologiyasıdır. Bu ideologiya türkçülük, islamçılıq və müasirlik kimi üç üzvi tərkib hissədən ibarətdir.

Azərbaycançılıq ideologiyası geniş mənada, tarixən, təşəkkül tapıb, XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində ilkin formalaşdıqdan sonra dövrümüzədək mürəkkəb, ziddiyyətli, lakin mənsub olduğu xalqın iradəsini ifadə etdiyindən ardıcıl, davamlı bir təkamül yolu keçmişdir. Fikrimizcə, onun aşağıdakı mərhələləri mövcuddur: XX əsrin 20-ci illərinin əvvəlləri – 30-cu illərin sonları; 30-cu illərin sonları – 70-ci illərin əvvəlləri; 70-ci illərin əvvəlləri – 80-ci illərin sonları; 80-ci illərin sonları – XXI əsrin 10-cu illərinin əvvəlləri; son illər.

Hər hansı milli ideologiya o zaman mükəmməl hesab oluna bilər ki, o xalqın ruhundan, mentalitetindən, tarixi “tərcümeyi- hal”ından irəli gəlsin. Azərbaycançılıq ideologiyası məhz bu baxımdan, həqiqətən, müasir dünyanın ən mükəmməl ideologiyalarından biridir. Bu ideologiyanın min illərlə ölçülən çox dərin etnoqrafik köklərilə yanaşı, kifayət qədər əsaslı və mütəşəkkil metafizikası da mövcuddur. Belə ki, azərbaycançılıq ideologiyasının mahiyyətində, fəlsəfəsində üç tamamilə humanist və insan cəmiyyətinin təbii şəkildə, “müdaxiləsiz” yaratdığı dəyərlər komponenti və ya kompleksi ifadə olunur: etnik mənsubiyyət; dini mənsubiyyət; dünyəvi mənsubiyyət.

Bu ideologiyada öz əksini tapmış fəlsəfə və ya metafizikada, eləcə də onu yaradan xalqın təfəkküründə etnik məhdudluq, dini dözümsüzlük, antihumanizm yoxdur. Yalnız o var ki, Azərbaycan xalqı da digər normal xalqlar kimi, müəyyən bir etnik mənşəyə, dini dünyagörüşünə mənsubdur və müasir dünyanın üzvi tərkib hissəsidir. Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi məzmununu, fəlsəfəsini aydın dərk və ya ən azından, təsəvvür etmək üçün, fikrimizcə, üç mühüm məqama diqqət yetirmək lazım gəlir: birincisi, etnoqrafik qaynaqlar; ikincisi, təşəkkül dövrü; üçüncüsü, təkamül mərhələləri.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülü baxımından ən mühüm hadisə ondan ibarətdir ki, XX əsrdə “Azərbaycan” anlayışı həm siyasi, həm də intellektual-mədəni baxımdan kütləviləşib. Təhsilin, maarifin təşviq

edilməsi, yayılması bunda böyük rol oynayıb. Lakin sovet dövründə kommunist ideologiyası ilk iki mərhələdə: türkcülüyə qarşı mübarizə mövqeyindən antitürkcülük səviyyəsinə qalxıb; ateizm hərəkatı gücləndiyindən müsəlmançılıq “dindarlıq” səviyyəsində inkar olunub; müasirlik dedikdə “yeni” – sosialist həyat tərzinə başa düşülüb.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində nəzəri-praktik baxımdan önəmli olan üçüncü mərhələ XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən başlayır, 80-ci illərinin sonlarında başa çatır. Bu, Heydər Əliyev mərhələsidir. Öz rəhbərlik fəaliyyəti və mübarizələri ilə Azərbaycan xalqının lideri səviyyəsinə yüksələn Heydər Əliyev “mərkəz”in bütün gözəgörünən və görünməyən yasaqlarına baxmayaraq İttifaq miqyasında “yumşalma” dövründən gələn inersiyanı Azərbaycanda milli özünüdərk və özünüdərk prosesinin daha da güclənməsinə istiqamətləndirib. O, həqiqi milli lider olaraq, xalqın gələcək müstəqilliyi üçün hər cür-iqtisadi, siyasi, mədəni-mənəvi potensialın yaranmasını təmin edib.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin dördüncü mərhələsinin əvvəllərində Sovetlər Birliyinin dağılması, ümumən dünyada gedən qlobal ictimai-siyasi proseslər Azərbaycanı müstəqillik yollarına çıxardı. İlk illərdə – 80-ci illərin sonu – 90-cı illərin əvvəllərində ölkədə böyük faciələr, dağıntılar baş versə də, ümummilliyet lideri Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə gəlməsi ilə respublika, sözün geniş mənasında bələlərdən xilas oldu.

Azərbaycan xalqının ümummilliyet lideri azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin üçüncü mərhələsində başladığı işləri dördüncü mərhələdə - müstəqillik illərində daha inamla davam etdirdi.

Ən mühüm tarixi hadisə o oldu ki, ulu öndər azərbaycançılığı müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət ideologiyasına çevirdi. Ümumiyyətlə isə, müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu azərbaycançılıq ideologiyasının həm həyata keçirilməsi, həm də zənginləşməsi üçün qlobal perspektivlər müəyyənləşdirdi.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixində beşinci mərhələ öz başlanğıcını XXI əsrin ikinci onilliyinin əvvəllərindən alır. Bizim günlərdə xüsusi inam və böyük enerji ilə davam edən həmin mərhələ İlham Əliyev mərhələsidir. Müşahidələr və araşdırmalar göstərir ki, müasir mərhələdə azərbaycançılıq ideologiyasının İlham Əliyev mərhələsinin təkamülünü bir sıra mühüm əlamətlər şərtləndirir. Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

Birinci əlamət həmin ideologiyanın tarixinin bütün yönərlilə obyektiv öyrənilib mənimsənilməsinə elmi, ictimai- siyasi və mədəni marağın indiyə qədər görünməmiş bir şəkildə artmasıdır. Bu gün ölkədəki iqtisadi, ictimai-siyasi və intellektual-mədəni şərait imkan verir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının keçdiyi tarixi yol hərtərəfli, dərin və geniş müzakirələr əsasında, necə varsa, o cür araşdırılıb öyrənilsin.

Məlum olduğu kimi, istər təşəkkül dövründə, istərsə də müxtəlif təkamül mərhələlərində, xüsusilə XX əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən 70-ci illərinin əvvəllərinə, yəni Heydər Əliyev dövrünə qədər azərbaycançılıq ideologiyası həm ölkə daxilində, həm də mühacirətdə biri digərindən, demək olar ki, təcrid olunmuş halda fəaliyyət göstərmişdir. Ölkə daxilində bu ideologiya get-gedə məhdudlaşdırılmış, hətta tamamilə unudurulması üçün hər cür cəhdlər edilmiş, az-çox, təzahürləri isə müxtəlif mənəvi-ideoloji istiqamətlərə, məsələn, liberal və tənqərvərliyə yönəldilməklə, amorflaşdırılmış və ya simasızlaşdırılmışdır.

Mühacirətdə isə sosial bazası olmayan romantik xəyallara çevrilmişdir. Bütün hallarda Azərbaycan xalqının milli ideallarının qarşısını həm adminstrativ-aqressiv, həm diplomatik- aldatma, həm də ekspressiv-

şirnikləndirmə yolları ilə məhz sovet-sosialist ideologiyası kəsmişdir. Lakin milli idealları məhv etmək mümkün olmadığı kimi, milli ideologiyanı da sona qədər unutdurmaq, yaddaşlardan silmək mümkün olmamışdır.

İkinci əlamət Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevə, onun milli dövlət quruculuğu fəlsəfəsinə ölkə, eləcə də dünya miqyasında layiq olduğu bir ehtiramla, intellektual- analitik həssaslıqla yanaşılmasıdır. Bu, ona görə zəruridir ki, Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının bir-birindən əsaslı şəkildə fərqli olan iki təkamül mərhələsinin müəllifi və lideri olmaqla yanaşı, bu gün davam edən beşinci mərhələsinin perspektivlərini də müəyyənləşdirmişdir.

Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərinin həm ölkə, həm də dünya miqyasında yüksək qiymətləndirilməsi, geniş təhlil və təbliğ olunması azərbaycançılıq ideologiyasının, milli ideallarımızın təntənəsi deməkdir. Heç də təsadüfi deyil ki, bugünkü siyasi leksikonda “heydər əliyevçilik” anlayışı “azərbaycançılıq” anlayışının yeni tarixi şəraitdəki məzmununu və mahiyyətini ifadə edir.

İstər sovet dövrünün məlum və mürəkkəb şərtləri daxilində, istərsə də müstəqillik dövrünün ondan da mürəkkəb və ziddiyyətli illərində ümummilli lider Azərbaycanı – Azərbaycan və Azərbaycan xalqını – Azərbaycan xalqı edəcək bütün milli-mənəvi enerji mənbələrinin tam gücü ilə işləməsi üçün zəruri tədbirləri görməklə azərbaycançılıq ideologiyasını legitimləşdirə, reallaşdır, beləliklə də, bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin cəsarətlə və qürurla “bizim siyasətimiz - bizim işimizdir” deməsinə əsas verə bildi.

Üçüncü əlamət, heç şübhəsiz, azərbaycançılıq ideologiyasının tərkib hissələri olan türkçülük, müsəlmançılıq və müasirliyin üzvi vəhdətdə, heç birinə digərindən daha böyük üstünlük vermədən, bir bütöv halında qəbul edilərək xalqın milli mənafeləri naminə həyata keçirilməsidir. Bu məsələ ona görə çox əhəmiyyətlidir ki, Azərbaycan xalqı müxtəlif tarixi dövrlərdə gah türkçülüyə, gah müsəlmançılığa, gah da müasirliyə əlahiddə üstünlük verilməsindən irəli gələn ictimai- siyasi problemlərlə üz-üzə dayanmağa məcbur olmuşdur. Bunun da mənfi nəticələrini, xüsusilə milli inteqrasiyasının, mütəşəkkilliyin süni olaraq pozulmasını, yaxud zəifləməsini tarix, yəqin ki, həmişəlik öz yaddaşına yazmışdır.

Prezident İlham Əliyevin siyasi-ideoloji fəaliyyətində türkçülük Azərbaycan xalqının öz mənşəyi etibarilə türk etnosundan yaranması həqiqətinin milli ictimai dərkindən başlayıb müasir türk dünyasının üzvi tərkib hissəsi olması, beynəlxalq aləmdə türk dünyasının ortaq maraqlarının cəsarətlə müdafiəsinə qədər gedir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Prezidenti türk dünyasının öndə gedən liderlərindən biri kimi böyük nüfuz sahibidir.

İslam dünyasına mənsubluq da bugünkü Azərbaycanın həm mənəvi-mədəni, həm də ictimai-siyasi xarakterində bütün parlaqlığı ilə təzahür edir. İlham Əliyevin müsəlman xalqlarına qarşı müəyyən beynəlxalq dairələrdə aparılan mürtəcə, antihumanist kampaniyalara dəfələrlə ən yüksək tribunalardan öz etirazını bildirməsi, Azərbaycanın bir nümunəvi müsəlman ölkəsi olaraq inkişafı buna sübutdur.

Eyni zamanda, bugünkü Azərbaycan xalqı dünyaya açıq, müasir dünyanın iqtisadi, sosial-siyasi və mədəni texnologiyalarını inamla mənimsəyən, onun qlobal idarəçiliyində get-gedə güclənən imkanları səviyyəsində iştirak edən xalqdır. Türkçülük, müsəlmançılıq və müasirlik triadası bu gün Azərbaycanda klassik

formulunda və tipologiyasında tətbiq edilməklə qalmayıb, mərhələnin və dövrün tələblərinə uyğun olaraq yaradıcılıqla yaşanır ki, bu da Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü tarazlaşdırılmış, humanist və uzaqgörən, mövcud problemlərin tezliklə həllinə yönəlmiş perspektivli siyasətin nəticəsidir.

Dördüncü əlamət müxtəlif mədəniyyətlərə, dünyagörüşlərinə təmkinli dialoq əsasında hörmətlə yanaşılması, qloballaşan dünyanın çağırışlarına həssas, anamlı münasibət, multikulturalizm hesab oluna bilər. Nə üçün? Ona görə ki, hər hansı ideologiya, nə qədər mütərəqqi olsa da, özünü təcrid edirsə, həm tarixi (passiv), həm müasir (aktiv), həm də gələcək (perspektiv) çox müxtəlif-biri-digərini inkar, yaxud təsdiq edən, yaxud da bir-birinə loyal və ya liberal münasibətlərdə olan ideologiyalarla hesablaşmazsa, prinsip etibarilə, yaşaya bilməz.

Azərbaycan xalqı və dövlətçiliyi azərbaycançılıq ideologiyasının tətbiqini, müdafiəsini və inkişaf etdirilib təkmilləşdirilməsini dünya miqyasında qaynar ideoloji proseslər kontekstində gerçəkləşdirir. Bu proseslər azərbaycançılığı birmənalı inkar edə bilmədiyi kimi, təsdiq də edə bilməz.

Beşinci əlamət Azərbaycan xalqının dünya miqyasında milli- mənəvi, mədəni bütövlüyünün möhkəmlənməsi üçün ardıcıl mübarizə aparılmasıdır ki, bunun müsbət nəticələrini görməmək mümkün deyil. Tarixi tale elə gətirmişdir ki, azərbaycanlıların və ya Azərbaycan türklərinin bu gün yalnız beşdən-biri müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Təxmini hesablamalara görə, dünya azərbaycanlılarının beşdən-dördü öz tarixi Vətəninə min illərlə necə məskun olmuşdursa, bu gün də elə yaşayır.

Əsasını ümummillə lider Heydər Əliyevin qoyduğu bir siyasəti – Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinin miqyasının genişləndirilməsini müasir mərhələdə Azərbaycan dövlətinin uğurla davam etdirməsi heç bir alternativ qəbul eləməyən zərurət olub, azərbaycançılıq ideologiyasını zənginləşdirən, ona güclü enerji verən, onun məzmununu (hətta fəlsəfəsini) bütövləşdirən konseptual hadisədir. Hər şeydən əvvəl, ona görə ki, dünyanın harasında məskunlaşmasından asılı olmayaraq, kiçik istisnaları nəzərə almasaq, azərbaycanlılar eyni etnik mənşəyə, dinə mənsub olub eyni mental xüsusiyyətlərin, adət- ənənələrin daşıyıcısıdırlar. Üstəlik, onların eyni bir dili-Azərbaycan dili, yaxud Azərbaycan türkcəsi mövcuddur.

Əlbəttə, qloballaşan müasir dünyada azərbaycanlıların siyasi- inzibati sərhədləri aşaraq bir-birlərilə sıx ünsiyyətə girmələri, ümummillə maraqlarını humanizm, insan hüquqları çərçivəsində təmin etmələri yalnız milli yox, həm də ümumbəşəri bir ehtiyacdır ki, əlahiddə hadisə olmayıb bütün millətə xasdır.

Altıncı əlamətə Azərbaycan xalqının və insanının dünyanın inkişaf etmiş xalqları ilə müqayisədə ikinci, hətta üçüncü dərəcəli olması kompleksinin sürətlə aradan qaldırılması baxımından görülən işlər və onun uğurlu nəticələri kimi baxmaq olar. Nəzərə almalıyıq ki, azərbaycanlılarda on illər (hətta əsrlər) belə bir kompleks olmuşdur. Ziyalıların bir qisminin ana dillərindən və prinsip etibarilə mənsub olduqları xalqdan imtina edib müxtəlif əcnəbi dillərdə danışib- yazmaları, özlərinə əcnəbi soyad formaları qəbul etmələri və s. həmin “gerilik” kompleksinin təzahürləri idi ki, milli tarixin son mərhələsinə qədər bu və ya digər dərəcədə davam edirdi.

Ancaq bu gün heç bir azərbaycanlı özünü nə bir rusdan, nə bir almandan, nə bir fransızdan, nə də bir ingilisdən aşağı hesab etmir. Və milli qürur yalnız sözdə deyil, həm də işdə, əməldədir. Ölkədə abadlaşan,

“yeni rəmzlər”ini yaradan şəhərlər (xüsusilə Bakı), kəndlər, çəkilən yollar, yaradılan təhsil müəssisələri, tətbiq edilən müasir idarəçilik texnologiyaları, dünya standartları ilə müqayisə olunan müxtəlif təsisatlar, idmanda, mədəniyyətdə indiyə qədər bu miqyasda görünməmiş beynəlxalq uğurlar Azərbaycan insanını mənən, ruhən yüksəldən, belə demək mümkünsə, onun katarsisini təmin edən hadisələrdir.

Bütün bunlar yalnız bugünlə məhdudlaşmayıb Azərbaycan insanının gələcək taleyini, xarakterini də müəyyən edir. Bu taleyüklü işlər, əməllər Azərbaycan xalqının tarixində həmişəlik olaraq İlham Əliyevin adı ilə qalacaqdır.

Yeddinci əlamət azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülünün İlham Əliyev mərhələsində həm iqtisadi, həm siyasi, həm də mədəni sahələrdə beynəlxalq əlaqələrin, başqa sözlə, Azərbaycan – Dünya dialoqunun zəngin təcrübəsinin qazanılmasıdır. Bu isə, ilk növbədə, o deməkdir ki, azərbaycançılıq ideologiyası və Azərbaycan xalqının milli idealları, bir vaxtlar olduğu kimi, məhdud bir miqyasda qalıb, “özümüz deyib, özümüz eşidək” prinsipi ilə mövcud olmur, universallaşır, hüdudlarını genişləndirir, ümumən insan və dünya təfəkkürü mövqeyindən görünüb etiraf olunur. Tarixi və cari rəqibləri açıq mübarizəyə çəkir, onların hansısa gizli “laboratoriyalar”da hazırlanmış məkrli planlarını alt-üst edir.

Beynəlxalq “dialoq”lara ev sahibliyi edən Azərbaycan indiyə qədər görünməmiş bir miqyasda müxtəlif ideyaların, ideologiyaların həmsöhbət olmasına inamla münsiflik etdikcə azərbaycançılıq məfkurəsi də zənginləşir, beynəlxalq nüfuzunu gücləndirir, yüksək standartlı paradigmalara yiyələnir.

Səkkizinci əlamət Azərbaycan xalqının intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, müasir texnologiyalara yiyələnməsinin sürətlənməsi, perspektivli özünüifadə və özünütədqiqat metodlarının, üsullarının və vərdişlərinin xüsusilə gənc nəsillər tərəfindən mənimsənilməsidir.

Etiraf etmək lazımdır ki, azərbaycançılıq ideologiyasını gənc nəslin bu qədər kütləvi və intellektual səviyyədə mənimsəməsi heç bir mərhələdə mümkün olmamışdır.

Doqquzuncu əlamət Azərbaycanın regionda, ümumən, beynəlxalq aləmdə söz sahibi olması, onun mövqeyi ilə hesablaşılması, çoxstandartlılığı, xüsusilə cari konyukturluğu ilə tanınan dünyanın “haqq-hesab”ından kənarda qalıb təcrid olunmaması kimi məsələləri əhatə edir. Bu əlamətin özünəməxsusluğu ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqının milli ideologiyası çevik, elastik, diplomatik resurslara yiyələnmiş, hər hansı “gözlənilməz” ideoloji hücumlara qarşı müqavimət (hətta əks-hücum) “immunitetlər”i qazanmışdır. Onuncu əlamət, nəhayət, azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülünün İlham Əliyev mərhələsində həmin məfkurənin inkişafı üçün geniş perspektivlərin təmin edilməsidir. Bu isə milli ideologiyanın (azərbaycançılığın) gələcəyi barədə tamamilə nikbin fikirdə olmağa hər cür imkanlar verir. Azərbaycançılığın qarşısında bu gün polemika üçün hüdudlar qoyacaq heç bir maneə, yaxud həmin ideologiyanın təkamülünü ya ləngidəcək, ya da süni şəkildə sürətləndirəcək heç bir konyuktur müdaxilə yoxdur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının çağdaş təkamül mərhələsi özünəməxsus dinamizmi ilə zənginləşməkdə, milli ictimai şüurun əsaslarını müəyyənləşdirməkdə və Azərbaycan xalqının dünya birliyindəki mövqelərini inamla yüksəltməkdədir.

Xalq qəzeti.-2015.-16 dekabr.-№ 277.-S.3.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə yeni mərhələ - İlham Əliyev mərhələsi

Nizami Cəfərov

Azərbaycançılıq ideologiyasının tarixi məzmununu, yaxud tarix fəlsəfəsini aydın dərk (və ya ən azından təsəvvür) etmək üçün fikrimizcə, üç mühüm məqama diqqət yetirmək lazım gəlir ki, bunlardan biri həmin ideologiyanın etnoqrafik kökləri (qaynaqları, mənbələri, əsasları), ikincisi, XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edən təşəkkül və ya formalaşma dövrü, üçüncüsü isə XX əsrin 20-ci illərindən başlayan təkamül mərhələləridir.

Azərbaycançılıq ideologiyası, etnoqrafik köklərini də nəzərə alsaq, heç şübhəsiz, Azərbaycan xalqı ilə yaşiddir. O mənada ki, hər bir xalq tarix səhnəsinə çıxa-çıxa öz milli ideologiyasının etnoqrafik əsaslarını da yaradır. Və bunu adət-ənənələrində, şah əsərləri olan eposlarında, dahi mütəfəkkirlərinin yaradıcılığında, böyük qəhrəmanlarının, xüsusilə dövlət xadimlərinin fəaliyyətində (və mübarizələrində!) əks etdirir. Sübuta ehtiyac yoxdur ki, Azərbaycan xalqının "Dədə Qorqud", "Koroğlu" kimi eposları, Nizami, Nəsimi, Füzuli, Vaqif kimi mütəfəkkirlərinin yaradıcılığı, Atabəylər, Şah İsmayıl Xətai, Nadir şah kimi qəhrəman dövlət xadimlərinin fəaliyyəti (və mübarizələri!), mahiyyət etibarilə, azərbaycançılıq inersiyasının bilavasitə ifadəsi, təzahürləridir. Əgər bu zəngin, çoxşaxəli, ümumiyyətlə, ciddi tarixi varisliyi olan "ifadə"lər (və "təzahür"lər) olmasaydı, XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan xalqının milli ideologiyası da formalaşa, mükəmməl müddəalarla meydana çıxa, formulə oluna və yeni tarixi şəraitdə xalqa aydın yol göstərə bilməzdi.

Azərbaycançılıq ideologiyası XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində təşəkkül tapıb formalaşdıqdan sonra bir əsr sürən təbəddülatlı, lakin mənsub olduğu xalqın iradəsini ifadə etdiyindən ardıcıl, davamlı bir təkamül yolu keçmişdir ki, onun - azərbaycançılıq ideologiyasının təkamül tarixinin, fikrimizcə, aşağıdakı mərhələləri mövcuddur:

- 1) XX əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən həmin əsrin 30-cu illərinin sonlarına qədər,
- 2) XX əsrin 30-cu illərinin sonlarından həmin əsrin 70- ci illərinin əvvəllərinə qədər,
- 3) XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən həmin əsrin 80-ci illərinin sonlarına qədər,
- 4) XX əsrin 80-ci illərinin sonlarından XXI əsrin 10- cu illərinin əvvəllərinə qədər,
- 5) XXI əsrin 10-cu illərindən sonra...

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə (və milli ruhun gücləndirilməsində!) İlham Əliyev mərhələsi XXI əsrin 10-cu illərinin əvvəllərindən başlayır. Və bizim günlərdə həm inamla, böyük enerji ilə, həm də miqyasını genişləndirərək (və təkmilləşərək) davam edir.

Müşahidələr (və araşdırmalar) göstərir ki, müasir mərhələdə - İlham Əliyev mərhələsində azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülünü bir sıra mühüm əlamətlər şərtləndirir ki, onlardan birincisi həmin ideologiyanın tarixinə (bu tarixin bütün yönləri ilə obyektiv öyrənilib mənimsənilməsinə) elmi, ictimai-siyasi və mədəni marağın indiyə qədər görünməmiş bir şəkildə artmasıdır.

Bu gün ölkədəki iqtisadi, ictimai-siyasi və intellektual-mədəni şərait imkan verir ki, azərbaycançılıq ideologiyasının keçdiyi tarixi yol hərtərəfli, dərinlən və geniş müzakirələr əsasında necə varsa o cür araşdırılıb öyrənilsin, xüsusilə gənc nəslin Azərbaycan xalqını, Azərbaycan dövlətini müstəqilliyə gətirib çıxaran milli ideologiya, onun hansı müzakirələrdə, mübahisələrdə və münaqişələrdə formalaşdığı, eləcə də Əli bəy Hüseynzadə, Məhəmməd ağa Şahtaxtinski, Əhməd bəy Ağayev, Nəriman Nərimanov, Məmməd Əmin Rəsulzadə, Səməd Vurğun, Mirzə İbrahimov kimi müxtəlif miqyaslı və mövqeli milli ideoloqların təfəkkür tərcümeyi-halları haqqında kifayət qədər aydın (və mükəmməl) təsəvvürləri olsun. Halbuki bu imkan əvvəlki mərhələlərdə ya yox idi, ya da müxtəlif səbəblər üzündən bu və ya digər dərəcədə məhdud olmuşdu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 21 yanvar 2014-cü il tarixli sərəncamı ilə "türk xalqlarının mədəni inteqrasiyasının məfkurə kimi təşəkkül tapmasında mühüm rol oynayan, müasir cəmiyyət quruculuğunda demokratik prinsiplərin ənənəvi dəyərlər zəminində bərqərar olmasının vacibliyini irəli sürən və müstəqil milli dövlətçiliyin nəzəri əsaslarının hazırlanmasında yaxından iştirak edən görkəmli ictimai xadim" Əli bəy Hüseynzadənin 150 illik yubileyinin keçirilməsi müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin (və Prezident İlham Əliyevin), ilk növbədə, milli ideologiyanın tarixinə münasibətinin göstəricisidir. Və bu sözləri cənab Prezidentin bir sıra digər sərəncamları (xüsusilə, azərbaycançılıq ideologiyasının banilərindən biri olan, uzun illər adının çəkilməsi belə qadağan edilmiş Məmməd Əmin Rəsulzadənin yubileyinin keçirilməsi haqqındakı sərəncamı) barəsində də demək olar. Onların hər biri, bir tərəfdən, milli ideologiya klassiklərini geniş ictimai miqyasda tanıtməyə; ikinci tərəfdən, milli ictimai şüuru zənginləşdirməyə, onun polifoniyasını təmin etməyə; üçüncü tərəfdən isə, milli ideologiyanın köklərini, mənbələrini (və ümumən tarixini!) onun müasir təzahür texnologiyaları ilə üzvü vəhdətdə - bir bütöv halında təsəvvür etməyə münbit (və rəsmi!) şərait yaradır.

Məlum olduğu kimi, istər təşəkkül dövründə, istərsə də müxtəlif təkamül mərhələlərində, xüsusilə XX əsrin 20-ci illərinin əvvəllərindən 70-ci illərinin əvvəllərinə, yəni Heydər Əliyev dövrünə qədər azərbaycançılıq ideologiyası həm ölkə daxilində, həm də ölkə xaricində (mühacirətdə) biri digərindən, demək olar ki, təcrid olunmuş halda fəaliyyət göstərmişdir. Ölkə daxilində bu ideologiya get-gedə məhdudlaşdırılmış, hətta tamamilə unudurulması üçün hər cür cəhdlər edilmiş, az-çox təzahürləri isə müxtəlif mədəni-ideoloji istiqamətlərə (məsələn, liberal vətənpərvərlik) yönəldilməklə amorflaşdırılmış və ya "simasızlaşdırılmışdır". Xaricdə (mühacirətdə) isə sosial bazası olmayan romantik xəyallara çevrilmişdir. Və bütün hallarda Azərbaycan xalqının milli ideallarının qarşısını həm administrativ (aqrəssiv!), həm diplomatik (aldatma!), həm də ekspressiv (şirnikləndirmə!) yolları ilə məhz Sovet- sosialist ideologiyası kəsmiş, lakin milli idealları məhv etmək mümkün olmadığı kimi, milli ideologiyayı da sona qədər unudurmaq, yaddaşlardan silmək mümkün olmamışdır.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə İlham Əliyev mərhələsinin ikinci mühüm əlaməti Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevə, onun milli dövlət quruculuğu fəlsəfəsinə ölkə, eləcə də dünya miqyasında layiq olduğu bir ehtiramla, intellektual- analitik həssaslıqla yanaşılmasıdır. Və bu, ona görə zəruridir ki, Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının bir-birindən əsaslı şəkildə fərqli olan iki- üçüncü və

dördüncü təkamül mərhələsinin lideri (müəllifi!) olmaqla yanaşı, bu gün davam edən beşinci mərhələsinin perspektivlərini də müəyyənləşdirmişdir.

Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərinin həm ölkə, həm də dünya miqyasında yüksək qiymətləndirilməsi, geniş təhlil (və təbliğ) olunması azərbaycançılıq ideologiyasının, Azərbaycan xalqının milli ideallarının təntənəsi deməkdir. Və heç də təsadüfi deyil ki, bugünkü siyasi leksikonda "heydərəliyevçilik" anlayışı "azərbaycançılıq" anlayışının yeni tarixi şəraitdəki məzmununu (və mahiyyətini!) ifadə edir. İstər Sovet dövründəki məlum (və mürəkkəb!) şərtlər daxilində, istərsə də müstəqillik dövrünün ondan heç də az mürəkkəb (və ziddiyyətli!) illərində ümummillə lider Azərbaycanı Azərbaycan və Azərbaycan xalqını Azərbaycan xalqı edəcək bütün milli mənəvi enerji mənbələrinin tam gücü ilə işləməsi üçün hər cür tədbirləri görməklə azərbaycançılıq ideologiyasını legitimləşdirə, reallaşdır, beləliklə də, bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin cəsarətlə (və qürurla!) "bizim siyasətimiz - bizim işimizdir" deməsinə əsas verə bildi.

Üçüncü mühüm əlamət, heç şübhəsiz, azərbaycançılıq ideologiyasının tərkib hissələri olan türkçülük, müsəlmançılıq və müasirliyin üzvi vəhdətdə, heç birinə digərindən daha böyük üstünlük vermədən, bir bütöv halında qəbul edilərək xalqın milli mənafeləri naminə həyata keçirilməsidir. Bu məsələ ona görə çox əhəmiyyətlidir ki, Azərbaycan xalqı müxtəlif tarixi dövrlərdə (azərbaycançılıq ideologiyasının təşəkkül tapıb formalaşdığı XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq) gah türkçülüyə, gah müsəlmançılığa, gah da müasirliyə əlahiddə üstünlük verilməsindən irəli gələn ictimai-siyasi problemlərlə üz-üzə dayanmağa məcbur olmuşdur. Və bunun da mənfi nəticələrini, xüsusilə milli inteqrasiyasının, mütəşəkkilliyin süni olaraq pozulmasını, yaxud zəifləməsinə tarix, yəqin ki, həmişəlik öz yaddaşına yazmışdır.

İlham Əliyevin siyasi-ideoloji fəaliyyətində türkçülük Azərbaycan xalqının öz mənşəyi etibarilə türk etnosundan yaranması həqiqətinin milli ictimai dərkindən başlayıb müasir türk dünyasının üzvi tərkib hissəsi olması, beynəlxalq aləmdə türk dünyasının ortaq maraqlarının cəsarətlə müdafiəsinə qədər gedir. Və təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Prezidenti türk dünyasının öndə gedən liderlərindən biri kimi böyük nüfuz sahibidir.

İslam (müsəlman) dünyasına mənsubluq da bugünkü Azərbaycanın həm mənəvi-mədəni, həm də ictimai-siyasi xarakterində bütün parlaqlığı ilə təzahür edir. İlham Əliyevin müsəlman xalqlarına qarşı müəyyən beynəlxalq dairələrdə aparılan mürtəce, antihumanist kampaniyalara dəfələrlə ən yüksək tribunalardan öz etirazını bildirməsi, Azərbaycanın bir nümunəvi müsəlman ölkəsi olaraq inkişafı buna sübutdur.

Və eyni zamanda bugünkü Azərbaycan xalqı dünyaya açıq, müasir dünyanın iqtisadi, sosial-siyasi və mədəni texnologiyalarını inamla mənimsəyən, onun (müasir dünyanın) qlobal idarəçiliyində get-gedə güclənən imkanları səviyyəsində iştirak edən xalqdır.

Türkçülük, müsəlmançılıq və müasirlik triadası bu gün Azərbaycanda klassik formulunda (və tipologiyasında) tətbiq edilməklə qalmayıb mərhələnin (və dövrün) tələblərinə uyğun olaraq yaradıcılıqla yaşanır ki, bu da Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü tarazlaşdırılmış, humanist və uzaqgörən (mövcud problemlərin tezliklə həllinə yönəlmiş perspektivli) siyasətin nəticəsidir.

Müxtəlif mədəniyyətlərə, dünyagörüşlərinə təmkinli dialoq əsasında hörmətlə yanaşılması, qloballaşan dünyanın çağırışlarına həssas, anlamlı münasibət, multikulturalizm azərbaycançılıq ideologiyasının

təkamülündə İlham Əliyev mərhələsinin, fikrimizcə, mühüm əlamətlərində dördüncüsü hesab oluna bilər. Nə üçün? Ona görə ki, hər hansı ideologiya, nə qədər mütərəqqi olsa da, özünü təcrid edirsə, həm tarixi (passiv), həm müasir (aktiv), həm də gələcək (perspektiv) çox müxtəlif (biri digərini inkar, yaxud təsdiq edən, yaxud da bir-birinə loyallıq və ya liberal münasibətlərdə olan) ideologiyalarla hesablaşmazsa, prinsip etibarilə, yaşaya bilməz.

Azərbaycan xalqı (və dövlətçiliyi) tərəfindən azərbaycançılıq ideologiyasının tətbiqi, müdafiəsi və inkişaf etdirilib təkmilləşdirilməsi dünya miqyasında çox müxtəlif (və qaynar!) ideoloji proseslər kontekstində baş verdiyi hamıya məlumdur. Və bu proseslər azərbaycançılığı birmənalı inkar edə bilmədiyi kimi, birmənalı təsdiq də edə bilməz.

Beşinci əlamət Azərbaycan xalqının dünya miqyasında milli-mənəvi, mədəni bütövlüyünün möhkəmlənməsi üçün ardıcıl mübarizə aparılmasıdır ki, bunun müsbət nəticələrini görməmək mümkün deyil.

Tarixi taleləri elə gətirmişdir ki, azərbaycanlıların və ya Azərbaycan türklərinin bu gün yalnız beşdən biri müstəqil Azərbaycan Respublikasının vətəndaşıdır. Təxmini hesablamalara görə, dünya azərbaycanlılarının beşdən dördü öz tarixi Vətəninə yüz (hətta min!) illərlə necə məskun olmuşdursa bu gün də məskundur. Ona görə də əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş bir siyasət - Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə miqyasının genişləndirilməsi siyasətinin müasir mərhələdə Azərbaycan dövlətçiliyi tərəfindən uğurla davam etdirilməsi heç bir alternativ qəbul eləməyən bir zərurət olub azərbaycançılıq ideologiyasını zənginləşdirən, ona güclü enerji verən, onun məzmununu (hətta fəlsəfəsini) bütövləşdirən konseptual hadisədir. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, dünyanın harasında məskunlaşmasından asılı olmayaraq, kiçik istisnalara nəzər almısaq, azərbaycanlılar eyni etnik mənşəyə, eyni dinə mənsub olub eyni mental xüsusiyyətlərin, eyni adət-ənənələrin daşıyıcısıdır. Və onların eyni bir dilləri - Azərbaycan dili, yaxud Azərbaycan türkcəsi mövcuddur.

Əlbəttə, qloballaşan müasir dünyada azərbaycanlıların siyasi- inzibati sərhədləri aşaraq bir- birlərilə sıx ünsiyyətə girmələri, ümummilli maraqlarını humanizm, insan hüquqları çərçivəsində təmin etmələri yalnız milli yox, həm də insani (ümumbəşəri!) bir ehtiyacdır ki, əlahiddə hadisə olmayıb bütün millətə xasdır.

Azərbaycan xalqının (və insanının) dünyanın inkişaf etmiş xalqları (və insanları) ilə müqayisədə ikinci, hətta üçüncü dərəcəli olması kompleksinin sürətlə aradan qaldırılması baxımından görülən işlərə (və onun uğurlu nəticələrinə), fikrimizcə, altıncı əlamət kimi baxmaq olar.

Etiraf etməliyik ki, azərbaycanlılarda uzun on illər (hətta əsrlər!) belə bir kompleks olmuşdur. Ziyalıların öz ana dillərindən (və prinsip etibarilə, mənsub olduqları xalqdan) imtina edib müxtəlif əcnəbi dillərdə danışmaq yazmaları, özlərinə əcnəbi soyad formaları qəbul etmələri və s. həmin "gerilik" kompleksinin təzahürləri (və nəticələri) idi ki, milli tarixin son mərhələsinə qədər bu və ya digər dərəcədə davam edirdi. Ancaq bu gün heç bir azərbaycanlı özünü nə bir rusdan, nə bir almandan, nə bir fransızdan, nə də bir ingilisdən aşağı hesab etmir. Və milli qürur yalnız sözdə deyil, həm də işdə, əməldədir. Ölkədə abadlaşan, "yeni rəmzlər"ini yaradan şəhərlər (xüsusilə Bakı!), kəndlər, çəkilən yollar, yaradılan təhsil müəssisələri, tətbiq edilən müasir idarəçilik texnologiyaları, dünya standartları ilə müqayisə olunan müxtəlif təsisatlar, idmanda, mədəniyyətdə indiyə qədər bu miqyasda görünməmiş beynəlxalq uğurlar Azərbaycan insanını mənən, ruhən yüksəldən, əgər belə demək

mümkünsə, onun katarsisini təmin edən elə hadisələrdir ki, yalnız bu günlə məhdudlaşmayıb onun (Azərbaycan insanının) gələcək taleyini, xarakterini müəyyən edir. Və bu taleyüklü işlər, əməllər Azərbaycan xalqının tarixində həmişəlik olaraq İlham Əliyevin adı ilə qalacaqdır.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə İlham Əliyev mərhələsinin yeddinci əlaməti həm iqtisadi, həm siyasi, həm də mədəni sahələrdə (bu sahələrin təsəvvürə gətirilməsi belə çətin olan çox geniş spektrində) beynəlxalq əlaqələrin, başqa sözlə, Azərbaycan- Dünya dialoqunun zəngin təcrübəsinin qazanılmasıdır.

Bu isə ilk növbədə o deməkdir ki, azərbaycançılıq ideologiyası (və Azərbaycan xalqının milli idealları), bir vaxtlar olduğu kimi, məhdud bir miqyasda qalıb, "özümüz deyib, özümüz eşidək" prinsipi ilə mövcud olmur, universallaşır, hüdudlarını genişləndirir, ümumən insan (və dünya) təfəkkürü mövqeyindən görünüb etiraf olunur. Tarixi (və cari) rəqibləri açıq mübarizəyə çəkir, onların hansısa gizli "laboratoriyalar"da hazırlanmış məkrli planlarını alt-üst edir.

Beynəlxalq "Dialog"lara ev sahibliyi edən Azərbaycan indiyə qədər görünməmiş bir miqyasda müxtəlif ideyaların, ideologiyaların həmsöhbət olmasına inamla münsiflik etdikcə azərbaycançılıq məfkurəsi də zənginləşir, beynəlxalq nüfuzunu gücləndirir, yüksək standartlı paradıqmalara yiyələnir.

Səkkizinci əlamət Azərbaycan xalqının intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, müasir texnologiyalara yiyələnməsinin sürətlənməsi, perspektivli özünüifadə (və özünütəsdiq) metodlarının, üsullarının və vərdişlərinin xüsusilə gənc nəsillər tərəfindən mənimsənilməsidir.

Etiraf etmək lazımdır ki, azərbaycançılıq ideologiyasının gənc nəsillər tərəfindən bu qədər kütləvi (və intellektual!) səviyyədə mənimsənilməsi heç bir mərhələdə mümkün olmamışdır.

Azərbaycanın regionda, ümumən beynəlxalq aləmdə söz sahibi olması, onun mövqeyi ilə hesablaşılması, çoxstandartlılığı, xüsusilə cari konyukturluluğu ilə tanınan dünyanın "haqq-hesab"ından kənarda qalıb təcrid olunmaması, çox güman ki, doqquzuncu əlamətdir.

Və bu əlamətin özünəməxsusluğu ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqının milli ideologiyası çevik, elastik, diplomatik resurslara yiyələnmiş, hər hansı "gözlənilməz" ideoloji hücumlara qarşı müqavimət (hətta əks-hücum) "immunitetlər"i qazanmışdır.

Nəhayət, Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə İlham Əliyev mərhələsinin onuncu əlaməti həmin ideologiyanın inkişafı üçün geniş perspektivlər təmin etməsidir ki, bu, milli ideologiyanın (azərbaycançılığın) gələcəyi barədə tamamilə nikbin fikirdə olmağa hər cür imkanlar verir. Xüsusilə o mənada ki, azərbaycançılıq ideologiyası qarşısında bu gün polemika üçün hüdudlar qoyacaq heç bir maneə, yaxud həmin ideologiyanın təkamülünü ya ləngidəcək, ya da süni şəkildə sürətləndirəcək heç bir konyuktur müdaxilə yoxdur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının təkamülündə İlham Əliyev mərhələsi özünəməxsus dinamizmi ilə zənginləşməkdə, milli ictimai şüurun əsaslarını müəyyənləşdirməkdə və Azərbaycan xalqının dünya birliyindəki mövqelərini inamla yüksəltməkdədir.

Qorqudsünəşliğin işığında

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu və Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin birgə təşkilatçılığı ilə Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında "Kitabi-Dədə Qorqud"un alman dilində ilk tərcüməsi və nəşrinin 200 illiyinə həsr olunmuş elmi-bədii yubiley tədbiri keçirilib. Fondun informasiya təminatı sektoru bildirir ki, tədbirdən əvvəl iştirakçılar teatrın foyesində təşkil olunmuş sərgi ilə tanış olublar.

Sərgidə "Kitabi-Dədə Qorqud"un tədqiqinə aid nəşrlər, bu eposla bağlı məktəblilərin çəkdiyi rəsmlər, eləcə də Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi tərəfindən görkəmli alman şərqşünası və diplomatı Henrix Fridrix fon Ditsin 1815-ci ildə alman dilinə tərcümə edərək çap etdirdiyi "Basatın Təpəgözü öldürməsi" boyunun 25 dildə nəşri nümayiş olunub.

Təntənəli yubiley tədbirində Bilik Fondunun "Qardaşlaşmış məktəblər" layihəsinin iştirakçıları olan məktəblilər də iştirak ediblər. Quba şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Flora Səlimova tədbirdə Ümummilli lider Heydər Əliyevin "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının 1300 illik təntənəli yubileyi mərasimindəki çıxışından fraqmenti xüsusi maraq və diqqətlə izlədiyini deyib. "İlk dəfə idi ki, belə yüksək səviyyəli dövlət tədbirində iştirak edirdim. Təhsil aldığım məktəb Bilik Fondunun "Qardaşlaşmış məktəblər" layihəsinə qatılıb. Biz Fondun maarifçilik istiqamətində həyata keçirdiyi layihələrdə həvəslə iştirak edirik. Mən ilk dəfə belə böyük bir auditoriyanın qarşısında - Dram Teatrın səhnəsində çıxış edirdim. Doğma ləzgi dilimdə "Kitabi-Dədə Qorqud"un "Təpəgöz" boyundan bir fraqment oxudum. Bu, mənim üçün çox xoş oldu".

Bilik Fondunun Beyləqan rayonu üzrə nümayəndəsi, N. Allahverdiyev adına 1 nömrəli tam orta məktəbin direktoru Gülbəniz Cəfərova Beyləqan məktəblilərinin Fondun xətti ilə "Qardaşlaşmış məktəblər", "Kitabi-Dədə Qorqudun izi ilə" layihələrində yaxından iştirak etdiklərini, "Kitabi-Dədə Qorqud" və H. Fridrix fon Dits - 200" Beynəlxalq Şagird Konfransında uğurla çıxış etdiklərini xatırladıb. "Yerli ziyalılar, şagirdlərimiz Bilik Fondunun layihələrinə böyük həvəslə qatılırlar. Bax belə mötəbər bir tədbirə bizim də dəvət almağımız bölgə ziyalisinə, bölgə məktəblisinə dövlətin diqqət və qayğısının bariz nümunəsidir. Yubiley mərasimində Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, akademik Kamal Abdullayevin çıxışı bir məktəb direktoru kimi mənə çox mətləbləri xatırlatdı. Doğrudan da, ölkə başçısının müvafiq Sərəncamı qorqudşünaslığa yeni bir nəfəs verdi, ruh gətirdi, onun perspektivlərini müəyyənləşdirdi".

Sabunçu rayonu 252 nömrəli tam orta məktəbin VII sinif şagirdi Dilan Abdullayeva tədbirdə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanından bir hissəni kürd dilində səsləndirib. Dilan bu tədbirdə iştirakını ömrü boyu unutmayacağını deyib. "O qədər xoş təəssüratla ayrıldım ki, Məktəbdə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanı haqqında eşitmişəm. Dastandan bəzi boyları oxumuşam. Burada isə ilk dəfə mənə sub olduğum xalqın dilində - kürd dilində dastandan bir parça oxudum. Yaşım az olsa da anlayıram ki, 25 dildə dastanın "Təpəgöz" boyunun tərcümə olunaraq dərc edilməsi Dədə Qorqudun bizi birləşdirməsi deməkdir".

Tədbirə Astaradan qatılan N. Gəncəvi adına orta məktəbin XI sinif şagirdi Şəbnəm Qurbanzadə deyib ki, belə bir tədbirdə iştirak etmək ona nəsib olduğu üçün çox sevinir. "Mən zala daxil olanda, belə möhtəşəm bir tədbirə qatıldığımıza görə çox qürur duyduq. Kamal Abdulla, Anar kimi yazıçılarla, nazirlərlə, görkəmli dövlət

və mədəniyyət xadimləri ilə bir tədbirdə iştirak etmək, hələ onların qarşısında çıxış etmək bir Astara məktəblisi üçün məsuliyyətli və sevindirici idi. Talış dilində "Kitabi-Dədə Qorqud"dan bir hissəni oxudum. Bu, mənim üçün həm də gözlənilməz idi. Qəlbimdə belə bir istək yarandı - "Dədə Qorqud" dastanının tərcümə olunmadığı dil qalmasın! Qoy bütün dünya Azərbaycanın bu möhtəşəm abidəsi ilə tanış olmaq imkanı qazansın".

Qəbələ rayon Nic qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Ronaldo Kəçəri udi xalqının təmsilçisi kimi səhnəyə qalxıb, udi dilində dastandan bir parçanı səsləndirib. "Türkiyə, Almaniya, Rusiya, İran, Gürcüstan, İtaliya və digər ölkələrdən gəlmiş alimlərin, qorqudşünasların iştirak etdiyi bir yubiley tədbirində Qəbələ məktəblisi kimi iştirakım məni çox sevindirdi. Xüsusilə Dram Teatrın səhnəsinə çıxmağım, ana dilimdə - qədim udi dilində "Dədə Qorqud"dan seçmələri səsləndirməyim heç vaxt yadımdan çıxmayacaq. Tədbirdəki musiqi nömrələrindən böyük zövq aldım. Dastan haqqında çoxlu yeni biliklər əldə etdim. Nicə qayıdanda dostlarımla bölüşəcəyim çox şey var".

Bakıdakı 46 nömrəli məktəbin şagirdi, Nicat Fərəcullayev "Kitabi-Dədə Qorqud" və H. Fridrix fon Dits - 200" Beynəlxalq Şagird Konfransında da maraqlı məruzə ilə çıxış edib: "Bilik Fondunun təşkil etdiyi Şagird Konfransı mənə çoxlu dostlar qazandırdı. Bizi "Dədə Qorqud" birləşdirir. Yubiley tədbirində isə mən dastandan bir fraqmenti ivrit dilində oxudum. Çox xoşbəxtəm ki, ilk dəfə bu möhtəşəm dastanı belə yüksək səviyyəli tədbirdə ivrit dilində məhz mən səsləndirdim".

2015-ci il bitir. Artıq dünya ədəbiyyatının və mədəniyyətinin əvəzsiz abidəsi olan "Kitabi-Dədə Qorqud"un tədqiqata cəlb olunmasının 200 ili tamam oldu. İl ərzində həm ölkə daxilində, həm də xaricdə Respublika prezidentinin "Kitabi-Dədə Qorqud"un alman dilində ilk tərcüməsi və nəşrinin 200 illiyinin qeyd olunmasına dair imzaladığı Sərəncama əsasən, müxtəlif tədbirlər keçirildi. Lakin bu, yekun deyil, hələ qarşıdakı onilliklərdə də bu Sərəncamdan irəli gələn məsələlər tədqiq olunacaq, qorqudşünaslıq daha da inkişaf etdiriləcək, şaxələncək. Bir məktəblimizin dediyi kimi - Qoy "Dədə Qorqud"un tərcümə olunmadığı dil qalmasın"!

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə Milli Məclisin Müraciəti (29 dekabr 2015-ci il)

Əziz həmvətənlər, dəyərli soydaşlar!

Sayına və intellektual potensialına görə dünyanın qüdrətli xalqlarından biri olan Azərbaycan xalqının söz, əqidə və əməl birliyini təcəssüm etdirən həmrəylik günü ərəfəsində hər birinizi hörmətlə salamlayırıq.

Xalqımızın milli-mənəvi bütövlüyünə nail olmaq üçün ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə iyirmi dörd il bundan əvvəl başlanmış hərəkət ildən-ilə daha geniş vüsət almaqdadır. Bu gün azərbaycanlılar milli mənlilik şüuru əsasında sıx birləşməyin zəruriliyini daha aydın dərk edirlər. Azərbaycan diasporu və icmaları inkişaf edib möhkəmlənir, soydaşlarımızın siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlarının müdafiəsi işinə daha yaxından cəlb olunurlar.

Müasir dünyada cərəyan edən qlobal proseslər ciddi problemlərin yaranmasına səbəb olur, bir sıra hallarda xalqların tarix səhnəsində oynadıqları rolun yenidən dəyərləndirilməsinə gətirib çıxarır. Həyat sübut edir ki, yalnız öz gücünü bir yerə toplamağı bacaran xalqlar etnik-siyasi hüquqlarını həyata keçirmək və milli mənafeələrini müdafiə etmək imkanlarını qoruyub artırma bilirlər. Bəşər sivilizasiyasının inkişafına əvəzsiz töhfələr vermiş Azərbaycan xalqının davamlı yüksəlişinin yolu on milyonlarla soydaşımızın və həmvətənimizin məhz mütəşəkkil qüvvə kimi formalaşmasından keçir.

Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının tarixi və doğma Vətəni, ümid və istinad yeridir. Odur ki, hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı Vətəndə baş verən ictimai-siyasi prosesləri diqqətlə izləyir, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın ardıcıl və dinamik inkişaf etməsini, ildən-ilə daha güclü dövlətə çevrilməsini qeyd edir. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun ildən-ilə daha da yüksəlməsi, yerləşdiyi bölgədə və onun hüduqlarından kənarda söz sahibi olması isə soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin qəlbini qürur hissi ilə doldurur.

Dünya ölkələrində yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlərə öz uğurları kimi sevinir, eyni zamanda, Vətənimizin taleyüklü problemlərinin həll ediləcəyinə, o cümlədən ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa olunacağına, bir milyondan çox qaçqın və köçkünümüzün doğma yurd-yuvasına dönəcəyinə qətiyyətlə inanırlar. Qarabağ dərdi bütün millətimizin ağırlı yeridir, odur ki, bu problemin həllinə elliklə kömək göstərilməsi zəruridir. Yalnız dünya azərbaycanlılarının birgə səyləri dövlətimizin və xalqımızın inkişafı yolundakı bu maneənin aradan qaldırılmasına öz müsbət təsirini göstərə bilər. Yer kürəsinin hansı guşəsində yaşayıb-ışləməsindən asılı olmayaraq bütün soydaşlarımızın Vətən qarşısında övladlıq borcu Ermənistanın ölkəmizə təcavüzünün nəticələrinin aradan qaldırılması naminə qüvvələri birləşdirməkdən, Azərbaycanın haqq işini müdafiə etməkdən ibarətdir.

Azərbaycanlıların bir vəzifəsi də xalqımızın qədim adət-ənənələrini, dilini, mədəniyyətini yaşatmaq, hər sahədə bir-birinə dəstək olmaqdır. Azərbaycan xalqının varlığı və gələcəyi, milli dövlətçiliyimizin əbədi olaraq davam etməsi dünya azərbaycanlılarının birliyindən və mütəşəkkilliyindən çox asılıdır.

Əziz həmvətənlərimiz!

Dəyərli soydaşlarımız!

Sizi milli-mənəvi birliyimizi daha da möhkəmləndirməyə çağırır, xalqımızın hüquq və mənafelərinin qorunması uğrunda mübarizədə səyləri artırmağa səsləyirik. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə hamınızı ürəkdən təbrik edir, hər birinizə xoşbəxtlik və ailə səadəti, doğma Azərbaycanımıza əmin-amanlıq, qələbə sevincləri və nurlu gələcək arzulayırıq!

Hörmətlə,

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi

Bu Müraciət Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin
2015-ci il 29 dekabr tarixli iclasında
qəbul edilib.

Azərbaycan.-2015.-30 dekabr.-№ 289.-S.2.

Dünyanın müxtəlif nöqtələrində yaşayan azərbaycanlıların birliyi və həmrəyliyi Azərbaycançılıq kontekstində

Rafiq Oday,

respublikanın Əməkdar jurnalisti

31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günüdür. Bu gün, milli-mənəvi bütövlüyü möhkəm təməl üzərində qurulan Azərbaycanın bütün soydaşlarımız və həmvətənlərimiz üçün ümid və güvənc yeri olan qüdrətli bir dövlətə çevrilməsinin göstəricisidir. Xalqımızın söz, əqidə və əməl birliyinə nail olmaq üçün həm Azərbaycan dövləti tərəfindən görülən işlərin həcmi və miqyası ildən-ilə genişlənir, həm də dünyanın dörd bir yanında məskunlaşan on milyonlarla (qeyr-rəsmi statistikaya görə 50 milyon) azərbaycanlı birlikdə olmağın, həmrəy olmağın nə demək olması həqiqətini getdikcə daha aydın dərk edir. Zaman-zaman Azərbaycan diasporları və icmaları arasında əlaqələr möhkəmlənir, tarixi vətənləri olan Azərbaycanla bağlılıqlarını gücləndirirlər. Unutmaq olmaz ki, müstəqil, demokratik Azərbaycan bütün dünya azərbaycanlılarının doğma ata-baba yurduudur. Bu gün dünya dövlətləri sırasında özünəlayiq yer tutan Azərbaycanın sabit və ardıcıl inkişaf yolunda qazandığı uğurlar, hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlətin qurulması, vətəndaş cəmiyyətinin yaradılması, bazar iqtisadiyyatının bərqərar edilməsi, mədəni həyatın dirçəlməsi bütün dünya azərbaycanlılarını qəlbən sevindirir. Çünki müstəqil Azərbaycanın varlığı bu həmrəyliyin inkişafının təminatçısı rolunu oynayır.

Mənə elə gəlir ki, dünya azərbaycanlılarının birliyini və həmrəyliyi Azərbaycançılıq kontestindən kənarında düşünmək düzgün olmazdı. Bu ideyanın müəllifi Ümummilli lider Heydər Əliyevdir və bu, Ulu öndərin xalqımız və vətənimiz qarşısında göstərdiyi mühüm və tarixi xidmətlərindən biridir. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” 1991-ci ilin 16 dekabr tarixli qərarı ilə dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü elan etmişdir. Təxminən 25 il bundan öncə Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə elan edilmiş milli-mənəvi birliyə çağırış günü ümumxalq mənafeələrimizin həyata keçirilməsi naminə soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası əsasında sıx birləşməsi prosesinin başlanğıcını qoymuşdur. Dahi rəhbərin yenidən hakimiyyətə qayıdışı bütün sahələrdə olduğu kimi, diaspor quruculuğu və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi istiqamətində də yeni işlərin başlanmasına rəvac verdi. Ulu öndər xarici ölkələrə etdiyi səfərlərdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, dünya azərbaycanlılarının bir amal və bir məslək uğrunda fəal mübarizə aparmaları üçün daha sıx təşkilatlanmalarına dair dəyərli tövsiyələrini verirdi.

2001-ci ilin 9-10 noyabr tarixlərində Bakıda keçirilən dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayı milli həmrəyliyimizin nümayişinin ən yüksək nöqtələrindən biri oldu. “Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam» – deyən Ümummilli lider Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayında söylədiyi fikirlər bu gün də hər bir azərbaycanlının milli qürur hissini ifadə formasına çevrilmişdir. Birinci qurultaydan sonra diaspor təşkilatlarının fəaliyyətində canlanma yarandı, soydaşlarımızın

birləşdiyi cəmiyyətlər dünyanın hər yerində daha geniş fəaliyyət göstərməyə başladılar. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətlərinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar açdı, Milli Məclisin “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” qanun qəbul etməsi isə bu işə bir az da təkan verdi.

Ulu öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli Sərəncamı ilə Bakıda Dünya azərbaycanlılarının ikinci qurultayının öz işinə başlaması isə diaspor quruculuğu işinə yeni ruh, yeni nəfəs vermiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktlarının faktlarla dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilməmişdir. Diaspor quruculuğu baxımından ümumtürk birliyinin möhkəmləndirilməsi xəttini xarici siyasətdə mühüm istiqamətlərdən biri kimi müəyyənləşdirərək, türkdilli dövlətlərlə münasibətləri gücləndirmək xəttinə üstünlük verən dövlət başçısı türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının 2009-cu ilin oktyabrında Naxçıvanda keçirilən IX zirvə toplantısında dərin və məzmunlu çıxış etmiş, türkdilli dövlətlərin birliyini zəruri edən amilləri bir daha diqqətə çəkmişdir: “Biz bilirik ki, beynəlxalq müstəvidə öz mövqeyini müdafiə etmək bəzi hallarda o qədər də asan olmur. Biz birlikdə olsaq, müəyyən məsələlərdə vahid mövqedən çıxış etsək və bu birliyi mütəmadi işlərlə möhkəmləndirsək, bizim beynəlxalq mövqələrimiz daha da güclü olacaqdır. Çünki türkdilli dövlətlərdə bütün imkanlar vardır – təbii sərvətlər, neft-qaz yataqları, əlverişli coğrafi vəziyyət, güclü iqtisadiyyat, insanların istedadı, yeni infrastruktur – bütün bu imkanları biz əgər bir yerə toplasaq və bir yerdə cəmləşdirsək, türkdilli dövlətlər dünya miqyasında böyük gücə çevriləcəkdir. Bu gücə çevrilmək üçün biz səmərəli işləməliyik. Bu, bizim əlimizdədir, bizim iradəmizdən asılıdır. Mən çox şadam ki, bizim aramızda olan birlik son illər daha da güclənir”. Bu məsələdə dost və qardaş ölkə olan Türkiyənin rolunu xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Böyük Mustafa Kamal Atatürkün “Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri isə bizim kədərimizdir” və Ümummilli lider Heydər Əliyevin “Biz bir millət, iki dövlətlik” fikirləri, artıq həm Türkiyədə, həm də Azərbaycanda dostluqdan və qardaşlıqdan da yüksəkdə dayanan münasibətlərə malik bu iki ölkə arasındakı əlaqələrin dünənini, bu gününü və gələcəyini dəqiq ifadə edən ən mükəmməl formul kimi qəbul edilməkdədir. Möhtərəm Prezidentimizin də qeyd etdiyi kimi: “Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri indi ən yüksək səviyyədədir. Bu əlaqələr strateji xarakter daşıyır, dostluq, qardaşlıq prinsiplərinə əsaslanır. Bizi birləşdirən amillər həm tarixi köklər, həm mədəni əlaqələr, həm də bizim keçmişimiz və bugünkü siyasi marağımızdır.” Bu baxımdan güman edirəm ki, xarici ölkələrdəki diaspor cəmiyyətlərimizin Türkiyənin bu ölkələrdəki diaspor cəmiyyətləri ilə birgə fəaliyyət göstərmələri hər iki ölkə üçün çox müsbət nəticələr verər. Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın da vurğuladığı kimi: “Qardaş Azərbaycandakı inkişaf bizi də sevindirir, çünki qardaşların güclənməsi gələcəyə olan ümidimizi də artırmaqdadır”.

Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diaspor təşkilatları ilə yanaşı, xarici ölkələrdə təhsil alan gənclərimizin də xidmətlərini xüsusilə vurğulamaq lazımdır. Təhsil aldıkları ölkələrdəki

Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə sıx ünsiyyət qurmalı və onlarla əlaqəli şəkildə fəaliyyət göstərməli olan tələbələrımız istər Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, istərsə də zəngin tarixi-mədəni irsimizin təbliğ olunmasında çox iş görə bilərlər. Qeyd edək ki, xarici universitetlərin hər birinin nəzdində öz ölkələrini təmsil edən tələbə cəmiyyətləri fəaliyyət göstərir. Bu baxımdan, tələbələrin gördükləri işlər diaspora təşkilatlarının gördüyü işlərdən daha çox və daha effektiv ola bilər. Bunun üçün müxtəlif ölkələrin ali təhsil ocaqlarında təhsil alan tələbələr, istər dövlət tərəfindən, istərsə də QHT-lər tərəfindən diqqətdə saxlanılmalı, fəaliyyətlərinin effektivliyi üçün lazım olan dəstək göstərilməlidir. Çünki bəzən xaricdəki tələbələrımızın Azərbaycanın təbliği ilə bağlı cəhdləri yetərsiz olur, bu da istənilən effekti vermir. Bəzi hallarda diaspora təşkilatları ilə tələbələrımız arasında bir boşluq yaranır. Bu baxımdan istər səfirliklər, istərsə də qeyri-hökumət təşkilatları xaricdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə, həmçinin ali təhsil aldıqdan sonra təhsil aldıkları ölkələrdə qalıb çalışmağa, orada ailə qurub yaşamağa üstünlük verən məzunlarla daha sıx əlaqələr qurmalıdırlar. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatları müntəzəm olaraq xarici ölkələrə etdikləri səfərlər zamanı həmin ölkələrdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrlə, orada yaşayıb işləyən soydaşlarımızla görüşməlidirlər. Əgər həqiqətən də biz ana vətənimiz Azərbaycanı yüksək səviyyədə tanıtmaya istəyiriksə, xaricdə cəmləşən intellektual gücümüza dayaqlıq olub, onlarla sıx əlaqələr yaratmalıyıq. Unutmaq olmaz ki, xaricdə təhsil aldıqdan sonra orada qalıb müəyyən müddətə və yaxud da həmişəlik işləməyə qərar verən şəxslər sıradan bir vətəndaş deyillər. Bu insanlara yanaşmanı hansı səbəb üzündənsə vətənlərini tərk edənlərlə eyniləşdirmək olmaz. Çünki birincilər ali təhsilə, yüksək intellektə və geniş dünyagörüşə sahib insanlardı. Onların orada yaşamaları, ailə qurmaları, övlad-uşaq sahibi olmaları öncə ailələrinə, sonra isə geniş ictimaiyyətə Azərbaycan dilini, Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, adət-ənənələrini aşılamaq baxımından böyük önəm daşıyır. Məncə, diasporlarımızın gücünü, bax, bu mənbələrdə axtarmaq lazımdır.

Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi ideyasını Azərbaycançılıq kontestindən kənarda axtarmaq yanlışlıq olardı. Azərbaycançılıq ideyasının tədqiqi sahəsində ciddi tədqiqatlar aparan görkəmli akademikimiz Ramiz Mehdiyev hələ 1993-cü ildə Azərbaycançılıq ideyasını milli ideya ilə birlikdə nəzərdən keçirərək müxtəlif mətbu orqanlarda bir-birindən maraqlı yazılarla çıxış etmişdir. Hörmətli akademik qələmə aldığı “Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri”, “XXI əsrdə milli dövlətçilik” əsərlərində bu ideyanı daha da inkişaf etdirərək Azərbaycançılığın müstəqil və bənzərsiz Azərbaycanı sivilizasiyalı dövlətlər sırasına çıxara biləcək bir yol olduğunu qeyd edirdi. Azərbaycançılıq xalqımızın çox əzab-əziyyətlər bahasına qazandığı tarixi sərvətdir. Bu, ilk növbədə, real müstəqilliyə nail olmağın, vahid və bölünməz Azərbaycanın qorunub saxlanması və möhkəmləndirilməsinin siyasi əsasıdır. Bu gün Azərbaycançılıq milli həyatın ahəngdarlığının, ölkədə yaşayan bütün etnosların qardaşcasına qarşılıqlı əlaqəsi və təsirinin çoxəsrlik ənənəsi, onların ümumi taleyi və gələcək müstəqil Azərbaycanın bütövlüyü, inkişafı və firavanlığı uğrunda birgə mübarizəsinin ümumi tarixi təcrübəsidir. Azərbaycançılığın gücü həm də ondadır ki, o, fərdi maraqları və meylləri dövlətin siyasəti ilə birləşdirməyə və xalqın milli-mədəni dəyərlərini qoruyub saxlamağa qadirdir. “Azərbaycançılıq ideyasının dərk olunmasının əsasında Azərbaycan millətinin tarixi, mənəvi-əxlaqi və mədəni ənənələri zəminində birlik ideyası durur və bu, nəinki indi, həm də uzaq gələcəkdə azərbaycanlıların

təkcə bir yox, bir çox nəsillərinə xidmət edəcək, müstəqillik və milli eyniyyət həmin nəsillər üçün layiqli həyatının və şəxsi azadlığının ayrılmaz atributlarına çevriləcəkdir” – deyən akademik, əsərlərində Azərbaycançılığın məzmunca mahiyyətini müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin üzvi şəkildə vəhdətinin təşkil etdiyini ön plana çəkir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin aşağıdakı sözləri harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı üçün bu gün də bir etalon rolunu oynayır, şübhəsiz sabah da belə olacaqdır: “Harada olursa-olsun azərbaycanlıların birlikdə, bərabər olması əsas şərtlərdən biridir. Biz çalışırıq ki, Azərbaycanın daxilində bütün qüvvələri toplayaq. Eyni zamanda Azərbaycandan kənarında yaşayan azərbaycanlılar da öz qüvvələrini toplamaladırlar. Ayrı-ayrı qüvvələrin, qrupların arasında fikir müxtəlifliyi ola bilər. Bu təbii haldır. Ancaq Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq, ərazi bütövlüyünü saxlamaq üçün hamı bütün başqa fikirləri kənara qoyub birləşməli, bir hədəfə vurmaq, bir məqsədə xidmət etməlidir.”

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin 31 dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü münasibəti ilə təbrik nitqində vurğuladığı kimi, “bundan sonra da səylərimizi birləşdirməli, işğal edilmiş ərazilərimizin azad edilməsi uğrunda ardıcıl və məqsədyönlü iş aparmalıyıq. Bu sahədə diaspor təşkilatlarımızın da üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Azərbaycanın suverenliyinin qorunması və ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə öz həmrəyliyimiz və birgə fəaliyyətimizlə sanballı töhfə vermək bizim başlıca amalıdır.”

Sonda xalqımızı və dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıları Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü və Yeni – 2016-cı il münasibətilə səmimi qəlbən təbrik edir, həyatda uzun ömür, möhkəm can sağlığı, süfrələrinə bol ruzi-bərəkət, dünya azərbaycanlılarının birliyi və həmrəyliyi istiqamətindəki fəaliyyətlərində dönməzlik, sarsılmazlıq və yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

İki sahil.-2015.-30 dekabr.-№ 243.-S.30.

Həmrəylik bir sevgidir

Cavanşir Feyziyev

Millət vəkili, Fəlsəfə doktoru

Dünya sonsuzdur. Onun tarixi də, yaşı da bitməz və tükənməzdir. İnsanlığın da yaşı az deyil. Amma bu sonsuz dünyanın şüurlu məxluqu olan İnsanın özünün həyatı "bir pəncərədən baxıb keçmək" qədər qısa. O qədər qısa ki, biz onu illərə, aylara, günlərə, hətta saatlara və dəqiqələrə də bölməyi öyrənmişik. Zamanı niyə bölürük görəsən? Yəqin ki, İnsan ona nəsb olunan həyat parçasını bacardıqca düzgün və səmərəli dəyərləndirməyə çalışır. Ona görə də onu qısa fraqmentlərə bölərək təftiş edir, keçdiyi həyat yoluna və əldə etdiyi həyat təcrübəsinə söykənərək növbəti mərhələnin planını cızır, məqsədlərini müəyyənləşdirir. Beləcə İnsan öz mövcudluğunu ibtidaidən aliyə və sadədən mürəkkəbə doğru təkamül etdirməklə, həyatın özünü də durmadan dəyişməkdə və inkişaf etdirməkdədir.

Biz də dəyişirik, biz də inkişaf edirik. Biz də özümüzün, cəmiyyətimizin və dövlətimizin həyatını zaman və məkan ölçülərində hissələrə bölür, itirdiklərimizlə qazandıqlarımızı dəyərləndirməyə çalışırıq. Adətən, biz bunu bəlli zamanlarda və daha çox hər dəfə başa vurmaqda olduğumuz illərin sonunda edirik. Bu gün də illərin qovşağındayıq. Bir neçə gündən sonra 2016-cı ilə qədəm qoysaq da, hələ bir müddət il boyu vərdiş etdiyimiz kimi 2015 yazmaqda davam edəcəyik və nəhayət, yeni bir ildə yaşadığımız şüurumuza da, vərdişlərimizə də hakim kəsiləcək. Hamımız birlikdə daha bir il yaşlaşacaq və məntiqə görə daha bir qədər müdrikləşəcəyik.

Bu il bizlərlə bərabər Müstəqil Azərbaycanımız da bir yaş böyüdü. Dövlətimiz bir qədər də möhkəmləndi. Bu il ərzində qazanılan uğurlar millətin fəxrətini də bir daha artırdı. Bu ilin iyun ayında dünya idman tarixində ilk Avropa Oyunlarına Azərbaycanın ev sahibliyi etməsi cəsarətli bir addım kimi tariximizə yazıldı. Avropa Oyunları kimi möhtəşəm bir beynəlxalq idman tədbirinin ilk məşəlinin vətənimizdə alovlandırılması Azərbaycana unudulmaz qürur hissi yaşatdı. 12-28 iyunda keçirilən ilk Avropa Oyunlarına 50 Avropa ölkəsindən 6 000-ə yaxın idmançı qatıldı. Bakıda keçirilən ilk qitə yarışlarında özündə 30 idman fənnini birləşdirən 20 idman növü üzrə yarışlar keçirildi və qazanılan medalların sayına görə idmançılarımız Avropada 2-ci oldular. Beləcə, ilk Avropa Oyunları xalqımız və dövlətimiz üçün 2015-ci ilin iftixar mənbəyinə çevrildi.

Bu il ölkəmizin ictimai-siyasi və həm də sosial-mənəvi həyatında baş verən əhəmiyyətli hadisələrdən biri də cəmiyyətimizin siyasi yetkinlik və vətəndaşlıq məsuliyyətinin ən dəqiq indikatoru sayıla bilən Parlament seçkiləri oldu. Oktyabr ayından müxtəlif məzmunlu seçki şüarlarının təqdim olunması ilə başlayan, seçicilərə ünvanlanan siyasi çağırışlarla və get-gedə güclənən siyasi ehtiraslarla müşayiət olunan proseslər nəhayət, noyabrın 1-də özünün məntiqi sonuna çatdı. Bütün seçki öncəsi prosesləri səbrlə, təmkinlə izləyən, öz dövlətini və millətini sevən, onun müstəqilliyini qorumağa və möhkəmləndirməyə çalışan Azərbaycan seçiciləri öz qərarını Ana Yasamızda nəzərdə tutulduğu kimi, öz səsleri ilə ifadə və təsdiq etdilər. Bu seçkilər Azərbaycan vətəndaşlarının ölkənin və xalqın gələcəyini düşünmək baxımından siyasi yetkinliyə, yüksək məsuliyyət hissəsinə

malik olduğunu göstərən növbəti bir sınaq oldu. Azərbaycan vətəndaşı özünün əsrlər boyu dəyişməz məziyyəti olan haqq və ədalət hisslərinə sadıq qalaraq öz elçilərini ölkə parlamentinə üzv seçdilər. Beləcə, 2015-ci il daha bir seçim ili kimi yaddaşlara yazıldı və ölkəmiz daha böyük uğurlar əldə etmək üçün inkişafın yeni mərhələsinə qədəm qoydu.

Əvvəlki illərdə əsas qoyulmuş global iqtisadi layihələrin həyata keçirilməsi 2015-ci ildə də uğurla davam etdirildi. Ümumi dəyəri 45 milyard ABŞ dolları həcmində qiymətləndirilən və dünyanın indiyə qədər gerçəkləşdirilmiş enerji layihələri arasında kapital tutumuna görə ən irihəcmli layihə olan "Cənub Qaz Dəhlizi" Azərbaycan qazının qardaş Türkiyədən keçməklə birbaşa Avropaya çatdırılmasını nəzərdə tutur. Layihə bu günə qədər beynəlxalq qurumlar tərəfindən təsdiq edilmiş 3 trilyon kubmetrdən çox qaz ehtiyatlarımızın ən azı 100 il ərzində Avropaya ixrac edilməsi üçün unikal şərait yaradacaq və Azərbaycanı dünyada həm neft, həm də global qaz ixracatçısı kimi tanıtdıracaq. Mərkəzi Asiyanın qardaş türk respublikalarının da gələcəkdə bu layihəyə qoşulması ehtimalı bu layihənin iqtisadi faydalılıq əmsalını dəfələrlə artırmağa bilər. İqtisadi əhəmiyyəti qədər siyasi əhəmiyyəti də əvəzsiz olan bu layihə Xəzər bölgəsi ilə Avropa ölkələri arasında əməkdaşlığı yeni müstəviyə çıxaracaq və Azərbaycanın global məkanda rolunu və nüfuzunu daha da artıracaqdır. Əgər 1994-cü ildə Azərbaycanda imzalanmış "Əsrin müqaviləsi" XX Əsrin ən önəmli layihəsi hesab edilirdisə, bu gün tikintisi uğurla aparılan "Cənub Qaz Dəhlizi" layihəsi həm ölkəmiz üçün, həm də bütövlükdə regionumuz üçün XXI əsrin ən nəhəng layihəsi hesab olunur. Bu layihənin Avropa ölkələri üçün müstəsna əhəmiyyət kəsb etməsi Azərbaycanı bu il ərzində də global siyasi-iqtisadi məkanın diqqət mərkəzində saxlamış oldu. Bütün bunlarla yanaşı, il ərzində iqtisadiyyatımızın davamlı inkişafı, qeyri-neft sektorunun inkişafında əldə edilən nailiyyətlər, təhsil, səhiyyə və sosial müdafiə sistemimizdə baş verən irəliləyişlər və nəhayət, hər bir azərbaycanlının daha təhlükəsiz və daha təminatlı əmin-amanlıq şəraitində yaşaması bu ilin ümumi mənzərəsinin digər nikbin çalarlarıdır.

İlin ən nikbin sonluğu isə dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik günü ilə başa çatır. Vətənin Həmrəylik çağırışına dünyanın hər tərəfindən gələn əks-sədalər xalqımızın doğma Vətənə sədaqətinin ən parlaq təəcəssümüdür. İlin son günü - 31 dekabr - bu böyük dünyanın harasında qərar tutmasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının öz nəzərlərini Vətənə yönəltdiyi Milli Həmrəylik günüdür. Həmrəylik - insanların əsrlər boyu arzuladığı, xəyallarında yaşatdığı və daim ona doğru can atdıqları elə bir ictimai şüur səviyyəsidir ki, ona nail olan xalqlar xoşbəxt və firavan yaşamaq arzularına qovuşa bilirlər. Sovetlər dövründə bayram etməyə alışdığımız "dünya zəhmətkeşlərinin həmrəyliyi" son nəticədə o insanların heç də həmrəy olmadığını və əslində belə bir həmrəylik üçün heç bir real əsasın da olmadığını göstərmişdi. Milli idealın və bu ideal uğrunda çarpışan ideologiyamızın mövcud olmadığı bir zamanda biz nədə həmrəy ola bilərdik?!. İndi dərk edirik ki, ortada heç bir real rəy olmadığından əslində hamımız bir şeydə - məhz rəysizlikdə həmrəy idik. Bu isə həmrəylikdən daha çox həmrəngliyə bənzəyirdi.

İndi isə dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyinə bayram edirik və bu həmrəyliyəmizin əsasında bir çağırışla Vətənimizi parça-parça hissələrdən toparlayıb vahid bir gücə çevirməyə və Yer kürəsinin hər bir guşəsində qərar tutmuş soydaşlarımızı da Azərbaycan amalı ətrafında səfərbər etməyə nail olmuş Heydər Əliyev

zəkası durur. Yalnız bu il yox, elə 1993-cü ildən başlayaraq taleyimizdə yaşanan dönüş və bu günə qədər davam edən yüksəliş də məhz Milli Həmrəyliyimizin bəhrəsidir.

Həmrəylik də bir mədəniyyətdir. Həmrəylik dinləmək, başqalarına məxsus olan dünyagörüşünü və baxış bucağını bölüşmək, milli mənafeyimiz naminə ümumxalq yolunu seçmək, Vətən üçün düşünmək, el üçün çalışmaq mədəniyyətidir. Həmrəylik elə bir idealdır ki, o ancaq az məsələlərdə mümkün olur. Amma bu "az"lar xalqın tarixi taleyində çox böyük rol oynayan "az"lardır və hər bir soydaşımızın qəlbində və şüurunda özünə yer tapan bu "az"ların cəmindən böyük bir AZƏRBAYCAN sevgisi yaranır. Deməli, Həmrəylik həm də bir sevgidir. Millətə, xalqa, dövlətə, bayrağa və nəhayət, insanın insana və İnsanlığa olan sevgisidir Həmrəylik. Bu sevgi ilə də soydaşlarımız ilin son günündə ən xoş arzularla dolu nəzərlərini Ana Vətənə yönəldir və Azərbaycanımızla fəxr edirlər. Beləcə həyatımızın daha bir ilini başa vurmaqda və Yeni ilə addımlamaq ərəfəsindəyik. Ən xoş arzuların və niyyətlərin bir-birinə qovuşduğu bir zamanda Azərbaycanımıza və dünyanın bütün azərbaycanlılarına sevgi dolu Həmrəylik, Yeni ildə isə yeni uğurlar, can sağlığı və səadət arzuları ilə...

Şərq.-2015.-30 dekabr.-№ 242.-S.6.

Xarıcdə yaşayan həmvətənlərimiz azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşiblər

(Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun müsahibəsi)

Əliqismət Bədəlov

– Nazim müəllim, 2015-ci il Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində hansı hadisələrlə yadda qaldı? Ümumiyyətlə, bu il görülmüş işləri necə qiymətləndirirsiniz?

– Bu gün tam əminliklə deyə bilərik ki, xarıcdə yaşayan azərbaycanlılar ümummilli lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşiblər. Azərbaycançılıq dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirən, ümummilli mənafeələr uğruna səfərbər edən vahid bir ideoloji konsepsiya, milli məfkurə kimi qəbul olunur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev bu məfkurənin daha geniş coğrafiyada yayılmasına, diaspor quruculuğu işinin keyfiyyətcə yeni müstəviyə çıxarılmasına, soydaşlarımızın daha sıx birləşməsinə xidmət edən bir çox tarixi əhəmiyyətli qərarlar qəbul edib. Bu qərarlar Azərbaycan diasporunun daha da güclənməsinə, inkişafına stimül yaradıb.

Hazırda dünyanın bir çox ölkəsində 462 diaspor təşkilatımız fəaliyyət göstərir. Bu gün diasporumuz beş il, on il əvvəlkindən daha güclü və mütəşəkkildir. Bu il dünyanın bir çox ölkəsində Azərbaycanın diaspor təşkilatları tərəfindən müxtəlif məzmunlu tədbirlər, o cümlədən Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı çoxsaylı aksiyalar keçirilib. Təcavüzkar Ermənistanın, ermənilərin diaspor və lobbi qruplarının antitəbliğət kampaniyalarının qarşısını almaq, Azərbaycanın haqlı mövqeyini müdafiə etmək üçün diaspor təşkilatlarımız ABŞ, Kanada, Almaniya, Türkiyə, İsveç, Rusiya və digər ölkələrdə tədbirlər keçirib, geniş təbliğət işi aparıblar. Xocalı soyqırımının 23 illiyi ilə bağlı xeyli iş görülüb, Avropanın bəzi şəhərlərinin ictimai nəqliyyatında Xocalı soyqırımından bəhs edən videoçarxlar nümayiş olunub, bir çox yerdə fotosərgilər təşkil edilib. Etiraz aksiyaları, konfrans və seminarlar keçirilib.

Azərbaycan mədəni irsinin və tarixinin təbliğinə geniş yer ayrılıb. Amerika, Asiya və MDB ölkələrindəki diaspor təşkilatlarımız tərəfindən mütəmadi olaraq tədbirlər həyata keçirilib. Dünyanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə, həmçinin, müxtəlif ölkələrin parlamentlərində və hökumətlərində təmsil olunan siyasət adamları, ictimai xadimlər və KİV nümayəndələri ilə əlaqələrin qurulması işi davam etdirilib.

– Bildiyimiz kimi, bu il Azərbaycan idman tarixində böyük bir uğura imza atdı. İlk dəfə Bakıda keçirilən Avropa Oyunları dünyada, xüsusilə də, Avropada böyük əks-səda doğurdu. Bununla əlaqədar xarıcdəki diasporumuzun fəaliyyəti nədən ibarət oldu?

– Bu, böyük tarixi hadisə, mənəcə, ölkəmiz üçün əvəzsiz uğurdur. Amma bu uğurlara qısqançılıqla yanaşanlar, Azərbaycanın uğurlarını öz geostrateji maraqları fonunda inkar etmək istəyən qüvvələr ölkəmizə qarşı ədalətsiz, yalanlarla dolu kampaniya aparmağa cəhd göstərdilər. Təbii ki, diaspor təşkilatlarımız bu kampaniyaların qarşısını almaq üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirdi və konkret olaraq Avropadakı bir çox təşkilatlarımız Azərbaycan diasporu adından bəyanatlarla çıxış etdi, ikili standartlara yol vermiş qrupların,

dövlətlərin mövqeyi qətiyyətlə pisləndi. Digər tərəfdən tanıtım və təbliğata yönələn müxtəlif səpkili tədbirlər təşkil edildi. ABŞ, Rumınyaya, Almaniya, Ukrayna kimi ölkələrdə Avropa Oyunlarının təbliği və tanıtımı ilə bağlı layihələr reallaşdırıldı. “Bakı-2015” birinci Avropa Oyunlarına həsr olunmuş poçt markaları, tanıtım broşürləri, videoçarxlar nümayiş olundu. Bu tədbirlərə türkdilli xalqların diaspor təşkilatları da qoşulmuşdu.

– Ermənilər onlara qarşı qondarma soyqırımının 100 illiyini dünyanın bir çox yerində canfəşanlıqla qeyd etməyə cəhd etdi, geniş təbliğat kampaniyaları həyata keçirdilər. Bu sahədə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları birgə fəaliyyət göstərə bildimi?

– Azərbaycan və Türkiyə arasındakı münasibətlər ümumi maraqlar naminə birgə fəaliyyət göstərməyə təkan verdiyindən istər qondarma soyqırımı məsələsində, istərsə də Dağlıq Qarabağ problemi mövzusunda bu dəfə də bir yerdə olduq.

Ermənilərin çoxillik diasporları saxta “soyqırımı” faktından öz məqsədləri naminə əvvəlcədən hazırladıqları plan əsasında istifadə etməyə çalışdı. Düzdür, hazırlıq planlarının bəzilərinin həyata keçirilməsinə nail oldular. Amma bir qisminin də qarşısı türk və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının səyi nəticəsində alındı. Ermənilərin soyqırımı iddialarını ifşa etmək məqsədilə türk diaspor təşkilatları tərəfindən təşkil olunan etiraz mitinqlərində Azərbaycan diaspor təşkilatlarının üzvləri, soydaşlarımız da fəal iştirak etdilər. Bu il Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Böyük Palatası məhkəmənin 2013-cü ildə Doğu Perinçəklə bağlı verdiyi qərarı təsdiqləməsi bütün türk dünyasının uğurudur. Sözügedən qərarın Avropa Şurasına üzv olan dövlətlərə məcburi olması Türkiyə üçün çox əhəmiyyətlidir. Belə ki, Avropa dövlətlərinin Türkiyə əleyhinə olan soyqırımı tezisləri beynəlxalq sahədə əllərindən alındı. Başda İsveçrə və Fransa olmaqla “soyqırımı”nın inkarını cinayət sayan ölkələr, AİHM-in bu qərarından sonra yeni qanuni tənzimləmələr etmək vəziyyətilə qarşı-qarşıya qaldılar. Bu məsələdə Azərbaycan diasporu da qardaş ölkənin yanında oldu.

Hələ yanvar ayında AİHM Böyük Palatasında keçirilən dinləmələrlə bağlı Strasburqda təşkil edilmiş etiraz aksiyalarında Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları da fəal iştirak etmişdi. Lakin həm “erməni soyqırımı” iddiaları, həm də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinə ehtiyac böyükdür. Ermənistan prezidentinin sərəncamı ilə yaradılmış “Erməni soyqırımı ilə bağlı tədbirlərin koordinasiyası üzrə xüsusi komissiya” tərəfindən 2015-ci il yanvar ayında qəbul edilmiş “erməni soyqırımının yüz illiyi ilə bağlı ümumerməni deklarasiyası”nda Qarabağa dair ayrıca bəndin yer alması hər iki ölkəni narahat edən ümumi mövzularda koordinasiyalı fəaliyyəti zəruri edir.

Dünya ictimaiyyəti Xocalıda soyqırımı aktı törətmiş bir dövlətin həqiqətə uyğun olmayan iddialarının əsl mahiyyətini bilməlidir. Soyqırımı törətmə potensialının türklərə yox, ermənilərə xas olması faktı geniş miqyasda diqqətə çatdırılmalıdır. Bu səbəbdən də, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Ermənistan hökumətinin, erməni diasporu və lobbisinin Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə fəaliyyətinin gücləndirməsinə qarşı tədbirlərə dair təkliflər planı hazırlayıb aiddiyyəti qurumlara göndərib.

– Son illər Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzi və sizin rəhbərlik etdiyiniz qurum birgə global səviyyədə tədbirlər keçirir. Bu tədbirlərin davamı olacaqmı?

– 2013-cü ildən etibarən hər il Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Bakıda Qlobal Açıq Cəmiyyətlər Forumunun keçirilməsinə dəstək verir. Dünyanın aparıcı ölkələrinin nüfuzlu ictimai-siyasi xadimlərinin iştirak etdiyi bu forum həm dünyanı narahat edən ən aktual problemlərin müzakirəsi, həm də Nizami Gəncəvi irsinin dünyaya tanıtılması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Forumun açılış mərasimində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də iştirak etmişdir. Dünyanın nüfuzlu siyasətçilərinin, elm adamlarının, dövlət və ictimai xadimlərin qatıldığı bu forumda müasir dünyamızı narahat edən qlobal problemlərin həll yolları axtarılır, təkliflər irəli sürülür. İrqiçiliyin, milli, dini ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması, yeni dünya düzənində tolerantlıq, barış kimi dəyərlərin hakim olması forumun işində müzakirə olunan məsələlər sırasında olur. Həmçinin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı tutduğumuz haqlı mövqe forum iştirakçıları vasitəsilə bütün dünyanın diqqətinə çatdırılır. Bu cür dünya əhəmiyyətli tədbirlərin Azərbaycanın paytaxtı Bakıda keçirilməsi ölkəmizin tolerantlığını və dünyəvi dəyərlərə hörmətlə yanaşmasını nümayiş etdirmək baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

2016-cı il martın 10-11-də Bakıda keçirilməsi nəzərdə tutulan IV Qlobal Bakı Forumuna hazırlıq istiqamətində artıq bir neçə görüş keçirilib, konfranslar təşkil olunub. Bu konfransların da ən mühümü bu il oktyabrın 8-9-da Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada Dövlət Komitəsinin dəstəyi, Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə keçirilmişdi. Konfransın mövzusu “Avropada əməkdaşlıq və qonşuluğun yeni görüntüləri” idi. Konfransda Bolqarıstan Prezidenti Rosen Plevneliyev, Makedoniya Prezidenti George İvanov, Bosniya və Herseqovinanın Prezidenti Mladen İvaniç, həmçinin Latviya, Macarıstan, Rumıniya, Serbiya, Albaniya, Moldova, Polşa, Slovakiya, Ukrayna, Belarusun sabiq dövlət və hökumət başçıları iştirak etdilər. Yaxın Şərqdəki qaçqın böhranı ilə əlaqədar Avropada yaranmış hüquqi, humanitar problemlərin, eləcə də Yunanıstan və digər Balkan ölkələrinin qarşılaşdığı iqtisadi çətinliklərin həll yolları barədə geniş fikir mübadiləsi aparıldı, təkliflər irəli sürüldü.

– 2016-cı ildə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətində hansı yeniliklər gözlənilir?

– İlk növbədə, mart ayının 10-11-də Bakıda bizim dəstəyimizlə “Çoxqütblü Dünyaya Doğru” mövzusunda IV Qlobal Bakı Forumu keçiriləcək. Forumla bağlı hazırlıq işlərinə artıq start verilib. İyun ayında isə Dünya azərbaycanlılarının IV Qurultayının keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bundan əlavə, Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin gücləndirilməsi, lobbı quruculuğu, Azərbaycanın tarixi və mədəni irsinin təbliği istiqamətində bir sıra maraqlı layihələr həyata keçirməyi də planlaşdırırıq.

Xalq qəzeti.-2015.-31 dekabr.-№ 290.-S.7.